
Olje- og energidepartementet

Vedlegg til St.prp. nr. 1, 1991–92
Energi- og vassdragsavdelingen

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIEKONSESJONER)

TILLATELSER MEDDELT I 1990

Innholdsfortegnelse.

	Side
1. Elkem a/s. Konesesjon for erverv av aksjer i A/S Meraker Smelteverk. Olje- og energidepartementets samtykke 4. januar 1990	5
2. Orkla Borregaard A.S. Konesesjon for erverv av aksjer i Elkem a/s. Olje- og energidepartementets samtykke 26. januar 1990	5
3. Ringnes a.s. Konesesjon for leie av inntil 9 215 kW fastkraft og inntil 35 000 kW tilfeldig kraft til selskapets anlegg i Oslo. Kongelig resolusjon 26. januar 1990	5
4. Peterson A/S. Konesesjon for leie av inntil 28 000 kW fastkraft til selskapets anlegg i Moss kommune. Kongelig resolusjon 2. februar 1990	8
5. A/S Ila Lilleby Smelteverk. Konesesjon for leie av ytterligere 21 000 kW fra Statskraftverkene til drift av Holla Smelteverk i Hemne kommune. Kongelig resolusjon 2. februar 1990	11
6. Statsregulering. Melfjordvassdraget i Saltfjell/Svartisen. Fastsettelse av reguleringsbestemmelser. Kongelig resolusjon 23. mars 1990	14
7. I.S. Sundsfjord Kraftlag. Regulering av Arstadelva. Endring av vilkår. Kongelig resolusjon 30. mars 1990. Jfr. bind 1961 nr. 27	22
8. Norske Skogindustrier. Konesesjon for erverv av aksjer i Tofte Industrier A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 6. april 1990	24
9. Norske Skogindustrier A.S. Konesesjon for erverv av aksjer i Sande Paper Mill A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 6. april 1990	25
10. Norske Skogindustrier A.S. Konesesjon for erverv av aksjer i Nordenfjeldske Treforedling AS. Olje- og energidepartementets samtykke 6. april 1990	25
11. Norske Skogindustrier A.S. Konesesjon for erverv av A/S Van Severen & Co. Ltd's vannfallsrettigheter i medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. I. Kongelig resolusjon 6. april 1990	25
12. Kosmos Holding AS. Konesesjon for erverv av aksjer i Kosmos A.S. Olje- og energidepartementets samtykke 10. mai 1990	33
13. Fearnley & Eger A/S. Konesesjon for erverv av aksjer i Nora Industrier A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 10. mai 1990	33
14. Christian Bjelland & Co. A/S. Konesesjon for erverv av aksjer i Dale A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 10. mai 1990	33
15. Oslo Lysverker. Midlertidig endring av manøvreringsreglement – Ustereguleringen. Olje- og energidepartementets samtykke 29 mai 1990. Jfr. bind 1970 nr. 15	34
16. Statsregulering. Grytten kraftverk. Endring av manøvreringsreglement – Mardalsfossen. Kronprinsregentens resolusjon 22. juni 1990. Jfr. bind 1970 nr. 31	34
17. Statsregulering. Ulla-Førrevassdragene. Endring av manøvreringsreglement – Suldalslågen. Kronprinsregentens resolusjon 22. juni 1990. Jfr. bind 1974 nr. 14 og 1983 nr. 27	61
18. Lyse Kraft. Gjenoppbygging av Hjelmeland Kraftverk. Kronprinsregentens resolusjon 13. juli 1990. Jfr. bind 1954 nr. 20	95
19. Mondial Investment A/S, Mercurius Gruppen A/B, Gyllenhammar & Partners AB og Artin-Rasco AS. Konesesjon for erverv av aksjer i Hunsfos Fabrikker A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 8. august 1990	107
20. Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug. Ny ervervskonesesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget. Kronprinsregentens resolusjon 31. august 1990	107
21. Vestfold Kraftselskap. Konesesjon for utbygging, regulering m. v. i Daleelva i Lardal i Vestfold. Kronprinsregentens resolusjon 7. september 1990	162
22. Statsregulering. Grytten kraftverk. Endring av manøvreringsreglement – Mardalsfossen. Kronprinsregentens resolusjon 28. september 1990. Jfr. bind 1970 nr. 31 og bind 1990 nr. 16	200
23. ILAN A/S. Konesesjon for erverv av aksjer i Hafslund Metall A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 12. oktober 1990	201
24. Statsregulering. Storglomfjord-utbyggingen. Planendring – Vatn 662 og Bottelørabekken. Olje- og energidepartementets samtykke 16. oktober 1990	201
25. Norske Skogindustrier A/S. Konesesjon for erverv av aksjer i A/S Union. Olje- og energidepartementets samtykke 26. oktober 1990	202
26. Aust-Agder Kraftverk. Konesesjon for erverv av aksjer i A/S Arendals Fossekompani. Olje- og energidepartementets samtykke 13. desember 1990	203
27. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Regulering av Eksingedalsvassdraget m. v. Planendring. Kronprinsregentens resolusjon 21. desember 1990. Jfr. bind 1966 nr. 9	203
28. Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S. Konesesjon for erverv av samtlige aksjer i Nyssetegge Kraft a.s. Kronprinsregentens resolusjon 21. desember 1990	210

1. Elkem A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Meraker Smelteverk.)

Olje- og energidepartementets samtykke
4. januar 1990.

«Det vises til Deres søknader av 11. september 1987 og 8. september 1989.

Det opplyses i søknaden at Elkem a/s har ervervet ytterligere 10 % av aksjene i A/S Meraker Smelteverk og nå innehar 100 % av aksjene i selskapet.

Ervervet er konsesjonspliktig idet A/S Meraker Smelteverk innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Elkem a/s konsesjon for erverv av ytterligere 10 % av aksjene i A/S Meraker Smelteverk. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

2. Orkla Borregaard A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Elkem a/s.)

Olje- og energidepartementets samtykke
26. januar 1990.

«Det vises til Deres søknad av 13. juni 1989.

Det opplyses i søknaden at Orkla Borregaard A.S. har ervervet 30 % av aksjene i Elkem a/s.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Elkem a/s innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Orkla Borregaard A.S. konsesjon for erverv av 30 % av aksjene i Elkem a/s. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

3. Ringnes A.S.

(Konsesjon for leie av inntil 9 215 kW fastkraft og inntil 35 000 kW tilfeldig kraft til selskapets anlegg i Oslo kommune.)

Kongelig resolusjon 26. januar 1990.

1. Innledning.

Under henvisning til fusjon mellom Frydenlund Ringnes Bryggerier A/S og Nora Mineralvann A/S gjeldende fra 1. mai 1988 søker det nye selskapet Ringnes a.s om konsesjon på leie av elektrisk kraft fra Oslo Lysverker.

Ved kgl. res. av 21. mars 1986 fikk Frydenlund Ringnes Bryggerier A/S konsesjon på leie fra Oslo Lysverker av inntil 5 000 kW fastkraft og inntil 25 000 kW tilfeldigkraft til elektrokjeler, fordelt på anlegg i Pilestredet 53 og Thv. Meyersgt. 2 i Oslo kommune. Konsesjonen er tidsbegrenset frem til 1. januar 1996.

Ved NVE's brev av 24. september 1985 fikk Nora Mineralvann A.S. konsesjon til å leie fra Oslo Lysverker inntil 4 215 kW fastkraft og 5 500 kW tilfeldigkraft til elektrokjeler ved anlegg i Oslo kommune. Konsesjonen er tidsbegrenset til 1. juli 1994.

I forbindelse med fusjonen mellom Frydenlund Ringnes og Nora Mineralvann A/S, søker nå Ringnes a.s om ny konsesjon for kraftleie til de tre enhetene i Pilestredet 52, Thv. Meyersgt. 2, og Smalvollveien 65. Mengden av total tilfeldigkraft ønskes øket med 5 000 kW.

2. Søknaden

Søknaden fra Ringnes a.s er av 13. februar 1989 og lyder:

«Med bakgrunn i fusjon mellom aksjeselskapene Frydenlund Ringnes Bryggerier A/S og Nora Mineralvann A/S gjeldende fra 1. mai 1988 søkes herved om konsesjon for drift av elektriske anlegg og leie av elektrisk kraft for flg. anlegg:

- A. Frydenlunds Bryggeri i Pilestredet 52:
 - Leie av inntil 15 000 kW tilfeldig kraft og inntil 3 000 kW prima kraft fra Oslo Lysverker.
 - Drift av 1 stk. 15 000 kW elektrokjele for 11 KV.
 - B. Ringnes Bryggeri i Thv. Meyersgt. 2:
 - Leie av inntil 15 000 kW tilfeldig kraft og inntil 2 000 kW prima kraft fra Oslo Lysverker.
 - Drift av 1 stk. 15 000 kW elektrokjele for 11 KV.
- Tidligere samlet konsesjon for A og B er utstedt på Frydenlund Ringnes Bryggeriet A/S.
- C. Nora Mineralvann A/S i Smalvollvn. 65:
 - Leie av inntil 5 500 kW tilfeldig kraft og inntil 4 215 kW prima kraft fra Oslo Lysverker.
 - Drift av 1 stk. 5 500 kW elektrokjele for 11 KV.

Tidligere konsesjon er utstedt på Nora Mineralvann A/S.

Konsesjonssøker er firmaet Ringnes a.s.
Selskapets aksjekapital er pr. 1. mai 1988 kr. 98 590 000.»

3. Kraftkontraktene

3.1 Kjekraft

Frydenlunds Bryggeri

Kontrakten som er av 25. mai 1984 pålegger Oslo Lysverker å levere inntil 15 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele i Pilestredet 52. Oslo Lysverker kan avbryte leveringen hvis de på grunn av energisituasjonen eller effektforholdene i nettet ikke finner å kunne levere kraften.

For levert kraft skal betales en pris lik veiet tapskorrigert samkjøringspris tillagt Oslo Lysverkers administrasjons- og overføringskostnader.

Kontrakten gjelder med ett års gjensidig oppsigelsestid.

Ringnes Bryggeri

Kontrakten er av 15. mars 1988 og pålegger Oslo Lysverker, med forbehold som nevnt for Frydenlund Bryggeri, å levere inntil 15 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele i Thv. Meyersgt. 2.

For levert kraft gjelder prisen som nevnt for Frydenlund Bryggeri.

Kontrakten gjelder med ett års gjensidig oppsigelsestid.

Nora Mineralvann

Kontrakten er av 25. februar 1985 og pålegger Oslo Lysverker, med forbehold som nevnt for Frydenlunds bryggeri, å levere inntil 5 500 kW tilfeldig kraft til elektrokjele i Smalvollvn. 65.

For levert kraft gjelder prisen som nevnt for Frydenlunds Bryggeri.

Kontrakten gjelder til 4. mars 1990, og deretter med ett års gjensidig oppsigelsestid.

3.2 Fastkraftleveranser

Fastkraftkvantumet på 9 215 kW skal leveres etter tariff T3. Tariffen er en effektgrense-tariff med en effektpriis for aktiv og relativ effekt, og en energipriis. Tariffen er gjenstand for årlige justeringer.

4. Avgitte uttalelser

Oslo formannskap har i møte 28. juni 1989 etter innstilling fra byrådet vedtatt:

«Ringnes A/S gis konsesjon på leie av inntil 35 000 kW tilfeldig kraft og inntil 9 215 kW fast kraft fra Oslo Lysverker.»

Konsesjonen foreslås tidsbegrenset til 1. juli 1999.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med vilkår om at styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr 4,- pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes. Konsesjonsavgift av kjekraft og vilkår om kraftavståelse forutsettes sløffet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. Leietid

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Oslo Lysverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1999.

2. Styre

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,- – en krone – pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Norsk arbeid og materiell

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang illegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 – femten – prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,- av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,- av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. Trygd

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlig hensyn foreligger.

6. Avgift

Av den kraft – utenom tilfeldigkraft til elektrokjeler – som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,- pr. kW beregnet etter formelen: $kWh/8\,760 = kW$.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svarer deretter en rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd. De inndrives ved utpanting.

7. Kontroll

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det oftest av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. Overtredelse av konsesjonsvilkårene

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,- – kroner to tusen – pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Krafttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 – jfr. lovens § 34 første ledd – samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvorefter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Ringnes a.s konsesjon på leie av inntil 9 215 kW fastkraft og inntil 35 500 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker til drift av selskapets anlegg i Oslo kommune.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 26. januar 1990.

4. Peterson A/S.

(Konsesjon for leie av inntil 28 000 kW fastkraft, inklusive 1 000 kW Tokkekraft og inntil 25 000 kW tilfeldigkraft til selskapets anlegg i Moss kommune.)

Kongelig resolusjon 2. februar 1990.

1. Innledning.

Under henvisning til desentraliseringen av selskapet M. Peterson & Søn a.s., har selskapet i brev av 28. november 1988, søkt om overføring av kraftleiekonsesjon til datterselskapet Peterson A/S på uendrede vilkår.

Ved kgl. res. av 22. april 1983 fikk M. Peterson & Søn a.s konsesjon på leie av inntil 28 000 kW fastkraft inklusive 1 000 kW Tokkekraft og inntil 25 000 kW tilfeldig kraft. Konsesjonen er tidsbegrenset til 1. juli 1992. For Tokkekraften gjelder tidsbegrensningen som vanlig til 30. juni 1996.

I forbindelse med desentraliseringen av M. Peterson & Søn a.s., har datterselskapet Peterson A/S 1. januar 1989 overtatt ansvaret for driftsrelaterte kontrakter, herunder kraftleiekontraktene.

Mengden av fastkraft og tilfeldigkraft ønskes ikke endret i forhold til gjeldende konsesjon for M. Peterson & Søn a.s.

2. Søknaden

Søknaden fra M. Peterson & Søn a.s er av 28. november 1988 og lyder:

«Vårt selskap fikk ved kgl. res. 22. april 1983 konsesjon på leie av inntil «28 000 kW fastkraft inklusive 1 000 kW Tokkekraft og inntil 25 000 kW tilfeldig kraft fra A/S Kykkelsrud».

Vi er nå i ferd med å gjennomføre en desentralisering av vårt selskap, og det er i den forbindelse nødvendig å avklare konsesjonsforholdet for kraftleien.

Vedrørende desentraliseringen kan opplyses at M. Peterson & Søn a.s. foruten å være morselskapet i et industrikonsern som bl.a. omfatter A/S Greiner Industrier, Ranheim Papirfabrikk A/S og Sarpsborg Papp A/S, også selv er en industribedrift med cellulose- og papirfabrikk, sekkefabrikk og kjemisk fabrikk. Peterson-gruppen har i mange år praktisert en desentralisert organisasjon, og det har lenge vært et ønske at dette også ble gjennomført for virksomheten i Moss. Tanken er å skille ut våre 3 fabrikk-enheter i et heleiet datterselskap -Peterson A/S. Det er meningen at Peterson A/S fra 1. januar 1989 skal overta maskiner, driftsbygninger og andre nødvendige aktiva. M. Peterson & Søn a.s vil etter dette bli et «rent» morselskap.

En naturlig følge av denne desentraliseringen er at det fulle og hele ansvar for driftsrelaterte kontrakter overføres Peterson A/S, derunder kraftleiekontraktene. Vi har tilskrevet våre kraftleverandører, Statskraft (for fastkraft) og A/S Kykkelsrud v/Hafslund Nycomed A/S (for tilfeldig kraft), som begge har samtykket i at kraftleiekontraktene kan over-

føres Peterson A/S. Det vises til vedlagte brev.

Under henvisning til foranstående søkes herved om at vår kraftleiekonsesjon av 22. april 1983 overføres Peterson A/S på uendrede vilkår med virkning fra 1. januar 1989.»

3. Kraftleiekontraktene.

3.1 Fastkraft.

I følge kontrakt av 22. mai 1984 har A/S Kykkelsrud påtatt seg å levere inntil 25 000 kW fastkraft til M. Peterson & Søn a.s. Bedriften har forpliktet seg til å betale for det til enhver tid gjeldende kontraktskvantum.

Prisen fastsettes ut fra en basispris som hvert år pr. 1. januar reguleres opp eller ned med den prosentvise endringen i den offisielle norske engros-prisindeks.

Selgeren er fri for ethvert ansvar for skade og tap ved avbrytelser eller innskrenkninger eller mangler ved leveringen som følge av vannmangel, driftsavbrudd, svikt i selgerens krafttilgang i henhold til faste kontrakter, samt streik, lockout eller andre begivenheter som selgeren ikke med rimelige midler kan forhindre.

Kontrakten gjelder til 1. januar 1996 dog ikke utover konsesjonstiden.

3.2 Tokkekraft.

I følge kontrakt av 28. mai 1984 har Kykkelsrud A/S påtatt seg å overføre 1 000 kW fastkraft fra Tokkeverkene.

Betingelsene er de samme som til enhver tid gjelder for avtalen av 22. mai 1989 som er nevnt ovenfor. Dog unntas bestemmelser i kontrakten som er direkte knyttet til levering av kraft på betingelser som nevnt i avtalens § 1 og § 4.

Kontrakten gjelder til 1. januar 1996, forutsatt at begge parter har de nødvendige konsesjoner.

3.3 Tilfeldigkraft.

Gjennom avtale av 27. februar 1985 har Hafslund a.s forpliktet seg til å levere inntil 25 000 kW tilfeldig kraft til M. Peterson & Søn A/S.

Avregningspris settes lik samkjøringens tilfeldigkraftpris tillagt taps- og avgiftskorreksjonsledd og påslag. Minstepris er satt til 2,3 ø/kWh.

Taps- og avgiftskorreksjonsleddet settes til 10 % av samkjøringens tilfeldigkraftpris.

Påslaget fastsettes til 1,5 ø/kWh i tillegg til priselementene beskrevet i avtalens § 2 pkt. 2 og 3. Påslaget reguleres årlig pr 1. juli likt med den prosentvise endring i engrosprisindeksen.

Avtalen er gjensidig oppsigelig med ett års varsel.

4. Avgitte uttalelser.

Statskraft har ingen merknad til at kraftleiekontrakt datert 22. mai 1984 overføres til Peterson A/S under de forutsetninger som oppgis.

Hafslund kraftdivisjon samtykker i brev av 15. september 1988 i at Peterson A/S trer inn som avtalepart i stedet for M. Peterson & Søn a.s i kontraktene med A/S Kykkelsrud og Hafslund Nycomed a.s, Kraftdivisjonen.

NVE's uttalelse:

NVE har i brev av 9. mai 1989 uttalt følgende:

«Ved kgl. res. av 22. april 1983 fikk M. Peterson & Søn a.s konsesjon på leie av inntil 28 000 kW fastkraft, inklusive 1 000 kW Tokkekraft og inntil 25 000 kW tilfeldigkraft fra A/S Kykkelsrud. Konsesjonen ble gitt på da vanlige vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgiften er betalt til og med for året 1988. For 1988 var den kr. 39 090,- på basis av en gjennomsnittseffekt på 20 800 kW. Konsesjonen er tidsbegrenset til 1. juli 1992. For Tokke-kraften gjelder tidsbegrensningen som vanlig til 30. juni 1996.

Det fremgår av søknaden at selskapet er i ferd med å gjennomføre en desentralisering av selskapet. Dette vil bety at Peterson A/S fra 1. januar 1989 skal overta maskiner, driftsbygninger og andre nødvendige aktiva fra M. Peterson & Søn a.s, som etter dette vil bli et «rent» morselskap.

En naturlig følge av desentraliseringen vil være at ansvaret for driftsrelaterte kontrakter overføres Peterson A/S, herunder kraftleiekontraktene. Både Statkraft og A/S Kykkelsrud som kraftleverandører har samtykket i at kontraktene kan overføres Peterson A/S, jfr. brevene av 16. september og 15. september 1988 til M. Peterson & Søn a.s.

I brev av 13. april 1989 har M. Peterson & Søn a.s sendt inn styreerklæring om ledelsen av Peterson A/S og om aksjekapitalen m.v., jfr. industrikonsesjonslovens § 24 annet ledd. Likeledes er sendt inn selskapets vedtekter.

Næringsdepartementet har i brev av 21. desember 1988 til NVE meddelt at departementet ikke har noe å bemerke til at søknaden innvilges.

Da saken kun gjelder et organisasjonsspørsmål, har ikke NVE funnet det nødvendig å forelegge saken for andre.

NVE vil etter dette anbefale at Peterson A/S gis konsesjon på leie fra A/S Kykkelsrud av inntil 28 000 kW fastkraft, inklusive 1 000 kW Tokke-kraft og inntil 25 000 kW tilfeldigkraft

til elektrokjele til drift av selskapets anlegg i Moss kommune.

Konsesjonen foreslås gitt samme tidsbegrensning som konsesjonen av 22. april 1983 til M. Peterson & Søn a.s, dvs. så lenge kraftleieforholdet med A/S Kykkelsrud måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1992. For Tokke-kraften forutsettes at konsesjonen fortsatt gjelder til 30. juni 1996.

Forøvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om at styrets flertall, herunder formannen til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 4,- pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

NVE viser ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

5. Departementets bemerkninger

Søknaden fra M. Peterson & Søn a.s gjelder leie av inntil 28 000 kW fastkraft, inklusive 1 000 kW Tokkekraft, fra A/S Kykkelsrud og inntil 25 000 kW tilfeldig kraft fra Hafslund Nycomed A/S.

Søknaden om konsesjon er en nødvendig følge av den desentralisering M. Peterson & Søn a.s har gjennomført. I realiteten innebærer den nye konsesjonen kun en overføring av den tidligere konsesjonen fra M. Peterson & Søn a.s til datterselskapet Peterson A/S, men med de vilkår som nå er vanlige ved meddelelse av kraftleiekonsesjoner.

I forbindelse med konsesjonsbehandlingen har departementet blitt forelagt de kraftleiekonsesjonene som gjelder mellom bedriften og kraftleverandørene.

Departementet vil i tilslutning til NVE's uttalelse anbefale at Peterson A/S gis konsesjon på inntil 28 000 kW fastkraft, inklusive 1 000 kW Tokkekraft, og inntil 25 000 kW tilfeldig kraft.

Konsesjonen foreslås tidsbegrenset til 1. juli 1992 med unntak av Tokkekraften som fortsatt foreslås gjeldende til 30. juni 1996.

Forøvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår som nå gjelder ved meddelelse av kraftleiekonsesjoner, herunder vilkår om at styrets flertall, herunder formannen til enhver tid skal være norske statsborgere, og om en årlig avgift til staten av kr. 4,- pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. Leietid

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med A/S Kykkelsrud måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1992.

For leie av 1 000 kW Tokke-kraft gjelder konsesjonen til 30. juni 1996.

2. Styre

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på inntil kr. 1,- krone – pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Norsk arbeid og materiell

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 – femten – prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,- av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i til-

bud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stort monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,- av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. Trygd

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

6. Avgift

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,- pr. kW beregnet etter formelen: $kWh/8\ 760 = kW$.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svarer deretter en rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd. De inndrives ved utpanting.

7. Kontroll

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. Overtredelse av konsesjonsvilkårene

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,- – kroner to tusen – pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det søke om tillatelse fra for-

urensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 – jfr. lovens § 34 første ledd – samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvorefter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Peterson A/S konsesjon på leie av inntil 28 000 kW fastkraft inklusive 1 000 kW Tokkekraft, fra A/S Kykkelsrud og inntil 25 500 kW tilfeldig kraft fra Hafslund Nocomed A/S til drift av selskapets anlegg i Moss kommune.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 2. februar 1990.

5. A/S Ila og Lilleby Smelteverk.

(Konsesjon for leie av ytterligere 21 000 kW fra Statskraftverkene til drift av Holla Smelteverk i Hemne kommune.)

Kongelig resolusjon 2. februar 1990.

1. Innledning.

I brev av 6. desember 1988 søker A/S Ila og Lilleby Smelteverker om konsesjon på leie av ytterligere inntil 21 MW/168 GWh pr. år fra Statskraftverkene i forbindelse med økt produksjon ved Holla Smelteverk i Hemne kommune på grunnlag av kraftleiekontrakt av 16. september 1988.

Fra før har selskapet konsesjoner på leie fra Statskraftverkene av i alt inntil 44 400 kW/232 GWh pr. år til Holla Smelteverk, jfr. konsesjoner av 26. april 1968 og 25. april 1986 og i alt inntil 38 000 kW/291 GWh pr. år og inntil 5 000 kW/40 GWh pr. år tilfeldigkraft til Holla og Lilleby Smelteverker, jfr. konsesjon av 10. september 1970 og 11. mai 1979.

2. Søknaden.

Søknaden er av 6. desember 1988 og lyder slik:

«Mellom Statkraft og A/S Ila og Lilleby Smelteverker er det den 16. september 1988 opprettet kontrakt om levering av elektrisk energi til Ila og Lilleby Smelteverks industri-anlegg, Holla Smelteverk i Hemne.

En kopi av kontrakten vedlegges.

Likeledes vedlegges en kopi av vårt brev av 26. september 1988 som fulgte den undertegnede kontrakt, og hvor vi peker på to punkter som vi mener strider mot norsk rettspraksis.

Holla Smelteverk, postboks 130, 7200 Kyrksæterøra, i Hemne kommune er en avdeling av A/S Ila og Lilleby Smelteverker.

Med grunnlag i den undertegnede kontrakt, søker A/S Ila og Lilleby Smelteverker om konsesjon på leie av 168 GWh pr. år i henhold til den undertegnede kontrakt 16. september 1988. Timemiddeleffekten i henhold til § 1.1 er 21,0 MW.

Da A/S Ila og Lilleby Smelteverker tidligere har flere konsesjoner går vi ut fra at oversendelse av årsberetning i dette tilfelle er unødvendig.

Skulle De ønske ytterligere opplysninger står vi gjerne til tjeneste.»

3. Kraftleiekontrakten.

Ifølge kontrakten skal Statskraftverkene være forpliktet til for hvert år å stille til disposisjon 21 MW/168 GWh pr. år.

Kraften skal leveres ved Trollheim kraftstasjon som tre-faset vekselstrøm med ca. 50 perioder pr. sekund og med en spenning av ca. 132 kV. Leveringen skal måles i Holla ved 22 kV nominell spenning, hvor det settes opp

kWh-måler(e) for registrering av den midlere effekt over 1 time.

For kraften skal det betales 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) – 12 % for overføring og nedtransformering. Pr. 1. januar 1987 er basispris 12,253 øre/kWh. Basisprisen skal reguleres hvert år i takt med engrosprisindeksen på nærmere bestemt måte.

Kontrakten er gjort gjeldende til 31. desember 1995.

4. Avgitte uttalelser.

Hemne kommunestyre har i møte 15. februar 1989 enstemmig vedtatt å anbefale søknaden.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har ikke hatt merknader til søknaden, jfr. brev av 22. desember 1988 til fylkesmannen. Når det gjelder A/S Ila og Lillebys brev av 26. september 1988 til Statkraft vedrørende visse kontraktsbestemmelser, har fylkeskommunen gitt uttrykk for at den har forståelse for bedriftens forbehold.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag meddeler at han ikke har noen merknad til søknaden.

Næringsdepartementet har i brev av 3. januar 1989 til NVE meddelt at departementet ikke har noe å bemerke til søknaden.

5. NVE's uttalelse

NVE har i brev av 9. mai 1989 uttalt følgende:

«NVE har etter dette ikke noe å innvende og anbefaler at Ila og Lilleby Smelteverker gis konsesjon på leie av ytterligere inntil 21 MW/168 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av Holla Smelteverk i Hemne kommune.

Konsesjonen foreslås gitt samme tidsbegrensning som kraftleiekontrakten, dvs. til 1. januar 1996.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, bl.a. vilkår om at styrets flertall, herunder formannen til enhver tid skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 4,- pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløpfet i samsvar med praksis.

Vi viser ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

6. Departementets bemerkninger.

Søknaden fra A/S Ila og Lilleby Smelteverker gjelder leie av ytterligere 21 000 kW fra Statkraft i forbindelse med økt produksjon ved Holla Smelteverk i Hemne kommune.

Departementet vil i tilslutning til NVE's uttalelse anbefale at A/S Ila og Lilleby Smelteverker gis konsesjon på leie av ytterligere 21 000 kW.

Søknaden er en oppfølging av Stortingets vedtak om tildeling av 168 GWh/år fra Statskraftverkene, jfr. Innst. S. nr. 196 (1986–87) og St.prp. nr 65 (1986–87).

Konsesjonen foreslås tidsbegrenset til 1. januar 1996, som er det tidspunkt da kraftleiekontrakten utløper.

Forøvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, bl.a. vilkår om at styrets flertall, herunder formannen til enhver tid skal være norske statsborgere, og om en årlig avgift til staten av kr. 4,- pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløpfet i samsvar med praksis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. Leietid

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Statskraftverkene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1996.

2. Styre

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. Overdragelse av energi

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,- krone – pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. Norsk arbeid og materiell

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m.v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 prosent over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 prosent av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang illegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 – femten – prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f.eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000,- av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stort monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000,- av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

5. Trygd

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

6. Avgift

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 4,- pr. kW beregnet etter formelen: $kWh/8\ 760 = kW$.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter en rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd. De inndrives ved utpanting.

7. Kontroll

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. Overtredelse av konsesjonsvilkårene

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,- – kroner to tusen – pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Dersom selskapet bruker energien til å drive virksomhet som p.g.a. utslipp, støy, stråling o.l. kan være til skade eller ulempe for miljøet, må det foreligge tillatelse fra forurensningsmyndighetene etter forurensningsloven § 11 jfr. § 7.

Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftkonsesjonen medfører at et tidligere utslipp kan bli til økt skade eller ulempe, eller som sammen med annen forurensende miljøpåvirkning kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

Krafttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 6, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og energiverk.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m.v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m.v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 – jfr. lovens § 34 første ledd – samt på bestemmelsen i første ledd § 37a, hvorefter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 36 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg forøvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Ila og Lilleby Smelteverker konsesjon på leie av ytterligere 21 000 kW fra Statskraft til drift av Holla Smelteverk i Hemne kommune.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått gitt i Olje- og energidepartementets foredrag av 2. februar 1990.

6. Melfjord-vasdraget.

(Statsregulering for utbygging. Fastsettelse av reguleringsbestemmelser.)

Kongelig resolusjon av 23. mars 1990.

Stortinget har i møte 16. februar 1989 fattet følgende vedtak:

«I

Stortinget samtykker i at staten ved Statskraftverkene gis tillatelse til utbygging av Melfjord-vassdraget, i det alt vesentlige i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 27. mai 1988 og denne innstilling.

II

Nordland fylkeskommune tilbys inntil 20 pst. medeiendomsrett i prosjektene Saltfjell-Svartisen: Beiarn, Bjøllånes og Melfjord-3 med mulighet til å vurdere hvert enkelt prosjekt når utbygging blir aktuelt.

III

Stortinget samtykker i at Næringsfond for Rødøy settes til 3 mill. kroner og for Rana til 2 mill. kroner.»

Vedtaket er i samsvar med innstillingen fra Energi- og industrikomiteen i Innst. S nr. 91 (1988-89). Denne bygger på departementets tilrådning i St.prp. 132 (1987-88), men fravek proposisjonen når det gjaldt tilbudet til fylkeskommunen om medeiendomsrett. Stortinget vedtok å tilby Nordland fylkeskommune inntil 20 pst. medeiendomsrett i Beiarn-, Bjøllåga- og Melfjord-prosjektene med mulighet til å vurdere hvert enkelt prosjekt når utbygging blir aktuelt.

Regjeringen hadde foreslått at fylkeskommunen tilbys inntil 30 pst. medeiendomsrett i samtlige av statens utbygginger i Saltfjell/Svartisen. Tilbudet omfattet ikke adgang for fylkeskommunen til å velge mellom de enkelte prosjekter utfra lønnsomhetsbetraktninger.

Det foreligger langvarig statspraksis for at Regjeringen relativt raskt følger opp Stortingets utbyggingsvedtak ved å fastsette reguleringsbestemmelser ved kgl.res. Dette er blitt gjort for de øvrige Saltfjell/Svartis-prosjektene.

For Stor-Glomfjord-utbyggingens vedkommende ble det fastsatt reguleringsbestemmelser ved kgl.res. 24. juli 1987, som bl.a. resulterte i at næringsfondene forfalt til betaling. Anleggsarbeidene ble igangsatt høsten 1987.

Når det gjelder Beiarn- og Bjøllåga-prosjektene, ble det vedtatt å utsette realiseringen av disse prosjekter inntil det er behov for denne kraften. Ved kgl.res. 27. januar 1989 ble det

imidlertid fastsatt reguleringsbestemmelser for disse prosjekter, for å oppnå at næringsfondene forfalt til betaling.

Fordi Melfjord-prosjektet er i samme situasjon som Beiarn- og Bjøllåga-prosjektene, finner departementet det naturlig å behandle disse saker likt. Det er derfor bevilget til sammen 5 mill. kroner til utbetaling av næringsfond til Rødøy og Rana kommuner på inneværende års budsjett. Fastsettelse av reguleringsbestemmelser for Melfjord-prosjektet resulterer i at næringsfondene til Rødøy og Rana kommuner på hhv. 3 og 2 mill. kroner straks forfaller til betaling.

Olje- og energidepartementet vil peke på at en fremdeles står overfor en situasjon med kraftoverskudd. Det er videre betydelig usikkerhet med hensyn til fremtidig kraftetterspørsel. Departementet vil på denne bakgrunn påpeke at tillatelsen ikke medfører at man skal starte utbyggingen av prosjektet nå. Slik departementet i dag vurderer situasjonen, vil prosjektet bli forskjøvet langt ut i tid.

Eventuell senere igangsettelse av prosjektet forutsetter vedtak av Stortinget om bevilgninger til oppstartning av anleggsarbeidene.

Når reguleringsbestemmelsene fastsettes ved kgl.res., forfaller normalt samtlige beløp som omfattes av disse bestemmelser til betaling, herunder næringsfond. Av hensyn til sakens spesielle karakter er reguleringsbestemmelsene nå justert dithen at kun næringsfondene forfaller til betaling når kgl.res. foreligger, mens øvrige beløp først forfaller til utbetaling når bevilgningsvedtak foreligger/anleggsarbeidene påbegynnes.

Reguleringsbestemmelsen post 8, 2. ledd har følgende ordlyd: «Reguleringsanleggets eier skal stille inntil kr. 75 000,- til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelser.» Fordi det er usikkerhet når utbyggingen blir igangsatt, foreslår departementet at post 8, 2. ledd får følgende ordlyd: «Reguleringsanleggenes eier skal, så snart anleggsarbeidene igangsettes, stille inntil kr. 75 000,- til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelser.»

Post 13, 1. pkt. har følgende ordlyd: «Reguleringsanleggets eier plikter så snart konsekvenser er gitt å iverksette og bekoste undersøkelser i områdene nord for Melfjorden (Stelågrenen) for å klarlegge i hvilken grad miljøinteressene blir berørt av utbyggingen.» Det er for sent å iverksette og bekoste disse undersøkelser når anleggsarbeidene igangsettes, fordi det dreier seg om såkalte forhåndundersøkelser. Forfallstidspunktet foreslås derfor fastsatt til tidspunktet for Stortings-

vedtaket om bevilgninger til anleggsstart. Departementet foreslår at post 13, 1. pkt. får følgende ordlyd: «Reguleringsanleggets eier plikter, så snart det er bevilget midler til anleggsstart, å iverksette og bekoste undersøkelser i områdene nord for Melfjorden (Stelågrenen) for å klarlegge i hvilken grad miljøinteressene blir berørt av utbyggingen.»

Post 18 III 1. pkt. har følgende ordlyd: «Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter reguleringsanleggenes eier å innbetale et årlig beløp til Rødøy kommune på kr 20 000,-.»

Ifølge vassdragsreguleringslovens § 12 nr. 8 fjerde ledd, forfaller fondet til betaling «når konsesjon gis». Etter ordlyden synes det således klart at betalingsforpliktelsen oppstår i det øyeblikk reguleringstillatelsen er gitt. En står imidlertid overfor et fortolkningsspørsmål der ordlyden er et tungtveiende moment, men i seg selv ikke en avgjørende tolkningsfaktor. Formålet med et fiskefond – som flere andre reguleringsbestemmelser – er å avbøte regulerings skadelige virkninger. Selve grunnlaget og forutsetningen for at loven gir hjemmel for påbud av denne type, er at tiltaket gjennomføres. Fondet forfaller dermed ikke til betaling før anleggsarbeidene igangsettes. Ordlyden i nevnte post er derfor justert i samsvar med dette.

Departementet foreslår at post 18 III 1. pkt. får følgende ordlyd: «Fra og med det år anleggsarbeidene igangsettes, plikter reguleringsanleggenes eier å innbetale et årlig beløp til Rødøy kommune på kr 20 000,-.»

Når det gjelder post 23 vil departementet bemerke at man på samme grunnlag som for post 13, 1. pkt. har forandret dette vilkåret. Departementet foreslår at post 23 får følgende ordlyd: «Så snart det er bevilget midler til anleggsstart, plikter reguleringsanleggenes eier å stille til disposisjon for Miljøverndepartementet kr 500 000,- som skal nyttes til naturvitenskapelige forhånds- og oppfølgingsundersøkelser i reguleringsområdene.»

Det i post 25 (reindriftsfond) omtalte beløp er et fellesfond for alle Saltfjell/Svartis-prosjektene, og ble utbetalt i forbindelse med Stor-Glomfjord-utbyggingen, jfr. kgl.res. 24. juli 1987.

De av Stortinget vedtatte reguleringsbestemmelser med Regjeringens justeringer for Melfjord-utbyggingen er sålydende:

«1.

(Reguleringstid)

Reguleringsbestemmelsene gjelder i ubegrenset tid, men kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringene skal det betales følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 6.00 pr. nat.hk.

Til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 18.00 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den økning av vannføringen som reguleringene antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økningen forutsettes det at magasinene utnyttes på en slik måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig.

Hva som i hvert enkelt tilfelle skal anses som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale disse avgifter inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraften tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Når reguleringsbestemmelser er fastsatt, plikter reguleringsanleggenes eier å innbetale til Rødøy kommune kr. 3 000 000 og til Rana kommune kr. 2 000 000 som avsettes til næringsfond for kommunene. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunene.

Vedtektene for fondene skal være undergitt godkjenning av Kommunaldepartementet.

Etter forfall av avgifter og næringsfond svares renter som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, 1. ledd, jfr. vassdragsreguleringslovens §§ 11 post 3 og 12 post 18.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. m.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Bruk av norske varer)

Reguleringsanleggenes eier skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anven-

de norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

(Helsetjeneste, m.v.)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan anleggenes eier etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

(Husrom for ansatte)

Reguleringsanleggenes eier er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

8.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m.v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f.eks. samfunnshus.

Reguleringsanleggenes eier skal, så snart anleggsarbeidene igangsettes, stille inntil kr. 75 000,- til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelser.

9.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

Anleggenes eier plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter anleggenes eier å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Anleggenes eier plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Anleggenes eier plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for

allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

10.

(Veger m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningenes størrelse ved skjønn på regulantens bekostning. Eksisterende flyttelei for rein ved Storvatn legges om etter skjønnets bestemmelse der den neddemmes eller gjøres ubrukelig på annen måte ved prosjektets gjennomførelse. Anleggsvegene skal stenges for all ferdsel som ikke har tilknytning til reguleringene og overføringene, kraftverksdriften, reindriften eller driften av de faste eiendommene i området. Nærmere regler om stengingen fastsettes av Olje- og energidepartementet.

11.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge anleggenes eier å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av anleggenes eier.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge anleggenes eier å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som

praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt anleggenes eier, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjonen over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

13.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Reguleringsanleggets eier plikter, så snart det er bevilget midler til anleggsstart, å iverksette og bekoste undersøkelser i områdene nord for Melfjorden (Stelågrenen) for å klarlegge i hvilken grad miljøinteressene blir berørt av utbyggingen. Dersom prosjektet medfører skader/ulemper av betydning, så kan reguleringsanleggets eier tilpliktes å justere planene etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

Reguleringsanleggenes eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Reguleringsanleggenes eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses. Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning. Kraftverkets eier plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å bekoste tiltak for å minske skadevirkningene på kulturminner.

14.

(*Manøvreringsreglement m. v.*)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til anleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15.

(*Hydrologiske observasjoner, kart m. v.*)

Reguleringsanleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som eieren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverkoppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

(*Militære foranstaltninger*)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for *sprengning* i krigstilfelle uten at reguleringsanleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Reguleringsanleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

17.

(*Konsesjonskraft*)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune.

Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 1. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

18.

I

(*Naturforholdene*)

Reguleringsanleggenes eier plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestanden som berøres av utbyggingen, overføringen og den øvrige drift av anlegget. Herunder skal eieren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Reguleringsanleggenes eier plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårlig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes.

- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
- c. å beskoste tiltak i de vassdrag som berøres av utbyggingen for å sikre oppgang og fremme fiske av f.eks. laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk, gjennomføre opprenskinger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
- d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet det berørte området,
- e. å anordne sperrer foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen,
- f. å bekoste vilt- og fiskebiologiske samt ferskvannssøkologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringen,
- g. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
- h. å bekoste installasjoner for å bedre vannkvaliteten dersom reguleringen av et forsuret vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten,
- i. å bekoste undersøkelser for å kontrollere om utbygging fører til gassovermetning i avløpsvannet fra kraftstasjonen. Dersom dette er tilfellet kan konsesjonæren pålegges å bekoste tiltak for å hindre dette.

III

Fra og med det år anleggsarbeidene igangsettes, plikter reguleringsanleggenes eier å innbetale et årlig beløp til Rødøy kommune på kr. 20 000,-. Beløpet skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjør av fisket i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

IV

Reguleringsanleggenes eier plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom Direktoratet for naturforvaltning finner dette nødvendig.

V

Dersom det som følge av kraftutbyggingen og reguleringen oppstår skader som berører naturforholdene i området, tilpliktes reguleringsanleggets eier utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger be-

stemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av overfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

19.

(Forurensning m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter etter vedkommende departements bestemmelse:

Å betale merkostnaden, både til anlegg og drift, forbundet med at det stilles særskilte krav til kloakkavløp, heri inbefattet industri og søppeldeponi, som følge av regulering og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m.v. ved Langvatn, Langvassåga og Ranaelv nedenfor samløpet med Langvassåga, samt for indre del av Ranaelva.

Hvilke tiltak som skal utføres og hvilke kostnader som skal dekkes av reguleringsanleggenes eier, bestemmes på grunnlag av behandling av utslippssøknad(er), kloakkeringsplan(er) for områdene rundt Langvatn, og langs Langvassåga og Ranaelva, samt indre del av Ranaelva.

Hensikten med tiltakene vil primært være å redusere belastningen på Langvatn, Langvassåga, nedre del av Ranaelva og Ranaelva.

Å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

Å bekoste overvåking av Langvatn, Langvassåga, Ranaelva nedenfor samløpet med Langvassåga samt Melfjorden og Ranaelva, for å følge med i forurensningstilstanden i vassdragene rundt fjordene i forbindelse med reguleringen, og som et grunnlag for å vurdere behovet for ytterligere rensetiltak.

Det forutsettes at manøvreringsreglementet ved Langvatn kraftverk endres før Melfjord kraftverk settes i drift slik at det ved Reinfossen opprettholdes følgende minstevannsføringer:

Vintervannsføring (15.9 - 20.5): lavvannsføringen inntil 15 m³/s. Sommervannsføring (21.5 - 14.9): minst 40 m³/s.

Overgangen mellom vinter- og sommervannsføring skal skje jevnt og forsikring. Vedkommende departement vil vurdere å endre vannføringsvilkårene på grunnlag av eventuelle nye opplysninger i forbindelse med at manøvreringsreglementet for Langvatn endres. Reglementet tas opp til ny vurdering etter en driftstid på 5 år.

20.

(Vatningsanlegg)

Reguleringsanleggenes eier plikter etter skjønnets bestemmelse å anlegge vatningsanlegg samt å dekke merkostnaden forbundet med driften av disse - for å kompensere for tørkeskader som reguleringen og overføringerne fører med seg for jordbrukseiendommer. Skjønnen kan treffe bestemmelse om fellesanlegg.

21.

(Tiltak mot isulemper)

Olje- og energidepartementet kan pålegge reguleringsanleggenes eier å bekoste undersøkelser angående eventuelle endrede forhold i Melfjorden som følge av reguleringen. Dersom det viser seg å være nødvendig, skal utbyggeren bekoste tiltak for å hindre isulemper dersom utgiftene står i et rimelig forhold til det som vinnes. Omfanget av tiltakene fastsettes ved avtale mellom havnemyndighetene og Statskraftverkene. Oppnås ikke enighet, skal spørsmålet om tiltak avgjøres etter skjønnet.

22.

(Merking av usikker is)

Reguleringsanleggenes eier skal ved hjelp av skilt satt opp lokalt orientere om usikre ispartier i magasinområdene. Skiltene skal også inneholde kart der de usikre partiene er avmerket.

23.

(Naturvitenskapelige undersøkelser)

Så snart det er bevilget midler til anleggsstart, plikter reguleringsanleggenes eier å stille til disposisjon for Miljøverndepartementet kr. 500 000,- som skal nyttes til naturvitenskapelige forhånds- og oppfølgingsundersøkelser i reguleringsområdene.

24.

(Reindriftstiltak)

Eieren av kraftverket plikter etter nærmere bestemmelser av reindriftsadministrasjonen i

Alta å bekoste tiltak for å avbøte eventuelle skader og/eller ulemper reindriftsnæringen blir påført som følge av utbyggingen, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til nytten ved tiltaket.

25.

(Reindriftsfond)

Eieren av kraftverkene plikter å innbetale kr. 200 000,- til et felles fond til opphjørp av reindriften som berøres av utbyggingene i Saltfjell/Svartis-regionen. Midlene innbetales til reindriftens områdestyre i Nordland, som disponerer midlene etter eget skjønn. Beløpet forfaller til betaling på det tidspunkt vilkårene er fastsatt. Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

26.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Reguleringsanleggenes eier underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollene erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

27.

(Tinglysing)

Reguleringsbestemmelsene skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av bestemmelsene skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

Stortinget har i samsvar med forslaget i St.prp. nr. 132 (1987-88) vedtatt følgende manøvreringsreglement for Melfjord kraftverk:

«I

A. Reguleringer:

	Naturlig v.st. ved damsted	HRV		LRV	
		opp	kote	ned	kote
Austerdalsvatn	208	4	212	13	195
Storvatnet	168	27	195	51	117
Stelåvatnet	666	29	695	21	645
Storvikåvatnet	647	6	653	3	644

Høydene refererer seg til Nordnorsk null 1957:

Overføringer:

- a. Avløpet fra Nattmoråga (3,6) og ytre Stelåga (2,1), tilsammen 5,7 km² nedbørfelt, overføres til Stelåvatnet og kan lagres der.
- b. Avløpet fra Tverråga øst (5,6) og Svartisbreen (8,9), tilsammen 14,5 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Stelågrenen og kan lagres enten i Stelåvatnet eller i Storvikvatnet.
- c. Avløpet fra Austerdalsvatnet (99,4) og Glomåga (124,4) tilsammen 223,8 km² nedbørfelt, overføres til Storvatnet og kan lagres der. (I Glomågas feltstørrelse er det her gjort fradrag for feltene nevnt under pkt. b.).

Reguleringsdammene utføres med faste overløp, slik at vannstanden kan stige noe over øvre reguleringsgrense under flom. Under flom kan også vannstanden i Austerdalsvatn stige til noe over HRV.

II

Generelt skal det ved manøvreringen has for øye at vassdragenes naturlige flomvannføringer ikke økes.

I flomsituasjoner i Storvatnet over kote 195 manøvreres lukene i overføringstunnelen fra Austerdalsvatn til Storvatn etter følgende retningslinjer:

- a. Lukene ved Austerdalsvatn og Glomåga strupes eller stenges slik at skadeflom i Storvasselva ikke inntre. Det tillates at flomvannføringen i Storvasselva økes noe i forhold til naturlig flom.
- b. Overføring av flommer i Glomåga kan skje av hensyn til utspyling med sikte på å bevare biotopkvaliteten i Langvassdeltaet. Størrelsen på utspylingsvannføringene og varigheten skal avtales mellom Statskraftverkene og Direktoratet for naturforvaltning og avgjøres i tilfelle tvist av departementet.

Slippingen av spylevann skal skje etter forslag fra en kontaktmann som oppnevnes av Direktoratet for naturforvaltning.

III.

Det tillates at vannføringen i indre Stelåga, fra Stelåvatn til sjøen, økes noe i forhold til naturlige flomvannføringer dersom skader derved ikke oppstår. Store endringer i vannføring skal skje ved gradvise overganger.

IV.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlages, observeres og noteres regnmengder, temperatur m.v. Protokollen oppbevares ved Melfjord kraftstasjon.

V.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som tilsettes av Norges vassdrags- og energiverk.

VI.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til reguleringsanleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Reglementet tas opp til ny vurdering etter en driftstid på 5 år.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Olje- og energidepartementet tilrår at det fastsettes reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for utbygging av Melfjord-vassdraget overenstemmende med Stortingets justerte vedtak.

For så vidt gjelder anleggsveien frem til Glomdalsvatnet (post 10), vil det kunne være ønskelig om veien ble fjernet etter at anleggsperioden er over, forutsatt at dette ikke vil medføre vesentlige omkostninger. Spørsmålet forutsettes senere tatt opp som egen sak.

Når det gjelder spørsmålet om klekkeri/oppdrettsanlegg (post 18 IV), forutsetter departementet at dersom det finnes nødvendig å bygge et slikt anlegg i Saltfjell/Svartisregionen – eventuelt yte partsinnskudd i et slikt anlegg – skal det bygges (gis partsinnskudd i) et fellesanlegg for samtlige kraftutbyggingsprosjekter i Saltfjell-/Svartisen. Departementet forutsetter videre at omkostningene står i rimelig forhold til nytten ved tiltaket.

For Melfjord-utbyggingens vedkommende forutsetter departementet at spørsmålet om å inngå rammeavtale med Rana og Rødøy kommuner utsettes inntil det eventuelt vil bli bevilget midler til oppstart av anleggsarbeidene for denne utbyggingen.

Når det gjelder manøvreringsreglementet for Melfjord kraftverk, mener departementet det ikke vil være riktig å ta inn pålegg om

slipping av vann over Reinfossen fra Langvatnet i dette reglement, når det allerede finnes bestemmelser om dette i manøvreringsreglementet for Langvatn kraftverk. En annen sak er det at forutsetningene som lå til grunn for fastsettelsen av Langvatnreglementet nå synes å være endret. I fall Melfjord-prosjektet blir realisert, forutsettes Statskraftverkene å legge frem nytt manøvreringsreglement for Langvatn kraftverk utfra de nye forutsetninger.

For så vidt gjelder Austerdalsvatn, har Nordland fylkeskommune krevd at vannstanden holdes kostnant i perioden 1. juli – 1. september. Kravet ble avslått fordi full regulering og overføring av Austerdalsvatn har avgjørende betydning for prosjektets økonomi. Restriksjoner på manøvreringen er derfor ikke pålagt.

Olje- og energidepartementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer, herunder de endringer i manøvreringsreglementet som slike planendringer måtte betinge.

Som tidligere nevnt er realiseringen av prosjektene utsatt på ubestemt tid, og forutsetningene for prosjektene kan følgelig ha endret seg på tidspunktet for anleggsstart. Departementet forutsetter derfor at det på dette tidspunkt vil være adgang til å vurdere justeringer av enkelte vilkår.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 fastsettes reguleringsbestemmelser for statsregulering i forbindelse med utbyggingen av Melfjord-vassdraget m.v. i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 23. mars 1990.

II

Det fastsettes manøvreringsreglement for Melfjord kraftverk i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.

7. I.S Sundsfjord kraftlag.

(Regulering av Arstadelva – endring av vilkår – sløyfing av varslingsanlegg.)

Kongelig resolusjon av 30. mars 1990.

I.S Sundsfjord kraftlag fikk ved kgl. res. av 9. juni 1961 konsesjon for oppdemming av Arstadelva i Beiarn kommune i Nordland fylke. I vilkårenes punkt 26 for denne konsesjonen ble konsesjonæren pålagt å anordne og å holde i drift et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon når det kommer en farlig økning i vassføringen av Arstadelva. Den foreliggende sak gjelder en søknad om endring av vilkårene slik at påbudet om varslingsanlegg blir sløyfet.

I denne forbindelse har NVE i brev av 17. april 1989 avgitt følgende innstilling:

«NVE har mottatt følgende søknad av 21. oktober 1987 til behandling:

«Dam Arstaddalen – vurdering av sikkerhetstiltak

Dammen ligger i Beiarn kommune, Nordland, er en steinfyllingsdam med morenetetting, første gang oppfylt i 1962. Lengden er 230 m og høyden 40 m, magasinet bak rommer 64,84 millioner m³.

Reguleringsgrensene er: HRV 333,0 m og LRV 299,1 m. Avstanden til nærmeste bebyggelse er ca 16 km, kartskisse vedlegges.

Reguleringskonsesjon for oppdemning er gitt i St.prp. nr. 107 1960–61. I pkt. 26 er «konsesjonæren tilpliktet å anordne og å holde i funksjon et automatisk varslingsanlegg».

Videre er kraftlaget i manøvreringsreglementet for Arstadelva i brev av 21. november 1962, pålagt at damvokteren skal bo ved dammen når vannstanden er 1 m under HRV. Han skal ha telefon tilgjengelig. Tatt i betraktning dammens størrelse og aktuelle pålegg som gis i dag synes dette å ha endret seg.

Vi søker herved om at refererte pålegg gitt av konsesjonsmyndighet tas opp til vurdering.

Til saken har vi følgende begrunnelse:

Dambruddsvarslingen ble samtidig med dammen satt i drift høsten 1962. Anlegget hadde føler like nedenfor dammen og signalet ble overført til en sirene ved bebyggelsen ca. 16 km nedenfor. Brudd og forstyrrelser på telefonlinjen førte i 3 tilfeller til utilsiktede alarmer.

Nytt varslingsanlegg ble satt i drift i 1970. Fra følere ved dam overføres alarmsignal og vannstandsmåling til Sundsfjord. Vaktpersonell blir tilkalt og skal ut fra situasjonen foreta utløsning av sirenen i Beiarn over VHF-radiostyring. Dette anlegg har som følge av teknisk svikt forårsaket en utilsiktet varslingsanlegg. Teknisk sett bør dette anlegg nå fornyes/ombygges i nær fremtid.

Skal et varslingsanlegg ha en reell hensikt må pålitelighet og sikkerhet mot feilvarslings være meget god. Denne må kunne bedømmes opp mot dammens egen sikkerhet. Vår erfaring med varslingsanlegg i disse 25 år tilsier at

en slik sikkerhet ikke er mulig å oppnå med de tekniske løsninger som er tilgjengelige og vårt anleggs beliggenhet.

Når det gjelder pålegget om å bo ved dammen er dette en ordning som skjelden er påkrevd.

Vi har derfor ingen innvendinger mot at ordningen opprettholdes.»

Søknad har vært sendt Fylkesmannen i Nordland til uttalelse, og fylkesmannen har også innhentet uttalelse fra Beiarn kommune.

Uttalelse fra fylkesmannen i Nordland av 22. februar 1988:

«Da dette er en sak som i høy grad berører Beiarn kommune, ble saken oversendt kommunen for uttalelse 30. desember 1987.

Beiarn formannskap fattet 20. januar 1988 vedtak om at samtlige konsesjonsbetingelser videreføres i sin helhet. Kopi vedlegges. Muntlig er dette standpunktet utdypet med at varslingsanlegget har stor psykologisk betydning for befolkningen i nedre deler av Beiardalen hvor bl.a. kommunesenteret Moldjord ligger.

Sundsford kraftlag hevder at eksisterende varslingsanlegg ikke gir god nok sikkerhet mot feilvarsling. Dette anlegget ble installert i 1970. Jeg er enig med Sundsford kraftlag i at et slikt varslingsanlegg bør være svært sikkert når det gjelder feilvarsling. Jeg vil imidlertid anta at utviklingen også på dette felt har gjort vesentlige fremskritt på de 18 årene som har gått siden 1970 og at det i dag må finnes varslingsutstyr på markedet som tilfredsstiller kravene til funksjonssikkerhet og sikkerhet mot feilvarsling. Etter mitt syn bør derfor Sundsford kraftlag også i fremtiden være pålagt å holde i drift et automatisk varslingsanlegg tilknyttet Arstaddammen.»

Uttalelsen fra fylkesmannen i Nordland har vært forelagt søker som har kommentert den slik:

«Ut fra Fylkesmannens skriv av 22. februar f.å. hevdes det at «Nåværende varslingsanlegg må opprettholdes da det har stor psykologisk betydning for befolkningen i nedre deler av Beiardalen».

Vi kan vanskelig bestride argumentet, men finner innsatsen med en vesentlig ombygging samt fortsatt drift av anlegget å være lite konkret begrunnet.

I tillegg til våre argumenter i søknad av 21. oktober 1987 vil vi gjerne tilføye:

Har dammen en tilstand som gjør den utrygg for befolkningen må det være bedre at de investeringer som foretas legges ned i forbedring av dammens konstruksjon eller skjerpelse av kontrollen.

I den tid dammen har vært i drift har vi utført løpende setningskontroll, NVE har foretatt jevnlig inspeksjoner, og vi har selv regelmessig egenkontroll. Ingen av disse tiltak har hittil gitt grunnlag for tvil om dammens tilstand.

Som ytterligere sikkerhet har vi som tidligere nevnt ifølge manøvreringsreglementet, regelmessig inspeksjon ved dammen når vannstanden er over kote 332,0.

Ut fra dette kan vi vanskelig se at fortsatt

drift av et sireneanlegg kan høyne sikkerheten vesentlig.»

NVEs vurdering av saken:

Søknaden fra I.s Sundsfjord Kraftlag gjelder sløyfing av post 26 i vilkårene gitt i tillatelse av 9. juni 1961 for regulering og overføring av Arstadelva m.v.

I vilkårenes post 26 heter det:

«Konsesjonæren plikter å anordne og holde i drift et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon når det kommer en farlig økning av vannføringen i Arstadelva. Anlegget må godkjennes av departementet.»

I brev fra departementet av 25. august 1961 ble NVE bemyndiget til å godkjenne varslingsanlegget.

I.s Sundsfjord Kraftlag mener at de to varslingsanleggene som har vært i bruk, ett fra 1962 til 1970 og ett fra 1970 til d.d., ikke har den ønskede pålitelighet. Det har vært utløst falsk alarm fire ganger siden 1962.

Kraftlaget viser til annen bestemmelse som pålegger kraftlaget å ha damvokter boende ved dammen når vannstanden er høyere enn 1 m under HRV, og at damvokteren skal ha telefon tilgjengelig. Det vises til at vilkår som gis i dag for tilsvarende dammer ikke har slike bestemmelser.

Beiarn kommune har med støtte fra fylkesmannen i Nordland gått i mot at vilkårenes post 26 sløyfes slik at ordningen med varslingsanlegg faller bort. Det hevdes at varslingsanlegget har stor psykologisk betydning for befolkningen i nedre deler av Beiardalen og Moldjord. Fylkesmannen mener at falske alarmer må kunne elimineres med moderne teknologi.

Beredskapsavdelingen i NVE har uttalt at de ut fra vurdering av mulig skadepotensiale for nedenforliggende områder ikke vil motsette seg at konsesjonæren fritas for plikten til å holde varslingsanlegg.

Vassdragstilsynet i NVE mener at forholdene ved Arstaddammen ikke skiller seg vesentlig fra andre tilsvarende dammer, der det ikke er stillet krav om varsling. Vassdragstilsynet ser for sin del ikke behov for å opprettholde sirenevarsling, og viser samtidig til de uheldige forhold som kan oppstå ved feilvarsling. En orientering med plakater om at vannføringen i elva kan øke plutselig bør innføres.

På denne bakgrunn mener NVE at det ikke foreligger faglige grunner til å fastholde bestemmelsen om varslingsanlegg for Arstaddammen. Vi har noe forståelse for at en viss engstelse kan oppstå lokalt, men mener at en slik engstelse er ugrunnet ut fra de sikkerhetskrav som stilles til bygging, drift og vedli-

kehold av dammen. Selv med moderne teknologi er det vanskelig å sikre moderne varslingsanlegg 100 % mot feilvarsling, og NVE vil ikke gå inn for at nytt anlegg installeres til erstatning for det gamle anlegget.

NVE mener at den lokale engstelsen for dammens sikkerhet bør møtes med informasjon fra kraftlaget om dammen og de rutiner kraftlaget har for drift og vedlikehold av dammen. NVE mener videre at det bør settes opp plakater eller skilt langs elvestrekningen som varslar at vannføringen kan øke plutselig som følge av tapping/overløp.

Konklusjon

NVE går inn for at vilkårenes post 26 i tillatelsen av 9. juni 1961 for regulering og overføring av Arstadelva utgår.

Sakens dokumenter følger vedlagt.»

Departementets bemerkninger

I.S. Sundsfjord kraftlag søkte i brev av 21. oktober 1987 om endring av vilkårene i konsesjon gitt ved kgl. res. av 9. juni 1961. Konsesjonsvilkårenes punkt 26 lyder:

«Konsesjonæren plikter å anordne og holde i drift et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon når det kommer en farlig økning av vassføringen i Arstadelva. Anlegget må godkjennes av departementet.»

I forbindesle med at det eksisterende anlegg må skiftes ut, søkes det om opphevelse av dette vilkåret.

Dammen ligger ca. 15 km fra Dokmo i Beiarn kommune, og den demmer opp elven omlag 40 meter og danner en sjø på ca. 5 km lengde. Det finnes ikke bebyggelse nedenfor dammen, bortsett fra nederste 1 km der bl.a. damvokteren bor. Ved Dokmo renner Arstadelva ut i Storåga. Her er bebyggelse som omfatter Arstad, Dokmo, Soløien og Moldjord med en befolkning på en del hundre mennesker.

Søknaden har vært forelagt fylkesmannen i Nordland som etter uttalelse fra Beiarn kommune går mot en opphevelse av vilkåret. Begrunnelsen for å gå mot søknaden er at kommunen sier at varslingsanlegget har stor psykologisk betydning for befolkningen i nedre deler av Beiarn dalen.

NVE mener at forholdene ved Arstaddammen ikke skiller seg vesentlig fra andre tilsvarende dammer, der det ikke er stillet krav om varsling. NVE går inn for at konsesjonæren fritas for plikten til å holde varslingsanlegg.

Departementet er av den oppfatning at reglene for sikkerhet ved drift og vedlikehold av dammer ivaretar sikkerheten på en tilfredsstillende måte. Departementet mener i likhet

med NVE at forholdene ved Arstaddammen ikke skiller seg vesentlig fra andre tilsvarende dammer der det ikke stilles krav til automatisk varslingsanlegg. Det vises videre til den feilvarsling som har funnet sted, og de ulemper slik feilvarsling medfører, og at det selv med moderne teknologi er vanskelig å sikre seg 100 % mot feilvarsling. Departementet viser videre til manøvreringsreglementet for Arstadelva fastsatt ved kronprinsregentens resolusjon av 19. oktober 1962 der kraftlaget er pålagt at damvokter skal bo ved dammen i de perioder da vannstanden er høyere enn 1 meter under HRV. Damvokteren skal ha telefon tilgjengelig. Denne ordning er forutsatt opprettholdt.

Olje- og energidepartementet tilrår en oppheving av vilkåret som pålegger kraftlaget å holde varslingsanlegg.

Departementet har merket seg den bekymring som eksisterer i forbindelse med forslaget om opphevelse av vilkåret om varsling. For å imøtekomme et behov for informasjon om forholdene ved dammen, forutsettes det at kraftlaget informerer lokalbefolkningen om de rutiner som kraftlaget har for drift og vedlikehold av Arstaddammen. Departementet forutsetter også at kraftlaget setter opp plakater langs elvestrekningen. Plakatene skal varsle om at vannføringen i elven kan øke plutselig som følge av tapping/overløp.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av § 27 i industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 og § 24 i lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17, oppheves vilkårenes post 26 i konsesjon gitt til I.S. Sundsfjord Kraftlag ved kgl. res. av 9. juni 1961, på de forutsetninger som nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 30. mars 1990.

8. Norske Skogindustrier A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Tofte Industrier A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke
6. april 1990.

«Det vises til Deres søknad av 10. juli 1989.

Det opplyses i søknaden at A/S Follum Fabrikker i forbindelse med med fusjonen har ervervet ytterligere 85,5 % av aksjene i Tofte Industrier A/S, og nå innehar 100 % av aksjene i selskapet. A/S Follum Fabrikker skiftet ved fusjonen navn til Norske Skogindustrier A.S.

Ervervet er konsesjonspliktig i det Tofte Industrier A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norske Skogindustrier A.S (tidligere A/S Follum fabrikker) konsesjon for erverv av ytterligere 85,5 % av aksjene i Tofte Industrier A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i den tidligere meddelte konsesjon eller de tilknyttede vilkår.»

9. Norske Skogindustrier A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Sande Paper Mill A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke
6. april 1990.

«Det vises til Deres søknad av 10. juli 1989.

Det opplyses i søknaden at A/S Follum Fabrikker i forbindelse med med fusjonen har ervervet ytterligere 70 % av aksjene i Sande Paper Mill A/S, og nå innehar 85 % av aksjene i selskapet. A/S Follum Fabrikker skiftet ved fusjonen navn til Norske Skogindustrier A.S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Sande Paper Mill A/S innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norske Skogindustrier A.S (tidligere A/S Follum fabrikker) konsesjon for erverv av ytterligere 70 % av aksjene i Sande Paper Mill A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

10. Norske Skogindustrier A.S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Nordenfjelske Treforedling AS.)

Olje- og energidepartementets samtykke
6. april 1990.

«Det vises til Deres søknad av 10. juli 1989.

Det opplyses i søknaden at A/S Follum Fabrikker i forbindelse med med fusjonen har ervervet ytterligere 90,15 % av aksjene i Nor-

ske Skogindustrier A.S, og nå innehar 100 % av aksjene i selskapet. Norske Skogindustrier A.S skiftet ved fusjonen navn til Nordenfjelske Treforedling AS mens A/S Follum Fabrikker skiftet navnt til Norske Skogindustrier A.S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet tidligere Norske Skogindustrier A.S's datterselskap A/S Van Severen & Co. Ltd. innehar 89 % av aksjene i A/S Namdalen Træsliperi som innehar vannfallrettigheter i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I. Dessuten innehar tidligere Norske Skogindustrier A.S og flere datterselskaper kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Norske Skogindustrier A.S (tidligere A/S Follum fabrikker) konsesjon for erverv av ytterligere 90,15 % av aksjene i Nordenfjelske Treforedling AS (tidligere Norske Skogindustrier A.S). Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i den tidligere meddelte konsesjon eller de tilknyttede vilkår.»

11. Norske Skogindustrier A/S.

(Konsesjon for erverv av A/S Van Severen & Co. Ltd.'s vannfallsrettigheter i medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. I.)

Kongelig resolusjon 6. april 1990.

1. Innledning og sammendrag

Ved ordinære generalforsamlinger i Tofte Industrier A/S (Tofte), Norske Skogindustrier A.S (Norske Skog) og A/S Follum Fabrikker (Follum) av h.h.v. 9., 11. og 12. mai 1989 ble det besluttet at Norske Skog og Tofte skulle fusjoneres inn i Follum.

I Follum var Norske Skog største aksjonær med 49,7% av aksjene før fusjonen, mens Tofte eide 2% I Norske Skog var Follum største aksjonær med 9,85% av aksjene, mens Tofte eide 1,15%. I Tofte var Norske Skog største aksjonær med 26,2% av aksjene, mens Follum eide 14,5%

Forut for fusjonen ble det gjennomført en fisjon i Norske Skog der andre aksjonærer enn Follum og Tofte ble fisjonert ut i et nytt selskap kalt Skogn Industrier A/S. Fisjonen

ble gjennomført ved kapitalnedsettelse i Norske Skog. Etter gjennomføringen av fisjonen er Norske Skog 100% eid datterselskap av Follum. Kraftrettighetene og de faste eiendommene ble værende i Norske Skog.

Det utfisjonerte selskapet Skogn Industrier A/S ble deretter fusjonert inn i Follum, slik at de tidligere aksjonærene i Norske Skog blir eiere av aksjer i Follum.

Forut for fusjonen ble det likeledes gjennomført en fisjon i Tofte, der andre aksjonærer enn Follum og Norske Skog ble fisjonert ut i et nytt selskap kalt Hurum Industrier A/S. Fisjonen ble gjennomført ved kapitalnedsettelse i Tofte. Etter gjennomføringen av fisjonen er Tofte 100% eid datterselskap av Follum. Kraftrettighetene og de faste eiendommene ble værende i Tofte.

Det utfisjonerte selskapet Hurum Industrier A/S ble deretter fusjonert inn i Follum slik at de tidligere aksjonærene i Tofte ble eiere av aksjer i Follum.

Den formelle sammenslåing ble gjennomført med virkning fra 13. oktober 1989. Samtidig med gjennomføringen av fusjonen endret Norske Skogindustrier A.S navn til Nordenfjelske Treforedling A/S, mens A/S Follum Fabrikker skiftet navn til Norske Skogindustrier A.S.

Fusjonen utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven. De konsesjonspliktige rettigheter som blir overdratt er fallrettigheter tilhørende «gamle» Norske Skogindustrier A.S' datterselskaper A/S Van Severen & Co. Ltd. (99,9% eiet av morselskapet) og A/S Namdalen Træsliperi (89% eiet av morselskapet), og flere kraftleieavtaler.

2. Søknaden.

Det fusjonerte selskap har i brev av 10. juli 1989 fra advokatfirmaet Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen søkt om de nødvendige konsesjoner for fusjonen. Søknaden lyder som følger:

«1. Innledning.

Konsesjonsmyndighetene og Næringsdepartementet ble tidlig gjort kjent med fusjonsplanene mellom A/S Follum Fabrikker, Norske Skogindustrier A.S og Tofte Industrier A/S. Selskapene vil heretter bli omtalt som henholdsvis «Follum», «Norske Skog» og «Tofte». Som det vil fremgå av pkt. III, skjer det teknisk sett en fisjon, med derav følgende aksjeovergang i Follum. For enkelthets skyld omtales dette i det følgende som «fusjon».

Konsesjonsmyndighetene ga underhånden sin tilslutning til fusjonen i møte med selskapenes ledelse i januar i år, noe som fra de involverte selskapenes side var avgjørende for

det videre arbeide med tilretteleggelse av fusjonen.

Fusjonsforslaget ble vedtatt i de respektive selskapenes styre, generalforsamling og bedriftsforsamling i perioden mars-mai 1989. Fusjonsavtalen ble undertegnet 9. mars 1989. Dette fremgår av vedlagte generalforsamlingsprotokoller for de respektive selskapene.

Bilag 1: Protokoll fra ordinær generalforsamling i Norske Skog, Follum og Tofte.

Bilag 2: Fusjonsavtalen.

II. Om selskapene

1. Follum

Selskapet ble stiftet i 1873 og produserer idag avispapir og katalogpapir, og forbedret avispapir med høyere lyshet på 3 papirmaskiner. Gjennom overtakelse av mindre enheter i området, har selskapet konsentrert og rasjonalisert treforedlingsindustrien i dikstriktet. Ved anlegget i Hønefoss har bedriften en produksjonskapasitet på ca. 350.000. tonn avispapir. Ca 50% av bedriftens behov for elektrisk kraft dekkes gjennom egne kraftstasjoner og ved energigjenvinning.

Norske Skog var største aksjonør med 49,7% av aksjene. Tofte hadde 2,0% av aksjene. Forøvrig var selskapet dominert av bank, forsikring og investeringsselskaper, hvorav ingen hadde større eierandeler enn 8,9%.

Bilag 3: Årsberetning og regnskaper for 1988.

Bilag 4: Oversikt over selskapets eiendommer og kraftrettigheter.

2. Norske Skog

Follum var største aksjonær med 9,85% av aksjene. Tofte hadde 1,15% av aksjene. Forøvrig var selskapet dominert av forskjellige skogforeninger.

Konsernet har virksomhet innen følgende områder:

Treforedlingsindustri

– Avispapirproduksjon i Skogn.

I 1988 produserte bedriften 403.000. tonn avispapir, hvorav det meste av produksjonen selges til USA og Vest-Europa.

– Folla CTMP AS

Virksomheten ble overtatt pr. 31.12.88. Konsesjonssøknad ligger til behandling i Landbruksdepartementet.

Virksomheten som er knyttet til produksjon av kjemi-termomekanisk masse (CTMP), er skilt ut i eget datterselskap, Folla CTMP AS. Selskapet har en produksjonskapasitet på ca. 75.000. tonn CTMP pr. år. Produktet er nytt og kan anvendes i produksjon av mykpapirprodukter, samt skrive- og trykkipapirproduksjon.

Overtakelsen av industrivirksomheten i Folla omfattet også overtakelse av 70% av aksjene i Folla Bruk A/S, som eier 170.000 dekar utmark, hvorav 50.000 dekar produktiv skog.

Vi viser her til innsendte konsesjonssøknader av 9. januar og 2. februar 1989 som er under behandling. Vi forutsetter at de innsendte konsesjonssøknader samordnes med herværende konsesjonssøknad.

– A/S Van Severen & Co. Ltd.

Selskapets virksomhet består i trelast, byggevarer og skog, samt kraftstasjoner gjennom det 100% eiede datterselskapet Namdalen Træsliperi AS.

Omsetningen i 1988 var på 213 mill. kroner, mot 196 mill. i 1987.

Trelastindustrien

Trelastindustrien forøvrig omfatter virksomhetene i Soknagruppen, Langmoen-gruppen og Numedal Bruk A/L. Samlet salg for denne del av virksomheten var 828 mill. kroner i 1988, mot 782 mill. i 1987. Økt eksportandel, god virketilgang og bedret produktivitet ved bedriftene ga produksjonsøkning i 1988.

Plateindustrien

Virksomhetsområdet omfatter 3 sponplatefabrikker, samt fiberplatefabrikken i Langmoen AS. Virksomheten hadde en omsetning i 1988 på 402 mill. kroner, mot 446 mill. i 1987.

Sponplateforbruket i Norge gikk ned med 10-12% i 1988 som følge av lavere aktivitet innen byggebransjen og møbelindustrien. Ved fabrikken i Namsskogan har det vært permitteringer siden høst/vinter 1988. Som ledd i en omstrukturering av denne delen av konsernets virksomhet, ble sponplateproduksjonen på Røros avvirket i 1988. Fiberplater har hatt en tilbakegang de siste 10 årene på 25%. Bransjen preges av overkapasitet og strukturelle problemer.

Innredning.

Datterselskapene Trespo AS og AS Fibofabrikken's avdelinger på Notodden og i Lyngdal er solgt til det svenske selskapet Perstorp AB, idet konsernet ønsker å konsentrere virksomheten om virkesforbrukende skogindustri. Konsesjonssaken ligger til behandling i Næringsdepartementet. Forøvrig omfatter virksomhetsområdet selskapene Tuen Bruk A/S og Koppang Innredning AS, samt parkettfabrikken i Langmoen AS og et datterselskap i USA.

Konsernets innredningsvirksomhet hadde en tilbakegang i omsetning fra 585 mill. kroner i 1987, til 413 mill. i 1988.

Bilag 5: Årsberetning og regnskaper for 1988.

Bilag 6: Oversikt over selskapets eiendommer og kraftrettigheter

3. Tofte

Norske Skog er største aksjonær med 26.2% av aksjene. Follum eier 14.5% av aksjene i selskapet.

Selskapet har følgende fabrikkanlegg:

- Massefabrikken (blekt lang- og kortfibret sulfatmasse)
- Klorfabrikken (klor, lut, saltsyre)
- Hurum Papirfabrikk (spesialpapir)
- Sarpsborg Papirfabrikk (finpapir, skrive- og trykkipapir, kraftrettigheter)

Tofte har managementsansvar og innehar 49% av aksjene i Sande Paper Mill AS, som produserer fluting. Norske Skog har 21% av aksjene, mens Follum og A/S Union har like andeler på 15%.

Gjennom Arna Invest AS eier Tofte Beyer Forlag, som driver innen grafisk-, blankett- og bokhandelvirksomhet.

Tofte benytter norsk og importert virke som råvarer i produksjonen av blekt sulfatmasse. Dette produktet videreselges eller videreforedles til finpapir og spesialpapir. Tofte har Vest-Europa som viktigste marked og har etablert salgsselskaper i Frankrike, Tyskland og England. I London har Tofte en finpapirfabrikk, Empire Paper Mill.

Bilag 7: Årsberetning og regnskap for 1988.

Bilag 8: Oversikt over selskapets eiendommer og kraftrettigheter.

III. Gjennomføring av fusjonen.

1. Innledning

Valg av fusjonsmodell og utforming av fusjonsavtale ble gjort med tanke på å oppnå en organisasjonsstruktur som bidrar til å oppfylle selskapenes målsetting og strategi, i tillegg til å være tilpasset konsesjonsmyndighetenes rammebetingelser.

2. Fisjon i Norske Skog og Tofte.

Forut for fusjonen blir det gjennomført fisjoner i Norske Skog og Tofte. Andre aksjonærer enn Norske Skog, Tofte og Follum blir utfisjonert i de nystiftede selskapene Skogn Industrier A/S og Hurum Industrier A/S. Fisjonene blir gjennomført ved kapitalnedsettelse i de respektive selskapene ved Norske Skog og Tofte. Etter gjennomføring av fisjonen er Tofte og Norske Skog 100% eiet av Follum.

Skogn Industrier A/S og Hurum Industrier A/S overtar ikke kraftrettigheter eller faste eiendommer i forbindelse med fisjonen.

Etter gjennomføring av fisjonene, blir de to nystiftede selskapene Skogn Industrier A/S og Hurum Industrier A/S innfusjonert i Follum.

Bilag 9: Fusjonsbeslutning i Skogn Industrier A/S.

Bilag 10: Fusjonsbeslutning i Hurum Industrier A/S.

Formelt skjer fusjonen mellom de nystiftede utfisjonerte selskapene Hurum Industrier A/S og Skogn Industrier A/S. Dette er imidlertid bare en teknikalitet, idet bytteforholdet er fastsatt etter en vurdering av verdiene i Norske Skog, Tofte og Follum. Størrelsen på de verdier som er overført fra Norske Skog til Skogn Industrier A/S, og fra Tofte til Hurum Industrier A/S ved fisjonene relatert til de verdier som blir igjen i selskapene etter fisjonen, har ikke påvirket bytteforholdet. Fordelingen av aktiva og passiva ved fisjonen har bare hatt betydning for plassering av eiendelene i konsernet, ved at de etter fusjonen, enten vil ligge i morselskapet, eller i et 100% eiet datterselskap.

3. *Kapitalforhøyelse og aksjesplitt i Follum.*
Før den formelle gjennomføringen av fusjonene med Skogn Industrier A/S og Hurum Industrier A/S, ble det foretatt kapitalutvidelse og aksjesplitt i Follum. Før kapitalutvidelsen hadde selskapet en aksjekapital på kr. 123 mill, fordelt på 1.230.000 aksjer à kr. 100,-. Etter aksjesplitt og fusjon vil aksjekapitalen utgjøre ca. kr. 440 mill, fordelt på 22.000.000 aksjer (à kr 20,-). Vedtak om aksjesplitt og aksjekapitalforhøyelse fremgår av generalforsamlingsprotokoll for Follum, inntatt i Bilag 1.
4. *Ajourførte firmaattester for Norske Skog, Follum, Tofte, Skogn Industrier A/S og Hurum Industrier A/S.*
Bilag 11: Firmaattester.
5. *Navneendring*
Samtidig med gjennomføringen av fusjonen, endrer Norske Skog navn til Nordenfjelske Treforedling AS. Follum endrer navn til Norske Skogindustrier AS.
6. *Bytteforholdet ved fusjonen*
Basert på eierforholdene i Norske Skog og Tofte før fisjoneringen av disse slakepene, ga bytteforholdet denne fordelingen av aksjer i Follum (etter splitt):
 - 1 aksje i Norske Skog ga 1,1 aksje i Follum
 - 1 aksje i Tofte ga 0,9 aksje i Follum

Dersom en aksjonær som følge av bytteforholdet ovenfor har krav på brøkdel av en aksje, vil det i stedet for aksje bli utbetalt

et kontantbeløp basert på gjennomsnitt av siste omsetningskurs de fem første noteringsdager etter at kapitalutvidelsen i Follum ble registrert i Foretaksregisteret.

Bytteforholdet er fremkommet ved en sammenligning av børskurs for aksjene i de tre selskapene, sammenholdt med selskapenes substansverdi og inntjening. Alle tre styrever har tiltrådt bytteforholdet.

Fusjonsmodellen og bytteforholdet innebærer at det fusjonerte selskapet får ca. 15.000 aksjonærer. Skogeierforeningene i Norge blir største aksjonærgruppe med en eierandel på ca. 40%.

7. *Konsesjonspliktige erverv.*

Fisjonen i Tofte og Norske Skog innebærer at alle kraftrettigheter og rettigheter til fast eiendom blir værende i de delende selskapene. Som følge av av fisjonen blir Tofte og Norske Skog 100% eiede datterselskaper av Follum. Konsesjonsplikt for aksjeervervene utløses etter lov nr. 19 av 31. mai 1974 § 4 ettersom selskapene disponerer eiendommer over 15 dekar (jfr. forskrifter av 28. juli 1978 nr. 1 § 1-1). Ettersom selskapene har kraftrettigheter, utløser aksjeervervene også konsesjonsplikt etter industri-konsesjonslovens § 36, jfr. § 1. Konsesjonsplikt utløses videre i den utstrekning «nye» Norske Skog gjennom Tofte og Norske Skog blir eier av mer enn 20% av aksjene i andre selskaper som har forhold til fast eiendom eller har kraftrettigheter som er konsesjonspliktig etter nevnte bestemmelser.

IV. *Forholdet til obligasjonsinnehavere i Tofte og Norske Skog.*

Norske Skog hadde utstedt et konvertibelt obligasjonslån på kr 150 mill. Restlån pr. 1. mars 1989 er kr 137.511.000.

Tofte hadde utstedt et konvertibelt obligasjonslån på kr 48.360.000, som pr 1. mars 1989 ikke for noen del er konvertert.

Styrene i Follum, Tofte og Norske Skog foreslo for obligasjonseierne at Follum trådte inn som debitor. Skiftet skulle innebære fortsatt konverteringsrett for obligasjonseierne, til aksjer i Follum på tilsvarende vilkår, dog korrigert for det fastsatte bytteforholdet i forbindelse med fusjonen. Styret i Follum har fått fullmakt til å akseptere debitorskiftet og foreta kapitalutvidelse når konverteringsretten gjøres gjeldende. Kapitalutvidelsen på inntil 50 mill. kroner fordeles på inntil 2,5 mill aksjer à kr. 20,- i perioden frem til 1. juli 1995, jfr. generalforsamlingsprotokoll for Follum inntatt i bilag 1. Søknad om myndighetenes samtykke til debitorskifte behandles i Finansdepartementet.

Bilag 12: Kopi av søknad til Finansdepartementet av 8. mai 1989.

Obligasjonsinnehaverne er innforstått med at konvertering til aksjer kan utløse selvstendig konsesjon etter 1974-lovens § 4, og at dette i så fall krever særskilt konsesjonsbehandling.

V. Bakgrunnen for fusjonen.

Fusjonen innebærer at samarbeidet i Norske Skog-gruppen (Norske Skog, Follum, Tofte og A/S Union) formaliseres etter lengere tids eierinteresser og samarbeid.

Gruppen fant det lite naturlig på dette tidspunkt å ta med A/S Union i fusjonen, blant annet på bakgrunn av den vanskelige eiersituasjonen i selskapet.

Norske Skog-gruppen har hittil samarbeidet på følgende områder:

Salg

Samarbeidet mellom selskapene i Norske Skog-gruppen ble innledet i 1972 da Norske Skog og Follum stiftet et felles selskap, Norske Skog-Follum IS (fra 1. april 1988 Nornews ANS). For å sikre langsiktighet og kontinuitet i samarbeidet, baserte selskapene seg på gjensidige eierandeler og representasjon i hverandres styrende organer. Etter at Norske Skog og Follum i 1985 overtok aksjemajoriteten i A/S Union, fordelt likt mellom selskapene, markedsføres A/S Union's avisproduksjon gjennom Nornews ANS. Gjennom dette selskapet opptre norske avispapirprodusenter med en samlet eksportandel på 20% blant de nordiske eksportører av avispapir.

Norske Skog, Follum og A/S Union sto for utbyggingen av den nye massefabrikken på Tofte i siste halvdel av 1970-årene. Etter at Tofte ble refinansiert i 1983, engasjerte de tre selskapene seg pånytt på eiersiden.

Innkjøp

Norske Skog-gruppen får stort sett tilførsel av trevirke fra samme geografiske område. I 1985 førte dette til opprettelsen av selskapet Vestvirke A/S, hvor hver av selskapene har en eierandel på 25%.

Samarbeid på de tekniske /merkantile områder

Etter at det var utviklet et nært samarbeid innen innkjøp og salg mellom selskapene i Norske Skog-gruppen, falt det naturlig å videreutvikle samarbeidet til også å gjelde tekniske og merkantile områder. I tillegg til management-ansvaret, har Tofte salgsansvaret for selskapets masse.

Som treforedlingsbedrifter har selskapene

vært helt avhengig av eksportmarkedet; 80% av avispapir og mer enn 60% av masseproduksjonen selges utenfor Norge. I internasjonal sammenheng har Norske Skog-gruppen hatt et beskjedent produksjonsvolum – mindre enn 1% av verdens papirproduksjon. Samarbeidet har vært en helt nødvendig forutsetning for å kunne konkurrere på eksportmarkedet, hvor også de øvrige nordiske treforedlings-bedriftene har hatt sine hovedmarkeder.

Samarbeidet i Norske Skog-gruppen har forøvrig vært helt i samsvar med utviklingen i de øvrige produksjonslandene, hvor det i de siste årene har skjedd en sterk konsentrasjon i færre og større grupper. Konkurransen på de viktigste eksportmarkedene forventes derfor å bli ytterligere skjerpet i årene fremover, noe som vil stille nye krav til markedstilpassning og spesialisering.

Ved en fullstendig integrasjon av de tre selskapene, vil en vesentlig del av Norges treforedlingsindustri opptre som en enhet såvel på innkjøpssiden som på eksportmarkedene og finansmarkedene i Norge og utlandet. Dette vil gi større konkurransekraft og tyngde internasjonalt.

Ved å fusjonere selskapene tilføres den nye enheten også en solid kapitalbase som i større utstrekning åpner for å gjennomføre selskapenes investeringsbehov. Norske Skog's planlagte avispapirfabrikk i det nordøstlige Frankrike, krever samlede investeringer i størrelsesorden 2,5 milliarder kroner, med en egenkapitalandel på 800-1.000 mill. kroner. Bedriften vil ha en produksjonskapasitet på 200.000 tonn pr år og ventes å kunne settes i gang høsten 1991.

Follum innledet i 1988 forstudiene for en ny papirfabrikk på Årbogen i tilknytning til selskapets nåværende anlegg, med sikte på produksjonsstart i 1992. Den prosjekterte avispapirmaskinen vil kreve tilsvarende investeringer og ha samme produksjonskapasitet som Norske Skog's utbygging i Frankrike.

Tofte står overfor investeringene i økt produksjon og miljøtiltak på ca 700 mill kr. NT 90 Skogn vil dessuten totalt kreve investeringer på 1,5 milliarder kroner.

I løpet av en 10-års periode vil det nye konsernet ha et samlet investeringsbehov på 6-7 milliarder kroner.

VI. Fusjonens betydning for de ansatte

På funksjonærplan vil det bli foretatt personalreduksjoner idet et av formålene med fusjonen er å få en mer rasjonell arbeidsdeling. Reduksjoner skal fortrinnsvis søkes løst gjennom naturlig avgang.

Utover eventuelle endringer av arbeidsgi-

ver, vil de øvrige ansatte i selskapene ikke få endrede økonomiske ansettelsesbetingelser. Alle opparbeidede rettigheter skal beholdes.

VII. Fusjonens betydning for virksomhetene i Follum, Tofte og Norske Skog.

Full integrasjon på eiersiden har fra selskapenes side blitt sett på som en nødvendig forutsetning for å oppnå full integrasjon av selskapenes virksomheter. Ved vurdering av spørsmålet om fusjon av selskapene la styrene særlig vekt på følgende momenter:

- En fusjon vil styrke norsk treforedlingsindustri ved at man får en enhet av internasjonal størrelse, muligheter for en riktigere strukturell utvikling og dermed økt konkurransekraft.
- En sammenslutning i en konsernorganisasjon vil gi en mer rasjonell utnyttelse av selskapenes totale ressurser, personalmessig og finansielt.
- Ved en sammenslutning og en samordning av strategi, vil selskapene bli bedre i stand til å løse de store oppgaver de har foran seg for å gi sine virksomheter konkurransekraft også på lengre sikt.
- En konkurransedyktig skogindustri er av avgjørende betydning for hele skognæringens utviklingsmuligheter, et hensyn som selskapene, med sin eiermessige og historiske forankring i norsk skogbruk, legger vekt på.
- Fordi en fusjon vil styrke virksomheten i de tre selskapene gjennom økt konkurransekraft, vil den også legge grunnlaget for å trygge arbeidsplassene.

VII. Avsluttende merknader.

Aksjene i Norske Skog, Follum og Tofte vil bli notert separat ved Oslo Børs inntil fusjonen er formelt registrert og de nødvendige konsesjoner er gitt. Aksjene forventes å ville være omsettelige i hele perioden. Det er lagt opp til kursnotering for det fusjonerte selskapet i slutten av september d.å. Ettersom saken ble forelagt departementet på et tidlig stadium, håper vi på kort behandlingstid slik at det fastlagte tidsskjema kan overholdes.

Skulle det være behov for ytterligere opplysninger, står vi selvsagt til departementets disposisjon. Spørsmål kan rettes til undertegnede eller Camilla Jarlsby.

Likelydende konsesjonssøknad er idag sendt Landbruksdepartementet. Kopi av søknaden er sendt Næringsdepartementet.»

3. NVE's innstilling.

NVE har i brev av 23. mars 1990 avgitt innstilling som følger:

«Ved brev av 16. oktober 1989 fra OED har NVE fått oversendt konsesjonssøknad datert 10. juli 1989 fra advokatfirmaet Bugge, Arentz-Hansen & Rasmussen vedrørende sammenslåing av A/S Follum Fabrikker, Norske Skogindustrier A/S og Tofte Industrier A/S.

Det går fram av de tilsendte dokumenter at det her dreier seg om en fusjon slik at Norske Skogindustrier skal bli et heleiet (100%) datterselskap av Follum Fabrikker. Fra tidligere eier Norske Skogindustrier 99,9% av aksjene i selskapet A/S Van Severen & Co. Van Severen & Co. eier en del fallrettigheter i Nord-Trøndelag og det er bl.a. disse som utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven (ervervsloven) for Follum Fabrikker.

OED slår fast i sitt brev av 16. oktober at Follum Fabrikker er konsesjonspliktig etter ervervslovens kap. 1 vedrørende Van Severen & Co's fallrettigheter. Dette fordi det her dreier seg om en fusjon der Follum fabrikker får kontroll over mer enn 90% av aksjene i Van Severen & Co. Overdragelse av en så stor aksjepost skal i forhold til ervervsloven som generell regel anses som en reell overdragelse av selskapets fallrettigheter.

NVE har med grunnlag i det tilsendte materialet forsøkt å vurdere i hvilken grad de aktuelle fallrettigheter kommer over grensen for konsesjonsplikt i h.t. ervervslovens § 1, i det det bare er fall som kan utbringes til mer enn 1 000 nat.hk., enten alene, eller i forbindelse med andre fall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan utbygges under ett, som er konsesjonspliktig. På grunn av svært sparsomme opplysninger i konsesjonssøknaden er det ikke mulig å sortere ut hvilke fall som i tenkte utbyggingsprosjekter kan utgjøre mer enn 1 000 nat.hk. Det antas likevel som sannsynlig at noen prosjekter ligger over denne grensen, spesielt de som er knyttet til utbygging av Sandøla/Luru.

Det går fram av søknaden at ingen av Van Severens fallrettigheter knytter seg til aktuelle kraftverksprosjekter i dag. Prosjektene er gjennomgående små, til dels kostbare, dels er de plassert i kategori II eller III i Samlet Plan. En større utbygging av Sandøla/Luru der Van Severen eier 20-30% av de totale fall står i kategori III i SP. Sandøla/Luru er for øvrig tatt med til vurdering for Verneplan 4.

En konsesjon etter ervervsloven til erverv av vannfall gir normalt adgang til utnyttelse av vannfallet som kraftkilde overensstemmende med konsesjonsvilkårene og den til enhver tid gjeldende lovgivning, jfr. § 2 tredje ledd nr. 2. Det pålegges videre utbyggingsplikt og en frist på maksimum to år for å påbegynne utbyggingen, jfr. § 2 tredje ledd nr. 3.

Slik forholdene ligger an i dette tilfellet, med overdragelse av fall som for tiden er helt uaktuelle å bygge ut, synes det ikke riktig å behandle saken med tanke på konsesjon etter ervervslovens § 2 og med obligatoriske grunnvilkår som nevnt ovenfor. Konsesjonsplikten oppstår nemlig ikke som følge av et aktivt salg av fall for utbygging, men fordi fallrettigheter følger med som «tilbehør» til eiendom som skifter eier ved fusjon av selskaper og ved aksjetransaksjoner. Det må følgelig antas at ervervet ikke primært skjer for å unytte eller selge vannkraften.

Ervervslovens § 3 åpner for at det kan gis konsesjon på vannfall uten at de vanlige kon-

sesjonsvilkår i § 2 kommer til anvendelse. Betingelsene er bl.a. at erververen er norsk statsborger og at ervervelsen ikke skjer for å utnytte eller selge vannkraften. Under forutsetning av at det ervervende aksjeselskap i dette tilfellet går inn under begrepet «norsk statsborger» mener NVE at ervervslovens § 3 bør anvendes for Follum Fabrikkers erverv av Van Severens fallrettigheter i Nord-Trøndelag.

NVE har forelagt søknaden for fylkesmannen i Nord-Trøndelag og de berørte kommuner: Flatanger, Grong, Namsos, Namskogan, Røyrvik og Lierne. Gjennom fylkesmannen er også uttalelse fra Nord-Trøndelag fylkeskommune innhentet. Fylkesutvalget har enstemmig vedtatt ikke å gjøre gjeldende forkjøpsrett til fallene. For øvrig har ingen av kommunene hatt merknader til søknaden. Alle uttalelsene følger vedlagt.

Konklusjon:

Saken gjelder ervervskonsesjon på fallrettigheter som for tiden er usikre med hensyn til omfang og kraftmengder. Hvilke utbygningssjekter som eventuelt i fremtiden kan bli realisert er avhengig av mange faktorer, bl.a. kraftbehov, kostnadsutvikling, Samlet Plan og Verneplan 4 m.m. NVE mener at slike framtidige sjekter bør tas opp i forhold til ervervsloven når de blir aktuelle og for øvrig faller inn under de vanlige krav til konsesjonsplikt i h.t. lovens § 1. En konsesjon nå etter ervervslovens § 3 hindrer ikke en slik senere gjenopptagelse i det det i § 3 heter: «For utbygging av vannfallet i videre omfang skal de nærmere betingelser fastsettes etter grunnreglene i den til enhver tid om ervervelsen av vannfall gjeldende lov.»

Etter dette anbefaler NVE at den omsøkte konsesjon blir gitt i henhold til ervervslovens § 3 og uten betingelser.»

4. Spørsmålet om forkjøpsrett

4.1 Statens avkall på forkjøpsrett

Olje- og energidepartementet sendte 16. oktober 1989 brev til Norges Vassdrags- og energiverk der NVE ble bedt om å sende saken på høring på vanlig måte, samtidig som det ble opplyst at staten ikke ønsket å gjøre bruk av sin forkjøpsrett til A/S Van Severen & Co. Ltd.'s fallrettigheter etter industrikonsesjonslovens § 6, nr. 1 jfr. nr. 3.

Fylkeskommunen ble videre gjort oppmerksom på at den etter samme lovs § 9, nr. 1 jfr. nr. 2 kunne gjøre bruk av forkjøpsrett innen tre måneder etter mottatt melding om at staten ikke ville gjøre bruk av sin forkjøpsrett.

4.2 Nord-Trøndelag fylkeskommunes uttalelse om forkjøpsrett.

Nord-Trøndelag fylkeskommune uttaler i brev av 9. januar 1990 til Fylkesmannen i Nord-Trøndelag:

«Fylkesmannens brev av 31. oktober 1989.

Fylkesutvalget i Nord-Trøndelag behandlet saken i møte 15. desember 1989 og fattet enstemmig følgende vedtak:

«Fylkeskommunal forkjøpsrett vedrørende fallrettigheter i forbindelse med A/S Follum Fabrikkers ervervelse av fallrettigheter tilhørende A/S Van Severen & Co. Ltd., gjøres ikke gjeldende.»»

5. Departementets bemerkninger

5.1 De grunnleggende konsesjonsrettslige spørsmål

Olje- og energidepartementet har lagt frem de generelle juridiske spørsmål om forholdet mellom kap. I og kap. V i industrikonsesjonsloven for Justisdepartementets Lovavdeling til vurdering. Kap. I omhandler erverv av fallrettigheter, mens kap. V omhandler aksjeervervskonsesjoner. Lovavdelingen konkluderte i brev av 28. april 1986 med at erverv av mer enn 90% av aksjene i et selskap som innehar fallrettigheter skulle behandles som erverv av fallrettighetene og konsesjonsbehandles etter lovens kap. I.

Saken ble på ny lagt frem for Justisdepartementets Lovavdeling for å få belyst spørsmål vedrørende fusjoner. I brev av 28. november 1986 antar Lovavdelingen at fusjonen må sees som en reell overdragelse av selskapenes aktiva i forhold til industrikonsesjonslovens bestemmelser og som utløser konsesjonsplikt etter reglene i lovens kap. I.

NVE har kommet til at nye Norske Skogindustrier A.S (Follum) bør meddeles konsesjon for erverv av A/S Van Severen & Co. Ltd.'s fallrettigheter etter industrikonsesjonslovens kap. I.

Som ovenfor beskrevet er Olje- og energidepartementet kommet til at erverv av aksjer i dette tilfellet må behandles som et direkte erverv av fallrettigheter. Når en slik situasjon oppstår, må dette medføre at det ikke gis konsesjon for erverv av aksjer, men konsesjon for erverv av fallrettigheter.

Follums erverv av Norske Skogs datterselskap A/S Van Severen & Co. Ltd. må derfor behandles som et erverv av A/S Van Severen & Co. Ltd.'s vannfallsrettigheter og behandles etter lovens kap. I.

For de øvrige erverv i forbindelse med fusjonen utløses konsesjonsplikt på følgende grunnlag:

5.1.1 Fusjonen mellom A/S Follum Fabrikker og Norske Skogindustrier A.S

a) Fallrettigheter

A/S Van Severen & Co. innehar 89% av aksjene i A/S Namdalen Træsliperi som innehar kraftstasjoner og fallrettigheter i Lauvsnesvassdraget.

Follums erverv av 89% av aksjene i A/S Namdalen Træsliperi er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36.

b) Kraftleiekonsesjoner

Norske Skog innehar følgende kraftleiekonsesjoner:

- Kraftleiekonsesjon av 6. april 1979 på leie av 56 000 kW fastkraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk
- Kraftleiekonsesjon av 8. juli 1983 på leie av 5 000 kW fastkraft fra Ringerike interkommunale Kraftverk
- Kraftleiekonsesjon av 28. november 1986 på leie av inntil 121 MW fastkraft og inntil 44 MW tilfeldig kraft fra diverse leverandører

I tillegg innehar følgende av Norske Skog's datterselskaper kraftleiekonsesjoner:

- A/S Van Severen & Co. Ltd. innehar kraftleiekonsesjon av 14. desember 1983 på leie av 2 300 kW fastkraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk
- Langmoen AS innehar kraftleiekonsesjon av 8. september 1986 på leie av 5 000 kW fastkraft fra Hamar-regionen Energiverk og 4 000 kW fastkraft fra Hedmark Energi AS
- Otto Langmoen A/S innehar kraftleiekonsesjon av 6. desember 1984 på leie av 1 000 kW fastkraft fra Hedmark Energi AS
- Namdal Skogindustri innehar kraftleiekonsesjon av 30. april 1985 på leie av 1 200 kW fastkraft fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk
- Folla CTMP AS innehar kraftleiekonsesjon av 6. oktober 1989 på leie av 30 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk

Det oppstår også konsesjonsplikt for Follum etter industrikonsesjonslovens § 36 for ervervet av aksjene i Norske Skog og de nevnte datterselskapene som alle innehar kraftleiekonsesjon.

5.1.2 *Fusjonen mellom A/S Follum Fabrikker og Tofte industrier A/S.*

Follum eier idag 14,5% og Norske Skog eier 26,2% av aksjene i Tofte Industrier A/S.

Tofte's konsesjonspliktige rettighet er kraftleiekonsesjon av 5. mars 1984 på leie av 2000 kW fra Hurum Energiverk.

Det oppstår også konsesjonsplikt for Follum etter industrikonsesjonslovens § 36 for ervervet av aksjene i Tofte som innehar kraftleiekonsesjon.

5.1.3 *Follums erverv av aksjer i Sande Paper Mill A/S*

Follum, Norske Skog, Tofte og A/S Union fikk ved Olje- og energidepartementets brev av 11. desember 1987 konsesjon for erverv av henholdsvis 15%, 21%, 49% og 15% av aksjene i Sande Paper Mill A/S. Follum vil som en

følge av fusjonen overta Norske Skog's aksjepost på 21% av aksjene og Tofte's aksjepost på 49% av aksjene i Sande Paper Mill A/S og derved øke sin eierandel fra 15% til 85% av aksjene.

Sande Paper Mill A/S' konsesjonspliktige rettigheter er:

- Kraftleiekonsesjon av 9. oktober 1981 på leie av 14 000 kW fastkraft og 25 000 kW tilfeldig kraft fra Vestfold kraftselskap
- Kraftleiekonsesjon av 24. juli 1987 på leie av ytterligere 5 000 kW tilfeldig kraft fra Vestfold kraftselskap.

Det oppstår konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 36 for Follum idet selskapet ved fusjonen blir eier av ytterligere 70% av aksjene i Sande Paper Mill A/S og kommer opp i en total eierandel på 85%. A/S Union blir sittende med de resterende 15% av aksjene.

Olje- og energidepartementet vil på vanlig måte meddele aksjeervervskonsesjon for de øvrige erverv i medhold av industrikonsesjonslovens § 36.

5.2 *Konsesjonsvilkår*

Kommunene Flatanger, Grong, Lierne, Namsos, Namsskogen og Røyrvik samt Nord-Trøndelag fylkeskommune har uttalt seg i saken. Ingen av høringsinstansene hadde merknader til at konsesjon ble gitt.

NVE fremhever i sin innstilling at ingen av A/S Van Severen & Co. Ltd.'s fallrettigheter knytter seg til aktuelle kraftverksprosjekter i dag. I dette tilfellet, med overdragelse av fall som for tiden er helt uaktuelle å bygge ut er det etter NVE's mening ikke riktig å behandle saken med tanke på konsesjon etter industrikonsesjonslovens § 2 med de obligatoriske grunnvilkår som da må pålegges. NVE legger vekt på at fallene følger med som tilbehør til den eiendom og virksomhet som skifter eier som en følge av fusjonen, og at formålet med ervervet ikke er å utnytte eller selge vannkraften.

NVE tilrår derfor under forutsetning av det fusjonerte selskap faller inn under uttrykket «norsk statsborger» i industrikonsesjonslovens § 3 at det gis konsesjon for erverv av fallrettigheter etter denne bestemmelse, som åpner for at det kan gis konsesjon uten at de vanlige konsesjonsvilkår i samme lovs § 2 kommer til anvendelse. I forbindelse med en eventuell senere utbygging av vannfallene skal det fastsettes vilkår etter de til enhver tid gjeldende grunnregler i industrikonsesjonsloven.

Olje- og energidepartementet vil slutte seg til NVE's forslag. Det vises til at det i denne saken dreier seg om fall som for tiden ikke er

aktuelle å bygge ut. Prosjektene er små, til dels kostbare, dels plassert i kategori II og III i Samlet Plan. Det vesentlige punkt ved fusjonen er den samordning og koordinering av industriproduksjonen som finner sted. Etter departementets mening er det derfor godtgjort at ervervet ikke skjer for å utnytte eller selge vannkraften.

Olje- og energidepartementet vil derfor tilrå at det overtakende selskap Norske Skogindustrier A/S (tidligere A/S Follum Fabrikker) gis konsesjon for ervervet av nevnte fallrettigheter i medhold av industrikonsesjonslovens § 3. Departementet forutsetter at det ved eventuell senere utbygging av vannfallene skal fastsettes vilkår etter de til enhver tid gjeldende grunnregler i industrikonsesjonsloven, jfr. samme lovs § 3, 3. ledd og § 1.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Norske Skogindustrier A/S gis konsesjon for erverv av A/S Van Seveen & Co. Ltd.'s vannfallsrettigheter i medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. I.

Konsesjonen gis på det vilkår det er gjort fremlegg om i Olje- og energidepartementets foredrag av 6. april 1990.

12. Kosmos Holding AS.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Kosmos A.S.)

Olje- og energidepartementets samtykke
10. april 1990.

«Det vises til Deres søknad av 1. juni 1989.

Det opplyses i søknaden at Kosmos Holding AS har ervervet 71,4 % av aksjene i Kosmos A.S.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Kosmos A.S' 100 % eide datterselskap Saugbrugsforeringen innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV. Dessuten innehar Kosmos A.S' 100 % eide datterselskap Agnes Fabrikker A/S kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Kosmos Holding AS konsesjon for erverv av 71,4 % av aksjene i Kosmos A.S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

13. Fearnley & Eger Invest A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Nora Industrier A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke
10. mai 1990.

«Det vises til Deres søknad av 6. februar 1990 og senere korrespondanse, senest Deres brev av 17. april d. å.

Det opplyses i søknaden at Fearnley & Eger Invest A/S har ervervet 1 188 000 aksjer i Nora Industrier A/S. Aksjeervervet utgjør isolert sett mindre enn 20 pst. av aksjene i Nora Industrier A/S. Sett i sammenheng med aksjepostene til morselskapet A/S Investor og de øvrige datterselskapene Fearnley & Eger A/S og Fidelitas A/S, fører aksjeervervet til at 20 pst.-grensen overskrides. Som erverver av den aktuelle aksjeposten ansees Fearnley & Eger Invest A/S å være forpliktet til å søke konsesjon for aksjeervervet.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Nora Industrier A/S innehar vannfallrettigheter og kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I og IV.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Fearnley & Eger Invest A/S konsesjon for erverv av 1 188 000 aksjer i Nora Industrier A/S (ca. 11 pst.). Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

14. Christian Bjelland & Co A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Dale A/S.)

Olje- og energidepartementets
samtykke 10. mai 1990.

«Det vises til Deres søknad av 27. april d.å.

Det opplyses i søknaden at Christian Bjelland & Co. A/S har ervervet 383 576 aksjer i Dale A/S, som utgjør vel 71 pst. av aksjekapitalen i sistnevnte selskap.

Hverken Dale A/S eller dets datterselskaper innehar fallrettigheter som kan utnyttes til kraftproduksjon.

Ervervet er konsesjonspliktig idet Dale A/S innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV.

Med hjemmel i industrikonsesjonslovens § 36, jfr. kap. IV, og fullmakt gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Christian Bjel-land & Co. A/S konsesjon for erverv av 71 pst. av aksjene i Dale A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endringer i Dale A/S sin kraftleiekonsesjon med tilknyttede vilkår av 19. mai 1987.»

15. Oslo Lysverker.

(Ustereguleringen. Midlertidig endring av manøvreringsreglement.)

Olje- og energidepartementets
samtykke 29. mai 1990.

«Oslo Lysverker har ved brev av 3. april 1990 søkt om midlertidig adgang til å fravike manøvreringsreglementet for Ustereguleringen, fastsatt ved kgl. resolusjon 3. april 1970, med hensyn til tidspunktet for å starte overføring av vann fra Ustevatn til Rødungen. Det søkes også om adgang til eventuelt å kunne forhåndstappe Ustevatn gjennom flomlukene for å forhindre skadeflom.

I følge gjeldende manøvreringsreglement for Ustereguleringen skal overføring av vann for lagring i Rødung først skje når vannstanden i Ustevatn er over kote 984,0 – dvs. en meter under HRV. Reglementet tar sikte på å gi best mulig fylling i sommertiden. Det blir opplyst at snøforholdene er ekstreme og at det på grunnlag av de målinger som er gjort utvilsomt er nok til å fylle både Ustevatn og Rødungen i løpet av smelteperioden.

NVE anbefaler at det gis tillatelse til å fravike manøvreringsreglementet som ovenfor nevnt, dette er begrunnet ut fra risikoen for skadeflom.

Departementet er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer, herunder å foreta korreksjoner i manøvreringsreglementet, jfr. kgl. resolusjon 3. april 1970, post 6 i. f.

På bakgrunn av den store risikoen for skadeflom finner departementet at det kan gis tillatelse til den omsøkte endring av manøvreringsreglementet for 1990. Departementet forutsetter at det sikres mot overløp til Numedal-slågen.»

16. Grytten kraftverk.

(Statsregulering for utbygging av manøvreringsreglement – Mardalsfossen.)

Kronprinsregentens resolusjon 22. juni 1990.

Stortinget ga den 18. juni 1970 sitt samtykke til statsregulering for utbygging av Grytten kraftanlegg. Ved kgl. res. av 31. juli samme år ble det vedtatt reguleringsbestemmelser i samsvar med Stortingets vedtak. I bestemmelsen post 20, 2. ledd er bestemt:

«I de første 10 år etter at anleggene er tatt i bruk, plikter også eieren å holde en vannføring i Østre Mardalsfoss på 3 m³/sek. i juli måned.»

Stortinget har forutsatt at denne vannslippingen skal tas opp til ny vurdering etter 10 år.

På bakgrunn av ovennevnte bestemmelse i vilkårene samt manøvreringsreglementets post 2, 2. ledd har NVE avgitt følgende innstilling i saken:

Fra Statkraft har vi mottatt følgende brev, datert 24. februar 1988:

«Vi viser til manøvreringsreglement for Grytten kraftverk fastsatt ved kgl. res. av 31. juli 1970, samt brev fra NVE av 26. januar 1984 hvor Statkraft blir bedt om å legge fram forslag vedrørende framtidig vannslipp i Mardalsfossen.

Vedlagt følger vår utredning av ulike alternativer for vannslipp i fossen. På bakgrunn av utredningen vil vi herved fremme følgende forslag til endring av manøvreringsreglementets post 2, 2. ledd:

«Basert på tilsig fra restfeltene ovenfor sperredammen ved Fossafjelltjern, samt Bruåa overføringstunnel, skal det holdes en vannføring i Mardalsfossen på 3 m³/s i juli måned. I perioden da tilsiget er for lavt til å oppfylle kravet om 3 m³/s i fossen, tillates vannføringen redusert ned til 2 m³/s. For å oppfylle denne nedre grensen skal det om nødvendig tappes fra magasinet Store Sandgrovvatn.»

Vurderingen av framtidig vannslipp i Mardalsfossen er bygd på OED's forutsetning gitt i brev av 8. oktober 1984 om at fossen ikke skal tørrlegges helt, men at Statkraft forøvrig står fritt til å vurdere en reduksjon i vannslippet. Vår anbefaling er framkommet etter avveining av interessene kraftøkonomi/produksjon, turisme/estetisk opplevelse, jordbruk og fiske.

Vårt forslag vil gi en foss med noe variasjon i vannføringen i perioder med under middels nedbørsmengder. Med en nedre grense på 2 m³/s vil vannføringen likevel ligge godt over de laveste verdier for vannføring fossen har hatt i tørre julimåneder før regulering.»

I den nevnte utredningen heter det innledningsvis:

«1.0 Bakgrunn

Statsregulering for utbygging av Grytten kraftanlegg m.v. ble vedtatt av Stortinget 18. juni 1970.

I reguleringsbestemmelsene fastsatt ved kgl. res. av 31. juli 1970 heter det under punkt 20:

«Anleggenes eier plikter å utføre sperredam i tilløpet til Mardalstjern med en slik anordning at Mardalsfossen kan gis tilbake sin naturlige vannføring etter nærmere vedtak av Stortinget.

I de første 10 år etter at anleggene er tatt i bruk, plikter også eieren å holde en vannføring i Østre Mardalsfossen på 3 m³/s i juli måned.»

I manøvreringsreglementets post 2, 2. og 3. ledd heter det likeledes:

«I de første 10 år etter at anlegget er tatt i bruk skal det holdes en vannføring på 3 m³/s i Østre Mardalsfoss i juli måned.

Forøvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i statens kraftverk.»

I brev av 26. januar 1984 fra Vassdragsdirektoratet ble Statkraft bedt om å legge fram forslag vedrørende framtidig vannslipp i Mardalsfossen.

Under behandling av saken oppsto det tidlig en diskusjon mellom Statkraft og berørte parter om hvorvidt bestemmelsene innebærer at konsesjonsmyndighetene står helt fritt til å fastsette vannslipp i fossen etter 10 årsperiodens utløp. Statkraft forela saken for Olje- og energidepartementet (OED) i brev av 18. juli 1984.

OED viser i brev av 8. oktober 1984 til flertallsuttalelser fra Industrikomiteen i Innst. S. nr. 301 for 1969–70. Her heter det (s. 511):

«Flertallet finner ikke å kunne godta at Mardalsfossen for alltid blir helt tørrlagt. En vil understreke at det teknisk er enkelt å sikre adgangen til fremtidig å la Mardalsfossen renne som før. Ved hjelp av en lukeanordning i sperredammen i tilløpet til Mardalstjern kan fossen gis tilbake sin naturlige vannføring dersom man finner at dette er riktig. Komiteen foreslår derfor innsatt i reguleringsbestemmelsene at Statkraftverkene tilpliktet å anordne luke i sperredammen slik at fossen kan gis naturlig vannføring.

Flertallet vil også foreslå at Statkraftverkene blir pålagt å holde en vannføring i Østre Mardalsfossen på 3 m³/s i juli måned. Denne bestemmelse skal tas opp til ny vurdering etter 10 år.»

Slik departementet ser det foreligger det to forutsetninger:

«For det første skal fossen ikke tørrlegges helt. Dette binder Statkraftverkene til å foreta et visst vannslipp. Størrelsen på dette, og den nærmere praktiske gjennomføringen kan fritt vurderes etter 10 år. For det andre skal det være teknisk mulig å gi fossen tilbake dens naturlige vannføring. Dette er ivarettatt ved reguleringsbestemmelsene pkt. 20, 1. ledd. En kan imidlertid ikke se at bestemmelsen og de forutsetnin-

ger som er kommet til uttrykk under Stortingsbehandlingen, i og for seg er til hinder for at vannslippingen reduseres i forhold til nåværende nivå.»

Saken har også vært forelagt Miljøverndepartementet som i brev av 5. september 1984 uttaler følgende:

«På bakgrunn av Stortingsbehandlingen av Eikesdal/Grytten anlegget synes rammene for en revisjon av manøvreringen av Østre Mardalsfossen å ligge mellom den vannmengde som i dag slippes i fossen og naturlig vannføring.»

Statkrafts videre behandling er bygd på OED's forutsetning om at konsesjonsmyndighetene står fritt til å vurdere og eventuelt vedta redusert vannføring. Dette er gjort klart i brev av 22. oktober 1984 til Nesset kommune med kopi til berørte parter. I brevet ble det likevel sagt at man foreløpig ville forutsette fast vannmengde og konsentrere seg om å vurdere fordelingen av vannet over tid.

I forbindelse med ekspropriasjonsskjønnet for Gryttenutbyggingen er det i de alminnelige skjønnsforutsetningene lagt til grunn «at intet vann slippes etter 10 årsperiodens utløp» (punkt III. 2). En eventuell reduksjon av vannmengde skulle derfor ikke gi grunnlag for nye erstatningskrav.

Grytten kraftverk ble satt i drift 14. mars 1975, og nytt manøvreringsreglement skulle ha vært vedtatt innen juli -85. Forsinkelser i saksbehandlingen har gjort at Statkraft har foreslått forlengelse av det midlertidige reglementet fram til og med juli -87. OED har gitt samtykke til en slik forlengelse senest i brev av 16. juni 1987.

Som underlag for beslutningen om nytt manøvreringsreglement, ble det i august -86 foretatt prøveslipping av vann i Mardalsfossen. Fossen ble filmet ved vannføringer mellom 1,5 og 5 m³/s slik at dette materialet kan inngå i en vurdering av fossens utseende ved ulike vannføringer.

I forbindelse med prøveslippingen ble det gjort kontrollmålinger av vannføringen i fossen. Siden 1977 har Statkraft hatt en egen målestasjon for vannstandsmåling i Mardalstjern. Ved kontrollmåling kom det fram at denne har vært referert til feil høydegrunnlag og at vannstanden i Mardalstjern har vært for lav til å gi de pålagte 3 m³/s i fossen. Etter målinger foretatt i 1986 er det grunn til å tro at det har gått mellom 1,7 og 1,9 m³/s i fossen i årene etter 1977. Foran tappesongen i -87 ble feilen rettet og ny målestasjon opprettet av NVE's hydrologiske avdeling.»

Om vannslippets betydning for ulike interesser er uttalt:

«Gjeldende reglement for Mardalsfossen ble valgt ut fra antagelsen om at vannslipp i juli ville passe best både av hensyn til turisttrafikken og med tanke på vannføringen i Eira. På bakgrunn av innkomne merknader og våre vurderinger er denne utredningen konsentrert om følgende tema:

Vannslippets betydning for:

- Kraftproduksjon/økonomi
- Jordbruk
- Fiske i Eira
- Turisme/estetisk opplevelse

Diskusjonen omkring Mardalsfossen er fra lokalt hold fokusert på vannslippets betydning for ulike næringsinteresser. Når en slik diskusjon blir tatt opp, er utgangspunktet at erstatninger er utbetalt som om det ikke skulle slippes vann i fossen etter 10 årsperiodens utløp. Ved fastsettelse av nytt manøvreringsreglement for fossen er det likevel interessant å vurdere hvorvidt en endret bruk av vannslippet kan komme ulike interesser til gode.»

«3.2 Jordbruk

Avsnittet bygger hovedsakelig på redegjørelser fra de rettsoppnevnte sakkyndige i forbindelse med Grytten-skjønnet.

I Mardalen ligger ett gårdsbruk som er i drift, samt beitemark som tilhører eiendommer i Eikesdal. Forøvrig består området av blandingsskog og barskog av særs høg og høg bonitet.

Når det gjelder grunnvannsforhold, heter det for Mardalen i forbindelse med skjønnet at betydelige vannmengder vil bli infiltrert i grunnen selv om vannføringen blir redusert. Det berørte areal består vesentlig av skog, og ikke noe dyrka mark vil bli nevneverdig berørt av denne reguleringen (Bryn og Rognrud, 1979).

Når det gjelder fossens bidrag til luftfuktighet, er det konkludert med at dette er uten betydning for arealer i Eresfjord og Eikesdal. For gården Mardalen er det ikke mulig ut fra foretatte beregninger å si noe om fossens betydning for relativ fuktighet og doggfall (Nordlie, 1978).

Gjennom Gryttenoverskjønnet er eiendommene langs Mardøla tilkjent grunnvannserstatning fram t.o.m. 1979. Deretter er vanningsbehovet tenkt dekket med pumpeanlegg fra Eikesdalsvatnet. Utgiftene til dette er hovedsakelig dekket ved statlige midler. Eventuelle ulemper for jordbruket ved endring av vannslippet i fossen skulle derfor kunne kompenseres ved bruk av vanningsanlegg.

På bakgrunn av dette antas vannslippet i Mardalsfossen i være uten vesentlig betydning for jordbruket i Mardalen. Valg av alternativ er vurdert uavhengig av vannbehov i jordbruket.

3.3 Fiske i Eira og Eikesdalsvatn

Eira/Eikesdalsvatn har blitt berørt ved tre utbygginger. Med Gryttenutbyggingen ble vannføringen i Eira redusert til ca. 36 pst. av opprinnelig midlere årlig avløp, til en middelvannføring på 17,2 m³/s. Utsetting av laksesmolt i Eira har gitt dårlige resultater etter reguleringen. Hvert år settes det ut 50 000 smolt fra Statkrafts settefiskanlegg i Eresfjord (Ugla).

Undersøkelser gjort av fiskersakkyndige i forbindelse med Gryttenskjønnet viser i hele tidsrommet 1954–75 positiv korrelasjon mellom godt laksefiske og mange dager i tida 16. juni – 15. august med vannstand 1,45 – 1,9

(vannføring 38,5 – 62,3 m³/s). I perioden 1965–75 er det 95 pst. sannsynlighet for at mange dager i tiden 15. juni – 15. august med vannføring over 36 m³/s er korrelert med godt laksefiske (Jensen, 1978). Mindre omfattende undersøkelser gjort for perioden etter Gryttenutbyggingen (1975–85) viser at vannføringen over 40 m³/s gir best korrelasjon til laksefangst. Medianverdien for juli lå i perioden 1976–85 på 38,29 m³/s. I denne verdien er inkludert et vannslipp fra Mardalsfossen på 1,7 – 1,9 m³/s.

Etter initiativ fra fylkesmannen i Møre og Romsdal har Direktoratet for naturforvaltning gitt Statkraft pålegg om finansiering av forprosjekt som skal gi grunnlag for videre undersøkelser og nødvendige kompensasjonstiltak i Eiravassdraget. Prosjektet ble avsluttet med en rapport i november 1987 (Jensen og Møkkelgjerd, 1987).

I rapporten fra prosjektet heter det at vannslippet kan synes lite i forhold til den totale vannføringen i Eira, men at denne er så liten at hver m³ vann som slippes i fiskeesonen kommer fisket til gode. Videre mener man at vannslippet på 3 m³/s i juli er viktig og at vannslippingen må fortsette. Man antar at en døgngulering med uendret total vannmengde uten videre kan aksepteres av fiskeinteressene.

Økt vannslipp i Mardalsfossen er ikke vurdert som aktuelt tiltak for å bedre fisket.

Man har vurdert å slippe en konstant minstevannføring i Mardøla for å gjenopprette denne tilløpselva som gyte- og oppvekstområde for innlandsauren i Eikesdalsvatnet. Det er konkludert med at et slikt tiltak sannsynligvis vil være urimelig dyrt i forhold til det en kan forvente av positive effekter på innlandsauren i Eidesdalsvatnet.

Forøvrig er andre tiltak som f.eks. reguleringsdam ved utløpet av Eikesdalsvatnet, terskler i Eira og kanalisering av munningsområdet trukket fram som interessante. Det har tidligere vært uttalt interesse for vurdering av slike tiltak fra Statkrafts side. I første omgang regner man med å sette igang undersøkelser i vassdraget for deretter å ta stilling til hvilke tiltak som kan være aktuelle.

Med utgangspunkt i at vannføringer over 36 m³/s i perioden 15. juni – 15. august har positiv betydning for fisket i Eira, har vi sett på hvordan vannslippet i Mardalsfossen virker inn på antall døgn med vannføring over denne verdien. Vi har tatt for oss tørreste, middels og mest nedbørsrike sommer i perioden 1976–85, jfr. punkt 2.1 (årene etter Grytten-utbyggingen). De vannføringsdata som er benyttet, inkluderer vannslipp i Mardalsfossen på 3 m³/s (det er korrigert for feilslipp).

Tabell 4 Antall døgn i perioden 15. juni – 15. august med vannføringer over 36 m³/s.

	Uten vannslipp (beregnet)	Dagens regle- ment
Tørr sommer (1978)	0	0
Middels år sommer (1984)	25	34
Nedbørsrik sommer (1976)	62	62

I et tørt år er vannføringen i Eira så lav at vannet fra Mardalsfossen langt fra er tilstrekkelig til å gi verdier over $36 \text{ m}^3/\text{s}$. Middelverdi for fiskesesongen lå på $21,01 \text{ m}^3/\text{s}$ i 1978.

I 1984 hvor middelverdien lå på $36,68 \text{ m}^3/\text{s}$ i fiskesesongen, ser vi at vannslippet har hatt innvirkning på antall døgn med vannføring over $36 \text{ m}^3/\text{s}$.

I en nedbørsrik sommer (1976) ligger vannføringen i Eira så langt over $36 \text{ m}^3/\text{s}$ i hele fiskesesongen at vannslippet i fossen antas å være uten vesentlig betydning for fisket. Middelverdi for perioden lå i 1976 på $66,72 \text{ m}^3/\text{s}$.

Dersom vannslipp i Mardalsfossen skulle få vesentlig betydning for fisket i Eira, måtte dette skje ved en betydelig økning i vannmengden i tørre år. Vannføringer mellom 10 og $15 \text{ m}^3/\text{s}$ i fossen i 1978 ville gitt forhold tilsvarende et middels år. I tørre år vet vi at vannet har stor alternativ verdi i kraftproduksjon. Dette er bakgrunnen for at vi ikke har vurdert økning i vannslippet som et aktuelt fiskeforbedringstiltak. Kraftverdien av en vannføring på $12,5 \text{ m}^3/\text{s}$ i perioden 15. juni – 15. august ligger på 14,7 mill. kr i ett år (beregnet ut fra Statkrafts gjennomsnittspris på 20 øre/kWh). Regner vi at vannslippet har vinterkraftpotensiale, kan den bedriftsøkonomiske verdien settes enda høyere.

I nedbørsrike somre kunne vannmengden reduseres uten at dette ville berøre fiskeinteressene. Av hensyn til turisme/estetisk opplevelse vil mulighetene for reduksjon i forhold til dagens reglement være begrenset. Verdien av dette vannet i kraftproduksjon er også betydelig lavere enn i tørre år.

I somre med middels nedbørsforhold vil endringer i vannslippet lettest gjøre seg utslag i endring av antall døgn med gunstig vannføring. De alternativene vi har vurdert her viser imidlertid så små avvik fra dagens reglement at de ikke kan vurderes som mer positive eller negative for fisket i Eira (se avsnitt 5.6).

3.4 Turisme/estetisk opplevelse

Turisme vil her bety turistenes interesser når det gjelder valg av vannslippssperiode og krav til opplevelsesverdi. Dette innbefatter også «estetisk opplevelse» av fossen. Det er likevel i mange sammenhenger mest interessant å diskutere fossens visuelle/estetiske verdi ved ulike vannføringer isolert. Vi har valgt å understreke dette ved å ta «estetisk opplevelse» med i overskriften for avsnittet.

Som turistattraksjon er Mardalsfossen kjent for sitt loddrette fall på 297 m og sitt høye totalfall på 655 m. Hensynet til turisttrafikken var et viktig argument for vedtak om vannslipp i juli måned.

Mardalsfossen ligger ca. 90 km fra Åndalsnes og ca. 65 km fra Sunndalsøra. Vanlig adkomst er med bilferge fra Øverås over Eikesdalsvatnet. Ferga kjører sommerrute (4 turer om dagen mot 3 i vintersesongen) i perioden 21. juni – 23. august.

Veg langs østsiden av Eikesdalsvatnet er under bygging, og denne antas å erstatte fergetrafikken innen 5 til 10 år. Muligens vil det opprettholdes en turistrute på Eikesdalsvatnet i sommersesongen.

I turistbrosjyrer for distriktet og i utenlandske reisehåndbøker er Mardalsfossen omtalt blant anbefalte utflukter i Møre og Romsdal. Perioden for vannslipp står oppgitt i brosjyrene (Åndalsnes og Romsdal reiselivslag). Fra

Sunndalsøra arrangers ukentlige buss/båt-turer til Eikesdal i juli måned (Sunndal Reiselivslag).

Trafikkstatistikk for fergeforbindelsen Øverås – Eikesdal viser at juli er den største turistmåneden. I gjennomsnitt for årene 1984 t.o.m. 1986 var julitrafikken på ca. 4 700 passasjerer. Tilsvarende tall for juni var ca. 1 700 og for august ca. 2 700. (Gjennomsnitt for året unntatt juni, juli og august lå på ca. 800 passasjerer.) I årene før reguleringen (1971–74) var forholdet mellom månedene omlag det samme, men antallet passasjerer lå noe høyere (snitt for juli ca. 5 500) (Møre og Romsdal fylkesbåtar, 1987).

Vi vurderer turisme/estetisk opplevelse å være det viktigste argument for vannslipp i fossen. Juli er en viktig turist-måned, men også juni og august har en betydelig trafikk. En forlengelse av vannslipp-perioden vil klart være positiv for turistinteressene.

Valg av vannføring i fossen er i denne sammenheng et spørsmål om opplevelsesverdien ved ulike vannføringer. Trolig vil de fleste være enige om at fossen vil virke mer imponerende jo større vannføringen er. Imidlertid er det klart at en og samme mengde vann som tilføres fossen, vil ha minkende visuell effekt ettersom vannføringen i fossen øker. For en regulert foss som Mardalsfossen, er alt vannslipp i klar konkurranse med utnyttelse til kraftproduksjon. Spørsmålet er hvor langt ned man kan gå i vannføring før det går ut over fossen som opplevelsesverdi.

Som bakgrunn for å vurdere den visuelle virkning av fossen ved ulike vannføringer, er benyttet bilder og film tatt opp av Zenith-film A/S Scandinavia v/Gunnar Syvertsen. Ut fra våre vurderinger og i samråd med Vassdragsdirektoratets natur- og landskapsavdeling, har vi kommet til at vannføringer mellom $2,5$ og $3 \text{ m}^3/\text{s}$ gir et godt visuelt resultat. Allerede ved $2 \text{ m}^3/\text{s}$ får man et inntrykk av fossen mektighet, men det skal relativt lite vind til før inntrykket av fossen forstyrres ved denne vannføringen.

Full tilbakeføring av fossen er trukket fram som lokalt krav. Dette ville i første rekke endre bildet av fossen i sommerhalvåret. Vintervannføringen i fossen er naturlig svært lav; fra 1. oktober – 30. april var den i middel $0,8 \text{ m}^3/\text{s}$ i perioden 1959–72. Vi antar at vissheten om at tilbakeføringen vil bli en «rekonstruksjon» av opprinnelig tilstand med en styrt «naturlig» vannføring, vil gi fossen noe mindre verdi enn en urørt foss.

Med bakgrunn i turisme/estetisk opplevelse som viktigste begrunnelse for vannslippet i Mardalsfossen, har vi laget et forenklet estimat for kostnadene ved dagens vannslipp pr. turist. Juli måned har et tilskudd i turisttrafikken i forhold til året unntatt sommermånedene på omlag 3 900 passasjerer. Dette gir en samfunnsøkonomisk kostnad på ca. 1 080 kr pr. passasjer. Her er ikke tatt med i vurderingen at mange av passasjerene reiser tur-retur innen samme måned og dermed er talt to ganger. På den annen side er ikke turister som besøker området uten å komme med ferge over Eikesdalsvatnet, med i beregningen. Det er her ikke tatt hensyn til at det å oppleve Mardalsfossen bare er en blant mange mulige hensikter med turen.»

Statkraft har på grunnlag av observasjoner i Bruåa og ved Mardalstjern i perioden 1959–72

beregnet naturlig vannføring i fossen. Dessuten er beregnet avløpet fra de uregulerte feltene (inkl. overføring fra Bruåa) som etter utbygging gir tilløp til fossen. Fossens naturlige nedbørfelt er 43,4 km², – de uregulerte feltene etter utbygging utgjør 38,6 km².

Nedenstående tabell viser middelverdier i m³/sek. for månedene juni, juli og august i en tørr sommer og i en sommer med middels avløp i nevnte periode:

	Juni		Juli		August	
	Tørr (1969)	Middels (1971)	Tørr (1969)	Middels (1971)	Tørr (1969)	Middels (1963)
Mardalsfossen, uregulert	3,8	6,8	1,6	4,6	0,9	2,4
Bruåa + restfelter	3,3	6,0	1,4	4,1	0,8	2,1

Statkraft har vurdert 5 ulike alternativer for fremtidig vannslipping:

1. Fastsettelse av dagens reglement, 3 m³/sek. i en måned, som iflg. Statkraft tilsvarer et produksjonspotensiale på 17,7 GWh pr. år.
2. Redusert vannføring, 2,5 m³/sek. i en måned, tilsvarende 14,8 GWh.
3. Vannslipping 2,5 m³/sek. på dagtid (12 t) i 2 måneder, – også dette tilsvarer 14,8 GWh. For dette alternativet kommer imidlertid i tillegg kostnader på ca. 3,8 mill. kr. til damanlegg ved utløpet av Mardalstjern, strømfremføring, automatikk m.v.
4. Fleksibelt: I utgangspunktet 2,5 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2,0 m³/sek. i perioden 1. august – 10. august, men med slipping begrenset til avløpet fra Bruåa og restfeltene nord for Store Sandgrovvatn. Avhengig av avløpsforholdene antar Statkraft at vannslipping etter dette alternativet vil tilsvare mellom 16,1 GWh og 23,9 GWh pr. år.

5. I utgangspunktet 3,0 m³/sek. i juli måned. Som ved alt. 4 er slippingen basert på avløpet fra Bruåa + restfelt, men med tilskudd fra magasinet i Store Sandgrovvatn i tørre perioder slik at vannføringen i fossen hele tiden blir minst 2,0 m³/sek.

Vannslipping etter dette alternativ vil tilsvare mellom 11,9 GWh og 17,7 GWh pr. år.

Til sammenligning har Statkraft anført at dersom fossen skulle gis tilbake full vannføring, slik det bl.a. fra grunneierhold har vært krevet, ville dette på årsbasis tilsvare 156 GWh.

Statkraft har ut fra en antatt pris på vinter- og sommerkraft i 1988 på henholdsvis 24,65 øre/KWh og 11,87 øre/KWh foretatt en bedriftsøkonomisk beregning av vannslippingsproduksjonsverdi. I tabellene nedenfor er ført opp innvunnet verdi i forhold til vannslipping etter dagens reglement. I tabellen er også tatt med Statkrafts vurdering av de enkelte alternativenes virkning på turisme/estetisk opplevelse.

	Kraftøkonomi. Innvunnet verdi (mill. kr. pr. år)			Turisme/ estetisk opplevelse
	Tørt år (24,65 øre/kWh)	Middels år	Nedbørsrikt år (11,87 øre/kWh)	
Alt. 1, dagens reglement	0	0	0	0
Alt. 2, 2,5 m ³ /s, 1 mnd.	+0,8	+0,6	+0,3	–
Alt. 3, 2,5 m ³ /s, 2 mnd. m/dam	+0,8*	+0,6*	+0,3*	– –
Alt. 4, Fleksibel manøvr., 1 2/3 mnd.	+0,4	+1,2	+0,7	+ +
Alt. 5, Fleksibel manøvr., 2,0 – 3,0 m ³ /s, 1 mnd. ...	+1,5	+0,1	0	0

* I tillegg kommer engangsinvestering til damanlegg på 3,8 mill. kr.»

Til slutt i utredningen har Statkraft anført:

«6.0 Valg av alternativ

Vi står igjen med to forhold av betydning for valg av alternativ:

- produksjon/økonomi
- turisme/estetisk opplevelse

Dagens reglement (alternativ 1) har en begrensning i forhold til turisme/estetisk opplevelse i den korte sesongen for vannslipp. Alternativ 2, vannføring 2,5 m³/s i 1 måned har samme begrensning og i tillegg en noe lavere vannføring, men dette alternativet medfører en produksjonsmessig og økonomisk gevinst i forhold til alternativ 1.

En måte å utvide vannslippsesongen på uten at dette medfører økte tap i kraftproduksjonen, er alternativ 3 med bygging av dam ved utløpet av Mardalstjern. En reduksjon i vannføring til 2,5 m³/s tilsvarer verdier høyere enn utgiftene til damanlegget. Vi anser imidlertid en ytterligere regulering av fossen som lite ønskelig av estetiske hensyn. Fordelen i utvidelse av vannslippsesongen oppveies av de uheldige virkninger et slikt inngrep vil ha.

Alternativ 4 gir en utvidelse av vannslippsesongen og etter vår vurdering en positiv endring for turistinteresser og estetisk opplevelse sammenlignet med dagens reglement. Dette alternativet vil imidlertid føre til økte tap i kraftproduksjon og økonomi og viser hvor kostbar en relativt liten økning i vannmengde

til fossen er. Det økonomiske tapet er vurdert å være så betydelig ved dette alternativet at vi ikke kan anbefale det.

Alternativ 5 bygger på samme prinsipp om fleksibel manøvrering, men her med en nedre grense for vannføringen og med samme vannslipp-periode som i dag. Alternativet innebærer sparing av vann i tørre somre. Dette vannet har et verdifullt vinterkraftpotensiale og representerer relativt store økonomiske verdier. I de fleste somre vil vannføringen være 3 m³/s og fossen vil være en imponerende opplevelse. Variasjon i vannføringen gir en foss i bedre samsvar med naturlige forhold, samtidig som grensen nedad på 2 m³/s gjør at vannføringen alltid vil holde seg over de laveste verdiene målt før regulering.

Vi vil gå inn for alternativ 5 som nytt manøvreringsreglement for Mardalsfossen. Dette er produksjonsmessig og økonomisk et gunstig alternativ, samtidig som det ikke medfører vesentlige ulemper for turisme og estetisk opplevelse av fossen.»

Saken har vært kunngjort i Norsk Lysingsblad og i to lokalaviser. Saksdokumentene har vært lagt ut på kommunekontoret i Neset og på postkontorene i Eikesdal og Eresfjord. Videre har saken vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet.

Neset kommunestyre fattet i møte 29. september 1988 følgende enstemmige vedtak:

«Kommunestyret fastholder sitt vedtak i møte den 19. november 1985, sak K 189/85.

Prøveslipp av Mardalsfossen må bli i tidsrommet 1. juli – 31. august med 3 kubikkm/sek. i en 5-års periode fra 1. juli 1989.

Innen prøveperioden skal det utarbeides tilstrekkelig grunnlagsmateriale som omfatter turisme og fiske, som skal danne grunnlag for nytt manøvreringsreglement.

Utvidelse av utslippsperioden skal dekkes fullt ut av Statkraft.

Erstatning/kompensasjon for manglende utslipp i perioden 1977 – 1986 vil bli fremmet som egen sak.»

Det nevnte kommunestyrevedtak fra 1985 omhandler hovedsakelig forhold som ligger utenfor selve vannslippingsspørsmålet og gjengis derfor ikke her.

Fra rådmannens merknader tas med:

«Mardalsfossen vil ha en uvurderlig betydning i turistsammenheng både for Eikesdal og de omkringliggende områder. Fossen er et betydelig varemerke og vil i fremtiden være et vesentlig varemerke, og fossen bør således ha en lengre utslippsperiode enn nåværende manøvreringsreglement tilsier. En bør således se utslippet i sammenheng med høyseong for turisme, og utslippet bør således forlenges til minimum 15. august. Videre må vannføringen i fossen være av en slik karakter, som minimum tilsier 3 kubikkm/s. Det vises her til tidligere registreringer og observasjoner som er foretatt, som tilsier at reduksjon av vannføringen utover 3 kubikkm/s vil gi et

annet visuelt inntrykk, og dermed redusere fossens verdi i turistsammenheng.

Imidlertid synes grunnlagsmaterialet å være noe svakt til å kunne foreta en totalvurdering på nåværende tidspunkt, men det fremlagte materialet synes allikevel å gi små marginer på et godt og dårlig resultat.

Videre synes det som at Statkraft ikke vektlegger den betydning Mardalsfossen har for fisket i Eikesdalsvatnet og spesielt Eira, når det er snakk om små marginer når det gjelder Eira vil Mardalsfossen ha en betydning som ikke må undervurderes i den totale sammenheng. Det vises her til rapport nr. 10/87 fra Direktoratet for Naturforvaltning, side 145, hvor det bl.a. er uttalt:

«Dette vannslippet (Mardalsfossen) kan synes lite i forhold til den totale vannføringen i Eira. Men dersom laksefisket blir godt når vannføringen er over 36 kubikkm/s, og dårlig ved lavere vannføringer, synes vannslippet i Østre Mardøla i perioder å være avgjørende for fiskeforholdene i Eira. Vi mener derfor at vannslippet på 3 kubikkm/s i juli er viktig for fisket i Eira, og at vannslippingen må fortsette.

Videre vises det til at vannføringen i Eira er så liten at hver kubikkmeter vann som slippes i fiskesesongen kommer fisket til gode.»

Rådmannen mener at en kan ikke se isolert på fisket og turismen, ettersom disse to faktorer er svært nøye knyttet til hverandre, og det bør således foretas en totalvurdering hvor og fisket kommer inn som et vesentlig moment i saken.

Imidlertid som det fremgår av fremlagt rapport fra Direktoratet for Naturforvaltning bør det foretas videre undersøkelser og analyser ang. vannslippingens betydning, og det vises her til kommunestyrets vedtak i møte den 19. november 1985, sak K 189/85, må det foretas sakkyndige utredninger som omfatter de forhold som ble omtalt i rådmannens utredning til F-sak 338/85.

Disse faglige utredninger er ikke avsluttet og nytt manøvreringsreglement bør således utstå inntil de forskjellige forhold er vurdert ut ifra kommunestyrets vedtak. Det vises forøvrig til de uttalelser som er vedlagt selve saken.

Et annet forhold som kommer inn i bildet og som rådmannen mener bør vektlegges i en totalvurdering er at Statkraft ikke har oppfylt betingelsene i manøvreringsreglementet og reguleringsbestemmelsene for Mardøla, ettersom det i perioden 1977 til 1987 ble sluppet 1,7 – 1,9 kubikkm/s, som tilsier at Statkraft har gjenfunnet en kraftmengde som ikke er i samsvar med vedtatt Kongelig Resolusjon. Tar en utgangspunkt i Statkrafts egne beregninger når det gjelder verdi av kraftmengden ved 3 kubikkm/s, vil dette tilsi en økt inntjening på ca. kr. 14 mill. (i 1988-kroner). Det er her tatt utgangspunkt i et utslipp på gjennomsnitt 1,8 kubikkm/s fra 1977 til og med 1986. Det er beregnet en verdi av de 3 kubikkm/s til 3,5 mill. kroner i 1988-priser (jfr. Statkrafts egne beregninger på side 21). Rådmannen mener at dette bør kompenseres.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdals miljøvernavdeling har 1. juli 1988 gitt følgende tilråding:

«Kommunane engasjerer seg stadig sterkere for å auke reiselivstrafikken. For Nesset kommune og Eikesdal-Eresfjordområdet er det naturleg i ein slik samanheng både å tenkje på Mardalsfossen og den føreståande vegutløyising for Eikesdal langs vatnet. Med utgangspunkt i reiseliv/turisme vil det derfor vere naturleg å ønskje seg ei vassføring i Mardalsfossen som er «stor nok» og har tilstrekkeleg varighet til å dekke reiselivssesongen.

Dagens reglement med vassslipping ein måned i Mardalsfossen er slik sett svært kort tid.

Eit anna utgangspunkt kan vere å vurdere vasshushaldninga i området i forhold til fisk og fiskeinteressene. Dette er relevant i den forstand at Aura er tørrlagt og vassføringa i Eira er marginal i forhold til dei store lakseinteressene i elva.

Ved ei isolert vurdering av fiskeinteressene kunne den ytterste konsekvens bli at det ville vere optimalt å disponere ei vassmengde tilsvarende den som går/skal gå i Mardalsfossen til vassslipping i Aura elv.

Førebels har vi ikkje grunnlag for slike vurderinger og det er heller ikkje relevant å sjå reiseliv og biologi (fiske) isolert i høve til kvadrant, for også fisk og fiske er opplagt viktig for reiselivet, slik som fossen er det. Det som ligg i dette er at Miljøvernavdelinga er samd med Statkraft i at turisme/estetisk oppleving er sentralt, men at det elles er for tidleg å ekskludere Mardalsfossen si betydning for biologien, slik Statkraft langt på veg har gjort.

Det arbeid som er starta opp omkring innlandsfisk i Eikesdalsvatnet og laks- og sjøaure i Auravassdraget, jfr. førnemnde rapport frå DN (initiert frå Miljøvernavdelinga), vil i løpet av dei komande åra gi ei heilt anna innsikt i problemkomplekset rundt ulike tiltak for å hjelpe opp fisket og tilhøvet til vassføring etc.

På denne bakgrunn vil Miljøvernavdelinga primært rå til at gjeldende reglement blir gjort gjeldande ytterligare ca. 5 år til nærmere avklaring og konklusjonar ligg føre frå forskningsprosjektet, samtidig som fleiere får høve til å oppleve kva 3 m³/sek. i fossen betyr, jfr. førnemnde feilslipping i perioden 1977–1986.

Det viktigste for Miljøvernavdelinga er likevel ikkje 2 eller 3 m³/sek., men at reglementet no ikkje låsast fast for altfor lang tid, slik at det kan bli høve til å ta saka opp så snart kunnskapsgrunnlaget gjer det mogleg å trekke «riktige» konklusjonar. Akkurat no er det ikkje grunnlag for dette etter vår vurdering.»

Miljø- og planutvalet i Møre og Romsdal fylkeskommune har i møte 9. august 1988 sluttet seg til ovenstående tilråding og uttaler videre:

«Det er behov for å skaffe seg meir kunnskap om samanhengen mellom vassføring i sommarmånadene og biologiske tilhøve i vassdraget og kva innverknad dette mellom anna kan få for fiskeoppgang i Eira.

Utvalet vil understreke den verdi Mardalsfossen har som lokal identifikasjonsfaktor og den verdi fossen vil kunne få for reiseliv/turisme i distriktet.

Miljø- og planutvalet vil rå til at noverande manøvreringsreglement blir forlenga i ytterlegare 10 år (alt. 5 år) og at fossen får ei vassføring på 3 m³/s i juli måned.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har 21. oktober 1988 uttalt:

«I høringsuttalelsene synes det være stor, enighet om at estetisk opplevelse, turisme og fiske er de viktigste hensyn som må ivaretas i forbindelse med vurderingen av reglementet for Mardalsfossen. Samtidig peker mange på at disse hensyn vil bli enda viktigere når det pågående veiarbeid langs Eikesdalsvatnet er fullført.

Konkret vurderes 1 måned med vannslipping i Mardalsfossen som utilfredsstillende i reiselivssammenheng, og det pekes på at sammenliknbare prosjekt har vannslipping i 2,5 – 3,5 måned. Flere av høringsinstansene peker også på den betydning størrelse og tidspunkt for vannslippingen har på fiskeinteressene.

De av høringsinstansene som uttaler seg om det nye reglementets varighet foreslår jevnt over en varighet på 5 år. Begrunnelsen er vesentlig at grunnlagsmaterialet foreløpig er for svakt til å kunne foreta en totalvurdering, og at det synes være små marginer mellom et tilfredsstillende og et dårlig resultat.

Min vurdering av det foreliggende materialet fra høringen og fra DN-rapport nr. 10-1987: «Reguleringer i Auravassdraget – oppsummering og forslag til tiltak» er at det reglementet som nå skal utarbeides bare bør gjøres gjeldende for en kortere periode, gjerne 5 år slik som foreslått av flere.

I løpet av denne perioden vil det sannsynligvis foreligge resultater fra de pågående undersøkelser, slik at det ved neste revisjon forhåpentlig kan være både kunnskap og dessuten vilje til å se mere helhetlig på disponeringen av de tilgjengelige vannmengder, gjerne i form av et fleksibelt reglement som muliggjør en så optimal utnyttelse av vannmengdene som mulig både for fiske- og reiselivsinteressene. I denne forbindelse bør det også vurderes hva som kan gjøres for å utnytte oppvekstpotensialet i nedre del av Aura.

Forøvrig seg jeg et poeng i å forlenge vannslipp-perioden både på kort og lang sikt. Jeg viser i så måte til de ulike forslag, og vil tilrå at det for kommende 5-årsperiode legges opp til et vannslipp på 3 m³/s over en 2-måneders periode.»

Direktoratet for naturforvaltning har 11. august 1988 uttalt bl.a.:

«For DN er det fossen som landskapselement og vannslippings betydning for fisken i Eira som er viktig.

For DN's fagfelt er det ønskelig med en lengre periode for vannslippet enn det som er pålagt i dag. For fiskeinteressen i Eira vil et større vannslipp være en fordel, da vannføringen fra Eikesdalsvatnet til fjorden ligger på et minimum av hva laksen krever for å gå opp i elva.

Når det gjelder tidsrommet for vannslippet er det rimelig å trekke sammenligninger med andre fosser der det slippes vatn i sommerseongen. Vøringsfossen har vannslipping på 12 m³/s i perioden 1. juni – 15. september. I NVE's innstilling til konsesjonssøknaden for Jørpelandsutbyggingen, er det beskrevet vannslipp fra et par inntakssteder langs nord-

sida av Lysefjorden i perioden 1. juni – 20. august. Motivene når disse tidsrommene er fastsatt har vært at fossene skal bevares som landskapselement i den tida turister ferdes i områdene.

Et rimelig tidsrom for vannslipp i Mardalsfossen vil etter dette være 1. juni – 31. august. Dette er en lengre periode enn båten på Eikesdalsvatnet har sommerrute (ca. 20. juni – 20. august), men som det pekes på bl.a. i miljøvernavdelingens uttalelse, engasjerer Neset kommune seg stadig sterkere for å øke reiselivstrafikken. Mardalsfossen er den største attraksjonen som finnes i dette området og det er viktig at den er aktiv i alle sommermånedene.

Naturlig tilsig til Mardalsfossen er i Statkrafts rapport angitt til å være juni: 6,8 m³/s, juli: 4,0 m³/s, august: 2,4 m³/s (middelverdier 1959–72). Nedslagsfeltet var 42,3 km².

Statkraft går i sin rapport inn for å bruke vann fra restfeltene ovenfor sperredammen ved Fossafjellstjern samt vannet i overførings-tunnelen fra Bruåa. Avrenninga herifra er angitt til å være juni: 6,0 m³/s, juli: 4,1 m³/s, august: 2,1 m³/s (middelverdier 1959–72). Nedslagsfeltet er 38,6 km².

For fiskeinteressene i Eira vil en hver økning og utvidelse av vannslippet være en fordel. Dagens vannføring er så liten at fiskeinteressene er betydelig skadet. En reduksjon i vannslippet kan derfor ikke godtas.

For Mardalsfossen som landskapselement finnes det som nevnt ovenfor film og bilder som er vurdert av Statkraft og NVE-Landskapsavdelingen (VN). DN burde også fått dette materialet til vurdering. Statkraft og VN's vurdering konkluderer «-- vannføringen mellom 2,5 og 3 m³/s gir et godt visuelt resultat. Allerede ved 2 m³/s får man et inntrykk av fossens mektighet, men det skal relativt lite vind til før inntrykket av fossen forstyrres ved denne vannføring.»

Ut fra det som er sagt ovenfor foreslår DN at Statkraft pålegges å slippe i fossen 3 m³/s i juni og juli og 2,5 m³/s i august. I perioder da tilsiget er for lite til å fylle disse kravene tillates vannføringa redusert. Hvor lavt det da skal tillates å gå vil DN ikke uttale seg om uten å ha sett film- og bildemateriale som Statkraft refererer til. For å oppfylle den nedre grensen skal det om nødvendig tappes fra magasinet i Store Sandgrovvatn.

Videre foreslår DN at et nytt manøvreringsreglement gis en varighet på 5 år.»

DN har i brev av 6. januar 1989 gitt følgende tilleggsbemerkninger:

«DN har nå sett videoen og bildene som Statkraft har. Etter å ha vurdert dette materialet mener direktoratet at vannføringa ikke bør være lavere enn 2 m³/s i den perioden det slippes vatn i fossen. Vi mener derfor at vannføringa kan tillates å gå ned til 2 m³/s før det tappes fra Store Sandgrovvatn.

DN foreslår fortsatt at et nytt manøvreringsreglement gis en varighet på 5 år.»

Statens forurensningstilsyn har 1. desember 1988 uttalt:

«Statens forurensningstilsyn har ingen merknader til det fremlagte forslag fra Stats-

kraftverkene, datert 24. februar 1988, om endring av manøvreringsreglementet for vannslipp i Mardalsfossen, post 2, 2. ledd. – Det er tatt rimelig hensyn til forurensnings- og fiskeforholdene.»

Næringsdepartementet, Reiselivsseksjonen, har 27. juli 1988 følgende bemerkninger:

«Mardalsfossen var Europas høyeste foss, med loddrett fall på 297 m, og et samlet fall på 655 m. Fossen benyttes fortsatt i regionenes markedsføring i reiselivssammenheng. Fossen er en attraksjon for reiselivet. Den er lett tilgjengelig fra fergen på Eikesdalsvatnet, og blir lettere tilgjengelige når veien langs østsiden av vannet er åpnet.

Fisket i Eira har betydning for reiselivet. Til mer vann som slippes i fiskesesongen, til bedre vil dette være for fisket.

Opplevelsesverdiene er viktige i reiselivssammenheng. Markedsundersøkelser som er foretatt viser at natur og landskap faller viktig ut for turistene. Det understrekes at Norge har en vakker og variert natur som samtidig oppfattes som tøff og røff. Fossefallene på Vestlandet må oppfattes som viktige elementer i dette bildet.

For at Mardalsfossen fortsatt skal være en attraksjon for turister, og kunne nyttes i markedsføringen av Møre og Romsdal, bør vannføringen i juli måned være 3 m³/sek. Ettersom en ved 2 m³/sek. står i fare for å miste opplevelsen av fossens mektighet både (1) ved vind og (2) på avstand (noe som forsterkes ytterligere når fossen skal betraktes fra ny vei på andre siden av vannet) bør minste vannføring ligge over denne grensen. Reiselivsseksjonen vil anbefale følgende:

«Vannslipp som følger tilsiget til fossen, med 3 m³/sek. som øvre grense og 2,5 m³/sek. som nedre grense for vannføringen. Vannslipp i juli måned.»»

Møre og Romsdal Reiselivsråd har i brev av 22. april 1988 uttalt:

«Mardalsfossen er ikke «bare» én av mange fosser – dens størrelse og beliggenhet gjør den unik. Men det er ikke riktig å se på fossen som en isolert attraksjon, den er en identifikasjonsfaktor for Eikesdalen, Neset kommune og Møre og Romsdal fylke. Det er også feil å omgjøre fossens vannføring i sommermånedene juli til en verdi lik utbyttet fra en tallfestet turisttrafikk. Like galt er det å se på denne vannføringen som en form for «spillvatn» som burde ha vært magasinert for kraftproduksjon.

Mardalsfossen skal kunne oppleves som den unike attraksjon den er. Dette er en forutsetning som er nedfelt i den konsesjon som i sin tid ble gitt. Det vatnet som brukes til dette formålet er ikke en variabel kostnad som man kan ta stilling til på samme måte som vanlige driftskostnader. Derfor er det feil å sette en pris på Mardalsfossen lik verdien av den kraftproduksjon som går tapt ved utslippet. Samfunnsøkonomisk er regnestykket adskil- lig mer komplisert, og vi må ta med ringvirkninger langt utenfor trafikkgrunnlaget på Eikesdalsferga for å finne det riktige svaret. Det vesentlige punktet i dagens problemstilling er derfor – vil Mardalsfossen være den forut- satte opplevelse med redusert vannføring? I

og med at alternative vannføringer er filmet og fotografert, burde de berørte parter fått se dette materialet før avgjørelser taes.

Men, egentlig er vårt standpunkt enkelt – det skal være tilstrekkelig med vannføring til at Mardalsfossen skal kunne oppleves som den var før regulering fant sted.

Møre og Romsdal har en positiv utvikling av reiselivsnæringen, med en årlig økning på ca. 10 pst. i volum de siste 3 år. Det har også vært en sterk utbygging av anlegg og bedrifter.

Området Sunndal, Nesset, Rauma har en klar målsetting om å intensivere sitt arbeid med å få en økt reiselivstrafikk. Eikesdalsveien vil radikalt bedre tilgjengeligheten til Eikesdalen og derved Mardalsfossen. Fossens betydning for reiselivet er derfor stigende. Fram til idag har tilgjengeligheten begrenset trafikken, men om en tid vil «alle og enhver» kunne få denne opplevelsen uten vanskeligheter. Det er derfor nærliggende å spørre om det ikke hadde vært riktig å forlenge Mardalsfossens aktive periode. Idag er det for kort sesong til at vi med full tyngde kan markedsføre Eikesdalen og Mardalsfossen. Hadde fossen vært vannførende fra 1. juni til 15. august, (og Eikesdalsveien åpnet), så ville vi helt klart hatt gode resultater av en øket markedsføring.

Vannføringens betydning for fisket i Eira er uklar, men i den grad dette kan påvirkes i positiv retning, så må dette taes hensyn til. Vi har fått redusert antall brukbare lakseelver i fylket til en fjerdedel av hva det var for 10 år siden. Eira er fortsatt produktiv, og er derfor av større betydning nå enn før.

Vi håper til slutt at NVE føler sitt ansvar for Mardalsfossens eksistens like sterkt som det ansvar dere sikkert føler for at kraftproduksjonen skal skje på en effektiv måte. Når Mardalsfossen kaster seg ut på sin 655 meters ferd er den et bevis på at NVE er en ansvarlig kraftprodusent som vet at verdiskapingen også skjer når fossen ikke går i rør.»

Den Norske Turistforening har 29. juli 1988 gitt følgende uttalelse etter å ha forelagt saken for sin lokalforening:

«Mardalsfossen har vært, og er fortsatt, en attraksjon for turister i området. MRT har flere hytter ved og omkring Eikesdalsvatnet, og det er liten tvil om at også Mardalsfossen er med på å øke trafikken til disse hyttene. Særlig gjelder dette for Hoemsbu. Videre vil vi påpeke at den nye veien på nordsiden av Eikesdalsvatnet vil øke fossens verdi som turistattraksjon.

På denne bakgrunnen er DNT negativ til redusert vannføring i fossen. Vi mener at det er viktig at nåværende manøvreringsreglement overholdes. Dersom det viser seg at det ikke har vært sluppet minst 3 m³/sek. tidligere, er dette ikke noe argument for å legalisere forholdet. Tvert imot mener vi at dette er meget kritikkverdig, og at utbygger snarest må rette på forholdet.

DNT vil derfor gå inn for at det fortsatt skal være krav om at det slippes minst 3 m³/sek. Videre ber vi om at dette følges opp med kontroll av at manøvreringsreglementet følges.»

Møre og Romsdal Naturvern har i brev av 24. august 1988 uttalt:

«Møre og Romsdal Naturvern har reistrert at manøvreringsreglementet for Mardalsfossen i Nesset kommune, Møre og Romsdal skal opp til ny vurdering. Dette er i tråd med konsesjonsvilkåra for Grytten-utbygginga.

Møre og Romsdal Naturvern vil i denne sammenheng også peike på ein av dei andre postane i desse konsesjonsvilkåra. Nemleg post 20 der det klårt går fram at det skal vere ei lukeanordning ved utløpet av Mardalstjern, som skal gjere det muleg å gje Mardalsfossen si fulle og naturlege vassføring attende.

Vi minner om striden som var i 1970 om utbygginga av Mardalsfossen og den sivile ulydigheita som gjennom demonstrasjonar vart vist i Sandgrovbøtn denne sommaren og hausten.

Bakgrunnen for post 20 og ein del av dei andre vilkåra som vart satt, var nettopp for å kunne få eit politisk fleirtal i Stortinget for denne omstridte utbygginga, og som var med på å skape Norges-historie. Møre og Romsdal Naturvern meiner difor at utgangspunktet for den 10-års vurderinga av vannsleppet i Mardalsfossen som no skal skje, må vere at fossen skal kunne få renne fritt igjen.

Møre og Romsdal Naturvern vil elles framheve det særeigne naturelementet som Mardalsfossen er i landskapet, der den stuper frådande kvit utfor kanten ved Mardalstjern og rett ned 655 m i to loddrette fall mot den frodige Mardalen, for så å følgje elva eit kort stykke ned i Eikesdalsvatnet. Dette innklemte i ein fjellheim med ein villskap som det ikkje finns maken til.

Å la fossen renne med 3 kubikkmeter i sekundet berre i juli månad er ein hån og ei respektlaus haldning mot naturen. Med ei naturleg sommarvassføring er Mardalsfossen nemleg ein stor ressurs for alt liv i området. Også for menneskje, der den representerer ei enorm kilde som naturoppleving.

Mardalsfossen ligg elles slik til at det er forholdsvis enkelt å ta seg fram til foten av fossen. Ein god sti går opp langs sørsida av elva og det tek ikkje meir enn ein liten times tid å nå fra. Det viser seg då også at fleire og fleire tek turen opp til fossen, for å sjå og oppleve denne giganten på nært hold. For det er uenkteleg ei stor oppleving. Men med det korte tidsrommet med vannslepp som Mardalsfossen har etter dagens manøvreringsreglement, er det forholdsvis få som får høve til å oppleve fossen. At Mardalsfossen også bør få renne både i juni, juli og i august, må vere eit beskjedent krav, og vil høve meir inn med turistseongen.

Når det gjeld størrelsen på vannsleppet, så burde fossen kunne få renne heilt uregulert og naturleg. Ikkje under nokon omstendighet må vannsleppet kome under dagens ordning med 3 kubikk. Det skal nemleg ikkje så store vind-draget til før dei karakteristiske vannsøylenene i fossen bøyer av for vinden med ei så beskjeden mengde. I stille vær gjev likevel dagens sommarslepp eit mektig inntrykk av denne giganten som Mardalsfossen er. Som Europas høgste fossefall med 655 meter samla fallhøgde er den eit unikt skue.

Vi viser elles i denne sammenheng til sommarsleppet i Vøringsfossen på 12 kubikkmeter i sekundet frå 1. juni og til 15. september.

Motiva for dette skal vere at fossen skal bevarast som landskapselement i den tida turistane er i området. Møre og Romsdal Naturvern meiner at dei same vurderingane må leggest til grunn når det nye vannsleppet i Mardalsfossen skal fastleggast. Og samanlikningar med andre fossar i landet der NVE er pålagt sommarslepp, bør vere høgst naturleg.

Som før nemnt er Mardalsfossen og vatnet frå denne svært viktig for alt liv i området. Dette omfattar også Eikesdalsvatnet og den viktige «adkomsten» med elva Eira i Eresfjord.

At Statkraft i sine vurderingar og talmagi har valt å sjå vekk ifrå vann-sleppet sin betydning for oppgang av fisk i vassdraget er heilt uforståeleg. Vassføringa i Eira i dag er nemleg på eit minimum av kva laksen krev for å kunne gå opp i vassdraget.

Å trekke så enkle slutningar som Statkraft her har gjort, står elles i sterk kontrast til det forskningsarbeidet som er satt igong i vassdraget nettopp for å skaffe seg meir kunnskap og viten om samanhengen mellom vatnet og oppgang av laks og aure. Det er Direktoratet for naturforvaltning som står bak dette arbeidet. Og dei har uttala at dei i løpet av dei komande åra vil kunne få ei heilt anna innsikt i problemkomplekset lakseoppgang og vassføring.

Med i vurderinga for det framtidige vannsleppet i Mardalsfossen må ein også ta med Eikesdalsvegen som om få år er venta å stå ferdig. Dette vil lette adkomsten til bygda Eikesdal og dermed også Mardalsfossen. I turistsamheng vil difor fossen spele ei enda viktigare rolle som attraksjon. Dette er i seg sjølv argument som talar for at Mardalsfossen bør ha eit mykje lengre sommarslepp enn dagens ordning.

Møre og Romsdal Naturvern går difor primært inn for at Mardalsfossen må få si fulle og naturlege vassføring attende.

Sekundært går vi inn for at fossen må ha ei vassføring på minimum 3 kubikkmeter i sekundet i juni, juli og august månad.»

Statkraft har i brev av 23. desember 1988 følgjende kommentarar til de innkomne uttalelsene:

«Ut fra en totalvurdering vil vi fortsatt konkludere med at fra vårt synspunkt peker det anbefalte forslaget, alt. 5, seg ut som det gunstigste. Sammenliknet med dagens reglement har dette noe bedre økonomi, og gir samtidig et tilfredsstillende inntrykk av fossen. Alternativet innebærer at det i perioden 1. juli – 31. juli slippes 3 m³/s i fossen hele døgnet – med muligheter for redusert vannføring ned til 2 m³/s i perioder med for lavt tilsig fra Bruåa overføringstunnel og restfeltene.

Sammenliknet med et basisalternativ (ingen vannslipping i fossen) er vårt forslag i produksjonstap beregnet til å koste fra 3,4 mill kr/år (11,9 Gwh) i tørr sommer, til 5 mill kr/år (17,7 Gwh) i våt sommer. I regnestykket er da forutsatt at hele produksjonstapet er fastkraft verdsatt til en samfunnsøkonomisk verdi på 28,3 øre/kWh, som er langtidsgrensekostnad pr. 1. januar 1988.

Statkraft har fått oversendt fra NVE følgende uttalelser:

- MØRE OG ROMSDAL REISELIVSRÅD, brev av 22. april 1988:

Reiselivsrådet ønsker en forlenget utslippssesong i perioden 1. juni – 31. august.

- DET KONGELIGE NÆRINGSDEPARTEMENT, brev av 27. juli 1988:
Departementet ønsker å opprettholde dagens reglement.
- DEN NORSKE TURISTFORENING, brev av 2. august 1988:
Turistforeningen ønsker å opprettholde dagens reglement.
- MØRE OG ROMSDAL FYLKESKOMMUNE, brev av 11. august 1988:
Fylkeskommunen ønsker et nytt prøvereglement i 10 år (alt. 5 år) med utgangspunkt i dagens reglement. Dette er hensyn til forskningsarbeid.
- MØRE OG ROMSDAL NATURVERN, brev av 24. august 1988:
Ønsker full tilbakeføring av fossen, evt. en minimumsvannføring på 3 m³/s i juni, juli og august.
- DET KONGELIGE MILJØVERNDEPARTEMENT, brev av 12. september 1988:
Departementet avventer NVE's innstilling.
- MILJØVERNDELINGEN I MØRE OG ROMSDAL, brev av 1. januar 1988:
Avdelingen ønsker et nytt prøvereglement gjeldende i 5 år med utgangspunkt i dagens reglement. Dette av hensyn til pågående forskningsprosjekt.
- DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING, brev av 11. august 1988:
Direktoratet ønsker et nytt prøvereglement gjeldende i 5 år, med en utvidet slippesesong fra 1. juni – 31. august.
- NESSET KOMMUNE, brev av 30. september 1988:
Kommunen ønsker et nytt prøvereglement gjeldende i 5 år, med en utvidet slippesesong, fra 1. juli – 31. august.
- FYLKESMANNEN I MØRE OG ROMSDAL, brev av 21. oktober 1988:
Fylkesmannen foreslår et nytt prøvereglement gjeldende i 5 år, med utslipp 3 m³/s over en periode på 2 mnd.

1. Innkomne forslag

Disse er følgende:

1. Slipping av 3 m³/sek i fossen i månedene juni, juli og august.
2. Full tilbakeføring av fossen.
3. Slipping av 3 m³/sek. i fossen i månedene juli og august.
4. Dagens reglement (3 m³/sek. i juli).

3) 3 m³/sek i månedene juli og august representerer et produksjonstap på 35,5 Gwh/år til en verdi av 10 mill kr/år, eller kapitalisert 134 mill kr.

4) Dagens reglement med tapping i juli representerer et produksjonstap på 17,7 Gwh/år til en verdi av 5,0 mill kr/år, eller kapitalisert 66,8 mill kr.

Forutsetninger: For 2 og 4 er brukt produksjoner oppgitt i vår søknad. Verdiene er blitt revidert. For alle alternativene er antatt at hele produksjonstapet er fastkraft. Dette er ikke helt korrekt, men feilen er etter vår mening uten betydning i denne sammenheng. Langtidsgrensekostnad er brukt som grunnlag for verdiberegningen. Med dagens stats-

kraftpris, 20,5 øre/kWh hadde tallene blitt redusert til 70 pst. av de oppgitte verdiene.

2. Utvidet vannslippsesong

En eventuell forlengelse av dagens vannslippsesong er i hovedsak et økonomisk spørsmål. Vi har, i vårt forslag til manøvreringsreglement for Mardalsfossen, utredet et alternativ med utvidet vannslippsesong. Dette forslaget innebærer en utvidelse av dagens reglement med 20 døgn, (20. juni – 10. august). Forslaget ble, med henblikk på friluftsliv og reiseliv, vurdert til å være det beste. Alternativet er basert på tilsig fra Bruåa overførings-tunnel og restfeltene nord for Store Sandgrovvatn.

Beregninger viser at dette forslaget vil koste fra 4,6 mill kr/år (tørr sommer) til 6,7 mill kr/år (nedbørsrik sommer). I forhold til vårt anbefalte alternativ, vannslipp bare i juli måned, ble forslaget funnet å være for kostbart. Kraftverdien er satt til 28,3 øre/kWh (1988). I rapporten er beregningene foretatt med en pris på 24 øre/kWh (1986).

Det er, ved et eventuelt utvidet vannslipp, fra vår side ønskelig at en unngår å tappe magasin vann fra Store Sandgrovvatn, men baserer utslippet på tilsig fra Bruåa overførings-tunnel og restfeltene. Store Sandgrovvatn har en magasin kapasitet på 78 pst. av årlig tilsig, og vann lagret der kan betraktes som nokså sikker vinterkraft solgt til fastkraftpris. Vann fra restfeltene og Bruåa – overføringen vil for en stor del magasineres i Grøttavann. Her er magasinprosenten ca. 60 pst. Endel av vannet kjøres derfor ut som sommerkraft.

Nesset kommune foreslår også i august mnd. en vannføring på 3 m³/s. En vannføring i august på 3 m³/s vil ligge over den normale vannføring for fossen i uregulert tilstand. Tall for naturlig medianverdier i Mardøla i perioden 1959 – 1973 viser en gjennomsnittlig vannføring i august på i overkant av 2 m³/s.

Forslaget innebærer derfor mye tapping av magasin vann fra Store Sandgrovvatn. Tall for medianverdier i Mardøla viser at restfeltet og Bruåa bidrar med ca. 2 m³/s i gjennomsnitt i august.

3. Hvor mye vann skal slippes?

I vårt forslag til nytt manøvreringsreglement konkluderes det med at vannføringer i fossen på mellom 2,5 og 3,0 m³/s gir et godt visuelt resultat. Vi har anbefalt at et nytt reglement ikke låses fast på 3 m³/s da dette vil innebære tapping av magasin vann i tørre år. Vårt anbefalte forslag, med vannføring 3 m³/s og med muligheter for redusert vannføring i perioder med lavt tilsig vil, etter vår mening, gi både et godt visuelt bilde av fossen, samt øke kraftproduksjonen i forhold til dagens reglement i svært tørre år.

4. Forholdet til fisket

Dagens reglement på 3 m³/s er utgangspunktet for de ulike alternativene som vi har vurdert. Alle alternativene forutsetter at det skal slippes vann i fossen. Forskjellen mellom de ulike alternativene innebærer marginale endringer i vannføringen i elva Eira. Virkningen av en eventuell endring av vannmengde i fossen fra 3 til 2,5 m³/s vil, etter vår mening, vanskelig kunne måles i elva. Alternativene som vi legger til grunn, viser små avvik inn-

byrdes, og fra dagens reglement. Vi har derfor vurdert konsekvensene for fisket som svært små.

5. Et eventuelt nytt prøvereglement

Direktoratet for naturforvaltning, Møre og Romsdal fylkeskommune, Fylkesmannen i Møre og Romsdal samt Nesset kommune ønsker alle et nytt prøvereglement. Forslagene er begrunnet i ønske om mer kunnskap om sammenhengen mellom fosseutslippet og biologiske forhold i Eira.

Vi mener at skal et evt. nytt prøvereglement ha noen hensikt må reglementet være fleksibelt. Et prøvereglement som ikke innebærer muligheter for noen vesentlig endring utover dagens reglement vil gi små muligheter for forskning.

Skal fossens betydning for turisme/reiseliv i Eikesdalen og biologiske forhold i Eira kunne dokumenteres, må fossen kunne manøvreres i takt med undersøkelsene og slik at eventuell betydning kan klarlegges.

Vi føler oss svært usikre på om man etter en ny prøveperiode som foreslått, vil ha noe bedre grunnlag for å vurdere slippingen på nytt og anbefaler derfor at saken avgjøres nå uten ytterligere utsettelse.

Vil man allikevel fastsette en ny prøveperiode, bør reglementet utformes slik at man kan variere vannføringen i fossen, men slik at total vannslipping ikke overstiger et nærmere fastsatt antall mill m³/år. Etter vår mening bør vannmengden ikke overstige 8 mill m³ som tilsvarer 3 m³/sek. Det bør også på forhånd avklares hva som skal ligge i begrepet «tilstrekkelig grunnlagsmateriale».

En evt. utvidelse av utslippssperioden vil medføre økning av vannmengden til fossen, og redusere produksjonen i Grytten kraftverk. Dette må få konsekvenser for beregning av konsesjonsavgifter og skatter. I skjønnsammenheng er det utbetalt erstatninger som om Østre Mardalsfoss etter utløpet av prøveperioden skulle bli tørrlagt. Nytt skjønn skulle det derfor ikke kunne bli snakk om.»

NVE vil bemerke:

Da saken vedrørende regulering og overføring av Mardøla ble behandlet i 1969, uttalte Hovedstyret følgende om vannslipping i Mardalsfossen, jfr. St.prp. nr. 42 for 1969-70, s. 36:

«Hovedstyret har ansett det ønskelig at Østre Mardalsfoss fortsatt kan være en severdighet i den utstrekning dette er mulig. Med utgangspunkt i et ønske fra fylkesfriluftsnemnda i Møre og Romsdal og på grunnlag av opplysninger fra Statskraftverkene vil man tilrå at det etableres et magasin i Mardalstjønna med sikte på vassslipping av hensyn til turistinteressene. Mardalstjønna har et separat tilløp på ca. 4,3 pst. av Østre Mardølas naturlige tilløp. Dette vil bety at det med et tilstrekkelig stort magasin vil være mulig å opprettholde naturlig vassføring i fossen i ca 1 time pr. døgn.

Man finner ikke grunn til å fastsette tappe-reglement for magasinet, men innskrenker

seg til å antyde at tapping normalt skal skje i de tre månedene juni, juli og august i 1 eller 2 sekvenser daglig. Mer detaljerte bestemmelser såvel angående den daglige rutine som fravikelser fra denne forutsetter man fastlagt i samsvar med distriktene interesser, representerer ved fylkesmannen.»

Departementet sluttet seg til Hovedstyret, men industrikomiteen – og Stortinget – fant ikke at forslaget var en tilfredsstillende løsning. I stedet ble det fastsatt at Statskraftverkene skulle pålegges å holde en vannføring i fossen på 3 m³/s i juli måned og at bestemmelsen skulle tas opp til ny vurdering etter 10 år. Det foreligger ingen opplysninger om på hvilket grunnlag disse konkrete fastsettelsene av vannføring og slipp-periode ble truffet.

Industrikomiteen understreket ellers «at det teknisk er enkelt å sikre adgangen til fremtidig å la Mardalsfossen renne som før.» Derfor foreslo komiteen «at Statskraftverkene tilpliktes å anordne luke i sperredammen slik at fossen kan gis naturlig vannføring.»

Post 20 i reguleringsbestemmelsene er utformet i samsvar med ovenstående.

Det er imidlertid ikke mulig ved hjelp av en lukeanordning å gi fossen naturlig vannføring, og komiteens forutsetninger i så måte holder derfor ikke stikk. Skal fossen få tilbake naturlige vannføringsforhold, må alle reguleringsinngrep i Østre Mardølavassdraget fjernes. Dette gjelder såvel sperredammen ved Fossaffjelltjern som reguleringsdammen ved Store Sandgrovvatn. Dessuten må overføringstunnelen fra Bruåi forlenges og føres under Østre Mardøla og knyttes sammen med eksisterende tunnel på vestsiden, samtidig som inntaket i Fossaffjelltjern sperres av.

Disse tiltak kan neppe betegnes som «teknisk enkle», og vi går ut fra at heller ikke komiteen kan ha hatt slike forhold i tankene.

Av Statkrafts utredning går det frem at det ved en feil, som i ettertid bare kan beklages, i tiden frem til 1986 er sluppet altfor lite vann i fossen, – istedet for de fastsatte 3 m³/s er det på grunn av feilaktig høydegrunnlag bare sluppet ca 1,8 m³/s. Nesset kommune har forøvrig bebudet at kommunen som egen sak vil reise krav om kompensasjon for dette forhold, og vi går derfor ikke nærmere inn på dette nå.

Det som imidlertid som følge av denne feilen er klart, er at den fossen turistene og den stedlige befolkning har fått se i disse årene, er et mindre imponerende skue enn hva den ville ha vært hvis slippingen hadde vært korrekt gjennomført. Vi er likevel ikke kjent med at det før feilen ble oppdaget, er innkommet besvælinger e.l. over at fossen var lite attraktiv.

Statkraft har lagt frem forslag til nytt slip-

pereglement. I forslaget tas det i utgangspunktet sikte på å holde samme vannføring i fossen som nå, 3 m³/s i juli måned. Slippingen er imidlertid basert på avløpet fra uregulerte restfelt nord for Store Sandgrovvatn og fra Bruå. Først når avløpet fra disse feltene synker under 2,0 m³/s vil det bli sluppet magasin-vann fra Store Sandgrovvatn slik at vannføringen i fossen hele tiden blir minst 2,0 m³/s. Til sammenligning kan nevnes at disse feltene samlet utgjør 38,6 km², mens fossens naturlige nedbørsfelt er på 43,4 km².

Forslaget er blitt møtt med ulike reaksjoner fra de forskjellige instanser som har uttalt seg. Bortsett fra Møre og Romsdal Naturvern, som prinsipielt går inn for at fossen må få tilbake full vannføring, synes samtlige å holde på 3 m³/s. Synet på tappeperiodens lengde er derimot delt. Møre og Romsdal fylkeskommune, fylkesmannens miljøvernavdeling og SFT m.fl. finner juli måned tilstrekkelig. Nesset kommune og fylkesmannen mener at slippingen må strekke seg over 2 måneder, og DN foreslår 3 m³/s i juni og juli, 2,5 m³/s i august.

Bortsett fra SFT har samtlige ovennevnte påpekt at nytt reglement bare må bli gjort gjeldende for en kortere periode, 5 år. Bakgrunnen for dette standpunkt synes å være at det i løpet av denne tiden er ventet å ville foreligge resultater at et forskningsprosjekt om innlandsfiske i Eikesdalsvatnet og laks og sjøaure i Auravassdraget. Videre at man for se fossen ved de vannføringer som man inntil 1986 har trodd at man har sett.

Vi vil sterkt frarå at endelig avgjørelse skytes ytterligere ut. Medianvannføringen i Eira i juli etter Gryttenutbyggingen er ca 38 m³/s, noe som ifølge en rapport fra DN på det nærmeste tilsvarer nedre grense for gode fiskeforhold. Vi vil peke på at under nedbørrike somrer vil vannføringen i Eira være stor nok uten tilskudd fra Mardøla i det hele tatt, og i vannfattige somrer vil selv ikke full tilbakeføring være tilstrekkelig til å bringe vannføringen opp på et akseptabelt nivå for fiskeinteressen. Selv om vi er klar over at ethvert tilskudd i fiskesesongen utvilsomt kommer fisket til gode, mener vi ut fra ovenstående at denne virkningen likevel ikke er av en slik størrelsesorden at hensynet til fisket kan tillegges avgjørende vekt.

Når det gjelder størrelsen på den tidligere fastsatte slippingen, er det grunn til å peke på at 3 m³/s tilsvarer ca 2/3 av fossens gjennomsnittsvannføring i juli måned i et middels år og nær det dobbelte av månedsavløpet i et vannfattig år.

Vi har hatt anledning til å se film/videoopptak fra fossen med vannføringer varierende fra 1,5 m³/s til ca 5 m³/s. Ut fra disse opptakene

vil vi tilrå at det legges opp til en vannslipping på 2,5 m³/s. Etter vårt syn er det liten forskjell i det synsmessige inntrykk når det gjelder vannføringer mellom 2,5 m³/s og 3,0 m³/s. Først ved vannføringer under 2,0 m³/s vil fossen kunne tape seg i opplevelsesverdi, fordi vind da lett kan omskape inntrykket av en sammenhengende kompakt fossesøyle til et mer diffust slør.

Statkraft har foreslått at slipping skal være begrenset til juli måned. Vi mener at tappeperioden bør utvides noe, men finner ikke grunn til å gå så langt som enkelte av høringsinstansene har ønsket eller krevet. Ettersom vannslipping skjer med spesielt henblikk på turistmessige forhold, finner vi det naturlig med begrensning til den periode da den vesentligste del av trafikken foregår. Etter dette har vi funnet å ville foreslå at slippingen skal skje mellom 20. juni og 20. august.

Denne periode tilsvarer på det nærmeste det tidsrom Statkraft har lagt til grunn i sitt alt. 4. I øvrige forhold slutter vi oss helt til dette alternativ som – som nevnt i den refererte delen av innstillingen – går ut på å opprettholde vannføring i fossen ved slipping av vann fra Bruå og uregulerte felter nord for Store Sandgrovvatn, begrenset oppad til 2,5 m³/s inntil utløpet av juli, deretter begrenset til 2,0 m³/s. Når vi går inn for redusert slipping i august er dette ut fra en vurdering av dataene for naturlig avløp, som viser at midlere avløp i denne måneden er 2,4 m³/s, mens det i juli var 4,6 m³/s.

I perioder når tilløpet fra de nevnte feltene er mindre enn 2,5 m³/s, mener vi at tilløpet differerer så lite fra fossens naturlige vannføring at det er liten grunn til å påby slipping fra magasinet, så meget mer som det er nærliggende å anta at magasin vann vil være av særlig stor betydning i tørre somrer med tanke på påfølgende vintersesong.

Som tidligere angitt har Mardalsfossen et naturlig nedbørsfelt på 43,4 km², mens de nevnte restfeltene utgjør 38,6 km² eller ca 89 pst. Hydrologisk avdelings nye isohydatkart viser at spesifikt avløp for Bruåfeltet og for Store Sandgrovvatn er nøyaktig det samme, mens spesifikt avløp i Østre Mardøla nedenfor magasinet er vesentlig høyere. Etter nærmere vurdering er vi kommet til at normalavløpet fra restfeltene vil tilsvare minst 93 pst. av naturlig vannføring i fossen.

I tilknytning til ovenstående vil vi tilføye at det rent teknisk ikke vil være noe til hinder for at restfeltet kan utvides med ca 2 km² til også å omfatte delfeltet til Fossafjelltjern. Av andre grunner anser vi imidlertid dette for lite ønskelig. Fossafjelltjern, som er inntak for overføringstunnelen over til hovedmagasinet

Grøttavatn, er i flomdempningsøyemed tillatt senket 7 meter under naturlig vannstand. Tunnelens kapasitet er relativt stor, og til denne tid har dempningsmagasinet aldri vært utnyttet fullt ut. Vi regner derfor med at det ved tilsåing av øvre del av senkningssonen kan være godt håp om å etablere en viss vegetasjon slik at området på sikt ikke vil bli så skjemmende som det fortøner seg i dag. Skal derimot avløpet fra feltet føres ut i fossen, vil vannstanden måtte heves omtrent til naturlig nivå i så lang tid hvert år at alle forsøk på vegetasjonsetablering vil være forgjeves.

Vår konklusjon vil etter dette bli at vi tilrå at manøvreringsreglementets post 2, 2. ledd endres til:

«Basert på tilsig fra restfeltene ovenfor sperredammen ved Fossafjelltjern, samt Bruåa overføringstunnel, skal det holdes en vannføring i Mardalsfossen på 2,5 m³/s i perioden 20. juni – 31. juli og en vannføring på 2,0 m³/s i perioden 1. august – 20. august. Utgjør tilsiget mindre enn disse verdier, skal tilsiget i sin helhet slippes i fossen.»

Mens vannslippingen etter gjeldende reglement tilsvarer en årlig vannmengde på 8,0 mill. m³ og et produksjonstap på 17,7 GWh, vil slipping etter ovenstående forslag utgjøre vannmengder på mellom ca 8,2 mill. m³ i en tørr sommer og ca 12,4 m³ i middels og vannrike somrer. Produksjonstapet vil variere mellom ca 18 GWh og ca 27 GWh.

Øvrige bemerkninger

Fra flere hold, bl.a. DN, er trukket sammenligninger med andre fosser der det er pålagt vannslipping i sommersesongen. Særlig er nevnt i Vøringsfossen og den lange slippingsperiode som er fastsatt – 1. juni – 15. september –, og vi finner derfor grunn til å gi noen opplysninger om forholdene der. Vannslippingen på 12 m³/s utgjør eksempelvis bare ca 27 pst. av Vøringsfossens normalavløp i juli. Til sammenligning tilsvarer forslaget om 2,5 m³/s i Mardøla 54 pst. av julinormalen, mens 2,0 m³/s utgjør 83 pst. av normalavløpet i august.

DN har også nevnt at NVE i Jørpelandskanalen har foreslått at avløpet fra noen bekker på nordsiden av Lysefjorden skal få renne fritt i tiden 1. juni – 20. august. Forholdene i Jørpeland kan imidlertid ikke sammenlignes med Mardøla eller Eidfjord. Bekkene i Jørpeland er små flombekker og representerer totalt 4–5 pst. av samlet tilløp i utbyggingen. De er isolert sett ikke økonomisk nyttbare og er tatt med utelukkende fordi overføringstunnelen fra østfeltene passerer i umiddelbar nær-

het og gjør det mulig å ta dem inn med beskjedne ekstrakostnader.

Sakens dokumenter, sammen med videokassett med opptak bl.a. av Mardalsfossen ved forskjellige vannføringer, følger vedlagt.

Behandlet i NVE's råd 13. februar 1989. Rådets flertall sluttet seg til NVE's anbefaling. Rådets medlemmer Eidissen, Nordlund og Thaulow ønsket i de to delperiodene henholdsvis 3 m³/s og 2,5 m³/s.»

Inkomne uttalelser til NVEs innstilling:

Tillitsmannsutvalget for Eresfjord uttaler i brev av 28. mars 1989:

«Ved eit tilfelle har me fått vite at det av dem er sendt til Nesset kommune til uttale et skriv der det bl.a. skal stå at dei tekniske anlegg for å kunne gi Mardalsfossen naturlig vassføring ikkje er gjennomført.

Me vil vise til Innst. S. nr. 301 for 1969-70, side 511, der det står:

«Komiteen foreslår derfor inntatt i Reguleringsbestemmelsene at Statskraftverkene tilpliktes å anordne luke i sperredammen slik at fossen kan gis naturlig vassføring.»

Ny post 20. Reguleringsbestemmelsene blei utforma i overensstemmelse med ovenstående.

Som direkte skadelidende ved Mardølareguleringa forlanger de i samsvar med lovverket å få sakas dokumenter forelagt oss til uttale med ein tilstrekkelig frist.

Me ber om at dokumenta også blir sendt til h.r.adv. T. Hustad, adresse Dalsveien, 10, Oslo 3, da det er han som har behandla dei juridiske spørsmål ved Mardølareguleringa for oss.»

I brev av 31. mars 1989 skriver *Nesset kommune* som følger:

«Vi viser til Deres brev av 17. februar 1989.

Til Deres underretning oversendes utskrift av møtebok for Nesset kommunestyre i møte den 28. mars 1989, sak K 051/89 hvor det fremgår at Nesset kommune ikke kan akseptere den fastlagte høringsfrist 3. april 1989.

Nesset kommune ber derfor om at høringsfristen forlenges vesentlig, slik at alle forhold kan bli forsvarlig belyst.»

Nesset kommune har den 28. mars 1989 gjort følgende vedtak:

«Nesset kommunestyre slutter seg til skriv av 28. mars 1989 fra tillitsmannsutvalget for Eresfjord til Olje- og energidepartementet ang. manøvreringsreglement – Mardalsfossen.

Ut fra sakens karakter og den betydning den har for Nesset kommune kan ikke kommunen akseptere den fastlagte høringsfrist på forslag fra NVE og Olje- og energidepartementet, og ut fra dette vil Nesset kommunes styre be om at høringsfristen forlenges vesentlig.

Nesset kommune anser dette nødvendig

slik at alle forhold kan bli forsvarlig belyst i den videre behandling i departementet og Stortinget.»

Nesset kommune har i brev datert 3. april 1989 uttalt følgende:

«En viser til Deres brev av 17. februar 1989.

Vedlagt oversendes brev til departementet av d.d.

Det er en selvfølge at Deres brev vedrørende endring av manøvreringsreglementet ikke kan besvares herfra, før NVE – Statskraftverkene behandling av Stortingets pålegg er avklart. En viser til forvaltningslovens § 11 a.

Gjenpart av nærværende brev sendes Fylkesmannen i Møre og Romsdal.»

«Som ordfører i Nesset kommune finner jeg å måtte forelegge departementet denne saken. Etter de opplysninger som foreligger hittil, ser saken for meg ut til å ha en svært alvorlig karakter.

Før jeg forelegger Nesset kommunestyre hvilke skritt kommunen skal ta i saken, er jeg avhengig av å få svar på endel spørsmål.

Situasjonen er i korthet følgende:

1. Stortingets industrikomité avga 5. juni 1970 innstilling i saken om statsregulering av Grytten kraftanlegg (Innst. S. nr. 301 (1969-70)). I innstillingen uttales bl.a.:

«*Flertallet* finner ikke å kunne godta at Mardalsfossen for alltid blir helt tørrlagt. En vil understreke at det teknisk er enkelt å sikre adgangen til fremtidig å la Mardalsfossen renne som før. Ved hjelp av en lukeanordning i sperredammen i tilløpet til Mardalstjern kan fossen gis tilbake sin naturlige vannføring dersom man finner at dette er riktig. Komiteen foreslår derfor innsatt i reguleringsbestemmelsene at Statskraftverkene tilpliktes å anordne luke i sperredammen slik at fossen kan gis naturlig vannføring.

Etter dette slutter flertallet seg til det i proposisjonen fremsatte forslag til reguleringsbestemmelser med disse endringer:

3. Ny post 20 med slik ordlyd:

«Anleggenes eier plikter å utføre sperredam i tilløpet til Mardalstjern med en slik lukeanordning at Mardalsfossen kan gis tilbake sin naturlige vannføring etter nærmere vedtak av Stortinget.»

Komiteens mindretall, formannen, Helland, Hellem, Hysing-Dahl og Versto --- uttalte bl.a.:

«*Mindretallet* minner som flertallet at Hovedstyrets forslag om kunstig vannslipping i Mardalsfossen 1 time hver dag i turisttiden, ikke er en tilfredsstillende løsning. Men *mindretallet* kan heller ikke godta at Mardalsfossen for alltid skal bli tørrlagt. *Mindretallet* slutter seg derfor til flertallets forslag om å anordne en luke i

sperredammen i tilløpet til Mardals-
tjern.»

Komiteinnstillingen ble avgitt 5. juni
1970.

Debatten i Stortinget fant sted 18. juni
1970. Fra debatten hitsettes enkelte uttalel-
ser:

Saksordføreren – nåværende fylkes-
mann Ola H. Kveli (v) – uttalte (s. 3640):

«Komiteen foreslår at anleggenes eier
skal pålegges å bygge en sperredam i til-
løpet til Mardalstjern med en slik lukea-
nordning at fossen kan gis tilbake sin
naturlige vannføring etter nærmere
vedtak av Stortinget. Dette vil bety en
merinvestering på ca. kr. 100 000. Det er
etter komiteens mening en stor fordel at
man på den måten har åpnet muligheter
for en gang i framtida å kunne gi fossen
tilbake sin normale vannføring. Hvis
dette da en gang blir aktuelt, mener fler-
tallet at det av naturvernmessig hensyn
er en fordel at man ikke har kraftstasjo-
nen og overføringslinjene i dette områ-
det.»

Komiteens formann, Teddy Dyring (Sp):

«--- Foruten at vi altså beholder
Mardalsfossen en måned i året, hele juli
måned, og foruten at man får laget en
port i dammen, en luke som gjør at Mar-
dalsfossen når som helst kan slippes ut-
for med sin full tyngde, vil mindretallets
alternativ også kunne spare Mongefos-
sen.»

Nåværende fylkesmann Ingvald Ulve-
seth (A):

«--- For meg tel det også mykje at
ein samla komite har kome fram til løy-
singa med å sette luke i dammen ved
Mardalsvatnet. Dersom vi om 10 år
kjem til at vi av omsyn til kraftstoda ik-
kje lenger treng halde att vatnet i Mar-
dalsfossen, kan luke settast open, og
Mardalsfossen vil få att sin naturlege
vannføring. Etter denne løysinga vil det
etter mi vurdering ha særleg mykje å
seia at det ikkje vert bygd kraftstasjon
og koplingsanlegg med tilhørande
kraftline inne i Eikesdalen.»

Olaf Knudson (H):

«--- Et forhold som kompliserer sa-
ken for meg og sikkert for hele komite-
en er at Mardalsfossen, Norges høyeste
foss og Nord-Europas høyeste foss, blir
berørt av denne utbygging. Etter depar-
tementets forslag ville fossen bli tapt for
alltid. Den foreslåtte kunstige ordning
med det som er blitt kalt trekk-i-snora-
systemet, er blitt dårlig mottatt. For
smiler av det arrangementet.

Komiteen har ofret atskillig tid på det-
te problem. Vi fant ikke å ville gå med
på at Mardalsfossen for alltid skulle bli
ødelagt. Vi er kommet fram til en løsnig
som jeg synes er god, og på dette punkt
er komiteen enstemmig. Løsningen er

at Mardalsfossen i de første 10 år skal få
en minste vannføring på 3 m³/s i juli må-
ned. Etter 10 år, når det vesentlige av
kraftverket er avskrevet, skal Stortinget
stå fritt til å kunne bestemme en annen
vannføring i Mardalsfossen. Derved
binder vi ikke framtidige generasjoner.
Hvis en i framtida ønsker større vannfø-
ring, skal adgangen til å bestemme det
være åpen.»

Aslak Versto (A) – mindretallet:

«--- Eg har heile tida stilt meg skep-
tisk til å tappa Mardalsfossen ein time
om dagen om sommaren, og eg har like-
eins stilt meg skeptisk når det gjeld tap-
ping ein måned om sommaren. Dette
synest å vera kunstinngrep etter mitt
syn, og må nærast samanliknast med
ein «narresmøkk». Når det derimot
gjeld å laga ei luke, slik at Mardalsfos-
sen kan førast attende til sitt naturlege
fall ein gong i framtida, synes eg dette
har mykje for seg, og at det bør gjerast.»

Kåre Stokkeland (A):

«Jeg er en av dem som gjerne hadde
sett at vi alt nå kunne holdt Mardalsfos-
sen utenfor utbyggingen. Men jeg er
samtidig klar over at en ved å trekke
Mardølavassdragene ut, vil stå igjen
med et utbyggingsprosjekt som det ut
fra dagens forhold ikke vil være reg-
ningssvarende å realisere. Men Mardals-
fossen behøver ikke å være tapt for all-
tid. Og jeg er svært glad for at en samlet
komite gjennom pålegg om en lukea-
nordning i sperredammen til Mardals-
tjern holder muligheten åpne for at Mar-
dalsfossen igjen en gang kan renne som
i dag.»

Arnt Hagen (S):

«--- Personleg er eg sterkt opptatt
av korleis vi best kan bevare Mardals-
fossen. Eg tykkjer industrinemnda har
kome fram til ein betre løysing av dette
viktige spørsmålet enn regjeringa. Etter
den løysinga som flertallet i nemnda til-
rår kan vi nu sjå fossen i juli måned, og
det lukearrangement som nemnda tilrår
gjer det mogeleg å gi fossen full vassfø-
ring attende på eit seinare tidspunkt.
Dette har vege tungt for meg når det
gjeld i vurdering og mitt standpunkt til
denne saka.»

Stortingets vedtak ble i samsvar med In-
dustrikomiteens forslag, som på dette
punkt var enstemmig.

2. Reguleringsbestemmelsene ble fastsatt
ved Kgl.res. av 31. juli 1970 – altså 6 uker et-
ter debatten i Stortinget.

I reguleringsbestemmelsene heter det:

«20.

Anleggenes eier plikter å utføre sper-
redam i tilløpet til Mardalstjern med en
slik lukeanordning at Mardalsfossen
kan gis tilbake sin naturlige vannføring
etter nærmere vedtak av Stortinget.»

3. I innstilling fra NVE datert 14. februar 1989
vedrørende endringer av manøvreringsreg-

lement vedrørende vannslipping i Mardalsfossen heter det på s. 26:

«NVE vil bemerke:

Da saken vedrørende regulering og overføring av Mardøla ble behandlet i 1969, uttalte Hovedstyret følgende om vannslipping i Mardalsfossen, jfr. St.prp. nr. 42 for 1969–70, s. 36:

«Hovedstyret har ansett det ønskelig at Østre Mardalsfoss fortsatt kan være en severdighet i den utstrekning dette er mulig. Med utgangspunkt i et ønske fra fylkesfriluftsnemnda i Møre og Romsdal og på grunnlag av opplysninger fra Statskraftverkene vil man tilrå at det etableres et magasin i Mardalstjønna med sikte på vassslipping av hensyn til turistinteressene. Mardalstjønna har et separat tilløp på ca. 4,3 pst. av Østre Mardølas naturlige tilløp. Dette vil bety at det med et tilstrekkelig stort magasin vil være mulig å opprettholde naturlig vassføring i fossen i ca. 1 time pr. døgn.

Man finner ikke grunn til å fastsette tappereglement for magasinet, men innskrenker seg til å antyde at tapping normalt skal skje i de tre månedene juni, juli og august i 1 eller 2 sekvenser daglig. Mer detaljerte bestemmelser såvel angående den daglige rutine som fravikelser fra denne forutsetter man fastlagt i samsvar med distriktets interesser, representert ved fylkesmannen.»

Departementet sluttet seg til Hovedstyret, men industrikomiteen – og Stortinget – fant ikke at forslaget var en tilfredsstillende løsning. I stedet ble det fastsatt at Statskraftverkene skulle pålegges å holde en vannføring i fossen på 3 m³/s i juli måned og at bestemmelsen skulle tas opp til ny vurdering etter 10 år. Det foreligger ingen opplysninger om på hvilket grunnlag disse konkrete fastsettelsene av vannføring og slippeperiode ble truffet.

Industrikomiteen understreket ellers «at det teknisk er enkelt å sikre adgangen til fremtidig å la Mardalsfossen renne som før». Derfor foreslo komiteen «at Statskraftverkene tilpliktes å anordne luke i sperredammen slik at fossen kan gis naturlig vannføring».

Post 20 i reguleringsbestemmelsene er utformet i samsvar med ovenstående.

Det er imidlertid ikke mulig ved hjelp av en lukeanordning å gi fossen naturlig vannføring, og komiteens forutsetninger i så måte holder derfor ikke stikk. Skal fossen få tilbake naturlige vannføringsforhold, må alle reguleringsinngrep i Østre Mardølavassdraget fjernes. Dette gjelder såvel sperredammen ved Fossafjelltjern som reguleringsdammen ved Store Sandgrovvatn. Dessuten må overføringstunnelen fra Bruåi forlenges og føres under Østre Mardøla og knyttes sammen med eksisterende tunnel på vestsiden, samtidig som inntaket i Fossafjelltjern sperres av.

Disse tiltak kan neppe betegnes som «teknisk enkle», og vi går ut fra at heller ikke komiteen kan ha hatt slike forhold i tankene.»

Før jeg går inn på mitt spørsmål, vil jeg bemerke at NVE ikke synes å være klar over sakens alvor. Det er her ikke bare tale om komiteens forutsetninger, men om et pålegg fra Stortignet til et underordnet statsorgan. Det følger også av debatten at en rekke av Stortingets representanter sannsynligvis ville stemt annerledes i spørsmålet om ja/nei til konsesjon – eller i spørsmålet om Garbo/Førdes utsettelsesforslag, dersom det på avgjørelsestiden hadde vært klart at lukearrangementet ikke lot seg gjennomføre.

Sakens alvor fremgår av vedlagte fotokopier fra Romsdals Budstikke s. 2 og 3 for 28. mars 1989, bilag 1. Her er en rekke av de sentrale aktører fra Stortingsbehandlingen i 1970 intervjuet.

Mine spørsmål er følgende:

- 5.1 Komiteinnstillingen ble avgitt 5. juni 1970. Her var forslaget om lukeanordning omtalt.

I komiteinnstillingen på s. 511 heter det:

«En vil understreke at det teknisk er enkelt å sikre adgangen til fremtidig å la Mardalsfossen renne som før. Ved hjelp av en lukeanordning i sperredammen i tilløpet til Mardalstjern kan fossen gis tilbake sin naturlige vannføring dersom man finner at dette er riktig.»

Hvem ga komiteen opplysning om at en slik lukeanordning var «teknisk enkel» å gjennomføre, og at den kunne gjennomføres for en kostnad på ca. kr. 100 000? (Jfr. opplysningen fra saksordføreren Ola H. Kveli i Stortingstidende s. 3640 for 1970, sitatet foran.)

- 5.2 Mellom komiteinnstillingen 5. juni 1970 og debatten i Stortinget 18. juni s.å. gikk det nesten 14 dager.

Mine spørsmål er her følgende:

- 5.2.1 Forela departementet den foran nevnte uttalelse i komiteinnstillingen for NVE – Statskraftverkene?

- 5.2.2 Hvis svaret er nei, hvorfor ikke?

Det forelå her et klart avvik i forhold til NVE's og departementets forslag.

- 5.2.3 Hvis svaret er ja: Svarte Statskraftverkene?

I tilfelle bes svaret hitsendt.

- 5.3 Mardølasaken var den første «storkonflikt» i forbindelse med norsk kraftutbygging. Saken var omfattet av en enorm interesse både i media og fra publikum. Stortingsbehandlingen ble noe av et klimaks i saken.

Mitt spørsmål er her

Var Statskraftverkene representanter tilstede under Stortingets behandling? Ved hvem?

- 5.4 Jeg går ut fra at saken på vanlig måte må være blitt ekspedert fra Industridepartementet til Statskraftverkene. Brevet bes hitsendt.
- 5.5 Av innstillingen fra NVE datert 14. fe-

bruar 1989 fremgår at en mener at Stortinget har gjort seg skyldig i en fundamental misforståelse.

Som foran nevnt, gikk det ca. 6 uker fra Stortingsbehandlingen til manøvreringsreglementet ble utferdiget.

Mine spørsmål er her følgende:

- 5.5.1 Har Statskraftverkene i de 6 uker fra Stortingsbehandlingen frem til utferdigelsen av manøvreringsreglementet på eget initiativ sendt noen henvendelse til departementet om eventuelle misforståelser fra komiteens og/eller stortingsrepresentantenes side?

- 5.5.2 Ble forslaget til manøvreringsreglement av departementet forelagt Statskraftverkene?

I så fall bes departementets brev hit-sendt.

I motsatt fall: Hvorfor ble forslaget til manøvreringsreglement ikke oversendt Statskraftverkene?

- 5.5.3 Hvis det foreligger noe svar fra Statskraftverkene vedrørende manøvreringsreglementet, bes dette oversendt.

6. På grunnlag av opplysningene foran har «Fylket» forelagt saken for informasjonssjef Dankert Freilem i Statkraft. Intervjuet vedlegges som bilag 2. Freilem gir her en helt annen fremstilling av saken, enn den som er gitt i NVE's brev av 14. februar 1989 s. 26. Han henviser til mulighetene for å løse saken ved en «overføringslinje» fra Fossafjell til Grøttatvatnet «som da vil stige og renne over til Mardalstjønn og videre til Mardalsfossen».

En slik linje er vist på vedlagte kartutsnitt, bilag 3.

Når en tar de topografiske forhold i betraktning, virker uttalelsen uforklarlig. NVE's vurdering av foreliggende alternativer synes betydelig mer realistisk enn informasjonssjef Freilem.»

Jeg finner det riktig at Stortingets organer allerede nå blir underrettet om denne sak, og sender derfor gjenpart av mitt brev til Stortingets Energi- og Industrikomitee.»

Tillitsmannsutvalget i Eresfjord uttaler i brev av 14. april 1989:

«Vi er gjort kjent med den kontakt og den korrespondanse som ordføreren i Nesset kommune har med departementet, senest til brev av 3. april d.å.

Vi som grunneiere i Eresfjorden har sammenfallende interesser med kommunen i denne saken, og støtter de synspunkter og anførsler som kommunen har fremmet, fullt ut.

Ettersom vi i saken har klare interesser, ser vi oss også berettiget til å få tilsendt alle sakens dokumenter samt bli gjort kjent med de samme opplysninger som er gitt overfor kommunen. Vi må også få en forsvarlig frist til å gå gjennom sakens dokumenter før vi avgir våre synspunkter.»

I brev av 20. april 1989 uttaler *Møre og Romsdal fylkeskommune* følgende:

«Miljø- og planutvalet har i møte 18. april 1989, sak Mp-20/89 A, vedtatt slik fråsegn med 5 mot 5 røyster (formannens dobbeltrøyst):

«Miljø- og planutvalet rår til at vassføringa i Mardalsfossen skal vere:

Utslepp på 2,5 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2 m³/sek. i perioden 1. – 20. august.»

Vedlagt følgjer kopi av planavdelinga sitt saksframlegg for miljø- og planutvalet i ovan-nemde sak.

Saka vil og bli lagt fram for fylkesutvalet.»

Endring av manøvreringsreglement for vassføring i Mardalsfossen

Ved brev av 17. februar 1989 frå Olje- og energidepartementet blir fylkeskommunen bedt om å gi fråsegn til Norges vassdrags- og energiverk (NVE) si innstilling om: «Endring av manøvreringsreglementet vedrørende vannslipping i Mardalsfossen».

I innstillinga frå NVE er det gitt ei samanfating av merknadene som er komne inn etter den første høyringsrunden om nytt manøvreringsreglement for Mardalsfossen. Når det gjeld dei synspunkt som kom fram under høyringa viser vi til saksdokumenta.

Endring av manøvreringsreglementet for Mardalsfossen var oppe i miljø- og planutvalet som sak Mp-36/88. Kopi av vedtaket er lagt ved saksdokumenta.

I saksframstillinga meiner vi det kan vere ei tenleg forenkling å konsentrere den vidare drøftinga omkring fire hovedalternativ:

Alternativ 0.

Vidareføring av dagens reglement

Utslepp 3 m³/sek. i perioden 1. – 31. juli.

Alternativ A.

Statkraft si tilråding

Utslepp 3 m³/sek. i perioden 1. – 31. juli, men med høve til å gå ned til 2 m³/sek. i periodar med mindre tilsig enn 3 m³/sek.

Alternativ B.

NVE si fleirtalstilråding

Utslepp på 2,5 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2 m³/sek. i perioden 1. – 20. august.

Alternativ C.

NVE sitt mindretal

Utslepp på 3 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2,5 m³/sek. i perioden 1. – 20. august.

Ein vesentleg skilnad mellom alternativa B og C i høve til alternativa A og 0, er at perioden for utslepp av vatn i fossen i B og C-alternativa i vesentleg grad blir utvida. Dette kom også fram som eit sterkt ønskje frå fleire av høyringsinstansane.

Ein må også vere merksam på at vassføringane i alternativ A og 0 er garanterte vassmengder i tørrversperioder, medan i alternativ B og C vil minstevassføringa kunne gå under desse verdiane i tørrversperiodar. På side 9 i utgreinga er dei praktiske konsekvensane av denne skilnaden vist i tabell. Til dømes vil minstevassføringa i august kunne gå ned mot 0,8 m³ i tørre år. Middelvassføringa i august ligg på 2,1 m³/sek., medan i månadene juni og juli ligg middelvassføringa over dei regulerte utsleppsmengdene.

Vurderinga av dei ulike alternativa blir først og fremst ei avveging mellom omsynet til produksjon/økonomi og reiseliv/naturoppleving/

estetikk. Nesset kommune er i reiselivssammenheng utpekt til satsingsområde for reiseliv, og med den generelt aukande forståing for naturverdiar må det vere lite aktuelt å gå inn for eit alternativ som gir mindre vassføring gjennom Mardalsfossen enn nogjeldande utslipp/reglement. Ut frå dei klare synspunkt som kom fram i høyringsrunden, vil vi derfor rå til at perioden for vassutslepp blir utvida i samsvar med tilrådinga fra NVE's råd.

Vi vil vidare rå til at det endra manøvreringsreglementet blir fastlagt for ein prøveperiode på 5 år. I prøveperioden må dei synspunkt som mellom anna kjem fram i fylkesmannen sitt brev av 21. oktober 1988, nest siste avsnitt, til NVE få ei nærare vurdering.

Vi rår miljø- og planutvalet til å gi slik
fråsegn:

Miljø- og planutvalet vil rå til at vassføringa i Mardalsfossen skal vere 3,0 m³/sek. i perioden 20. mai – 31. juli og 2,5 m³/sek. i perioden 1. august – 20. august.

Dersom tilsiget blir mindre enn desse verdiane, kan vassføringa i fossen i perioden 1. august – 20. august begrenast til naturleg tilsig.

Miljø- og planutvalet meiner framleis det er behov for å skaffe seg meir kunnskap om samanhengen mellom vassføringa i sommarmånadene og biologiske tilhøve i Aura-vassdraget. Det er også behov for ei meir heilskapleg vurdering av dei samla vassmengdene som blir tilført vassdraget, mellom anna for å sjå kva effekt alternative disponeringar av vassmengdene kan få for til dømes fiskeproduksjon i vassdraget.

Utvalet vil også vise til at til no har utsleppet i Mardalsfossen i sommarmånadene vore vesentleg under dei vassmengdene som var fastlagt i konsesjonssvilkåra. Erfaringsgrunnlaget ein har for å gjere endeleg vedtak om manøvreringsreglementet er såleis spinkelt.

Etter utvalet si meining er dei argument som er lagt fram mot å fastsetje eit permanent reglement, så sterke at utvalet vil rå til det nye manøvreringsreglementet blir fastlagt for ein prøveperiode på 5 år.

I tillegg til det som er nemnt ovanfor om biologiske undersøkingar, må prøveperioden også nyttast til å framskaffe dokumentasjon og å få større kunnskap om kva verknad Mardalsfossen og vassføringa i fossen har for utvikling av reiseliv/turisme.

Jakob Veiset sette fram følgjande framlegg (Statkraft si tilråding):

«Miljø- og planutvalet rår til at vassføringa i Mardalsfossen skal vere:

Utslepp 3 m³/sek. i perioden 1. – 31. juli, men med høve til å gå ned til 2 m³/sek. i periodar med mindre tilsig enn 3 m³/sek.»

Ved prøvevotering fekk framlegget 1 røyst. Veiset trekte så dette framlegget, og sette fram eit nytt framlegg (NVE si fleirtalstilråding):

«Miljø- og planutvalet rår til at vassføringa i Mardalsfossen skal vere:

Utslepp på 2,5 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2 m³/sek. i perioden 1. – 20. august.»

Ved alternativ votering mellom Veiset sitt framlegg og innstillinga, fekk begge 5 røyster. Veiset sitt framlegg vart vedteken med leiarens dobbeltrøyst.

Fråsegn:

Miljø- og planutvalet rår til at vassføringa i Mardalsfossen skal vere:

Utslepp på 2,5 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2 m³/sek. i perioden 1. – 20. august.»

Tillitsmannsutvalget i Eresfjord kom med følgjande forespørsel i brev av 25. april 1989:

«Det vises til Deres brev av 18. april d.å. adressert til tillitsmannsutvalget for grunneierne i Eresfjord. Av brevet fremgår det at tillitsmannsutvalget har fått frist til å uttale seg i anledning ovennevnte sak, innen 10. mai 1989.

På vegne av tillitsmannsutvalget, tør jeg be Departementet om en rimelig forlengelse av ovennevnte frist for å avgi uttalelse. Bakgrunnen for en forlengelse av fristen skyldes flere forhold. Bl.a. har Nesset kommune reist en del spørsmål, også i samråd med tillitsmannsutvalget, som det er av avgjørende betydning å få avklart før eventuell uttalelse blir gitt. Videre er det av avgjørende betydning å få en grundig gjennomgang av NVE's innstilling av 14. februar 1989 før uttalelse blir avgitt.

Vi håper på departementets forståelse i denne saken.»

Olje- og energidepartementet skriver følgende i brev til Nesset kommune av 16. mai 1989:

«Departementet viser til brev av 3. april 1989 fra Nesset kommune. Kommunen stiller her en rekke spørsmål i forbindelse med en formulering i NVEs innstilling av 14. februar 1989 som sår tvil om hvorvidt et av vilkårene for Stortingets vedtak i 1970 om regulering av Mardøla kan gjennomføres som forutsatt. NVE har i sin innstilling av 14. februar 1989 om endring av manøvreringsreglementet vedrørende vannslipping i Mardalsfossen bl.a. uttalt følgende:

«det er ikke mulig ved hjelp av en lukeanordning å gi fossen naturlig vannføring, og komiteens forussetninger i så måte holder derfor ikke stikk.»

Olje- og energidepartementet vil bemerke at NVE synes å ha lagt til grunn en feilaktig fortolkning av Stortingets forutsetninger. Stortinget har ikke forutsatt at Østre Mardølavassdraget skal kunne bringes tilbake til naturlig tilstand. Dette ville, som NVE har påpekt, bety at alle reguleringsinnretninger i Østre Mardølavassdraget måtte fjernes. Det Stortinget har forutsatt er imidlertid at selve Mardalsfossen igjen skal kunne få full vannføring og dette er kommet til uttrykk i reguleringsbestemmelsenes post 20.

Olje- og energidepartementet vil understreke at pålegget i reguleringsbestemmelsenes post 20 er fulgt, idet det er en lukeanordning i sperredammen i tilløpet til Mardalstjern som gjør det mulig å gi Mardalsfossen tilbake en

vannføring som tilsvarende det den hadde før utbyggingen.

Siden pålegget i reguleringsbestemmelsene er fulgt antar departementet at kommunens spørsmål ikke lenger har relevans. Departementet finner derfor ingen grunn til å gå konkret inn på spørsmålene, men vil bare peke på at departementet aldri har ment at det her forelå noen misforståelse fra Stortingets side, og at man derfor ikke har funnet noen grunn til å forelegge komitéinnstillingen for NVE – Statskraftverkene. Det er heller ikke kommet noen henvendelse fra Statskraftverkene om eventuelle misforståelser. Det er sendt kommuniseringsbrev til NVE – Statskraftverkene på vanlig måte jfr. vedlagte kopi av brev av 23. oktober 1970, og det aktuelle pålegget er som nevnt fulgt.

Olje- og energidepartementet håper med dette å ha gitt den nødvendige avklaring m.h.t. Stortingets pålegg slik at kommunen nå kan avgi uttalelse vedrørende endring av manøvreringsreglementet. Departementet vil for ordens skyld gjøre oppmerksom på at departementet legger til grunn av endringen av manøvreringsreglementet kan avgjøres av Kongen i Statsråd.»

Miljøverndepartementet uttaler i brev av 25. mai 1989:

«Det vises til OEDs brev av 17. februar 1989.

Ved konsesjonsbehandlingen av Grytten kraftverk ble minstevannføringen i Mardalsfossen satt til 3 m³/sek. i juli måned. Det ble ved stortingsbehandling spesielt forutsatt at teknisk sett skulle det åpnes mulighet for at Mardalsfossen i fremtiden skulle kunne få tilbake naturlig vannføring. Vannføringen i Mardalsfossen skulle da også vurderes etter 10 år.

Miljøverndepartementet har tidligere gitt uttrykk for at på denne bakgrunn synes rammen for revisjonen å ligge mellom den vannmengde som tidligere er fastsatt og naturlig vannføring i Mardalsfossen.

Det er stor grad av enighet om at sesongen for vannslipping bør utvides. Miljøverndepartementet vil for sitt vedkommende foreslå at det slippes 3 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2,5 m³/sek. i perioden 1. august – 20. august. Når tilsigene fra Bruå og restfeltene underskrides nevnte vannføringer, aksepteres at bare tilsigene slippes i fossen. Vannføringen i fossen må likevel ikke underskride 2 m³/sek. i nevnte periode.

Som nevnt har Stortinget forutsatt at forholdene teknisk sett skulle legges til rette for at Mardalsfossen skulle kunne få tilbake naturlig vannføring, og at saken skulle tas opp til revisjon etter 10 år.

Under henvisning til dette synes det ikke naturlig å fatte en «endelig avgjørelse» om minstevannføringen i Mardalsfossen, men gjøre reglementet gjeldende for en 10-årsperiode. Også andre momenter enn Stortingets behandling tilsier at reglementet fastsettes for en avgrenset periode, jfr. fylkesmannens uttalelse av 7. april 1989.

Det fremgår av NVEs innstilling at Statkraft i årene 1976–87 bare har sluppet 1,8 m³/sek. og ikke 3 m³/sek. i juli måned, slik som fastsatt i manøvreringsreglementet. Statkraft har opplyst at forholdet skyldes feil høyde-

grunnlag og for lav vannstand i Mardalstjernet. NVE har unnlatt å kommentere denne situasjonen under henvisning til at Neset kommune vil reise kompensasjonskrav. Det er NVEs ansvar å føre kontroll med at manøvreringsreglementet overholdes. En hadde sett det som ønskelig at NVE i sin innstilling hadde kommentert sin kontrollfunksjon og Statkrafts forklaring.

Den kapitaliserte verdi av den manglende tapping utgjør et betydelig beløp.

Den manglende tappingen har vært til skade for allmenne interesser. Eventuell kompensasjon bør tilgodese de allmenne interesser. Denne situasjonen bør drøftes nærmere mellom Oed og Md.

Tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall

Ut fra forurensningshensyn stilles ikke krav om minstevannføring utover de forslag som er fremlagt av NVE og Statkraft. Vi vil likevel påpeke at det vil ha positiv betydning at vannføringen blir så stor som mulig. Vannslippingen i Mardalsfossen har betydning for vannkvaliteten i Eira, og da særlig i august hvor vannføringen er forholdsvis liten.»

Møre og Romsdal fylkeskommune uttaler i brev av 26. mai 1989:

«Fylkesutvalet har i møte 22. mai 1989, sak U-161/89 A, med 9 mot 6 røyster, vedtatt slik fråsegn:

«Fylkesutvalet vil rå til at vassføringa i Mardalsfossen skal vere 3,0 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og 2,5 m³/sek. i perioden 1. august – 20. august.

Dersom tilsiget blir mindre enn desse verdiane, kan vassføringa i fossen i perioden 1. august – 20. august begrensast til naturleg tilsig.

Fylkesutvalet meiner framleis det er behov for å skaffe seg meir kunnskap om samanhengen mellom vassføring i sommar-månadene og biologiske tilhøve i Aura-vassdraget. Det er også behov for ei meir heilskapleg vurdering av dei samla vassmengdene som blir tilført vassdraget, mellom anna for å sjå kva effekt alternative disponeringar av vassmengdene kan få for til dømes fiskeproduksjon i vassdraget.

Fylkesutvalet vil også vise til at til no har utsleppet i Mardalsfossen i sommarmånadene vore vesentleg under dei vassmengdene som var fastlagt i konsesjonsvilkåra. Erfaringsgrunnlaget ein har for å gjere endeleg vedtak om manøvreringsreglement er såleis spinkelt.

Etter fylkesutvalet si meining er dei argument som er lagt fram mot å fastsetje eit permanent reglement, så sterke at fylkesutvalet vil rå til at det nye manøvreringsreglementet blir fastlagt for ein prøveperiode på 5 år.

I tillegg til det som er nemnd ovanfor om biologiske undersøkingar, må prøveperioden også nyttast til å framskaffe dokumentasjon og å få større kunnskap om kva verknad Mardalsfossen og vassføringa i fossen har for utvikling av reiseliv/turisme.»

I brev av 14. juni 1989 fra *Neset kommune* uttales som følger:

«En viser til tidligere korrespondanse angående ovennevnte, senest Deres brev av 16. mai d.å.

- 1) Under henvisning til forvaltningslovens § 11a opplyses at uttalelse fra *Neset kommune* vedrørende endring av manøvreringsreglementet vil bli avgitt så snart nødvendig undersøkelse er foretatt. Til orientering opplyses videre at kommunen har engasjert sakkyndig bistand i forbindelse med vurderingen av konsekvensene ved de foreslåtte endringer.

Det forventes at fullstendig uttalelse kan avgis i løpet av august måned d.å. (?)

- 2) *Neset kommune* ber med dette om et møte med departementets politiske ledelse. Møtet foreslås avholdt første uke i august. Formålet er å få en avklaring av spørsmål i forbindelse med fremtidig vannslipp i *Mardalsfossen*. Det forslås som foreligger nå, innebærer større usikkerhet enn det reglement som hittil har vært gjeldende. *Mardalsfossen* har stor betydning både nasjonalt og i distriktet. En økt risiko for liten vannføring i fossen vil vekke sterke reaksjoner. Kommunen vil foreslå at fylkesmann *Fostervoll* innbys til møtet.
- 3) I innstillingen fra NVE av 14. februar 1989 s. 27 er omtalt et video-opptak som gir et visuelt inntrykk av de ulike vannføringer. En vil være takknemlig for å kunne få anledning til å se opptakene. Kassetten besendt til h.r. advokat *Ingolf Vislie*, Postboks 1244, *Vika*, 0110 Oslo l.»

I sitt brev av 4. september 1989 til *Neset kommune* uttaler *Olje- og energidepartementet*:

«Det vises til møte hos statssekretær *Astrid Nistad* fredag 28. juli 1989 vedrørende ovennevnte. Statssekretæren lovet her at departementet skulle komme tilbake med svar på kommunens spørsmål i brevets form etter dialog med *Statkraft* og *NVE*.

Neset kommune fremla i møtet følgende problemstillinger:

1. Hvordan skal man fortolke stortingsvedtaket og særlig post 20.1 i reguleringsbestemmelsene?
2. I perioden fra 1973 til 1986 har vannslippet vært på 1,8 m³/s i stedet for som fastsatt 3 m³/s. Hvilke konsekvenser har dette?
3. Spørsmål vedrørende det fremtidige manøvreringsreglementet.

Vedrørende tolkningen av reguleringsbestemmelsens post 20.1:

Post 20.1 pålegger *Statkraft*:

«å utføre en sperredam i tilløpet til *Mardalstjern* med en slik anordning at *Mardalsfossen* kan gis tilbake sin naturlige vannføring etter nærmere vedtak av Stortinget»

Følgende uttalelse i NVEs innstilling til endring av manøvreringsreglementet fikk kom-

munen til å reise spørsmål om ovennevnte forutsetning er fulgt opp;

«det er ikke mulig ved hjelp av en lukeanordning å gi fossen naturlig vannføring, og komiteens forutsetninger i så måte holder derfor ikke stikk»

Departementet har tidligere i brev av 16. mai 1989 gitt uttrykk for det syn at Stortingets forutsetning er blitt fulgt opp, og at NVEs tolkning slik den fremgår av innstillingen følger er uriktig. Kommunen er tydeligvis ikke fornøyd med departementets svarbrev idet spørsmålet ble tatt opp på nytt i møtet.

Departementet står fremdeles fast ved det syn at Stortingets pålegg er etterfulgt. Som grunnlag for vårt syn bygger departementet på at det ved stortingsbehandlingen ble lagt vekt på hvilket visuelt bilde vannføringen gir. Dersom fossen ved bruk av lukeanordningen kan gis en vannføring som i praksis er så stor som den naturlige, synes dette hensyn å være innfridd. Meningen med pålegget må nettopp være at ikke fossen for alltid låses til å ha en redusert vannføring som minsker dens estetiske verdi. Teknisk kan man få slik «naturlig vannføring» ved å nytte vann som er overført til vassdraget. Det mest nærliggende vil være å slippe det overførte vannet fra *Bruå* gjennom sperredammen i *Østre Mardøla*, sammen med tilløpet fra de uregulerte feltene nedenfor store *Sandgrovvatn*.

Departementet vil i denne sammenheng nevne at luken utenom flomsituasjoner ikke representerer noen begrensning i den vannmengde som kan slippes. Lukens kapasitet er større enn det prøveslippingen i 1986 fikk vist (maksimal slipping var her 6 m³/s). Er vannføringen større enn hva luker og ventiler kan ta unna, vil vannstanden stige slik at vannet renner over dammen og ut i fossen.

Dersom uttrykket «naturlig vannføring» skal tolkes bokstavelig, slik kommunen synes å forutsette, har en luke ingen spesiell hensikt. En slik fortolkning ville innebære at samtlige reguleringsinnretninger i vassdraget måtte fjernes. Dette kan etter departementets oppfatning ikke ha vært meningen med Stortingets vedtak. I møtet fremmet kommunen ønske om en garanti fra *Statkraft* om at det ved et eventuelt Stortingsvedtak om tilbakeføring til naturlig vannføring verken skal kunne påberopes kostnader eller tekniske problemer som begrensning for hva som ligger i dette begrep. Etter departementets syn har en slik garanti lite for seg. Dersom et slikt vedtak skulle bli aktuelt står Stortinget likevel fritt idet dette er en statsregulering. Selv uten hjemmelen i reguleringsbestemmelsene kan Stortinget bestemme at vassdragets reguleringsanlegg skal fjernes i og med at *Statkraft* er en forvaltningsbedrift og således er undergitt alminnelige regler om instruksjonsmyndighet.

Vedrørende det forhold at det i perioden fram til 1986 er sluppet for lite vann i fossen

Kommunen hevdet i møtet at det helt fra 1973 og frem til 1986 har vært sluppet for lite vann i fossen (1,8 m³/s i stedet for de pålagte 3 m³/s).

Kommunen mener *Statkraft* bør pålegges en plikt til å yde kompensasjon for denne uberettigede gevinsten og ber departementet

innlede forhandlinger om dette med Statkraft. Det presiseres at kommunen ikke er ute etter mer midler i kommunekassen, men at den ønsker opprettet et fond med det formål å tilgodese fiskeinteressene i vassdraget. Spørsmålet er ikke diskutert i NVEs innstilling fordi Nesset kommune bebudet at dette skulle tas opp som egen sak.

Departementet vil påpeke at en forutsetning for å få dette spørsmålet behandlet er at det tas opp skriftlig med departementet. Spørsmålet vil deretter bli forelagt NVE og Statkraft til uttalelse før man kan ta noen endelig avgjørelse.

Vedrørende det fremtidige manøvreringsreglement

Når det gjelder forhold som vedrører det fremtidige manøvreringsreglement, oppfattet departementet det som ble tatt opp på møtet mer som synspunkter enn som spørsmål. En antar at disse synspunktene vil komme enda klarere til uttrykk i kommunens høringsuttalelse. Disse vil av den grunn ikke bli kommentert nå men bli vurdert under selve saksbehandlingen.

Departementet mener med dette å ha gitt kommunen tilstrekkelig klarhet omkring de ulike spørsmål stillet under møtet. Departementet forutsetter at kommunen nå kommer med uttalelse vedrørende endring av manøvreringsreglement for Mardalsfossen så raskt som mulig.»

I et nytt brev fra Nesset kommune datert 13. november 1989 sies som følger:

«Det vises til tidligere kontakt og korrespondanse angående ovennevnte.

Slik det ble varslet i ekspedisjon fra Nesset kommune den 15. september d.å. ville Nesset kommune i henhold til forvaltningslovens § 37 og § 11 a først ta kontakt med aktørene fra den gang saken ble behandlet i Stortinget samt Naturvernforbundet m.v. for å få nærmere klarlagt de uklare forhold.

Høringsmøte: «Ble Mardalskonsesjonen gitt på sviktende grunnlag?» ble avholdt slik som planlagt den 6. november 1989. OED var innbudt til høringen i kommunens brev av 10. oktober d.å. Kommunen kan ikke se at brevet er besvart, og det møtte ingen fra OED. Dette er beklagelig. Alle innbudte stortingsrepresentanter møtte, unntatt to som fikk uforutsette frafall. Fra NVE møtte vassdragsdirektør Pål Mellquist.

Det fremkom mange opplysninger under høringen. Materialet vil nå bli gjennomgått og innstilling utarbeidet. Det fremkom på høringen adskillige interessante opplysninger som Nesset kommune nå må kontrollere.

Saken vil bli endelig behandlet av Nesset formannskap den 6. desember 1989 og i kommunestyret den 18. desember d.å.

Nesset kommune vil angi sin uttalelse vedrørende endring av manøvreringsreglement for Mardalsfossen umiddelbart etter avholdt kommunestyremøte.»

Nesset kommune uttaler i brev av 30. januar 1990 følgende:

«Det vises til tidligere korrespondanse og kontakt angående ovennevnte.

Med dette følger Nesset kommunes anmerkninger i forbindelse med forslag til endring av manøvreringsreglement for Grytten kraftverk.

1. I NVE's innstilling til endring av manøvreringsreglementet for Grytten kraftverk, datert 14. februar 1989, henviser NVE til post 20 i reguleringsbestemmelsene. Om dette uttaler NVE bl.a.:

«Industrikomiteen understreket ellers «at det teknisk er enkelt å sikre adgangen til fremtidig å la Mardalsfossen renne som før». Derfor foreslo komiteen «at Statskraftverkene tilpliktes å anordne luke i sperredammen slik at fossen kan gis naturlig vannføring». Post 20 i reguleringsbestemmelsene er utformet i samsvar med ovenstående.

Det er imidlertid ikke mulig ved hjelp av en lukeanordning å gi fossen naturlig vannføring, og komiteens forutsetninger holder derfor ikke stikk. Skal fossen få tilbake naturlig vannføringsforhold, må alle reguleringsinngrep i østre Mardølavassdraget fjernes.»

Nesset kommune har tatt forholdet opp med Olje- og energidepartementet i flere brev, og i møte med statssekretær Astrid Nistad fredag 28. juli 1989. Olje- og energidepartementet hevder i brev av 16. mai 1989 og 4. september 1989 at «naturlig vannføring» ikke kan tolkes bokstavlig. Departementet mener at Stortinget forutsetter en beregnet og overført «naturlig vannføring», hvor det legges avgjørende vekt på det visuelle bilde. Med de erfaringer Nesset kommune har hatt m.h.t. minste vannføringen – som stikk i strid med Stortingets forutsetning i en årreke har vært 1,8 m³/sek. i stedet for det pålagte 3,0 m³/sek. – og etter erfaringer med sviktende tekniske innretninger m.v., finner kommunen det umulig å godta OED's løsning som betryggende. OED's tolking av stortingsvedtaket er etter Nesset kommunes oppfatning klart uholdbar, jfr. nedenfor.

2. Nesset kommune har sett det som vesentlig å få klarhet i omstendighetene omkring stortingsvedtaket fra 1970. Kommunen innbød derfor saksordføreren, samtlige nålevende medlemmer av Industrikomiteen og de som hadde ordet i debatten 18. juni 1970, til et høringsmøte i Molde 6. november 1989.

Olje- og energidepartementet, Statkraft og NVE – Vassdragsdirektoratet ble også invitert til høringsmøtet i NVE møtte med vassdragsdirektør Pål Mellquist. Olje- og energidepartementet har ikke sendt svar på innbydelsen til møtet til Nesset kommune. Statkraft har gitt avbud pr. telefon.

Nesset kommune finner grunn til å omtale dette: Når NVE og OED innkaller til høringsmøter i forbindelse med konsesjonsbehandling, er det en selvfølge at kommunene stiller opp. I nærværende sak foreligger det en åpen uenighet mellom Olje- og energidepartementet på den ene side og NVE på den annen side, om tolking av et konsesjonsvilkår som kanskje var avgjørende for Stortingets samtykke til konse-

sjonen for utbygging av Mårdalsfossen. I et slikt tilfelle er det vanskelig å forstå at departementet ikke selv møter på et høringsmøte som tar sikte på å avklare forholdet.

3. Høringsmøtet ble gjennomført med forklaringer og innlegg fra samtlige møtende stortingsrepresentanter. Fra høringen er gjort sammenhengende lydbåndopptak, som nå er utskrevet og som vedlegges.

Høringen etterlog et klart inntrykk av hvordan reguleringsbestemmelsenes post 20 skal forstås.

I pkt. 20 heter det:

«Anleggenes eier plikter å utføre sperredam i tilløpet til Mardalstjern med en slik lukeanordning at Mardalsfossen kan gis tilbake sin naturlige vannføring etter nærmere vedtak av Stortinget.

I de første 10 år etter at anleggene er tatt i bruk, plikter også eieren å holde en vannføring i østre Mardalsfoss på 3 m³/sek. i juli måned.»

Ingen av de fremmøtte stortingsrepresentanter kunne støtte Olje- og energidepartementets fortolkning i brev av 16. mai 1989 og 4. september 1989 vedrørende uttrykksmåten «naturlig vannføring». Stortingsrepresentantene påpekte både den vanlige oppfatning av begrepet «naturlig vannføring», og pkt. 20, hvor det er brukt uttrykkene:

- «– kan gis tilbake
- sin
- naturlige vannføring»

Også vassdragsdirektør Mellquist mente at uttrykksmåten vanskelig kunne oppfattes på annen måte enn at fossen skulle få tilbake de vannføringsforhold som den har hatt fra naturens hånd.

Av høringen fremgår at samtlige stortingsrepresentanter var bibrakt den oppfatning at Mardalsfossen kunne få tilbake sin naturlige vannføring gjennom de enkle tiltak som er omhandlet i pkt. 20.

NVE's brev av 14. februar 1989 viser at dette er en umulighet.

Som påpekt av flere av stortingsrepresentantene under møtet 6. november 1989, hadde statsråden konstitusjonell plikt til å gjøre Stortinget oppmerksom på forholdet, dersom OED forsto at man ikke kunne tilbakeføre vassdraget til sin naturlige tilstand på den måte som er angitt i stortingsvedtaket.

Med en stab som overveiende består av jurister, kan det reises tvil om Olje- og energidepartementet forsto det riktige forhold. Men Statkraft hadde en stab av ingeniører med høy teknisk kompetanse.

I brev fra Statkraft til Nesset kommune, datert 4. juli 1984, undertegnet av dir. Aalefjær, heter det:

«Historikk

Grytten kraftverk var i sin tid en omstridt utbygging. Det midlertidige manøvreringsreglementet ble til i Stortingets industrikomité etter samtaler mellom stortingsrepresentant Teddy Dyring (formannen) og overingeniør Yng-

var Mæhlum. Dette hjalp til med å roe ned saken.»

Yngvar Mæhlum var sjefsingeniør i Statkraft.

Av dette fremgår altså at det var løpende kontakt mellom Statkraft og komiteen under arbeidet med manøvreringsreglementet. Av stortingsdebatten 18. juni 1970 fremgikk at manøvreringsreglementets bestemmelser om vannslipping i juli er satt direkte i sammenheng med reguleringsbestemmelsenes pkt. 20 om mulighet for tilbakeføring av fossen til naturlig vannføring. Det er utenkelig at disse forhold ikke skulle være omtalt i samtalene mellom komitéformannen Dyring og sjefsingeniør Mæhlum.

Under enhver omstendighet hadde Statkraft 6 uker til å slå alarm i tiden fra stortingsvedtaket ble truffet 18. juni 1970 og til reguleringsbestemmelsene ble fastsatt ved kgl.res. 31. juli 1970. Det skjedde ingen ting.

Da denne saken ble behandlet, var Statkraft undergitt NVE, og direkte underlagt Olje- og energidepartementet. I siste instans har statsråden det konstitusjonelle ansvar for forsømmelsen fra Statkrafts side.

4. Under høringen 6. november 1989 karakteriserte mange av stortingsrepresentantene pkt. 20 som et «Columbi egg» som løste de voldsomme konfliktene under Mardølasaken. Hvis NVE's uttalelse av 14. februar 1989 hadde forligget i juni 1970, ville – i den opphetede og konfliktfylte atmosfære som da hersket – den nye opplysningen vært kritisk for hele Gryttenutbyggingen, og for inngrepene i Mardalsfossen.

I denne forbindelse er det grunn til å minne om at kraftforsyningssituasjonen var karakterisert som meget vanskelig, jfr. Innst. S. nr. 301 (1969–70) s. 509 – 510.

Folket i Nesset spør seg selv om ikke nettopp disse forhold var årsak til at Statkraft unnlot å reagere på den klare misforståelse som kom til uttrykk i pkt. 20 i reguleringsbestemmelsene.

5. I Olje- og energidepartementets brev til kommunen av 16. mai 1989 heter det:

«Departementet vil for ordens skyld gjøre oppmerksom på at departementet legger til grunn at endringene av manøvreringsreglementet kan avgjøres av Kongen i Statsråd.»

I reguleringsbestemmelsene pkt. 12 heter det:

«Vass-slippingen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger.»

I nærværende sak er det imidlertid på det rene at Stortinget grep direkte inn i fastsettelsen av manøvreringsreglementet. En vesentlig del av debatten i Stortinget gjaldt nettopp spørsmålet om hvordan reguleringsreglementet skulle være. Kongens fastsettelse av reguleringsreglementet er dermed bare en forlengelse av Stortingets beslutning.

Neset kommune finner også grunn til å vise til Gryttenoverskjønnet, jfr. rettsbok for Romsdal herredsrett i sak nr. 34/75 B, Gryttenskjønnet, hvor overskjønnet ble avhjemlet 26. april 1983. Deler av rettsboka er vedlagt i kopi som bilag 2.

I de alminnelige skjønnsforutsetninger fremlagt av statens prosessfullmektig, og lagt til grunn for overskjønnsrettens avgjørelse heter det i I Reguleringer pkt. 2, rettsboka s. 34:

«Avløpet fra et felt på ca. 42,3 km² i Østre Mardøla vil bli overført til Grytten kraftverks driftstunnel ved hjelp av en dam ca. kote 985,0, kanal til Fossafjellvatn og en overføringstunnel fra inntak Fossafjellvatn til Grytten kraftverks driftstunnel. Dammen vil bli utstyrt med fast overløp og fjernstyrt tappeorgan for tapping av vann til Østre Mardalsfoss. Overføringstunnelen vil bli utstyrt med avstegningsorganer (luker) slik at Østre Mardalsfoss kan gis tilbake sin naturlige vannføring såfremt dette senere måtte bli vedtatt av Stortinget. Det vises til tegninger SBP-29016, SBP-25367, SBP-35405 og SBP-35469.»
(Understreket her).

Videre inneholder de alminnelige skjønnsforutsetningene følgende i III Manøvrering, pkt. 2, rettsboken s. 35:

«I de første 10 år etter at reguleringen er tatt i bruk vil manøvreringen bli foretatt slik at vannføringen i Østre Mardalsfoss i juli måned ikke blir mindre enn 3 m³ pr. sek. Etter utløpet av nevnte 10 år vil vannslipping i tilfelle bare finne sted etter Stortingets eventuelle senere bestemmelser, og skjønnsretten skal under sin vurdering legge til grunn at intet vann slippes etter 10-årsperiodens utløp.»
(Understreket her).

I nærværende sak kommer det også inn at reguleringsbestemmelsenes pkt. 20 uttrykkelig tillegger Stortinget retten til å treffe nærmere vedtak om at Mardalsfossen gis tilbake sin naturlige vannføring.

Under henvisning til de forhold som er anført ovenfor krevet Neset kommune at Stortinget nå tar spørsmålet om Mardalsfossen opp igjen på det riktige grunnlag, som fremgår av NVE's innstilling av 14. februar 1989.

Neset kommune mener som representant for almenheten i hele distriktet å ha rett til å kreve at Stortinget nå treffer en avgjørelse om når og på hvilken måte Mardalsfossen kan gis tilbake sin naturlige vannføring.

Neset kommune vil ikke kreve at tilbakeføringen skjer umiddelbart, men 30 år etter at Stortinget vedtok å foreta utbyggingen dvs. fra 1. januar 2000. Dette vil bare redusere produserende vannmengde med 35 pst.

Neset kommune krever etter dette at Olje- og energidepartementet fremmer stortingsproposisjon om denne saken. Motsetter departementet seg å gjøre dette, vil Neset kommune bringe saken direkte inn for Stortinget.

6. Fordi Neset kommune ikke krever tilbakeføring umiddelbart, må kommunen ta stilling til manøvreringsreglementet for den periode hvor Østre Mardøla fortsatt skal overføres til Grytten:

Neset kommune vil sterkt påtale at Stortingets vedtak om vannføring i Mardalsfossen ikke har vært etterlevet. Som uttalt på s. 4 og 26 i NVE's innstilling av 14. februar 1989, har Statkraft erkjent at man i perioden fra 1977 til 1986 bare har sluppet 1,8 m³/sek. i de perioder hvor man etter Stortingets vedtak skulle ha sluppet 3,0 m³/sek. Statkraft uttaler at dettes skyldes en beklagelig feil. Neset kommune vil hevde at så alvorlige og langvarige feildisponeringer ikke burde forekomme.

På grunn av den feil som er begått, har en ikke fått tilstrekkelig erfaring med hensyn til vannslippingen i Mardalsfossen. Neset kommune krever derfor at det nå for en 10-årsperiode slippes 3 m³/sek. i Mardalsfossen i perioden 20. juni til 20. august.

Kommunens forslag innebærer at Statkraft taper noe mer produksjon enn foreslått i NVE's innstilling av 14. februar 1989. Dette tap gjennom 10 år vil kunne oppveie de ekstra inntekter NVE har hatt ved bare å slippe 1,8 m³/sek. i stedet for 3,0 m³/sek. i perioden 1977–1986.

I NVE's innstilling av 14. februar 1989 uttales at Neset kommune vil ta opp det foran nevnte forhold som egen konsesjons-sak. I denne sammenheng presiserer Neset kommune at en ikke vil kreve ytterligere kompensasjon fra Statkraft hvis kommunens krav om vannslipp i 10 års-perioden og tilbakeføring av fossen etter 10 år blir imøtekommet.

Neset kommune viser også til det som er omtalt over om Stortingets innvirkning på fastsettelsen av manøvreringsreglementet, og det som er lagt til grunn av overskjønnsretten etter fremleggelsen av de alminnelige skjønnsforutsetningene fra statens prosessfullmektig.

Man ber Olje- og energidepartementet vurdere om også endringen av manøvreringsreglementet må fremlegges Stortinget til behandling i henhold til ovenstående.»

Av møteboken fremgår som følger:

«Det vises til skriv av 8. desember 1989 fra advokat Wilfred Rohde Garder. Forslag til vedtak i Neset formannskap og kommunes-tyre. Utskrift av rettsbok for Romsdals herredsrett sak 34/75 B – Gryttenoverskjønnet, datert 26. april 1983, side 32, 33, 34, 35, 66, 68, 69, 70 og 71. Prosesskrift av 27. februar 1974 fra regjeringsadvokatembetet til Romsdal herredsrett m/bilag. Referat fra Mardøla komiteen den 23. november 1989.

Det vises til forslag til vedtak i Neset formannskap og kommunestyre utarbeidet av advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud angående forslag til nytt manøvreringsreglement og framtidig utslipp av Mardalsfossen.

På side 6 i forslaget fra advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud er framtidig utslipp av Mardalsfossen omtalt og rådmannen viser til følgende forslag:

«I nærværende sak kommer det også inn at reguleringsbestemmelsens pkt. 20 uttrykkelig tillegger Stortinget retten til å treffe nærmere vedtak om at Mardalsfossen gis tilbake sin naturlige vannføring.

Under henvisning til de forhold som er anført ovenfor krever Nesset kommune at Stortinget nå tar spørsmålet om Mardalsfossen opp igjen på det riktige grunnlag, som fremgår av NVE's innstilling av 14. februar 1989.

Nasset kommune mener som representant for allmennheten i hele distriktet å ha rett til å kreve at Stortinget nå treffer en avgjørelse om når og på hvilken måte Mardalsfossen kan gis tilbake sin naturlige vannføring.

Nasset kommune vil ikke kreve at tilbakeføringen skjer umiddelbart, men når Grytten kraftverk med reguleringer har vært i drift i 30 år. Anlegget må da anses nedskrevet. Dette vil bare redusere produksende vannmengde med 35 pst.

Nasset kommune krever etter dette at Olje- og energidepartementet fremmer stortingsproposisjon om denne saken. Motsetter departementet seg å gjøre dette vil Nesset kommune bringe saken direkte inn for Stortinget.»

Når det gjelder forslag om tilbakeføring etter 30 år, viser rådmannen til forslag fra Mardøla komiteen som har uttalt at fossen skal gis tilbake sin naturlige vannføring etter 10 år, og med 10 år i dette tilfellet menes det fra 1. januar 1990, som tilsier at fossen gis tilbake sin naturlige vannføring 1. januar år 2000. Dette var og et forhold som var drøftet i det ekstraordinære formannskapsmøte hvor advokat Vislie og advokat Rohde Garder var tilstede, og rådmannen vil anbefale at en legger opp til en løsning som tilsier at fossen kan gis tilbake i sin naturlige vannføring 30 år etter at Stortinget besluttet å foreta utbyggingen. Etter forslaget fra advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud vil dette tilsi at fossen gis tilbake sin naturlige vannføring i år 2005, ettersom anlegget ble satt i drift i 1975. Dette er et forhold som må avklares i formannskapets møte med bakgrunn i uttalelse fra Eikesdals bygdelag og Tillitsmannsutvalget, slik at en bestreber seg på å ha en felles opptreden når det gjelder full tilbakeføring av Mardalsfossen.

Som det videre fremgår vil tilbakeføring av Østre Mardalsfoss bety en reduserende produksende vannmengde med ca. 35 pst., og for Nesset kommune vil dette anslagsvis utgjøre tap i årlige erstatninger inkludert eieningsskatt med ca. 1 til 1,5 millioner kroner etter dagens kroneverdi. Dette framtidige tap av inntekter utgjør ca. 8 – 10 pst. av de totale inntekter Nesset kommune mottar årlig ved de foretatte kraftutbygginger, men en må være klar over at en tilbakeføring av Østre Mardalsfoss vil kunne gi inntekter på andre områder, spesielt ved framtidig utvikling i turistnæringen for dette området, fiske i tilknytning til Eikesdalsvatnet og spesielt Eira elv, og dette er forhold som bør tillegges den totale vurdering selv om det er vanskelig å beløpsfeste inntekter som følge av økt turistnæring, men det er grunn til å anta at en tilbakeføring vil ha vesentlig betydning i årene framover når det gjelder turisme og spesielt

ettersom Nord-Europas høyeste fossefall igjen vil kunne renne fritt.

Når det gjelder muligheter for å gi tilbake Østre Mardalsfoss sin naturlige vannføring er det et forhold som er omtalt i rettsbok for Romsdals herredsrett angående Gryttenoverskjønnet og som videre er omtalt i prosesskrift av 27. februar 1974, og rådmannen finner grunn til å sitere følgende fra side 34 i rettsboken, pkt. 2:

«Avløpet fra et felt på ca. 42,3 km² i Østre Mardøla vil bli overført til Grytten kraftverks driftstunnel ved hjelp av en dam ca. kote 985,0, kanal til Fossafjellvatn og en overføringstunnel fra inntak Fossafjellvatn til Grytten kraftverks driftstunnel. Dammen vil bli utstyrt med fast overløp og fjernstyrt tappeorgan for tapping av vann til Østre Mardalsfoss. Overføringstunnelen vil bli utstyrt med avstegningsorganer (luker) slik at Østre Mardalsfoss kan gis tilbake sin naturlige vannføring såfremt dette senere måtte bli vedtatt av Stortinget.»

Dette viser at Fossafjellvatn er en vesentlig del for tilbakeføring av Østre Mardalsfoss, som ikke har vært vektlagt spesielt når det gjelder anordninger og muligheter for slik tilbakeføring. Etter rådmannens oppfatning er således dette et vesentlig moment som muligens bør omtales videre. I prosesskriv av 27. februar 1974 er dette punktet gjengitt i utkast til alminnelig skjønnsforutsetninger for reguleringer, overføring av utbygging av Mardøla – Mongevassdragene på side 4 pkt. 2.

Manøvreringsreglementet:

Advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud har fra side 6 pkt. 6 og utover omtalt manøvreringsreglementet og rådmannen finner grunn til å sitere følgende fra forslaget:

«På grunn av den feil som er begått, har en ikke fått tilstrekkelig erfaring med hensyn til vannslippingen i Mardalsfossen. Nesset kommune krever derfor at det nå for en tiårs-periode slippes 3 m³/sekund i Mardalsfossen i perioden 20. juni til 20. august. Kommunens forslag innebærer at Statkraft taper noe mer produksjon enn foreslått i NVE's innstilling av 14. februar 1989. Dette tap gjennom 10 år oppveies av de ekstra inntekter NVE har hatt ved bare å slippe 1,8 m³/sek. istedet for 3,0 m³/sek. i perioden 1977–1986.

I NVE's innstilling av 14. februar 1989 uttales at Nesset kommune vil ta opp det forannevnte forhold som egen konsesjonssak. I denne sammenheng presiserer Nesset kommune at en ikke vil kreve ytterligere kompensasjon fra Statkraft hvis kommunens krav om 3 m³/sek. i perioden 20. juni til 20. august blir etterkommet.»

Etter rådmannens mening bør det her presiseres at det i skjønnsforutsetningene til Gryttenoverskjønnet bl.a. bare ble presisert følgende på side 35 pkt. 2:

«I de første 10 år etter at reguleringene er tatt i bruk vil manøvreringen bli foretatt slik at vannføringen i Østre Mardalsfoss i juli måned ikke blir mindre enn 3 m³/sek. Etter utløpet av nevnte 10 år vil vannslip-

pingen i tilfelle bare finne sted etter Stortingets eventuelle senere bestemmelser, og skjønnsretten skal under sin vurdering legge til grunn at intet vann slippes etter 10-årsperiodens utløp.»

Det er her grunn til å understreke at det er en klar skjønnsforutsetning at manøvreringsreglementet skal behandles av Stortinget og dette er et forhold som Olje- og energidepartementet på ingen måte kan tilsidesette. Det er videre grunn til å understreke at det er statens egne skjønnsforutsetninger som er lagt til grunn ved overskjønnet, ettersom det er staten som stiller skjønnsbetingelsene i slike saker. Etter rådmannens oppfatning bør dette forholdet omtales spesielt i tilknytning til manøvreringsreglementet ettersom det er en klar forutsetning at det er kun Stortinget som skal ta stilling til nytt manøvreringsreglement etter 10-årsperioden.

Forøvrig slutter rådmannen seg til det forslag til vedtak som er utarbeidet av advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud i samarbeid med kommunen, med de endringer som er foreslått av rådmannen.

Saken vil bli oversendt til tillitsmannsutvalget for Eresfjord og Eikesdals bygdelag til uttale før formannskapetets behandling, og rådmannen finner ikke grunn til å fremlegge noen endelig tilrådning før disse uttalelser foreligger.

Merknader til formannskapsmøtet:

Brev av 3. januar 1990 fra Eikesdal Bygdelag ble delt ut. Bygdelaget har fattet følgende vedtak:

«Vi slutter oss til det foreliggende forslaget med rådmannens forslag til endringer, med unntak av at vi støtter Mardølakomiteen i kravet om at fossen skal gjevast attende si naturlige vassføring etter 10 år fra 1990.»

Asbjørn Olav Øverås møtte i formannskapsmøte og presenterte grunneiernes syn muntlig. Han forlot møtet før saken ble tatt opp til behandling.

Grunneiernes i Eresfjord og langs Eikesdalsvatnet hadde behandlet saken to ganger; Tillitsmannsutvalget den 29. desember 1989 og grunneiermøtet den 2. januar 1990. I begge tilfeller sluttet man seg enstemmig til følgende syn:

«Grunneiernes i Eresfjord og langs Eikesdalsvatnet slutter seg til rådmannens vurdering med følgende unntak:

- i «Forslag til vedtak i Nesset formannskap og kommunestyre, arbeidsutkast II, 7/12-89» strykes de to siste linjene (pkt. 6, side 7) og erstattes med: «hvis kommunens krav om vannslipp i 10 årsperioden og tilbakeføring av fossen etter 10 år blir imøtekommet.»

Rådmannens tilrådning:

«Forslag til vedtak i Nesset formannskap og kommunestyre, arbeidsutkast II, 7/12-89» utarbeidet av Advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud, som svar på OED's brev godkjennes med følgende merknader:

side 6, 4. avsnitt endres til:

Nesset kommune vil ikke kreve at tilbakeføringen skjer umiddelbart, men 30 år etter at Stortinget vedtok å foreta utbyggingen, dvs. fra 1. januar 2000. Dette vil bare redusere produserende vannmengde med 35 pst.

side 7, siste avsnitt endres til:

I NVE's innstilling av 14. februar 1989 uttales at Nesset kommune vil ta opp det foran nevnte forhold som egen konsesjons-sak. I denne sammenheng presiserer Nesset kommune at en ikke vil kreve ytterligere kompensasjon fra Statkraft hvis kommunens krav om vannslipp i 10 årsperioden og tilbakeføring av fossen etter 10 år blir imøtekommet.»

Forøvrig slutter Nesset kommunestyre seg til rådmannens merknader angående

Fossafjellvatn og
Stortingets plikt til å behandle manøvreringsreglementet

Formannskapetets tilrådning:

Rådmannens tilrådning vedtas.
Enst.

Merknad:

Vedlagt er notat, innstemplett 5. januar 1990, fra tillitsmannsutvalget/grunneiernes ved Asbjørn Olav Øverås.

Kommunestyrets vedtak:

Ordføreren viste til brev av 12. januar 1990 fra Advokatfirmaet Vislie, Ødegaard & Kolrud hvor det ble anbefalt at teksten i Arbeidsutkast II, datert 7. desember 1989, side 7, neste siste avsnitt gis en endring ved at

oppveies av erstattes av vil kunne oppveie

Ordføreren anbefalte at teksten i h.t. dette endres til:

Dette tap gjennom 10 år vil kunne oppveie de ekstra inntekter NVE har hatt ved bare å slippe 1,8 m³/sek. i stedet for 3,0 m³/sek. i perioden 1977 – 1986.

Formannskapetets tilrådning med den endring som ordføreren hadde foreslått ble enstemmig vedtatt.»

Departementets bemerkninger:

Innledning

Saken gjelder fastsettelse av fremtidig vannslippingspålegg i Mardalsfossen.

Stortinget ga den 18. juni 1970 sitt samtykke til statsregulering for utbygging av Grytten kraftanlegg. Av manøvreringsreglementets pkt. 2, 2. ledd jfr. reguleringsbestemmelsene pkt. 20, 2. ledd fremgår at vannføringen skulle være på 3 m³/s i juli måned de 10 første årene. Anlegget ble satt i drift 14. mars 1975. I brev av 26. januar 1984 fra NVE ble Statkraft bedt om å legge frem forslag til fastsettelse av

vilkår for framtidig vannslipping i Mardalsfossen. Statkraft kom med sitt forslag til endring i brev av 24. februar 1988. Den midlertidig pålagte minstevannføringen har i mellomtiden blitt opprettholdt i påvente av forslag til endring. Olje- og energidepartementet ga senest i brev av 28. juli 1989 samtykke til forlenning av det midlertidige reglementet.

Den foreslåtte endring

Etter utredning og vurdering av 5 ulike alternativer til fortsatt vannslipping har Statkraft fremmet følgende forslag til endring av manøvreringsreglementets post 2, 2. ledd:

«Basert på tilsig fra restfeltene ovenfor sperredammen ved Fossafjelltjern, samt Bruåa overføringstunnel, skal det holdes en vannføring i Mardalsfossen på 3 m³/s i juli måned. I perioder da tilsiget er for lavt til å oppfylle kravet om 3 m³/s i fossen, tillates vannføringen redusert ned til 2 m³/s. For å oppfylle denne nedre grensen skal det om nødvendig tapes fra magasinet Store Sandgrovvatn.»

Den foreslåtte endring avviker fra det någjeldende reglement ved at det er tatt inn adgang til å redusere vannslippingen fra 3 – 2 m³/s når vannføringen kommer under 3 m³/s som følge av tilsigsforholdene.

Statkraft peker på at det ikke kan være noe i veien for at konsesjonsmyndighetene på bakgrunn av reguleringsbestemmelsene også kan vurdere og vedta en redusert vannføring. Det vises i denne henseende til brev av 8. oktober 1984 fra Olje- og energidepartementet. Departementet gir her uttrykk for den tolkning at Stortingets eneste begrensning vedrørende fastsettelse av minstevannføring er at fossen ikke må tørrlegges totalt. Ved den nåværende vannføring mener Statkraft at dette hensyn er ivaretatt og at en også ved ytterligere redusert vannføring ville tilfredstille et slikt krav.

Statkraft vedgår det faktum at det frem til 1986 er blitt sluppet for lite vann i fossen hvert år helt tilbake til 1977 pga. en feil i beregningen i høydegrunnlaget.

Skader og ulemper

De ulike slippingsalternativer skaper små forskjeller for vannføringen i Eira. Forholdene for fisket vil derfor i liten grad bli påvirket. Det samme gjelder vannbehovet i jordbruket. Sistnevnte kan eventuelt kompenseres ved hjelp av vanningsanlegg. Den største ulempen er utvilsomt den skade en eventuell redusert vannføring vil påføre turistnæringen fordi en redusert vannføring vil gi en redusert estetisk opplevelse av fossen. Fordelen ved en reduksjon i vannslippingen er den derav økte kraftproduksjonen.

NVE's vurdering

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) går inn for at reglementets post 2, 2 endres slik at det holdes en vannføring i Mardalsfossen på 2,5 m³/sek. i perioden 20. juni – 31. juli og en vannføring på 2,0 m³/s i perioden 1. august – 20. august. Dersom tilsiget blir mindre enn disse verdier, skal hele tilsiget slippes i fossen. Til forskjell fra Statkrafts utkast til endring går NVE ikke inn for å påby tapping fra magasinet i Store Sandgrovvatn for å sikre en absolutt minstevannføring i tørrår. Det reduserte tilsiget må imidlertid i sin helhet slippes i fossen. NVE vil forlenge perioden med påbudt minstevannføring til å gjelde i to istedenfor i en måned. Slippingen vil etter NVEs forslag tilsvare en total vannmengde på 8,2 – 12,4 mill. m³ noe som gir et produksjonstap på mellom 18 og 27 GWh. Sammenligningsvis vil Statkrafts forslag tilsvare en vannmengde på 5,4 – 8,0 mill. m³ som gir et produksjonstap på mellom 11,9 og 17,7 GWh. Vannslippingen etter gjeldende reglement tilsvarer en årlig vannmengde på 8,0 mill. m³ og et produksjonstap på 17,7 GWh. Til grunn for sitt valg av alternativ er det særlig to hensyn NVE har tillagt vekt; produksjon/økonomi og turisme/estetisk opplevelse.

Innkomne uttalelser

Saken har vært forelagt Nesset kommune, Møre og Romsdal fylkeskommune og berørte departementer.

Nesset kommune har i forbindelse med avgivelse av uttalelse i saken kommet med en rekke spørsmål i tilknytning til en formulering i NVEs innstilling. Formuleringen knytter seg imidlertid til et annet vilkår i reguleringsbestemmelsene enn det som er gjenstand for vurdering her, nemlig post 20, 1. ledd som pålegger regulanten å installere anordninger i vassdraget for å sikre at fossen når Stortinget vedtar det, kan bringes tilbake til naturlig vannføring. I og med at dette spørsmålet er uavhengig av fastsettelsen av fremtidig vannføring etter post 20, 2. ledd, vil dette ikke bli nærmere kommentert i denne saken. Forholdet til post 20, 1. ledd er besvart i brev til kommunen. Brevene er inntatt foran i resolusjonen.

Nesset kommune går i sin uttalelse inn for at vannføringen blir satt til 3 m³/s i to måneder, fra 20. juni til 20. august. Kommunens begrunnelse for å kreve en såvidt utvidet slipping i forhold til NVEs forslag, er at kommunen anser seg berettiget til kompensasjon som følge av for liten vannslipping tidligere. Det er sluppet 1,8 m³/s i stedet for 3 m³/s i juli måned hvert år fra 1977 og helt frem til 1986. Nesset kommune krever forøvrig at fossen, på

bakgrunn av vilkårenes post 20, 1. ledd skal bringes tilbake til sin naturlige vannføring i år 2000. Departementet tolker dette dithen at kommunens forslag til fremtidig vannføring bare er ment å gjelde for en ny periode på 10 år.

Miljøverndepartementet går likeledes inn for at det bare gis et nytt midlertidig reglement for en periode på 10 år. Begrunnelsen er at det utifra Stortingets uttalelser, om at fossen skal kunne bringes tilbake til naturlig vannføring, ikke syntes å være meningen at det skal fattes en endelig avgjørelse om vannføringen. Miljøverndepartementet går inn for at det slippes 3 m³/s i perioden 20. juni – 31. juli og 2,5 m³/s i perioden 1. august – 20. august. Miljøverndepartementet godtar at vannføringen kan reduseres dersom tilsiget fra Bruåa og restfeltene i tørrår ikke er tilstrekkelig til å opprettholde pålagt vannføring. Miljøverndepartementet forutsetter imidlertid at vannføringen aldri skal underskride 2 m³/s.

Som følge av at det ved en feil er blitt sluppet for lite vann i fossen helt fra 1977 og frem til 1986, foreslår Miljøverndepartementet at en eventuell kompensasjon for dette tilgodeiser almenne interesser. Miljøverndepartementet foreslår at dette spørsmålet eventuelt drøftes mellom Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet.

Møre og Romsdal fylkeskommune tilrår at vannføringen settes til 3,0 m³/s fra 20. juni – 31. juli, og 2,5 m³/s fra 1. august – 20. august. Dette er den samme vannføringen som Miljøverndepartementet har foreslått, dvs. 0,5 m³/s mer til enhver tid enn det NVE har gått inn for. Fylkeskommunen mener den nye fastsettelsen av minstevannføringen bare bør gjelde for en prøveperiode på 5 år. I løpet av perioden mener fylkeskommunen at man bør foreta biologiske undersøkelser samt søke å fremskaffe dokumentasjon for å kartlegge hvilken virkning ulik vannføring i Mardalsfossen har for utviklingen av reiseliv/turisme.

Departementets vurdering

At det i perioden 1977 – 1986 er blitt sluppet for lite vann i fossen, betrakter departementet som svært beklagelig. Departementet forutsetter at NVE påser at slike feil heretter ikke oppstår. Dette forhold kvalifiserer etter departementets mening imidlertid ikke til kompensasjon i form av økt vannføring i fremtiden. Det er ikke mulig å påvise noe direkte tap hverken for kommunen eller andre på grunn av feilen. Den fremtidige vannføringen bør derfor etter departementets mening fastsettes uavhengig av dette forhold.

Når det gjelder fastsettelsen av volum og tidsrom for slipping, er det særlig hensynet til

eventuelt tap i kraftproduksjonen og hensynet til hvilken verdi en rik vannføring har for turistnæringen som må veies mot hverandre. I likhet med NVE har også departementet hatt anledning til å studere de ulike vannføringer på video. Departementet er enig med NVE i at den største forskjellen i synsinntrykk kommer idet fossen får en vannføring som er lavere enn 2 m³/s. Da blir selve vannfallet lett forstyrret av vind og gir et usammenhengende, lite imponerende inntrykk.

Departementet finner på denne bakgrunn at NVEs forslag om slipping av 2,5 m³/s fra 20. juni – 31. juli og 2,0 m³/s fra 1. august – 20. august tar rimelig hensyn til de motstridende interesser i saken. Hvis man som en illustrasjon regner med en kraftpris på 10 øre pr. kWh i gjennomsnitt, vil dette forslaget innebære et årlig tap på mellom kr. 70 000,- og 930 000,- i forhold til dagens manøvreringsreglement.

Flere av høringsinstansene går inn for at det nye reglementet skal gjelde i en prøveperiode. I prøveperioden skal det i så fall vinnes erfaringer med hvordan vannføringen vil virke for turistnæringen samtidig som forskningsresultatet vil foreligge om innlandsfisket i området. En ytterligere utsettelse av endelig fastsettelse av vannføringen har etter departementets syn lite for seg. Det synes vanskelig å kunne vurdere hvilken virkning endret vannføring har på turistnæringen fordi denne lett lar seg påvirke av mange slags forhold. Heller ikke for fisket vil virkningen av vannslipping i fossen være av en slik størrelsesorden at det kan tillegges noen avgjørende vekt. Departementet kan ikke se at forholdet til manøvreringsreglementets post 2, 1. ledd skulle være til hinder for å fastsette et permanent reglement. Departementet går inn for at den nye vannføringen fastsettes permanent.

I nedbørsfattige somre, når tilsiget ikke er tilstrekkelig til at minstevannføringsspålegget kan overholdes, er det et spørsmål om det ikke bør pålegges en plikt til å slippe vann fra magasinet. Etter departementets mening må dette spørsmålet vurderes utifra de samme kriterier som ovenfor – tap i kraftproduksjon, hensyn til turistnæringen samt innvirkning på de biologiske forhold i vassdraget. Magasin vann er selvsagt særlig verdifullt for kraftproduksjonen i nedbørsfattige somre med tanke på den kommende vintersesong. Det er videre på det rene at den minimale mengde vann som ville ha tilflytt vassdraget ved pålegg om slipping fra magasinet, uansett ville hatt liten betydning for de biologiske forhold i Eira. Det bør videre nevnes at vannføringen også før reguleringen, i nedbørsfattige somre kunne komme ned mot null. Avløpet ved utløpet av Eikesdalsvatn er nemlig bare redu-

sert med 7,2 pst. som følge av reguleringen av Østre Mardalsfoss. Det er etter departementets mening ikke tilstrekkelig tungtveiende grunner til å pålegge slipping fra magasinet.

Olje- og energidepartementet går inn for at den fremtidige vannføringen i Mardalsfossen fastsettes i samsvar med NVEs innstilling. Manøvreringsreglementets post 2, 2. ledd foreslås etter dette endret til:

«Basert på tilsig fra restfeltene ovenfor sperredammen ved Fossafjelltjern, samt Bruåa overføringstunnel, skal det holdes en vannføring i Mardalsfossen på 2,5 m³/s i perioden 20. juni – 31. juli og en vannføring på 2,0 m³/s i perioden 1. august – 20. august. Utgjør tilsiget mindre enn disse verdier, skal tilsiget i sin helhet slippes i fossen.»

Reguleringsbestemmelsenes post 20, 2. ledd endres tilsvarende.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Manøvreringsreglementet for statsreguleringen av Grytten kraftanlegg, fastsatt ved kongelig resolusjon 31. juli 1970, endres i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 22. juni 1990.

17. Ulla-Førrevassdragene.

(Statsregulering. Endring av manøvreringsreglement – Suldalslågen).

Kronprinsregentens resolusjon 22. juni 1990.

Ved kgl. res. av 13. september 1974 ble det fastsatt reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for Statskraftverkene i forbindelse med utbygging av Ulla-Førrevassdragene. Ved kgl. res. av 4. november 1983 ble manøvreringsreglementet for Suldalslågen endret. Bakgrunnen for denne endringen var å forebygge skadeflommer.

Statkraft har ved brev av 2. mars 1988 søkt om nok en endring av manøvreringsreglementet. Det er særlig hensynet til de uheldige virkningene Ulla-Førreutbyggingen har på laksestammen i elva som er bakgrunn for søknaden. Det forutsettes imidlertid også fordele for kraftproduksjonen. Det søkes om et fleksibelt manøvreringsreglement med en prøveperiode på 5 år.

Hovedstyret for NVE har i brev av 12. mai 1989 avgitt følgende innstilling:

Fra Statkraft har NVE mottatt en søknad datert 2. mars 1988 vedrørende endring av manøvreringsreglementet for Suldalslågen.

Til søknaden av 2. mars 1988 er det vedlagt 16 dokumenter i saken. Her gjengis listen over dokumentene sammen med hovedinnholdet i søknaden. De vedleggene det er vist til i søknaden er gjengitt etter søknaden:

- « 1 Forskrift om fredningstid for Suldalslågen, gjeve av Direktoratet for Vilt- og ferskvannsfisk 20.10.81.
- 2 Brev fra Direktoratet for Naturforvaltning av 12. januar 1987, vedgående manøvreringa av Suldalslågen.
- 3 Brev fra Suldal elveeigarlag av 31. august 1987 vedgående manøvreringsreglementet for Suldalslågen.
- 4 Brev fra Fylkesmannen i Rogaland av 2. september 1987, vedgående manøvreringsreglement for Suldalslågen.
- 5 Vårt brev av 3. september 1987 til Vassdragsdirektoratet vedgående strandingsproblem og fleksibel manøvrering i Suldalslågen.
- 6 Brev fra Suldal elveeigarlag av 9. desember 1987 vedgående forslag til nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen.
- 7 Brev fra Statkraft, Vestlandsverka til Generalplankontoret i Statkraft av 16. desember 1987 vedgående manøvreringsreglementet for Suldalslågen.
- 8 Vårt brev av 22. desember 1987 til Suldal elveeigarlag vedgående prøvereglement for Suldalslågen.
- 9 Brev fra Vassdragsdirektoratet av 11. januar 1988 vedgående tolking av manøvreringsreglementet for Suldalslågen.
- 10 Vårt brev av 13. januar 1988 til Vassdragsdirektoratet, Miljøverndepartementet, Suldal kommune og Fylkesmannen i Rogaland. Vedgående fleirbruksplan for Suldalslågen.
- 11 Vårt brev av 29. januar 1988 til Zoologisk Museum vedgående effekt av endra manøvreringsreglement.
- 12 Brev fra prosjektet Miljøvirkningar av vassdragsutbygging av 3. februar 1988 med vedlegg. Utkast til prøvereglement for Suldalslågen.
- 13 Brev fra Vassdragsdirektoratet av 8. februar 1988, gjeld fleirbruksplan for Suldalslågen.
- 14 Brev fra Zoologisk Museum av 26. februar 1988, vedgående effekt av nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen.
- 15 Det gamle manøvreringsreglementet pkt. 2. og 5, med endringer av 4. november 1983.
- 16 Notat av 2. mars 1988 Biotopjustering, forsøksprogram i Suldalslågen.

Med bakgrunn i ovannemnde dokument og drøftingar med impliserte parter, tillet me oss å søke om endring av manøvreringsreglementet for Suldalslågen slik det går fram av side- ne 4, 5 og 6 i denne søknaden.

Me gjer merksam på at dette reglementet i pkt. III a) vedgåande perioden 1. mai til 31. juli legg opp til å manøvrere Suldalslågen i samsvar med Røldal-Suldal Kraft sitt reglement når det gjeld definisjon av vårkulminasjonstidspunktet. Vår tolking (vedlegg 7) er i sam-

svar med Vassdragsdirektoratet si tolking gjeve i brev av 11. januar 1988 (vedlegg 9), der det går fram at når vårkulminasjonen er definert kan den ikkje trekkast attende eller omdefinierast.

I same punktet (III a) står nemnt at endringar i vassføringa skal skje med gradvise overgangar. Det er da vår føresetnad at totalt tap-pa volum vatn blir det same som om endringa skulle skje brått.

Når det gjeld plangruppa nemnt i pkt. III a gjer me greie for formål og framlegg til samansetning i vårt brev til Vassdirektoratet av 13. januar 1988 (vedlegg 10).

Grunnlaget for forslag til minstevassføring målt ved utløp Suldalsvatn, bygger i hovudsak på utkast til prøvereglement for Suldalslågen utarbeidd av prosjektet Miljøvirkningar av vassdragsutbygging (vedlegg 12).

Ved hjelp av dette prøvereglementet håper me å koma fram til ei manøvrering av Suldalslågen som kan redusere skadeverknadene på lakseproduksjonen. Målet er å koma igang med prøveperioden snarast råd, og helst frå og med 1. mai 1988. Statkraft er innstilt på å setja igang undersøkingsprogram for å registrere verknadene av det nye manøvreringsreglementet.

Me vil og setja igang eit forsøk som tar sikte på å prøve biotopjusterande tiltak i Suldalslågen. Det er viktig å sjå desse tiltaka i samanheng. Grovprogram for undersøkingane er visa i vedlegg 16.

Forslag til 5-års prøvereglement for Suldalslågen, nytt pkt. 2 i eksisterende reglement (ref. MVU-notat 18. januar 1988)

I Flomvassføringer

I samtlige vassdrag med unntak av Førreåna skal det ved manøvreringen has for øye at de naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke økes.

II Overløp fra Blåsjø

Alt overløp fra Blåsjø kan slippes til Førreåna.

III Suldalslågen

For en prøveperiode på 5 år fra 1. mai 1988 til 1. mai 1993 skal det slippes vann i Suldalslågen overensstemmende med følgende bestemmelser:

- a) Normalt opprettholdes følgende minstevannføringspålegg ved slippstedet Suldalsosen:

1. mai – 31. juli skal det slippes 9 m³/sek. til Suldalslågen som kompensasjon for Ulla-Førre reguleringen, sammen med det vann som Røldal-Suldal kraft AS er pålagt å slippe til vassdraget. I tillegg skal tilløpet fra det lokale uregulerte restfeltet til Suldalsvatn, beregnet som 7 dagers glidende middelvei, slippes i lågen.

1. aug. - fiskeperiodens slutt (nå 1. okt.) 62 m³/sek

Fiskeperiodens slutt (1. okt.) - 14. nov. 35 m³/sek

15. nov. - 14. des. 19 m³/sek.

Alle endringer i vannføring ved slippstedet skal foregå med gradvise overganger, de faste reduksjonene; helst over en 3-døgns periode og ikke raskere enn gjennomsnittlig 3 pst. time, men likevel slik re-

gulanten og et planutvalg (driftsråd) oppnevnt av NVE til enhver tid blir enige om. Perioden 1. aug. til fiskeperiodens slutt kan ikke vare lenger enn til og med 14. okt.

- b) I tiden 15. desember til 30. april skal vannføringen ved Larvika ikke underskride 15,2 m³/s. Manøvreringen kan skje innenfor et 5-døgns pendlingsbånd som bygger på midlere vannføring i samme periode. Nedre grense for pendlingsbåndet er - 7 pst. fra normal minstevannføring.
- c) I tiden 1. mai til 14. oktober kan en av de fiskeberettigede utpekt representant pålegge slipping av ytterligere 50 mill. m³ pr. år for situasjonstilpassede manøvreringsformål.
- d) Ovenstående slippingskrav (pkt. a) kan modifiseres av rådgivende utvalg i samarbeid med regulant. Vannslipp til Suldalslågen skal ikke på noe tidspunkt i løpet av året underskride 10 m³/sek., målt ved Suldalsosen.

IV Hysten kraftverk

Fra 1. juni til 31. juli skal det normalt ikke overføres vann til Hylsfjorden. Ved flom skal en ta sikte på å holde vannføringen ved Larvika under 350 m³/s. Ved regulering av en slik flomsituasjon kan overskytende vann overføres til Hylsfjorden når Suldalsvatn har nådd HRV.

Planutvalg (driftsråd) og regulant kan bli enige om å kjøre Hysten kraftverk i kortere tidsrom i denne perioden ved vannstander lavere enn HRV i Suldalsvatn, for derigjennom å øke tilgjengelig slippvolum for situasjonstilpassede manøvreringsformål.

V Kvilldalsåna

I Kvilldalsåna skal det slippes vann slik at vannføringen i tiden fra 1. mai til 1. oktober ved utløpet i Suldalsvatn ikke underskrider 0,5 m³/sek.

VI Mosvatn

Mosvatn tappes ned tidligst mulig før jul. Deretter kan vannstanden varieres fra lavvannsperiodens slutt mellom 516,2 og 517,2. I vårflopperperioden mellom 516,2 og 518,2. I tiden etter og fram til 1. september mellom 517,2 og 518,2.

VII Sandsavatn

Sandsavatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under denne kote før 20. august.

Forøvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i Saurdal, Kvilldal og Hysten kraftstasjoner.»

I Statkrafts brev datert 16. desember 1987 internt I Statkraft, vedlegg 7, er det gitt følgende tolkning av Sunndalslågens reglement m.h. til A/S Røldal-Suldal Krafts reglement og definisjonen av vårkulminasjonen:

«Vår tolking av reglementet idag, der vi legg på 42 m³/s til Suldalslågen når RSK definerer sin vårkulminasjon, burde vera uproblematisk. Dette tidspunktet er oftast mellom 10.-15. mai. I år var det heilt spesielt med kulminasjon 29. april som vart trekt tilbake 16.

mai og ny definisjon 22. mai. Kor vidt vi og då kan redusere utsleppet i Lågen, har det altså ikkje vore semje om.

Vi kan forstå at eventuell omdefinering kan verke uheldig for livet i elva, og trur at det er fornuftig å kome elveigarlaget og fylkesmannen i møte ved å få inn i reglementet at omgjeving av vårkulminasjonstidspunktet ikkje skal skje.

2. Regulering av vassføring - endringsrampe

I brev av 15. august 1987 set elveigarlaget fram krav om at ein ikkje endrar vassføringa med meir enn 3 pst. av total vassføring (pr. time?) ved regulering.

Når det gjeld innstilling på lukene og nøyaktighet for desse har vi fått opplyst 10 pst. ved vassføring 10-30 m³/s og 5 pst. ved 50-75 m³/s. Vassføringsmålinga går føre seg ved å måle vasshøgda 200 m nedanfor dammen (trykkmåling). Her er elva 60-70 m brei og det seier seg sjølv at å måle 300 l endring ved 10 m³/s nærast er umuleg (tilsvarer 1 cm variasjon i høve til 100 cm). Som «hobby-Fiskebiologar» kan vi heller ikkje sjå behovet for så strenge krav (jfr. endringar i naturleg tilsig). Vi synes at elveigarlaget må kunne slå seg til ro dersom dei får lovnad om maksimum endring på 10 pst ved vassføringar mellom 10 og 30 m³/s, og 5 pst. ved høgare (eventuelt at vi ventar fleire timar mellom kvar regulering).

3. Konstant forbislepping - sikringstiltak

Oppe ved lukene skal det aldri vera lågare vassføring enn 10 m³/s. Ved utilsikta manøvrering (eventuell feil, jfr. Alta) kan vi risikere at alle lukene går til stenging og elva blir tørrlagt. For å redusere skadeverknadene av dette, kunne vi tenkt oss ei eller anna form for konstant forbislepping. Maskinteknisk konsulent Opedal ser på dette nå og vi avventer eventuelle forslag derifrå.»

NVE/Vassdragsdirektoratet har i brev av 11. januar 1988 til Statkraft, vedlegg 9, gitt følgende toking av Suldalslågen manøvreringsreglement m.h.t. A/S Røldal-Suldal Kraft sitt reglement og definisjonen av vårkulminasjonen:

«RSK definerer plikten til å kjøre nevnte 42 m³/sek. å inntre når tilsiget tilsammen fra østre og vestre vassdrag er 55,16 m³/sek. og forblir større. Dette tilsvare midlere årlig tilsig og indikerer inntredende fyllingstidspunkt for magasinene. Vassdragsdirektoratet har i brev av 1. desember 1967 sagt seg enig i denne definisjon.

Bestemmelsen om en minstevannføring på 42 m³/sek. fra Suldal I og II er fastsatt etter omfattende diskusjoner og vurderinger av laksefiskeinteressene og deres behov for vann. Hensikten er å opprettholde fisket mest mulig på tidligere nivå. Det var derfor nødvendig å gi et pålegg om vannslipping som kunne hindre en brå nedgang i vannføringen i overgangen fra driftsvannføringen etter vintertappingen til sterkt reduserte vannføringer i fyllingstidene.

Man kunne imidlertid godta visse variasjoner pga. Suldalsvatns utjevnenende funksjon av tilløpet. Bygging av Hylen kraftverk har endret denne situasjonen. Utbyggingen av Ulla-Førreverkene har imidlertid ikke endret synet på betydningen av å opprettholde laksefisket.

Manøvreringsreglementet for Ulla-Førre er derfor søkt gitt bestemmelser som, i det tidsrom det gjelder her, ikke vesentlig skal endre forholdene som ble fastlagt gjennom reglementet for RSKs utbygginger. I fyllingstiden for RSKs magasiner mener derfor Vassdragsdirektoratet at Statskraftverkene plikter å slippe gjennom til Suldalslågen den driftsvannføring som RSK kjører ut gjennom Suldal III begrenset til 42 m³/sek. I tillegg kommer 9 m³ sek. i.h.t. reglementet for Ulla-Førre, jfr. pkt. 2, a i dette.

Hensikten med bestemmelsen i Ulla-Førre-reglementet er klar etter de vurderinger som ble gjort både da RSKs og Statskraftverkene reglement ble utformet. Ordlyden i sistnevnte reglement – jfr. uttrykket «er pålagt å kjøre ut» – kan da gi grunnlag for mistolking. Varianten med at fyllingstidspunktet kan fluktuere avhengig av tilsiget ble oversett. Vi er imidlertid innstilt på om nødvendig å ta opp endring av ordlyden for å sikre praktiseringen av reglementet i samsvar med ovenstående fortolkning. Imidlertid arbeides det som nevnt foran med endringsforslag og vi ber om at Statskraftverkene følger den praksis vi her gir uttrykk for nå uten at det blir foretatt en formell endring av ordlyden. Vi har i de møter som er nevnt innledningsvis fått klar forståelse av at Statskraftverkene er innstilt på å unngå slike situasjoner som den vi hadde i mai 1987 i framtiden.»

Statkraft har i brev av 13. januar 1988, vedlegg 10, gjort greie for formål, framlegg og sammensetning vedrørende plangruppen nevnt i pkt. III a. til NVE Vassdragsdirektoratet:

«Statkraft arbeider med å finne løysingar på problem som har oppstått i Suldalslågen i samband med Ulla-Førre-utbygginga. Problemstillingane som vedkjem oss kan kort sammenfattast slik:

1. Nytt manøvreringsreglement. Jfr. MVU-prosjektet.
2. Fisketrapper. Jfr. konsesjonspålegg. Drøfting av konsekvensar ved bygging av trapper.
3. Fiskeribiologiske undersøkelser i samband med skjønn.
4. Kompensasjonstiltak for rekrutteringsvikt i laksestamma. Klekkeri/smoltanlegg/biotopforbedring.
5. Laksevandringer.
6. Vasskvalitet. Surt vatn frå høg fjellet, kalkingsanlegg.
7. Terskelbygging i Suldalslågen.

Utover sakene nemnt i desse punkta er det fleire andre problemstillingar som vedkjem forvaltninga av Suldalslågen men som i liten grad vedkjem Statkraft. Til dømes; fordeling og utnytting av fisken i vassdraget, reiselivs-utvikling, rekreasjon i nerområda, utvikling i landbruket, forureining og vassforsyning.

No i 1988 vil Statkraft setja igang eit forskingsprosjekt i Suldalslågen med sikte på å finne gode løysingar på dei problema som har oppstått etter reguleringa. Prosjektet vil vara i omlag 5 år, og det vil bli lagt ned ein betydeleg fagleg innsats som truleg kan nyttst til

meir enn å greie ut spørsmål om kompensastiltak i vassdraget.

Om ein ser forvaltning av Suldalslågen i ein større samanheng meiner vi det vil vera positivt om representantar for dei ulike brukarinteressene kunne danne ei plan- eller prosjektgruppe i denne forsøksfase. Primært bør gruppa delta i arbeidet med å løyse aktuelle problemstillingar, og derfor innan gjevne rammer ha ansvar for opplegg, oppfølging og gjennomføring av dei nemnte forsøka.

Resultata kan blant anna nyttast som grunnlag for utarbeiding av ein plan for forvaltning av Suldalslågen. Etter ei forsøksfase bør det takast sikte på å etablere eit driftsråd for vassdraget.

Forsøket med ei slik plangruppe bør avgrensast til Suldalslågen, og gruppa bør arbeide med faglege spørsmål. Politiske drøftingar bør skje i andre fora.

For at ei gruppe skal fungere godt bør ho ikkje vera større enn 4 til 6 personar, men det må vera høve til å trekkja inn medarbeidarar og fagfolk etter ynskje.

Medlemmer i gruppa:

Kommunen (lokale brukarinteresser)
Miljøverndepartementet/DN/Fylkesmannens
Miljøvernnavd.
Vassdragsdirektoratet
Statkraft

Siden det er kommunen og Statkraft som er dei største brukarane av vassdraget er det av kapasitetsomsyn truleg formålstenleg med 2 representantar frå kvar av desse. Det er og rimeleg at kommunen har sekretariatfunksjonen for gruppa, og at Miljøverndept., Direktoratet for Naturforvaltning og fylkesmannens miljøvernnavdeling i Rogaland er representert med ein og same person.

Statkraft har ikkje mandat til å setja igang ein slik utvida planprosess, men er villig til å ta del i arbeidet både med vår fagkompetanse og med dei spørsmål og problem som gjeld våre interesser. Vi dekkjer kostnadene med aktivitet som gjeld vårt ansvarsområde.»

MVU (Miljøvirkninger av vassdragsutbygging) – NTNf har i brev datert 3. februar 1988, vedlegg 12, kommet med utkast til prøvereglement for Suldalslågen:

«Bakgrunn for forslaget er at MVU-programstyret ønsker å følge opp anbefalingene fra en tidligere MVU-utredning om «Fleksibel manøvrering» i praksis (vedlegg 2). Utredningen inneholder et forslag om Suldalslågen som eksempel vassdrag for fleksibel manøvrering.

Hensikten er å prøve ut nytten av et såkalt fleksibelt manøvreringsreglement. For å dokumentere nytten forutsettes forskningsmessig oppfølging. Slik oppfølging vil være fordelt:

1. Hvordan manøvreringen kan bidra til å bedre vassdragets tilstand og produktivitet
2. Hvordan samrådsordningen mellom regulanten Statkraft og øvrige brukerinteresser i Suldalslågen fungerer.

Det er behov for slik FoU ut fra at man innen vassdragsforvaltningen ønsker å utvikle organisasjonsformer for brukersamarbeid rundt drift av vassdrag.

Vedlagte utkast til prøvereglement har tatt utgangspunkt i det eksisterende manøvreringsreglement for Suldalslågen. Endringen går på en flytting av referansepunktet for minstevannføringen til slippstedet og en tilsvarende omregning av pålagte minstevannføringer (se vedlegg 3). Det opereres altså fortsatt med de samme vannmengder, men med et annet referansepunkt. Som følge av flyttingen vil man bidra til å unngå tidligere uheldige vannstandspendling med følgende fiske død i vassdraget. Videre er den konsultative ordningen om manøvreringen foreslått utbygget og sterkere aktivisert. Som støtte for dette arbeidet er det som forutsetninger for reglementet formulert en del målsettinger for manøvreringen i en egen del vedlagt reglementet.

En forskningsmessig oppfølging av det eventuelle prøvereglementet er som sagt sterkt ønskelig. MVU-programstyret har nylig overfor NTNf avgitt en vurdering om videre FoU-innsats som er ønskelig på området Vannressursforvaltning. Dette inkluderer FoU rundt drift, prosjekter tilknyttet eksempel vassdrag. MVU-styret har overfor NTNf foreslått et omfattende FoU-program for «Bedre bruk av vannressursene». I forbindelse med dette forslaget håper vi å kunne komme tilbake til spørsmålet om samarbeid med Statkraft om videre forskning knyttet til Suldalslågen når et eventuelt prøvereglement er klarert ved konsesjonsbehandling.

Forutsetninger knyttet til prøvereglement Suldalslågen

I forbindelse med gjennomføring av et 5-års prøvereglement i Suldalslågen forutsettes følgende målsetting for manøvreringen og at et rådgivende utvalg gir retningslinjer når det avvikes fra de normale minstevannføringsbestemmelser under pkt. 2 III i reglementet. Som forutsetninger inngår derfor følgende bestemmelser om målsetting, rådgivende utvalg og utløp av prøveperioden:

I Målsetting

Målet for manøvreringen i prøveperioden er å opprettholde tilfredsstillende vannføringsforhold i Lågen av hensyn til elvas produksjon av laks og ørret og utøvelse av fiske, for å motvirke skadelig isdannelse, samt av allmenne hensyn.

Det skal særlig tas hensyn til å:

- Fremme en manøvreringspraksis som motvirker stranding av yngel og derved bidra til å bedre forholdene for vassdragets produksjon av utvanderende smolt.
- Bidra til å fremme lakseoppgang og fiske ved situasjonstilpassede manøvreringstiltak.
- Bidra til å motvirke uønsket begroing i vassdraget ved situasjonstilpassede manøvreringstiltak.
- Bidra til å motvirke uønsket isdannelse i vassdraget ved situasjonstilpassede manøvreringstiltak.

- Unngå unødige vannslipp når vannverdien er høy for energiproduksjonsformål.
- Koordinere manøvreringen med tilgjengelige kalkingstiltak for å motvirke eventuelle forsuringsepisoder i vassdraget.

II Rådgivende utvalg

- a) Manøvreringen er Statkrafts ansvar men skal skje i kontakt med et rådgivende utvalg* bestående av:

- En av de fiskeberettigede utpekt representant.
- En representant fra Suldal kommune.
- En representant fra Fylkesmannen i Rogalands miljøvernnavdeling.

Fylkesmannens representant er utvalgets sekretær. En fast møtende representant for Statkraft deltar i utvalgsmøtene for å føre forhandlinger med utvalget og iverksette opptrukne planer.

Utvalgets sekretær har ansvar for å holde løpende kontakt med Statkraft i spørsmål som gjelder daglig manøvrering når muligheten for å avvike fra normal minste vannføringsgrense utnyttes, jfr. reglementets pkt. 2, IIIc.

- b) Utvalget utarbeider et langsiktig program med tanke på manøvreringens målsetting og igangværende undersøkelser i Suldalslågen. Programmet konfereres med DN og Statkraft. Utvalget utarbeider også en årlig veiledende plan for manøvreringen. Planene oppdateres etter behov. Årsplanen legges til grunn for rådgivningen overfor Statkraft og de beslutninger som treffes i medhold av reglementets punkter 2, III a,b og c. Årsplanen kunngjøres i mai måned i to aviser som er alminnelig lest i distriktet. Det skal opplyses hvordan planen forholder seg til manøvreringsreglementet, og hvor langt den binder manøvreringen, jfr. reglementets pkt. 2, III. Det skal opplyses at den kan fravikes av utvalget som nevnt under IIIc i forutsetningene.
- c) Utvalgets sekretær innkaller til møter og bestemmer hvor og når det holdes møter. En av representantene kan gis forhåndsfullmakt til å fravike planen, eventuelt under bestemme forutsetninger.

III Utløp av prøveperioden

Prøveperioden igangsettes så snart som mulig og gjelder for 5 år fra startdato. I god tid før utløp av prøveperioden vurderer partene om ordningen skal søkes gjort permanent, evt. med visse justeringer.

* Da det også er på tale å opprette et driftsråd for Suldalslågen med et videre mandat og bredere sammensetning enn manøvreringsrådet, anbefales at de to rådene ses i sammenheng og at samme personer brukes i begge.

Forslag til 5-års prøvereglement for Suldalslågen, nytt pkt. 2 i eksisterende reglement

2.

I Flomvassføringer

I samtlige vassdrag med unntak av Førreåna skal det ved manøvreringen has for øye at de naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke forøkes.

II Overløp fra Blåsjø

Alt overløp fra Blåsjø kan slippes til Førreåna.

III Suldalslågen

For en prøveperiode på 5 år fra (dato) til (dato) skal det slippes vann i Suldalslågen overensstemmende med følgende bestemmelser:

- a) Normalt opprettholdes følgende minste vannføringspålegg ved slippstedet Suldalsosen:

1. mai - 31. juli skal tilløpet fra det lokale uregulerte nedbørfelt tilstøtende Suldalsvann slippes i Lågen, sammen med det vann som Røldal-Suldal kraft A/S er pålagt å slippe til vassdraget i henhold til manøvreringsreglement av 14. juli 1972. I tillegg slippes en vannmengde tilsvarende 9 m³/sek. fra de felter tilhørende Suldalslågen som nå blir regulert for Ulla-Førre. Tilsammen tilsvarer dette min. 51 m³/sek. ved null tilsig fra nevnte felter, forutsatt at inntredende fyllingstidspunkt for RSKs magasiner skjer for 1. mai, – ellers etter avtale som spesifisert i RSKs reglement.

1. aug – 14. okt.	62 m ³ /sek
15. okt. – 14. okt.	35 m ³ /sek
15. nov. – 14. des.	19 m ³ /sek
15. des. – 30. apr.	11 m ³ /sek

Alle endringer i vannføring ved slippstedet skal foregå med gradvise overganger slik regulanten og rådgivende utvalg til enhver tid blir enige om.

- b) I tiden 1. mai til 14. oktober kan rådgivende utvalg pålegge slipping av ytterligere 50 mill. m³ pr. år for situasjonstilpassede manøvreringsformål.
- c) Ovenstående slippingskrav kan modifiseres av rådgivende utvalg. Vannslipp til Suldalslågen skal dog ikke på noe tidspunkt i løpet av året underskride absolutt laveste minste vannføringsgrense 10 m³/sek., målt ved Suldalsosen.

IV Hylen kraftverk

Fra 1. juni til 31. juli skal det ikke overføres vann til Hylsfjorden, dog tas under flom sikte på å holde vannføringen ved VM Larvika under 350 m³/sek. Når vannstanden i Suldalsvatnet dermed overstiger HRV skal overskytende vann overføres til Hylsfjorden.

V Kvildalsåna

I Kvildalsåna skal det slippes vann slik at vannføringen i tiden fra 1. mai til 1. oktober ved utløpet i Suldalsvatn ikke underskrider 0,5 – m³/sek.

VI Mosvatn

Mosvatn tappes ned tidligst mulig før jul. Deretter kan vannstanden varieres fra lavvannsperiodens slutt mellom 516,2 og 517,2. I vårflomperioden mellom 516,2 og 518,2. I tiden etter og fram til 1. september mellom 517,2 og 518,2.

VII Sandsvatn

Sandsvatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under denne kote før 20. august.

For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i Saurdal, Kvildal og Hylen kraftstasjoner.»

Statkraft har i et notat 2. mars 1988, vedlegg 16, lagt fram et grovprogram for biotopjusterende tiltak i Suldalslågen:

«Ulla-Førrereguleringa med vedteke månværringsreglement for Suldalslågen førde til reduksjon i talet på utvandrande smolt frå elva. Statkraft arbeider nå med å finne fram til gode tiltak som kan kompensere for dette tapet. Eit viktig prinsipp vi arbeider etter, er at vi så langt råd skal setja iverk tiltak som bygger opp den naturlege laksestamma, m.a.o. ikkje gjera tiltak som kan svekke laksepopulasjonen(ane) sine genetiske tilpassingar til vassdraget. Tiltak vil få verknad langt fram i tida og vi meiner det ikkje er rett å ta omsyn til kortsiktige økonomiske fordelar. Dette gjeld ei unik laksestamme som det bør gjerast noko for å berge.

Med dette utgangspunktet har vi vurdert ulike tiltak og funne at det vil vera ein fordel for laksestamma om vi kan finne andre tiltak enn utsetting av smolt og settefisk til å kompensere for tapt naturleg smoltproduksjon. Helst bør ein unngå utsetting av fisk i det heile, og heller satse på å styrke naturleg reproduksjon gjennom å sikre nok gytelaks og godt produksjonsgrunnlag for lakseungar i elvebotnen. Dersom det likevel syner seg nødvendig å setja ut laks bør dette vera yngel, ikkje settefisk avdi laksestamma da dreg nytte av seleksjonspresset i elva og eventuelle sidebekker.

I Noreg er det gjort få biotopjusteringsforsøk i lakseelver med sikte på å auke fiskeproduksjonen. Vi har likevel resultat frå andre

land som gjev grunnlag for optimisme, og meiner det er rett å prøve ut ulike metodar i Suldalslågen. På grunn av den langvarige forskningsinnsatsen Albert Lillehammer og Zoologisk Museum har utført i Suldalslågen, ligg tilhøva særleg godt tilrette for å kunne gjennomføre eit vellukka forsøksopplegg.

Forsøksperiode: 5 år, med start 1988.

1 Endring av manøvreringsreglement

Registrere verknadene av endra manøvreringsreglement. Hente inn data med sikte på å skaffe grunnlag for eventuell justering av reglementet etter utløp av prøveperioden. Viktige parametre: Fisketetthet, artsbalanse, botndyrfauna, begroing, strandingsproblematikk.

2 Bruk av materiale som grunnlag for produksjon av næringsdyr

A Forsøk i oppvekstkanalar

Dette både for å få kontrollerbare forsøksbetingelsar i forhold til forsøk i elva, og for å sjå om dyrking av smolt i kanalar kan gje positive resultat. Det trengst kanalar med sikte på å endre ulike parametarar, med og uten fisk, med og uten organisk materiale. Kanalanen må forsynast med utgangsfelle for småfisk.

Denne delen av forsøket må kunne gje data om maksimale tetthetar av fisk i høve til mengde tilførte næringsemner. Det må og gje data som kan seia noko om relasjonane til substrat og straumhastigheit. Likeeins gje korreksjonsfaktor i høve til data frå undersøkingane som blir gjort i elva under meir ukontrollerte betingelsar (B).

B Forsøk i Suldalslågen

I elva skal det tilsettast organisk materiale på prøvefelt uten utsetting av yngel. Hensikten er å få data som kan danne grunnlag for å vurdere minimumsfaktorar for lakseproduksjonen. Det vil og saman med kanalforsøka kunne gje svar på om tilførsel av organisk materiale i elvebotnen er eit brukbart tiltak. Viktige faktorer: eksponeringstid, straumtilhøve, substrat, temperatur, botndyrfauna, turrlegingsfrekvens, type organisk materiale og transformeringsprosess til næringsdyr for fisk.

C Forsøk i sideelvar og bekkar (naboareal)

Er naboareala til elva brukbare som produksjonsareal for laks? Forsøk i desse areala skal og vera med på å danne grunnlag for vurdering av bruk av organisk materiale som biotopjusterende tiltak. Det trengst fiskefelle i ein av bekkane. Forsøka vil omfatte utsetting av lakseyngel i fisketom bekk.

Utsetting av lakseyngel i bekk med aure. Tilførsel av organisk materiale i bekk/elv med bestand av laks og aure, og utsetting av lakseyngel i bekk/elv tilsatt organisk materiale.

Generelt for desse forsøka er at det krev ei grundig oppfølging for å kunne konstatere verknadene. Auke i tettheten av fiskeungar i naboareala til elva er ein positiv indikator, men det gjev ikkje noko endeleg svar. Vi bør få ein kontroll på om og kvar laksen smoltifiserar. Det vil og vera ein fordel om vi kan få merka ungfisk med sikte på å få tal for tilbakevandring til elva. Slike data kan ein ikkje vente å få i løpet av ein 5-årsperiode, men grunnlaget for slik datainnsamling kan gje-

rast, og det vil vera lite kostnadskreivande å samle inn og bearbeide data seinare.

Prosjektet bør og sjå på kombinasjonar av ulike tiltak gjennom sesongen. Det er viktig å unngå «null-periodar» for lakseungane.

Detaljert forsøksopplegg vil bli utarbeidd i samråd med Zoologisk Museum i Oslo og Direktoratet for Naturforvaltning.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk Lysingsblad, i lokalpressen og har vært forelagt distriktet til uttalelse med følgende resultat:

Fylkesmannen i Rogaland har i sin uttalelse 12. januar 1989 gitt følgende merknader:

«Någjeldande manøvreringsreglement for Suldalslågen har klart uheldige sider, og en endring er ønskelig. Det viktigste punktet i forslaget til nytt prøvereglement er at målepunktet for vannføring flyttes fra Lavika til Osvad. Dette hilser vi velkommen, og vi tror at dette vil kunne løse problemet med tørrlegging av yngel og næringsdyr i øvre delen av elva.

Dersom forslaget til prøvereglement totalt sett skal ha positiv effekt for Suldalslågen, vil det være nødvendig med en del endringer/tillegg i forhold til forslaget fra Statkraft. Disse presenteres i det følgende.

Bestemmelsene for perioden 1. mai - 1. juni må klargjøres.

Gammelt reglement punkt 2a er uklart m.h.t. hvor mye vann som skal slippes til Suldalslågen i perioden 1. mai - 1. juni. Jfr. vårt brev til NVE 21. mai 1987 og brev fra NVE til Statkraft datert 11. januar 1988.

Hensikten med bestemmelsen i det gamle manøvreringsreglementet er etter vår mening klar, og innebærer at i perioden 1. mai - 1. juni skal den driftsvannføring som RSK kjører ut gjennom Suldal I og Suldal II, begrenset til 42 m³/sek., slippes videre til Suldalslågen.

Punkt 2a i gammelt manøvreringsreglement omtaler også det manøvreringsreglement som er gitt Røldal-Suldal Kraft A/S (RSK) den 14. juli 1972. Denne henvisning er etter vår mening unødvendig. Reglementet av 14. juli 1972 står på egne ben, og en eventuell endring av dette må selvsagt tas opp som egen sak.

I manøvreringsreglementet for RSK har begrepet fyllingstiden vært gjenstand for diskusjoner. Hvorvidt fyllingstiden er inntrådt eller ikke, eller hvordan begrepet fyllingstiden skal defineres, må evnetuelt avklares mellom RSK og Vassdragsdirektoratet. Statkrafts forpliktelser i henhold til manøvreringsreglementet ser vi som uavhengige av hvordan disse tingene defineres.

Vassdragsdirektoratet har i brev av 11. januar 1988 til Statkraft hevdet et etter vår oppfatning tilsvarende syn på denne saken. Vestlandsverkenes brev av 16. desember 1987 tolker vi i samme retning.

Vi vil foreslå at nytt manøvreringsreglement på dette punktet formuleres slik:

1. mai - 31. juli skal tilløpet fra det uregulerte restfeltet til Suldalsvatnet, (beregnet som 7 dagers glidende middelværdi), slippes til Suldalslågen. Videre skal det slippes 9 m³/sek fra de felter tilhørende Suldalslågen som nå blir

regulert for Ulla-Førre. I tillegg skal den vannmengde som Røldal-Suldal Kraft A/S kjører ut gjennom Suldal I og II, slippes til Suldalslågen, i mai minimum 42 m³/sek.

Som det framgår er vi enige i at størrelsen på tilløpet fra det uregulerte restfeltet beregnes som 7 dagers glidende middelværdi.

I forslaget til prøvereglement heter det at alle endringer i vannføring skal foregå med gradvise overganger. Vi vil understreke at det er de plutselige reduksjoner av vannføringen som er uheldig. I forbindelse med lokkeflommer er det ønskelig med rask økning av vannføringen. Vi foreslår at ordet endringer erstattes med reduksjoner.

Det er ikke grunnlag for å endre nedtrappingstidspunktet om høsten

Statkrafts forslag til inndeling i perioder for vannførendringer skiller seg både fra gammelt reglement og fra MVU-sekretariatets forslag.

I gammelt reglement er 14. oktober datoen for nedtrapping av vannføringen om høsten. Statkraft foreslår dette endret til fiskeperiodens slutt (nå 1. oktober).

Datoen i det gamle reglementet er riktig nok fastsatt med utgangspunkt i det som den gang var slutten på fiskesesongen. Selv om fiskesesongen nå er kortet inn med 14 dager er det likevel av avgjørende betydning å opprettholde en tilfredsstillende vannføring utover høsten. Det er i Suldalslågen betydelig innsig og oppgang av laks helt ut i november. Dette er dokumentert gjennom registreringer i fisketrappa i 1987 og 1988. Statkrafts forslag vil kunne bety redusert bestand av gytelaks oppe i elva. Forslaget kan etter vår oppfatning ikke aksepteres. Datoen for første nedtrapping av vannføringen om høsten må som nå være 14. oktober.

Ønskelig med klargjøring av forutsetninger/målsetting

Utkastet til prøvereglement fra MVU-sekretariatet inneholdt et avsnitt kalt «Forutsetninger knyttet til prøvereglement for Suldalslågen». Dette har Statkraft ikke tatt med i sin søknad, noe vi mener er beklagelig.

Vi mener det er nyttig å klargjøre hva som er målsettingene med å endre manøvreringsreglementet. Dette var etter vår mening gjort på en god måte i forslaget fra MVU-sekretariatet.

Rådgivende utvalg

MVU-forslaget inneholdt et forslag om et rådgivende utvalg som vi i hovedsak kunne slutte oss til.

Statkrafts forslag er svært uklart angående dette. Under pkt. III a nevnes et planutvalg (driftsråd), oppnevnt av NVE. I pkt. III d nevnes et rådgivende utvalg. I søknaden omtales det dessuten en plangruppe, med henvisning til brev fra Statkraft til Vassdragsdirektoratet den 13. januar 1988.

Fylkesmannen har tidligere uttalt seg til Statkrafts forslag om flerbruksplan for Suldalslågen, presentert i brev datert 13. januar 1988. Se vedlagt kopi av vår uttalelse datert 7. april 1988.

Vi mener fortsatt at det ikke er hensiktsmessig å blande sammen det rådgivende utvalget (jfr. forslaget fra MVU-sekretariatet)

med en eventuell plangruppe/planutvalg/driftsråd som skissert i Statskrafts brev av 13. januar.

Vi vil gå inn for at det manøvreringsreglementet tas inn bestemmelser om et «manøvreringsutvalg», og at sammensetningen av dette blir slik som foreslått av MVU. Siden utvalget bør ha en bestemmende funksjon er det trolig riktig å kalle det noe annet enn rådgivende.

Arbeidsopp gavene for utvalget bør i første rekke være å:

- pålegge/styre bruken av de 50 mill. m³ vann nevnt i pkt. III c i Statskrafts forslag til prøvereglement. Vi mener det er naturlig at det rådgivende utvalget overtar den funksjonen som de fiskeberettigedes representant i dag innehar. Etter MVU-forslaget vil de fiskeberettigede være representert i det rådgivende utvalget.
- gi råd/bestemme hvordan eventuelle fravik fra reglementets slippingskrav skal gjennomføres (jfr. pkt. III a og III d i Statskrafts forslag).

Fortsatt stans av Hylen kraftstasjon i juni og juli

Statskrafts forslag innebærer en oppmyking av gjeldende regel om at Hylen kraftstasjon ikke skal kjøres i juni og juli. Dette kan ikke aksepteres. Gjeldende bestemmelse i reglementet ble tatt inn for å hindre at laks på vandring mot Suldalslågen skulle lokkes inn i Hylsfjorden. *Det foreligger ikke nye momenter som skulle tilsa at det ikke lenger er viktig å unngå kjøring av Hylen kraftstasjon i juni og juli.* Eventuelle endringer på dette punktet må eventuelt skje etter at det er gjennomført grundige undersøkelser som sannsynliggjør at faren for feilvandring til Hylen er svært liten.

Mosvatn

I pkt. VI nytt reglement om Mosvatn er brukt formuleringen «fra lavvannsperiodens slutt», mens det i gjeldende reglement heter «fram til lavvannsperiodens slutt». Slik det er formulert i Statskrafts forslag kan vi ikke se at dette punktet gir noen mening. Dette må korrigeres.

Alternativ bruk av innspart vann ved lavere vintervannføring

Under pkt. IIIb, nytt reglement har Statskraft foreslått at minstevannføringen ved Lavika på 15,2 m³/sek skal kunne underskrides med inntil 7 pst., når bare gjennomsnittsvannføringen over en 5-døgn periode er minst 15,2 m³/sek. Dette innebærer i praksis at den absolutte minstevannføringen reduseres til 14,1 m³/sek. Vi går ut fra at bakgrunnen for dette forslaget er at det ved manøvrering av lukene er vanskelig å holde en helt stabil vannføring, og at sluppet vannmengde i snitt derfor nødvendigvis må bli høyere enn den fastsatte minimumsvannføringen.

Vi vil her peke på at vintervannføringen på 15,2 m³/sek i sin tid ble fastsatt som en absolutt nedre grense. Av hensyn til overlevelsen av laksunger i elva er det ønskelig med en høy og stabil vintervannføring. En reduksjon av minstevannføringen om vinteren slik det her er foreslått må derfor forventes å virke i negativ retning. Reduksjonen er likevel ikke stor, og det kan ikke utelukkes at den vannmengde som spares inn ved Statskrafts forslag kan

anvendes på annen tid av året slik at den totale effekt på lakseproduksjonen ikke blir negativ. Vi vil derfor foreslå at den vannmengde som her innspareres legges til den disponible kvoten nevnt i pkt. III c. Alternativt må 15,2 m³/sek beholdes som absolutt minimumsvannføring.

Reduserte muligheter for styring av vannføringen må kompenseres

Gjeldende manøvreringsreglement for perioden 1. august - 14. oktober er fastsatt først og fremst av hensyn til oppgangsmulighetene for laks. Erfaring har vist at laksen ikke passerer Gjuvfossen når vannføringen overstiger 75 m³/sek, målt ved Lavika. Gjeldende reglement fastsetter derfor at vannføringen i denne perioden normalt skal holdes på dette nivået. Samtidig er det åpnet for at de fiskeberettigedes representant kan fravike dette kravet dersom det er til fordel for lakseoppgangen (pkt. 2, b og c, gammelt reglement). I tillegg har de fiskeberettigedes representant ytterligere 50 mill. m³ pr. år til disposisjon for å lage kunstige inngangs- og oppgangsflommer (pkt. 2, d, gammelt reglement).

På grunnlag av disse bestemmelsene har det etablert seg en praksis der de fiskeberettigedes representant i samarbeid med regulanten har styrt elva etter en vannføringsprogram der siktemålet er å ivareta både oppgangsmulighetene og mulighetene for utøvelse av fiske. Etter det nye reglementet vil disse styringsmulighetene bli sterkt redusert.

Som påpekt i neste avsnitt vil den samlede vannmengden i perioden 1. august - 14. desember bli redusert, og vannføringen vil dessuten i større grad svinge i takt med avrenningen fra restfeltet nedenfor Osvad. I tørre år kan en risikere at vannføringen i lange perioder blir for liten for utøvelse av fiske. Omvendt kan en i fuktige år risikere at vannføringen i lange perioder kan bli for stor til at fisken kan passere Gjuvfossen.

På den annen side vil det nye reglementet gi en mer naturlig levende elv, der nedbørsforholdene i større grad enn før bestemmer vannføringsvariasjonene. Dette tror vi vil være en fordel for lakseproduksjonen. Flyttingen av målepunktet fra Lavika til Osvad vil dessuten virke positivt ved at en da kan unngå de raske vannstandsendingene i øvre del av elva som tar knekken på yngel og næringsdyr.

Hensynet til fiskeutøvelse må likevel også tillegges vekt. De uheldige effektene som er nevnt ovenfor må motvirkes enten ved å øke den disponible kvoten nevnt i pkt. III c (nytt reglement), ved å gjennomføre tiltak for å bedre oppgangsmulighetene i Gjuvfossen, eller hest ved en kombinasjon av disse to tiltakene.

Innspart vannmengde må brukes til fordel for elva

Vannføringen forbi vannmerket i Lavika ved nytt reglement vil som et middel over flere år bli den samme som nå, forutsatt at en sammenlikner optimal regulering av lukene ved gammelt og nytt reglement.

I praksis vil den samlede vannmengden forbi Lavika kunne bli vesentlig mindre ved nytt reglement sammenliknet med det eksisterende. Dette skyldes at det i dagens situasjon ikke er mulig å regulere lukene på Osvad slik at vannføringen ved Lavika holdes nøyaktig på

det foreskrevne nivå. Siden dagens vannføringsgrense er å betrakte som minimumsgrense, må derfor Statkraft jevnt over kjøre med noe høyere vannføring. Ved det nye reglementet slipper en å ta hensyn til restfeltet nedenfor Osvad, og en langt mer nøyaktig oppfyllelse av vannføringskravene blir mulig. Dette betyr en vesentlig innsparing av vann. *Det er vår oppfatning at størrelsen på denne innsparingen bør beregnes slik at en kan vurdere alternativt bruk av dette vannet, eller eventuelt verdien av dette.*»

Fylkesmannen har i brev til Statkraft av 7. april 1988 bl.a. følgende bemerkninger til en flerbruksplan for Suldalslågen:

«Statkraft foreslår at det skal dannast ei plangruppe som skal arbeide med ulike spørsmål knytta til Suldalslågen.

Fylkesmannen ser dette som eit positivt signal om at Statkraft gjerne vil engasjere seg i spørsmål som vedrører Suldalslågen, også utover dei problemstillingane som er knytta til konsesjonsvilkåra.

Vi ser mange utfordringar/problemstillingar knytta til Suldalslågen. På enkelte felt saknar vi i dag godt eigna fora der aktuelle utfordringar kan takast opp og drøftast. Dette gjeld m.a. utvikling av friluftsliv, reiseliv/turisme, forureining, ulike inngrep i vassdrag m.m. På desse felte vil det vere ynskjeleg å kome fram til retningslinjer for den vidare utviklinga i vassdraget, gjerne i form av vassbruksplan.

Når det gjeld forhold som er direkte knytta til konsesjonen for Ulla-Førre, er det eit heilt klart behov for koordinering av dei ulike aktivitetar og tiltak. Pr. i dag er det Direktoratet for naturforvaltning som har dette koordineringsansvaret. DN har i den sammenheng arrangert årlege samlingar der alle involverte parter har vore representerte. Vi ser det som naturleg at dette koordineringsansvaret framleis bør tilhøyre DN, som er det forvaltningsorganet som er tillagt størst ansvar når det gjeld oppfølging av konsesjonsvilkåra.

I samband med MVU-prosjektet er det gjort framlegg om å oppretta eit rådgevande utval som skal ha til oppgåve å syte for gjennomføring av manøvreringsreglementet for vassføringa i Suldalslågen i ein prøveperiode. Eit slikt rådgevande utval bør ha eit klart definert og avgrensa mandat. Det bør heller ikkje ha fleire enn 3 personar dersom det skal kunne fungere effektivt. Vi trur derfor ikkje det vil vere føremålstenleg å kople dette rådgevande utvalet direkte saman med ei eventuell plangruppe.

For at eit planarbeid som det er gjort framlegg om skal kunne bli vellukka, ser vi det som heilt avgjerande med lokal interesse og oppslutnad. Fylkesmannen har hittil ikkje prioritert Suldalslågen høgast når det gjeld vassbruksplanlegging. Dette skuldast at vi har mange andre vassdrag som er meir konflikthøgt og som krev stor innsats. Vi helsar likevel initiativet frå Statkraft velkome, og imøteser ei nærare avklaring når det gjeld mandatet for plangruppa og innhaldet i det forskningsprosjektet som er lansert.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 11. juli 1988 bl.a. følgende bemerkninger:

«Det planlagte prøvereglementet i perioden 1988-1993 vil trolig ikke gi uheldige forurensningsmessige konsekvenser. Tiltaket vil snarere hindre begroing og erosjon.

I forbindelse med det planlagte forsøksprosjektet om biotopjustering som skal registrere virkningen av endret manøvreringsreglement forutsetter SFT at det også foretas undersøkelser av vannkvaliteten.»

Direktoratet for naturforvaltning uttaler i brev av 31. januar 1989 følgende:

«Hensikten med å komme fram til et nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen må i første rekke være å redusere skadevirkningene på laksebestanden. Vi ser derfor positivt på det initiativ som er tatt og mener det er riktig med en prøveperiode på 5 år før et eventuelt nytt reglement fastsettes.

Flere faktorer er med og påvirker produksjonen av laks i Suldalslågen:

- Sjøbeskatningen påvirker tilbakevandringen av fisk til elva. For hardt fiske i sjøen har ført til for lite gytefisk i mange elver.
- Oppgangen av fisk i elva er avhengig av vannføringen. Flere fossepartier er vanskelig for fisk å passere ved for høy vannføring. Det er ønskelig med en tidligere oppgang og en bedre spredning av oppvandrende fisk. Dette er av betydning for en biologisk viktig reproduksjon og utøvelse av et alment fiske i vassdraget. Vi vil spesielt peke på Sandsfossen hvor vannføringer større enn 140 m³/s. gir problemer. I Grovsfossen og Skotefossen er vannføringer større enn 75 m³/s. uheldige for oppgangen.
- En eller flere gjennomspylinger av vassdraget årlig er nødvendig for å hindre tiltagende sedimentering og øket begroing av mose og alger. Spyleflommer er her av betydning.
- For å opprettholde produksjonen i vassdraget er det i dag nødvendig med utsetting av ungfisk. Statkraft er i henhold til pålegg fra DN forpliktet til utsetting av fisk. Et anlegg for produksjon av fisken er under planlegging.
- Elvevannets temperaturer er av betydning for produksjon og oppgang av fisk. Ved Sandsfossen synes lavere temperaturer enn 9° C å være begrensende for oppgangen. Oppgangsforholdene kan bedres ved bygging av fisketrapper.
- Næringstilgangen til elva og surhetsutviklingen er faktorer som også er med og bestemmer avkastningen. Et kalkingsanlegg ved Suldalsosen er bygget for å sikre vannkvaliteten nedenfor dette sted.
- For å sikre produksjonen må mest mulig av de vanndekkede arealer beholdes. Spesielt viktig er min. vannføring for vintersituasjonen. Terskelbygging synes i Suldalslågen ikke å være noe egnet tiltak for å bevare det våte areal, da viktige oppvekst- og gytearealer da vil få redusert verdi. Det er viktig å unngå pendlinger i vannstand som til tider turrlegger arealer av elva, med derav følgende tap av ungfisk.
- Utøvelse av fisket på elva bør foregå på en slik måte at tilstrekkelig gytefisk for reproduksjon er sikret.

Vannføringen i vassdraget er særlig av betydning for forholdene under pkt. b., c. og g.

Direktoratet for naturforvaltning har ingen merknader til å flytte målepunktet for vannføring fra Lavika til dammen ved Osvad. Dette vil kunne motvirke pendlinger i vannspeilet i øvre deler av elva med derav følgende tørrlegging av yngel og næringsdyr. Direktoratet ser på flyttingen som et meget viktig tiltak for å motvirke skadevirkninger av reguleringene.

Statskrafts forslag til nytt reglement inneholder etablering av et driftsråd. Forslaget er uklart og det må nærmere presiseres hva som skal være rådets oppgaver. Direktoratet mener at en effektiv funksjon av rådet tilsier en beskjeden størrelse. DN går inn for et råd bestående av 3 medlemmer med en sammensettning slik som foreslått av MVU-sekretariatet. Sekretærfunksjonen bør legges til fylkesmannen. Rådet bør kunne være et korrigerende ledd når det gjelder manøvreringsreglementets pkt. 2, III a, b, c og d. Dette vil kunne gi bestemmelsene den nødvendige fleksibilitet til å ivareta skiftende vannføringsbehov. Forholdet til Statkraft vil best kunne løses slik som foreslått av MVU-sekretariatet. Vi vil ellers påpeke at driftsrådets funksjoner må holdes klart adskilt fra et eventuelt planvalg for koordinering av andre interesser knyttet til vassdraget. Sml. Statskrafts brev av 13. januar 1988.

DN kan ikke gå inn for en endring av nedtrappingstidspunktet fra 62 m³/s. til 35 m³/s. Av hensyn til god fiskeoppgang utover høsten må tidspunktet for nedtrapping, som nå 14. oktober, opprettholdes. Tellinger i fisketrappen i Sandsosen viser betydelig oppgang i hele oktober måned.

Det er i nåværende reglement ikke adgang til å kjøre Hylen kraftverk i månedene juni og juli. Dette for å motvirke feilvandring av fisk på vei til Suldalslågen. DN er villig til å vurdere en endring av bestemmelsen, men først etter at nærmere undersøkelser er gjennomført. Et program for slike undersøkelser er tidligere fremmet av DN. Reglementet bør eventuelt endres slik at det gir adgang til å kunne iverksette fravik fra bestemmelsene for å gjennomføre et forsøksprogram.

DN vil ellers se det som hensiktsmessig om de nye bestemmelser inneholdt et avsnitt som klargjorde forutsetningene knyttet til reglementet. Dette mener vi MVU-sekretariatet har gjort på en god måte og vil foreslå at et slikt innledende avsnitt blir medtatt i de nye bestemmelser.

Det er viktig at det nye reglement gir mulighet for en fleksibel bruk av vannslippbestemmelsene for en best mulig oppgang av fisk. I henhold til konsesjonsbestemmelsene kan DN pålegge Statkraft ytterligere tiltak for bedret oppgang i Sandsfossen. I ovenforliggende Grovfossen og Skotisfossen er det også aktuelt med tiltak (fisketrapper) for en bedret oppgang. Dette er tiltak som Direktoratet for naturforvaltning vil kunne bidra med for å finne en løsning både teknisk og økonomisk.

MVU-NTNF har avgitt følgende uttalelse i brev av 28. juni 1988:

«I søknaden er det fremmet forslag til nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen. Forslaget er stort sett i samsvar med MVU-programstyrets utkast til prøvereglement for Suldalslågen, jfr. vedlegg 12. Programstyret

har derfor ingen kommentarer til foreliggende forslag.

Når det gjelder forslaget til organisering for fastsettelse av manøvreringsreglementet, er det imidlertid avvikende synspunkter mellom MVUs forslag og forslaget fra Statskraft.

MVU-programstyret har tidligere foreslått å opprette et «Rådgivende utvalg» bestående av tre representanter fra de fiskeberettigede, Suldal kommune og Fylkesmannens miljøvernnavdeling til å utarbeide årlige planer for manøvreringen og ta beslutninger innenfor den fleksibilitet som prøvereglement tillater. Miljøvernnavdelingen er foreslått som sekretær. Statkraft er foreslått å skulle møte i utvalget og føre forhandlinger basert på forslag som utvalget fremmer.

Statkraft har på sin side foreslått å opprette en «Plan- og prosjektgruppe» til å koordinere alle aktivitetene som er planlagt i Suldalslågen i løpet av en 5 års prøveperiode, jfr. vedlegg 10. Gruppen er foreslått sammensatt med 2 repr. fra kommunen, 2 repr. fra Statkraft og en repr. fra NVE og en fra miljøvernmyndighetene. Kommunen er foreslått som sekretær for gruppen.

MVU-programstyret har sammenholdt sitt opprinnelige forslag til organisering med forslaget fra Statkraft. Med tanke på alle aktivitetene som er planlagt i Suldalslågen synes det å være behov for å etablere både et overordnet driftsråd for vassdraget og et manøvreringsråd til å forestå manøvrering innenfor prøvereglementets fleksibilitet.

Et driftsråd vil nødvendigvis bli relativt stort da alle berørte parter bør være med. For manøvreringen kreves et mindre organ som kan handle med relativt korte frister. Vi vil derfor anbefale at det etableres både et driftsråd og et manøvreringsråd og at medlemmene velges slik at det sikres et godt samarbeid mellom rådene.

Forslag til organisasjonsmodell for driftsrådet/manøvreringsrådet følger vedlagt og inneholder en skisse til mandat relatert til forestående aktiviteter i Suldalslågen.

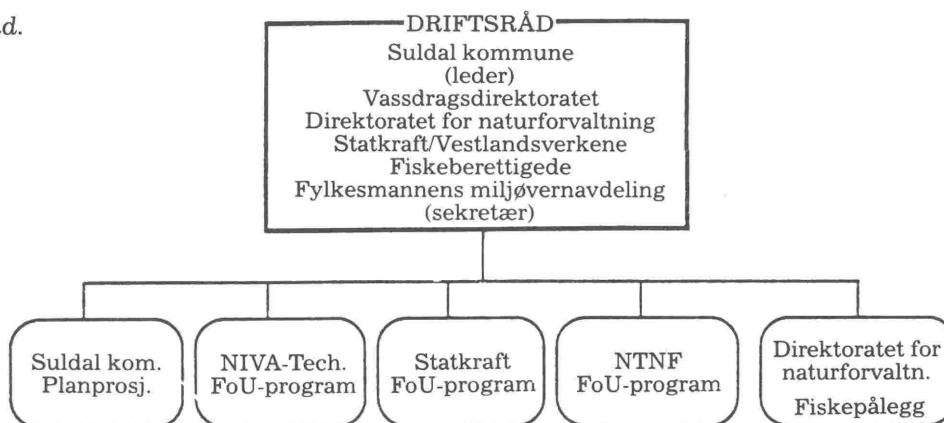
Forslag til organisasjonsmodell og skisse til mandat for et driftsråd/manøvreringsråd for Suldalslågen.

I forbindelse med uttalelse til søknad om endring av gjeldende manøvreringsreglement for Suldalslågen og kjennskapet til andre planlagte aktiviteter i vassdraget, vil programstyret for MVU framsette et forslag til organisasjonsmodell bestående av et driftsråd og et manøvreringsråd. Forslaget tar utgangspunkt i et ønske om å utprøve nye organisasjonsformer for framtidig drift av norske vassdrag, hvor Suldalslågen vil inngå som et forsøk i et planlagt forskningsprosjekt.

Manøvreringsrådets funksjon vil være å manøvrere vassdraget i henhold til manøvreringsreglementets bestemmelser. Driftsrådets funksjon vil være knyttet til generelle ressursvurderinger vedrørende drift av vassdraget på lengre sikt. Selv om det foreslås etablert et råd vil programstyret for MVU understreke betydningen av at rådene innleder et nært samarbeid, f. eks. ved at representanter som sitter i manøvreringsrådet også sitter i driftsrådet.

Nedenfor følger programstyrets forslag til organisasjonsmodell med skisser til mandater for de råd som foreslås etablert i forbindelse med forsøksvirksomheten i Suldalslågen:

Driftsråd.

- D 1. Driftsrådet skal være *rådgivende organ*, men skal også kunne påta seg *prosjektstyringsansvar* for prosjekter i tilknytning til bedring av ressursforvaltningen i vassdraget. Rådet skal i tillegg fungere som *forhandlingsorgan* mellom parter som ønsker å fremme bestemte saker/prosjekter og parter som blir berørt av de forslag som framsettes.

Driftsrådets funksjon som *rådgivende organ* kan omfatte:

- Pålegg om gjennomføring av pålegg som gis av overordnede myndigheter
- Tiltak og lokale planer for å bedre ressursutnyttningen i og langs vassdraget.
- Prioriteringer mellom og innenfor aktuelle FoU-programmer.
- Ansvarsfordeling mellom institusjoner ved gjennomføring av fremlagte forslag.

Driftsrådets funksjon som *prosjektstyringsorgan* og *forhandlingsorgan* må avklares i hvert enkelt tilfelle.

Vedtak i Driftsrådet forutsetter enstemmighet. Hvis enighet ikke oppnås, må saken fremmes gjennom ordinære forvaltningskanaler.

- D 2. Driftsrådet foreslås sammensatt av følgende representanter:

- Suldal kommune (leder)
- Vassdragsdirektoratet
- Direktoratet for naturforvaltning
- Fiskeberettigede
- Statkraft/Vestlandsverkene
- Fylkesmannens miljøvernnavdeling (sekretær)

- D 3. Alle medlemmene skal ha anledning til å fremme saker for driftsrådet, men kan også kreve å få seg forelagt saker som de i henhold til mandatet mener Driftsrådet bør gi råd om eller påta seg *prosjektstyringsansvar* for.

Manøvreringsråd.

- M 1. Manøvreringsrådet skal være *Rådgivende organ* overfor regulanten i manøvreringsspørsmål etter retningslinjer opptrukket i prøvereglementet. Rådet skal også kunne fungere som *forhandlingsorgan* innenfor den fleksibilitet som reglementet tillater. Medlemmene av rådet er:

- Fiskeberettigede
- Fylkesmannens miljøvernnavdeling
- Statkraft/Vestlandsverkene (sekretær)

- M 2. Manøvreringsrådet skal utarbeide planer (årsplan, halvårsplan, kvartalsplan) for *fleksibel manøvrering* innenfor rammen av prøvereglementets pkt. III a, b, men kan også *forhandle om modifisering av reglementet innenfor rammen av pkt. III d. Vedtak om godkjenning av planer for fleksibel manøvrering og forhandlingsresultater om modifisering* forutsetter enstemmighet i manøvreringsrådet.

- M 3. Den fiskeriberettigedes representant kan i tillegg pålegges slipping for *situasjonstilpasset manøvreringsformål* innenfor rammen av prøvereglementets pkt. III c. Det forutsettes at pålegget framlegges for manøvreringsrådet til vurdering.

- M 4. Samtlige medlemmer av Manøvreringsrådet skal ha rett til å fremme forslag til *fleksibel manøvrering*, jfr. reglementets pkt. III a, b og eventuelt forslag til å føre *forhandlinger om modifisering av prøvereglementet, jfr. reglementets pkt. III d.*

Forslag om pålegg for situasjonstilpasset manøvreringsformål, jfr. reglementet pkt. III c, skal utarbeides av de fiskeberettigedes representant i samarbeid med representanten fra Fylkesmannens miljøvernnavdeling.»

Røldal-Suldal Kraft A/S har gitt følgende uttalelse i brev av 15. april 1988:

«Det fremgår samtidig at man har tatt opp spørsmålet om vårt manøvreringsreglement og definisjon av fyllingstidens begynnelse for våre magasiner.

Internt i våre instruksjoner har vi definert fyllingstidens begynnelse til å inntreffe når tilsigene til østre og vestre vassdrag i RSK tilsammen utgjør minst 57,2 m³/sek., og forblir større enn dette. Dette innebærer at fyllingstidens begynnelse vil variere fra år til år. Det har også en sjelden gang forekommet at man som følge av dette har redefinert fyllingstidens begynnelse når tilsigene har gått sterkt tilbake etter en begynnende flomsituasjon.

De uheldige konsekvensene av dette så vi sist år, nettopp fordi at nå har dette vesentlig større konsekvenser for vannføringen i Suldalslågen. Før reguleringen av Suldalsvatnet gjennom Ulla-Førre-utbyggingen, hadde dette liten betydning både som følge av Suldalsvatnets selvregulering og som følge av at vår produksjon alltid ville ha et visst nivå.

Det er med andre ord som en konsekvens av Ulla-Førre-utbyggingen at tidligere bestemt definisjon av fyllingstidens begynnelse kan få uheldige konsekvenser.

De skriver i Deres brev at en slik redefinering av fyllingstidens begynnelse som vi tidligere har hatt anledning til, fra og med dags dato skal opphøre. Så lenge de uheldige konsekvenser av dette skyldes Ulla-Førre-utbyggingen, finner vi det spesielt uheldig at det er vi som må bære belastningen av dette, noe som ikke uten videre kan aksepteres. Det vil sannsynligvis vært mer i tråd med de opprinnelige intensjoner at Ulla-Førre-reguleringen slapp *alt vann* vi tilfører Suldalsvatnet *etter 1. mai*.

Dersom dette er et uaktuelt alternativ, ber vi om at vi får drøftet også andre alternativer. Et aktuelt alternativ er at vi foretar vår tilsigsregistrering over en lengre periode enn en dag, før definisjon foretas. Dersom vi heller kan bruke en observasjonsperiode på f. eks. en uke vil dette sannsynligvis bedre situasjonen betydelig, og noen redefinering ville være uaktuelt.

Et tredje alternativ er at vi har anledning til å foreta en redefinering, mens Ulla-Førre-reguleringen ikke har anledning til å ta hensyn til dette. En slik ordning vil etter alt å dømme være mest i tråd med intensjonene bak manøvreringsreglementet for Ulla-Førre-reguleringen.»

Suldal Elveigarlag har i brev av 9. januar 1989 følgende merknader:

«Suldal Elveigarlag, seinare kalla SE, vil sterkt understreka at dette er eit prøvereglement fram til 1993. Ein må såleis ha rett til å venda tilbake til det gamle reglementet om ein finn det tenleg utan større faglege utgreiingar.

Som innleiing til reglementet må ein ta med «pkt. I Målsetting» slik Tor Ziegler har sett fram i sitt forslag frå NTNf.

Pkt. 2 III må sjå slik ut:

a) Normalt opprettholdes følgende minste-vannføringspålegg ved slippstedet Suldalsosen.

1. mai–31. juli skal tilløpet fra det lokale uregulerte nedbørsfelt tilstøtende Suldalsvatnet slippes i lågen, sammen med det vann som

Røldal-Suldal Kraft a/s er pålagt å slippe til vassdraget i henhold til manøvreringsreglement av 14. juli 1972. I tillegg slippes en vannmengde tilsvarende 9 m³/sek. fra de felter tilhørende Suldalslågen som nå blir regulert for Ulla-Førre. Tilsammen tilsvarer dette min. 51 m³/sek. ved null tilsig fra nevnte felter.

1. august–14. oktober 62 m³/sek.

14. oktober–14. november 35 m³/sek.

15. november–14. desember 19 m³/sek.

Alle endringer i vannføring ved slippstedet skal foregå med gradvisse overganger, de faste reduksjonene, helst over en 3 døgnsperiode og ikke raskere enn gjennomsnittlig 3 pst. pr. time av den vannføring elva har. Skal dette fravikes må rådgivende utvalg godkjenne dette.

Kommentar.

Kvar vår dei siste åra har me hatt vanskar med manøvrering av elva ved overgang frå vintervassføring til perioden 1. mai–31. juli.

1987 fekk me tidleg definert vårkulminasjon frå Røldal-Suldal Kraft men som ei veke seinare vart trekt tilbake att då det vart kalda-re i været, med det til fylgje at Vestlandsverka manøvrerte elva opp og ned i brå vendingar. Viser og til brev til NVE om dette.

I 1988. Melding om at vårkulminasjon hadde inntruffe hjå RSK vart meldt til Statkraft først ei veke etter at den verkeleg hadde inntruffe.

I tida frå 1. mai til vårkulminasjon køyrde RSK ut mykje meir vatn enn dei var pålagde. Dette tok Vestlandsverka til sin inntekt og slepte til Hylen. Dette skulle i staden ha kome Suldalslågen til gode.

Dette er nokre eksempel som viser at me har eit reglement som ikkje er godt nok i tida 1. mai–31. juli. Me må få reglementet heilt klart og tydeleg her, slik at det ikkje kan mis-tolkast.

Perioden 1. august–14. oktober må vera inn-delt som før.

Det syner seg ved komntroll at oppgangen av laks går føre seg heilt ut i november, slik at ein treng vel om å halda god vassføring i den-tida.

Pkt. b)

Heile siste setning vert strøken. Me snakkar her om ei nedre grense for minstevassføring og ser ingen grunn til å utvide den.

Pkt. c)

Må ha slik ordlyd:

«I tiden 1. mai til 14. oktober kan representanten for de fiskeberettigede pålegge slipping av ytterligere 54 mill. m³ pr. år fordelt på inngangs- og oppgangsflom etter innvunnen erfaring.»

Pkt. d)

Nytt punkt med denne ordlyd:

«Manøvreringen er regulatens ansvar, men skal skje i kontakt med et rådgivende utvalg bestående av:

- en av de fiskeberettigede utpekt representant
- fiskeforvalteren ved miljøvernadv. i Rogaland
- en representant frå Suldal kommune
- en fast møtende representant for Stats-

kraft deltar i utvalgsmøtene for å føre forhandlinger med utvalget og iverksette opptrukne planer

- fiskeforvalteren i Rogaland er utvalgets sekretær.»

Pkt. e)

«I tiden 15. oktober–14. november kan rådgivende utvalg pålegge regulanten slipping av ytterligere 60 mill. m³ vann til årlige renskeflommer.»

Utviklinga i Suldalslågen dei seinare år har vist ei urovekkande utvikling når det gjeld groing av mose og alger i botn av elva. Det er ikkje til å komma bort frå at dette i stor grad skuldast regulering av vassdraget. Forsøk som SE har gjort saman med Vestlandsverka syner at ein kan til ei viss grad halda groinga nede med kunstige reinskeflaumar. Difor må dette bli eit fast punkt i manøvreringsreglementet.

Pkt. IV

Hylen kraftverk.

Ordlyden må vera lik reglement av i dag.

Pkt. VI.

Her må første setning vera:

«Mosvatnet kan tidligst tappes ned 10. oktober.»

Slik ordlyden er i det gamle reglementet og i Statkraft sin søknad, har den ingen meaning då det her virkar som det er om å gjera å tappa ned tidligast mulig, f. eks. 1. januar.

Pkt. VII.

Ny tekst.

«Sandsvatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under denne kote før 1. oktober.»

Det syner seg etter nokre års drift at mange saueeigarar i området får store problem med å halda sauane sine på plass når Sandsvatnet vert tappa ned så tidleg. Ved nedtapping vil sauene passera over vatnet og trekkja heimover for tidleg.

SE har tidlegare sett fram krav om tiltak i fossane Grov og Skoti dersom det skal vera aktuelt å gå inn på noko nytt reglement. Kravet er retta til Statkraft og ligg ved søknaden.

Dette er eit absolutt krav frå SE og vil vera heilt avgjerande om ein kan gå inn for noko endring av reglementet.

I reknestykket for å gjera om verdiane frå målepunkt Larvika til målepunkt på Osvad er det blitt rekna med eit utslepp i Mosåna på 4 mill. m³ pr. år. Dette er vatn som renn over dammen på Mosvatnet og skuldast at ein i store flaumar ikkje har teknisk lagt opp til å fanga opp alt vatn. SE kan ikkje sjå at dette skal vera med å redusera slippinga over dammen på Osvad.

SE vil føreslå at dette vert lagt til dei 50 mill. m³ vatn som kan sleppast i tida 1. mai til 14. oktober.»

Adv. K. Wyller har kommet med følgende merknader i brev av 6. februar 1989:

«Når det gjelder oppmyking av gjeldende regel om avløp til Hylen Kraftstasjon i juni og juli, vil vi imidlertid presisere at denne bestemmelse ikke bare tar sikte på å hindre at laks forviller seg inn i Hylsfjorden. Bestemmelsen tar først og fremst sikte på å sikre en maksimal vannføring i Suldalslågen i laksens viktigste oppgangsmåneder (juni–juli). Vassdraget skulle i denne periode sikres fullt avløp fra Suldalsvann, kun med de begrensninger som senere er tatt inn i det nåværende reglement. A/S Sands Laksefiske vil derfor bestemt motsette seg at det åpnes adgang til et avløp til Hylen i juni–juli.»

Statkraft har i brev av 3. april 1989 følgende kommentarer til de innkomne uttalelsene:

«Punkt III: Suldalslågen.

Teksten endrast til: For en prøveperiode på 5 år, som starter samme dato som tillatelse gis, skal det slippes vann i Suldalslågen i overensstemmelse med følgende bestemmelser:

Punkt III A. 1. mai.–31. juli.

Til dette punktet har det kome merknader frå Suldal Elveigarlag og Fylkesmannen i Rogaland.

For perioden 1. mai til 31. juli går merkna-dene på kor mykje av driftsvatnet til Røldal Suldal kraft A/S (RSK) som Statkraft pliktar å sleppe til Suldalslågen. Spørsmålet om definer- ing av fyllingstidspunktet eller vårkulmi- nasjonen i RSK sitt reglement er og teke opp.

Tolkinga av manøvreringsreglementet for perioden 1. mai til 31. juli er slege fast i brev frå Vassdragsdirektoratet til Direktoratet for naturforvaltning (DN) dagsett 11. januar 1982. Sitat: «Reglementet uttrykker tydelig at Ulla- Førres plikt til å frigi vatn for Suldalslågen kommer i tillegg til den vassmengde som RSK A/S er pålagt å kjøre ut gjennom Suldal I og II. Dette pålegget utgjør utvilsomt hverken mer eller mindre enn 42 m³/s.» Etter vår vur- dering er det derfor høve til å kjøre den vass- mengda som tilsvarer differansen mellom driftsvassføringa til RSK og pålegget på 42 m³/sek. gjennom Hylen kraftstasjon. Statkraft vil og peike på at dimensjonering av Hylen kraftstasjon blei gjort med dette som føreset- nad.

Vårkulminasjonstidspunktet.

Merknadene frå Suldal Elveigarlag og Fyl- kesmannen i Rogaland om problema med defi- nering av vårkulminasjonstidspunktet, er me samde i. Saka gjeld reguleringane til RSK A/S og må derfor takast opp med dei.

Dersom det likevel er ynskje om å finne ei rask løysing på desse problema er Statkraft villig til å vurdere ein fast dato for slepp av RSK-pålegget (42 m³/s.). Tar me utgangs- punkt i når vårkulminasjonen er definert for RSK i perioden 1970–1988, er den midlare da- toen 10. mai. Ei ordning med fast dato vil føre til noko økonomisk tap for Statkraft fordi kraftverdien normalt er høgare i år med sein vårkulminasjon enn i år med tidleg kulmina- sjon. Dersom det er ynskje om å prøve denne ordninga vil likevel Statkraft gå inn for å slep- pe vatn frå og med 10. mai i prøveperioden.

Punkt III A. 1. august-fiskeperiodens slutt (nå 1. oktober).

Til dette punktet har det kome merknader frå DN, fylkesmannen i Rogaland og Suldal Elveeigarlag, der det blir hevda at det er sterk trong for høg vassføring fram til 14. oktober.

Argumentet for å ha høg vassføring til 14. oktober var tidlegare at det er trong for mykje vatn for å skape gode tilhøve for utøving av fisket.

Vårt framlegg til at vassføringa kan reduserast frå og med fiskesesongens slutt er grunngjeve med:

1. Det er ikkje lenger trong for stor vassføring på grunn av utøving av fisket.
2. Sidan laksen går opp i elva i heile oktober og jamvel ut i november, som DN og Fylkesmannen i Rogaland kan dokumentere, så syner det at oppgangen ikkje blir hindra i nokon av fossane sjølv om vassføringa er 35 m³/s. ved Stråpa.
3. Auka vassføring utover 35 m³/s. ved Stråpa gjev truleg heller ikkje positiv effekt på produksjonstilhøva i elva.
4. Nyttan som vassføring utover 35 m³/s., målt ved Stråpa, gjer i elva, er etter vår vurdering svært liten. Derimot kjem auka kraftproduksjon til nytte både for staten og kommunen.

Før ein går inn på å auke vassføringa etter fisketidas slutt bør det drøftast om dette medfører reelle fordelar, og eventuelt kor stor vassføring det er trong for. Det blir gode høve til å klarleggje desse spørsmåla i prøveperioden.

Som fylkesmannen i Rogaland gjer merk-sam på er det ei upresis formulering i siste avsnitt. Det er dei brå reduksjonane i vassføringa det er viktig å unngå, og me er samde i at ordet *endringar* blir bytt ut med *reduksjonar*.

Punkt III B.

I merknadene til dette punktet peikar Suldal Elveeigarlag på at det ikkje må gjevast høve til å gå under vassføring på 15,2 m³/s. målt ved Larvika. Fylkesmannen i Rogaland meiner at «innspart» vatn som følgje av pendlingsbandet må kunne disponerast av representanten for dei fiskeberettiga, og altså leggjast til dei 50 mill. m³, jfr. pkt. III C.

I samband med merknadene frå fylkesmannen om innsparing av vatn, synest det her vera innført ein heilt ny måte å tolke eit manøvreringsreglementet på. Slik me forstår det, meiner han at vatnregulanten brukar utover vassføringa stadfest i reglementet, og som regulanten ved teknisk betre manøvrering kan spare inn «må brukes til fordel for elva». Me er heilt usamde i denne tolkinga, og at innspart vatn skal leggjast til disponibelt vassvolum, jfr. pkt. III C.

Vår plikt er å oppfylle manøvreringsreglementet enten kontrollpunktet er ved larvika eller ved Suldalsosen. Me har alt spart ein del vatn ved å nytta såkalla adaptiv regulering. Det vil sei å manøvrere elva i høve til vassføringa i eit av restfelta til Suldalslågen. Lenger erfaring med denne driftsmetoden samtidig som Ulla-Førre nå er fullt utbygd gjev gode høve til ytterlegare innsparingar uansett kor målepunktet ligg.

Etter vår vurdering er det derfor rimeleg at innspart vatn skal gå til kraftproduksjon.

Grunnen til at Statkraft har gjort framlegg

om å leggje inn eit 5 døgns pendlingsband i pkt. III B, er at det da blir mogleg å unngå raske uheldige manøvreringar, slik det er sterke ønskje om frå Elveeigarlaget, DN og fylkesmannen.

Sidan det er ønskje om å bruke målepunktet ved Larvika om vinteren er det nesten uråd å følgje opp manøvreringsreglementet utan høve til å følgje eit pendlingsband. Sjølv-sagt med så små avvik som råd. Det er mogleg å halde seg innanfor eit nedre avvik på -7 pst. frå 15,2 m³/s., og det tilsvarar i underkant av 1 mm nedbør i restfeltet til Suldalslågen.

Grunna dei praktiske problema er derfor framlegget frå NTNFS forskningsprogram; Miljøvirkninger av Vassdragsutbygging (MVU) om bare å bruke målepunktet ved Osvad også om vinteren eit godt framlegg, som gjer det mogleg for Statkraft å følgje reglementet nøyaktig. MVU seier at det da bør gå ei minste vassføring over dammen på 11 m³/s. om vinteren.

Det har og kome merknader til at taksten i punktet er noko uklår og me gjer derfor framlegg om å endre teksten til:

«I tiden 15. desember til 30. april skal vannføringen ved Larvika midlet over de 5 foregående døgn ikke underskride 15,2 m³/s. Manøvreringen kan skje innenfor et pendlingsbånd med nedre grense 14,1 m³/s.»

Punkt III C.

Statkraft er usamd med Suldal Elveeigarlag i at disponibelt volum skal aukast med 4 mill. m³/år på grunn av at me ikkje nyttar alt vatnet som drenerer til Mosvatn. Dette er vatn som har avløp til naturleg elvefår, Mosåna, og som ikkje blir bruka til kraftproduksjon. Sjølv om det let seg gjera å ta inn dette vatnet ved å endre inntaket frå Mosvatn, er det Uriemeleg at regulanten skal kompensere for vatn som nå renn i sitt naturlege elveleie.

Forslaget frå Suldal Elveeigarlag om å stille ytterlegare 60 mill. m³ vatn til rådvelde for Manøvreringsutvalet kan Statkraft ikkje gå med på. Reinskeflaumar og andre situasjonsbestemte manøvreringar av elva bør kunne gjennomførast med utgangspunkt i vårt framlegg til fleksibilitet, som Manøvreringsutvalet skal stå for.

Punkt III D.

Til vårt framlegg om å opprette eit rådgjevande utval har det kome inn merknader frå Miljøverndepartementet, Direktoratet for Naturvernforvaltning, Fylkesmannen i Rogaland, Suldal Elveeigarlag og MVU-sekretariatet.

Utgangspunktet for vårt framlegg om å integrere manøvreringsspørsmåla og eventuelle undersøkelsesopplegg i ein vidare planprosess, var i fyrste rekke at dei faglege vurderingane og utgreiingane burde koma lokalsamfunnet til gode i form av driftsplan eller vassbruksplan for Suldalslågen.

Sidan det no frå fleire hald blir peika på at det ikkje er tenleg å blande desse problemstillingane, og fordi DN og fylkesmannen i Rogaland ikkje har følgd oppmodinga frå Miljøverndepartementet om å gå vidare med vårt framlegg, så ser ikkje Statkraft nokon grunn

til å bruke meir tid og midlar på denne sida av saka.

Det er likevel semje om at det er trong for eit rådgevande manøvreringsutval som under visse føresetnader må kunne fråvike manøvreringsreglementet. Føremålet med framlegget var å få til ein fleksibilitet i manøvreringa som tek omsyn til dei ulike brukarinteressene, og at det på den måten skulle bli til fordel for alle parter. Kor store avvik utvalet skal kunne operere innanfor må kunne variere noko over året. Til dømes kan det vera aktuelt å halde att store mengder kaldt uproduktivt vatn om våren og kanskje disponere det i form av lokke- og spyleflaumar om sommaren/hausten. I slike situasjonar er det ikkje tenleg med avgrensingar til faste prosentvise avvik frå pålagt vassføring.

Slik me ser det vil den beste garantien mot uheldige avvik frå normalreglementet vera at overordna forvaltningsorgan er representert i utvalet. Altså at det i utgangspunktet ikkje blir talfest avgrensingar på tillatne avvik, men at avviket blir vurdert i kvart tilfelle.

Manøvreringa av Suldalslågen er Statkraft sitt ansvar, og dersom framlegg frå eit rådgevande utval ikkje blir akseptert av regulanten har han rett til å manøvrere elva i samsvar med det vedtekte reglementet. Det same gjeld representanten for dei fiskeberettiga, han kan bestemme når dei 50 mill. m³ vatn skal sleppast i elva, og treng ikkje ta omsyn til utvalet si mening.

Det er derfor uheldig om utvalet ikkje har ein medlem frå regulanten og frå dei fiskeberettiga.

Utvalet bør altså etter vår vurdering ha høve til å gjera endringar i manøvreringa når det er semje om tiltaka.

Dette arbeidet må byggje på at det er gjensidige fordelar med fleksibilitet i manøvreringa, og det vil i utgangspunktet gjera arbeidet vanskeleg om regulanten skal stå utanfor utvalet, og på den måten stå i eit motsetningsforhold til resten av brukarinteressene.

Utifrå innkomne merknader og våre vurderingar meiner me at det rådgevande utvalet kan kallast Manøvreringsutvalet, og at det bør ha følgjande medlemmer:

- ein representant for dei fiskeberettiga
- ein representant for regulanten
- ein representant for fylkesmannen/DN
- ein representant for Vassdragsdirektoratet
- ein representant for Suldal kommune

Arbeidsoppgåvene til utvalet.

1. Alle medlemene i Manøvreringsutvalet og andre interessenter kan koma med framlegg til fleksibel manøvrering.
2. Manøvreringsutvalet skal utarbeide planar for fleksibel manøvrering (årsplanar, kvartalsplanar m.v.) og skal handsame innkomne framlegg til fleksibel manøvrering av Suldalslågen.
3. Ei viktig oppgåve for utvalet er å følgje med på utprøvinga av det nye manøvreringsreglementet, og å utarbeide tilråding til eit varig reglement.
4. Utvalet skal til ei kvar tid og på kort varsel ha høve til å setje i verk situasjonstilpassa manøvreringar.
5. Utvalet skal byggje sine avgjerder på fagleg grunnlag.

Til dømes meiner me det er ei oppgåve for

Manøvreringsutvalet å vurdere om og når det er trong for spyleflaumar, og etter intensjonane våre bør det vera rom for å finne ei løysing med slepp av vatn. Manøvreringsutvalet bør i denne samanheng ha for auga at lokkeflaumane og fungerer som spyleflaumar.

I prøveperioden tek me mellom anna sikte på å få fram data som kan seie noko om trongen for spyleflaumar, korleis dei verkar på botndyr og fiskeyngel, og korleis elva bør manøvrerast for å oppnå best mogleg resultat. Utifrå jamleg kontakt kan nye kunnskapar stadig koma til nytte for Manøvreringsutvalet.

Eit anna døme kan vera å byte kaldt vatn om våren med lokke- og spyleflaumar seinare på året. Med dei opplysningane DN har gjeve om oppgang av laks, er det lite truleg behov for meir vatn i elva om våren enn at dei viktige produktive areala er vassdekte tidleg på året. Redusert volum smeltevatn kan kanskje gjera elva meir produktiv. Vassstemperaturen når ikkje 9° C før i byrjinga av juli månad, og det er fyrst da laksen vandrar opp i elva.

Punkt IV. Hylen kraftverk.

Merknaden til dette punktet frå DN og fylkesmannen i Rogaland går på at løyve til å køyre Hylen kraftstasjon ikkje kan gjevast før det er synt at slik køyring ikkje lokkar laksen til Hylsfjorden.

A/S Sans Laksefiske og Suldal Elveeigarlag går mot å gje løyve til å køyre kraftstasjonen i juni og juli.

Forbodet mot køyring er grunngeve med at laks kan vandre inn i Hylsfjorden og bli ståande å stange der i staden for å gå opp i Suldalslågen.

Dersom dette er ein reell fare er det underleg at slik feilvandring ikkje er konstaterd tidlegare, for i august og september når hovudinnvandringa av laks til elva skjer, går Hylen kraftstasjon.

For å få svar på dette spørsmålet ønskjer Statkraft å undersøkje om slik feilvandring vil skje når Hylen kraftstasjon går i juni og juli.

Eit moment som bør vurderast, og som etter vår mening skaper stor fare for feilvandring av laks til Hylsfjorden, er bygging av smoltanlegg ved Hylen kraftstasjon. I klekkeriet og settefiskanlegget skal det til ei kvar tid vera laks som stammar frå Suldalslågen, og det er grunn til å tru at avløpsvatnet frå anlegget vil vera attraktivt for laks på vandring.

Punkt VI. Mosvatn.

Fylkesmannen i Rogaland gjer merksam på ein feil i teksten.

Det skal stå «fram til lavvannsperioden slutt», ikkje «fra lavvanns», dette blir retta.

Punkt VII. Sandsavatn.

Merknadene om problema med å halde saue-ene i beitet etter at Sandsavatn blir tappa ned om hausten er det grunn til å innhente nærare opplysningar om. Spørsmålet bør takast opp til vurdering, og det bør kunne takast avgjerd i løpet av den komande prøveperioden på 5 år.

*Andre merknader.**Føresetnader for prøvereglement.*

Suldal Elveeigarlag, fylkesmannen og DN ønskjer at det skal vera med ei målsetjing i prøvereglementet, slik det er formulert av MVU-prosjektet (vedlegg 12 i vår søknad). Me vil gjera merksam på at dei momenta som blir nemnt i brevet frå MVU-prosjektet er grunnen til at vi har søkt om å prøve ut eit nytt manøvreringsreglement i ein 5 års periode.

Dokumentet frå MVU-prosjektet ligg ved som grunnlag for vår søknad, og etter vår vurdering er det ikkje rett at grunngjevinga for å endre manøvreringsreglementet skal uttrykkest i sjølve reglementet. Vår erfaring tilseier at alle partar er tent med eit konsist og klart reglement, og at formuleringar som kan vera med å skape tolkingsproblem seinare, bør haldast utanfor.

Fisketrapper i Grov og Skoti.

Kravet frå Suldal Elveeigarlag om å få laksetrapper i Grov og Skoti er retta til Statkraft. Etter vår vurdering har problema med oppgang av laks i desse fossane ikkje samanheng med Ulla-Førre reguleringa. Statkraft har likevel gjeve tilbod om å endre vassføringa i periodar slik at laksen kan passere dei vanskelege stryk. Problemet for laksen er at vassføringa til tider er for stor i dei nemnde fossane. Oppvandringa av laks forbi desse fossane gjer fisket oppe i elva betre. I følgje formannen i Elveeigarlaget har den vanskelege oppgangen om sommarn ikkje noko å sei for gytepopulasjonen, for all fisk som vil opp, kjem opp på seinhausten når vassføringa blir redusert.

I brev av 31. januar 1989 peikar og Direktoratet for Naturforvaltning på spørsmålet om fisketrapper, og tilbyr teknisk og økonomisk hjelp til å gjennomføra aktuelle tiltak. Statkraft forstår det slik at DN heller ikkje vurderer spørsmålet om bygging av laksetrapper i Grov og Skoti som vårt ansvar.

Styring av vassføringa.

Fylkesmannen peikar på at det nye reglementet gjev redusert høve til å styre vassføringa for å ivareta tilhøva for oppgang av laks og for utøving av fisket.

Frå vår side er det meint at den innlagde fleksibiliteten skal ivareta dette og meir til, og at Manøvreringsutvalet skal kunne ta avgjerder om avvik frå normal vassføring. Den innarbeidde praksisen med styring av elva held derfor fram.

Prøvereglement.

Etter ovannemnde justeringar er vårt framlegg til prøvereglement som følgjer:

*Forslag til 5-års prøvereglement for Suldalslågen, nytt pkt. 2 i eksisterende reglement.**I. Flomvassføringer*

I samtlege vassdrag med unntak av Førreåna skal det ved manøvreringen has for øye at de naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke økes.

II. Overløp fra Blåsjø.

Alt overløp fra Blåsjø kan slippes til Førreåna.

III Suldalslågen.

For en prøveperiode på 5 år, som starter når tilatelse gis, skal det slippes vann i Suldalslågen i overensstemmelse med følgende bestemmelser:

- a) Normalt opprettholdes følgende minste-vannføringspålegg ved slippstedet Suldalsosen:

1. mai–31. juli skal det slippes 9 m³/s. til Suldalslågen som kompensasjon for Ulla-Førre reguleringen, sammen med det vann som Røldal-Suldal kraft A/S er pålagt å slippe til vassdraget. I tillegg skal tilløpet fra det lokale uregulerte restfeltet til Suldalsvatn, beregnet som 7 dagers glidende middelverdi, slippes i lågen.

1. aug.–fiskeperiodens slutt (nå 1. okt.) 62 m³/s.

Fiskeperiodens slutt (1. okt.)–14. nov. 35 m³/s.

15. nov.–14. des. 19 m³/s.

Alle reduksjoner i vannføring ved slippstedet skal foregå med gradvise overganger, helst over en 3-døgns periode og ikke raskere enn gjennomsnittlig 3 pst. pr. time. Perioden 1. aug. til fiskeperiodens slutt kan ikke vare lenger enn til og med 14. okt.

- b) I tiden 15. desember til 30. april skal vannføringen ved Larvika til enhver tid, midlet over de 5 foregående døgn, ikke underskride 15,2 m³/s. Manøvreringen skal skje innenfor et pendlingsbånd med nedre grense 14,1 m³/s.

- c) I tiden 1. mai til 14. oktober kan en av de fiskeberettigede utpekt representant pålegge slipping av ytterligere 50 mill. m³ pr. år for situasjonstilpassede manøvreringsformål.

- d) Et manøvreringsutvalg med representanter for rettighetshaverne og ansvarlig forvaltningsorgan skal kunne fravike dette manøvreringsreglementet. Men likevel slik at regulanten har rett til å manøvrere etter reglementet, og at representanten for de fiskeberettigede har råderett over de 50 mill. m³, jfr. pkt. III C.

Situasjonsbestemte endringer av reglementet kan iverksettes når representantene for de ansvarlige forvaltningsorgan (Vassdragsdirektoratet og Direktoratet for Naturforvaltning) og rettighetshaverne (representant for de fiskeberettigede og Statkraft) er enige. Avvikets størrelse kan Manøvreringsutvalget ta stilling til i hvert tilfelle, men aldri slik at vannføringen i Suldalslågen underskrides 10 m³/s. målt ved Suldalsosen.

Manøvreringsutvalget skal ha følgende 5 medlemmer:

- en representant for de fiskeberettigede
- en representant for Statkraft
- en representant for Suldal kommune
- en representant for Vassdragsdirektoratet
- en representant for DN/fylkesm. i Rogaland

Alle medlemmer i Manøvreringsutvalget og andre interessenter kan komme med forslag til fleksibel manøvrering. Foruten å behandle innkomne forslag, skal Manøvreringsutvalget utarbeide planer for fleksibel manøvrering og ha anledning til å legge fram forslag til varig manøvreringsreglement for Suldalslågen.

Manøvreringsutvalget skal til enhver tid og på kort varsel kunne sette iverk situasjonstilpassede manøvreringer. Utvalget skal bygge sine avgjørelser på faglig grunnlag.

IV. Hylen kraftverk.

Fra 1. juni til 31. juli skal det normalt ikke overføres vann til Hylsfjorden. Ved flom skal en ta sikte på å holde vannføringen ved Larvika under 350 m³/s. Ved regulering av slike flomsituasjoner kan overskytende vann overføres til Hylsfjorden når Suldalsvatn har nådd HRV.

Manøvreringsutvalget kan gi tillatelse til å kjøre Hylen kraftverk i kortere tidsrom i denne perioden ved vannstand lavere enn HRV i Suldalsvatn, for derigjennom å øke tilgjengelig slippvolum for situasjonstilpassede manøvreringsformål.

V. Kvilldalsåna.

I Kvilldalsåna skal det slippes vann slik at vannføringen i tiden fra 1. mai til 1. oktober ved utløpet i Suldalsvatn ikke underskrider 0,5 m³/s.

VI. Mosvatn.

Mosvatn tappes ned tidligst mulig før jul. Deretter kan vannstanden varieres fram til lavvannsperiodens slutt mellom 516,2 og 517,2. I vårflomperioden mellom 516,2 og 518,2. I tiden etter og fram til 1. september mellom 517,2 og 518,2.

VII. Sandsavatn.

Sandsavatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under denne kote før 20. august.

Forøvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i Saurdal, Kvilldal og Hylen kraftstasjoner.»

Suldal formannskap behandlet saken i møte 20. februar 1989.

Det går fram av behandlingen at kommunen vil stå fritt til eventuelt å gå tilbake til gjeldende reglement etter 5 år. Dette reglement har i hovedsak vært tilfredsstillende for kommunen.

Grunnet at Mosvatnområdet er et populært utfartsområde ber kommunen om at det blir vurdert å unngå tapping av vannet til under kote 517,2 i perioden 20. mai til 1. november.

Forøvrig vises til følgende uttalelse av 13. februar 1989 fra *Hydrologiservice A/S*.

«Begrunnelse for endringsforslag

Det synes som at hovedårsaken til at spørsmål om endring i det bestående reguleringsreglement har kommet opp, er at man har registrert at det bestående reglement i en del tilfeller har virket uheldig for fisken og fisket.

Ifølge det reglement som har vært gjeldende til nå har det ikke vært noe krav om minste-slipping av vann fra Suldalsvatnet i perioden 1. august - 14. oktober. Kravet om minste-vassføring har i denne perioden vært ensidig knyttet til Larvika. I perioder med rikelig tilsig fra lokalfeltet mellom Suldalsvatn og Larvika vil derfor minstevassføringskravet ved

Larvika kunne vært oppfylt, selv om det ikke ble sluppet noe vann fra Suldalsvatn, med andre ord at elva hadde vært fullstendig tørrlagt umiddelbart nedenfor Suldalsvatn.

I slike perioder har Statkraft likevel sluppet vann fra Suldalsvatn, selv om de altså formelt ikke har vært forpliktet til det i henhold til reguleringsreglementet.

Lokalfeltet mellom Suldalsvatn og Larvika er på 158 m², med et midlere avløp på 14,1 m³/s. Avløpet fra dette feltet reagerer raskt på nedbørstilfeller og vil derfor variere mye i løpet av kort tid. Vann sluppet fra Suldalsvatn bruker en viss tid før det når ned til Larvika. Ved plutselig tilsigsoppgang fra lokalfeltet har det derfor vært nødvendig med plutselige reduksjoner i tappingen fra Suldalsvatn for ikke å tappe «unødig» mye, med tappt kraftproduksjon som resultat.

Det er denne plutselige reduksjonen i tapping som i særlig grad har skapt problemer for fisken, idet yngelen ikke har vært i stand til å følge med ut på dypere vann når vannføringen har blitt redusert. Den har derfor «strandet» slik det er nevnt i søknaden om endring av reglementet.

Virkninger av det foreliggende forslag

Prosjekt Miljøvirkninger av Vassdragsutbygging (MVU) har stått sentralt ved utarbeidelsen av forslaget til nytt 5-års prøvereglement.

Det vesentlige nye ved det omsøkte prøvereglementet er at referansestedet for måling av de angitte minstevassføringer flyttes fra målestedet ved Larvika til Suldalsosen, og at størrelsen på de minstevassføringar som skal slippes er regnet om som følge av denne flyttingen.

Totalt vil tappingen fra Suldalsvatnet - teoretisk - bli den samme som før endringsforslaget. I praksis vil tappingen bli noe redusert i forhold til det som har blitt tappet med det til nå gjeldende reglement.

Dette skyldes at de vassføringene som var referert Larvika var å betrakte som minimumsvassføringer som ikke under noen omstendighet skulle underskrides. På grunn av usikkerhet om hvordan tilsiget fra lokalfeltet ville variere i løpet av den tiden vannet bruker fra Suldalsvatn til Larvika, har man måttet tappe litt i overkant fra Suldalsvatn for å være sikret at vassføringen ikke skulle gå under de angitte minimumsgrenser. I tillegg er det som nevnt, på «frivillig» basis, tappet i perioden 1. august - 14. oktober for at ikke elva umiddelbart nedenfor Suldalsvatn skulle tørrlegges i perioder med stort tilsig fra lokalfeltet. Dette er vann som «utslippes» har kommet elva til gode.

Hverken kommunen eller andre interessenter kan med rimelighet sies å ha krav på det vann som på denne måten er sluppet ut over det som har vært pålagt.

De viktigste virkningene av forslaget til nytt prøvereglement er at man er garantert en minstevassføring til enhver tid umiddelbart nedenfor Suldalsvatn, og at endringene i denne vassføringen ikke blir for plutselige til skade for småfisk.

Ved Larvika vil endringene bestå i en vassføring som varierer mer i takt med de forhold man har i en uberørt elv. Dette skyldes at man vil få lav virkning av variasjonene i tilsiget fra feltet mellom Suldalsvatn og Larvika. Tid-

ligere ble disse variasjonene motvirket ved at man reduserer tappingen fra Suldalsvatn når lokaltilsiget øket, og øket tappingen når lokaltilsiget ble mindre.

Oppgangsmuligheter for laks

Det gjeldende reglement er i hovedsak utformet med tanke på å opprettholde så gode oppgangsmuligheter for laks som mulig. Erfaring har vist at laksen ikke passerer Gjuvsfossen når vassføringen er større enn 75 m³/målt ved Larvika.

Å opprettholde en slik vassføring har til en stor grad vært mulig ved den mulighet de fiskeberettigedes representant er gitt til å påvirke tappingen, i punktene 2 b, c og til en viss grad pkt. 2 d i det gamle reglementet.

Den mulighet som man tidligere hadde til slik påvirkning blir sterkt redusert ved det foreliggende forslag til reglement. På den annen side gir det nye reglementet, som omtalt, en mer naturlig pulserende elv, der nedbørsforholdene i større grad enn tidligere bestemmer vassføringsvariasjonene.

Det er ikke foreslått noen endring i det vannvolum på 50 mill. m³ som står til «disposisjon» til representanten for de fiskeberettigede etter bestående reglements pkt. 2 d (forsøksreglementets pkt. 2 III c), men begrunnelsen for å bruke dette vannet er utvidet fra å gjelde kun inngangs- og oppgangsflom til å gjelde «situasjonstilpassede reguleringsformål».

Fordi den mulighet man tidligere hadde til i noen utstrekning - å styre vassføringen i ønsket retning av hensyn til oppgangsmulighetene til laks, nå er redusert, bør dette kompenseres.

Dette kan gjøres på to måter, eller helst som en kombinasjon av begge:

- Det disponible vannvolum økes ut over de nå gjeldende 50 mill. m³.
- Det utføres arbeider i Gjuvsfossen slik at oppgangsforholdene for fisken bedres.

Manøvreringsutvalg

I forslaget til nytt prøvereglement, datert 2. mars 1988, er det vist til et notat fra MVU av 18. januar 1988. Dette notat synes ikke vedlagt søknaden, med mindre det er feilskrift for det notat av 14. januar 1988 fra MVU som følger søknaden som vedlegg 12. I dette notatet (av 14. januar 1988 fra MVU) er forutsetningene og målsettingen med endringsforslagene beskrevet. Dette legges til grunn.

I notatet fra MVU av 14. januar 1988 er et «rådgivende utvalg» beskrevet. Dette utvalget bør kalles «manøvreringsutvalg», slik det er foreslått av Fylkesmannen i Rogaland i hans uttalelse av 12. januar 1989. På de stedene i Statkrafts forslag av 2. mars 1988 der det er vist til «planutvalg (driftsråd)», «rådgivende utvalg», bør dette erstattes med det nevnte «manøvreringsutvalg».

Sammensetningen av dette manøvreringsutvalg bør være slik som beskrevet i MVUs notat av 14. januar 1988. Arbeidsoppgavene til utvalget bør i første rekke være å:

- pålegge/styre bruken av de 50 mill m³ vann nevnt i pkt III c i Statkrafts forslag til prøvereglement av 2. mars 1988.¹

- gi råd/bestemme hvordan eventuelle avvik fra reglementets slippings krav skal gjennomføres (jfr. pkt. III a og III d i Statkrafts forslag).

¹) Det er naturlig at manøvreringsutvalget overtar den funksjon som de fiskeberettigedes representant i dag innhar. Etter det forslag til sammensetning av manøvreringsutvalget som er foreslått av MVU, og som man slutter seg til, vil de fiskeberettigede være representert i manøvreringsutvalget.

Hylen kraftverk

I det tidligere reglementet var det i pkt 2 h, slått fast: «Fra 1. juni til 31. juli skal Hylen kraftverk ikke kjøres.»

Begrunnelsen for denne bestemmelsen var for å hindre at laks på vandring mot Suldalslågen skulle bli lokket mot Hylsfjorden.

I det foreliggende forslag pkt. IV, er denne bestemmelse myket opp.

Det foreligger ikke nye momenter som sier at det ikke lenger er viktig å unngå kjøring av Hylen kraftverk i juni og juli. Man bør derfor beholde den formuleringen man hadde i det gamle reglementet.

Det er forøvrig uklart hva som menes når det i forslaget pkt. IV er sagt i annet avsnitt:

«Planutvalg (driftsråd) og regulant kan bli enige om å kjøre Hylen kraftverk i kortere tidsrom i denne perioden ved vannstander lavere enn HRV i Suldalsvatn, for derigjennom å øke det tilgjengelige slippvolum for situasjonstilpassede manøvreringsformål.»

Hvordan dette slippvolumet eventuelt skal kunne økes bør under enhver omstendighet presiseres.

Mosvatn

Den formulering som er brukt i forslaget pkt. VI gir ikke noen mening. Den formulering som ble brukt i det eksisterende reglementet om manøvreringen av Mosvatnet bør opprettholdes.

Konklusjon

Med de kommentarer og forslag til endringer som er gjennomgått i det følgende bør man akseptere det foreliggende forslag til 5-års prøvereglement for Suldalslågen.

Det er en underforstått forutsetning at en etter 5-årsperiodens utløp eventuelt kan kreve å gå tilake til det nå gjeldende reguleringsreglement uten noen nærmere begrunnelse.»

Norges vassdrags- og energiverk vil bemerke:

Generelt

Ved Kronprinsreg.res. av 13. september 1974 fikk Statkraft tillatelse til statsregulering av Ulla-Førrevassdragene. Gjeldende manøvreringsreglement ble fastsatt ved Kronprinsreg.res. av 4. november 1983.

Utbyggingen av Røldal-Suldalvassdragene startet med tillatelsen til Røldal-Suldal Kraft A/S (RSK) til erverv og regulering av vassdraget ovenfor Suldalsvatn. Tillatelse ble gitt ved Kgl.res. av 21. desember 1962. Nye tillatelser til en videre utbygging ble gitt ved Kgl.res. av

5. november 1964, Kgl.res. av 14. juli 1972 og Kgl.res. av 3. mai 1974 som også inneholder gjeldende manøvreringsreglement for så vidt angår RSKs reguleringer.

Bakgrunnen for søknaden fra Statkraft er å endre pkt. 2 i gjeldende manøvreringsreglement av 4. november 1983 for Suldalslågen, for å sette i gang omfattende undersøkelser med sikte på å redusere de uheldige virkningene Ulla-Førreutbyggingen har på laksestammen i elva.

I mai 1987 kom det inn klager fra Suldal Elveigarlag og fra fylkesmannen i Rogaland på slippingen av vann til Suldalslågen. Klagen gikk ut på at Statkraft urettmessig slapp en svært lav vannføring til Suldalslågen, og at dette fikk skadelige konsekvenser bl.a. for fiskeknyngelen og forurensningssituasjonen i lågen.

MVU (Miljøvirkninger av vassdragsutbygging) ved NTNf tok initiativ til å fremme et forslag overfor Statkraft med et utkast til et 5-års fleksibelt prøvereglement for Suldalslågen. Utkastet ble utarbeidet i nær kontakt med søker og danner utgangspunktet for diskusjonen.

Søknad

Statkraft søker om å få endre pkt. 2 i manøvreringsreglementet for Ulla-Førre utbyggingen i henhold til konsesjonen gitt ved kronprinsreg.res. av 4. november 1983. Det søkes om et fleksibelt manøvreringsreglement med en prøveperiode på 5-år. Det vil i denne perioden bli satt i gang undersøkelser med sikte på å komme fram til tiltak som kan redusere de uheldige virkningene Ulla-Førreutbyggingen har på laksestammen i elva. På bakgrunn av undersøkelsene er det også et mål at prosjektet også vil gi kunnskap av generell karakter og kompetanseoppbygging som igjen kan bidra til å bedre forholdene også i andre regulerte vassdrag og planlagt utbygde vassdrag. Man skal også ha for øyet å kunne utnytte vannmengden i vassdraget bedre m.h.t. kraftproduksjon i kombinasjonen med å ivareta fiskeinteressene. Det er søkt om følgende endringer i forhold til det gjeldende manøvreringsreglementet:

I søknadens pkt. 2. III i innledningen, søkes det om å flytte målepunktet for slippingen av minstevannføringspålegget fra Larvika til Suldalsosen med unntak av perioden 15. desember - 30. april som fortsatt skal ha Larvika som referansested. Grunnen til at målepunktet ikke er søkt flyttet også for denne perioden er at Elveigarlaget ikke aksepterer noen reduksjon av vannføringen målt ved Larvika, som nå er 15,2 m³/s.

I perioden 1. mai - 31. juli vil slippingen ved

dammen for det uregulerte restfeltet til Suldalslågen bli beregnet som 7-dagers glidende middelverdi, dvs. at det blir sluppet en vannføring som tilsvarer midlere verdi for de foregående syv dagene. Dette er gjort for å utjevne slippingen og for å unngå brå endringer i vannføringen.

I denne perioden vil et rådgivende utvalg kunne variere slippingsbestemmelsene i samarbeid med regulanten. Statkraft har i søknaden fremmet forslag om å opprette et rådgivende utvalg/planutvalg (driftsråd) som skal kunne variere slippingsbestemmelsene sammen med regulanten. Statkraft har foreslått en sammensetning fra 4 til 6 personer, og at det skal være mulighet for å trekke inn flere medarbeidere og fagfolk etter ønske og behov. Gruppens medlemmer skal bestå av representanter fra:

- Suldal kommunen (lokale brukerinteresser)
- Miljøverndepartementet/DN/fylkesmannens miljøvern avd.
- NVE/Vassdragsdirektoratet
- Statkraft

Siden Suldal kommune og Statkraft er de største brukerne av vassdraget er det forslått at disse skal ha to representanter hver. Kommunen skal inneha sekretærfunksjonen. Bare en person skal representere Miljøverndepartementet, DN og fylkesmannen. Etter en forsøksfase er det foreslått opprettet et driftsråd for vassdraget som skal utarbeide en forvaltningsplan for Suldalslågen. Driftsrådets sammensetning og mandat er ikke nevnt i søknaden, men den skal oppnevnes av NVE.

Perioden 1. august - fiskeperiodens slutt er søkt endret til 1. oktober mot tidligere 14. oktober. Dette er begrunnet med at fiskeperioden nå bare varer fram til 1. oktober. Inndelingen av de resterende periodene er som i det gjeldende reglementet. Vannslippingsmengdene for Suldalsosen er omregnet i forhold til Larvika, og det er i tillegg kompensert for Mosvatn som nå er overført til Ulla-Førre.

Alle reduksjonene av vannføringen fra slippstedet skal foregå med gradvis overgang, og helst over en 3-døgns periode og ikke raskere enn gjennomsnittlig 3 pst. pr. time for å unngå stranding av fisk og yngel.

I tiden 15. desember - 30. april skal vannføringen ved Larvika ikke underskride 15,2 m³/s. Manøvreringen kan skje innen et 5-døgns pendlingsbånd dvs., at midlere avløp over 5-døgn ikke skal være under 15,2 m³/s. Hvis vannføringen er mindre enn det fastsatte skal dette tas igjen neste dag.

Vannslippingen til Suldalslågen skal ikke

på noe tidspunkt i løpet av året underskride 10 m³/s, målt ved Suldalsosen.

Det søkes også om å få kjøre Hylen kraftverk i perioden 1. juni - 31. juli etter bestemte forutsetninger og vilkår, jfr. søknaden.

Søknaden om endring av manøvreringsreglementet er fremmet i henhold til vassdragsreguleringslovens § 12, pkt. 12 av 14. desember 1917.

Fordeler

Et nytt punkt 2 i manøvreringsreglementet for Ulla-Førre vil føre til bedre betingelser for fisken i vassdraget, og kunnskap som vil kunne tilføres andre vassdrag.

Den fleksible manøvreringen vil kunne fremme en bedre utnyttelse av vannmengdene i vassdraget til tider av året når prisen på kraft er høy samtidig som de fiskeberettigede kan få fremmet sine interesser i perioder med stort vannbehov og lave kraftpriser. Vannføringen vil etter dette reglementet kunne variere mer i tråd med naturlige variasjoner enn ved det tidligere reglement når målepunktet flyttes fra Larvika til oset av Suldalsvatn. Restfeltet nedstrøms dammen vil her være med å variere vannføringen i vassdraget avhengig av naturlig tilsig. Et unntak vil eventuelt gjelde før perioden 15. desember til 30. april hvor målepunktet fortsatt av søker er foreslått lagt til Larvika.

Det nye manøvreringsreglementet for Suldalslågen, sammen med en klargjøring av RSKs manøvreringsreglement m.h.t. vårkulminasjonen, vil føre til at en unngår uheldige hendelser som manøvreringen våren 1987.

Flyttingen av målepunktet til Suldalsosen, vil gjøre det betydelig lettere å manøvrere vassdraget for regulanten i henhold til reguleringsbestemmelsene.

NVEs vurderinger

I MVUs forslag til nytt manøvreringsreglement er det foreslått tatt inn en formulering om målsettingen for manøvreringen i prøveperioden. Både elveigarlaget, fylkesmannen og DN støtter dette forslaget, for å klargjøre forutsetningene som er knyttet til prøvereglementet. En slik målsetting hører etter NVEs syn ikke hjemme i et manøvreringsreglement. Reglementet skal i mest mulig konkret talfestet form angi hvorledes vannslippingen skal foregå. Bakenforliggende premisser for bestemmelser i reglementet må søkes i bestemmende myndigheters forarbeider til dette. Når det gjelder det foreliggende prøvereglement som setter i system adgang til fleksibel manøvrering kan man i og for seg være enig i at en definert målsetting er på sin plass. Vi ser heller ikke at det er uenighet om de

konkrete forhold som er nevnt i MVUs målsettingsprogram, men mener at det ikke er riktig at dette bindes opp i reglementet.

Nytt målepunkt for slippingsbestemmelsene er søkt lagt til Suldalsosen, med unntak av perioden 15. desember - 30. april som fortsatt er søkt lagt til Larvika. De innkomne uttalelsene støtter dette punktet i søknaden. En opprettholdelse av Larvika som målested i siste tilfelle er begrunnet med at de fiskeberettigede motsetter seg en flytting av målestedet i denne tidsperioden. Grunnen til denne motstanden er uklar for så vidt som den synes ikke å være faglig begrunnet. En slipping med dette referansepunktet har tidligere ført til et større slippvolum enn pålagt for å være på den sikre siden. Det synes som de fiskeberettigede har tillagt dette betydning i denne tiden med minimumsvannføring i vassdraget. Vi ser ikke at innvendingen bør tillegges vekt. NVE mener derfor at målepunktet også for denne perioden bør flyttes til Suldalsoset. Vi vil foreslå at vannføringen i Suldalslågen ikke på noe tidspunkt i løpet av året underskrider 12 m³/s målt ved Suldalsosen, jfr. pkt. c i vedlagte utkast til det nye manøvreringsreglementet. Etter beregningene vil 12 m³/s kompensere i overkant et slippingskrav på 15,2 m³/s ved Larvika. En nevner forøvrig at MVU-forslaget går ut på 11 m³/s samme sted. Man nevner også at naturlig lavvannføring ved Suldalsosen for perioden 1904-64 har en midlere verdi på 7,6 m³/s.

Forbindelsen med RSKs manøvreringsreglement

I RSKs manøvreringsreglement er i pkt. 2 bl.a. bestemt følgende:

«I fyllingstiden tappes magasinene slik at avløpet fra Suldal I og Suldal II tilsammen utgjør minst 42 m³/s uavhengig av tilsigsforholdene, men alt uregulert tilløp til Røldalsvatn i denne periode brukes til å fylle dette vatn opp til kote 378,00. Røldalsvatn må ikke tappes under denne grense før 1. oktober.»

RSK foreslo i 1967 at denne bestemmelse ble gitt en konkret definisjon når det gjeldt fyllingstidspunktets inntreden. I korthet gikk forslaget ut på at dette var tilfelle når tilsiget til Suldal I og II - dvs. sum fra østre og vestre vassdrag - var lik eller større enn midlere årlig avløp og forble større. Tallmessig er dette senere satt til 57,2 m³/s. Alt vann til Suldalsvatn fra disse vassdrag ble innregnet i de 42 m³/s enten det gikk som avløp fra kraftstasjonene eller som overløp over dammene. Overløp kunne erfaringsmessig inntre i østre vassdrag. NVE aksepterte denne definisjon i brev av 1. desember 1967.

I pkt. 2a i reglementet for Statskraftverkene (Ulla-Førre) er bestemt:

«a Fra 1. mai til 31. juli skal avløpet fra gjenværende uregulert nedbørfelt til Suldalsvatn og Suldalslågen med tillegg av en vannmengde tilsvarende 9 m³/s fra de felter tilhørende Suldalslågen som nå blir regulert for Ulla-Førre, slippes i lågen sammen med det vann som Røldal-Suldal Kraft A/S er pålagt å kjøre ut i elva i henhold til manøvreringsreglementet av 14. juli 1972.»

Etter fortolkningen kan RSK redefinere fyllingstidspunktet dersom det inntreffer en kuldeperiode og tilsiget synker under 57,2 m³/s. Dette hendte i mai 1987, og det oppsto et tidsrom da RSK etter bokstaven i reglementet ikke kunne sies å være pålagt å kjøre 42 m³/s, jfr. ordlyden i Statskraftverkens reglement. Selv om RSK i det aktuelle tilfellet kjørte mer enn 42 m³/s i dette tidsrom ble meget av dette kjørt som driftsvann i Hylen kraftverk med den følge at vannføringen i Suldalslågen til sine tider kom helt ned i 25 m³/s. Dette førte til stranding av fisk. Vassdragsdirektoratet har klart gitt uttrykk for at denne praksis ikke er overensstemmende med intensjonene i manøvreringsreglementet, jfr. det siterte brev av 11. januar 1988.

Det framgår av dokumentene at Statskraftverkene vil legge vår fortolkning til grunn slik den framkommer i nevnte brev og spørsmålet er derfor overfor Statskraftverkene avklart. Det gjenstår imidlertid å skape en klar definisjon overfor RSK. I brev av 12. april 1988 har Vassdragsdirektoratet opphevet adgangen til å redefinere fyllingstidspunktet.

RSK har i brev av 15. april 1988 hat motforestillinger mot å gi slipp på adgangen til å redefinere fyllingstidspunktet. Selskapet foreslår som et alternativ at man foretar tilsigsregistreringen over en uke og mener at dette skulle gjøre det uaktuelt med en redefinisjon.

Høringsinstansene er opptatt av at det skapes en klar bestemmelse på dette punkt.

Hensikten med bestemmelsen i RSK's reglement var å hindre en sterk endring (reduksjon) i vannføringen i Suldalslågen i overgangen fra driftssituasjonen til fyllingsperioden for magasinene.

Bestemmelsen i Statskraftverkens reglement i tiden 1. mai - 31. juli fastlegger i prinsippet uforandrede forhold nedenfor Suldalsvatn etter Ulla-Førreutbyggingen. Dette følger av at tilløpet til Suldalslågen og Suldalsvatn skal slippes - her er 9 m³/s i tillegg kompensasjon for det nedbørfelt som er regulert for Ulla-Førre - sammen med de 42 m³/s fra RSK når dette er pålagt sluppet av RSK.

NVE understreker betydningen av at tilløpet til Suldalsvatn fra nedbørsfelter regulert

for RSKs kraftverker som RSK plikter å slippe videreføres til Suldalslågen.

Før Hylen kraftverk ble bygget viste den praktiske drift av RSKs kraftverker at Suldalsvatn utjevnet tilløpsvariasjoner i meget vesentlig grad. Dette var grunnen til at man godtok at inntrådt fyllingstidspunkt kunne bli redefinert. Når Hylenutbyggingen med sin store slukeevne (272 m³/s) har endret dette er det ikke urimelig at RSK får beholde en viss fleksibilitet i å definere når fyllingstidspunktet er inntrådt.

NVE finner derfor å kunne akseptere RSKs forslag men legger til grunn 5 dager for sine tilsigobservasjoner. Tilsiget må således ligge på eller over 57 m³/s i 5-dager før fyllingstidspunktet er fastlagt. Når tilsigstidspunktet er bestemt har RSK ingen mulighet til å redefinere denne. Når det gjelder Statskraftverkens forhold til RSK forutsetter vi at alt vann inntil 42 m³/s som blir tilført Suldalsvatn fra RSKs regulerte felter blir sluppet i Suldalslågen etter 1. mai. Fra fyllingsdtdidspunktets inntreden slippes minst 42 m³/s med tillegg som nevnt ovenfor.

Det som er framholdt her er en fortolkning av RSKs reglement. Denne kan ikke innføres i reglementet uten en formell endring i.h.t. reguleringsloven. Dette kan eventuelt bli tatt opp som egen sak.

I Ulla-Førrereglementet vil man med nevnte fortolkning som bakgrunn foreslå følgende ordlyd i pkt III a.

«1. mai - 31. juli skal det slippes 9 m³/s til Suldalslågen som kompensasjon for Ulla-Førrereguleringen, sammen med tilløpet fra det lokale uregulerte restfelt til Suldalsvatn midlet over de 5 foregående døgn. I tillegg slippes tilløpet til Suldalsvatn fra de nedbørfelter som er regulert for Røldal - Suldal Kraft A/S (RSK) begrenset til 42 m³/s, men minst 42 m³/sek. når fyllingstiden for RSKs kraftverker er inntrådt.»

Statkraft ønsker å forkorte perioden 1. august - til fiskeperiodens slutt fra 14. oktober til nå å gjelde 1. oktober, p.g.a. at fiskeperioden nå slutter 1. oktober mot 14. oktober tidligere. Begrunnelsen for perioden fram til 14. oktober var å bedre fiskemulighetene i elva noe Statkraft mener bør bortfalle i og med at fiskeperioden er kortet inn.

Elveigarlaget, fylkesmannen og DN mener at det er behov for denne vannmengden fram til 14. oktober grunnet den store oppgangen av laks til langt ut i november. NVE ser her ingen vesentlig betydning for fiskens oppgang om reduksjonen i vannføringen skjer 1. eller 14. oktober, da fisken likevel går opp på eksisterende vannføring til langt ut i november. Vi foreslår at perioden som startet 1. august

slutter 30. september, og at neste periode begynner 1. oktober.

Under pkt. III b. ønsker Elveigarlaget å øke disponibel vannmengde med 4 mill. m³. De begrunner dette med at Statkraft ved beregning av vannføringen fra Suldalset har inkludert overløpet fra Mosvatn i tilløpet mellom Suldalset og Larvika. Ved at målepunktet flyttes til Suldalsosen er dette innspart vannmengde for Statkraft. Denne vannmengden mener Elveigarlaget og fylkesmannen bør tilfalle vassdraget, dvs. vannmengden under pkt. III c (jfr. NVEs forslag), kreves øket med 4 mill. m³. Et slikt tillegg er etter vår vurdering et tilleggskrav det ikke er grunnlag for å fremme fordi dette vannet er et faktisk tilløp til Suldalslågen.

MVU og Statkrafts forslag til rådgivende utvalg for å forestå manøvreringen av vassdraget og et overordnet driftsråd for forvaltningen av hele vassdraget har møtt motstand. Hverken Elveigarlaget, fylkesmannen eller DN ønsker noen sammenkopling mellom utvalget og rådet som foreslått i søknaden. Søker har trukket forslaget om et overordnet råd tilbake. Fylkesmannen støtter MVUs forslag med hensyn til det rådgivende utvalget og dets sammensetning, og mener at utvalgets oppgave i første rekke bør være å styre og å pålegge bruken av den situasjonstilpassede vannmengden, jfr. pkt. III c (jfr. søknaden). Utvalget skal i tillegg kunne gi råd om å bestemme hvordan eventuelle avvik fra reglementet skal gjennomføres, jfr. pkt. III a og d. (jfr. søknaden) DN mener i tillegg at utvalget bør kunne fravike manøvreringsreglementets pkt. III a-d (jfr. søknaden) for å ivareta den nødvendige fleksibiliteten i reglementet.

I Statkrafts kommentar til de innkomne uttalelser er det fremmet forslag til et manøvreringsutvalg for å forestå manøvreringen av vassdraget med representanter for rettighetshavere og ansvarlige forvaltningsorgan.

NVE støtter i hovedtrekk Statkraftverkenes forslag til manøvreringsutvalgets sammensetning og mandat. Vi vil anbefale at miljøsidens representant blir oppnevnt av DN, og at denne bør være lakseekspert. NVE/Vassdragsdirektoratet bør ikke delta da Vassdragsdirektoratet er konsesjonsmyndighet. Utvalget skal på fritt grunnlag uten konsesjonsmyndighetenes deltagelse utarbeide forslag til et endelig manøvreringsreglement ved prøveperiodens slutt.

Når det gjelder hvorvidt utenforstående bør få muligheten til å fremme forslag til den fleksible manøvreringen mener vi at dette kan komplisere interessene i vassdraget. Utvalget bør kun behandle forslag fra utvalgets medlemmer.

Elveigarlaget har fremmet forslag til et nytt pkt. III e. (jfr. søknaden) i reglementet. De mener at begroingen i vassdraget er blitt et så stort problem grunnet reguleringen av vassdraget, at det bør stilles til rådighet 60 mill. m³ for årlige renskeflommer. Statkraft mener på sin side at en kan benytte seg av de 50 mill. m³ som de fiskeberettigede har til disposisjon i dag til spyleflommer. Etter vår vurdering må en her se dette problemet i sammenheng med de undersøkelsene som skal inngangsettes i vassdraget.

NVE anbefaler derfor at de 50 mill. m³ som i dag kan disponeres under pkt. d. i gjeldende manøvreringsreglement nyttes i prøveperioden for å se nærmere på behovet for en utvidet vannmengde til dette formålet. NVE vil dessuten foreslå at det kan forhandles med Statkraftverkene om 60 mill. m³ i tillegg til det vannvolum de er pålagt å slippe til Suldalslågen idag. De 60 mill. m³ antas å tilsvare ca. 2 mill. kr. i perioden 1. mai til 14. november.

Statkraft søker om å kjøre Hylen kraftverk i juni og juli måneder på bestemte betingelser, jfr. søknaden. DN motsetter seg ikke dette, men det må skje på betingelse av at det blir gjennomført grundige undersøkelser som kan underbygge et feilvandring av laks inn Hylsfjorden er minimal. Elveigarlaget og adv. K. Wyller, som på vegne av A/S Sands Laksefiske, går mot en slik oppmykning av reglementet. Vi er enig med regulanten at dersom det er en reell fare for feilvandring er det vanskelig å forstå at de har tilladelse til å kjøre Hylen kraftverk fra 1. august når oppgangen av laks skjer langt ut i november. Vi støtter en midlertidig drift av Hylen kraftverk i juni-juli for å gjennomføre de undersøkelsene som er nødvendig vedrørende feilvandring av laks inn i Hylsfjorden. Man gjør imidlertid oppmerksom på de spesielle ønsker om driften av Hylen kraftverk i 1989 som er fremmet av Programrådet for etterundersøkelser i Ryfylke. Det gjelder undersøkelsesprogrammet «Virkninger av økt vintervassføring på fysiske og biologiske forhold i våre fjorder». Dette har pågått i ryfylkefjordene siden 1972 og omfatter undersøkelser bl.a. i Hylsfjorden både før og etter utbyggingen av Ulla-Førre. Etterundersøkelsenes siste tokt er planlagt i tiden 26. juli - 8. august 1989. Det er viktig for prosjektet at Hylen Kraftstasjon blir kjørt som forutsatt. Dette innebærer full stans i tiden 10. - 31. juli og helst full drift i tiden 1. - 6. august d.å. NVE forutsetter at det tas hensyn til dette.

Vedrørende nedtappingen av Sandsavatn, jfr. pkt. VII, bør det ikke foretas endringer i gjeldende reglement. Sandsavatn er det betydeligste magasin på 600 m - nivået og bør ikke bindes sterkere uten at mere inngående

analyser over konsekvensene for kraftproduksjonen er lagt fram.

Angående kravet om tiltak og styringsmuligheter i Grovafoss, Skatefoss, Gjuvfoss og Sandsfoss fra Elveigarlaget, fylkesmannen og DN med hensyn til oppgangsmulighetene for fisken, er søkt ivaretatt av Manøvreringsutvalget slik at fisken kan passere fossene. Fylkesmannen ønsker også et tillegg i disponibel vannføring tillagt pkt. IIIc (jfr. søknaden) for å bedre fiskens oppgangsmulighet. NVE finner at problemene med oppgangsmuligheten for fisk vil bli ivaretatt av manøvreringsutvalget og at en økning av den disponible vannmengden under pkt. IIIc ikke er nødvendig.

NVE har vurdert Suldal kommunes uttalelse. Det foreslåtte reglement gjelder i en prøveperiode. Ved utgangen av denne må perioden eventuelt forlenges eller nytt reglement fastsettes. I mangel av dette vil reglementet av 4. november 1983 gjelde. Prøveperioden foreslås å vare til 1. mai 1995. Når det gjelder styringsmulighet for lakseoppgangen viser man til at fleksibiliteten i reglementet i hovedsak dreier seg om hensyn til fisken og fisket som nevnt.

Fysiske tiltak i elva er forøvrig etter NVE's syn ikke tema for denne sak. Suldal kommune har ellers ikke avvikende meninger til det opplegg for prøvereglement som fremmes nå.

Konklusjon

NVE tilrår at tanken om en fleksibel manøvrering for Suldalslågen følges opp gjennom et prøvereglement som gjøres gjeldende for tiden fram til 1. mai 1995. Man anbefaler fastsatt nytt reglement for denne tid i samsvar med vedlagte utkast og at det samtidig etableres et manøvreringsutvalg med representasjon som nevnt i utkastet.

Manøvreringsutvalget arbeider på bakgrunn av den målsetting som er uttrykt i MVUs uttalelse av 3. februar 1988 og med de arbeidsoppgaver som er angitt i Statskraftverkens brev av 3. april 1989 (pkt. III d. 1-5) med den korreksjon at forslag til flekksibel manøvrering kun kan fremmes av utvalgsmedlemmene. Det forutsettes at utvalget gir årlig melding til NVE om manøvreringen og de resultater som er – eller forventes – oppnådd.

Man presiserer videre:

Det vannvolum som utvalget disponerer over ligger mellom en nedre grense på 378 mill. m³ og en øvre grense på 722 mill. m³ med tillegg av avløpet fra Suldalsvatns uregulerte nedbørfelt i tiden 1. mai til 31. juli og avgitt vannvolum fra RSKs regulerte nedbørfelter i samme tidsrom. (Regnet som årlig middel utgjør dette 666 mill. m³.)

res ved representanter for de fiskeberettigede, men det forutsettes at man tar hensyn til behov for spyleflommer av hensyn til begroinger i vassdraget.

- Det kan forhandles med Statkraft om ytterligere inntil 60 mill. m³ i særlig situasjoner.
 - Iverksetting av avvik fra de angitte vannføringer i reglementet krever enighet i utvalget.
 - Det skal føres protokoll over beslutninger om iverksetting av fleksibel manøvrering.
- Behandlet i NVEs råd den 9. mai 1989. Rådet slutter seg enstemmig til anbefalingen fra NVEs administrasjon.»
- Se tabellen som står på side 84.

Bortsett fra Suldalsvatnet utføres dammene med faste overløp, og det regnes med at vannstanden kan stige inntil 1 m over øvre reguleringsgrense under flom. I Suldalsvatn vil maksimale flomvannstander ikke overstige det som ville forekommet i uregulert vassdrag. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

B. Overføringer

- a. Avløpene fra Bratteliåna ved øvre Storvatnet (119,5), Krymleåna (22,8) og Fossåna ved Stora Gilavatnet (4,7), tilsammen 147,0 km² nedbørfelt, overføres til Førrevatnet.
- b. Avløpene fra Førrevatnet (82,3), vann k 1063 i Flottåna (1,9) og avløpene under a, tilsammen 231,2 km² nedbørfelt, overføres til Oddatjørna.
- c. Avløpene fra Pjåkevatnet (2,6) og 3 bekker i Kvilldalsåna (4,7), tilsammen 7,3 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Saurdal kraftstasjon eller videre til Blåsjø.
- d. Avløpene fra Vestre kaldåvatnet (15,4), bekk fra Novletjørna (4,5) og Skorpevadhøl (86,2), tilsammen 106,1 km² overføres til Blåsjø.
- e. Avløpene fra Oddatjørn (68,5) og avløpene under b. og d, tilsammen 405,8 km² nedbørfelt, overføres via Aurdal og Kvilldal kraftstasjoner til Suldalsvatnet.
- f. Avløpene fra Brokadalen (6,1), bekk (1,8), bekk fra Sprongavatna (11,9), Grasdalen (23,2), Bjørndalsvatnet (5,6), 2 felt i Helgelandsåna (5,9 og 0,6), bekk (4,8), Glommefossen (5,7). Sørånas restfelt gjennom Stølsdal pumpeverk (9,9), Holavatnet (3,5), Flottånas restfelt (24,2), bekk (0,4) og Ulladalsånas restfelt (56,4), tilsammen 179,9 km² nedbørfelt, overføres til Sandsvatn.
- g. Avløpene Fossånas restfelt (29,2), Fossånas restfelt (8,1), bekk (0,7), fra Mosvatnet, inklusive bekk fra Gamlaskardvatnet (23,1) og 2 bekker (1,1) gjennom Hjorteland pum-

«NVEs forslag til nytt manøvreringsreglement for Ulla-Førreverkene. Prøvereglement gjeldende til 1. mai 1995.

1.

A. Reguleringer:

Vatn	Naturlig sommervannstand m.o.h.	Reguleringsgrenser		Opp- demming m	Senking m	Regu- lerings- høyde m
		Øvre m.o.h.	Nedre m.o.h.			
Blåsjø:						
Øvre Storvatnet	975,0	1 055	950	80,0	25,0	105
Store Gilavatnet	1 045,5	1 055		9,5		
Førrevatnet	975,5	1 055	970	79,5	5,5	85
Undeknutvatnet	992,4	1 055	935	62,6	57,4	120
Andrevatnet	1 022,8	1 055	995	32,2	27,8	60
Tredjevatnet	1 031,3	1 055	960	23,7	71,3	95
Oddatjørn	936,1	1 055	930	118,9	6,1	125
Vestre Kaldavatnet	1 113,2	1 115	1 111	1,8	2,2	4
Skorpevadhøi	1 047,8	1 060	1 045	12,2	2,8	15
Bjørndalsvatnet	700,0	702	695	2,0	5,0	7
Vassbottvatnet	474,0	475	470	1,0	4,0	5
Oddetjørna	628,7	630	625	1,3	3,7	5
Stovedalsvatnet	827	830	790	3,0	37,0	40
Flottene	589,7	613	590	23,3		23
Mosvatnet	517,7	518,2	516,2	0,5	1,5	2
Sandsavatnet	602,3	605	550	2,7	52,3	55
Lauvastølvatnet	594,3	605	590	10,7	4,3	15
Suldalsvatnet	67,5	68,5	67	1,0	0,5	1,5

Høydegrunnlag se bilag 3.1.2 i NVE – Statskraftverkernes generalplan av november 1971.

peverk, 3 bekker (2,5) og bekk fra Heiavatnet (4,8), tilsammen 31,5 km² nedbørfelt, overføres til Sandsvatnet.

- h. Avløpet fra Sandsvatnet (58,2) og avløpene under f. og g., tilsammen 64,7 km² medbørfelt, overføres via Kvilldal kraftstasjon til Suldalsvatnet eller pumpes opp i Blåsjø.
- i. Avløpet fra 69,3 km² av Mostølvatnets nedbørfelt og videre fra 3 bekker (4,7), Longavatnet (0,7), Dørlevatnet (1,9) og Eivindsåna (10,0) tilsammen 86,6 km² nedbørfelt, overføres til Lauvastølvatnet.
- j. Avløpene fra Grunnvatnets restfelt (25,5) km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Kvilldal kraftstasjon.
- k. Avløpet fra Lauvastølvatnet (34,3) og avløpene under i og j., tilsammen 147,2 km² nedbørfelt, kan pumpes opp i Blåsjø.

2.

I flomvassføringer

I samtlige vassdrag med unntak av Førreåna skal det ved manøvreringen tas for øye at de naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke økes.

II Overløp fra Blåsjø

Alt overløp fra Blåsjø kan slippes til Førreåna.

III Suldalslågen

Det skal slippes vann til Suldalslågen i overensstemmelse med følgende bestemmelser:

- a) Normalt opprettholdes følgende minste-vannføringspålegg ved slippstedet Suldalsosen:

1. mai - 31. juli skal det slippes 9 m³/s til Suldalslågen som kompensasjon for Ulla-Førrereguleringen, sammen med tilløpet fra det lokale uregulerte restfelt til Suldalsvatn midlet over de 5 foregående døgn. I tillegg slippes tilløpet til Suldalsvatn fra de nedbørfelter som er regulert for Røldal – Suldal Kraft A/S (RSK) begrenset til 42 m³/sek. når fyllingstiden for RSK's kraftverker er inntrådt.

- 1. august - 30. september 62 m³/s
- 1. oktober - 14. november 35 m³/s
- 15. november - 14. desember 19 m³/s
- 15. desember - 30. april 12 m³/s

Alle reduksjoner i vannføring ved slippstedet skal foregå med gradvise overganger, helst over en 3-døgns periode og ikke raskere enn gjennomsnittlig 3% pr. time.

- b) I tiden 1. mai til 14. oktober kan en av de fiskeberettigede utpekt representant pålegges slipping av ytterligere 50 mill. m³ pr. år for situasjonstilpassede manøvreringsformål.
- c) Et manøvreringsutvalg skal kunne fravike dette manøvreringsreglementet, men likevel slik at representanten for de fiskeberettigede har råderett over de 50 mill. m³, jfr. pkt. III b.

Situasjonsbestemte endringer av reglementet kan iverksettes når det er enighet i utvalget.

Avvikets størrelse kan Manøvreringsutvalget ta stilling til i hvert tilfelle, men aldri slik at vannføringen i Suldalslågen på noe tidspunkt i løpet av året underskrider 12 m³/s målt ved Suldalsosen.

Manøvreringsutvalget skal ha følgende 4 medlemmer:

- en representant for de fiskeberettigede
- en representant for Statkraft
- en representant for Suldal kommune
- en representant for Dir. for nat.forvl./fylkesm. i Rogaland.

Alle medlemmer i Manøvreringsutvalget kan komme med forslag til fleksibel manøvrering. Foruten å behandle innkomne forslag skal Manøvreringsutvalget utarbeide planer for fleksibel manøvrering og ha anledning til å legge fram forslag til varig manøvreringsreglement for Suldalslågen.

Manøvreringsutvalget skal til enhver tid og på kort varsel kunne sette iverk situasjonstilpassede manøvreringer. Utvalget skal bygge sine avgjørelser på faglig grunnlag.

IV Hylen kraftverk

Fra 1. juni til 31. juli skal det normalt ikke overføres vann til Hylsfjorden. Ved flom skal en ta sikte på å holde vannføringen ved Larvika under 350 m³/s. Ved regulering av en slik flomsituasjon kan overskytende vann overføres til Hylsfjorden når Suldalsvatn har nådd HRV.

Manøvreringsutvalget kan gi tillatelse til å kjøre Hylen kraftverk i kortere tidsrom i denne perioden ved vannstand lavere enn HRV i

Suldalsvatn, for derigjennom å øke tilgjengelig slippvolum for situasjonstilpassede manøvreringsformål.

V Kvilldalsåna

I Kvilldalsåna skal det slippes vann slik at vannføringen i tiden fra 1. mai til 1. oktober ved utløpet i Suldalsvatn ikke underskrider 0,5 m³/s.

VI Mosvatn

Mosvatn tappes ned tidligst mulig før jul. Deretter kan vannstanden varieres fram til lavvannsperiodens slutt mellom 516,2 og 517,2. I vårflomperioden mellom 516,2 og 518,2. I tiden etter og fram til 1. september mellom 517,2 og 518,2.

VII Sandsavatn

Sandsavatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under denne kote før 20. august.

Forøvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i Saurdal, Kvilldal og Hylen kraftstasjoner.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE/Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE/Vassdragsdirektoratet.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å ersatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Innkommene uttalelser til Norges Vassdrags- og energiverks innstilling av 12. mai 1989:

Suldal kommune uttaler i brev av 12. juli 1989:

«Suldal kommune støtter ideen om å prøve ut eit fleksibelt manøvreringsreglement. Nedanføre vil ein peike på ein del vesentlege moment som må stettast før Suldal kommune vil godkjenne prøvereglementet.

Prøvereglement.

Suldal kommune vil som tidlegare merka halde på retten til å gå tilbake på gamalt reglement etter 5 år utan større faglege utgreingar.

Målsetjing.

Hovedgrunnen til at ein ynskjer eit nytt reglement, er at ein i det noverande har erfart fleire uheldige verknader for produksjon av laks og aure i elva. Utover dette kan det ved å opna for eit meir fleksibelt reglement, gjerast mogleg å utnytta vatnet betre i kraftproduksjonen.

Dette er alle partar samde i og kjem godt til uttrykk gjennom pkt 1. Målsetjing, slik MVU gjer forslag om å ha eit mål for prøveperioden er viktig. Difor meiner Suldal kommune at målsetjinga slik MVU har foreslått, må koma med som ei innleiing til reglementet.

Inntening av vatn.

Ein føresetnad for å flytte målmerket frå Larvika til Osvad, har vore at det totalt skal renna same vassmengda i elva som før. Dei verdiane som har vore knytte til Larvika for dei ulike periodane, har vore absolutte minstemål ein kunne sleppa. Det er uråd å «balansere» elva på dette målet og Statkraft har då slept noko meir for å liggje på den sikre sida. Dette var forhold som var kjend av alle og vart akseptert den gongen konsesjonsvilkåra vart segla.

Når nå vass-sleppet vert knytt til eksakte verdier målt på Osvad, vil ein tene inn dette vatnet ein tidlegare måtte sleppe for å «sikra». Som kjend er minka vassføring ein av årsakene til redusert produksjon av laks i elva.

Suldal kommune kan ikkje vera med på at vassføringa skal reduserast ytterlegare. Den samla vassmengda som vert tent inn, må kunna disponerast av manøvreringsutvalet og sleppast til tider då dette vil styrke produksjonen.

At det er trong for meir vatn for slepping i ulike situasjonar, skulle vera godt dokumentert.

Det kan nemnast:

- Problem med isdanning i elvebotnen på lågaste vassføring.
- Vatn til inngangs- og oppgangsflaumar.
- Flaumar for å reinske opp groing i elvebotnen.
- Auke produksjonsarealet til fisken i periodar av året.

Vassføring 1. august – 14. oktober.

NVE vil redusere perioden 1. august – 14. oktober til å gjelda 1. august – 30. september. Dette går me sterkt imot fordi elva treng vassføring på 62 m³/s så lenge som mogleg.

Suldalslågen er sein, og hovudårsaka er at me langt ut over sommar og haust har låg temperatur i elva (snøsmelting). Når me derimot får høgare temperatur, så held han seg og høg lenge i motsetning til andre elvar. Den tida ein her vil minka vassføringa, er ei viktig tid i produksjonen av lakseyngel nettopp på

grunn av den høge temperaturen. Dersom ein nå reduserer vassføringa, vil ein og minka vassdekka produksjonsareal, og spesielt i området 62–35 m³/s tårlegg ein store areal med strender der næringsdyr har etablert seg og lakseyngel beitar.

I følgje Albert Lillehammer og Svein Saltveit har Lågen brukbar klekking og bra med yngel om sommaren, det er først om hausten den store svikten kjem og mykje småfisk dauar. Å ta bort vatn her, vil føra til ytterlegare svikt i naturleg produksjon.

I same perioden har ein fortsatt innsig og oppgang av laks i monalege mengder. Dersom ein reduserer vassføringa så tidleg som 30. september, vil det føra til at laksen har vanskar med å finne elva og oppgangen vert redusert.

På dette grunnlaget kan me ikkje på nokon måte vera med på den reduksjonen som NVE har foreslått.

Suldal kommune vil kreve at vintervassføringa må målast ved Larvika og vera min 15,2 m³/s. Det er i dei hardaste kuldeperiodane ein får problem med ising i elvebotnen. På same tid frys nær alt lokaltilsigget vekk (ned i 1 m³/2). Det vil sei at me får maks. 13 m³/s. på Larvika. Å ha 2 m³/s. ekstra i desse situasjonane, reduserer problemet med ising.

Eit alternativ til dette vil vera å ha 12 m³/s. målt på Osvad dersom ein får auka disponibel vassmengde for manøvreringsutvalet slik at ein kan sleppe på ekstravatn i kritiske periodar.

Manøvreringsutval.

Suldal kommune vil støtta manøvreringsutvalet si samansetjing og mandat slik NVE foreslår dersom endringar av reglementet kan iverksetjast etter fleirtalsvedtak i utvalet.

Oppgongshindrande fossar i Grov og Skoti.

Ein viktig fordel Suldal kommune ser i eit nytt reglement, er at det vert naturen som i større grad vil styra elva. Elva får naturlege reaksjonar i meir og mindre vassføring etter som nedbør og tørke styrer dette.

Problema med oppgongen ved Grov og Skoti var tilstades før og, men dei vert nå i høg grad forsterka.

NVE meiner at problema i Grov og Skoti kan løysast ved at manøvreringsutvalet grip inn og regulerer elva. Ein svekkar det nye reglementet dersom ein også i framtida må manipulere med vassføringa kvar gong det kjem nedbør i fisketida. Suldal kommune vil sterkt understreka at oppgongsforholda i Grov og Skoti bør gjerast lettare dersom eit nytt reglement skal innførast.

Hylen kraftverk.

Suldal kommune kan berre godta at manøvreringsutvalet kan gi oppning for å kjøpe Hylen kraftverk i juni/juli dersom det etter grundige undersøkingar/prøver over fleire år viser seg at me ikkje får feilvandring av laks til Hylsfjorden. Prøvene som er gjorde i juni/juli -89 er ikkje godt nok grunnlag for dette.

Innsig og oppgang i Suldalslågen har vorte seinare år for år. Me meiner at ein må prøve ut feilvandring også i august og ut frå dette vur-

dere om stopp av kraftstasjonen bør leggjast til juli/august i staden for juni/juli, eventuelt utvidast til å gjelda 3 mndr.

Mosvatn.

Ein syner til tidlegare uttale at Mosvatnet ikkje må tappast under kote 517,2 i perioden 20. mai til 1. november. Det vert satsa mykje på turisme i Suldal nå, og Mosvatnområdet er unikt i slik samanheng.

Sandsa.

Suldal kommune vil be om at det vert teke omsyn til at tidleg nedtapping av Sandsa fører til store problemer for saueeigarane i området. Me får stadig nye stadfestingar om at enkelte nærmast må gjete sauane sine etter nedtapping fordi dei går over vatnet (botnen) ved Sandsaosen. Sandsa bør ikkje tappast ned før 1. oktober.

Ein bør leggja opp til ein rutine der Statkraft uoppfordra sender eit årsrekneskap over vassmengder og vassføring til DN., Fylkesmannen, Suldal kommune, NVE Vassdragsdirektoratet og Suldal Elveigarlag.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet sier følgende i sitt brev av 29. juni 1989:

«Vi viser til OED's brev av 24. mai 1989. Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til Norges Vassdrags- og energiverks innstilling datert 12. mai 1989 vedrørende ovenstående sak.»

Miljøverndepartementet uttaler følgende i brev av 7. august 1989:

«Vi viser til Deres brev av 24. mai 1989 vedlagt NVE's innstilling i saken.

Suldalsvassdraget er et av Vestlandets store hovedvassdrag med et totalt nedslagsfelt på 1 448 km². Nedbørsfeltet omfatter bl.a. de sørvestlige deler av Hardangervidda. Suldalslågen er den ca. 22 km lange elvestrekningen mellom Suldalsvatnet (68 m.o.h.) og sjøen.

Vassdragene ovenfor vatnet ble bygget ut av Røldal-Suldal Kraft A/S (RSK) i 60- og 70-årene. Det er fortsatt utbyggingsmuligheter i disse vassdragene.

Statkraft fikk i 1974 tillatelse til å gjennomføre Ulla-Førre-utbyggingen. Denne utbyggingen innebar en utbygging til Suldalsvatnet av deler av de lokale nedbørsfelt til Suldalsvatnet og Suldalslågen sammen med store overføringer fra andre vassdrag. Denne kraftstasjonen (Kvilldal) er Norges største. Videre ble fallet mellom Suldalsvatnet og fjorden utbygget i Hylen kraftverk. Hvilken vannføring Suldalslågen skal ha er derved vesentlig diktert av bestemmelsene i manøvreringsreglementet.

Såvidt vi har oversikt over, er Suldalsvassdraget det eneste større laksevassdrag i landet som er bygget ut helt til fjorden. Dette er en hovedgrunn til at vi vel her har landets mest omfattende minste vannføringspålegg omregnet i tapt kraftproduksjon.

Produksjonen etc. i Hylen kraftverk er ikke omtalt i innstillingen, men i St.prp. nr. 117 (1973-74) om Ulla-Førre finner vi (tallene må sikkert justeres noe idag):

Total fastkraft i Ulla-Førre med minste vann.	5 830 Gwh
Tilløp til Hylen kraftverk:	4 959 mill. m ³
Midlere produksjon i Hylen uten minste vann.	816 Gwh
Fastkraft i Hylen uten minste vann	760 Gwh
Fastkrafttap i Hylen pga. minste vannføring	150 Gwh

Hylen kraftverk har sitt utløp innerst i Hylsfjorden over 20 km fra munningen av Suldalslågen.

Manøvreringsreglementet for Suldalslågen fastsetter at Hylen kraftverk ikke skal kunne kjøres i juni og juli. Dette er ment å motvirke at laks som kommer inn fra havet søker inn Hylsfjorden til Hylen kraftstasjon istedenfor å søke inn til munningen av Suldalslågen.

Manøvreringsreglementet ble fastsatt i 1974 og fikk praktisk betydning fra rundt 1980. Den eneste endringen som har skjedd i reglementet etter 1974 er at en i 1983 fikk en bestemmelse om at Hylen kraftverk kunne kjøres i juni og juli dersom det var storflom.

Det er fastsatt minste vannføringer i Suldalslågen over hele året. Etter forslag fra kommunenes fiskerikonsulent ble målepunktet for minste vannføringene fastsatt til Tjelmane bru (Larvika) nederst i vassdraget. Nedbørsfeltet mellom Suldalsosen og Larvika bidrar derved til tider vesentlig til minste vannføringen, slik at det nødvendige vannslippet fra dammen i Suldalsosen kan variere sterkt innenfor korte tidsrom. Dette har vist seg uheldig da de derfed følgende vannstandsvariasjonene øverst i elva bl.a. har ført til en utstrakt stranding (tørrlegging) av lakseyngel og næringsdyr.

Tanken om å endre manøvreringsreglementet har Statkraft arbeidet med i flere år, de siste årene i samarbeid med Universitetet i Oslo, Direktoratet for naturforvaltning (DN), fylkesmannen i Rogaland og prosjektet Miljøvirkninger av vannkraft (MVU).

Departementet har sendt NVE's innstilling på høring til fylkesmannen, DN og Statens forurensningstilsyn.

Fylkesmannen og DN tar i sine uttalelser til innstillingen av hhv. 7. juli 1989 og 18. juli 1989 opp enkelte punkter der innstillingen avviker fra anbefalingene under høringsrunden:

Målsettingsformulering

Fylkesmannen, elveeigarlaget og DN sluttet seg under høringen til forslaget fra MVU om at det ble tatt inn en målsettingsformulering i prøvereglementet.

NVE har påpekt at det ikke er registrert uenighet om de konkrete forhold i MVU's forslag til målsettingsformulering. NVE går imidlertid imot forslaget med den begrunnelse at en slik målsetting «ikke hører hjemme» i et manøvreringsreglement. Samtidig kan NVE «i og for seg» være enig i at en definert målsetting kan være på sin plass når det gjelder et prøvereglement som setter i system adgangen til fleksibel manøvrering.

Fylkesmannen mener det er helt nødvendig at det ikke hersker noen tvil om målsettingen med prøvereglementet, og peker på at alle parter i utgangspunktet har akseptert denne målsettingen. Ikke minst ser han fastsettelsen av en målsetting som avgjørende for at

manøvreringsutvalget skal kunne fungere til tross for de interessekonfliktene som med sikkerhet vil oppstå.

Departementet vil peke på at problemene omkring RSK's manøvreringsreglement (s. 43 i innstillingen) illustrerer viktigheten av at intensjonen med et reglement går klart fram. Vi er likevel usikre på om de nåværende formuleringene vil virke klargjørende i de eventuelle interessekonfliktene som vil oppstå i utvalget. Man bør i løpet av prøveperioden komme fram til formuleringer som er mer operative enn de som nå er foreslått, og som helst refererer seg til hver enkelt periode av året. Målsettingen i prøveperioden bør være at man for hver enkelt periode kommer fram til hvilken vannføring som sammen med andre tiltak gir de optimale forhold for fiskeproduksjon og fiske.

Bruk av innspart vannmengde

Flyttingen av målepunktene for minste-vannføringen fra Larvika opp til dammen ved Osvad, dvs. til samme sted som vannet slippes, betyr at det blir lettere å unngå å slippe mer vann enn reglementet krever. Statkraft kan derved spare vann som isteden kan gå til kraftproduksjon.

Fylkesmannen finner det uakseptabelt at denne vannmengden brukes til kraftproduksjon så lenge hovedmålet med prøvereglementet er å bedre de biologiske forhold i elva. Det vises til konsesjonsbehandlingen av Ulla-Førre der krav til vannføring i elva fra fiskeri-biologisk hold var vesentlig høyere enn det kompromisset som er nedfelt i gjeldende manøvreringsreglement. Det pekes konkret på en lang rekke forhold som gjør det ønskelig å ha mer vann til disposisjon.

Departementet vil peke på at vannføringen i Suldalslågen allerede er relativt høye. Mye tyder på at en økning av disse, samfunns-messig sett kan koste mer enn man vinner inn ved økt lakseproduksjon og andre fordeler. Vi har stor tro på at andre tiltak, bl.a. slike som Statkraft nå etter eget initiativ har satt igang, sammen med det nye reglement vil gi større samfunnsmessig avkastning.

Dette spørsmålet vil man imidlertid får et bedre grunnlag for å besvare etter at prøveperioden er over. På det nåværende tidspunkt kan vi ikke støtte fylkesmannens forslag. Vi viser imidlertid til at NVE har foreslått at det kan forhandles med Statkraft om å slippe inn til 60 mill. m³ i særlige situasjoner i tillegg til det vannvolum de er pålagt å slippe idag. Vi støtter dette forslaget.

Punkt 2 III a, innkorting av perioden 1. august – 14. oktober.

NVE går inn for Statkrafts forslag om å korte inn perioden med høy vannføring på etter-sommeren (62 m³/s.), slik at man allerede fra 1. oktober starter perioden med 35 m³/s. Begrunnelsen er at fiskeperioden nå slutter 1. oktober, og at fisken likevel går opp i elva på eksisterende vannføring til helt ut i november.

Fylkesmannen mener at innsiget av laks til elvemunningen etter alt å dømme påvirkes av den vannstrøm som skapes utover i fjordsystemet i en periode før oppgangen på elva. Ved å trappe ned vannføringen 14 dager tidligere vil en kunne risikere at en del laks ikke finner fram til elva.

Videre pekes det på at en reduksjon av vanndekket areal i elva i denne perioden vil kunne medføre reduserte produksjonsmuligheter (reduert vekst av lakseungene). DN er spesielt opptatt av dette.

Fylkesmannen konkluderer med at ned-trappingstidspunktet ikke må endres. Alternativt må innspart vann, ca. 33 mill. m³, legges til den disponible vannmengde.

Departementet vil peke på at det faglige grunnlaget for vannslipp i de enkelte perioder nå er spinkelt. Tallene som er foreslått i prøvereglementet er de samme som ble fastsatt i 1974 (korrigert for endret målepunkt). I prøveperioden bør man komme fram til normtall som er bedre faglig fundert.

For den omtalte perioden vil vi foreslå at man i prøveperioden som et kompromiss skyter inn en periode med 50 m³/s. i tiden 1. oktober – 14. oktober. Dette betyr en økning på 18 mill. m³ i forhold til Statkrafts forslag.

Punkt 2 III c, manøvreringsutvalgets myndighet og sammensetning

NVE har sluttet seg til Statkrafts forslag av 3. april, med unntak av bestemmelsen om at også andre enn utvalgets medlemmer skulle kunne fremme forslag til fleksibel manøvrering.

Departementet er enig med fylkesmannen i at det for å forebygge misforståelser bør presiseres hvilke konkrete punkter utvalget har myndighet over.

DN mener at et utvalg som er sammensatt som foreslått av MVU vil gi den beste løsning. DN kan likevel akseptere NVE's løsning da et utvalg uten at Statkraft er representert vil være avhengig av Statkrafts samtykke for å kunne iverksette tiltak.

Fylkesmannen mener utvalget bør gis myndighet til å treffe fjertallsavgjørelser.

Departementet er i likehet med fylkesmannen opptatt av at utvalget blir mest mulig handledyktig, og at det blir effektivt og raskt arbeidende. Vi tror likevel det beste vil være at man følger NVE's forslag som Statkraft slutter opp om. Utvalget vil da ha bestemmende myndighet over vannføringen når det er enstemmighet i utvalget.

I løpet av prøveperioden vil man kunne komme fram til om andre løsninger er bedre.

Punkt 2 III, disponibel vannmengde pr. år

Fylkesmannen mener den øvre grensen for den ikke-årsvariable vannmengde som skal slippes ifølge NVE's forslag er 725 mill. m³ og ikke 722 mill. m³ som angitt i NVE's innstilling. Dette stemmer også med våre beregninger.

Den årsvariable vannmengden er av NVE beregnet til å være i gjennomsnitt 666 mill. m³.

I tillegg kommer de 50 mill. m³ som idag disponeres av de fiskeberettigtes representant. Vi er enig med fylkesmannen i at også denne vannmengden bør styres av utvalget.

I tillegg kommer også 18 mill. m³ som vi foreslår å slippe i tillegg til NVE's forslag i perioden 1. oktober – 14. oktober, se ovenfor under punkt 2 III a.

Totalt gir dette 1 409 mill. m³. Til fratrekk kommer 378 mill. m³ som tilsvarer summen over året av de 12 m³/s. som er den vannføring som aldri må underskrides.

Til manøvreringsutvalgets disposisjon står

således ifølge vårt forslag 1 031 mill. m³. Dette tilsvarer 32,7 m³/s. i gjennomsnitt over året utover de 12 m³/s. som er den absolutte minste vannføringen.

I tillegg kommer flomvannet og de inntil 60 mill. m³ som NVE mener det kan forhandles om.

I Hylen kraftverk tilsvarer 1 mill. m³ en kraftmengde på 0,165 Gwh.

Fylkesmannen ser det som ønskelig at det i manøvreringsreglementet under punkt 2 III c tallfestes hvilken vannmengde manøvreringsutvalget kan disponere over hvert år.

Departementet finner det vanskelig å ta stilling til dette forslaget. Det var ikke oppe i høringsrunden og er således ikke kommentert av andre.

Punkt IV, Hylen kraftverk

NVE går inn for at manøvreringutvalget skal kunne gi tillatelse til kjøring av Hylen kraftstasjon i kortere tidsrom i juni og juli.

Fylkesmannen mener det bør tas med følgende forbehold: «Slik tillatelse kan først gis når det foreligger faglig dokumentasjon på at faren for feilvandring er liten.»

DN mener hensynet til faren for feilvandring vil bli ivarettatt med den representasjon som er foreslått i utvalget. Vi er tilbøyelig til å være enig med DN.

Vi forutsetter at det bli gitt adgang til å kjøre kraftstasjonen slik at evt. dokumentasjon vedr. feilvandring kan framskaffes. Slik kjøring er nylig foretatt i år i to omganger. Forsommerens resultater tyder på at sjansen for feilvandring er liten.

Tillatelse etter lov om forurensning og om avfall

Det kan gis tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall § 11 uten at det settes særlige vilkår.

Det forutsettes imidlertid at analyser av vannkvaliteten inngår i eventuelle undersøkelser av virkninger av endret manøvreringsreglement.»

Suldal kommune har kommet med følgende tilleggsuttalelse i brev av 8. august 1989:

«Ein viser til brev frå Suldal kommune dagsett 12. juli 1989 vedr. manøvreringsreglement for Suldalslågen fram til 1. juni 1995. Brevet er nå lagt fram for formannskapet, i møte 1. august. Formannskapet hadde ikkje merknader til brevet, men vil i tillegg til det som går fram av brevet, be om at det ved utslipp av ferskvatn til sjøen blir tatt omsyn til sjøffisken.»

I brev av 29. januar 1990 kommer Statkraft med følgende tilleggsopplysninger:

«Me syner til møte mellom OED, Vassdragsdirektoratet og Statkraft den 17. januar, og tillet oss og komma med nokre tilleggsopplysningar i samsvar med spørsmåla som blei drøfta på møtet.

Utarbeiding av nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen er i hovudsak gjort for å redusere skadene av reguleringa på laksestamma. Det nye reglementet har likevel nokre positive økonomiske sider for regulanten. Dei går fram av det omsøkte reglementet,

men står elles ikkje omtale i søknaden. Me vil derfor stutt gjera greie for desse momenta i brevet.

Me vil og leggje fram tal for ein meirkostnad som Vassdragsdirektoratet si nye tolking av vassføringspålegget i Suldalslågen vil påføre Statkraft.

Fordelane med eit nytt manøvreringsreglement.

1. Forsøka som skal følgja manøvreringsreglementet skal gje grunnlag for styrking av den naturlige laksepopulasjonen i Suldalslågen. Det vil sei å styrkje den genetisk særsegne stamma i staden for å svekkje ho med utsettjing av kunstig klekt og fora fisk.

Genetisk forureining av norske vill-laksstammar er eit problem, og økonomisk kan ei uheldig utvikling bli kostbar for landet.

Gjennom forsøka i Suldalslågen er det meininga å finne fram til metodar som kan styrkje naturens eigen reproduksjon. Dersom hypotesene våre blir stadfeste, betyr det at desse metodane, som me utviklar i Suldalslågen og som i driftsfasa blir svært billige, og kan nyttast i andre regulerte vassdrag i Noreg.

Dei direkte bedriftsøkonomiske kostnadene ved utsettjing av fisk og drift av dyre settefiskanlegg kan reduserast monaleg. På lengre sikt kan ein hauste fordelar på nasjonalt nivå med reduserte problem i forvaltninga av den norske villaksen.

Utsettjingane av laks i Suldalslågen har ei årleg kostnadsramme på 0,25 mill. kr. og ei eingongs-investeringsramme (50 pst. av settefiskanlegg) på 2 mill. kr.

2. Forsøka med å kartlegge det lokale vandringsmønsteret til laksen i prøveperioden heng saman med vårt ynskje om å få løyve til å kjøre Hylen kraftstasjon i juni og juli. Avhengig av kraftmarknaden og tilgang på driftsvatn kan ei fleksibel ordning desse to månadene gje relativt store inntekter. Til dømes vil ei middelvassføring på 15 m³/s. gjennom Hylen kraftstasjon gje ei inntekt på 0,77 mill. kr./år (føresetnad: 1 m³ ~ 0,165 kWh, 6 øre/kWh).

Dei forsøka Statkraft har gjennomført med drivgarnfiske etter laks i Hylsfjorden tyder på at det er fagleg grunnlag for ei oppmjuking av dette punktet i reglementet.

3. Det nye reglementet har ellers korta inn perioden med vassføring på 62 m³/s. med 14 dagar, frå 14. oktober i nogjeldande reglement, til 30. september i det nye reglementet. Vassføringa blir i dene perioden redusert til 35 m³/s. Med føresetnader som i pkt. 2 utgjer innsparinga på 32 mill. m³, 5,28 Gwh eller 0,31 mill. kr./år.

Flytting av målepunktet for minstevassføringa i Suldalslågen frå Larvika til Osvad til ikkje lenger gjera det nødvendig med overtapping. Det vil sei at Statkraft ikkje lenger treng sleppe meir vatn enn konsesjonspålegget tilseier, slik ein må no for å vera på den sikre sida. Denne overtappinga har på årsbasis lege på mellom 20 og 30 mill. m³ til ein verdi av 0,2–0,3 mill. kr.

4. Med dei noværande målepunkta ved Osvad og ved Larvika må Statkraft halde oppe og drive målingar i eit lokalt nedbørsfelt til Suldalslågen, for å vite omlag kor mykje vatn ein skal sleppe ved Osvad for å oppfylle kravet ved Larvika. Det nye reglementet gjer oss uavhengig av denne adaptive styringsmodel-

len, og dermed kan driftskostnadene med denne strykast. Opprusting av dette systemet til omlag kr. 200 000 kan derfor sløyfast.

5. Auke i minstevassføringa om vinteren frå 11 til 12 m³/s. som Vassdragsdirektoratet har gjort framlegg om, tilsvarar eit tap på omlag 0,15 mill. kr. pr. år. Det er likevel akseptabelt frå vår side og vil ikkje medføre tap i høve til noverande reglement. Fordelane med å få eit målepunkt er større enn desse ulempene, jfr. pkt. 3 og 4.

6. Elva vil med det nye reglementet få meir naturlege fluktuasjonar, dvs. meir vatn i våte perioder og tilsvarande mindre vatn i tørre periodar. For oss er det ein økonomisk fordel å kunne nytte meir vatn til kraftproduksjon i tørre periodar, innvunne energimengde er meir verdtt enn den me taper i våte periodar. Dette kan i tørre år dreie seg om anslagsvis 0,1 mill. kr.

Ekstra kostnader

Den største endringa av reglementet i høve til noverande praksis og vår søknad, er den nye tolkinga Vassdragsdirektoratet har gjeve, pkt. III a i reglementet, perioden 1. mai til 31. juli.

Her er reglementet knytt til manøvreringsreglementet for Røldal Suldal Kraft A/S og kjøyring av kraftstasjonane Suldal I og Suldal II. Vår tolking og praktisering av reglementet slik det ligg føre (vedlegg 1) er:

1. Frå 1. mai og fram til vårkulminasjonstidspunktet (definert av RSK) skal Statkraft sleppe til Suldalslågen 9 m³/s. som kompensasjon for felt tatt inn i Ulla-Førre-reguleringa, + tilsiget frå uregulert restfelt til Suldalsvatn.

2. Frå vårkulminasjonstidspunktet og til 31. juli skal vassføringa nemnd i punkt 1 + 42 m³/s. sleppast i Suldalslågen (jfr. brev frå Vassdragsdirektoratet til DN dagsett 11. januar 1982, vedlegg 2).

Denne manøvreringsmåten har Statkraft bruka sidan Ulla-Førre-verka vart sett i drift i 1980. Det har ikkje kome inn klager eller faglege uttaler som sier at denne måten å manøvrere på er skadeleg for laksen.

Det var og ein føresetnad under planlegginga og dimensjoneringa av Hylen kraftstasjon at noko av driftsvassføringa til Suldal I og II og skulle brukast til kraftproduksjon i Hylen kraftstasjon.

Slik Vassdragsdirektoratet no gjer framlegg om og tolkar reglementet, blir kraftproduksjonen redusert ved at driftsvassføringa frå Suldal I og II inntil 42 m³/s. skal gå direkte i Suldalslågen frå 1. mai til vårkulminasjonstidspunktet. Etter vårkulminasjonstidspunktet skal heile driftsvassføringa frå desse stasjonane gå direkte i Suldalslågen.

I denne perioden er ofte driftsvassføringa frå Suldal I og II langt større enn naturleg tilsig, det gjeld både før og etter vårkulminasjonstidspunktet. Det er altså tale om å sleppe magasinvatn i elva, som i naturleg tilstand ville hatt langt mindre vassføring.

Biologisk sett er det og uheldig å spyle Suldalslågen med store mengder kaldt vatn på denne tida. Dette er i starten på produksjonssesongen med klekking og utvikling av innsiktlarver. Dei er svært teperaturfølsame og viktige næringsdyr for laksen. Stor vassføring i elva tillet ikkje ei svak oppvarming av vatnet på dei grunne og dei mest produktive områda

i elva, og faunaen blir i staden utsett for mekanisk utvasking og veksten hemma av låg temperatur. Dei negative effektane av dette må regulanten dekkje ved utsettjing av fisk i elva.

Etter vårkulminasjonstidspunktet er minimumsvassføringa på 51 m³/s. meir enn det som trengst for å fylle elvesenga med vatn og dermed etablere eit maksimalt produktivt areal. Vår konklusjon er at stor vassføring med kaldt smeltevatn er verdlaus for fiskeproduksjonen, men verdtfull for kraftproduksjonen.

Statkraft vil derfor hevde at vår tolking, og Vassdragsdirektoratet si tidlegare tolking av manøvreringsreglementet for Suldalslågen, er meir enn tilstrekkeleg for ein god produksjon av laks i Suldalslågen i denne perioden. Ein bør truleg i løpet av dei 5 åra det nye reglementet skal prøvast, vurdere om vassføringa i Suldalslågen av omsyn til lakseproduksjon bør reduserast noko i denne perioden.

Kostnadene med Vassdragsdirektoratet sitt reglement i perioden 1. mai til 31. mai er omlag 0,55 mill. kr. pr. år. Dersom Statkraft seinare får løyve til å køyre Hylen kraftstasjon i juni og juli vil dette reglementet medføre ytterlegare tap på 0,77 mill. kr./år (føresetnad som i pkt. 2 side 2).

Me vil be om at OED stadfester vår tolking av reglementet for 1. mai til 31. juli, jfr. vår søknad vedlegg 3.

Bortsett frå endringane NVE gjer framlegg om med omsyn til minstevassføringa i mai, juni og juli, så vil Statkraft ikkje tape inntekter med det nye reglementet, snarare tvert om.

Til slutt vil me gjera merksam på at det er tale om eit prøvereglement som skal vurderast på ny om 5 år.»

I forbindelse med Statkrafts brev med tilleggsopplysninger har NVE uttalt følgende i brev av 5. februar 1989:

«Man viser til møte i OED den 17. f.m. om nevnte sak og til Statkrafts brev av 29. s.m.

Vassdragsdirektoratet har ikke ment – og etter vårt syn heller ikke i utkast til nytt reglement uttrykt – at Statkraft til noen tid i tidsrommet 1. mai til 31. juli plikter å slippe mere fra Suldalsdammen enn 42 m³/s. av den samlede driftsvassføring fra Suldal I og II. I tiden før oppfyllingen av RSK's magasiner tar til, slippes driftsvannføringen begrenset til 42 m³/s. og i tiden etter er dette en minimumsvannføring. Det er ikke i strid med reglementsforslaget om man holder seg på dette minimum selv om driftsvannføringen fra Suldal I og II er større. I tillegg kommer vann fra uregulert felt til Suldalsvatn m.v. som nærmere definert.

I forhold til den praktiseringsmåte som er beskrevet på s. 3 pkt. 1 og 2 i Statkrafts brev av 29. januar 1990 vil vårt pålegg bety et maksimalt tillegg på 42 m³/s. i tiden fra 1. mai til fyllingstidspunktet for RSK's magasiner inntrer. Settes dette til 10. mai som har vært hevdet som et passende tidspunkt, utgjør dette etter Statkrafts forutsetninger i nevnte brev (side 2 pkt. 2) 0,36 mill. kroner årlig.

Statkraft oppsummerer i sitt brev de økonomiske fordeler ved reglementsforlaget og kommer til følgende: 0,31 + 0,25 – 0,15 = 0,41 mill. kroner årlig. I tillegg kommer gevinst i tørrår og forenklet observasjonssystem på hydrologisiden med 0,3 mill. kroner.

Vi kan ikke se annet enn at man også etter vårt reglementsforslag kan regne med en økonomisk fordel. Man kommer i alle fall neppe dårligere ut enn nå slik vi også hevdet på møte i OED.

Vannslippingen til Suldalslågen har hele tiden bygget på fiskerisakkyndiges vurderinger. Statkraft framfører nå med krav om fiskerifaglig objektivitet at reglementet representerer for mye vannslipping. Vassdragsdirektoratet har ikke noe ønske om å slippe vann i utide. Vi mener at de spesielt sakkyn-dige bør kunne bli enige om hva som tjener laksefisket best ved å benytte mulighetene til fleksibel manøvrering i prøvetiden for reglementet. Vi vil imidlertid også peke på andre interesser som gjør seg gjeldende først og fremst begroing pga. forurensning. Reglementet skal også ta hensyn her.

Vi fastholder vårt forslag til prøvereglement.»

Departementets bemerkninger:

Innledning:

Suldalsvassdraget er et av hovedvassdragene på Vestlandet. Utbyggingen i dette området startet med Røldal-Suldal Kraft A/S (RSK)s utbygging av vassdraget ovenfor Suldalsvatnet i 60- og 70-årene. Statkraft fikk tillatelse til statsregulering av Ulla-Førrevassdragene ved kronprinsreg. res av 13. september 1974. Dette innebar også regulering av Suldalslågen. Gjeldende manøvreringsreglement ble fastsatt ved kronprinsreg.res. av 4. november 1983.

Statkraft har ved søknad av 2. mars 1988 søkt om endring av manøvreringsreglementet for Suldalslågen. Bakgrunnen for søknaden er ønsket om at man ved å endre manøvreringen vil kunne redusere de uheldige virkningene Ulla-Førreutbyggingen har på laksestammen i elva. Den omsøkte endring vil også medføre fordeler for kraftproduksjonen.

Den omsøkte endring:

Endringen gjelder reglementets pkt. 2. Det søkes om et 5-års prøvereglement basert på en fleksibel manøvrering.

Det vil i prøveperioden bli satt igang undersøkelser med sikte på å komme frem til tiltak for å bedre forholdene for laksestammen i elva. Den generelle kunnskap og kompetanseoppbygging som innhentes vil senere kunne bidra til å bedre forholdene også i andre regulerte og planlagt utbygde vassdrag.

Det fleksible reglementet er ellers ment å kunne tilpasse vannslippingen bedre både m.h.t. kraftproduksjon og for å ivareta fiskeinteressene. Slippingspålegget i reglementet vil således være forskjellig for de forskjellige tider av året. Alle endringer i slippingen skal skje med gradvise overganger. Slippingskravene i perioden 1. mai - 31. juli må sees i

sammenheng med manøvreringsreglementet for A/S Røldal Suldal Kraft (RSK). Vannslippingen i denne perioden skal videre kunne modifiseres av et rådgivende utvalg i samråd med regulanten for ytterligere å kunne tilpasse vannføringen til de nevnte behov. Statkraft foreslår at dette rådet settes sammen av fra 4 til 6 personer fra kommunen, Miljøvernmyndighetene, NVE og Statkraft med mulighet for å trekke inn flere medarbeidere og fagfolk etter ønske og behov.

Ett av punktene i forslaget til fleksibelt reglement er å flytte målepunktet for slippingen av den pålagte minstevannføringen fra Larvika til Suldalsosen. Dette vil i følge søknaden gjøre det lettere for regulanten å følge de naturlige variasjoner i vannføringen og å beregne riktig slippingsvolum. Unntak gjelder for perioden 15. desember - 30. april som fortsatt skal ha Larvika som referansested. Unntaket er grunnet i at Elveigarlaget i denne perioden ikke aksepterer noen reduksjon av vannføringen målt ved Larvika, - nå målt til 15,2 m³/s.

Minstevannføringen er beregnet å være den samme som tidligere bare med andre tall fordi målepunktet er flyttet. Minstevannføringen skal i følge Statkrafts forslag ikke noen gang i løpet av året underskride 10 m³/s. målt ved Suldalsosen.

Statkraft søker også om at perioden 1. aug. - fiskeperiodens slutt forkortes til å gjelde til 1. okt. mot tidligere 14. okt.

Det søkes videre om kjøring av Hylen Kraftverk på bestemte betingelser i perioden 1. juni - 31. juli. Dette er aktuelt dersom Suldalsvatn har nådd HRV og det foreligger en flomsituasjon eller for å kunne øke tilgjengelig slippingsvolum ved vannstander lavere enn HRV.

Norges Vassdrags- og Energiverk (NVE) støtter i sin innstilling av 12. mai 1989 forslaget om at det gis et prøvereglement basert på en fleksibel manøvrering. NVE har imidlertid enkelte merknader til noen av punktene i endringsforslaget.

Innkomne uttalelser:

Samtlige instanser som har fått NVEs innstilling til uttalelse går under forutsetning av at det foretas enkelte endringer i NVEs innstilling inn for at reglementet endres lik at manøvreringen gjøres mer fleksibel.

Bemerkninger til de enkelte punkter i endringsforslaget og forholdet til RSKs manøvreringsreglement vil bli omtalt nedenfor.

Miljøverndepartementet anbefaler at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 uten at det settes særlige vilkår.

Olje- og energidepartementet går på bak-

grunn av de fordeler både for laksestammen og kraftproduksjonen den omsøkte endring synes å ville medføre, inn for at Suldalslågen skal få et fleksibelt reglement som skal gjelde i en prøveperiode frem til 1. mai 1995. Departementet tilrår endring av manøvreringsreglementets post 2 i det vesentlige i samsvar med NVEs forslag, men med enkelte endringer og presiseringer. Det vises til departementets forslag til prøvereglement inntatt som vedlegg I.

*Bemerkninger til de enkelte punkter i
endringsforslaget*

Målsettingsformulering

NVE foreslår i sin instilling at reglementet gjøres så presist som mulig ved konkret å tallfeste hvordan vannslippingen skal foregå. En direkte angivelse av målsettingen hører etter NVEs mening ikke hjemme i et manøvreringsreglement, men bør istedet fremgå av de bestemmende myndigheters forarbeider til de angjeldende bestemmelser.

Miljøverndepartementet mener at man i løpet av prøveperioden kommer fram til formuleringer som er mer operative enn de som nå er foreslått, og at disse bør referere seg til hver enkelt periode av året. Målsettingen i prøveperioden bør etter Miljøverndepartementets mening være at man for hver enkelt periode kommer fram til hvilken vannføring som sammen med andre tiltak gir de optimale forhold for fiskeproduksjon og fiske.

Suldal kommune ber om at en målsettingsformulering tas med som en innledning til reglementet.

Olje- og energidepartementet kan se behovet for klare definisjoner av formålet med det fleksible reglementet, men mener som NVE at målsettingsformuleringer ikke hører hjemme i et manøvreringsreglement. Det anses tilstrekkelig å anvende vanlige tolkningsprinsipper når man skal klargjøre formålet med det fleksible reglementet.

Målepunktet for vintervannføringen

Statskraftverkene har etter påtrykk fra de fiskeberettigede gått inn for at vintervannføringen fortsatt må måles ved Larvika.

NVE har i sin innstilling foreslått at vannføringen i alle de pålagte slippingsperioder inkludert vinterperioden skal måles ved Suldalsosen.

Suldal kommune krever at vintervannføringen fortsatt må måles ved Larvika.

Departementet finner ikke anført tilstrekkelig tungtveiende argumenter for å opprettholde Larvika som målepunkt for perioden 15. desember - 30. april. Olje- og energidepartementet går derfor i tråd med innstillingen

fra NVE inn for å flytte målepunktet fra Larvika til Suldalsosen også for dette tidsrommet.

Innspart vannmengde

Ved å flytte målepunktet blir det lettere for Statskraftverkene å beregne hvor mye vann som må slippes. Det blir ikke nødvendig som i dag at man slipper mer vann enn antatt påkrevet for å være på den sikre siden. Suldal kommune mener at denne innsparte vannmengden på bakgrunn av formålet med et endret reglement bør kunne disponeres av manøvreringsutvalget og slippes til tider da dette vil styrke lakseproduksjonen.

Miljøverndepartementet mener at det slik situasjonen ser ut i dag, ikke er tilstrekkelig behov for å kreve at den innsparte vannmengden slippes i elven når denne fordelene ses i forhold til den samfunnsmessige fordelene ved økt kraftproduksjon. Miljøverndepartementet mener imidlertid at man bør kunne vurdere dette spørsmålet på nytt når prøveperioden er over.

At Statskraftverkene ikke har hatt mulighet til nøyaktig måling av vannslippingen og derav har sluppet for mye vann, må etter Olje- og energidepartementets mening sees som en tilfeldig fordel for andre interesser enn kraftproduksjonen i vassdraget. At denne fordelene bortfaller kan ikke skape noe krav om kompensasjon. Departementet går derfor inn for at den innsparte vannmengde kan disponeres til kraftproduksjon.

Forholdet til Røldal-Suldal Krafts manøvreringsreglement

Hensikten med bestemmelsen om tapping av magasinene i fyllingstiden i RSKs manøvreringsreglement har vært å hindre en sterk reduksjon i vannføringen i Suldalslågen i overgangen fra driftssituasjonen til fyllingsperioden for magasinene.

NVE mener at det er rimelig at RSK gis en viss fleksibilitet når det gjelder å definere fyllingstidspunktets inntreden. I forhold til RSKs forslag om at tilsiget skal observeres over de siste 7 dager før det anses endelig definert, går NVE inn for at fyllingstidspunktet skal anses endelig definert når det av RSK anses inntrådt, og tilsiget har ligget på eller over 57 m³/s i de 5 foregående døgn.

Ovennevnte er bare en tolkning av RSKs reglement. En endelig fastsettelse av en slik forståelse kan ikke fastsettes i en kgl.res. om endring av reglementet for Suldalslågen. Dette må eventuelt tas opp som egen sak med RSK. Det synes imidlertid som om det er mulighet for å komme til enighet med RSK om hvordan reglementet skal tolkes. Departe-

mentet antar derfor at behovet for vannslipping i Suldalslågen for denne perioden er tilstrekkelig ivaretatt gjennom endringsforslagets punkt 2 III a.

NVE foreslår at alt vann inntil 42 m³/s som blir tilført Suldalsvatn fra RSKs regulerte felter slippes i Suldalslågen fra 1. mai og inntil fyllingstiden starter og RSK derved plikter å tappe 42 m³/s fra sine magasiner. Etter oppfyllingstidspunktet er slippingskravet på 42 m³/s fra Suldalsdammen et minimumskrav.

Statskraftverkene har i brev av 25. januar 1990 framsatt innvendinger mot den endringen NVE her har gjort i forhold til den praksis Statkraft har fulgt etter det opprinnelige reglement og Statskrafts forslag til nytt reglement. Statkraft mener at slippingspålegget i perioden fram til fyllingstidspunktet fremdeles må være begrenset til de 9 m³/s som slippes som kompensasjon for felt tatt inn i Ulla-Førrereguleringen og tilsiget fra de uregulerte restfeltene til Suldalsvatn. NVEs pålegg om slipping av inntil 42 m³/s i perioden frem til fyllingstidspunktets inntreden medfører at Statkraft i perioden 1. mai til fyllingstidspunktet i tillegg må slippe driftsvann fra Suldal I og II i Suldalslågen i stedet for å kunne kjøre vannet i Hylen Kraftverk.

Departementet tar utgangspunkt i at manøvreringsreglementet for Ulla-Førre skal ha bestemmelser for dette tidsrom som fører til at forholdene som ble fastlagt gjennom reglementet for RSKs utbygging ikke endres i særlig grad. På denne bakgrunn støtter Olje- og energidepartementet NVEs forslag til ny post 2, III punkt a) i utkast til nytt manøvreringsreglement. Departementet presiserer at reglementet må forstås slik at Statkraft ikke på noe tidspunkt mellom 1. mai og 31. juli plikter å slippe mer enn 42 m³/s utover de 9 m³/s som skal slippes som kompensasjon for Ulla-Førrereguleringen samt tilløpet fra det uregulerte restfeltet til Suldalsvatn.

Innkorting av perioden 1. august til fiskeperiodens slutt

NVE går inn for å forkorte perioden 1. august - til fiskeperiodens slutt til å gjelde til og med 30. september i stedet for til 14. oktober.

Suldal kommune går sterkt imot at denne slippingsperioden forkortes. Begrunnelsen for kommunens syn er at denne perioden er viktig for produksjon av lakseyngel og at en minsket vannføring vil minske produksjonsarealet. Kommunen viser også til at det i denne siste delen av perioden fremdeles er innsig og oppgang av laks.

Miljøverndepartementet viser til de samme argumenter som ovenfor, men konkluderer

med at det faglige grunnlaget for å fastsette vannslippingen i denne perioden er spinkelt. I prøveperioden bør man komme fram til normtall som er bedre faglig fundert. Miljøverndepartementet går inn for at man i prøveperioden som et kompromiss skyter inn en periode med 50 m³/s i tidsrommet 1. oktober - 14. oktober.

Olje- og energidepartementet mener det er såvidt tungtveiende fiskeinteresser knyttet til denne perioden at det bør tas inn en slik overgangsperiode som Miljøverndepartementet foreslår. I perioden 1. - 14. oktober foreslår departementet således at det slippes 50 m³/s.

Opprettelse av driftsutvalg

NVE går inn for at det opprettes et manøvreringsutvalg som kan fravike reglementet og til enhver tid og på kort varsel sette i verk situasjonstilpassede manøvreringer. Utvalget skal i tillegg utarbeide planer for den fleksible manøvreringen og legge fram forslag til et varig reglement. Det bør ikke etter NVEs mening være med noen representant fra konsesjonsmyndighetene i utvalget. Representanten fra miljøsidan bør være en lakseekspert. NVE forutsetter at iverksetting av avvik fra de angitte vannføringer i reglementet krever enighet i utvalget.

Suldal kommune støtter manøvreringsutvalgets sammensetning og mandat slik NVE foreslår, men forutsetter at tiltak kan iverksettes etter flertallsvedtak i utvalget.

Miljøverndepartementet støtter NVEs forslag fullt ut på dette punkt. I løpet av prøveperioden vil man kunne komme fram til om andre løsninger er bedre.

Utgangspunktet for Olje- og energidepartementet er at Statskraftverkene har det fulle ansvar rettslig og økonomisk for manøvreringen av Ulla-Førrevassdragene. Følgelig må det også være Statkraft som har beslutningsmyndigheten over manøvreringen av vassdragene, innenfor rammen av meddelte tillatelser og reglement. Innenfor en slik ramme finner departementet det hensiktsmessig å etablere et driftsutvalg med en rådgivende funksjon.

Olje- og energidepartementet foreslår enkelte endringer og presiseringer i NVEs innstilling til punkt 2 III, c i nytt manøvreringsreglement. I tråd med regulantens ansvar rettslig og økonomisk for manøvreringen vil det være Statskraftverkene som bestemmer hvorvidt reglementet skal fravikes etter at driftsutvalget har gått inn for dette. Tilsvarende gjelder for situasjonsbestemte endringer av reglementet. Dersom Statskraftverkene skulle se bort fra driftsutvalgets forslag har

Statskraftverkene som regulant rett til å manøvrere i samsvar med vedtatt reglement.

Hylen kraftverk

NVE går inn for at manøvreringsutvalget skal kunne gi tillatelse til kjøring av Hylen kraftstasjon i kortere tidsrom i juni og juli.

Suldal kommune går ikke inn for å åpne mulighetene for å kjøre Hylen kraftverk i juni og juli før grundige undersøkelser eventuelt viser at faren for feilvandring ikke øker på grunn av kraftverksdriften. Kommunen hevder videre at det må vurderes om ikke stopp i kraftverksdriften på grunn av stadig senere oppgang av laks istedet bør legges til juli/august eller eventuelt utvides til å gjelde i 3 mndr.

Miljøverndepartementet mener allerede foretatte undersøkelser viser at sjansen for feilvandring er liten. Departementet motsetter seg derfor ikke slik midlertidig drift som foreslått i innstillingen når man derved får frem ytterligere dokumentasjon vedrørende sjansen for feilvandring.

Olje- og energidepartementet går inn for at det kan settes igang midlertidig drift av Hylen kraftverk i juni og juli så lenge driften har som formål å kartlegge eventuell feilvandring av laks inn Hylsfjorden.

Mosvatn

Suldal kommune krever at Mosvatn ikke må tappes under kote 517,2 i perioden 20. mai til 1. november. Kravet er begrunnet med at det nå satses mye på turisme i Suldal og at Mosvatn er unikt i denne sammenheng.

På bakgrunn av formålet med en endring av manøvreringsreglementet - å bedre forholdene for laksebestanden samtidig som dette også gir fordeler for kraftproduksjonen, går Olje- og energidepartementet ikke inn for noen endring av dette punktet i reglementet.

Sandsavatn

Suldal kommune ber om at det tas inn i reglementet at Sandsa ikke skal tappes ned før 1. oktober, pga store problemer for saueeierne i området.

Med samme begrunnelse som ovenfor går Olje- og energidepartementet i tråd med NVEs innstilling ikke inn for å endre det gjeldende reglement på dette punkt.

Oppgangshindrende fosser i Grov og Skoti

NVE mener at problemene med oppgangsmuligheter for fisken vil bli ivaretatt av manøvreringsutvalget og at en økning av den disponible vannmengden ikke er nødvendig. Suldal kommune mener likevel at oppgangs-

forholdene i Grov og Skoti bør gjøres lettere dersom et nytt reglement skal innføres. Suldal kommune har ikke kommet med noen konkrete forslag til hvordan oppgangen kan lettes.

Olje- og energidepartementet vil ikke foreslå noen tilføyelse i forslag til reglement på dette punkt, men forutsetter at dette kravet kan tas opp på nytt etter at prøveperioden er over.

Utslipp av ferskvann i sjøen

Suldal kommune ber om at det ved utslipp av ferskvann til sjøen blir tatt hensyn til sjøfisken.

Olje- og energidepartementet kan ikke se at en eventuell endring av reglementet som foreslått vil ha noen innflytelse på utslippet av ferskvann til sjøen. På bakgrunn av dette samt formålet med endringen av reglementet - å bedre forholdene for laksestammen, vil departementet ikke gå inn for at det tas inn noe nytt vilkår av hensyn til sjøfisken.

Olje- og energidepartementets forslag til nytt pkt. 2 i manøvreringsreglementet.

2

I Flomvassføringer

I samtlige vassdrag med unntak av Førreåna skal det ved manøvreringen has for øye at de naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke økes.

II Overløp fra Blåsjø

Alt overløp fra Blåsjø kan slippes til Førreåna.

III Suldalslågen

Det skal slippes vann til Suldalslågen i overensstemmelse med følgende bestemmelser:

a) Normalt opprettholdes følgende minstevannføringspålegg ved slippstedet Suldalsosen:

1. mai - 31. juli skal det slippes 9 m³/s til Suldalslågen som kompensasjon for Ulla-Førrereguleringen, sammen med tilløpet fra det lokale uregulerte restfelt til Suldalsvatn midlet over de 5 foregående døgn. I tillegg slippes tilløpet til Suldalsvatn fra de nedbørfelter som er regulert for Røldal - Suldal Kraft A/S (RSK) begrenset til 42 m³/s, men minst 42 m³/s når fyllingstidspunktet for RSKs kraftverker er inntrådt.

1. august - 30. september 62 m³/s

1. oktober - 14. oktober 50 m³/s

15. oktober - 14. november 35 m³/s

15. november - 14. desember 19 m³/s

15. desember - 30. april 12 m³/s

Alle reduksjoner i vannføring ved slippstedet skal foregå med gradvise overganger, helst over en 3-døgns periode og ikke raskere enn gjennomsnittlig 3% pr. time.

- b) I tiden 1. mai til 14. oktober kan en av de fiskeberettigede utpekt representant pålegges slipping av ytterligere 50 mill. m³ pr. år for situasjonstilpassede manøvreringsformål.
- c) Et driftsutvalg skal kunne gi råd til Statskraftverkene om å fravike dette manøvreringsreglement, men likevel slik at representanten for de fiskeberettigede har råderett over de 50 mill. m³, jfr. pkt. III b.

Avvikets størrelse kan driftsutvalget vurdere i hvert tilfelle, men aldri slik at vannføringen i Suldalslågen på noe tidspunkt i løpet av året underskrides 12 m³/s målt ved Suldalsosen.

Driftsutvalget skal ha følgende 4 medlemmer:

- en representant for de fiskeberettigede
- en representant for Statskraftverkene
- en representant for Suldal kommune
- en representant for Dir.for. nat.forvl./fylkesm. i Rogaland

Alle medlemmer i driftsutvalget kan komme med forslag til fleksibel manøvrering. Foruten å behandle innkomne forslag skal driftsutvalget utarbeide planer for fleksibel manøvrering og ha anledning til å legge fram forslag til varig manøvreringsreglement for Suldalslågen.

Driftsutvalget skal til enhver tid og på kort varsel kunne gi råd om situasjonstilpassede manøvreringer overfor Statskraftverftene. Utvalgets innstilling skal bygge på faglig grunnlag.

IV Hysten kraftverk

Fra 1. juni til 31. juli skal det normalt ikke overføres vann til Hylsfjorden. Ved flom skal en ta sikte på å holde vannføringen ved Larvika under 350 m³/s. Ved regulering av en slik flomsituasjon kan overskytende vann overføres til Hylsfjorden når Suldalsvatn har nådd HRV.

I tråd med driftsutvalgets innstilling kan Statskraftverkene kjøre Hysten kraftverk i kortere tidsrom i denne perioden ved vannstand lavere enn HRV i Suldalsvatn, for derigjennom å øke tilgjengelig slippvolum for situasjonstilpassede manøvreringsformål.

V Kvilldalsåna

I Kvilldalsåna skal det slippes vann slik at vannføringen i tiden fra 1. mai til 1. oktober ved utløpet i Suldalsvatn ikke underskeider 0,5 m³/s.

VI Mosvatn

Mosvatn tappes ned tidligst mulig før jul. Deretter kan vannstanden varieres fram til lavvannsperiodens slutt mellom 516,2 og 517,2. I vårflomperioden mellom 516,2 og 518,2. I tiden etter og fram til 1. september mellom 517,2 og 518,2.

VII Sandsavatn

Sandsavatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under denne kote før 20. august.

Forøvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i Saurdal, Kvilldal og Hysten kraftstasjoner.

Olje og energidepartementet

tilrår:

Manøvreringsreglementet for statsreguleringen av Ulla-Førreverkene, fastsatt ved kongelig resolusjon 13. september 1974 endret ved kongelig resolusjon av 4. november 1983 endres i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 22. juni 1990.

18. Lyse Kraft.

(Gjenoppbygging av Hjelmeland Kraftverk.)

Kronprinsregentens resolusjon 13. juli 1990.

Innledning.

Den foreliggende sak gjelder en søknad av 17. september 1987 fra Lyse Kraft om tillatelse til gjenoppbygging av Hjelmeland Kraftverk i Rogaland.

Saken har vært forelagt NVE som i sin innstilling av 20. november 1989 uttaler følgende:

«Fra Lyse Kraft har NVE mottatt følgende søknad datert 17. september 1987:

«Lyse Kraft søker herved om nødvendige tillatelser for gjenoppbygging av Hjelmeland kraftverk i Rogaland.

Eksisterende anlegg og konsesjoner.

Hjelmeland kraftverk ble bygget i 1937 av L/L Hjelmeland Kraftverk for å forsyne Hjelmelandsvågen og nærmeste omegn. L/L Hjelmeland Kraftverk ble dannet i 1934 og organisert som et lutlag med begrenset ansvar og skiftende medlemstall. Kraftverket utnyttet opprinnelig et fall på ca. 110 m ved Fossane i Hjelmelandsvassdraget. Fallet ble i 1955 øket til ca. 140 m ved at kraftstasjonen ble flyttet ca. 200 m lenger ned i vassdraget. Samtidig ble installasjonene øket fra ca. 250 til 560 kW.

Kraftverksinntaket er beliggende ca. 200 m nedstrøms Gåsavatn. Fra inntaket går et ca.

850 m langt turbinrør dels i tre og dels i stål ned til kraftstasjonen. Foruten inntaksdammen nedstrøms Gåsavatn er det en mindre reguleringsdam ved Breilandsvatns utløp.

I tilknytning til utbyggingen er L/L Hjelmeland Kraftverk meddelt to konsesjoner. Den første ble gitt ved Ministerpresidentens beslutning i regjeringssamling 21. mai 1942 og innebar tillatelse etter vassdragslovens § 62 til å regulere Breilandsvatn 1,0 m med 0,5 m under alminnelig vannstand som øvre reguleringsgrense og 1,5 m under alminnelig vannstand som nedre reguleringsgrense. Den andre konsesjonen ble gitt ved Kongelig resolusjon av 8. juli 1954 og innebar tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til ytterligere 1 m regulering av Breilandsvatn ved senkning. Laveste regulerte vannstand kom dermed 2,5 m under alminnelig sommervannstand. Med 2 m regulering er magasinvolumet 1,8 mill. m³.

Ved sistnevnte konsesjon anvendte konsesjonsmyndighetene bestemmelsen i vassdragsreguleringslovens § 3 siste ledd, hvilket innebar at tilleggsgulleggingen av Breilandsvatn ble behandlet etter vassdragsreguleringsloven selv om den samlede kraftøkning (170 nat.hk.) berettiget til fritagelse for konsesjon etter denne lov, jfr. § 3, 2. ledd, pkt. d.

L/L Hjelmeland Kraftverks eiendommer og rettigheter ble overdradd til Midtre Ryfylke elektrisitetslag ved tinglyst skjøte av 13. januar 1972. Midtre Ryfylke Elektrisitetslag forsyner i dag kommunene Strand, Hjelmeland og Finnøy. Elektrisitetsforbruket i forsyningsområdet var i 1986 163,1 GWh.

På grunn av turbinrørets dårlige forfatning og de betydelige skadevirkninger et eventuelt rørbrudd ville forårsake, fant Midtre Ryfylke Elektrisitetslag det riktig å stanse kraftverket i april 1980. Etter at kraftverket ble stanset, tok Midtre Ryfylke Elektrisitetslag kontakt med Ing. A. B. Berdal A/S med sikte på å få vurdert kostnadene ved eventuell rehabilitering. Ing. A. B. Berdal A/S vurderte i første omgang nødvendige utredningskostnader for å bringe prosjektet frem til konsesjonssøknad. På dette grunnlag fremmet Midtre Ryfylke Elektrisitetslag en søknad til NVE om planleggingsstøtte på kr. 195 000,-. Denne søknaden ble ikke imøtekommet.

Midtre Ryfylke Elektrisitetslag har senere kommet til at en utbygging i egen regi ikke lenger er aktuell. Denne konklusjon er dels et resultat av det arbeid som har pågått de senere år med å omorganisere elforsyningen i Lyse Krafts forsyningsområde. I henhold til den foreslåtte fremtidige organisasjonsmodell skal Lyse kraft forestå all kraftutbygging i forsyningsområdet. Midtre Ryfylke Elektrisitetslag har følgelig funnet det naturlig å ta opp spørsmålet om ny utbygging med Lyse Kraft.

De vurderinger Lyse kraft har foretatt, viser at en ny utbygging vil falle rimelig.

En samlet planrapport utarbeidet av Konsulentfirmaet siv.ing. Christian Norman A/S i Bergen høsten 1985 har også bekreftet Lyse Krafts vurderinger om at det aktuelle prosjekt er en rimelig utbygging.

Kort beskrivelse av utbyggingsplanene.

Utbyggingsplanene innebærer utbygging av det ca. 145 m høye fallet i Grødåna mellom inntak og utløp for eksisterende kraftverk. Kraftverksinntaket plasseres ved eksisterende

de inntaksdam ca. 200 m nedstrøms Gåsavatn. Inntaksdammen utbedres ved at det støpes en betongvegg i fronten av dammen.

Fra inntaksdammen føres et ca. 950 m langt turbinrør ned til kraftstasjonen. Turbinrøret nedgraves i hele sin lengde. Kraftstasjonen plasseres på Grødånas østre side ca. 100 m ovenfor broen. Turbinrøret og kraftstasjonen blir nye mens eksisterende anlegg nedlegges og forutsetningsvis fjernes.

Kraftstasjonen planlegges med en installasjon på 4,5 MW fordelt på 2 aggregater på henholdsvis 1,5 og 3,0 MW. Maksimal turbinvannføring blir ca. 3,8 m³/sek. Med et magasinvolum i Breilandsvatn på 1,8 mill. m³ gir dette en magasinprosent på 3.

Midlere årsproduksjon er beregnet til 18 GWh. Med samlede investeringer på 30 mill. kroner (pr. 1. januar 1987) blir utbyggingsprisen 1,67 kr./kW.

I kraftstasjonen transformeres strømmen opp til 50 kV og føres videre frem til Hjelmeland transformatorstasjon via en 6,5 km ny kraftlinje. Kraftlinjen vil bli gjenstand for en egen konsesjonssøknad.

Lyse Kraft har funnet det hensiktsmessig å be om en totalentreprise på utbyggingen. Dette innebærer at vi kun har definert rammebetingelsene for utbyggingen og overlatt detaljutformingen i en viss utstrekning til anbyderne. Avhengig av anbudene vil således installasjonsstørrelsen kunne bli noe endret i forhold til de planlagte 4,5 MW.

Fall- og grunnrettigheter.

For eksisterende kraftverk er det inngått en leiekontrakt mellom Midtre Ryfylke Elektrisitetslag og innehaverne av fall- og grunnrettighetene. Denne kontrakten gir rettighetshaverne ett fritt effektuttak på 3,5 kW i tillegg til fri strøm til nødvendig motordrift.

Lyse Kraft har inngått en ny avtale med rettighetshaverne som trer i kraft fra det tidspunkt Lyse Kraft får konsesjon for utbyggingen. Avtalen bygger på eksisterende avtale for så vidt som leien er forutsatt godtgjort i form av frikraft. Det er imidlertid foretatt en del endringer og supplement i forhold til eksisterende avtale. Bl.a. er bestemmelsen om frikraft til motordriften sløyfet. Som kompensasjon for denne frikraften er inntatt en bestemmelse om at det frie effektuttaket skal økes i kW, slik at det til sammen kommer opp i 4,5 kW. I tillegg er det i avtalen inntatt en bestemmelse som gir Lyse Kraft rett til å ta i bruk de nødvendige grunnarealer for utbyggingen, eksempelvis til damsteder, tipper, veganlegg, telefon- og kraftledninger m.v. Vederlaget for grunnrettighetene er forutsatt godtgjort ved pengeerstatninger.

Foruten nevnte avtaler er det inngått avtale mellom Midtre Ryfylke Elektrisitetslag og Lyse Kraft. Denne avtalen innebærer at Lyse Kraft overtar samtlige av Midtre Ryfylke Elektrisitetslags rettigheter og forpliktelser i Hjelmelandsvassdraget.

Ovennevnte avtaler med rettighetshaverne samt avtalen mellom Midtre Ryfylke Elektrisitetslag og Lyse Kraft følger vedlagt, jfr. bilag IV og V.

Hjemfall av reguleringsanleggene.

I vilkårenes post 1 for 1954-konsesjonen er inntatt en bestemmelse som innebærer at Sta-

ten etter 50 år fra konsesjonsdato kan kreve reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter avstått vederlagsfritt.

I tilknytning til hjemfallsbestemmelsen vil Lyse Kraft få understreke at Hjelmeland kraftverk utelukkende har tjent almene forsyningsformål. Som nevnt ble kraftverket bygget i slutten av 1930-årene for å forsyne Hjelmelandsvågen og nærmeste omegn og også etter Midtre Ryfylke Elektrisitetsverks overtagelse av kraftverket i 1974 har kraftverket inngått i distriktets almene forsyning. Konsesjonen tilfredsstiller således reguleringslovens betingelser for ubegrenset konsesjonstid for så vidt angår kravet til anvendelse av kraften, jfr. § 10, nr. 2.

Hensett til det faktum at reguleringen er av meget beskjeden størrelse og i utgangspunktet ikke krever tillatelse etter reguleringsloven (kraftøkningen 170 nat.hk.), er dette etter vår oppfatning tungtveiende argumenter for Staten til å frafalle sine rettigheter i henhold til hjemfallsbestemmelsen. Det må for øvrig tilføyes at reguleringsanlegget er av meget beskjeden størrelse og dessuten i dårlig forfatning. Det forutsettes da også revet ved en utbygging.

Utbyggingsplanenes forhold til vassdragslovgivningen.

Lyse kraft har forespurt Fylkesmannen i Rogaland hvorvidt fallutbyggingen vil kreve tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 for så vidt angår eventuell berøring med almene interesser. Fylkesmannen har gitt uttrykk for den oppfatning at en ren fallutbygging mellom inntak og utløp for eksisterende stasjon ikke vil være betinget av slik tillatelse. Derimot mener fylkesmannen at en eventuell tilleggsoppdemning av inntaksmagasinet samt en eventuell regulering av Gåsavatn for døgnutjevning vil kreve tillatelse etter vassdragslovens bestemmelser.

Under henvisning til ovenstående vil Lyse krafts utbyggingsplaner ikke berøres av vassdragsloven.

Etter det vi forstår vil utbyggingsplanene heller ikke kreve reguleringskonsesjon etter som den innvunne kraftmengde ved reguleringen av Breilandsvatn (170 nat.hk.) ligger innenfor den konsesjonsfrie grense, jfr. reguleringslovens § 3, nr. 2, bokstav d. Vi kan heller ikke se at utbyggingsplanene berøres av de øvrige bestemmelser i § 3, nr. 2.

Utbyggingsplanene vil etter vår oppfatning også kunne gjennomføres særskilt ervervskonsesjon da kraftmengden som nyttiggjøres ved utbyggingen (893 nat.hk.) ligger innenfor den konsesjonsfrie grense, jfr. ervervslovens § 1.

Lyse kraft har fremmet en særskilt søknad overfor NVE-Energidirektoratet for så vidt angår nødvendige tillatelser etter elektrisiteitsloven. Denne søknaden vedlegges i kopi.»

Lyse Kraft har i kontrakt med Ludvig Ingmund Munthe og Ludvig Munthe inngått følgende avtaler av 2. september og 28. august 1987, Vedlegg IV:

«Kontrakt.

I.

Midtre Ryfylke Elektrisitetslag har forpliktelse til å levere frikraft til den som til enhver tid er eier av gnr. 53, bnr. 1 i Hjelmeland kommune. Lyse Kraft har inngått avtale med nåværende eier av eiendommen, Ludvig Ingmund Munthe, om at denne frikraftforpliktelse skal endres med virkning fra den dato en eventuell konsesjon meddeles Lyse Kraft. Endringen innebærer at nåværende bestemmelse om fri strøm til motordrift opphører mot at den frie effekten økes med 1 kW til 4,5 kW. Ved en eventuell endring av strømtarifene i Midtre Ryfylke Elektrisitetslags forsyningsområde legges til grunn en brukstid for den frie effekten på 6 000 timer. Dette innebærer en fri energimengde på 27 000 kWh pr. år.

Ovennevnte frikraftrettigheter er å betrakte som oppgjør for retten til å utnytte fallrettighetene.

II.

Foruten fallrettighetene omfatter nærværende kontrakt rett for Lyse Kraft til å kreve avstått den grunn og de rettigheter som er nødvendig for utnyttelse av fallrettighetene som frikraftforpliktelsen er knyttet til, så som byggetomter, damsteder, arealer til plassering av tippmasser, veianlegg, telefonledninger, kraftoverføringsanlegg, steinbrudd og andre midlertidige eller permanente innretninger for vannkraftens hensiktsmessige utnyttelse.

Videre omfatter kontrakten rett til straks etter kontraktens inngåelse, å foreta alle de undersøkelser i marken, stikninger o.l. på selgerens eiendommer som kjøperen finner hensiktsmessig.

Til vederlag for de rettigheter som tilstås Lyse Kraft i henhold til 1. og 2. ledd ytes et engangsbeløp på kr. 10 000,-. Beløpet kommer til utbetaling senest 1 måned etter konsesjonsmeddelelse. Etter betalingsforfall svares en rente som er 3 pst. høyere enn morarenten, jfr. lov av 17. desember 1976, nr. 100.

Lyse Kraft forplikter seg til å installere uttaksmulighet for vatn fra turbinledningen. Uttaket tilpasses rettighetshaverens ønsker.

Rettighetshaveren gis rett til å utta frikraften på gnr. 55 bnr. 4. Frikraftretten er imidlertid knyttet til gnr. 53, bnr. 1.

III.

Enhver tvist mellom kjøper og selger som gjelder forståelsen av kontrakt eller som forøvrig utspringer av overdragelsen av rettighetene, avgjøres ved voldgift, jfr. tvistemålslovens kap. 32.»

Kontrakten med Ludvig Munthe er likelydende med unntak av punkt II, 3.-5. avsnitt som har følgende ordlyd:

«Til vederlag for de rettigheter som tilstås Lyse kraft i henhold til 1. og 2. ledd ytes et engangsbeløp på kr. 30 000,- samt et årlig beløp på kr. 4 000,-. Engangsbeløpet kommer til utbetaling senest en måned etter at konsesjon for utbyggingen er meddelt. Det årlige beløpet betales likeledes senest 1. måned etter konsesjonsmeddelelse og betalingen skjer

forskuddsvis. Etter betalingsforfall svares en rente som er 3 pst. høyere enn norarenten, jfr. lov av 17. desember 1976, nr. 100.

Lyse Kraft forplikter seg til å installere uttaksmulighet for vatn fra rørledningen. Uttaket tilpasses rettighetshaverens ønsker.

Rettighetshaveren gis rett til å overta eksisterende kraftstasjonsbygning vederlagsfritt etter anleggsperioden.»

Lyse Kraft har i kontrakt med Midtre Ryfylke Elektrisitetslag inngått følgende avtale av 9. juni 1987 vedrørende overdragelse av anlegg og rettigheter i Hjelmelandsvassdraget:

1. I forbindelse med Lyse Kraftverks planer for gjenoppbygging av Hjelmeland kraftverk frafaller Midtre Ryfylke Elektrisitetslag uten økonomisk vederlag samtlige rettigheter i Hjelmelandsvassdraget, herunder bl.a. reguleringsrettigheter i henhold til meddelte konsesjoner samt fall- og grunnrettigheter i henhold til avtaler med rettighetshaverne. Samtidig overdrar Midtre Ryfylke Elektrisitetslag til Lyse Kraft de anlegg som er bygget for å utnytte rettighetene.
2. Lyse Kraft påtar seg til gjengjeld de forpliktelser som knytter seg til overdragelsen av anleggene og rettighetene, herunder også forpliktelsen til nødvendig opprydding av eksisterende anlegg. Lyse Kraft betaler samtlige omkostninger som er forbundet med overdragelsen.
3. Lyse Kraft plikter å søke om nødvendige konsesjoner og tillatelser i forbindelse med overdragelsen av anleggene og rettighetene.»

Søknaden har vært forelagt Hjelmeland kommune, Rogaland fylkeskommune, fylkesmannen i Rogaland, Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for naturforvaltning til uttalelse med følgende resultat:

Hjelmeland kommune, formannskapet, har i brev av 15. februar 1989 avgitt følgende uttalelse:

«Hjelmeland kommune har ingen merknader til Lyse Kraft sin søknad om ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon for opprusting av Hjelmeland kraftverk, og tilrår at nødvendige løyver vert gitt som ønskt.»

Rogaland fylkeskommune har i møte den 9. mai 1989 gjort følgende vedtak:

1. Energiutvalget tilrår at Lyse Kraft blir meddelt konsesjon for opprusting av Hjelmeland Kraftverk.
2. Fylkeskommunen gjør ikke gjeldende forkjøpsrett til kraftverket etter § 9 i lov om erverv av vannfall m.v.»

Fylkesmannen i Rogaland har i brev av 22. august 1989 følgende merknader:

«Etter at planene er endret i samsvar med våre ønsker har heller ikke fylkesmannen innvendinger mot at konsesjon gis. Vi ser det heller ikke som nødvendig med behandling etter vassdragsloven.

Vi vil likevel anbefale at det i konsesjonen tas inn generelle vilkår om at utbygger kan pålegges å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser og utsetting av fisk etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen. Jfr. standardvilkår utformet av Direktoratet for naturforvaltning.»

Statens forurensningstilsyn har følgende merknad til søknaden i brev av 31. mars 1989:

«Forurensningstilførselen til den ovennevnte elvestrekning synes, ut fra foreliggende opplysninger og kartmateriale, å være liten. Enkelte tilløp til økt næringssaltbelastning og økt begroing kan likevel bli resultatet i enkelte partier av elven. Dette kan medføre økt belastning på nedenforliggende områder i perioder med flomoverløp i inntaksmagasinet.

STF vurderer de forurensningsmessige problemene ved en opprustning av kraftverket som små. Vi vil likevel foreslå at et generelt vilkår etter forurensningsloven (§ 11) skal tas med i eventuell tillatelse til opprusting av Hjelmeland Kraftverk.

Reguleringsanleggets eier plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med opprusting og drift av Hjelmeland Kraftverk.»

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i brev av 10. mai 1989 følgende merknad til søknaden:

«DN har ingen kommentarer til søknaden forutsatt at det ikke foretas noen tilleggsoppdemming av inntektsmagasinet eller noen regulering av Gåsavatnet.

Ved en overføring av reguleringskonsesjonen bør imidlertid vilkårene knyttet til tillatelsen gitt ved kgl. resolusjon av 8. juli 1954 revideres i henhold til dagens praksis og krav. Vi vil derfor fremme følgende forslag til ny ordlyd i vilkårenes post 14:

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene å kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres ut over det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser fra DN:

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse

- og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport,
 - c. å bekoste tiltak i Hjelmelandsvassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk f. eks. laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk, herunder biotopforberedende tiltak gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m.,
 - d. å installere sperreanordning foran tappe-tunneler og utløpet av kraftstasjonen(e),
 - e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
 - f. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III.

Konsesjonæren plikter å bygge og drive eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom DN finner dette nødvendig.»

Lyse Kraft har i brev av 21. september d.å. ingen merknader til de innkomne uttalelsene.

NVEs merknader.

Historikk.

L/L Hjelmeland kraftverk bygde i 1937 Hjelmeland kraftverk. Fallhøyden kraftverket utnyttet var 110 m ved Fossane i Hjelmelandsvassdraget. I 1955 ble kraftstasjonen flyttet lenger ned i vassdraget. Dette førte til at fallhøyden økte til 140 m. Samtidig økte selskapet instalasjonen fra 250 til 560 kW.

Inntaket til kraftverket ligger 200 m nedstrøms Gåssavatn. Fra inntaket går det et 850 m langt turbinrør ned til kraftstasjonen. Bortsett fra inntektsdammen nedstrøms Gåssavatn er det en mindre reguleringsdam ved Breilandsvatn.

Kraftverket utnytter et magasin i Breilandsvatn på ialt ca. 1,8 mill. m³ og med en reguleringshøyde på 2,0 m. Vatnet er permanent senket 0,5 m i forhold til «alminnelig vannstand», og magasinet er lagt under dette nivået. Reguleringstillatelsen ble gitt 21. mai 1942 og er en ekspropriasjonstillatelse i henhold til vassdragsloven av 15. mars 1940, § 62, omfattende 1,0 m regulering mellom LRV 1,5 m og HRV 0,5 m under alminnelig vannstand. Tillatelsen er ikke tidsbegrenset, men den er betinget av departementets godkjennelse av de tekniske planer, hydrologiske observasjoner, manøvreringsreglement m.v. Ved kgl. resolusjon av 8. juli 1954 ble kraftverket gitt konsesjon i henhold til reguleringsloven av 14. desember 1917, § 3, siste ledd, på ytterligere 1,0 m regulering ved senking. Konsesjonen er gitt tidsbegrenset på 50 år og utløper 8. juli

2004, med rett for staten til å kreve anlegget m.v. avstått uten vederlag. For øvrig er det oppstilt vanlige vilkår og manøvreringsreglement uten andre innskrenkende bestemmelser enn at tidligere flomvannføring ikke skal økes.

L/L Hjelmeland Kraftverks eiendommer og rettigheter ble overdratt til Midtre Ryfylke Elektrisitetslag i 1972.

Midtre Ryfylke Elektrisitetslag besluttet å stanse kraftverket i 1980 på grunn av kraftverkets dårlige forfatning. I den forbindelse ble det søkt om planleggingsstøtte i NVE for å rehabilitere anleggene, men søknaden ble avslått. Elektrisitetslaget kom så fram til at det ikke ville forestå utbyggingen i egen regi. I og med at det er Lyse Kraft som står for omorganiseringen og elforsyningen i området ble det tatt kontakt med dette selskapet for å undersøke om det var interessert i å overta de gamle anleggene og stå for en ny utbygging.

Planer

Planen går ut på å utnytte fallet i Grødåna mellom inntak og utløp i eksisterende kraftverk, nå angitt til 145 m. Eksisterende kraftverksinntak blir beholdt, mens inntaksdammen skal utbedres ved at det vil bli støpt en ny betongvegg i fronten av dammen.

Fra inntaksdammen føres et nytt 950 m langt turbinrør ned til en ny kraftstasjon. De eksisterende anleggene vil bli nedlagt og må fjernes. Det nye røret vil bli nedgravd i hele lengden.

Maksimal slukeevne for det nye anlegget blir 3,8 m³/sek. Eksisterende magasinivolum i Breilandsvatn beholdes, og utgjør som nevnt 1,8 mill. m³ tilsvarende 3 pst. av midlere årlig avløp. Midlere årsproduksjon er beregnet til 18 GWh. Med samlede investeringer på 34 mill. kr. (pr. 1. januar 1989) blir utbyggingsprisen 1,89 kr./kWh.

Vurdering fra andre.

Søknaden er anbefalt innvilget både på kommune- og fylkesplan. Fylkesmannen anbefaler imidlertid at de generelle vilkår om pålegg om fiskeribiologiske undersøkelser og utsetting av fisk etter fylkesmannens nærmere bestemmelse tas med. DN har ingen merknader til søknaden, men ønsker en revidering av vilkårene som er knyttet til konsesjonen gitt ved kgl. resolusjon av 8. juli 1954. Det foreligger ellers ingen innvendinger fra andre høringsinstanser på sentralt hold. Andre uttalelser foreligger ikke.

NVEs vurdering.

Saken er forelagt distriktet som søknad om ervervskonsesjon i henhold til ervervsloven

av 14. desember 1917, og som overtagelse av meddelt reguleringskonsesjon. Ervervskonsesjonsplikt inntreffer i henhold til ervervslovens § 1 da ytelsen i et medianår etter NVEs beregninger blir 1 353 nat.hk. med den utførte reguleringen.

Når det gjelder spørsmålet om nødvendig reguleringskonsesjon er vi etter nærmere vurdering kommet til at det bør gis en ny konsesjon, og at det da er riktig at den omfatter hele reguleringen. Dette begrunnes med at reguleringene har ligget nede siden 1980, og at reguleringslovens § 3 setter en frist på 5 år for gjenopptagelse av lovlig bestående regulering. Denne frist er oversittet og konsekvensen må være ny konsesjon for å ta den i bruk nå.

Lyse Kraft overtar Hjelmeland kraftverk og reguleringsanleggene vederlagsfritt fra Midtre Ryfylke Elektrisitetslag med alle rettigheter i vassdraget, inbefattet reguleringsrettighetene i henhold til meddelt konsesjon av 21. mai 1942 og kgl. resolusjon av 8. juli 1954. Lyse Kraft har inngått en leiekontrakt med innehaverne av fall- og grunnrettighetene i vassdraget for det eksisterende kraftverket. Samtidig har de inngått en ny avtale med rettighetshaverne om byggingen av et nytt kraftverk. Denne avtalen vil tre i kraft fra det tidspunkt Lyse Kraft får konsesjon for utbyggingen.

Avtalen med innehaverne av fall- og grunnrettighetene bygger på eksisterende avtale. Leien er forutsatt godtgjort i form av frikraft, men det er imidlertid foretatt en del endringer i forhold til eksisterende avtale. Bestemmelsen om frikraft er bl.a. sløyfet, men som kompensasjon for denne frikraften er det inntatt en bestemmelse om at det frie effektuttaket skal økes med 1 kW, slik at det nå blir totalt 4,5 kW. I tillegg er det inntatt i avtalen en bestemmelse som gir Lyse Kraft rett til å ta i bruk nye nødvendige grunnarealer som utbyggingen kan føre med seg.

Søknad innebærer ingen faktiske endringer i anlegg, rettigheter eller bruken av disse.

Ervervskonsesjon på fallrettigheter har som forutsetning at disse er overdratt i form av salg og ikke leie. I søknaden brukes betegnelsen leie i forbindelse med den kontrakt som er inngått mellom Lyse Kraft og falleierne. Kontrakten er imidlertid uten oppsigelsesklausul, og uten tidsbegrensning. Vederlaget gis i form av 4,5 kW frikraft med brukstid på 6 000 timer bundet til gnr. 53, bnr. 1.

Den del av kontrakten som omfatter grunn og rettigheter for byggingen av kraftverket m.v. har bestemmelse om vederlag i form av engangsbeløp og et årlig beløp. Dette er satt til kr. 4 000,- for så vidt angår gnr. 54, bnr. 1.

Lyse Kraft oppfyller betingelsene for konsesjon på ubegrenset tid. Hjemfall til staten på fallrettigheter, kraftverk m.v. er derfor ikke aktuelt. I en slik sammenheng er det derfor heller ikke aktuelt å vurdere betydningen av de heftelser som etter kontrakten hviler på anleggene.

Utbyggingen er meget billig samtidig som skader og ulemper ut over de som er en følge av den bestående regulering er uvesentlige.

NVE anbefaler ervervs- og reguleringskonsesjon gitt på de vilkår som følger vedlagt.

Lyse Kraft har også fremmet søknad overfor NVE/Energidirektoratet med hensyn til nødvendig tillatelse etter elektrisitetsloven i kraftverket. Endelig vedtak om elektrisk konsesjon blir fattet av NVE når ervervs- og reguleringskonsesjonen er meddelt Lyse Kraft.

Midtre Ryfylke Elektrisitetslag har fremmet søknad om konsesjon for kraftledningen mellom Hjelmeland kraftstasjon og Hjelmeland trafostasjon. Denne har en lengde på 6,6 km. Begrunnelsen for søknaden er gjenoppbyggingen av Hjelmeland kraftverk samt forpliktelsene til et steinbrudd i Tyttlandsvik. Uavhengig av gjenoppbyggingen av kraftstasjonen vil Midtre Ryfylke Elektrisitetslag ha behov for ledningen for forsyning til steinbruddet. Tillatelsen gis uavhengig av denne saken.

Bemerkninger til vilkårene.

Det er ikke nyttbare fall nedenfor kraftverket, og av den grunn er ervervs- og reguleringsbetingelsene slått sammen under ett.

Konsesjonstid, post 1.

Lyse Kraft fyller kravene til ubegrenset konsesjonstid. Vi foreslår at reguleringskonsesjonen for Hjelmeland kraftverk blir gitt uten tidsbegrensning. Som vanlig foreslås at vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

Konsesjonsavgifter, post 2.

NVE har lagt vanlige kriterier til grunn for fastsettelsen av avgiftene. Utbyggingen er billig og kraften føres ut til andre kommuner. Dette betinger høye avgifter. På den andre siden dreier det seg om gamle skader og ulemper. Vi har samlet sett vurdert forholdene slik at kommuneavgiften bør settes til kr. 18,- pr. nat.hk. Til staten foreslås kr. 6,- pr. nat.hk.

Vi finner ikke grunnlag for opprettelse av næringsfond.

Byggefrister m.m., post 4.

Vilkårene inneholder de vanlige fristene, i og med at det her skal bygges ny rørgate og et

nytt kraftverk, med en frist på 2 år for påbegynnelse av arbeidet. Anlegget må fullføres innen en ytterligere frist av 5 år.

Naturforholdene m.v., post 18.

NVEs forslag bygger på utkastet fra DN. Vi finner også her å måtte opplyse om at det arbeides med revisjon av vilkårene for å få en klar ansvarsfordeling mellom NVE og DN. I denne saken har i tillegg fylkesmannen i Rogaland bedt om å få være ansvarlig for fiskevilkårene noe som viser at det ikke bare er mellom DN og NVE det er behov for en grenseoppgang.

I pkt. II c. er tatt ut de forhold som er dekket av terskelvilkåret, jfr. post 12. Inntil en avklaring foreligger mener vi at terskelvilkåret og måten det praktiseres på dekker det meste av forslaget.

Forurensning m.v., post 19.

Statens forurensningstilsyns forslag er også tatt inn.

De øvrige vilkår antas ikke å trenge nærmere begrunnelse.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Korrigert manøvreringsreglement følger vedlagt.

Behandlet i NVEs råd 14. november 1989. Rådet sluttet seg enstemmig til anbefalingen fra NVEs administrasjon.»

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Lyse Kraft til å erverve fallrettigheter og til å regulere Breilandsvatn ved gjenoppbyggingen av Hjelmeland Kraftverk:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det kon-

sederte vannfall etter den foretatte ombygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 18,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidlene danner ett fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 17, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversites uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,-.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt

toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke der ved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste, m.v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 20 000,- til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige ve-

ger, bruer og kaier, hvis disse utgifter bur særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprensninger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

13.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

14.

(Manøvreringsreglement m. v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter. Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000,- for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

15.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

17.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den

påregnelige vannføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner. Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,- pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

18.

(Naturforholdene m.v.)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap, dyre- og planteliv. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser fra DN;

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport,
- c. å bekoste tiltak i Hjelmelandsvassdraget for å sikre oppgang og produksjon av fisk,
- d. å installere sperreanordning foran tappelunker og utløpet av kraftstasjonen(e),
- e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
- f. å bekoste fiskeribiologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjonstiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

III

Konsesjonæren plikter å bygge og drive eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom DN finner dette nødvendig.

19.

(Forurensning m. v.)

Reguleringsaleggets eier plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med opprusting og drift av Hjelmeland Kraftverk.

20.

(Luftovermetting)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE-Vassdragsdirektoratet å utforme anlegget slik at mulighetene til luftovermetning i magasi-

ner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 17 eller 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med

bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,- pr. dag eller kr. 5 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

22.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

NVEs forslag til manøvreringsreglement for regulering av Breilandsvatn i Hjelmelandssvassdraget i Hjelmeland kommune, Rogaland fylke:

«1.

Reguleringsgrensene for Breilandsvatn er:

Høyeste regulert vannstand (HRV)	kote 197,0
Laveste regulert vannstand (LRV)	» 195,0
Opprinnelig alminnelig vannstand (NV)	» 197,5
Reguleringshøyde 2,0 m.	

Høydene refererer seg til Statens kartverks høydesystem. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Det skal ved manøvreringen tas for øye at vassdragets tidligere flomvannføring ikke forøkes. Heller ikke må lågvannføringen forminskes til skade for andres rettigheter. Forøvrig foregår vannslippingen etter Lyse Krafts behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperatur, snømengde m. v. observeres og noteres. NVE/Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE/Vassdragsdirektoratet.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadevirkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Innkomne uttalelser til departementet.

Hjelmeland kommune ved formannskapet gjorde den 20. desember 1989 følgende enstemmige vedtak:

«Hjelmeland kommune har ingen merknader til NVEs innstilling den 20. november 1989 til Olje- og energidepartementet om ervervs- og reguleringskonsesjon til Lyse Kraft for oppbygging av Hjelmeland kraftverk, i Hjelmeland kommune, Rogaland fylke.»

Rogaland fylkeskommune uttaler følgende i brev av 17. april 1990:

Energiutvalget har tidligere behandlet konsesjonssøknaden og tilrådet i sitt vedtak (den

9. mai 1989) at Lyse Kraft blir meddelt konsesjon for opprusting av Hjelmeland Kraftverk. Det er ikke ytterligere merknader til Lyse Krafts gjenoppbygging av Hjelmeland Kraftverk.»

Miljøverndepartementet uttaler følgende i brev av 12. januar 1990:

«Vi viser til deres brev av 22. november 1989 vedlagt NVEs innstilling.

Kraftverket ble nedlagt i 1980 da det var i dårlig forfatning. Dette er nå planlagt gjenoppbygd med samme inntaksted og utløpssted. Også reguleringen blir som før.

Midlere årsproduksjon blir 18 GWh, og utbyggingen er svært rimelig. Ingen høringsinstanser går imot utbyggingen.

Departementet anbefaler ervervs- og reguleringskonsesjon gitt på de vilkår som er foreslått av NVE.

NVE har endret noe på forslaget til vilkår fra Direktoratet for naturforvaltning vedrørende naturforholdene. Departementet aksepterer denne endringen.»

Miljøverndepartementet uttaler følgende i tilknytning til lov om vern mot forurensning og om avfall:

«Det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og avfall § 11 på følgende vilkår:

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med opprusting og drift av Hjelmeland kraftverk.»

Kommunaldepartementet uttaler følgende i brev av 25. januar 1990:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 22. november 1989.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk datert 20. november 1989 vedrørende ovennevnte sak.»

Departementets bemerkninger.

Foreliggende sak gjelder søknad fra Lyse Kraft om ervervskonsesjon og overføring av reguleringskonsesjon i forbindelse med gjenoppbygging av hjelmeland kraftverk.

L/L Hjelmeland Kraftverk bygget i 1937 Hjelmeland kraftverk. I tilknytning til utbyggingen ble L/L Hjelmeland Kraftverk meddelt to konsesjoner. Reguleringskonsesjonene ble gitt henholdsvis ved Ministerpresidentens beslutning i regjeringssmøte den 21. mai 1942 og ved kgl. resolusjon av 8. juli 1954.

L/L Hjelmeland kraftverks eiendommer og rettigheter ble overdratt til Midtre Ryfylke Elektrisitetslag i 1972.

Midtre Ryfylke Elektrisitetslag besluttet å stanse kraftverket i 1980 pga. kraftverkets

dårlige forfatning. Det ble på et senere tidspunkt tatt kontakt med Lyse Kraft, som står for omorganisering og elforsyningen i området, for å undersøke om de var interessert i å overta de gamle anleggene og stå for en ny utbygging. Dette førte til at Lyse Kraft overtok Hjelmeland kraftverk og reguleringsanleggene vederlagsfritt fra Midtre Ryfylke Elektrisitetslag med alle rettigheter i vassdraget, innbefattet meddelte reguleringskonsesjoner. Lyse Kraft har inngått leiekontrakt med innehaverne av fall- og grunnrettighetene i vassdraget.

Planene er å utnytte fallet i Grødåna mellom inntak og utløp i eksisterende kraftverk, nå angitt i 145 meter. Eksisterende kraftverksinntak blir beholdt, mens inntaksdammen skal utbedres ved at det vil bli støpt en ny betongvegg i fronten av dammen.

Fra inntaksdammen føres et nytt 950 meter langt turbinrør ned til en ny kraftstasjon. De eksisterende anlegg vil bli nedlagt og må fjernes. Det nye røret vil bli nedgravd i hele lengden.

Maksimal slukeevne for det nye anlegget blir 3,8 m³/s. Eksisterende magasinvolum i Breilandsvatn beholdes, og utgjør 1,8 mill. m³ tilsvarende 3 pst. av midlere årlig avløp. Midlere årsproduksjon er beregnet til 18 GWh. med samlede investeringer på 34 mill. kroner (pr. 1. januar 1989) blir utbyggingsprisen 1,89 kr./kWh.

Lyse kraft reiser spørsmål angående nødvendigheten av konsesjoner. Departementet mener i likhet med NVE at det er nødvendig med ervervskonsesjon etter ervervslovens § 1, ytelsen i et medianår er av NVE beregnet til 1 353 nat.hk. Ervervskonsesjon på fallrettighetene har som forutsetning at disse er overdratt i form av salg og ikke som leie. Betegnelsen leie er brukt i tilknytning til kontrakten mellom Lyse Kraft og falleierne. Kontrakten er imidlertid uten oppsigelsesklausul og den er uten tidsbegrensning og må derfor kunne betraktes som et salg.

Departementet er også enig med NVE i at det er nødvendig med konsesjon etter vassdragsreguleringslovens § 3 post 1. Anlegget har ligget nede siden 1980. § 3 post 1 setter en frist på fem år for gjenoppbygging av lovlig bestående anlegg. Denne fristen er oversittet, det er derfor nødvendig med ny konsesjon.

I konsesjonen av 1954 er det inntatt en bestemmelse som gir staten rett til, etter 50 år, å kreve avstått vederlagsfritt reguleringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter. Ut fra den praksis som har utviklet seg vil det i dette tilfellet ikke være aktuelt å gjøre hjemfallsretten gjeldende. Lyse Kraft er et interkommunalt selskap som oppfyller betingelse-

ne til å få konsesjon på ubegrenset tid, jfr. ervervslovens § 4 første og tredje ledd.

Utbyggingen er rimelig, samtidig som skadevirkningene er små ut over det som er en følge av den bestående regulering. Det foreligger da heller ikke noen vesentlige innvendinger mot utbyggingen fra høringsinstansene.

Olje- og energidepartementet tilrår på denne bakgrunn at Lyse Kraft gis tillatelse til erverv av fallrettighetene og at det gis en ny reguleringskonsesjon. Ervervs- og reguleringskonsesjon foreslås gitt på de vilkår som er foreslått av NVE. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter forurensningslovens § 11. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med NVEs forslag.

Når det gjelder søknad om elektrisk konsesjon og kraftledning viser departementet til NVEs bemerkninger.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 og lov om vassdragsreguleringer av samme dato nr. 17 får Lyse Kraft tillatelse til gjenoppbygging av Hjelme-land kraftverk på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.

19. Mondial Investment A/S, Mercurius Gruppen AB, Gyllenhamar & Partners AB og Artin-Rasco A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i Hunsfos Fabrikker A/S.)

Olje- og energidepartementets
samtakke 8. august 1990.

«Det vises til Deres søknader av 9. oktober 1989 og 20. juli 1990.

Det opplyses i søknadene at Mondial Investment A/S, Mercurius Gruppen AB, Gyllenhamar & Partners AB og Artin-Rasco A/S har ervervet henholdsvis 9,92 pst., 10,9 pst., 8,8 pst. og 2,7 pst. av aksjene i Hunsfos Fabrikker A/S.

For Mondial Investment A/S representerer ervervet et tillegg til selskapets tidligere erverv av over 20 pst. av aksjene i Hunsfos Fabrikker A/S. For de øvrige ervervende selskaper utgjør aksjeervervene isolert sett mindre

enn 20 pst. av aksjene i Hunsfos Fabrikker A/S. Næringsdepartementet har imidlertid betraktet ervervene som foretatt etter «forutgående innbyrdes overenskomst», slik at også disse ervervene blir konsesjonspliktige, jfr. Næringsdepartementets brev av 16. mai 1990 til Landbruksdepartementet med gjenpart til Dem.

Ervervene er konsesjonspliktige idet Hunsfos Fabrikker A/S innehar kraftleiekonsesjoner i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV slik bestemmelsen lød før endringene i lov nr. 50 av 29. juni 1990. Endringene medfører at nye avtaler om kraftleie ikke lenger er konsesjonspliktige. Gitte kraftleiekonsesjoner over 5 000 kW skal imidlertid fortsette å gjelde frem til utløpet av konsesjonstiden.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Mondial Investment A/S, Mercurius Gruppen AB, Gyllenhamar & Partners AB og Artin-Rasco A/S konsesjon for erverv av henholdsvis 9,92 pst., 10,9 pst., 8,8 pst. og 2,7 pst. av aksjene i hunsfos fabrikker A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

20. Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug.

(Ny ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget.)

Kronprinsregentens resolusjon av 31. august 1990.

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug om ny ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 7. februar 1985 avgitt følgende innstilling i saken:

«Norsk Elektrokemisk A/S / A/S Vafos Brug.
Ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget

Hovedstyret for NVE har mottatt søknad datert 22. november 1982 om ny ervervskonsesjon i Kragerøvassdraget for Dalsfoss og Tveitereidfoss tilhørende Norsk Elektrokemisk A/S og for Solumsfoss tilhørende A/S

Vafoss Brug. Konsesjonstiden løp ut 5. juli 1981 for alle fallene, men er senere blitt forlenget, siste gang ved OED's brev av 7. juli 1982. Disse konsesjonene ble i sin tid gitt på vilkår om innløsningsrett for staten i 1981 og OED bestemte i sitt brev av 7. juli 1982 at tidspunktet for eventuell innløsning av fallrettighetene til Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug meddelt henholdsvis 5. juli 1906 og 20. desember 1935 skulle forskyves fram til konsesjonsspørsmålet er avgjort.

Søknaden av 12. november 1982 har følgende ordlyd:

«Lokalisering:

De fall dette gjelder, ligger alle i hovedelven nedenfor magasinet Toke i Kragerøvassdraget, Telemark.

Fallene med tilhørende kraftverk og overføringslinjer ligger i Kragerø kommune.

Magasinet Toke ligger delvis i Kragerø, delvis og langt overveiende i Drangedal kommune.

Det alt vesentlige av nedslagsfeltet hører til Drangedal, men mindre deler ligger i Kragerø og Nissedal kommuner.

Dalsfos kraftstasjon er bygget ved utløpet av Tokevann.

Tveitereidfos kraftstasjon ligger ca. 5 km nedenfor i elven.

Ytterligere 2–3 km lenger ned finner man Langfos kraftstasjon.

Mellom Langfos og sjøen ligger i rekkefølge Vafos og Kammerfos kraftstasjoner. Her er fallene konsesjonsfrie.

Kragerøvassdraget

Magasin for de 5 kraftstasjoner i hovedelven er Toke.

Nedslagsfeltet til dette magasin er 1 133 km². Midlere nedbør over perioden 1909–1950 er beregnet til 1 101 mm.

Midlere tilløp/avløp var i samme tidsrom 31,2/31,1 m³/s.

Selve reguleringen skjer ved Dalsfos dam. Tillatt senking er 0,6 m og tillatt oppdemming 4,0 m ved kotehøydene LRV = 55,526 og HRV = 60,126 – bilag 1.

Dette gir et magasin på 150 Mm³.

Arealet av Tokevann er ved HRV 37,3 km² og ved LRV 28,0 km².

Konsesjon på denne regulering ble gitt «Kragerø vassdrags fællesflødningsforening m.fl.» ved kgl.res. av 26. mai 1900.

Konsesjonen er stedsevarende.

Fellesfløtningsforeningen ble nedlagt i 1972. Det ble av den grunn nødvendig med en ny fordeling av eierinteressene i reguleringsanleggene og dermed også av de årlige utgifter.

Nye lover for Kragerøvassdragets Brukseierforening – KB – ble utarbeidet og vedtatt i foreningens årsmøte den 15. februar 1974. Lovene ble senere godkjent av OED ved brev av 21. mars 1975 – bilag 3.

Hoveddammen ved Dalsfos for regulering av Toke ble bygget i årene 1900–1903. Damanlegget eies av KB.

Dammen er oppført av granittblokker med betong kjerne. Den har en største lengde på 90 m og en største høyde på 12 m. På damkronen er montert 14 stk. gitterverksbukker av

stålprofiler hvorpå er lagt en gangbane oppbygd av stålprofiler og betong. Mellom gangbane og damkrone er oppstilt trenåler for manuell regulering av magasinet.

I 1956 ble damfoten forsterket med en armert betongkloss ca. 21 m lang, 3 m høy og 3 m bred.

I 1961 ble det foretatt en serie diamantboringer i betongkjernen.

Resultatet av disse undersøkelsene var tilfredsstillende.

Fra 1970 har Norsk Elektrokemisk A/S – NEA – en avtale med konsulentfirmaet Ingeniør Chr. F. Grøner A/S hvorefter dette hvert 5. år kontrollerer samtlige kraftverksdammer tilhørende NEA og Vafos Brug og også Dalsfos dam.

Kopier av disse rapporter sendes NVE – Vassdragsavdelingen – siste gang 22. oktober 1981 – bilag 4.

Ovenfor Toke bygget Drangedal Elverk – DEV – ut Suvdøla kraftstasjon i 1958/60.

De tilhørende reguleringer omfatter i det vesentlige Kleppsvann med et areal 1,2 km², et nedbørsfelt 30 km² og et magasin 12 Mm³ samt Breilivann/Holmevann med h.h.v. 3,1 km², 15 km² og 20 Mm³.

DEV er ikke medlem av KB.

Tilleggsmagasin

Fellesfløtningsforeningen hadde en rekke oppdemmingsrettigheter ovenfor Toke. Her ble vann holdt tilbake for fløtningsformål vår og høst.

Disse reguleringer ga visse bidrag til kraftproduksjonen nedenfor Toke.

Med foreningens nedleggelse gikk disse rettigheter tapt.

En videre regulering av vassdraget ovenfor Toke vil måtte skje i nært samarbeide med DEV.

DEV undersøker for tiden disse muligheter bl.a. ut fra et tilskudd fra NVE sommeren 1982.

Etter KB's oppfatning – og de deles i denne forbindelse av NEA/Vafos Brug – er de mest aktuelle tilleggsmagasin for kraftverkene nedenfor Toke i dag Hellersvann og Holmevann/Søvann i Søvannselven.

Vedlagt ligger som bilag 5 KB's brev av 22. juni 1964.

I et brev av 20. oktober 1941 fra KB – bilag 6 – er det foreslått en oppdemming av Hellersvann på 6,50 m hvorved man ville få et magasin på 17,2 Mm³. Neddemt areal er herunder beregnet til 482 mål.

For Holmevann/Søvann er oppdemmingen satt til 7,20 m, magasinet til 12,5 Mm³, og det neddemte areal 1 079 mål.

NEA/Vafos Brug har forstått at nettopp disse reguleringer vil være innfattet i de undersøkelser som konsulentfirmaet Ingeniør A. B. Berdal vil gjennomføre for DEV.

Tidligere fløtningsdirektør Aarsrud utførte i årene etter 1. verdenskrig adskillige undersøkelser for å finne frem til bedre reguleringsmuligheter i Kragerøvassdraget.

Disse beregninger og karter ligger i KB's arkiv og kan stilles til disposisjon for interesserte.

Forøvrig vises til vedlagte oversiktskart over Kragerøvassdraget – bilag 7.

Kraftverkene

NEA kjøpte i 1906 vannfallene Dalsfos, Tveitereidfos og Solumsfos.

Selskapene fikk ervervskonsesjon på disse ved kgl.res. av 5. juli 1906 – bilag 2A. Konsesjonstiden løp ut 5. juli 1981, men er senere blitt forlenget to ganger – siste gang i OED's brev av 7. juli 1982.

I 1935 solgte NEA vannfallet Solumsfos til Vafos Brug.

NEA eier således i dag fannfallene Dalsfos og Tveitereidfos med kraftstasjonene av samme navn.

NEA søker herved om ny ervervskonsesjon for disse.

Det søkes om konsesjonstid på 60 år.

Tekniske data:

Dalsfos kraftstasjon

Denne ble satt i drift i 1908. I 1958 ble aggregatene 1 og 2, hver på 2 000 hk/1 750 kVA skiftet ut med 2 nye hver på 2 800 hk/2 700 kVA slik installasjonene i dag er:

Turbin 1: 2 800 hk satt i drift 1958

Turbin 2: 2 800 hk satt i drift 1958

Turbin 3: 2 000 hk satt i drift 1908

7 600 hk

Anleggets «elektriske hk» er beregnet ut fra selskapets brev av 13. januar 1981 til NVE – bilag 8 – slik:

$2\,800\text{ hk} \times 0,96 = 2\,688\text{ el.hk}$

$2\,800\text{ hk} \times 0,96 = 2\,688\text{ el.hk}$

$2\,000\text{ hk} \times 0,95 = 1\,900\text{ el.hk}$

Sum 7 276 el.hk

Overvannstanden vil variere mellom kote 60,126 og kote 55,526, mens undervann målt ved en vannføring av 25 m³/s ligger på kote 39,60.

Dette gir en varierende fallhøyde mellom 20,52 og 15,92.

Generator 1: 2 700 kVA satt i drift i 1958

Generator 2: 2 700 kVA satt i drift i 1958

Generator 3: 1 750 kVA satt i drift i 1908

7 150 kVA

Maksimal ytelse over 1 h ved gunstigste fallhøyde og vannføring er 6 100 kW.

Årsproduksjonen beregnet som et middel over årene 1960 – 1979 – bilag 9 – utgjør

32,031 GWh.

Bestemmende årsproduksjon tatt ut som det 3. dårligste år i samme periode blir

26,999 GWh.

Tveitereidfos kraftstasjon

Kraftstasjonen ble satt i drift i 1955 og har denne installasjon:

Turbin: 3 310 hk

Elektrisk hk beregnet som ovenfor utgjør

$3\,310\text{ hk} \times 0,957 = 3\,168\text{ el.hk}$

Overvannet ligger på kote 37,10 mens normalt undervann har kotehøyde 28,00 slik fallhøyden utgjør 9,10 m.

Generator: 3 000 kVA

Maksimal ytelse over 1 h ved gunstigste fallhøyde og vannføring er 2 700 kW.

Årsproduksjonen som et middel over årene 1960 – 1979 utgjør

13,963 GWh.

Tilsvarende blir bestemmende årsproduksjon

10,892 GWh

Samlet gir dette for NEA:

10,444 el.hk

Midlere årsproduksjon 45,724 GWh

Bestemmende årsproduksjon 37,891 GWh

Vafos Brug kjøpte som referert ovenfor vannfallet Solumsfos i 1935.

Ervervskonsesjon ble meddelt ved kgl. res. av 20. desember 1935 – Bilag 2B.

Konsesjonstiden løp ut 5. juli 1981, men er senere blitt forlenget 2 ganger – siste gang i OED's brev av 7. juli 1982.

Vafos Brug søker med dette om ny ervervskonsesjon for Solumsfos/Langfos kraftstasjon.

Det søkes om en konsesjonstid på 60 år.

Tekniske data:

Langfos kraftstasjon

Langfos kraftstasjon ble satt i drift i 1955. Den utnytter fallet i det konsederte fall Solumsfos samt en del av det konsesjonsfrie fall nedenfor.

Installasjonen er:

Turbin: 3 310 hk

Elektrisk hk beregnet som ovenfor utgjør for hele fallet

$3\,310\text{ hk} \times 0,957 = 3\,168\text{ el.hk}$

Overvannet ligger på kote 27,44 mens normal undervannstand har kotehøyden 19,40.

Total fallhøyde utgjør 8,04 m hvorav den konsederte del blir 6,24 m.

Det vises her til brev av 31. juli 1979 fra NVE – bilag 10 – og NEA/Vafos Brugs notat av 24. september 1980 sendt NVE med brev av 1. oktober 1980 – bilag 11.

For den konsederte del får vi derfor

$\frac{3\,168\text{ el.hk} \times 6,24}{8,04} = 2\,459\text{ el.hk}$

Generator: 3 000 kVA

Maksimalytelse over 1 h ved gunstigste fallhøyde og vannføring er 2 400 kW.

Årsproduksjon for den konsederte del beregnet som et middel over årene 1960 – 1979 utgjør

9,136 GWh

Tilsvarende tall for bestemmende årsproduksjon blir

7,199 GWh

For Vafos Brug's konsederte fall har vi således

2 459 el.hk

Midlere årsproduksjon 9,136 GWh

Bestemmende årsproduksjon 7,199 GWh

Tomter, grunn, boliger

En spesifisert oversikt over tomter, grunn etc., som hører inn under de konsederte/delvis konsederte fall ble sendt NVE den 1. oktober 1980.

Her finnes også en beskrivelse av de tilhørende driftsboliger.

Denne oversikt ligger ved som bilag 12.

Overføringsanlegg

Til kraftanleggene hører disse kraftlinjene:

1. *Dalsfos – avgrening til linjen Hauen sek. st. – Bråten sek.st. (Skien/Kragerø)*
1 stk. 60 kV tremastlinje, lengde 0,5 km, tverrsnitt $3 \times 50 \text{ mm}^2 \text{ Cu}$
Satt i drift i 1956
2. *Dalsfos – Bråten sek.st.*
2 stk. 10 kV linjer på felles stålmaster, hver av lengde 13 km, tverrsnitt $2 \times 3 \times 70 \text{ mm}^2 \text{ Cu}$.
Satt i drift i 1908, ombygd ca. 1925
3. *Tveitereidfoss – avgrening til 2.*
2 stk. 10 kV tremastlinjer, hver av lengde 0,5 km, tverrsnitt $2 \times 3 \times \text{FeAl nr. 95}$.
Satt i drift 1955
4. *Vafos – avgrening til 2.*
2 stk. 10 kV tremastlinjer, hver av lengde 0,5 km, tverrsnitt $2 \times 3 \times \text{FeAl nr. 95}$
Ombygd 1952
5. *Langfos – Vafos*
1 stk. 10 kV tremastlinje, lengde 0,7 km, tverrsnitt $3 \times \text{FeAl nr. 120}$
Satt i drift 1955.

Dessuten fører

6. 1 stk. 10 kV tremastlinje, lengde 0,4 km $3 \times 25 \text{ mm}^2 \text{ Cu}$ fra 2. til Vafos Brugs lasteplass Strand
Satt i drift ca. 1937

Ved Dalsfos ble i 1956 satt i drift

7. 1 stk. 8MVA regulertrafo $10/55 \pm 6 \times 1,67$ pst. for utveksling med det ytre nett over 1.

Forøvrig vises til vedlagte Driftsskjema NEA-KK 540 – 1 – bilag 13.

Opprustningsplan

NVE har bedt om en opprustningsplan for kraftverkene nedenfor Toke. NEA/Vafos Brug har utarbeidet en slik plan. Denne ble oversendt OED den 19. mars 1979 – bilag 14.

Kraftforbruk – kraftutveksling

1. Den vesentlige del av kraftproduksjonen i de 3 kraftverk Dalsfos, Tveitereidfoss og Langfos nyttes sammen med produksjonen i det konsesjonsfrie fall Vafos – i middel årlig ca. 8 GWh elektrisk og ca. 7 GWh omregnet mekanisk fra en slipeturbin – til drift av Vafos Brugs tresliperi. Denne bedrift ligger i Kragerø kommune.

Her produseres våt og tørr mekanisk tremasse – i det vesentlige for eksport. Bedriften har i de siste 5 år beskjeftiget i gjennomsnitt 90 ansatte og er således en viktig arbeidsplass i kommunen.

Tilgangen på sikker kraft er en absolutt nødvendig innsatsfaktor i en slik virksomhet.

Fabrikkens kraftforbruk har variert sterkt gjennom årene. Under helkontinuerlig drift i slutten av 60 årene lå forbruket inkludert et omregnet energiutbytte av slipeturbinen samlet på 76 GWh, mens det under de vanskelige årene 1975–77 falt helt ned under 30 GWh.

Med en antatt kapasitet i sliperiet på 40 000 tonn tørr tremasse pr. år vil forbruket ligge når opp mot 60 GWh. Dette er beregnet ut fra dagens produksjonsutstyr. Krav om andre kvaliteter kan føre til et høyere forbrukstall pr. tonn og dermed også økt totalforbruk.

Som all annen norsk tremasseindustri har imidlertid også Vafos Brug hatt noen vanskelige år siden 1974. Tiden har vært nyttet til å rasjonalisere driften og oppnå besparelser hvor dette har vært mulig.

Den tekniske utvikling går imidlertid raskt, og det er vanskeligere enn noensinne å legge planer for mange år fremover.

Det er derfor umulig for Vafos Brug – som for andre norske tresliperier – å binde seg til å produsere tremasse i årene fremover.

Bedriften vil etter beste evne søke å holde seg ajour med utviklingen både innen treforedling og innen annen industri.

2. NEA leverer etter en kontrakt fra 1935 elektrisk kraft til A/S Norsk Hyperit – for tiden ca. 1 GWh årlig. Også denne bedrift ligger i Kragerø kommune. Den leverer pukksten i forskjellige sorteringer. En betydelig del av produksjonen går til eksport.

A/S Norsk Hyperit beskjeftiger for tiden ca. 20 ansatte. Bedriften har planer om en betydelig utvidelse av produksjonen.

3. I 1979 overtok NEA 52 pst. av aksjene i A/S Hellesund Sag og Høvleri. Bedriften ligger i Kragerø kommune og beskjeftiger i dag 24 ansatte.

Ved en aksjeutvidelse den 5. juni 1981 ble NEA's aksjeandel økt til ca. 92 pst.

NEA leverer for tiden ikke kraft til A/S Hellesund Sag og Høvleri.

4. Overskytende kraft leverte NEA gjennom mange år til Kragerø Elverk.

Etter hvert som kraftforbruket ved Vafos Brugs sliperi steg, viste det seg imidlertid at NEA ikke lenger kunne garantere noen fastkraftleveranse til det kommunale verk.

I 1970 ble derfor Kragerø Elverk og NEA enige om å la kraftleiekontrakten gå ut og erstatte denne med en overføringsavtale.

5. Fra 1. januar 1971 har NEA derfor utvekslet tilfeldig kraft med Samkjøringen av kraftverkene i Norge.

Takst

Veiledende takst til bruk for konsesjonsmyndighetene ble etter oppdrag av NVE avholdt i Kragerø 12. – 13. mars 1981.

Taksten ble avgitt 12. mai 1981 og ligger ved som bilag 15.

Takstnemnden konkluderer med en verdiansettelse i 2 alternativ slik:

«Alternativ 1

1. Staten betaler en innløsningssum til NEA og Vafos Brug på kr. 1 935 450,- for 12 903 elektrisk HK.
2. Staten leverer til NEA og Vafos Brug et årlig kvantum i 20 år på 12 503 HK elektrisk etter en pris av 50,- kr./elektrisk HK.
Staten leverer til Kragerø kommune årlig 400 HK etter statskraftpris. For begge leveranser fastsettes leveringssted til Kraftstasjonsvegg.
3. Den veiledende nåverdi for Kraftverk, reguleringsanlegg, overføringsanlegg, boliger og tomter settes til 1,0 mill. kr.

Alternativ 2

1. Den veiledende kapitaliserte nåverdi eksklusive reguleringsanlegg, men inklusive fallrettigheter settes til 39,6 mill. kr.
2. For dette alternativ er de konsederte klausuler holdt utenfor, nemlig betaling for innløsningssum og kraftleveranse i 20 år til NEA og Vafos Brug etter betingelser som nevnt under alternativ 1 pkt. 1 – 3, samt 400 HK til Kragerø.»

Laksetrapper

Spørsmål om bygging av laksetrapper i hovedelven er reist av interesserte ved flere anledninger.

Sannidal jeger- og fiskeforening tok saken opp med myndighetene i 1978.

Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk sendte den 24. januar 1979 sin utredning til foreningen. Den ligger ved som bilag 16.

Direktoratet konkluderer med at «de kostnader en må regne med for å gjøre elva lakseførende» er «av en slik størrelsesorden at en vanskelig kan tenke seg at elva er av slik beskaffenhet at investeringene vil bli lønnsomme».

Kragerø Kommune tok saken opp igjen med direktoratet sommeren 1982. Direktoratet fastholdt sitt syn – bilag 17.

*Regnskap**NEA*

Selskaptets aksjekapital er på kr. 5 280 000. Av de 1 320 aksjene eier familien Rinde de 1 315.

NEA er morselskapet i en gruppe selskaper hvorav de viktigste er

A/S Vafos Brug, Kragerø
Hellesund Sag og Høvləri A/S, Kragerø
A/S Trælandsfos, Kvinesdal
A/S Holmen-Hellefos, Hokksund

NEA's eierandel i disse selskapene ligger for alle over 90 pst.

Selskapets økonomiske stilling er god.

Resultatregnskap og balanse pr. 31. desember 1981 ligger ved som bilag 18.

Vafos Brug

Selskapets aksjekapital er på kr. 1 460 000. Alle 1 460 aksjer eies av NEA.

Selskapets økonomiske stilling er god.

Resultatregnskap og balanse pr. 31. desember 1981 ligger ved som bilag 19.

Vi håper ovenstående er tilstrekkelig til Deres behandling av vår konsesjonssøknad og imøteser Deres forslag til konsesjonsvilkår.»

Med søknaden fulgte i alt 19 bilag hvorav de viktigste siteres i det følgende:

Bilag 2 gjelder avskrift av de gamle konsesjonsvilkårene. Først tillatelsen fra 5. juli 1906:

«Betingelser, knyttede til den Norsk elektrokemisk Aktieselskab, Kragerø, ved Den norske Regjerings Resolution af 5 Juli 1906 i Henhold til Lov No. 6 af 12 Juni 1906 meddelte Tilladelse til at erhverve endel Aktieselskabet Kragerø Fossekompagni tidligere tilhørende Vandfald i Kragerøvasdraget i Sannikedals Thinglag:

1. Selskabets Bestyrelse, som skal have sit Sæde og Kontor i Norge, skal til enhver Tid udelukkende bestaa af norske Statsborgere.

2. Selskabet skal ved sine Anlæg og sin Bedrift her i Riget anvende udelukkende norske Funktionærer og Arbeidere. Vedkommende Regjeringsdepartement kan dog tilstede Undertagelser fra denne Regel, naar Hensynet til speciel Fagkundskab eller Øvelse gjør dette nødvendigt eller særlig ønskeligt.

For hver Dag, som en Person i Strid med foranstaaende Bestemmelser er i Selskabets Tjeneste, erlægges en daglig Mulkt, stor Kr. 5,00 – fem Kroner.

3. Selskabet forpligter sig til ved Udbygningen av Anlæggene og Driften fortrinsvis at anvende norsk Materiel.

4. Selskabet forpligter sig til ikke at exportere elektrisk Energi uden Regjeringens Samtykke.

5. Selskabet forpligter seg til at udbygge Dalsfos, Tveitereidfos og Solumfos inden 10 Aar fra Bevillingens Datum.

Til Sikkerhed for denne Forpligtelse vedtager Selskabet en Conventionalbod af Kr. 100,00 – et Hundrede Kroner – for hver Dag, som Fristen overskrides.

6. Staten gives Ret til efter 75 – fem og sytti – Aar, regnet fra Bevillingens Datum, at indløse Samtlige Vandfald med Dammer, Kraftstationer med tilhørende Maskineri og andet Tilbehør og Kraftledninger samt de til Udbygning og Kraftanlægg sikrede i Post IX nævnte Tomter og Servitutrettigheder.

Hvis den Tomt, hvorpaa Servitut av 7-7-58, bekræftet under 5-5-06, overgaar i Selskabets eie, medfølger ogsaa denne i Overdragelsen til Staten.

7. Den pris, for hvilken Staten skal være berettiget til at overtage heromhandlede Eiendomme, bestemmes til

a. enten Kr. 150,00 – et Hundrede og femti Kroner – pr. udbygget elektrisk Hestekraft eller

b. ved Betaling af en Sum, som af uvillige Mænds Skjøn, optaget paa Statens Bekostning, bestemmes som billig Pris.

Efter hvilket af disse Alternativer Staten, der har Valget, agter at indløse Eiendommene, meddeles os senest samtidig med Underretning om, at Staten vil benytte sig af sin Ret til Indløsning. Denne Underretning skal være Selskabet ihænde senest 70 Aar – sytti Aar – efter Bevillingens Datum.

Anlægget med det installerede Maskineri skal ved Overdragelsen være i fuld driftsmæssig Stand. Hvorvidt saa er Tilfælde, afgøres ved Skjøn af uvillige Mænd.

8. De Panteheftelser, som ikke maatte blive dækkede af den eventuelle Indløsningssum, bortfalder.

9. Forsaavidt Staten skrider til Indløsning er Selskabet berettiget til at faa leiet Vandkraft af Staten i et Tidsrum af 20 Aar – tyve Aar – fra Indløsningsdagen mod Betaling af den paa den Tid for lignende Anlæg gjældende Pris, dog ikke over Kr. 50,00 – femti kroner – pr. elektrisk Hestekraft.

Hvis Enighed om Prisen ikke kan opnaaes, fastsættes denne ved Skjøn af uvillige Mænd, optaget paa Selskabets Bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efterskudsviis pr. Halvaar, og Leieretten forbyrdes, hvis Afgiften ikke betales i rette Tid.

Den leiede Kraft gjælder Kraften fra samtlige

ge Kjøbet vedkommende Vandfald med Fradrag af de 400 Hk., som efter Selskabets Kontrakt er forbeholdt Kragerø By, i Forhold til hvilken Staten fra Indløsningstiden indtræder i Selskabets Rettigheder og Forpligtelser.

10. Forsaavidt Staten ved Concessionstidens Udløb ikke indløser Vandfallene mev. har Eierne selv Eiendomsret og Disposisjonsret over disse, selvfølgelig dog kun under de Vilkaar og Betingelser, som ifølge dagjælden- de Lovgivning udkræves.

11. Alle Tvistigheder i Anledning af nærværende Concession henhører under norske Domstoles Afgjørelse.

12. Idet vi vedtager foranstaande Betingelser som forpligtende for os og vore heromhandlede Eiendomme, indgaar vi ligeledes paa, at nærværende Dokument, til Sikring af den fornødne tinglige Ret, thinglæses.»

Vilkårene for tillatelsen av 20. desember 1935:

«1.

Selskapets bestyrelse, som skal ha sete og kontor i Norge, skal til enhver tid utelukken- de bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer eller parter skal lyde på navn. De kan ikke med rettsvirkning eies av, eller pantsettes til andre enn Staten, norske kommuner, norske statsborgere, Norges Bank eller med vedkommende regjeringsde- partements godkjennelse andre norske ban- ker og selskaper. Selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende regjeringsdepar- tement til kontroll med bestemmelsen i denne post.

2.

Selskapet skal ved sine anlegg og sin be- drift her i riket anvende utelukkende norske funksjonærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede und- tagelser fra denne regel når hensynet til spesi- ell fagkunnskap eller øvelse gjør dette nød- vendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som en person i strid med for- anstånde bestemmelser er i selskapets tje- neste, erlegges en daglig mulkt stor kr. 5 – fem – kroner.

3.

Selskapet forplikter sig til ved utbygningen av anleggene og driften fortrinsvis å anvende norsk materiell.

4.

Selskapet forplikter sig til ikke å eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.

5.

Selskapet forplikter sig til å utbygge So- lumfoss innen 10 år fra bevillingens datum.

Til sikkerhet for denne forpliktelse vedtar selskapet en konvensjonalbot av kr. 100 – et hundre kroner – for hver dag som fristen over- skrides.

6.

Staten gis rett til etter 75 – femogsytti – år regnet fra 5 juli 1906 å innløse Solumfoss med dam, kraftstasjon med tilhørende maskineri og annet tilbehør og kraftledninger.

Utbygges Solumfoss med Vafoss, kan sta- ten innløse så stor del av det samlede vannfall med dam m. v. som foran nevnt som Solum- foss utgjør av det samlede vannfall. Benytter staten sig herav, plikter selskapet å drive det samlede kraftanlegg som før og levere den til Solumfoss svarende kraftmengde til staten for en godtgjørelse motsvarende en forholds- messig del av de til drift og vedlikehold hadde utgifter, som i mangel av overenskomst fast- settes ved skjønn. Undlater selskapet å levere til staten den i nærværende post betingede kraft uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter det etter departe- mentets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 0,50 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Selskapets plikt etter foranstående bestemmelser til etter inn- løsning å levere den til Solumfoss svarende kraftmengde til staten gjelder kun så lenge selskapet av hensyn til dets øvrige kraftbehov holder anlegget i drift. I den tid dette ikke er tilfelle, skal det offentlige være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget så vidt nødvendig til leve- ring av den betingede kraft.

7.

Den pris for hvilken staten skal være beret- tigt til å overta heromhandlede eiendommer bestemmes til

- a. enten kr. 150 – et hundre og femti kroner – pr. utbygget elektrisk hestekraft eller
- b. ved betaling av en sum som av uvillige menns skjønn, optatt på statens bekost- ning, bestemmes som billig pris.

Efter hvilket av disse alternativer staten, der har valget, akter å innløse eiendommene meddeles selskapet senest samtidig med et- terretning om at staten vil benytte sig av sin rett til innløsning. Denne underretning skal være selskapet ihende senest 70 år – sytti år – efter bevillingens datum.

Anlegget med det installerte maskineri skal ved overdragelsen være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres ved skjønn av uvillige menn.

8.

De panteheftelser som ikke måtte bli dek- ket av den eventuelle innløsningssum, bort- faller.

9.

Forsåvidt staten skrider til innløsning, er selskapet berettiget til å få leiet vannkraft av staten i et tidsrum av 20 – tyve år – fra innløs- ningsdagen mot betaling av den på den tid for lignende anlegg gjeldende pris, dog ikke over kr. 50 – femti kroner – pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke kan opnåes, fastsettes denne ved skjønn av uvillige menn, optatt på selskapets bekostning.

Leieavgiften erlegges ukrevet efterskudds- vis pr. halvår, og leieretten forbrytes hvis av- giften ikke betales i rette tid.

Den leiede kraft gjelder kraften fra Solum- foss.

10.

Forsåvidt staten ved konsesjonstidens ut- løp ikke innløser vannfallet m. v., har eierne selv eiendomsrett og disposisjonsrett over

dette, selvfølgelig dog kun under de vilkår og betingelser som ifølge dagjeldende lovgivning utkreves.

11.

Alle tvistigheter i anledning av nærværende konsesjon henhører under norske domstolers avgjørelse.

12.

Idet selskapet vedtar foranstående betingelser som forpliktende for sig og sine heromhandlede eiendommer, inngår det likeledes på at nærværende dokument til sikring av den fornødne tinglige rett, tinglese.»

Bilag 3 er kopi av gjeldende lover for Kragerøvassdragets Brukseierforening godkjent ved kgl.res. av 21. mars 1975:

«§ 1

Kragerøvassdragets Brukseierforening har til formål å vareta medlemmenes felles interesser med hensyn til utnyttelsen av vannkraften i vassdraget.

§ 2

Foreningens sete og verneting er i Kragerø.

§ 3

Som medlem av foreningen opptas eiere av utbygde eller utbyggbare vannfall i Kragerøvassdraget.

Innmelding skjer skriftlig til styret som tar stilling til om søkeren oppfyller betingelsene for medlemskap. Styret fastsetter det nye medlems stemmetall og økonomiske forpliktelser (forholdstall av de årlige utgifter og engangsinnbetaling ved opptagelsen) i foreningen.

§ 4

Ethvert medlem oppnevner og oppgir skriftlig til foreningens styre en representant som skal vareta medlemmets interesser og utøve dets stemmetall.

Har en representant forfall, kan medlemmet la seg representere ved annen person ved skriftlig fullmakt.

Regulerte sjøer:

Navn:	Nedbørfelt Magasin				
	Areal km ²	m.o.h.	km ²	mill. m ³	Regulant
Toke–Oseidvann	28 37,3	55,526 60,126	1 133,–	150,–	Kragerø v.s Br.-eierforening
Kleppsvann	1,2	522,– 538,–	30,–	12,–	Drangedal kom. Elektrisitetsverk.
Breilivann–Holmevann	3,1	668,5	15,–	20,–	
Foruten disse endel små vann og tjern		676,–			
<i>Uregulerte sjøer:</i>					
Hellersvann	1,8	375,–	23,5	7,2	Fløtingsdam
Holmevann	1,7	359,–	41,–	4,6	«
Bjorvann, øvre	0,9	335,–	52,–	3,6	«
Bjorvann, nedre	3,75	78,–	426,–	10,1	«
Disse fløtingsdammer kan bare benyttes til 1. juni om våren, og fra 1. oktober til isen legger seg om høsten.»					

§ 5

Foreningens øverste myndighet er styret som består av de utnevnte representanter. Disse velger med 2 års funksjonstid en formann og en viseformann.

Styret ansetter reguleringsjef, revisor og damvokter samt fastsetter deres lønn og øvrige vilkår. Ansettelse av reguleringsjef må approberes av vedkommende departement.

§ 6

Styrets formann eller i hans fravær 2 av de øvrige representanter i fellesskap forplikter foreningen.

Reguleringsjefen kan meddeles prokura.

§ 7

Ordinært årsmøte skal avholdes hvert år innen utgangen av februar måned. Innkalling skal skje skriftlig med 14 dagers varsel til hvert enkelt medlem.

Følgende saker skal behandles på et årsmøte:

1. Regnskap
2. Budsjett
3. Valg av formann og viseformann (hvert annet år)
4. Valg av revisor og fastsettelse av dennes lønn.

Forøvrig kan styremøte sammenkalles når som helst en representant måtte forlange dette. Formannen fastsetter da møtetid etter samråd med representantene.

Til alle møter skal det foreligge en skriftlig oppsatt saksliste. Kun saker som er ført opp på sakslisten kan avgjøres på møtet.

Dette kan dog fravikes hvis alle representanter møter og alle er enige i at saken kan fremmes.

§ 8

Foreningens utgifter utlignes med disse forholdstall:

Dalsfos:	20/70
Tveitereidsfos:	10/70
Langfos (Solumfos):	12/70
Vafos:	18/70
Kammerfos:	10/70

Hvis det i foreningen opptas eiere av vannfall ovenfor Toke, tas fordelingsspørsmålet opp til fornyet behandling i foreningens styre – se § 3.

Bilag 9 viser årsproduksjonen i de 3 kraftstasjonene fra 1960 til 1979:

§ 9

Stemmer utøves i samme forhold som til enhver tid gjelder for de økonomiske forpliktelser. Dog kan ingen representant utøve mer enn 45 pst. av de tilstedeværendes antall stemmer. For at man skal kunne fatte gyldige beslutninger, må minst representanter som utøver $\frac{2}{3}$ av det samlede antall stemmer være tilstede.

§ 10

Endringer i eller tillegg til disse lover kan kun vedtas i møte hvortil alle medlemmer er innkalt og $\frac{1}{2}$ av de fremmøtte stemmer er enige i endringsforslaget.

Dog må vedtak om endring av formålsparagrafen (§ 1) være enstemmig.

Endringsforslaget skal være oversendt skriftlig til hver enkelt representant senest 1 måned før det møte hvor det skal behandles.

§ 11

Foreningen kan kun oppløses hvis alle medlemmer er enige herom.

Det sittende styre er i så fall å betrakte som likvidasjonsstyre.

§ 12

Medlemmer som har bidratt til anlegg i forbindelse med vassdragets regulering, kan ikke oppsi sitt medlemskap med mindre de øvrige interesserte medlemmer enstemmig gir sitt samtykke.

Eventuelle øvrige medlemmer kan si opp sitt medlemskap med ett års skriftlig varsel til styret.

§ 13

Ovenstående lover og senere endringer skal approberes av Kongen.»

Bilag 5 viser en oversikt over reguleringer i Kragerøvassdraget:

«Årsproduksjon i MWh

	Dalsfos	Tveiter- eidfos	Langfos
1960	41,125	17,486	16,026
1961	36,837	16,020	13,427
1962	35,085	15,458	12,803
1963	34,991	15,290	11,888
1964	28,029	12,744	10,318
1965	36,126	15,944	12,891
1966	33,975	14,666	12,691
1967	41,285	17,589	15,362
1968	36,475	16,418	13,172
1969	27,548	12,614	9,515
1970	30,511	13,140	10,810
1971	29,600	13,097	9,981
1972	31,263	13,166	11,611
1973	22,161	10,428	8,434
1974	31,259	13,524	11,873
1975	26,999	10,892	9,276
1976	20,738	9,071	7,947
1977	33,736	14,645	13,345
1978	34,199	14,814	13,138
1979	28,678	12,249	10,900
Sum 20 år	640,620	279,255	235,408
Middel	32,031	13,963	11,771»

Bilag 11 er et notat datert av søkeren 24. september 1980 vedrørende konsesjonsfrie og konsederte fallrettigheter i Kragerøvassdraget. utgangspunktet for alle refererte kotehøgder er NVEs vassdragsnivellelement L.no. 172 fra 1923:

«Vafoss – konsesjonsfritt fall.

Inkludert i det konsesjonsfrie fall er foruten Vafossen også de gamle ovenforliggende Fall/damanlegg bestående av Ulefoss og Langfos. – Dette vil iflg. kjøpte oppdemningsrettigheter i 1889 og NVEs vassdragsnivellelement L.no. 172 fra 1923 gi et konsesjonsfritt fall til undervann Solumfos, som tilsvarer kote +21,16/21,12.

Iflg. NVEs brev dat. 31. juli 1979 til Olje- og energidepartementet tilrår NVE at ervervs-konsesjon i 1906 omfatter til og med Solumfossens undervann kote +21,20 –

Departementet har i brev dat. 12. oktober 1979 til A/S Vafos Brug ingen innvending mot at grensen mellom konsesjonspliktige (konsederte) og konsesjonsfrie fall blir trukket opp i samsvar med NVEs tilråding.

Ved kontrollnivellelement for Vafos Damanlegg den 16. september 1978 foretatt av ing. Sjetne (teknisk etat Kragerø) med utgangspunkt i NVEs fastmerke 4 kote +8,559 nord for Kammerfos dam, har vi tilført Vafos dam et nytt internt fastmerke på kote +20,752 (Rørstuss ved inntak for gamle tømmerrenne).

Gangbro/damkrone øst ligger i dag på ca. kote +20,58/20,50.

Normal fallhøyde Vafos.

Overvannshøyden (vannspeil) ligger normalt på kote +19,30 ved vannføring ca. 25 m³/sek. mens undervann ligger på ca. kote +6,30. Dette gir en fallhøyde på 13,00 m.

Til orientering forøvrig kan bemerkes at iflg. NVEs nivellelement fra 1923 lå Vafos damkrone på kote +20,087 (sannsynligvis damkrone øst) – Overvannstand var på henholdsvis kote +17,29 og kote +17,38, mens undervann var på kote +6,26 (6,37/6,40) (overfallsdam Kammerfos ligger på kote +6,183).

Etter foretatte forsterkninger/utbedringsarbeider i 1933/34 ble det oppdemmet 2,00 m til kote +19,30 (samme normale overvannstand som i dag). Samtidig ble damkrone (kote +20,087) påstøpt til nåværende ca. kote +20,50.

Langfos – konsedert fall til undervann kote +21,20.

Denne utbygging gjelder det konsederte Solumfos fall. Som nevnt under forannevnte avsnitt for «Vafos – konsesjonsfritt fall» gjelder også deler av dette fall det neddemte Ulefoss fall/damanlegg samt Langfos fall opp til undervann Solumfos kote +21,20.

Normal fallhøyde Langfos.

Iflg. Agder lagmannsretts domslutning i 1960 skal høyeste normale vannstand være kote +27,44 mens undervann ligger på ca. kote +19,40. Dette gir en fallhøyde på 8,04 m som igjen fordeles på:

1. Konsesjonsfritt fall kote +21,20 ÷ 19,40 = 1,80 m
2. Konsedert fall kote +27,44 ÷ 21,20 = 6,24 m

NB! Alle koteangivelser på oversiktstegning nr. 5923 dat. 22. september 1956 fra Ingeniør Chr. F. Grøner må korrigeres.

Iflg. NVEs nivålement fra 1923 lå Solumfos overfallsdam på kote +27,615.

Ved NVEs kontrollnivålement i 1956 er fastmerke 6 (ved Solheimfos=Solumfos) kote +31,292 korrigert til kote +31,049 som gir en differanse på 0,243 m – konfr. NVEs brev dat. 6. desember 1960.

I lagmannsrettens domsslutning i 1960 synes det å fremgå at den opprinnelige kotehøyde for Solumfos overfallsdam (+27,615) også til en viss grad er korrigert, idet retten fastsetter den normale overvannstand for Langfos til kote +27,44.

Tveitereidfoss – Konsedert fall.

Iflg. kontrollnivålement foretatt av ing. Sjetne (tekn. etat Kragerø) den 20. september 1980 med utgangspunkt i NVEs fastmerke 8, kote + 38,366 ved Trisjøvannet er det bare mindre avvik i forhold til det oppførte anlegg og Ingeniør Chr. F. Grønners koteangivelser på oversiktstegning nr. 6260 dat. 7. juni 1956. – Grønners angitte kotehøyder er derfor benyttet i denne sammenheng.

Normal fallhøyde Tveitereidfoss.

Etter avtale med grunneierne ble det i okt. 1958 oppdemmet 1 m slik at høyeste regulerte vannstand (H.R.V.) nå ligger på kote +37,10. Normal undervannstand er i dag (ved ca. 25 m³/sek.) på kote +28,00.

Dette gir en fallhøyde på 9,10 m.

NB! Iflg. Chr. F. Grønners tegning oppgis en normal undervannstand på kote +28,30. Det ble imidlertid i 1959 foretatt utsprenkning/opprensning av elveleiet ved Gråtebrua som har gitt denne endring (undervann kote +28,00).

Dalsfos – konsedert fall.

NVEs fastmerke 15 (på Dalsfos dam) kote +60,694 ligger på samme sted i dag.

Normal fallhøyde Dalsfos.

Høyeste regulerte vannstand (H.R.V.) kote +60,126 mens laveste regulerte vannstand (L.R.V.) er kote +55,526. Ved vannføring ca. 25 m³/sek. ligger undervann på kote +39,60.

Dette gir en varierende fallhøyde fra 15,90 m/20,50 m.»

Bilag 16 er kopi av et brev datert 24. januar 1979 fra Direktoratet for vilt og ferskvannss-

fisk vedr. kostnader med å gjøre vassdraget lakseførende ved hjelp av trapper:

«Kragerøvassdraget ble befart 22. september 1978 for å få en vurdering av kostnadene med å bygge trapper i de nederste 5 fosser. Som lokal kontaktmann var Leif Wåsjo med på befaringen.

Fra sjøen er det bare ca. 2 km med elv før en kommer til den første hindringen, dammen ved Kammerfoss bruk. Floa virker nesten helt oppunder fossen. Hele fallet er ca. 6 m, men det er bare de øverste 4,5 m det må bygges i for å skaffe oppgang. Det er ved dammens venstre side, sett nedstrøms det er enklest å bygge trapp. Her er det et gammelt lukeinntak som kan benyttes, og det er god plass til trapp og enkel adkomst.

Fra Kammerfoss er det bare 1,5 km opp til neste foss, Vafoss. Her er det et fall på 11 m som er meget vanskelig å bygge ut. Det er en dam tvers over elva og på venstre side ligger et kraftverk i forbindelse med treforedlingsbedriften. En trapp må derfor bygges på samme side. Det foreligger etter hva en forstår planer om et nytt kraftverk. I så fall må en vurdere trapp i tilknytning til dette. I alle fall vil en trapp på dette sted bli meget kostbar.

Bare 1 km ovenfor Vafoss ligger Solheimsfoss og 2 km videre opp Tveitereidfoss. I begge er det bygget forholdsvis nye kraftverk med dammer. Fallene er henholdsvis 10 og 8 m. Fordi trapper i begge tilfelle må knyttes til utløpet fra kraftverket, er det svært vanskelig å finne trasé for fisketrapp fra undervannet og opp til vannspeilet over dammen. Å bygge trapper på disse stedene vil ikke bare bli kostbart med også teknisk problematisk.

Den siste fossen Dalsfoss ligger ca. 5 km ovenfor Tveitereidfoss eller ca. 12 km fra elvas munning. Her er det bygget en dam på toppen av fossen. Fra dammen går det rørgate ned til kraftverket som ligger ca. 250 m lenger ned. Når kraftverket bruker alt vannet får en da tørrlagt elveleiet fra dammen og ned til kraftverksutløpet. Det totale fallet er på ca. 20 m. Kraftverket ligger på elvas høyre side. På den andre sida er det sprengt en tømmer tunnel som ikke lenger er i bruk. Denne ser ut til å ha fallforhold som gjør at den kan ombygges til tunnel for fisketrapp, dersom det blir gitt adgang til det, vil en kunne få en billig og meget brukbar løsning for trapp i fossen. Tømmer tunnelen har sitt utløp nær opp til avløpskanalen fra kraftverket.

Mellom de enkelte fossefall er elva forholdsvis stilleflytende og det er først når en kommer ovenfor Dalsfossen at elva vil kunne ha noen betydning som produksjon selv for laks. Elvas egnethet ovenfor fossene ble ikke vurdert ved befaringen, da dette er oppgaver som tilligger fiskerikonsulenten for området. Et grovt kostnadsoverslag for bygging av trapper i de 5 fossene vil, basert på erfaringspriser fra de siste år, se slik ut:

Kammerfoss 4,5 m à kr. 25 000,-	kr.	112 500,-
Vafoss 11 m à kr. 35 000,-	»	385 000,-
Solheimfoss 10 m à kr. 40 000,-	»	400 000,-
Tveitereidfoss 8 m à kr. 40 000,-	»	320 000,-
Dalsfoss 20 m à kr. 17 000,-	»	340 000,-
	kr.	1 557 500,-

Pris pr. fallmeter $\frac{\text{kr. } 1\,557\,500,-}{53,5} = \text{ca. kr. } 29\,100,-$.

Etter direktoratets mening synes de kostnader en må regne med for å gjøre elva lakseførende, å være av en slik størrelsesorden at en kan vanskelig tenke seg at elva er av en slik beskaffenhet at investeringene vil være lønnsomme. En ber fiskerikonsulenten om å gi sin vurdering av vassdraget med henblikk på utbygging ved gjenpart av dette brev.»

Søknaden ble den 1. desember 1982 i overensstemmelse med ervervslovens § 24 sendt Fylkesmannen i Telemark for innhenting av uttalelser fra Kragerø og Drangedal kommuner, fylkeskommunen og fra Fylkesmannen selv.

Kragerø kommunestyre behandlet saken i møte den 12. april 1983. Vedtaket er formet i åtte punkter, hvorav syv ble vedtatt enstemmig. Pkt. 5 ble vedtatt med 41 mot 4 stemmer. Vedtakets ordlyd:

1. Kragerø kommunestyre gir sin tilslutning til at søknad om ny ervervskonsesjon for Dalsfoss og Tveitereidfoss tilhørende Norsk Elektrokjemisk a/s og Solumfoss tilhørende a/s Vafos Brug innvilges.
2. Det anses som rimelig at konsesjonærene pålegges å betale konsesjonsavgifter til Kragerø kommune i henhold til gjeldende lover.
3. Det anses som rimelig at konsesjonæren avgir konsesjonskraft til Kragerø elverk i henhold til gjeldende lover.
4. NEAS' kraftlevering til Norsk Hyperite bør overdras til Kragerø elverk for å få en mest mulig rasjonell forsyning i dette området.
5. Hvis den framtidige utvikling innen treforedling medfører at der blir ledig kraft ved anleggene, skal denne tilfalle Kragerø elverk til en senere omforenet pris.
6. Dersom konsesjon ikke gis, og Staten iverksetter innløsning, bør det gjøres mulig for Kragerø kommune ved Kragerø elverk å overta eiendomsretten til Kragerø vassdragets kraftanlegg med tilhørende eiendommer.
7. I konsesjonsbetingelsene bør det settes visse krav som sikrer ålens frie vandring i vassdraget.
8. Grunneierne i Kragerø vassdraget bør i samarbeid med konsesjonærene få utredet mulighetene for en eventuell bygging av laksetrapp.

Drangedal kommunestyre sluttbehandlet saken i møte den 26. januar 1984 etter i mars 1983 å ha engasjert juridisk bistand for å ivareta kommunens interesser. Drangedal kommunestyres endelige enstemmige vedtak lyder således:

«Norsk Elektrokjemisk A/S – A/S Vafos Brug. Ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss i Kragerø vassdraget.

Norsk Elektrokjemisk A/S og A/S Vafos Brug har ved brev datert 12. november 1982

fremmet søknad for Olje- og energidepartementet om ny ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss i Kragerø vassdraget.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har ved brev 1. desember 1982 bedt fylkesmannen i Telemark innhente uttalelse fra Kragerø og Drangedal kommuner.

Drangedal kommune har i forbindelse med behandling av saken innhentet uttalelser fra kommunale styre, nemnder og råd samt fra politiske partier og interesseorganisasjoner innen kommunen. Kommunen har dessuten engasjert teknisk og juridisk bistand.

Saken ble behandlet i formannskapet 1983 og i kommunestyret.

Drangedal kommune vil uttale følgende:

- 1) Reguleringen av Toke og utbyggingen av fallene.

1.1. Kragerø Fellesfløtningsforening sammen med brukseiere og fosseiere i Kragerø vassdraget søkte 3. mars 1899 om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn for regulering av Toke og Hoseidvann. Tillatelse ble meddelt ved kgl. res. 8. juni 1899 i henhold til §§ 25, 29 og 30 i vassdragsloven av 1887. Reguleringstillatelsen inneholder ingen bestemmelser som tilgodeser kommunen eller andre berørte interesser.

Ved den kgl. res. ble bestemt at det skulle fastsettes et reglement for dammens manøvrering. Gjeldende manøvreringsreglement er fastsatt ved kgl. res. 12. mai 1923.

1.2. Reguleringen av Toke i henhold til reguleringstillatelsen av 1899 dannet grunnlaget for utbyggingen av vannfallene i Kragerø vassdraget nedenfor dammen. I første omgang gjaldt dette Dalsfoss, som har Toke som inntaks- og reguleringsmagasin. Senere ble fallene i Tveitereidfoss og Solumfoss utbygget.

1.3. Fallene og kraftverkene som utnytter disse ligger i sin helhet i Kragerø kommune. Reguleringsmagasinet Toke ligger imidlertid i det alt vesentlige innen Drangedal kommunens grenser.

Reguleringen har påført Drangedal store skadevirkninger som det ikke er gitt kompensasjon for. Samtidig har kommunen stilt til rådighet en ressurs for kraftverkene, uten at kommunen har fått del i den verdiskapning som på denne måte har funnet sted.

Drangedal kommune vil på denne bakgrunn fremme krav i forbindelse med søknaden om ny ervervskonsesjon for fallene.

- 2) Drangedal kommune – Virkningene av utnyttelsen av fallene

2.1. Drangedal kommune har engasjert HYDROCONSULT – Sivilingeniør Erik Ræstad A/S – som teknisk sakkyndig.

HYDROCONSULTs uttalelse i saken datert 21. desember 1983 vedlegges som bilag 1.

Uttalelsen gir en oversikt over manøvreringen av magasinet i Toke i den periode det foreligger vannstandsobservasjoner for. Videre gis en analyse av reguleringstillatelsen og manøvreringsreglementet samt de endringer som har funnet sted når det gjelder manøvreringen.

Videre vedlegges som bilag 2 vannstandsobservasjoner ved Luggens målestasjon for perioden april 1949 – desember 1983.

I tilknytning til dette materialet bemerkes at manøvreringsreglementet angir vannmer-

ket ved Lundereid som bestemmende for reguleringshøyden. Dette medfører at det ikke tas hensyn til den oppstuvning som finner sted i magasinet, i første rekke i Øvre Toke og Hoseidvann. Når vannstanden holdes nær HRV ved Lundereid, fører dette således til svært høye vannstander med de skadevirkninger dette innebærer i de ovenforliggende deler av magasinet.

2.2. Som det framgår av uttalelsen fra HYDROCONSULT, er manøvreringsreglementet for Toke ikke tilfredsstillende ut fra de krav som må stilles når det gjelder manøvrering av lavlandsmagasiner. Reglementet gir således adgang til en manøvrering av magasinet som fører til betydelige skadevirkninger på tilstøtende eiendommer og med dette på rådets verdi i landbruks- og friluftssammenheng.

I det følgende gis en oversikt over de skadevirkninger reguleringen av Toke medfører.

Reguleringen fører til stadige utrasinger i strandsonen omkring magasinet. Dette gjelder særlig områdene omkring Øvre Toke og Hoseidvann. Her har i årenes løp flere dekar jord- og skogbruksområder rast ut. Mange grunneiere har satt opp steinmurer mot utrasing. En rekke av disse forstøtningsmurene, samt brygger m.v. har også rast ut som følge av reguleringen. Utrasingene, kombinert med de lave sommervannstander som holdes, har ført til betydelige problemer med badeplasser og brygger. I tillegg til dette kommer at områdets verdi når det gjelder turisme og friluftsliv reduseres p.g.a. skjemmet utseende. Strandsonene omkring magasinet har til dels blitt vanskelig tilgjengelige og dels lite innbydende p.g.a. de bratte og stygge strandkanter og strender som reguleringen forårsaker.

Det er mange som har sin vannforsyning fra de regulerte vannene. Lav vintervannstand fører ofte til at disse ledninger fryser. Tilsvarende fører høy vannstand til at diker fra dyrket mark blir ødelagt i løpet av få år.

Reguleringen medfører store vansker når det gjelder båthold. Manøvreringen fører videre til at isvegene over magasinet vanskelig kan benyttes. Dette har sammenheng med den høye vannstand som holdes om høsten når isen legger seg og nedtappingen i løpet av vinteren.

Endelig nevnes at de senere års omlegging og ombygging av dammene i vassdraget har stengt ålens frie gang til Drangedal, samtidig som tidligere dammer har forhindret at laksen kan gå opp til vassdragene i Drangedal.

Når det gjelder kommunens krav i forbindelse med de ovenfor nevnte forhold, vises til pkt. 4.5 nedenfor.

3) Det rettslige grunnlag for kommunens krav.

3.1. Søknaden skal behandles i samsvar med gjeldende regler i ervervsloven av 1917. Dette er også uttrykkelig fastsatt i de opprinnelige ervervstillatelser i forbindelse med bestemmelsene vedrørende statens innløsningsrett.

Drangedal kommune legger etter de foreliggende opplysninger til grunn at staten ikke vil gjøre sin innløsningsrett gjeldende. Dersom det viser seg at staten likevel vil gå inn for innløsning, tar kommunen forbehold om å komme tilbake til spørsmålet.

3.2. Konsesjonssøknaden omfatter som nevnt ikke fall i drangedal kommune. Kom-

munen er på det rene med at magasinkommunen etter den foreliggende administrative praksis vedrørende ervervskonsesjoner som hovedregel ikke har blitt tilgodesett gjennom de fastlagte konsesjonsbetingelser, idet de ytelser som pålegges konsesjonæren i sin helhet har blitt forbeholdt fallkommunen.

I denne sak kan en imidlertid ikke legge til grunn nevnte administrative praksis, som knytter seg til konsesjoner meddelt med hjemmel i ervervsloven av 1917 og vassdragsreguleringsloven av 1917.

Ervervsloven gir hjemmel for å pålegge konsesjonsbetingelser som tilgodeser fallkommunen. Vassdragsreguleringsloven gir hjemmel for å pålegge konsesjonæren ytelser til magasinkommunen. Som regel gis konsesjonen i ett og samme dokument med betingelser i henhold til begge lover, men det forekommer også rene reguleringstillatelser og ervervstillatelser. Når det ikke gis pålegg om ytelser i form av konsesjonsavgifter m.v. til magasinkommunen i forbindelse med ervervskonsesjoner, er begrunnelsen at magasinkommunen med dette ville bli tilgodesett to ganger, i motsetning til fallkommunen. Den administrative praksis bygger med andre ord på en forutsetning om at såvel magasin-kommunene som fallkommune som berøres av vedkommende kraftanlegg tilgodesees gjennom de konsesjonsbetingelser som fastlegges i henhold til ervervsloven og/eller vassdragsreguleringsloven.

Denne grunnleggende forutsetning er ikke til stede i dette tilfellet. Det foreligger ingen reguleringskonsesjon med betingelser som pålegger ytelser til Drangedal kommune som magasinkommune for kraftverkene i Kragerøvassdraget.

3.3. Lovgrunnen for de bestemmelser som pålegger konsesjonæren ytelser til utbyggingskommunene er for det første å avbøte skader og ulemper som ikke kompenseres gjennom erstatninger og tiltak. For det andre tar ytelsene sikte på å gi utbyggingskommunen en rimelig andel i den verdi kraftutbyggingen skaper for kraftverkseierne og samfunnet for øvrig.

Den oppgave som er tillagt den konsesjongs-givende myndighet er på denne bakgrunn å pålegge ytelser og å foreta en fordeling mellom de kommuner som har krav på en andel av ytelsene i kraft av at de påføres skadevirkninger og/eller bidrar til verdiskapningen ved å stille sine ressurser til disposisjon.

De aktuelle bestemmelser i ervervsloven inneholder da heller ingen begrensninger til fallkommunen. Det vises her til ervervslovens § 2, nr. 12, 13 og 23. Av disse bestemmelser framgår at betingelsene skal ivareta de berørte kommuners interesser, uten hensyn til om de berøres som magasinkommune, fallkommune eller kraftverkskommune.

3.4. Etter dette må det være klart at kommunen på bakgrunn av bestemmelsene i ervervsloven og lovgrunnen for disse må ha krav på at det blir fastsatt konsesjonsbetingelser som tilgodeser også Drangedal kommunes interesser. Den foreliggende administrative praksis kan ikke være til hinder for dette, idet denne bygger på forutsetninger som ikke er til stede i denne saken.

4) Drangedal kommunes krav.

4.1. Med hjemmel i ervervslovens § 2, nr. 12 kreves at det inntas som et vilkår at konsesjo-

næren er forplikte til å avgi konsesjonskraft til de kommuner hvor kraftanlegget er beliggende. Det må presiseres at dette omfatter Drangedal kommune som magasinkommune.

4.2. Det må pålegges konsesjonæren å betale konsesjonsavgift til de berørte kommuner i medhold av ervervslovens § 2, nr. 13.

På bakgrunn av at det dreier seg om eldre, avskrevne kraftanlegg, som ikke tidligere har vært pålagt ytelser, må avgiftssatsen settes betydelig over gjeldende maksimumssats. Det forutsettes at lovendringen vedrørende ervervsloven § 2, nr. 13 trer ikraft før konsesjonen gis.

Kommunen krever at avgiftssatsen settes til kr. 20,- pr. nat.hk.

Fordelingen mellom Kragerø og Drangedal kommuner må foretas på bakgrunn av en vurdering av de skader og ulemper fallutnyttelsen innebærer og kommunenes bidrag til kraftproduksjonen.

4.3. Konsesjonen må gis en betydelig kortere løpetid enn de 60 år det er søkt om, jfr. ervervslovens § 2, nr. 17.

Det er lovens hovedregel at konsesjonen skal gis for et kortere tidsrom, idet 60 år er lovens maksimum. Saken gjelder kraftanlegg av eldre dato, som for lengst er nedbetalt og avskrevet. Det er derfor ikke nødvendig av hensyn til konsesjonssøkeren å gi konsesjon for så lang tid som det er søkt om. På den annen side er det av hensyn til de berørte kommuner og bredere samfunnsinteresser av stor betydning å sikre at fallene kan disponeres til beste for distriktet og samfunnet som helhet.

Drangedal kommune vil derfor kreve at konsesjonen gis for et tidsrom av 20. år.

4.4. I tillegg kreves inntatt som et vilkår at distriktet skal ha rett til å overta den kraft som produseres i kraftverkene dersom den ikke lenger benyttes i produksjonen i de bedrifter som i dag utnytter kraften.

Bakgrunnen for kravet er at en eventuell nedleggelse av bedriftene som utnytter fallene i løpet av konsesjonstiden, ikke må føre til at kraften føres ut av distriktet og således ikke kommer dette til gode.

4.5. Med hjemmel i ervervslovens § 2, nr. 23 fremmes følgende krav:

a) Reguleringstillatelsen av 8. juni 1899 med tilhørende manøvreringsreglement av 12. mai 1923 kreves endret, slik at de store skadevirkninger reguleringen har påført Drangedal kommune kan reduseres for framtiden.

Det vises i denne sammenheng til uttalelsen fra HYDRROKONCULT. I samsvar med konklusjonen i denne fremmes krav om at reguleringstillatelsen og manøvreringsreglementet blir endret slik at det kommer i samsvar med de krav man i dag vil stille til et reglement for et lavlandsmagasin.

I denne forbindelse må konsesjonæren pålegges å utføre eller bekoste utført hydrologiske undersøkelser som gir grunnlag for bedømmelse av reguleringens virkninger for hele magasinet, herunder virkningen av den oppstuvning som finner sted.

Videre må det foretas registreringer av de skadevirkninger reguleringen forårsaker. registreringene må omfatte skader på murer, brygger, diker, jordbruksarealer og skogs-

mark. Dette er skadevirkninger som går langt utover det som var forutsatt den gang tillatelsen ble gitt.

Det må i sammenheng med de registreringer og undersøkelser som foretas gis en vurdering av reguleringstillatelsen og manøvreringsreglementet på bakgrunn av de interesser som berøres.

Hovedpunktene i kommunens krav til endringer av reguleringstillatelse og manøvreringsreglement er som følger:

- 1) Det foretas en innskrenkning i tillatt reguleringshøyde.
- 2) Det utarbeides et manøvreringsreglement som sikrer tilstrekkelig høy vannstand om sommeren.
- 3) Manøvreringsreglementet må for øvrig inneholde regler som er i samsvar med dagens krav til manøvreringsreglement for lavlandsmagasiner når det gjelder tapping, flomavledning m.v.
- 4) Det kreves oppsatt vannmerke i den øvre del av magasinet, som i tillegg til vannmerket ved Lundereid skal være bestemmende for manøvreringen av dammen i Dalsfoss.

Manøvreringsreglementet av 12. mai 1923, § 8, inneholder hjemmel for å foreta de endringer som det er framsatt krav om. Det kan på bakgrunn av framstillingen under pkt. 2 ikke være tvilsomt at vilkårene for å foreta endringer er tilfredsstillende.

Kommunen krever videre endringer i reguleringstillatelsen av 8. juni 1899. Hjemmel for endringer finnes her i de ulovfestede regler om omgjøring av forvaltningsvedtak.

Det er ikke grunn til å gå nærmere inn på den juridiske side av denne saken i nærværende uttalelse. Etter kommunens syn er det her tilstrekkelig å vise til at de særlige skadevirkninger som uten kompensasjon er påført kommunen etter gjeldende rett på dette rettsområdet må gi grunnlag for omgjøring i tråd med kommunens krav. Det vises videre til at det foreligger administrativ praksis hvorefter det er grepet inn i stedsevarige reguleringstillatelser, uten at det er funnet å foreligge rettslige hindringer for dette.

b) Det kreves inntatt vilkår om at konsesjonæren er forpliktet til å utføre sikringsarbeider for å redusere de erosjonsskader reguleringen medfører.

Videre kreves inntatt vilkår om at konsesjonæren er forpliktet til å bære kostnadene med reparasjoner og utbedringer av vannledninger samt kloakk- og drensledninger som ødelegges som følge av reguleringen.

Det vises for øvrig til pkt. a) ovenfor vedrørende registrering av skadevirkninger.

c) Konsesjonæren må tilpliktes å utføre tiltak til opphjør av fisket i distriktet.

Det vises i denne sammenheng til pkt. 2.2., hvorav framgår at ombygging av dammene i vassdraget i de senere år har stengt fiskens frie gang samt at dammene hindrer oppgang av laks til Drangedal.

I denne forbindelse bemerkes at det ikke vises om det foreligger tillatelse etter vassdragslovens §§ 104–105 for disse arbeidernes vedkommende.

Under enhver omstendighet kreves dammene innrettet slik at fiskens frie gang ikke hindres.

For øvrig må det oppstilles vanlige vilkår

om ytelser til opphjør av fiske m.v. i samsvar med de krav som i denne forbindelse stilles av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Miljøverndepartementet.

d) Det kreves opprettet næringsfond på kr. 500 000,- for å avhjelpe reguleringens skadelige virkninger på næringslivet i kommunen.

Det må i forbindelse med fastsettelsen av fondets størrelse tas i betraktning at kommunen ikke har mottatt ytelser fra konsesjonæren tidligere.

5)

Drangedal kommune forbeholder seg å fremme tilleggsuttalelse til saken.»

Hydroconsult – Sivilingeniør Erik Ræstad A/S, har avgitt en uttalelse 21. desember 1983 som bilag til uttalelsen fra Drangedal kommune:

«*Manøvreringen av magasinet i Toke.*

Vi er engasjert av Drangedal kommune for å bistå ved kommunens behandling av den foreliggende søknad av 16. november 1982 fra Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vadfos Brug, om ny ervervskonsesjon for Dalsfos, Tveitereidfos og Solumsfos.

I nærværende betenkning har vi tatt for oss manøvreringen av magasinet i Toke, fra det ble tatt i bruk til kraftverksformål i 1908 og frem til i dag.

Konsesjonen på regulering av Toke ble gitt «Kragør vassdrags fællesflødningsforening m.fl.» ved kgl. res. av 26. mai 1900. Konsesjonen er stedsevarig.

Reguleringen skjøer ved Dalsfoss dam. Reguleringshøyden er 4,6 m, mellom HRV kote 60,126 og lrv 55,926.

Dammen er oppført av granittblokker med betong kjerne. Den har en største lengde på 90 m og en største høyde på 12 m. På damkronen er montert 14 stk. gitterverksbukker av stålprofiler. På disse er det lagt en gangbane oppbygd av stålprofiler og betong. Mellom gangbane og damkronen er oppstilt trenåler for manuell regulering av magasinet.

Før denne dammen ble bygget eksisterte det en dam ved Lundereid. Vi er ikke kjent med når denne eldre dammen ble bygget eller hvor mye den hevet den naturlige vannstand i Toke. Reguleringshøyde ved dammen var 1 m over «bundsvillen» i dammen.

Ved konsesjonen av 1900 fikk man tillatelse til å senke vannstanden 0,6 m under bunnsvillen på den gamle dammen, og til å heve den 4,0 m over den. Dette gir den reguleringshøyden på 4,6 m som man har i dag.

Manøvreringsreglementet for Tokevassdraget er fastsatt ved kgl. res. av 12. mai 1923.

Av de viktigste punktene i dette vil vi peke på § 3 som sier:

«§ 3. Slipping av vann gjennom dammen skal foregå på en sådan måte, at vannføringen i elven mellom Toke og sjøen blir så jevn som mulig i de perioder av året, da den suppleres fra den magasinerte beholdning i Toke.»

I dette ligger at man ikke har tillatelse til å korttidsregulere vassføringen, hverken på døgn eller ukebasis. Så sant magasinet benyttes skal vassføringen søkes holdt så jevn som mulig.

§ 5 omhandler manøvrering under flomforhold.

«§ 5. Ved manøvrering av dammen skal til enhver tid has for øie, at ikke flomvannstanden som følge av dammen forhøies, hverken i Toke eller i vassdraget nedenfor Dalsfoss.»

Bestemmelsen er nokså lik den man finner i manøvreringsreglementer av nyere dato. Problemet i nærværende tilfelle er at det neppe er noen i dag som er i stand til å avgjøre om manøvreringen har ført til økte flomvannstander. Fordi man ikke kjenner formen på det naturlige avløp fra Toke er det ikke mulig å rekonstruere hvordan flommene nedenfor ville vært uten reguleringen.

Det står ingenting i reglementet om at vannstanden i Toke kan stige over HRV under flomforhold. I dette ligger etter vårt syn at regulanten må være nødt til å holde et visst flomdempingsmagasin i Toke.

Hvis vannstanden ikke skal kunne stige over HRV under flom betyr det at alle luker i tilfelle må åpnes for å avlede vannet. Dette kan imidlertid føre til økt flom i vassdraget nedenfor dammen, og det er heller ikke tillatt i følge reglementet. Av de vannstandsdata vi har fått tilsendt fra NVE, er det ikke noe som tyder på at vannstandene i Toke har vært holdt for høyt.

I manøvreringsreglementet er det ikke satt opp bestemmelser om fylling av magasinet eller om minstevannstander i det til deler av året.

Tidligere da det var dampbåttrafikk og tømmerfløting på vatnet, ble dette tatt hånd om ved at både båtene og fløtningen med sopper krevde at en viss minstevannstand ble opprettholdt om sommeren.

Etter at kommersiell båttrafikk opphørte og fløtningen ble nedlagt, har det ikke vært nødvendig å ta slike hensyn.

Etter vår oppfatning bør manøvreringsreglement for alle lavlandsmagasiner inneholde bestemmelser som sikrer en viss vannstand om sommeren. Dette både av hensyn til det jordbruk (grunnvannstand)som normalt drives ned mot slike magasin, og av hensyn til rekreasjonsbruk og utseende.

Vi har mottatt utskrifter av observerte vannstander i Toke fra NVE for den tiden man har hatt vannstandsobservasjoner i Toke.

Den første perioden man har data fra er 1871–1879. Vi er ikke kjent med om den tidligere omtalte dammen ved Lundereid eksisterte på dette tidspunkt. På grunnlag av de svært jevne og relativt høye vannstander som er observert i denne perioden, antar vi at det må ha vært et reguleringsanlegg der også på denne tid. Se tegn. 3295-1.

Dette gjør at vi antakelig ikke er i stand til å beskrive den virkelige naturtilstanden i vassdraget.

Utenom perioden 1871–79 har vi kontinuerlige observasjoner fra VM 509 Toke fra 1917 til i dag.

Ved vår undersøkelse har vi valgt å dele opp dette tidsrommet i tre perioder. Disse periodene er

1. 1917–54
2. 1955–71
3. 1972–82

Begrunnelsen for en slik oppdeling er at etter at dammen ved Dalsfoss ble bygget i årene 1900–03 og Dalsfoss kraftstasjon ble satt i drift i 1908, var forholdene i vassdraget uendret frem til 1955.

Da ble Tveitereidfoss og Langfoss kraftstasjoner satt i drift. Vi ønsket å undersøke om etableringen av disse to kraftverkene førte til en endret disponering av magasinet i Toke.

Periode 2 løper frem til 1972 da fløtningen i vassdraget ble nedlagt.

Periode 3 omfatter det vi kan kalle dagens situasjon, med de tre kraftverkene i drift og fløtningen nedlagt.

De observerte medianvannstander, for de tre periodene og for perioden 1871–79, er opptegnet i tegn. 3295-1.

Det fremgår at medianvannstanden over året varierte svært lite i perioden 1871–79. Om de variasjonene man har i vannstanden er naturlige og skyldes varierende tilsig, eller om de er reguleringsbetinget vet vi som nevnt ikke.

Når vi har antatt at de er reguleringsbetinget, skyldes det primært at vannstandene er såvidt høye (k. 56,5–57,0).

Disse «høye» vannstandene harmonerer med de opplysningene som er gitt om Lunde-reiddammen i år 1900 (bunnsville på ca. k. 56,0 og 1,0 m oppdemming).

For den tiden den nåværende dammen har vært i bruk, går det frem at det var liten forskjell i manøvreringen i de to første periodene, 1917–54 og 1955–71.

Tappingen startet normalt i slutten av november og foregikk jevnt til siste halvdel av mars. Man kan merke seg at i median i disse årene, det vil si annet hvert år i gjennomsnitt, brukte man ikke mer enn de øverste 3 m av reguleringshøyden, medianvannstand ca. k. 57 i slutten av mars.

Datautskriftene viser imidlertid at hele reguleringshøyden har vært benyttet. I perioden 1917–54 har laveste observerte vannstand faktisk vært helt nede på k. 54,93, ca. 0,6 m under LRV. Dette inntraff i begynnelsen av oktober 1921. Hva som var årsaken til disse ekstraordinære lave vannstandene (de varte ved i ca. 10 uker) vites ikke.

I svært mange av de andre årene har vannstanden vært i nærheten av LRV.

Etter at magasinet var fylt til HRV i løpet av mai–juni, ble det i disse to periodene tappet 1,0–1,5 m fra magasinet i løpet av juli og august, før det ble fylt opp til HRV før vintertappingen igjen startet.

Dagens tapping, det vil si perioden 1972–82, følger mønsteret for de to foregående perioder frem til slutten av juli.

Etter denne tid fortsetter imidlertid i dag uttappingen, slik at man i august–september har vannstander som ligger ca. 1,5 m lavere enn det man normalt hadde før fløtningen ble nedlagt.

Fra begynnelsen av oktober fylles så magasinet igjen, slik at det er fullt når vintertappingen starter i november.

Denne «ekstra» sommer/høsttappingen er til betydelig sjenanse for grunneiere og andre som ønsker å bruke vassdraget om sommeren.

Resultatet av 2,5 m nedtapping blir mange steder at man får store tørrlagte strandsoner. Ved siden av at det er svært lite pent å se på, skaper det problemer for bruken av vannet.

Slike tørrlagte strender er vanskelig å ta seg frem over hvis man skal bade eller bruke båt. I den grad det er fisk i vassdraget umuliggjør det også fiske fra land rundt vatnet.

Den lave vannstanden skaper dessuten problemer for ferdsele med båt på vatnet idet det blir vanskelig å passere strømmen mellom Øvre og Nedre Toke.

Av det foregående fremgår at det har skjedd en markert endring i manøvreringen av magasinet i Toke etter at fløtningen ble nedlagt i 1972.

En slik utvikling av hvordan manøvreringen skulle foregå, tenkte man neppe at var mulig da manøvreringsreglementet ble fastlagt i 1923. Vi antar videre at man ikke tenkte seg en slik manøvrering da de etterfølgende skjønn (?) gikk, for å utmåle erstatninger for de skader reguleringen førte med seg for de enkelte grunneiere.

Det er vår oppfatning at dette er tilstrekkelig til å kreve at manøvreringsreglementet blir endret slik at det kommer i samsvar med de krav man i dag ville stille til et reglement for et lavlandsmagasin. Sentralt i denne sammenheng vil være krav om at vannstanden skal holdes tilstrekkelig høy i sommerperioden.»

Telemark fylkeskommune i fylkesutvalgsmøte den 20. januar 1983 vedtok enstemmig å tilrå at Norsk Elektrokjemisk A/S og A/S Vafos Brug får ny ervervskonsesjon som omsøkt. Fylkesutvalget foreslo at konsesjonstida burde være kortere enn 60 år og at det bør settes vilkår som sikrer distriktets framtidige elforsyning på beste måte.

Fylkesmannen i Telemark peker på at saken reiser viktige spørsmål med hensyn til fiskeinteressene i vassdraget både for ål og laks og at det er naturlig at disse spørsmål gis en fullstendig behandling i denne sammenheng. I sin uttalelse av 20. mai 1983 viser Fylkesmannen videre til følgende notat utarbeidet av *Fylkesmannens miljøvern-avdeling*:

«Norsk elektrokjemisk A/S, A/S Vafoss bruk ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget

Ervervskonsesjonen er gitt den 5. juli 1906 og skulle derfor utgå samme dato i 1981. I brev av 7. juli 1982 har OED bestemt at innløsningsstidspunktet utsettes til 5. juli 1983.

I forbindelse med slik fornying av konsesjoner er det naturlig at det vurderes om det skal stilles nye vilkår til konsesjonæren. I forbindelse med ervervsloven av 14. desember 1917 som konsesjonen er gitt etter er det i § 2 pkt. 23 åpnet adgang til å stille ytterligere betingelser når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av almene hensyn.

Søknaden har vært forelagt de respektive fagområdene ved fylkesmannens miljøvern-avdeling og denne uttalelsen sammenfatter de ulike kommentarene til søknaden fra fagområdene fisk, vilt, naturvern og friluftsliv og VAR-sektoren. Det er av forskjellige grunner lagt mest vekt på fiskeforholdene i vassdraget og det er til dette området det knytter seg størst interesse også lokalt.

Fisk

Spørsmålet om bygging av laksetrapper i Kragerøvassdraget er brakt fram flere ganger tidligere. Allerede i 1947 ble spørsmålet reist av forstkandidat Sunde, Sannidal overfor Fiskerikonsulenten for det Østnordfjeldske. Videre tok Drangedal jakt- og fiskelag opp saken i 1963 med Landbruksdepartementet ved Fiskeriinspektøren. I 1967 engasjerte Telemark Laksestyret seg i saken overfor Fiskerikonsulenten for det Østnordfjeldske. Videre i brev av 28. november 1975 fra Norges Jeger- og fiskerforbund til Fiskerikonsulenten for Øst-Norge og fra Innlandsfiskerikonsulentene i Drangedal i brev av 12. oktober 1978 til DVF, og nå sist fra grunneierne i brev av 14. mars 1979 til NVE.

I brev av 12. juni 1978 fra Vassdragsdirektoratet til Elektrizitetsdirektoratet er spørsmålet om laksetrapp tatt opp i henhold til fornying av konsesjonen og spørsmålet om videre utbygging av Vafoss vest. I brevet uttaler Vassdragsdirektoratet: «Ved en ny konsesjonsmeddelelse vil en i medhold av ervervsloven § 2 pkt. 23 ha adgang til å stille vilkår om laksetrapp og driftsvann til denne for den del av fallet som omfattes av konsesjonen».

Videre i brevet heter det: «På denne bakgrunn finner vi at spørsmålet om å ta konkret standpunkt til å knytte vilkår om plikt til å bygge laksetrapp forbi de konsederte anlegg samt å slippe vatn til denne trappen, bør utstå til konsesjonssaken blir tatt opp til behandling i full bredde også når det gjelder laksespørsmålet.»

DVF avgav en vurdering om kostnadene og mulighetene for en slik utbygging den 24. januar 1979. De konkluderte med at: «Etter Direktoratets mening synes de kostnader en må regne med for å gjøre elva lakseførende å være av en slik størrelsesorden at en vanskelig kan tenke seg at elva er av en slik beskaffenhet at investeringene vil være lønnsomme».

Det er ukjent hvilken beregningsmåte som er benyttet for å verdsette laksens betydning i vassdraget. Imidlertid har den sure nedbøren på Sørlandet forverret mulighetene for å etablere laks i disse områdene. Dette må tas med i vurderingene nå. På en annen side har nyere undersøkelser vist at de samfunnsmessige ringvirkninger av et laksefiske i verdi langt overstiger verdien av laksekjøttet. Det er i denne sammenheng det er spesielt viktig at de almenne interesser blir vurdert.

Det er også et annet spørsmål som ikke har vært vurdert i forbindelse med utbyggingene i Kragerøvassdraget, og det er oppvandringsmulighetene i vassdraget for ål. Dette spørsmålet er rettet til Fylkesmannen i Telemark, Miljøvernavdelingen fra Innlandsfiskerikonsulentene i Drangedal. Det viser seg at dammene som er bygget i vassdraget, i de senere år er blitt pusset slik at alle lekkasjer i dammene er tettet. Dette ser derfor ut til effektivt å ha satt en stopper for den oppvandring av ålefanger som har vært tidligere. En må regne med at åleoppgangen allerede fra før var sterkt redusert p.g.a. alle dammene. Dette er også et spørsmål som det er naturlig å vurdere i forbindelse med konsesjonssøknaden.

Ål er en fiskeart som vandrer mellom ferskvann og havet, som laksen, bare i motsatt retning. Ålen gyter i havet og yngelen driver med strømmen til den når kysten vår. Her vandrer den opp i elvene og lever i elver og vann i noen år før den som voksen blankål

starter vandringene nedover vassdragene og ut i havet til gyteområdene. Bygging av kraftverksdammer vil sperre for åleyngelens oppvandring dersom det ikke anordnes åleoppvandringsrenner. Dette er et enkelt teknisk spørsmål i dag. I Kragerøvassdraget finnes det et inntakt tømmerrenne-system forbi alle dammene. Disse kan muligens benyttes til oppvandringsrenner for ålen. Forutsetningene er at det går noe vann i dem og at bunnen er slik at åleyngelene finner feste. Det er mulig at de bør bekles med kunstgress.

Sikring av oppvandringsmuligheter for ålen er av stor betydning da ålen oppholder seg flere år i ferskvann og gir opphav til et fiske av stor betydning for flere personer. Dette må i aller høyeste grad sies å berøre almenne interesser. I denne forbindelse viser vi til vedlagte uttalelse fra Innlandsfiskerikonsulentene i Drangedal og Kragerø, samt grunneierne i vassdraget.

Utvandring av voksen ål skjer som regel ved første store flom på høsten. I et regulert vassdrag vil hovedmengden av vannet passere gjennom kraftstasjonene. Ål på utgang vil derfor ha store muligheter til å bli ført inn i inntakstunnelen til kraftverkene og gjennom turbinene. En må regne med at store mengder ål blir drept på denne måten. Det er derfor viktig at det blir gitter foran inntakstunnelene av en slik maskestørrelse at dette tapet reduseres til et minimum. Det kan også anordnes fangstinnretninger i dammene beregnet på fangst av nedgangsål.

Denne saken bør tas opp i full bredde i forbindelse med fornyingene av konsesjonen. Saken om laksetrapper i Kragerøvassdraget har det vært arbeidet med i snart 40 år og det er rimelig at de interesserte parter synes at dette er rette anledning til å få spørsmålet endelig vurdert. Like viktig idag er spørsmålet om ålens opp- og nedvandringsmuligheter. Ålen er en fiskeart som greier seg svært godt i sure vassdrag og lever med pH i vannet helt ned mot 4,0. Det sier seg selv at i vassdrag der fisket på andre arter går tilbake er det av stor betydning for alle brukere at de artene som har mulighet for å greie seg gis så gode muligheter som råd.

Det vil være naturlig å komme tilbake til mer konkrete forslag angående utformingen av eventuelle tiltak i vassdraget. Det forutsettes at DVF og Miljøverndepartementet får anledning til å vurdere spørsmålet om både ål og laks.

Vilt

Når det gjelder viltinteressene er en av den oppfatning at det bør inntas standard sett konsesjonsvilkår med hensyn til vilt. Vi har pr. idag liten detaljkunnskap om viltinteressene i området men når det i konsesjonen inntas nye vilkår er det aktuelt med en registrering av viltforholdene i vassdraget og en status for viltinteressene. Dette er nyttig for senere å vurdere eventuelle tiltak i vassdraget.

Naturvern/friluftsliv

Med den sentrale beliggenhet i Drangedal, og med en rekke øyer og holmer, og med sterkt innskåret strandlinje, er Tokke av stor betydning for friluftslivet i Drangedal. Dette gjelder bading, båtliv og fiske, og andre aktiviteter knyttet til vann.

Hovedproblemet med den nåværende regu-

lering i Tokke når det gjelder forholdet til friluftslivet er knyttet til den varierende vannstanden. De få sandstrendene som tidligere var ved vannet er etterhvert blitt ødelagt ved at den varierende vannstanden har skyllet sanden vekk. Drangedal kommune har sikret områder ved vannet for allment friluftsliv, men tilrettelegging i form av påfylling av sand er nærmest nytteløst da sanden etter en tid blir vasket ut på dypt vann. Dette gjør det særlig vanskelig å tilrettelegge forholdene for bading for de minste og for dem som ikke kan svømme.

Av mindre betydning i den sammenheng, men likevel av en slik karakter at det bør nevnes, er de skjemmende sterilsonene som blir langs stranda ved lavt vann. Disse sonene har dessuten en tendens til å bli særlig fremtredende i turistsesongen på ettersommeren.

Naturvernmessig uheldige forhold ved reguleringa henger stort sett sammen med samme forhold som de friluftsmessige. Dette gjelder de landskapsmessige uheldige strandsonene ved lavvann. Varierende vannstand, ofte med uregelmessige variasjoner gjennom året, har gjort at de fleste våtmarksområder ut mot Tokke så og si har forsvunnet etterhvert. Løsmassene er blitt skyllet ut på dypt vann fordi plantedekket er blitt ødelagt. Dette gjør at det ikke lenger finnes særlige bukter og vikar med produktive grunnvannsområder ved Tokke.

Av spesielt verneverdige forekomster i Tokke må nevnes den eiendommelige forekomsten av «fossilt» sjøvann i Rørholtfjorden, som utgjør den sørøstre armen av vannet. Det er her påvist at det på dypet (under 137 m) finnes sjøvann igjen fra den tida etter istida da havet sto inn i Tokke. Vannet ligger nå på ca. 60 m.o.h. Hvorvidt forekomsten av «fossilt» sjøvann kan ødelegges ved reguleringen er vanskelig å si. Imidlertid er forekomsten særdeles interessant og derfor tilsvarende verneverdig.

Vi vil også for ordens skyld gjøre oppmerksom på at Rørholtfjorden er varig vernet mot videre kraftutbygging.

VAR

Vassdragsavsnittet Tokke - Vafoss er tynt bebygget og har for tiden - og antakelig også i overskuelig fremtid - liten betydning for resipientinteresser. Avløp av betydning skjer til Tokke ved Prestestranda og Kammerforselva nedenfor Vafoss.

Vannforsyningsinteressene er i tilfelle bare knyttet til mindre, lokale anlegg. Kragerøs vannforsyning er basert på nytt anlegg med Grøtvatn som kilde.

En kan ikke se at den nye konsesjonen vil berøre disse forhold i nevneverdig grad eller framtidige spesielle tiltak i V-A-sammenheng.»

Da distriktsutalelsene har gått mye på fisket i vassdraget ble søknaden også forelagt for *Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk* i brev av 18. august 1983. DVF avga følgende uttalelse 2. desember 1983:

«DVF har i brev av 24. januar 1979 uttalt seg om de kostnadmessige sidene ved eventuelle laksetrappbygginger i Kragerøvassdraget (se bilag 16 i konsesjonssøknaden). Det ble dess-

uten gitt en vurdering av produksjonsmulighetene på strekningen fra sjøen og opp til Dalsfoss. Konklusjonen på dette var at det er først når en kommer ovenfor Dalsfossen at elva vil kunne ha noen betydning som produksjon selv for laks. Vassdragets produksjonsmuligheter på strekningene ovenfor ble imidlertid ikke vurdert ved befaringen i 1978.

DVF mener derfor at produksjonsmulighetene i vassdraget må kartlegges før en tar endelig standpunkt til om vassdraget skal gjøres lakseførende. I den sammenheng må det også foruten oppgangs- og produksjonsmulighetene foretas en vurdering av utvandringsmulighetene for smolten forbi de mange kraftstasjonene. Det må dessuten utredes om bygging av felle for fangst av den oppvandrende laksen og deretter transport ovenfor dammene er et mulig alternativ.

Ut fra det faktum at vassdraget tidligere var lakseførende og at det er og har vært en betydelig lokal interesse for å gjøre vassdraget lakseførende, vil DVF gå inn for at ved fornyelse av ervervskonsesjonen inntas vilkår som, dersom det blir funnet hensiktsmessig, muliggjør tiltak for å gjøre vassdraget lakseførende igjen. Pålegg om tiltak blir således bare aktuelt dersom forutgående analyser viser at innsatsen står i et rimelig forhold til det som innvinnes.

DVF vil sterkt tilrå at åleyngelens oppvandring må sikres. Dette krever enkle tekniske løsninger med lite vannbehov. Åleledere kan bygges for å lede åleyngelen forbi dammene, eller kortere åleledere kan bygges i tilknytning til fangstkasser hvor åleyngelen oppsamles for videretransport og fordelign i vassdraget. Det er dessuten mulig at eksisterende tømmer-renner kan benyttes for å sikre ålens oppvandring.

Kraftverksinntakene medfører at en stor del av den utvandrende blankålen kan gå tapt ved turbinpasseringen. Dette kan forhindres ved at det installeres sperregitre med tilstrekkelig liten lysåpning foran inntakene eller ved at det bygges fangstinnretninger. Vi er kjent med at det ved Dalsfoss tidligere har vært en fangstfelle i drift for å fange utgangsålen. Den enkleste løsningen for å forhindre at ålen går tapt i turbinene kan derfor være en opprustning av denne innretningen. Det må imidlertid her påpekes at grunneierne i området må være enige om tiltaket og at avtale om drift og tilsyn kan inngås. Det må dessuten avtales hvordan fangstene skal disponeres. DVF vil derfor tilrå at det inntas vilkår som gir hjemmel for å pålegge konsesjonærene bygging av sperregitre alternativt bygging av fangstinnretning avhengig av de lokale ønsker.

DVF vil dessuten fremheve at det i tillegg til vilkår som fiskens vandringer bør fastsettes generelle vilkår av hensyn til vilt- og fiskeinteressene i vassdraget. Dette tatt i betraktning av at utbyggingene i vassdraget er av eldre dato hvor det ikke tidligere er knyttet betingelser som ville komme på tale ved nye anlegg i dag. DVF vil derfor med henvisning til ervervsloven av 14. desember 1917, § 2 pkt. 23, tilrå at følgende vilkår blir fastsatt ved fornyelse av ervervskonsesjonene for Dalsfos. Tveitereidfos og Solumfos:

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
- c. å bekoste tiltak i Kragerøvassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f.eks. laks, sjøaure og innlandsfisk, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
- d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
- e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
- f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, heurunder langtidundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk å sikre åleyngelens oppvandring i vassdraget. Herunder om nødvendig å bekoste planlegging, bygging og drift av åleledere og åleyngelsamlere - samt å sørge for distribusjon av åleyngel til vassdraget.

III.

Dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner det nødvendig plikter konsesjonæren å bekoste planlegging, bygging og vedlikehold av fangstinnretning for utvandrende blankål ved Dalsfos.

IV.

Dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner det nødvendig plikter konsesjonæren:

- a. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammen/kraftverket, og sørge for nødvendig vann til trappa dersom kostnadene står i rimelig forhold til det som innvinnes.
- eller,
- b. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fangstfelle for oppvandrende laks og sørge for nødvendig vann til fangstfella. Konsesjonæren plikter dessuten å sørge for transport og distribusjon av laksen til vassdraget.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Kragerøvassdragets elveeierlag har uttalt seg flere ganger. Første gangen i brev til Fylkesmannen 2. juni 1983:

«I. Orientering.

Vedlagte kart (vedlegg 1) viser Kragerøvassdraget innenfor Kragerø kommune, kraftverk og bedrifter er markert.

II. Historisk bakgrunn.

Opprinnelig var grunneierne langs vassdraget suverene eiere av vassdraget. Det kan dokumenteres at laks gikk opp i Toke. Sagbrukene ble bygget ut fra ca. 1620. Tresliperiene kom i 1880-årene. Fellesfløtningen ble etter hvert bedre utbygget, tømmerkjøperne bekostet fløtningen. Fløtningsdirektøren var regulerings-sjef for vannføringen etter et manøvreringsreglement.

Konklusjon:

De konsesjoner som ble gitt i vassdraget fra 1600-1900 ble gitt av skogeierne selv, de gav avkall på laks, men fikk langt mer igjen:

- et vassdrag med jevnere vannstand
- elven gav gratis transport og kraft til foredling av tømmeret i eget vassdrag.

Dette gav arbeidsplasser og store ringvirkninger i hele distriktet.

Telemark var tidlig ute med kraftutbygging. Konsesjon for utbygging av Dalsfos. Tveitereidfos og Solumfos ble gitt 5. juli 1906 (vedlegg 2).

Dalsfos ble ferdig ca. 19. oktober.

Tveitereidfos og Solumfos ble ferdig utbygget i 1955.

Ved byggingen av Tveitereidsfos ble Tisjø oppdemmet ca. 1.5 m og Solumsvannet ca. 30 cm.

Det er på det rene at NEA/Vafos ikke innhentet samtykke fra grunneierne om oppdemming, det forelå ingen ekspropriasjons-søknad etter vassdragslovgivningen. Det er beklagelig at ikke sakkyndige ble oppnevnt og skjønn avholdt. Skog og jord er neddemt og ikke erstattet.

Fellesfløtningen ble nedlagt ca. 1970 NEA har nå selv ansatt regulerings-sjef.

III. Kragerøvassdragets elveeierlag mener at følgende forhold bør avklares i forb. med konsesjonssøknaden

- 1) Ålens og laksens gang i vassdraget, samt reguleringen av vannføringen (se vedlagte brev til Kragerø formannskap av 21. februar 1983).
- 2) De juridiske forhold ved byggingen av Solumfos og Tveitereidfos oppdemning og erstatninger.

Etter vår mening bør denne konsesjonssøknad behandles som om det skulle søkes første gang - da forholdene i samfunnet har endret seg siden 1906.

Vi beklager at Kragerø kommune ikke sendte konsesjonssøknaden til uttale i grunneierlag, skogeierlag og landbruksnemnd, vassdragslovgivningen gir hjemmel for dette (se lov av 14. desember 1917 nr. 17 § 4).

Vi tillater oss derfor å be om at:

Søknaden tilbakesendes kommunen til ny behandling, evt. at vår betenkning tas til følge, evt. at søknadsfristen utsettes.

Etter vår mening bør ulike sakkyndige oppnevnes, det bør vurderes om skjønn skal avholdes.

Det er vår oppfatning at både konsesjonssøknader og grunneiere ville være tjent med ryddige forhold i vassdraget for fremtiden.

Dette brev er ment som en foreløpig be-

tenkning inntil vi får nødvendig juridisk bistand, vi tar derfor dette forbehold: uheldige formuleringer og feilopplysninger kan forekomme».

I brev til NVE 7. mars 1984 oversendte elveeierlaget følgende skriv:

1. Datert januar 1984:

«Norsk Elektrokjemisk A/S - A/S Vafos Brug. Ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss, og Solumfoss i Kragerøvassdraget.

Historisk bakgrunn: Våre krav har historisk bakgrunn. Opprinnelig var våre forfedre suverene eiere av vassdraget. De var gjennom 300 år frem til 1906 konsesjonsgivere.

Deres konsesjoner gav dem store fordeler.

- Vassdraget ble ved bygging av dammer og renner gjort fløtbart, og fikk jevnere vannføring
- Sagbruk og Treforedlingsindustri ble bygget.

Vi tør her minne om at hoveddammen i Dalsfoss ble bygget ferdig i 1902 med det formål å sikre jevn vannføring over året til fløtning og drift av treforedlingsindustrien.

Konklusjoner: - Ved disse konsesjoner og tiltak fikk skogene i Drangedal, Kragerø og deler av Bamble verdi med store samfunnsmessige ringvirkninger i form av arbeidsplasser og handel, Kragerø oppsto p.g.a. trelasteksporten.

- Vi merker oss at det eneste våre forfedre gav avkall på var laksefisket.

For oss som grunneiere er kraftverkene et fremmedelement i Vassdraget. Retten til å gi konsesjoner ble fratatt oss i 1906, siden da har vi heller ikke fått gi uttale.

Med dette vil vi sterkt beklage Kragerø kommunes behandling av konsesjonssøknaden, det henvises til Vassdragsloven av 14. desember 1917 nr. 17 § 4, hvor det er klart hjemlet at lokale organer for jord, skog og fiske skal uttale seg, dette er forsømt.

Vi anbefaler Kragerø formannskap å gjenoppta saken, og ta saker alvorlig som i Drangedal.

Kragerø kommune bør samarbeide med Drangedal i denne sak, da interessene er sammenflettet og sammenfallende.

Det er vårt inntrykk at Kragerø kommune til nå har unnlatt å stille konsesjonskrav, i den tro at de derved redder arbeidsplasser.

Vi tror Kragerø kommune skal få erfare at arbeidsplasser vil bli sanert fordi de ikke har stilt krav.

Fordi:

1. - For eierne av NEA/Vafos er kraftverkene god forretning, disse treforedlingsbedriften Vafos har en usikker fremtid, Skal Vafos fortsatt eksistere antas billig El-kraft å være en forutsetning.
2. - Vårt distrikt kan bli stående igjen som eksportør av: Råstoff, Elkraft og Arbeidskraft.
3. Kragerø kommune burde primært ha krevet:

- Konsesjonskraft for å sikre treforedling, sagbruk og arbeidsplasser i eget vassdrag.

Kragerø Vassdragets Elveeierlag stiller følgende krav:

Innledningsvis vil vi nevne at formålene for de historiske konsesjoner er falt bort, ved at Fløtningen er nedlagt. Vi finner det utilbørlig å overføre konsesjoner gitt til fløtning/sagbruk/treforedling til Elkraftverk, og vil derfor fremme følgende krav:

1. *Et tidsmessig manøvreringsreglement for vassdraget.*

Siden fløtningen ble nedlagt har NEA regulert vassdraget etter eget forgoðtbeholdende. Eldre reglement tilsier en vannføring på 21 m³/sek. Vi har brakt i erfaring at vannføringen til tider er 36 m³/sek. Strømprisen er avgjørende for vannføringen i vassdraget.

Videre er vassdraget uten varsel blitt tørrlagt, med store skader på fiske, miljø og vassdraget som naturlig gjerde. For dette kreves erstatning.

2. En vurdering av lovligheten omkring Fløtningens nedleggelse og overføring av rettigheter til Brukseierforeningen, i praksis NEA/Vafoss.

3. *Erstatning for neddemte arealer.*

For arealer ovenfor Langfoss og ovenfor Tveitereidfoss p.g.a. oppdemning og oppstuvning av vann, forårsaket av demningshøyder og ulovlig vannføring. Og om krav ikke er foreldet, en revurdering av de «erstatninger» som ble betalt ved minnelige avtaler etterat NEA tapte rettsaken mot grunneierne.

4. *Juridisk avklaring omkring byggingen av Langfoss og Tveitereidfoss.*

- Hadde NEA gyldig konsesjon?, vi vet den gikk ut i 1916, ble den forlenget?, fikk grunneierne uttale seg?
- Lovligheten ved de erstatninger som da ble gitt - og ikke gitt.

Vi vet at neddemning ble foretatt uten at hverken offentlig myndighet eller private gav noe tillatelse.

5. *Grunnleie for Langfoss, justeres.*

6. *Krav vedr. fiske.*

- Tiltak iverksettes for å sikre ålens gang opp og ned i vassdraget.
- Fiskeretten ved Kraftverkene avklares. Har NEA rett til Ålefiske i Dalsfoss? Samme problemstilling ved de andre kraftverkene.
- Vassdraget gjøres igjen Lakseførende, bekostet av konsesjonssøkeren.

7. *Eiendommen Solvang utskilles med passende tomt. Det tilliggende skogareal ca. 50 da. tilbakeføres opprinnelig eier etter bruksverditakst. (Se vedlagte kart).*

8. *NEA overtar ansvar og vedlikehold av kommunal veg fra fylkesveg Farsjø til Sundbru samt privat veg frem til Dalsfoss, vegen utbedres forbi Solvang og frem til Dalsfoss i samråd med interessentene.*

9. *Vi tar forbehold om å kunne fremme flere krav senere.»*

2. datert 7. mars 1984.

«Norsk Elektrokjemisk A/S - A/S Vafos Brug. Ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss i Kragerøvassdraget.

Det vises til tidligere skriv, og med dette vil vi presisere noen av våre krav.

Grunneierne i Kragerøvassdraget, innen Kragerø kommune, på strekningen fra utløpet av vassdraget og opp til Drangedal grense vil ikke motsette seg at NEA/Vafoss Brug A/S får konsesjon på erhverv av fallrettighetene i forannevnte strekning på betingelse av:

1. Grunneierne får full erstatning for fallrettighetene som om de ikke hadde vært erhvervet før.
2. De skader og ulemper som er forårsaket ved at konsesjonæren har overtrådt sine rettigheter i vassdraget bl.a. reguleringsreglementet erstattes fullt ut og gis tilbakevirkende kraft.
3. Reguleringsreglementet endres slik at flomskader og skader på fisket blir minst mulig. F.eks. ved at maksimumsvannføring settes til 21 m³/sek. og minimum vannføring slik at fiskeyngelen ikke skades.

Reguleringsreglementets dataljer vil vi komme tilbake til senere.

Magasinene må ha et passende reservveinnhold i perioder med fare for flom.

4. De fordelene som grunneierne fikk ved reguleringen av vassdraget ved at tømmertransporten ble vesentlig lettere og at de fikk gratis fløtning uten vedlikeholdsutgifter på anlegget, fordeler som dengang ble ansatt for å være meget store, men som nå er falt bort, takseres etter den opprinnelige verdi og omgjøres til årlige erstatninger. Disse erstatninger skal for fremtiden reguleres på vanlig måte.

Grunnlaget for dette krav er: Fellesfløtningen nedla sin virksomhet i 1970 og overdro sine rettigheter til Brukseierforeningen, i praksis NEA/Vafoss Brug A/S.

Denne overdragelse stiller vi oss meget tvilende til idet vi mener at rettighetene skulle gått tilbake til grunneierne (hjemfall).

5. Konsesjonæren bekoster og vedlikeholder: - Laksetrappene ved alle dammer; - Kammerfoss, Vafos, Langfoss, Tveitereidfoss og Dalsfoss.

Likeledes sørger konsesjonæren for anordninger ved disse dammer slik at ålen fritt kan ferdes opp og ned i vassdraget uten å skade seg.

Grunneierne gis rett til å bygge ålekar ved damanleggene, derfor må tappeanordninger i bunnen av dammene utføres og bekostes av konsesjonæren.

6. Gamle heftelser som hviler på eiendommene i forb. med salg av fallrettighetene slettes.
7. Vi tar forbehold om å fremme flere krav.»

Albert Tyvand, Sannidal har sendt følgende brev datert 25. mai 1983:

«I forbindelse med A/S Vafos Brugs søknad om ny konsesjon i Kragerøvassdraget, tillater jeg med dette å be om at nedenfornevnte betingelser blir pålagt oppfylt.

Ved Agder lagmannsrett den 28. september 1960, ble A/S Vafos Brug dømt til å senke

damkronen på Langfossdammen til kote 27,44. Den støpte damkronen på Langfossdammen ligger på kote 27,54,5, så damkronen skal etter lagmannsrettens dom senkes med 10,5 cm. Dette er ennå ikke gjort, og jeg ber derfor om at dette må bli pålagt A/S Vafos Brug i forbindelse med ny konsesjon.

Videre vil jeg be om at A/S Vafos Brug blir pålagt å betale oss to på Tyvandsgårdene, erstatning for disse åra som Langfossdammen har vært for høy.

Jeg vedlegger fotostatkopier av frøste og siste side av «Utskrift av rettsbok for Agder lagmannsrett», samt av «Høyesteretts Kjæremålsutvalg.»

Kan jeg få tilsendt en bekreftelse på at dette brevet er mottatt?»

Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug ga, gjennom sin juridiske rådgiver h.r.adv. Erik Samuelsen, følgende kommentar til de innkomne uttalelsene ved brev av 5. juni 1984:

«Jeg viser til NVEs brev av 9. februar d.å., Deres ref. 5390/83 og 496/84-V. Jeg er anmodet av konsesjonssøkerne om på deres vegne å gi en oppsummerende kommentar til de uttalelser som er innkommet under høringsfasen.

Følgende uttalelser vil bli kommentert:

- Telemark fylkesutvalg - januar 1983
- Kragerø kommune - april 1983, med kommentar både til konsesjonssøknaden og til spørsmålet om laksetrapp. I denne sammenheng vil også Kragerø Elverks uttalelse av januar 1983 bli kommentert.
- Fylkesmannen i Telemark - mai 1983, vedlagt udatert notat fra Miljøvernavdelingen.
- Brev fra Albert Tyvand (grunneier) - mai 1983.
- Uttalelse fra Kragerøvassdragets Elveeierlag juni 1983.
- Uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk - desember 1983.
- Uttalelse fra Drangedal kommunes hydrologiske rådgiver, Hydroconsult - desember 1983.
- Uttalelse fra Drangedal kommune - januar 1984.

På vegne av konsesjonssøkerne vil jeg bemerke:

1. Mine parter har med beklagelse og uro registrert de forslag til meget tyngende konsesjonsvilkår som er fremkommet først og fremst ved Drangedal kommunes, Kragerøvassdragets elveeierlags og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisks saksbehandling og konklusjoner. En rekke av de konsesjonsvilkår som her foreslås, er av en karakter og et omfang som mine klienter ikke hadde gurnn til å forvente på det tidspunkt man søkte om konsesjon.

En detaljert kommentar til de enkelte vilkår vil bli foretatt i pkt. 2 nedenfor. Jeg vil imidlertid allerede nå på vegne av mine parter gi uttrykk for at dersom konsesjonssøkerne blir pålagt slike betingelser - helt eller delvis - i en ny konsesjon, vil mine klienter overveie å si fra seg konsesjonen og således overlate til Staten å innløse fallene i medhold av 1906-konsesjonens pkt. 6 og 7 a), med den korres-

ponderende rett for mine parter til å få leiet vannkraft av Staten i et tidsrom av 20 år fra innløsningsdagen mot betaling av kr. 50 pr. elektrisk hk. Om den nærmere forståelse av disse konsesjonsbestemmelser viser jeg for øvrig til min kompanjongs, h.r.advokat R. Karlsruds, brev til Olje- og Energidepartementet av 5. april 1982.

Jeg minner i denne forbindelse om Olje- og Energidepartementets uttalelse i brev til h.r.advokat Karlsrud av 7. juli 1982. Her gjøres oppmerksom på at vedtaket om innløsning for så vidt ikke er bortfalt, men vil bli behandlet i forbindelse med konsesjonssøknaden. Dette kan vise seg å bli en ytterst aktuell problemstilling.

2. Til de enkelte uttalelser vil jeg på vegne av konsesjonssøkerne bemerke:

2.1 Telemark fylkesutvalg

Mine parter har konstatert med tilfredshet at fylkesrådmannen i sin tilråding til fylkesutvalget har lagt avgjørende vekt på bedriftens interesser ved behandling av konsesjonssøknaden, med sikte på å legge forholdene til rette for fortsettelse av tremasseproduksjon og sikring av arbeidsplassene. Disse synspunkter fikk enstemmig tilslutning av fylkesutvalget.

Til spørsmålet om konsesjonsvilkår bemerker fylkesrådmannen bl.a. følgende:

«Eigarselskapa kan såleis få slike konsesjonsvilkår som dagens lovreglar gjev heimel til for å bøte på dei skadene som distriktet har blitt påført, uten at dei mistar fordelane ved billeg kraft.»

Mine parter anmodet fylkeskommunen om en nærmere presisering av det siterte uttrykk «dei skadene som distriktet har blitt påført», og fikk i brev av 8. februar 1983 til svar at det siktes til de virkninger som generelt følger av en vassdragsutbygging, men det medgis at uttrykket «skade» i dette tilfelle er unødig sterkt, og at uttrykket gjerne kunne vært utelatt for å få uttrykt sammenheng i resonnetet.

2.2 Kragerø kommune og Kragerø Elverk

Mine parter konstaterer - fortsatt med tilfredshet - at også Kragerø kommunestyre gir sin tilslutning til konsesjonssøknaden. Søkerne har intet å bemerke til kommunens henvisning til reglene om konsesjonsavgifter og konsesjonskraft. Når det derimot gjelder spørsmålet om kraftleveringen til Norsk Hyperite A/S, ser mine parter det slik at dette bør kunne løses som ledd i det permanente samarbeid mellom Kragerø Elverk og NEA/Vafos om en rasjonell drift i området, og ikke som ledd i en konsesjonssak. I denne forbindelse vil jeg understreke at mine parter ikke kan følge rådmannen i Kragerø når han viser til kostnader for opparbeidelse av et planlagt boligområde som argument for å beholde det foreslåtte konsesjonsvilkår om overføring av denne kraftlevering til Kragerø Elverk.

Til pkt. 5 i Kragerø kommunes forslag til konsesjonsvilkår vil søkerne bemerke at henvisningen til «den fremtidige utvikling innen treforedling» ikke uten videre kan være avgjørende. Som påpekt på s. 8 i konsesjonssøk-

naden av 12. november 1982 er det umulig for Vafos Brug - som for andre norske tresliperier - å binde seg til å produsere tremasse i årene fremover. Selskapene må ha krav på å råde over de energikvanta disse til enhver tid produserer, uten noen begrensning til treforedling.

Som mine parter gjentagne ganger har presisert overfor Kragerø kommune, kan man ikke akseptere krav som svekker det økonomiske grunnlag for selskapenes virksomhet i kommunen. Hensett til dette var Kragerø Elverks forslag til konsesjonsvilkår på dette punkt uakseptabel, nemlig at eventuell ledig kraft skulle tilfalle Kragerø Elverk til selvkostpris. Kommunens formuleringsendring her er begrunnet med «den betydning Rindegruppen har hatt på næringslivet i Kragerø.» Lignende synspunkter ga kommunen uttrykk for i et brev til mine parter av mai 1978, hvor det bl.a. uttales at formannskapet fullt ut vil støtte bedriftens bestrebelser på å effektivisere virksomheten for således å trygge arbeidsplassene.

Kommunen fremkommer også med forslag til konsesjonsvilkår vedrørende fisk:

- Hva angår tiltak til sikring av åleforekomsten, kommer jeg tilbake til dette bl.a. under pkt. 2.3. og 2.6. nedenfor.
- Spørsmålet om tiltak for å gjøre vassdraget lakseførende ble behandlet av Kragerø kommune som særskilt sak i april 1983. Av vedtaket fremgår at på bakgrunn av uttalelser fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk om at Kragerøvassdraget er av en slik beskaffenhet at investeringene for å gjøre elven lakseførende ikke vil være lønnsomme, finner ikke kommunestyret det riktig at administrasjonen i Kragerø kommune forfølger saken ytterligere. Synspunktene fra DVF fremgår av et brev til en grunneier av 24. januar 1979, nemlig at kostnadene vil være av en slik størrelsesorden at investeringene vanskelig vil være lønnsomme.

Mine parter slutter seg helt ut til disse vurderinger, men konstaterer med betydelig overraskelse at Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk i en senere uttalelse av desember 1983 (jfr. pkt. 2.6 nedenfor) ordlegger seg på en helt annen måte hva angår sakens realiteter.

2.3 Fylkesmannen i Telemark

Enkelte av uttalelsene i det vedlagte udaterte notat fra Miljøvernavdelingen foranlediger visse oppklarende kommentarer:

Når det på s. 2 avsnitt 4 bl.a. anføres at dammene «er blitt pusset slik at alle lekkasjer i dammene er tettet» vitner dette om så vidt store misforståelser av de faktiske forhold at det ikke kan stå uimotsagt fra mine parter side.

Dalsfos dam er bygget opp av granittblokker. På toppen står en nåledam. Vannstanden står ved fullt magasin 2,4 m opp på nålene. Det er gjennom nåledammen at en lekkasje kan komme. Granittdammen svekkes i fugene med års mellomrom. Et slikt vedlikeholdsarbeid pålegges mine klienter av NVE/Dam-

tilsynet, og har vært utført helt fra århundreskiftet da dammen var ferdig. Tveitereidfos og Langfos (Solumfos) dammer har aldri vært pusset. Vafos dam er en plankedam som aldri blir trukket til bunns. Lekkasje vil alltid finne sted gjennom plankene.

I avsnitt 5 på s. 2 behandles spørsmålet om innretninger som sikrer åleyngelens oppvandring.

NEA har ved Dalsfos en fangstinnretning for Ål. Det har ikke vært ført noen fangststatistikk, men mine parter mener å konstatere at noen nedgang i fangsten i tidsrommet 1955-1983 (som den nåværende betjening personlig kjenner til) ikke har funnet sted. I 1983 ble det fanget ca. 600 kg Ål. Det synes å være store variasjoner fra år til annet. Det er imidlertid ingen tvil om et åleyngelen fremdeles går opp.

På s. 3, 1. avsnitt anbefaler Miljøvernavdelingen gitter foran inntakstunnelene for å hindre at store mengder Ål blir drept i turbinene.

Av de angjeldende 3 kraftstasjoner er det bare Dalsfos som har inntakstunnel. Her er imidlertid varegrindene bygget med en så liten lysåpning at ingen Ål går gjennom turbinene. Ved Tveitereidfos og Langfos er det ingen inntakstunneler å sette gitter foran. Her er det installert Kaplanturbiner og derfor varegrinder som har vesentlig større lysåpninger. Skulle disse varegrinder skiftes ut med nye med så liten lysåpning at ingen Ål gikk igjennom, ville dette enten føre til vesentlig nedsatt kraftproduksjon eller kreve en meget kostbar ombygging av hele inntakskonstruksjonene.

Spørsmålet er derfor langt fra så enkelt å løse som Miljøvernavdelingen synes å anta.

Dalsfos dam var ferdig bygget i 1903. Det fantes da allerede dammer ved Tveitereidfos, Solumfos, Vadfos og Kammerfos. Og fremdeles i 1980-årene fanges det bra med Ål eksempelvis ved Dalsfos.

Utgangsalen må derfor gå *over* dammene under flom, slik den gjorde også før den nåværende regulering ble tatt i bruk.

Konsesjonssøkerne har ved flere anledninger, bl.a. i et brev av 4. mars 1983 til Kragerø kommune, gitt uttrykk for at man gjerne samarbeider med fiskeinteressene når det gjelder Ål og laks. Mine parter har imidlertid hverken nå eller tidligere mottatt noen henvendelse i så måte, men er fremdeles villige til å drøfte fornuftige løsninger for å bedre åleyngelens oppgang og Ålens utgang.

Til anførselene om naturvern og friluftsliv på s. 3 vil jeg fremheve at den eneste løsning på de ulemper som her trekkes frem synes å være at reguleringen avvikles totalt. Dette vil i sin tur føre til økning av flomtoppene nedenfor Toke.

Når det så gjelder Miljøvernavdelingens bemerkelsesverdige henvisning til «fossilt» sjøvann i Rørholtfjorden (s. 4, 3. avsnitt), vil jeg nøye meg med å påpeke at det dreier seg om en sjøvannsforekomst som er over 10.000 år gammel, beliggende mer enn 130 m under L.R.V. Jeg minner i denne forbindelse om at den nåværende regulering ble satt i verk i 1903. Miljøvernavdelingens spørsmålsstilling - hvorvidt forekomsten av fossilt sjøvann kan ødelegges ved reguleringen - synes derfor å være utpreget akademisk.

En rekke av de spørsmål som drøftes i Miljøvernavdelingens notat, er for øvrig av en slik karakter at de ville ha kunnet la seg av-

klare i en direkte kontakt med mine parter. Noe initiativ til en slik kontakt har aldri vært tatt fra Miljøvernavdelingens side.

2.4. Albert Tyvand

Grunneieren viser til Agder lagmannsretts dom av 28. september 1960. Han hevder at Vafos Brug ble «dømt til å senke damkronen på Langfosdammen til kote 27,44.» Dette er en uriktig gjengivelse av domsslutningen, idet dommen gikk ut på at A/S Vafos Brug kjennes uberettiget til å demme høyere ved Langfos enn ved kote 27,44 og A/S Vafos Brug dømmes til å senke dammen (ikke damkronen) til denne høyde.

Min part har senere etterlevet dette pålegget i domsslutningen ved å holde vannet på et nivå 10 cm under damkronen Langfos. Bedriften har installert en flottørstyrt regulator i Langfos overvann. Denne holder konstant overvann ved å åpne og lukke turbinen tilpasset vannføringen. Dette gir en jevnere overvannstand enn om vannet måtte gå over et fast overløp. Ved vannføringer større enn turbinens slukeevne - dvs. over 40 m³/s - åpnes omløpslukene som tilsammen kan ta 150 m³/s.

2.5. Kragerøvassdragets Elveeierlag

Til Elveeierlagets uttalelse av 2. juni 1983 vil mine parter bl.a. bemerke at etter at sagbrukene ble bygget ut på 1600-tallet, har laksen ikke gått opp i Toke. Det dreier seg m.a.o. om et tidsrom på rundt 400 år.

Øverst på s. 2 fremkommer den uriktige opplysning at skog og jord er neddemt og ikke erstattet ved byggingen av Tveitereidfos og Langfos (Solumfos). De berørte grunneiere langs Tisjø - overvann Tveitereidfos - og langs Solumsvann - overvann Solumfos - begjærte skjønn 22. juni 1957. Ved herredsrettens avgjørelse ble mine parter dømt til å senke overvannsstandarden og betale erstatning til grunneierne.

Etter anke til lagmannsrett ble det inngått forlikshandlinger, som i sin tur førte til forlik mellom selskapene og samtlige involverte grunneiere langs Tisjø og Solumsvann, bortsett fra Albert og Peder Tyvand (jfr. pkt. 2.4 ovenfor). Forliket gikk ut på at selskapene - mot erstatning til grunneierne - fikk rett til å demme Tisjø til 1 m over dammens faste overløp og Solumsvann 10 cm over dammens faste overløp og Solumsvann 10 cm over dammens faste overløp. Tisjø ble demmet opp, men det skjedde ikke med Solumsvann idet man ikke fikk i stand noen avtale med de to ovenfor nevnte grunneiere. Deretter ble saken med Albert og Peder Tyvand ført for lagmannsrett med det resultat som er beskrevet i pkt. 2.4. ovenfor.

Forholdet er dermed at når det gjelder Solumsvann har de 8 grunneiere som vedtok forliket, fått sin erstatning utbetalt, men oppdemmingen har aldri vært foretatt. De har dermed fått erstatning uten å ha avgitt grunn.

For øvrig nevner jeg for ordens skyld at det ikke er korrekt når det på s. 2, 2. avsnitt i brevet anføres at «NEA har nå selv ansatt reguleringsjef.» Reguleringsjefen er ansatt av Kragerøvassdragets Brukseierforening og godkjent av NVE i brev av 4. august 1983.

2.6 *Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk - desember 1983*

2.61 *Laks*

Det er mine klienters bestemte inntrykk at DVF nå søker å avsvikke sin før siterte uttalelse av 24. januar 1979 hvor man ikke fant å kunne gå inn for bygging av laksetrapper.

La meg i denne forbindelse påpeke at når det opereres med betegnelsen «elva» ovenfor Dalsfos, er dette en elvestrekning som ikke finnes, idet Toke demmes til Dalsfos dam. Denne oppsiktsvekkende misforståelse må formodentlig skyldes det faktum at DVF ikke har funnet det nødvendig med noen ny befaring i marken. Dette har imidlertid ikke avholdt institusjonen fra å uttale seg med betydelig sikkerhet.

I forbindelse med DVF's anførsel om at vassdraget «tidligere» var lakseførende, tillater jeg meg å minne om at man da må ca. 400 år tilbake.

2.62 *Ål*

Jeg minner her om mine bemerkninger under pkt. 2.4 ovenfor.

Til DV's anførsler om fangstinnretninger pg at det ved Dalsfoss tidligere har vært en fangstfelle i drift, er å bemerke at innretningen fortsatt er i full drift, og fanger et betydelig kvantum ål hvert eneste år.

2.63 *Generelt*

Det er mine klienters bestemte oppfatning at de forslag til nye konsesjonsvilkår som DVF setter under postene I-V ikke er akseptable for konsesjonssøkerne, og kan være medvirkende til at selskapene blir tvunget til å frasi seg konsesjonen, jfr. pkt. 1 ovenfor.

2.7 *Hydroconsults utredning av 21. desember 1983*

Innledningsvis henleder jeg oppmerksomheten på Hydroconsults utsagn i uttalelsen på s. 2, 4. avsnitt, sålydende:

«Av de vannstandsdata vi har fått tilsendt fra NVE, er det ikke noe som tyder på at vannstandene i Toke har vært holdt for høyt.»

Drangedal kommunes hydrologiske rådgiver konstaterer m.a.o. at regulanten ikke har manøvrert vassdraget i strid med forutsetningene.

På s. 2, 3. avsnitt gjør Hydroconsult et poeng av at det ikke er anført noe i reglementet om at vannstanden i Toke kan stige over HRV under flomforhold. Av dette synes Hydroconsult å slutte at regulanten kan være nødt til å holde et visst flomdempingsmagasin i Toke.

Til dette er å bemerke at en slik bestemmelse meg bekjent heller ikke er vanlig i andre - og nyere - manøvreringsreglementer. Man kan ikke slutte noe av reglementets ordlyd på dette punkt om regulantens plikt til å holde et flomdempingsmagasin.

I denne forbindelse minner jeg om pkt. 5 i manøvreringsreglementet, hvorefter det til enhver tid ved manøvrering av dammen skal has for øye at ikke flomvannstanden forhøyes, hverken i Toke eller i vassdraget nedenfor Dalsfos. Her er det viktig å være klar over at Toke har en reguleringsprosent på bare 15. Hele magasinvolument kan tappes ut på 3,5 døgn ved 500 m³/s. Ved kraftig nedbør betyr det derfor ikke så meget om regulanten har et flomdempingsmagasin eller ikke. Regulanten bestreber seg imidlertid på til enhver tid å

etterleve intensjonene i den nevnte bestemmelse i manøvreringsreglementet om å hindre forhøyelser av flomvannstandene.

La meg i denne forbindelse likevel peke på at flommer har man hatt og vil få i alle årets måneder. Skal Hydroconsults tanke om at flomdempningsmagasin realiseres, må konsekvensen bli at dette må man stort sett ha over hele året. På den annen side får regulanten så høre om hvilke ulemper det vil ha for badeliv, båttrafikk, fiske o.a. interesser dersom Toke ikke holdes på et høyt nivå. Refleksjonene gir seg selv.

Til Hydroconsults påstand på s. 4 om at det har skjedd en markert endring i manøvreringen av magasinet i Toke etter at fløtningen ble nedlagt i 1972, synes dette å fremtre som en noe forhastet slutning. Man synes bl.a. å ha sett bort fra nedbørsforholdene i de enkelte år.

Tabeller over midlere vannstand i Toke for årene 1962-71 og 1972-81 viser følgende:

Juli 1962-71	3,31 m
August 1962-71	2,88 m
September 1962-71	3,12 m
Juli 1972-83	3,42 m
August 1972-83	2,83 m
September 1972-83	2,27 m

Som det vil sees har ikke den midlere vannstand vært lavere etter at fløtningen ble nedlagt enn i 10-året foran når det gjelder feriemånedene juli og august. Derimot ligger vannstanden lavere i september. Dette skyldes delvis sparsomt med nedbør, delvis et ønske om å kjøre Toke ned slik at regulanten kan ta imot høstregnet (flomdempningsmagasin).

En nærmere kommentar til Hydroconsults argumenter for endring av manøvreringsreglementet fremkommer jeg med i pkt. 2.8 nedenfor.

2.8. *Drangedal kommune - uttalelser av januar 1984*

2.81. *Prinsipielle juridiske betraktninger*

På vegne av konsesjonssøkerne finner jeg grunn til innledningsvis under dette punkt å peke på et par grunnleggende juridiske realiteter:

- Drangedal kommune har ikke som reguleringskommune rett til å få behandlet krav om endring og omgjøring av reguleringskonsesjonen i forbindelse med en ervervskonsesjonssak. Som kommunen selv peker på i pkt. 3.2 følger det av klar og langvarig administrativ praksis at en reguleringskommune ikke blir tilgodesett i konsesjonsbetingelsene vedrørende en ervervskonsesjon. Den realitet at den foreliggende reguleringskonsesjon ikke gir Drangedal kommune bestemte fordeler (slik en mer moderne konsesjon utvilsomt ville gjort), kan ikke sette saken i noen annen stilling. Avgjørende i denne forbindelse er allerede den realitet at konsesjonær etter reguleringskonsesjonen av 1899 er et annet rettssubjekt enn konsesjonssøkerne i ervervskonsesjonssaken. Konsesjonær etter reguleringskonsesjonen er Kragerøvassdragets Brukseierforening (tidligere «Kragerøvassdragets Fellesfløtningsforening m.fl.»). Det vises i denne forbindelse til den orientering om de formelle forhold som Brukseierforeningen ga Drangedal kommune i brev av 28. mars 1983.
- Reguleringskonsesjonen av 1899 er steds-

varig (tidsubegrenset). Det er ikke hjemmel i norsk rett til å foreta endringer i en stedsvarig konsesjon av den karakter og det omfang som Drangedal kommune her krever. Jeg minner i denne forbindelse om en uttalelse fra Justisdepartementets Lovavdeling av 3. juni 1981, i de fortsatt versegående hjemfallssaker for Bygdin og Osen. I et eget avsnitt om konsesjonsmyndighetenes adgang til å endre vilkår innenfor rammen av gjeldende lov, uttalte Lovavdelingen at revisjonsbestemmelsen i vassdragsreguleringslovens § 10 nr. 2, 5. ledd ikke gir hjemmel for å foreta endringer i vilkår for tidsubegrensede konsesjoner gitt før endringsloven av 1959 trådte i kraft. Lovavdelingen antok videre at de uskrevede regler om omgjøring av forvaltningsvedtak bare i mindre grad kan nyttes som grunnlag for endring av tidligere fastsatte konsesjonsvilkår. Lovavdelingen uttalte at man i tilfelle må begrense seg til forholdsvis moderate endringer av konkret art, etter en særskilt vurdering av de spesielle forhold i en bestemt konsesjonssak. En gjennomgang av Drangedal kommunes krav leder forholdsvis lett til den konklusjon at det ikke nettopp er tale om moderate endringer som forlanges. På vegne av konsesjonssøkerne blir det derfor min konklusjon at kravene fra Drangedal kommune om omgjøring eller endring av de tidligere fastsatte, stedsvarige konsesjonsvilkår ikke kan tas til følge på grunn av manglende hjemmel.

2.82. Nærmere kommentar til Drangedal kommunes anførsler

For tilfelle av at konsesjonsmyndighetene likevel finner å måtte realitetsbehandle Drangedal kommunes anførsler, har jeg på vegne av mine parter følgende kommentarer:

Kommunen anfører i pkt. 1.2 at reguleringen av Toke i henhold til reguleringsstillatelsen av 1899 «dannet grunnlaget for utbyggingen av vannfallene i Kragerøvassdraget nedenfor dammen». Dette er unøyaktig, idet det var atskillig virksomhet i vassdraget på et langt tidligere tidspunkt. Da reguleringsstillatelsen av 1899 ble gitt, var det allerede en reguleringsdam ved Lundereid, og nedenfor Toke fantes det en rekke dammer til fløtnings- og sagbruksformål.

I pkt. 1.3 hevdet at reguleringen har påført Drangedal store skadevirkninger som det ikke er gitt kompensasjon for. Dette postulat hadde etter min oppfatning fortjent en nærmere begrunnelse fra kommunens side. Menes det at kommunen som rettssubjekt her direkte er påført store skadevirkninger, eller er det som representant for grunneierne eller almenheten at kommunen skal ha lidt de store tap? Hva grunneiernes krav angår, finner jeg grunn til å minne om at disse ble behandlet ved skjønn og overskjønn i 1899, umiddelbart etter at reguleringsstillatelsen ble gitt. I 1910 ble det avholdt skjønn over utsatte krav vedrørende fiske og isveier. Ytterligere krav om erstatning for andre ulemper ble da avvist.

Ved ekspropriasjonsskjønnet i 1899 tok grunneierne forbehold for flomskader «der maatte bli en følge av opdemningen». I 1948 begjærte grunneierne ekspropriasjonsskjønn for å få fastsatt erstatning for flomskader som ikke var tatt i betraktning ved det tidligere skjønn og som var en følge av reguleringsan-

legget eller dets drift i samsvar med skjønnsforutsetningene. Saken gikk helt til Høyesterett og ble avgjort ved Høyesteretts kjennelse av 2. juni 1953, Rt. 1953 s. 721. Grunneierne fikk medhold i at det hadde prosessuell adgang til å få kravet avgjort ved ekspropriasjonsskjønn, men under dissens (4-1) ble det antatt at kravet var foreldet ifølge bestemmelsen i § 70 i den forrige vassdragslov av 1. juli 1887.

La meg dermed slå fast at skadevirkningene av reguleringen her vært gjort til gjenstand for rettslig prøvning gjennom et halvt århundre. At Drangedal kommune i egenskap av reguleringskommune, ikke selv direkte mottok noen kompensasjon, var nok i overensstemmelse med den tids rettsoppfatning, og kommunen reiste neppe heller noen krav under konsesjons- eller skjønnsbehandlingen.

Til anførslene i pkt. 2.1 om vannmerket ved Lundereid vil jeg bemerke at selv om manøvreringsreglementet fra 1923 kun angir dette vannmerke som bestemmende, tilstreber man alltid å holde flomvannstanden nede og så lenger opp i Toke.

Vedlagt følger en tabell over vannstanden ved Dalsfos med omregningstabell til Lundereid og vannstanden ved Luggens under flom for perioden 1974 - 1983.

Oppramsningsen av skadevirkninger i pkt. 2.2 foranlediger den kommentar at de her fremsatte krav om erstatning for skader på grunn av oppdemningen synes å være de samme som grunneierne fremførte i 1910 og i 1948 og som ble avvist h.h.v. av skjønnsretten (i 1910) og Høyesterett (i 1953). Hva særlig angår krav om erstatning på vannforsyning og isveier, var dette ulemper som ble erstattet ved skjønnet i 1910. Kommunen kan ikke høres med dette forsøk på å eliminere for lengst inntrettede rettskraftvirkninger ved å ta disse gamle forhold opp på ny i ervervskonsesjons-saken.

Kommunen uttaler samme sted at «tidligere dammer har forhindret at laksen kan gå opp i vassdragene i Drangedal». Det bør erindres at «tidligere» her må defineres som «for 400 år siden».

Også uttrykksmåten «de senere års omlegging og ombygging av dammene i vassdraget» synes å være egnet til misforståelse. Her må erindres at Dalsfos dam sto ferdig allerede i 1903. La meg også minne om at ålen fortsatt går opp i vassdraget, jfr. pkt. 2.3 ovenfor.

Til de rettslige anførsler i pkt. 3.3 er å bemerke at det ikke er noe poeng at de aktuelle bestemmelser i ervervsloven etter sin ordlyd ikke inneholder noen begrensninger til fallkommunen. Avgjørende er dels den realitet at noen ny eller endret reguleringskonsesjon hverken er søkt om eller påkrevet, og dels at det ikke i vår rett eksisterer noen adgang til å endre en stedsevarig reguleringskonsesjon, pkt. 2.81 overnfor.

Til de enkelte krav om konsesjonsvilkår fra Drangedal kommunes side skal jeg fatte med i korthet, men jeg må få påpeke at den foreslåtte avgiftssats på kr. 20 pr. nat.hk fremtrer som overdrevet høy, og den foreslåtte konsesjonstid på 20 år som oppsiktsvekkende kort. Skulle mot enhver formodning varigheten av en ny konsesjon bli satt til 20-30 år, bør det være åpenbart at konsesjonærene, heller vil benytte seg av sin rett til i en 20-års periode å få leiet kraft av Staten til 1906-prisnivå.

I pkt. 4.4 kreves satt som vilkår at distriktet skal ha rett til å overta den kraft som produse-

res i kraftverkene dersom den ikke lenger benyttes i produksjonen i de bedrifter som i dag utnytter kraften. Dette har ikke mine parter noe å bemerke til, snarere tvert imot, forutsatt at distriktet er villig til å betale en akseptabel pris.

Til fremstillingen i pkt. 4.5 vil jeg bemerke at heller ikke ervervslovens § 2 nr. 23 – «seksbestemmelsen» – vil være anvendelig på krav fra en reguleringskommune i en ervervs-konsesjonssak. Den påberopte bestemmelse i § 8 i manøvreringsreglementet av 1923 vil ikke utgjøre noen tilstrekkelig hjemmel for de drastiske endringer av reglementet som det her legges opp til, herunder innskrenkninger i tillatt reguleringshøyde og krav om høyere sommervannstand.

Avslutningsvis i pkt. 4.5 fremmer kommunen et krav om opprettelse av næringsfond på kr. 500 000 – med den begrunnelse at regulerings skadelige virkninger på næringslivet i kommunen skal avhjelpes. Jeg tillater meg å gå ut fra at reguleringen tvert imot har hatt fordelaktige virkninger for næringslivet i kommunen. A/S Vafos Brug har snart i 100 år vært arvtager av tømmer fra skogbruksbygden Drangedal. Det samme gjelder for øvrig for A/S Kammerfos Bruk som også deltar i reguleringen av Toke. Fra 1906 til ut i 1960-årene var Dalsfos kraftstasjon den eneste kraftleverandør til Drangedal kommune.

3. Avsluttende bemerkninger

Jeg finner grunn til avslutningvis å minne om NVE/Hovedstyrets tilråding i aksjekonsesjonssaker for Orkla Industrier A/S' aksjeer-
verv i NEA. I konsesjonssøknaden understreker Orkla betydningen av at konsesjon innvilges på vilkår som ikke er mer tyngende enn det som gjelder for virksomheten i dag. I tilfellet Rindegruppen vil skjerpede konsesjonsvilkår slå tilbake på bedriften selv, og bidra til å gjøre arbeidsplassene utrygge.

Dette grunnleggende ønske synes alle de berørte instanser i aksjekonsesjonssaken å ha tatt hensyn til, og dette reflekteres også i Hovedstyrets tilråding om konsesjonsbetingelser.

Hovedstyret uttaler imidlertid at man finner å kunne se helt bort fra Kragerøvassdraget, idet denne konsesjonssak blir behandlet etter bestemmelsene i ervervslovens kap. 1 som gir en langt videre adgang til å sette vilkår enn ervervslovens § 36. Konsesjonssøkerne tillater seg – i tråd med de ønskemål som har vært formulert fra selskapenes side i en kontinuerlig dialog med våre konsesjonsmyndigheter siden 1976 – å forvente at også ervervskonsesjonen blir gitt på vilkår som sikrer selskapenes fortsatte eksistens i et distrikt som allerede er betydelig utsatt for arbeidsløshet.»

Som vedlegg til hr.adv. Erik Samuelsens brev fulgte følgende tabell for nedbør, vass-
stand og avløp fra Toke i flomperioden 1974 – 1983:

Nedbør, vannstand og avløp fra Toke i flomperioder 1974 – 1983

	Ned- bør	Vannstand			Avløp m ³ /s.
		Dalsfoss	Lunder- eid	Lug- gens	
1974					
18/10	5,2	4,49		4,51	25
19	14,4	4,49		4,50	68
20	53,0	4,57		4,65	220
21	8,6	4,49		4,77	230
22	6,8	4,39		4,65	170
23	14,7	4,41		4,57	130
24		4,48		4,57	80
25		4,57		4,62	53
26		4,60		4,65	60
27	0,8	4,60		4,65	42
28		4,60		4,64	38
29	2,0	4,61		4,63	38
10/11	21,8	4,48		4,48	48
11	1,2	4,56		4,59	75
12	4,2	4,55		4,60	70
13		4,58		4,61	65
14	8,3	4,59		4,63	112
15	25,5	4,54		4,64	145
16		4,52		4,65	140
17		4,49		4,61	72
18		4,58		4,63	45
19	9,8	4,64		4,66	75
20	16,5	4,57		4,62	68
21	0,6	4,57		4,60	40
22		4,60		4,63	40
23		4,61		4,63	40
24	5,3	4,60		4,62	66
25	30,2	4,54		4,61	115
26	35,0	4,57		4,67	186
27		4,38		4,55	100
28	13,9	4,51		4,55	56
29	3,1	4,56		4,59	35
30		4,60		4,63	40
1975					
21/1	21,2	4,49		4,53	38
22	5,9	4,54		4,57	46
23	12,3	4,60		4,64	65
24	7,1	4,62		4,65	72
25		4,58		4,64	42
26	24,7	4,62		4,64	65
27		4,61		4,63	45
28	26,2	4,64		4,66	73
29	17,3	4,60		4,63	80
30	22,0	4,57		4,61	80
1/2	15,2	4,62		4,68	90
2		4,58		4,65	105
3		4,59		4,63	57
4		4,60		4,64	55
5		4,59		4,64	38
6		4,60		4,63	38
7		4,60		4,62	34
8		4,60		4,60	27
9/5		4,36		4,38	35
10		4,46		4,48	54
11	4,0	4,49		4,52	60
12	2,9	4,53		4,56	55
13		4,56		4,59	50
14	4,0	4,57		4,60	50
15	17,8	4,58		4,62	58
16		4,61		4,63	82
17		4,58		4,62	60
18		4,58		4,61	48
19	4,0	4,58		4,60	37
25/11	1,6	4,61		4,63	36
26	4,2	4,61		4,63	58
27	7,8	4,62		4,63	100
28	15,1	4,57		4,64	120

	Vannstand						Vannstand				
	Ned- bør	Dalsfoss	Lunder- eid	Lug- gens	Avløp m ³ /s.		Ned- bør	Dalsfoss	Lunder- eid	Lug- gens	Avløp m ³ /s.
29	2,8	4,52		4,60	74	26		4,62		4,64	45
30	1,0	4,57		4,60	45	8/6	23,1	4,49		4,50	36
1/12	0,6	4,60		4,60	39	9	4,9	4,57		4,61	50
2	22,0	4,60		4,60	125	10	7,5	4,62		4,65	90
3	34,2	4,50		4,61	95	11	17,1	4,58		4,63	90
4		4,54		4,61	40	12	0,3	4,56		4,65	85
1976						13	11,8	4,57		4,65	100
15/10	38,7	2,79		2,88	34	14	1,5	4,55		4,60	43
16	41,3	3,27		3,38	85	1977					
17	18,7	3,57		3,68	100	3/11	31,9	3,03		3,22	26
18	6,6	3,69		3,91	80	4	25,9	3,65		3,67	100
19	10,0	4,01		4,08	50	5		3,94		4,05	100
20	4,4	4,21		4,25	42	6	15,3	4,11		4,20	70
21	12,2	4,40		4,43	105	7		4,31		4,35	40
22	24,9	4,53		4,65	285	8	7,5	4,49		4,52	65
23	4,7	4,28		4,72	285	9	1,4	4,55		4,59	53
24	10,8	4,19		4,60	250	10		4,61		4,65	65
25	3,7	4,22		4,53	220	11	0,8	4,60		4,65	55
26	0,4	4,15		4,49	125	12	10,3	4,61		4,66	55
27	0,5	4,39		4,47	56	13	0,5	4,61		4,66	50
28	1,0	4,56		4,59	72	14		4,61		4,64	50
29		4,57		4,61	45	15		4,60		4,62	38
30		4,60		4,65	40	1978					
31	1,0	4,60		4,65	40	9/4		2,28		2,33	37
1/11		4,60		4,65	40	10		2,42		2,48	60
2	20,6	4,60		4,68	100	11		2,45		2,57	65
3	18,1	4,59		4,63	115	12		2,52		2,63	65
4	22,5	4,57		4,67	165	13		2,55		2,66	45
5	10,7	4,48		4,62	160	22		3,16		3,18	45
6	8,1	4,44		4,60	135	23		3,31		3,35	65
7	3,3	4,45		4,56	110	24		3,43		3,49	72
8	11,0	4,49		4,57	110	25	0,9	3,55		3,62	78
9	0,6	4,52		4,60	130	26		3,60		3,69	72
10	16,4	4,49		4,60	160	27		3,64		3,68	72
11	10,2	4,53		4,63	160	28		3,63		3,68	55
12	6,0	4,46		4,61	140	29		3,65		3,68	55
13		4,47		4,58	90	30		3,66		3,70	57
14		4,55		4,61	55	1/5		3,68		3,73	58
15		4,62		4,65	40	2		3,72		3,76	58
16		4,60		4,69	65	3		3,76		3,81	39
17	4,4	4,62		4,65	40	4		3,90		3,93	39
18		4,62		4,64	40	5		4,06		4,09	55
19		4,59		4,62	36	6		4,21		4,23	80
20		4,57		4,60	36	7		4,30		4,34	105
1977						8		4,37		4,45	155
1/5	3,6	3,98		4,01	70	9		4,34		4,49	155
2	4,8	4,19		4,25	160	10		4,35		4,52	155
3	3,1	4,14		4,31	170	11		4,33		4,48	125
4	0,2	4,19		4,38	142	12		4,34		4,45	105
5		4,30		4,44	156	13	2,5	4,35		4,42	85
6		4,34		4,55	220	14	1,1	4,35		4,41	60
7		4,33		4,61	240	15		4,40		4,43	54
8		4,25		4,55	186	16		4,42		4,45	54
9		4,32		4,53	140	17		4,45		4,47	50
10		4,36		4,49	110	18	0,8	4,49		4,53	60
11	3,5	4,41		4,50	75	19	16,5	4,58		4,62	165
12	9,2	4,52		4,56	90	20		4,39		4,56	155
13	4,9	4,52		4,61	130	21		4,38		4,52	135
14		4,50		4,61	130	22		4,38		4,50	110
15	0,2	4,47		4,56	90	23	2,0	4,43		4,52	130
16		4,53		4,54	72	24	27,6	4,45		4,57	190
17		4,58		4,60	40	25		4,38		4,59	187
18		4,60		4,68	75	26		4,29		4,49	110
19		4,60		4,65	58	27		4,37		4,47	60
20		4,63		4,66	62	28		4,49		4,53	45
21		4,62		4,66	62	29		4,54		4,57	42
22		4,61		4,65	60	30		4,58		4,61	40
23		4,62		4,65	62	2/7	13,5	4,05		4,07	20
24		4,59		4,65	52	3	25,7	4,27		4,30	105
25		4,61		4,64	47	4	30,8	4,49		4,61	280

	Vannstand				Avløp m ³ /s.		Vannstand				Avløp m ³ /s.
	Ned- bør	Dalsfoss	Lunder- eid	Lug- gens			Ned- bør	Dalsfoss	Lunder- eid	Lug- gens	
5	10,8	4,32		4,73	280	26	15,7	4,45		4,48	100
6	6,1	4,21		4,69	220	27	19,8	4,42		4,50	155
7	0,5	4,13		4,39	105	28	13,1	4,35		4,53	170
8	10,1	4,31		4,39	75	29	0,2	4,36		4,54	148
9	16,4	4,36		4,41	75	30	1,1	4,36		4,55	60
10	1,9	4,42		4,47	50	1/10	12,5	4,53		4,55	100
11		4,50		4,52	65	2	9,6	4,49		4,55	100
12		4,54		4,59	55	3	7,9	4,50		4,56	110
13		4,55		4,58	38	4	31,8	4,55		4,65	210
1979						5	1,2	4,45		4,69	210
13/5		4,46		4,49	40	6		4,32		4,55	105
14		4,49		4,52	45	7	20,3	4,46		4,54	135
15		4,50		4,56	100	8	11,9	4,50		4,61	145
16		4,55		4,62	125	9		4,47		4,55	105
17	3,3	4,48		4,57	95	10	24,4	4,55		4,61	160
18	3,3	4,53		4,57	58	11	3,9	4,44		4,55	160
19	1,0	4,56		4,58	85	12	0,4	4,33		4,48	66
20	4,2	4,51		4,58	65	13		4,50		4,51	45
21	2,0	4,55		4,59	60	14		4,55		4,57	40
22	5,4	4,56		4,59	85	15		4,56		4,58	40
23	15,0	4,46		4,53	80	16		4,55		4,58	30
24	11,6	4,50		4,53	77	1982					
25	21,2	4,56		4,61	140	21/4		4,05		4,06	43
26	6,1	4,49		4,63	150	22		4,16		4,18	43
27	21,3	4,47		4,57	200	23		4,26		4,31	52
28	1,0	4,35		4,53	165	24	2,5	4,34		4,37	70
29	2,5	4,38		4,51	115	25		4,35		4,39	73
30	5,3	4,40		4,49	45	26		4,35		4,39	43
31		4,55		4,57	40	27		4,45		4,48	43
13/8		4,31		4,35	36	28		4,52		4,55	55
14	20,3	4,33		4,36	50	29		4,57		4,60	65
15	23,1	4,42		4,45	120	30		4,57		4,61	56
16	1,5	4,38		4,49	90	1/5		4,58		4,60	50
17	5,2	4,48		4,53	140	2		4,58		4,60	37
18	13,5	4,34		4,47	62	3	8,8	4,57		4,61	47
19		4,50		4,52	40	4	14,4	4,60		4,62	62
20	3,5	4,55		4,57	40	5	4,0	4,57		4,62	70
21	5,5	4,56		4,59	52	6		4,58		4,60	60
22	16,4	4,56		4,60	60	7		4,57		4,58	60
23	1,8	4,57		4,60	40	8	10,9	4,58		4,58	115
24		4,60		4,62	40	9	18,3	4,40		4,51	130
25		4,60		4,63	40	10	2,7	4,35		4,46	100
26		4,59		4,60	32	11	1,0	4,39		4,45	58
1980						12		4,51		4,51	37
29/4		4,03		4,06	38	13		4,58		4,58	48
30		4,24		4,27	56	14		4,60		4,60	48
1/5		4,38		4,41	80	15		4,62		4,63	48
2		4,39		4,45	70	16		4,62		4,65	50
3		4,43		4,51	67	17		4,60		4,63	50
4		4,50		4,55	64	18	0,4	4,60		4,63	42
5		4,53		4,56	39	19	3,0	4,60		4,65	73
6		4,57		4,60	39	20	22,7	4,52		4,60	80
7		4,60		4,63	39	21	0,6	4,53		4,58	64
8		4,62		4,65	45	22	1,7	4,55		4,57	55
9	4,4	4,62		4,64	43	23	9,2	4,54		4,56	60
10		4,60		4,62	37	24	10,8	4,55		4,59	92
11		4,59		4,60	34	25		4,50		4,56	62
1981						26/5		4,56		4,58	53
24/7	3,0	4,54		4,59	28	27		4,58		4,60	40
25	19,1	4,57		4,59	50	28	22,1	4,62		4,65	100
26		4,53		4,54	55	29		4,55		4,60	70
27	1,0	4,51		4,52	40	30		4,54		4,58	52
28		4,50		4,52	28	31		4,54		4,56	42
19/9	17,8	2,59		2,61	7	19/10	16,8	4,05		4,08	34
20	70,1	2,89		2,91	70	20	23,7	4,28		4,31	130
21	45,0	3,69		3,88	260	21	0,3	4,31		4,34	110
22	13,2	3,79		4,39	295	22		4,39		4,43	110
23	2,1	3,74		4,30	170	23	14,9	4,37		4,45	72
24	3,2	4,12		4,21	52	24	0,2	4,47		4,50	50
25	8,9	4,30		4,33	28	25		4,54		4,57	56
						26	12,3	4,55		4,59	66

	Ned- bør	Vannstand			Avløp m ³ /s.
		Dalsfoss	Lunder- eid	Lug- gens	
27	7,3	4,59		4,61	72
28		4,57		4,60	63
29		4,56		4,59	47
30		4,57		4,60	40
1983					
21/4		3,14		3,21	39
22	14,3	3,35		3,40	70
23	7,5	3,48		3,61	77
24		3,70		3,82	82
25		3,85		3,99	92
26	1,3	3,93		4,01	102
27		3,97		4,05	100
28		4,01		4,08	100
29	7,5	4,06		4,14	102
30	9,1	4,12		4,21	107
1/5	1,8	4,18		4,27	108
2		4,21		4,30	80
3	0,2	4,29		4,34	68
4	2,2	4,34		4,37	58
5	0,3	4,38		4,41	46
6		4,43		4,46	42
7		4,48		4,50	38
8		4,52		4,54	55
9	15,1	4,53		4,54	92
10/5	13,7	4,44		4,53	120
11	15,9	4,44		4,57	210
12	39,1	4,34		4,66	290
13	15,4	4,21		4,66	295
14	0,8	4,12		4,56	270
15	6,5	3,96		4,35	126
16	25,4	4,32		4,38	140
17	9,2	4,34		4,47	180
18	0,9	4,24		4,44	160
19	16,8	4,24		4,40	136
20	2,1	4,30		4,42	125
21	0,2	4,30		4,39	125
22	35,6	4,24		4,37	182
23	4,7	4,19		4,44	195
24	0,7	4,16		4,38	140
25	3,2	4,17		4,30	50
26	7,7	4,35		4,36	45
27	11,7	4,41		4,42	56
28	13,4	4,46		4,44	130
29	0,4	4,32		4,43	130
30	6,9	4,24		4,42	56
31	1,3	4,39		4,41	40
15/9	3,7	2,25		2,32	19
16	44,2	2,56		2,60	40
17	19,2	3,08		3,13	102
18	5,9	3,38		3,55	123
19	10,9	3,52		3,70	127
20	1,9	3,55		3,73	65
21	0,5	3,79		3,83	40
22	2,2	3,89		3,93	28
15/10	1,6	3,91		3,96	7
16	47,3	4,00		4,07	120
17	29,7	4,18		4,30	235
18	1,2	4,09		4,45	235
19	9,7	3,98		4,32	135
20		4,16		4,34	64
21		4,30		4,32	38
22		4,35		4,41	21»

H.r.adv. Erik Samuelson har i eget brev 5. juni 1984 fremkommet med følgende:

«Jeg viser til NVE's brev av 13. mars d.å., Deres ref 1131/84-V, vedlagt to uttalelser fra Kragerøvassdragets Elveeierlag av h.h.v. januar 1984 og 7. mars d.å.

Jeg tillater med å påpeke at brevene er innkommet etter at alle frister for uttalelse fra grunneiere, rettighetshavere og andre interesserte for lengst er utløpt.

Til de fremkomne anførsler vil jeg bemerke at Elveeierlaget her tar opp forhold som i forskjellige sammenhenger kommenteres i min hoveduttalelse på vegne av konsesjonssøkerne til Vassdragsdirektoratet av d.d. De to uttalelser fra Elveeierlaget foranlediger dermed ingen separate kommentarer fra oss.»

Hovedstyret vil bemerke:

Historikk og oppsummering av saken

Ved kgl. resolusjon 5. juli 1906 fikk Norsk Elektrokemisk Aktieselskap (NEA) tillatelse til å erverve Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss i Kragerøvassdraget. Ifølge post 6 i konsesjonsbetingelsene hadde staten rett til etter 75 år fra konsesjonens datum –): 5. juni 1981 – å innløse disse fall med dammer, kraftstasjoner, tomter m.v. for en pris som var fiksert til kr. 150 pr. utbygget elektrisk hestekraft. Alternativt kunne prisen fastsettes ved skjønn, men summen skulle tilsvare «billig pris». Selskapet måtte underrettes senest 5. juli 1976 dersom innløsningsretten skulle benyttes, og den prisfastsettelse som ble valgt skulle meddeles samtidig. Det vises om dette til post 7 i vilkårene av 5. juli 1906. Videre heter det i post 9 at dersom innløsning blir iverksatt, har selskapet rett til å få leiet vasskraft av staten i 20 år mot en betaling av maks. kr. 50,- pr. el. hestekraft – eventuelt som fastsatt ved skjønn. Leien gjelder kraften fra samtlige fall med fradrag av 400 hk som kontraktsmessig er forbeholdt Kragerø by – en kontraktsforpliktelse som går over på staten ved eventuell innløsning.

Dersom staten ikke innløser fallene, har eierne selv eiendomsrett og disposisjonsrett over dem, men må underkaste seg nye konsesjonsvilkår i henhold til gjeldende lovgivning ved konsesjonstidens utløp.

Dalsfoss kraftstasjon ble utbygget og satt i drift i 1908. Kraftverket har i dag 3 aggregater med en maks. ytelse på 6,1 MW. Årlig midlere produksjonsevne er 32 GWh. Fallhøyden varierer mellom ca. 20,5 og ca. 15,9 m, avhengig av vassstanden i Tokevatn.

For den øvrige del av fallene ble det gitt en rekke fristforlengelser, og Tveitereidfoss kom først i produksjon i 1955 og har ett aggregat med maks. ytelse 2,7 MW. Årlig midlere produksjon er 13,9 GWh og fallhøyden 9,1 m.

I 1935 solgte NEA Solumfoss til A/S Vafoss Brug som ved kgl. resolusjon 20. desember 1935 fikk tillatelse til å erverve denne på i hovedsaken tilsvarende vilkår som forklart ovenfor. Planen var å utnytte fallet ved å forhøye inntaksdammen på den nedenfor liggende Vafos. Dette ble imidlertid bare gjennomført for ca. 2 m av fallet, og arbeidet var utført før krigsutbruddet i 1939. Senere fulgte en

rekke fristforlengelser inntil resten av fallet ble bygget ut i en egen kraftstasjon – Langfoss – i 1955. Denne stasjon har 1 aggregat med maks. ytelse 2,4 MW, og midlere årsproduksjon er 11,8 GWh. Langfoss kraftstasjon utnytter det 6,24 m høye konsederte fall Solumsfoss samt 1,8 m av det konsesjonsfrie fall nedenfor. Midlere årsproduksjon for den konsederte del utgør 9,1 GWh. Innløsningsretten for staten omfatter altså en samlet effekt på 11,2 MW, tilsvarende ca. 12 900 el. hk, og en midlere årlig ytelse på 55 GWh.

Norsk Elektrokemisk Aktieselskap er morselskap i en gruppe selskaper og eier alle aksjene i A/S Vafos Brug. Majoriteten av aksjene i NEA er nylig overdratt til A/S Orkla Industrier (65 pst. av aksjene).

I Kragerøvassdraget er det gjennomført reguleringer med et totalt magasinivolum på 182 mill. m³, hvorav den største er i Tokevatn med 150 mill. m³. Regulert vassføring ved Dalsfoss er ca. 20,5 m³/s. I alt tilsvarende dette ca. 11 000 nat.hk. i medianåret for de konsederte fall.

Reguleringen av hovedmagasinet Toke tiligger Kragerøvassdragets Brugseierforening. Tillatelsen, som er stedsevarende, ble meddelt ved kgl. resolusjon 8. juni 1899 og opprinnelig gitt til Kragerøvassdragets Fellesfløtningsforening samt brukseiere og fosseeiere i vassdraget. Manøvreringsreglementet, som fastsatt ved kgl. resolusjon 26. mai 1900 og gjort gjeldende i inntil 10 år, gikk i hovedsak ut på at magasinutpumpingen skulle foregå slik at vassføringen i elva nedenfor ble så jevn som mulig i de perioder av året da den ble supplert med vatn fra magasinet.

Det var fløtningsinteressene som først og fremst skulle tilgodeses ved reguleringstillatelsen i 1899, men reguleringens betydning for industrien og kommunikasjonene ble også fremhevet. Den 22. mai 1913 ble Kragerøvassdragets Brugseierforening dannet med det formål å ivareta vassforsynings- og vasskraftinteressene i vassdraget.

Revidert manøvreringsreglement ble fastsatt for Tokereguleringen ved kgl. resolusjon 12. mai 1923 og gjort gjeldende inntil videre. Ved dette reglementet, såvel som ved det gamle, er reguleringsgrensene for oppdemning og senking av Toke knyttet til vasstanden på Lundereid vassmerke. Ved Lundereid, som ligger ca. 2 km ovenfor Dalsfosdammen lå den gamle reguleringsdammen for Toke.

Utviklingen førte til at fløtningsinteressene etter hvert fikk mindre betydning inntil fløtningen i Kragerøvassdraget helt opphørte i 1972. Brukseierforeningen, som nå består av 3 medlemmer: Norsk Elektrokemisk A/S, A/S Vafos Brug og A/S Kammerfos Bruk, fikk nye lover vedtatt i årsmøte den 15. februar

1974 og disse lover er godkjent ved kgl. resolusjoner 21. mars 1975. Vedtektenes § 8 opplyser om hvorledes foreningens årlige utgifter fordeles. Etter nåværende fordelingsnøkkel står de konsesjonsfrie fall for ca. 44 pst. og de konsederte fall for ca. 56 pst. av utgiftene.

Hovedstyret gikk i brev av 28. juni 1976 til Industridepartementet inn for at staten ikke skulle nytte sin rett til innløsning etter vilkårenes post 6 mens Industridepartementet i brev av 7. juli 1976 til konsesjonærene meddelte at staten ville benytte sin rett til innløsning av samtlige av de angjeldende vassfall og eiendommer til en pris av kr. 150,- pr. utbygget elektrisk hestekraft overensstemmende med vilkårenes post 7, pkt. a. På grunn av tidsnød i departementet ble dette vedtaket i første omgang gjort for at ikke statens rett skulle gå tapt.

I brev til NVE 6. juli 1976 ba Industridepartementet om at det ble fremskaffet flere opplysninger i saken ut fra hensynet til elforsyningen i Kragerødistriktet og bl.a. hvilke utgifter og inntekter staten måtte regne med ved en overtagelse av vassfallene og eiendommene. Undersøkelser gjennom Statskraftverkene har vist at en eventuell innløsning av anleggene uten tvil vil bli tapsbringende for staten og at det rent økonomisk er bedre for staten å gi eierne en ny tidsbegrenset konsesjon.

Kragerø elverk tok allerede i mai 1976 opp spørsmålet om kraftverkene i Kragerøvassdraget i fremtiden burde tillegges elforsyningen i Kragerø, eller få en sterkere tilknytning til denne. Elektrisitetsdirektoratet vurderte det i 1978 som meget tvilsomt om elforsyningen i Kragerødistriktet med daværende organisasjonsform hadde det nødvendige ressursmessige grunnlag for å påta seg ansvaret for driften av disse stasjonene, og med de eierforpliktelser som medfølger i henhold til konsesjonsbetingelsene. Dette ble meddelt Olje- og energidepartementet i brev fra NVE 8. november 1978. Samtidig opprettholdt Hovedstyret sitt tidligere standpunkt i brevet av 28. juni 1976 om at innløsning ikke skulle gjøres gjeldende. Hovedstyret gikk videre inn for å be Norsk Elektrokemisk Aktieselskap om å fremme forslag til opprusting av de aktuelle stasjoner for å få en bedre utnyttelse av vasskraftressursene.

Vassdragsdirektoratet har senere, i brev av 5. mars 1980, til NEA utdypet dette under henvisning til ervervslovens § 2 pkt. 3. Betydningen av visse hovedretningslinjer bestemmende for ressursutnyttelsen understrekes og man anser 120 GWh midlere årsproduksjon som et mål for utnyttelsen av fallstrekningen fra Tokevatn til sjøen. Videre, i brev av 5. mars 1980, forutsetter Vassdragsdirektoratet

at NEA deltar i forhold til innvunnede fordele ved eventuelle nye reguleringer ovenfor som Drangedal elektrisitetsverk tar initiativet til.

Etter at NEA bestemte seg for ikke å søke om ny ervervskonsesjon sommeren 1980 satte NVE på vegne av staten igang forberedelser for innløsning av fallrettene, kraftverk og øvrige rettigheter på nærmere angitte vilkår. Drøftinger kom igang om hva som skulle skje med driften av kraftverkene og NVE gikk inn for at Statskraftverkene skulle overta denne tiltross for et tilbud fra de gamle eiere om å fortsette driften av kraftverkene, men på statens ansvar. Når NVE stilte seg så avvisende til dette tilbudet, skyldtes det først og fremst det forhold at selskapene etter innløsningen ville kreve produksjonskvantumet stillet til disposisjon for seg uavkortet og uten hensyn til deres behov til enhver tid. Eventuell overskuddskraft fra kraftverkene var av selskapene forutsatt solgt på det åpne kraftmarked. Dette forhold sett i sammenheng med at staten kunne måtte bestride selskapenes rett til uttak av hele produksjonen til priser angitt i konsesjonsvilkårene fra 1906 (jfr. ovenfor) kunne lett føre til at staten ikke fikk ønsket kontroll over driften av og produksjonen fra kraftverkene.

I brev av 24. mars 1981 fra NVE til OED ble disse og andre spørsmål tatt opp og NVE ba om mere tid til sluttbehandlingen av saken. Det var bl.a. rekvirert takst over eiendommene og man vurderte eventuelt videresalg til distriktet. Dette kunne vanskelig være klart før 5. juli 1981, utløpsdatoen for ervervskonsesjonene. Ved kgl. resolusjon 5. juni 1981 ble bestemt:

«Tidspunktet for innløsning av fallrettighetene til Norsk Elektro-kemisk Aktieselskap og A/S Vafos Brug, meddelt henholdsvis 5. juli 1906 og 20. desember 1935 forskyves 1 år frem til 5. juni 1982.»

Hovedstyret utarbeidet så følgende forslag for OED, jfr. brev av 16. februar 1982:

1. Staten v/NVE innløser Norsk Elektro-kemisk Aktieselskaps og A/S Vafos Brugs kraftverk m.v. i Kragerø-vassdraget pr. 5. juli 1982 for innløsningssum kr. 1 935 450,-.
2. Staten v/NVE erkjenner plikt til i 20 år rechnet fra og med 6. juli 1982 å levere til selskapenes fabrikker ved Kragerøområdet den til enhver tid produserte energi fra de innløste kraftverk til pris som fastsatt i konsesjonen fra 5. juli 1906, men innen rammen av produsert energikvantum bare det som trenges til dekning av selskapenes

energibehov til hver tid i sine fabrikker i Kragerø-området.

I april 1982 bestemte så selskapene seg for likevel å søke om ny ervervskonsesjon og departementet bestemte i brev av 7. juli 1982 at tidspunktet for eventuell innløsning av fallrettighetene til NEA og A/S Vafos Brug meddelt henholdsvis 5. juli 1906 og 20. desember 1935 skulle forskyves ytterligere fram til konsesjonsspørsmålet var avgjort, dog således at fristen ikke i noe tilfelle skulle utløpe før 5. juli 1983. I løpet av sommeren og høsten 1982 utarbeidet selskapene en søknad om ny ervervskonsesjon for fallene Dalsfoss, Tveiteridfoss og Solumfoss. Det er denne søknaden, som er datert 12. november 1982 og som ble sendt fylke og kommuner den 1. desember 1982, Hovedstyret her har til behandling.

Hovedstyrets vurderinger

a) Ervervskonsesjon – innløsning

Som det går fram av foregående historikk har Hovedstyret allerede i brev 16. februar 1982 for OED utarbeidet forslag om at staten innløser de aktuelle kraftverk i Kragerø-vassdraget. Innløsningstidspunktet var satt til 5. juli 1982 og innløsningssummen til kr. 1 935 450,-. Forslaget innebar videre at staten v/NVE i 20 år regnet fra 5. juli 1982 skulle levere kraft til selskapenes fabrikker til en pris som fastsatt i konsesjonen fra 1906, men innen rammen av det som til enhver tid trengs i selskapenes fabrikker i Kragerøområdet.

Hovedstyrets innstilling av 16. februar 1982 må ses i lys av at Departementet hadde varslet innløsning før fristens utløp 5. juli 1976 og at Norsk Elektro-kemisk Aktieselskap og A/S Vafos Brug i brev til NVE av 26. september 1980 hadde sagt seg uinteressert i ny konsesjon. Hovedstyret hadde tidligere, 28. juni 1976, tilrådd at staten ikke skulle bruke retten til innløsning av vassfallene, men slik situasjonen var i februar 1982 var det bare innløsning som var aktuelt.

Da selskapene, etter å være gjort kjent med Hovedstyrets innstilling av 16. februar 1982, ombestemte seg og sa fra at de likevel ville søke konsesjon for å beholde anleggene, bestemte OED at søknaden skulle behandles, men slik at spørsmålet om innløsning ikke skulle bortfalle, men behandles i forbindelse med konsesjonssøknaden. Dermed var en ny situasjon oppstått og departementet bestemte som nevnt i brev 7. juli 1982 at tidspunktet for eventuell innløsning av fallrettighetene ble forskjøvet ytterligere fram til konsesjonsspørsmålet er avgjort.

Departementet har med andre ord ønsket å få hovedstyrets forslag til vilkår ved en even-

tuell ny ervervskonsesjon for å kunne vurde-
re dette mot innløsning av kraftverkene. Det
er et slikt forslag Hovedstyret legger fram i
denne innstilling.

Hovedstyret har fortsatt samme prinsipale
syn som i 1976: at selskapene Norsk Elektro-
kemisk Aktieselskab og A/S Vafos Brug bør
få en ny tidsbegrenset ervervskonsesjon og
vilkår forøvrig etter ervervsloven.

Dette begrunnes med at det vil være taps-
bringende i mange år for staten å innløse
kraftverkene etter vilkårene fra 1906. Det vi-
ses til nærmere redegjørelse for dette i Hoved-
styrets innstilling av 16. februar 1982. Dess-
uten har kommuner og fylker nå gått inn for
at selskapene gis en ny tidsbegrenset ervervs-
konsesjon på nærmere angitte vilkår.

Hovedstyret har vurdert nye vilkår og for-
slag følger vedlagt. Det må her tilføyes at på
grunn av departementets vedtak i 1976 om
innløsning, senere bekreftet og gitt utsetten-
de virkning ved kgl. resolusjon 5. juni 1981,
står det selskapene fritt å velge innløsningsal-
ternativet slik konsesjonen av 1906 fastsetter
dersom de finner forslaget til vilkår uaksepta-
belt.

b) Regulering av Toke

Drangedal kommune har fremmet krav
vedrørende reguleringsmagasinet Toke som i
det alt vesentlige ligger innen Drangedal
kommunes grenser. Selve reguleringsdam-
men ved Dalsfoss og de tre kraftverkene som
omfattes av søknaden om ny ervervskonse-
sjon ligger i Kragerø kommune.

Toke er hovedmagasin for kraftverkene
Dalsfoss, Tveitereidfoss og Langfoss, men re-
guleringen omfattes ikke av den ervervskonse-
sjon som her drøftes. Det foreligger en sted-
sevarende reguleringstillatelse fra 1899 gitt til
Kragerø Fellesfløtningsforening m.fl. I 1913
gikk regulantene sammen og stiftet Kragerø-
vassdragets Brugseierforening som siden har
vært ansvarlig for reguleringen og gjeldende
manøvreringsreglement som er fra 1923. Etter
at fellesfløtningsforeningen ble nedlagt i 1972,
er kraftverksinteressene enerådende i Bruks-
eierforeningen.

Drangedal kommune viser til at regulering-
en av Toke er en ressurs som er stilt til kraft-
verkernes rådighet uten at kommunen har fått
del i den verdiskapning som på denne måte
har funnet sted. Kommunen mener seg derfor
berettiget til både konsesjonskraft og avgifter
med hjemmel i ervervslovens § 2 nr. 12 og 13.
Hovedargumentet her er at reguleringstillat-
elsen fra 1899 ikke inneholder noen vilkår
om økonomiske ytelser til reguleringskom-
munen.

Drangedal kommune krever også endringer

i selve reguleringstillatelsen vedrørende høy-
der, manøvrering m.v. og det kreves kompen-
sasjon for skader som det påstås ikke tidlige-
re er erstattet.

Hovedstyrets holdning til spørsmålet om å
ta opp forhold vedrørende reguleringen av
Toke er helt klar. Det finnes ikke hjemmel i
norsk rett til å gripe inn i en stedsevarig konse-
sjon slik som Drangedal kommune krever.
Kravene må derfor avvises.

Hovedstyret vil i denne forbindelse også pe-
ke på at det ikke har foregått noen vesentlig
omlegging av driften av magasinet etter at
fløtningen ble nedlagt i 1972. Den tidligere
tappepraksis har bare vært fraveket på høsten
(i september) da uttappingen har skjedd ca. 1
m dypere enn tidligere. Dette kan ses som
etablering av en hensiktsmessig flomdemp-
ning, noe som i prinsippet også er ønsket fra
distriktets side.

Spørsmålet om å ta opp en endring av ma-
nøvreringen i henhold til manøvreringsregle-
mentets pkt. 8 er berørt bl.a. av Drangedal
kommune. Hensikten antas i det vesentlige å
være å få etablert en høyere og mere stabil
sommervannstand enn nå. Et magasin som
Toke som utgjør bare 15 pst. av midlere årstil-
sig, vil variere raskt med endringer i tilsiget.
Det må derfor legges fram en analyse over en
slik taperestriksjons virkning på vasstands-
og kraftproduksjonsforhold. Det er ikke anty-
det noe om hvilken vasstand som i så fall er
ønskelig. Hovedstyret antar derfor at en even-
tuelt får komme tilbake til dette spørsmålet
overfor kraftverkseieren. En forutsetter at en
slik restriksjon ikke vil ha vesentlig innvirk-
ning på kraftproduksjonen.

Forslag til vilkår

Hovedstyret har vurdert vilkår for en even-
tuell ny ervervskonsesjon ut fra at det her
dreier seg om allerede utbygde fall med gam-
le kraftverk i relativt god stand.

Til vilkårene vil Hovedstyret gi følgende be-
merkninger:

Konsesjonstid, post 2.

Hovedstyret foreslår at konsesjonen skal
gjelde så lenge konsesjonæren har behov for
kraften til egen industrivirksomhet. Det er av
stor betydning for de berørte kommuner og
Telemark fylke å opprettholde industriar-
beidsplassene knyttet til NEA og A/S Vafos
Brug. I den foreslåtte tidsbegrensning har Ho-
vedstyret gardert seg mot at selskapene kan
nedlegge sin virksomhet og fortsette som et
rent kraftproduksjonsselskap. Kraftverkene
er dessuten stort sett av eldre dato og for-
lengst nedskrevet. Selskapene har således ik-
ke det behov for lang konsesjonstid som van-

lig ved nye ytbygginger. Konsesjonstiden foreslås regnet fra 5. juli 1982.

Konsesjonsvilkår, næringsfond, post 3

Årlige avgifter er foreslått til kr. 4,- pr. nat.hk. til staten og kr. 20,- til kommuner. Dette er omtrent som foreslått for en del nye kraftutbygginger behandlet av Hovedstyret i det siste, f.eks. i Saltfjell/Svartisen. Maksimalsatsen for avgift til kommuner er nå kr. 30,- pr. nat.hk. Det at det her dreier seg om nedskrevne kraftverk i god stand bør tilsi relativt høye avgifter, men Hovedstyret har likevel valgt å stoppe ved kr. 20.

Når det gjelder kravet om konsesjonsavgift etter ervervsloven også til Drangedal kommune er det forsåvidt ingenting i loven som hindrer dette. Foreliggende administrativ praksis er imidlertid at avgifter pålagt etter ervervsloven i sin helhet går til fallkommunene eventuelt med fratrekk for reguleringsavgifter hvis slike hviler på fallene. I de aller fleste tilfellene er reguleringene konsedert, og reguleringsavgiftene utgjør vanligvis den største del av avgiftene. I dette tilfelle eksisterer ingen reguleringsavgifter og Kragerø kommune ville etter praksis tilkomme hele avgiften pålagt etter ervervsloven.

Hovedstyret har i dette tilfelle forståelse for Drangedal kommunes synspunkter. Det kan synes urimelig at den kommune som har reguleringen ikke skal få del i verdiskapningen gjennom fallutnyttelsen når det er den regulerede vassføringen som i stor grad avgjør beregningsgrunnlaget for avgift også etter ervervsloven.

Den administrative praksis bygger på en forutsetning om at såvel magasinkommune som fallkommune tilgodeses gjennom de konsesjonsvilkår som fastlegges i henhold til ervervsloven og/eller vassdragsreguleringsloven. I dette tilfelle, med en meget gammel reguleringsstillatelse, foreligger ingen vilkår om avgifter til reguleringskommunen. Av det som er sagt foran om manglende hjemmel vedrørende reguleringskonsesjonen følger at det heller ikke kan pålegges slike avgifter.

Hovedstyret vil derfor i denne spesielle saken foreslå at det i saken om fordeling av konsesjonsavgiftene til kommuner tas hensyn til dette slik at også Drangedal kommune får del i avgiftene.

Drangedal kommune har videre krevd et næringsfond på kr. 500 000 for å avhjelpe regulerings skadelige virkninger på næringslivet i kommunen. Da regulering av Toke ikke er vurderingstema i denne saken, finner ikke Hovedstyret hjemmel for å etterkomme dette kravet.

Fiske, post 14

Direktoratet for vilt og fersdkvannsfisk har med henvisning til ervervsloven § 2, pkt. 23 foreslått vilkår knyttet til fiskeinteressene i vassdraget. Det er svært sjelden at en konsesjon etter ervervsloven til allerede utbygde fall inneholder vilkår av denne art, men Hovedstyret finner i dette tilfelle å kunne ta inn vilkåret som er gitt på generell form. Hovedstyret vil likevel, som en forutsetning, slå fast at kostnadene ved eventuelle tiltak skal stå i et rimelig forhold til det som oppnås.

Konsesjonskraft, post 15

Det vanlige vilkår er tatt med.

Drangedal kommune har krevd en del av konsesjonskraften fordi magasinet ligger i Drangedal. Hovedstyret viser her til at reguleringskonsesjonen som er stedsevarende ikke har bestemmelser om konsesjonskraft. Etter foreliggende praksis vil da den kommune der fallene og kraftverkene ligger, i dette tilfelle Kragerø, bli tildelt konsesjonskraft, mens Drangedal som magasinkommune ikke får noe.

Forøvrig vil Hovedstyret ta nærmere stilling til dette spørsmålet når saken om fordeling av konsesjonskraften kommer opp.

Andre merknader

Kragerøvassdragets elveeigarlag har satt fram noen påstander og krav vedrørende grunneierne langs vassdraget nedenfor Dalsfoss.

Hovedstyret regner med at det foreslåtte vilkår vedrørende fiske ivaretar alle interesser, også de private grunneiernes.

De juridiske forhold vedrørende utbyggingen av Solumfoss og Tveitereidfoss overfor ervervskonsesjonene finner Hovedstyret i orden. Den siste fristforlengelsen ble gitt ved kgl. resolusjon 8. og 9. september 1950 med frist for utbygging til 5. juli 1955 for Tveitereidfoss og 20. desember 1955 for Solumfoss.

Elveeigarlaget reiser tvil om lovligheten av å overføre alle rettigheter til kraftverksinteressene i Brukseierforeningen ved fløtnings nedleggelse. Som nevnt foran kan det bli aktuelt å ta opp spørsmålet om endret manøvrering senere.

Grunneiernes krav om full erstatning for fallrettighetene som om de ikke hadde vært ervervet før kan ikke Hovedstyret finne noe grunnlag for. Det vises her til ervervslovens § 2 nr. 23, 2. avsnitt som eventuelt kunne gitt hjemmel for en billighetserstatning.

De øvrige spørsmål som er framkommet fra elveeigarlaget er enten fyldestgjørende besvart fra søkeren eller av Hovedstyret vurdert som uaktuelle for ervervskonsesjonen.

Albert Tyvand, Sannidal, har bedt om at A/S Vafos Brug pålegges å senke damkronen på Langfossdammen med 10 cm overensstemmende med dom i Agder Lagmannsrett. Hovedstyret viser her til søkerens forklaring om at vasstanden holdes under riktig høyde og at det er dette som er avgjørende.

Sakens dokumenter følger vedlagt,
Behandlet i Hovedstyremøte den 4. februar 1985.»

Hovedstyrets forslag til vilkår for tillatelse for Norsk Elektrokemisk Aktieselskap og A/S Vafos Brug til å erverve fallrettigheter i Dalsfoss, Tveit Reidfoss og Solumsfoss i Kragerø-vassdraget:

«1.

(Selskapets styre m.m.)

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og et styre hvor flertallet, formannen innbefattet, er norske statsborgere.

Selskapet skal føre fortegnelse over samtlige deltakere med angivelse av deres statsborgerskap.

Selskapets vedtekter og senere endringer i disse skal forelegges vedkommende departement til godkjenning.

2.

(Konsesjonstid)

Ervervskonsesjonen gjelder så lenge konsesjonæren har behov for kraften til egen industrivirksomhet, men er begrenset til høyst 60 år og til minst 20 år regnet fra 5. juli 1982.

Ved konsesjonstidens utløp overgår til staten vederlagsfritt samtlige vassfall med dammer, kraftstasjoner, kraftledninger og tomter m.v. i den utstrekning de etter post 6 i de tidligere konsesjoner meddelt ved kongelig resolusjon 5. juli 1906 og 20. desember 1935 kunne innløses av staten. I tilfelle tvist avgjøres hjemfallsrettens omfang ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av departementet fastsatt frist.

Anlegget med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnnet i så henseende måtte bestemme.

3.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal med virkning fra 5. juli 1982 betale en årlig avgift til staten av kr. 4,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittli-

ge kraftmengde som de konsederte vassfalle-
ne etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 20,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etterforfall svares 6 past. rente.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

4.

(Kontroll med betaling av avgifter m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 3 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 15, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne

post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelsen.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiften til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Konsesjonæren plikter ved større vedlikeholdsarbeiders begynnelse å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med evt. ombygging og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgifte-

ne forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Fisk)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport,
- c. å bekoste tiltak i Kragerøvassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f. eks. laks, sjøaure og innlandsfisk, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
- d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
- e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
- f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å sikre åleyngelens oppvandring i vassdraget, herunder om nødvendig å bekoste planlegging, bygging og drift av åleledere og åleyngelsamlere – samt å sørge for distribusjon av åleyngel til vassdraget.

III

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig plikter konsesjonæren å bekoste planlegging, bygging og vedlikehold av fangstinnretning for utvandrende blankål ved Dalsfoss.

IV

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig plikter konsesjonæren:

- a. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammen/kraftverket, og å sørge for nødvendig vann til trappa dersom kostnadene står i rimelig forhold til det som innvinnes.

Eller,

- b. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fangstfelle for oppvandrende laks og sørge for nødvendig vann til fangstfella. Konsesjonæren plikter dessuten å sørge for transport og distribusjon av laksen til vassdraget.

V

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

15.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,- pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

16.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 15 eller 16, første eller andre ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,- pr. dag eller kr. 5 000,- for hver

overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

17.

For så vidt det måtte påhvile de konsederte eiendommer eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, plikter konsesjonæren innen to år å fjerne disse eller sørge for at de viker prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder mulkter, som måtte pålegges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates å forbli stående. Alle heftelser som etter konsesjonens tinglysing (jfr. post 18) er påført vedkommende eiendommer og gjenstander bortfaller når disse ifølge konsesjonen overgår til staten eller innløses av denne.

18.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

NVE har opplyst til departementet at det er et par feil i innstillingen fra 1985, side 84.

Første avsnitt, 2. og 3. setning skal lyde:

«Regulert vassføring ved Dalsfoss er ca. 25,3 m³/s. I alt tilsvarer dette ca. 11 600 nat.hk i medianåret for de konsederte fall som denne saken gjelder.»

Drangedal kommune har i brev av 1. april 1985 uttalt som følger:

«Søknad fra Norsk Elektrokjemisk A/S og A/S Vafos Brug om ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget

Denne saken ble behandlet i kommunestyrets møte den 28. mars d.å. og det ble gjort slikt enstemmig

vedtak

«Kommunestyret viser til sitt vedtak den 26. januar 1984 og til de innkomne uttalelser og vedtar å opprettholde sine opprinnelige krav som ikke er innfridd i Hovedstyrets innstilling. Det er Toke som danner grunnlaget for utbyggingen av fallene nedenfor og det er derfor rimelig at det blir gitt kompensasjon for denne ressurs som Drangedal avgir og at det blir gitt erstatning for de skader og ulemper som reguleringen medfører.

Kommunestyret vil også peke på at Drangedal elverk må få kompensasjon for de innvunnede fordeler ved utbyggingen av Suvdøla m.s. og eventuelt senere utbygginger.

Kommunestyret mener at Drangedal må få sin rimelige del av konsesjonsavgiftene og konsesjonskraften.»

Vedlagt følger kopi av sak nr. 32/85 samt kopi av uttalelsene fra Skogeierlaget, Landbruksnemnda, Friluftsnemnda og Innlandsfiskerinemnda.»

«Kommunestyresak nr. 32
Formannskapssak nr. 81

Til Formannskapet

Søknad fra Norsk Elektrokjemisk A/S og A/S Vafos Brug om ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget.

Den 22. februar 1985 har Drangedal kommune mottatt 1 eksemplar av innstillingen fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 7. februar 1985 vedrørende ovennevnte sak.

Uttalelse i saken må sendes Olje- og energidepartementet innen 1. april 1985.

Drangedal kommune fikk søknaden om ervervskonsesjon til uttalelse og kommunestyret behandlet denne saken i flere møter før det den 26. januar 1984 ble gjort slikt enstemmig vedtak:

.....

(Dette vedtaket er gjengitt på side 24 til side 38 foran, og er derfor utelatt her.)

Innstillingen fra Hovedstyret i N.V.E. følger vedlagt til formannskapets medlemmer.

Hovedstyrets innstilling til saken er også oversendt styret for elverket, landbruksnemnda, friluftsnemnda, innlandsfiskerinemnda, næringskonsulenten, Drangedal skogeierlag, Drangedal bondelag til uttalelse og med svarfrist 14. mars d.å.

Av de krav og vilkår som Drangedal kommunestyre vedtok den 26. februar 1984 har Hovedstyret bl.a. uttalt:

- «1. Drangedal kommune har fremmet krav vedrørende reguleringsmagasinet Toke som i det alt vesentlige ligger innen Drangedal kommunes grenser. Selve reguleringsdammen ved Dalsfoss og de tre kraftverkene som omfattes av søknaden om ny ervervskonsesjon ligger i Kragerø kommune.

Toke er hovedmagasin for kraftverkene Dalsfoss, Tveitereidfoss og Langfoss, men reguleringen omfattes ikke av den ervervskonsesjon som her drøftes. Det foreligger en stedsvarende reguleringstillatelse fra 1899 gitt til Kragerø Fellesfløtningsforening m.fl. I 1913 gikk regulantene sammen og stiftet Kragerøvassdragets Brukseierforening som siden har vært ansvarlig for reguleringen og gjeldende manøvreringsreglement som er fra 1923. Etter at fellesfløtningsforeningen ble nedlagt i 1972, er kraftverksinteressene enerådende i Brukseierforeningen.

Drangedal kommune viser til at reguleringen av Toke er en ressurs som er stilt til kraftverkernes rådighet uten at kommunen har fått del i den verdiskapning som på denne måte har funnet sted. Kommunen mener seg derfor berettiget til både konsesjonskraft og avgifter med hjemmel i ervervslovens § 2 nr. 12 og 13. Hovedargumentet her er at reguleringstillatelsen fra 1899 ikke inneholder noen vilkår om økonomiske ytelser til reguleringskommunen.

Drangedal kommune krever også endringer i selve reguleringstillatelsen vedrørende høyder, manøvrering m.v. og det kreves kompensasjon for skader som det påstås ikke tidligere er erstattet.

Hovedstyrets holdning til spørsmålet om å ta opp forhold vedrørende reguleringen av Toke er helt klar. Det finnes ikke hjemmel i norsk rett til å gripe inn i en stedsvarig konsesjon slik som Drangedal kommune krever. Kravene må derfor avvises.

- Spørsmålet om å ta opp en endring av manøvreringen i henhold til manøvreringsreglementets pkt. 8 er berørt bl.a. av Drangedal kommune. Hensikten antas i det vesentlige å være å få etablert en høyere og mere stabil sommervassstand enn nå. Et magasin som Toke som utgjør bare 15 pst. av midlere årstilslutning, vil variere raskt med endringer i tilslutning. Det må derfor legges fram en analyse over en slik taperrestriksjonsvirkning på vassstands- og kraftproduksjonsforhold. Det er ikke antydning noe om hvilken vassstand som i så fall er ønskelig. Hovedstyret antar derfor at en eventuelt får komme tilbake til dette spørsmålet overfor kraftverkseieren. En forutsetter at en slik restriksjon ikke vil ha vesentlig innvirkning på kraftproduksjonen.
- Hovedstyret foreslår at konsesjonen skal gjelde så lenge konsesjonærene har behov for kraften til egen industrivirksomhet men er begrenset til høyst 60 år og minst 20 år regnet fra 5. juli 1982.
- Årlige avgifter er foreslått til kr. 4,- pr. nat.hk til staten og kr. 20,- til kommunen.

Hovedstyret har i dette tilfelle forståelse for Drangedal kommunes synspunkter. Det kan synes urimelig at den kommune som har reguleringen ikke skal få del i verdiskapningen gjennom fallutnyttelsen når det er den regulerte vassføringen som i stor grad avgjør beregningsgrunnlaget for avgift også etter ervervsloven.

Hovedstyret vil derfor i denne spesielle saken foreslå at det i saken om fordeling av konsesjonsavgiftene til kommuner tas hensyn til dette slik at også Drangedal kommune får del i avgiftene.

- Drangedal kommune har videre krevd et næringsfond på kr. 500 000 for å hjelpe regulerings skadelige virkninger på næringslivet i kommunen. Da regulering av Toke ikke er vurderingstema i denne saken, finner ikke Hovedstyret hjemmel for å etterkomme dette kravet.
- Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har med henvisning til ervervsloven § 2, pkt. 23 foreslått vilkår knyttet til fiskeinteressene i vassdraget. Det er svært sjelden at en konsesjon etter ervervsloven til allerede utbygde fall inneholder vilkår av denne art, men Hovedstyret finner i dette tilfelle å kunne ta inn vilkåret som er gitt på generell form. Hovedstyret vil likevel, som en forutsetning, slå fast at kostnadene

ved eventuelle tiltak skal stå i et rimelig forhold til det som oppnås.»

Fra Hovedstyrets innstilling siteres bl.a.:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport.
- c. å bekoste tiltak i Kragerøvassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f.eks. laks, sjøaure og innlandsfisk, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
- d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området.
- e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene.
- f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk å sikre åleyngeles oppvandring i vassdraget. Herunder om nødvendig å bekoste planlegging, bygging og drift av åleledere og åleyngelesamlere – samt å sørge for distribusjon av åleyngeles til vassdraget.»

Formannskapet drøftet den videre behandlingen av saken i et møte den 28. februar d.å. (etter kommunestyrets møte). Det var da enighet om at det utvalget som i 1983 hadde møte med NVE om saken, skulle avgi innstilling til formannskapet. Dette utvalget skal ha møte mandag 18. mars. Styret for elverket har overlatt til dette utvalget å avgi uttalelse til saken.

Fra landbruksnemnda er mottatt den 11. mars 1985:

«Landbruksnemnda har p.g.a. tidsnaudd ikke hatt ordinært møte om saka, men diskutert saka over telefon.

Landbruksnemnda vil uttale:

1. Framlegget frå hovedstyret i Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen av 7. februar 1985 er svært positivt når det gjeld:
 - a. fisketiltak som skal utførast dersom kostnaden står i eit rimeleg høve til nytteverknaden.
 - b. at konsesjonen skal gjelde så lenge som konsesjonssøkarane har behov for krafta til eigen industri, men likevel høgst 60 år og minst 20 år rekna frå 1982.
 - c. at Drangedal skal få del i konsesjonsavgifta.

2. Framlegget er uklart når det gjeld konsesjonskraft, men punkt 15 i utkast til konsesjonsvilkår er utforma slik at det ikkje hindrar at Drangedal blir tildelt konsesjonskraft og Hovedstyret vil ta spørsmålet opp ved fordeling av konsesjonskrafta.

Drangedal bør fornye argumentasjonen for å få tildelt konsesjonskraft (utan eit regulert Toke, ingen kraftproduksjon).

3. Framlegget er negativt når det gjeld kravet om endringar i reguleringa og om næringsfond, erosjonshindrande tiltak og erstatning for skade på vassrøyr og dreneringsgrøfter ved at det blir vist til at det ikkje vedkjem denne saka reint juridisk.

Andre ulemper av reguleringa (varierende vasstand) er:

- a. Eit utall av båar og skjær kjem fram ettersom Toke blir tappa. Kartlegging (sjøkart) og merking er eit rimeleg krav.
- b. Varierende vasstand gjør at utslag av tømmer som må på vatn og opp-tak til tømmerbil blir svært vanskelig. 6 gode opptaksplassar ved varierende vasstand ville avhjelpe desse sterkt.
- c. Kjøring på is er blitt vanskeliggjort ved at tapping gjør landgangane usikre. Traktorer har gått gjennom, men dødsulykker har vi heldigvis ikkje hatt. Kompensasjon er vanskelig, men utbygging av skogsvegnettet vil redusere kvantumet som må på is eller vatn.

Om desse krava ikkje har ført fram i denne omgang, må Drangedal kommune søke å løyse desse problema i andre samanheng.

4. N.V.E. gir eit visst håp om at manøvreringsreglement av 12. mai 1923 § 8 får endring i reguleringa.

«Spørsmålet om å ta opp en endring av manøvreringen i henhold til manøvreringsreglementets pkt. 8 er berørt bl.a. av Drangedal kommune. Hensikten antas i det vesentlige å være å få etablert en høyere og mere stabil sommervasstand enn nå. Et magasin som Toke som utgjør bare 15 pst. av midlere årstilslig, vil variere raskt med endringer i tilsliget. Det må derfor legges fram en analyse over en slik taperestriksjons virkning på vasstands- og kraftproduksjonsforhold. Det er ikke antydnet noe om hvilken vasstand som i så fall er ønskelig. Hovedstyret antar derfor at en eventuelt får komme tilbake til dette spørsmålet overfor kraftverkseieren. En forutsetter at en slik restriksjon ikke vil ha vesentlig innvirkning på kraftproduksjonen.»

Dette spørsmålet bør Drangedal kreve behandla samstundes med konsesjonsspørsmålet.

Kragerøvassdragets elveeierlag har reist tvil om det var loveleg å overføre alle rettigheter til kraftverksinteressene i Brukseierforeningen i samband med nedlegging av fløytinga. Dette er også eit punkt som bør vurderast i saman-

heng med krav om endring i reguleringsvilkåra.

5. Hovedstyret skriv på side 85:

«Videre, i brev av 5. mars 1980, forutsetter Vassdragsdirektoratet at NEA deltar i forhold til innvunnede fordeler ved eventuelle nye reguleringer ovenfor som Drangedal elektrisitetsverk tar initiativ til.»

Denne føresetnaden er ikkje tatt med i utkast til konsesjonsvilkår og dette bør Drangedal kommune påpeke.»

Innlandsfiskerikommisjonen har behandla saken den 12. mars 1985 og avgitt slik innstilling:

«I post 14 i utkast til vilkår for fallrettigheter i Kragerøvassdraget. Innlandsfiskerikommisjonen støtter fullt ut det som står der.

Særleg viktig er det som står under pkt. E i vilkåra om å anordne sperregitter foran tappetuneller og utløpet av kraftstasjonene.

Likeeins i avsnitt II om ålens vandring i vassdraget. Vi må her hugse på at det gjelder ikkje bare Toke som blir skadelidne, men alle tilstøtende vann i vassdraget. Dei siste åra har ålen gått drastisk tilbake.

Blir det ikkje gjort noko med dette temmelig fort, kan det vere for seint. Dette må legges stor vekt.»

Fra Drangedal Skogeierlag er mottatt følgende datert 13. mars 1985:

«Vi har mottatt innstillingen fra hovedstyret i NVE, og beklager at kommunens krav med hensyn til endring i regulerings-tillatelsen, kompensasjon for skader og opprettelse av næringsfond er blitt avvist. Det er imidlertid positivt at hovedstyret går inn for at kommunen skal få konsesjonsavgifter og at det skal settes i verk tiltak for å bedre forholdene for fiskeinteressene i vassdraget. For våre medlemmer er imidlertid spørsmålet om en endring av reguleringsbestemmelsene av vesentlig betydning, og vi vil be kommunen søke faglig bistand for å få belyst tiltak som må til for å oppnå dette.»

Friluftsnemnda hadde møte den 18. mars d.å. og det ble gjort slikt vedtak (2 medlemmer møtte):

«Friluftsnemnda mener at Drangedal kommune må komme til en betraktelig bedre ordning når det gjelder en mer stabil vannstand i Toke og Hoseidvann sommerstid (da en forholdsvis høy vannstand i sommerhalvåret).

Nemnda mener også konsesjonssøkerne bør pålegges å merke båer og skjær som følge av nedtapping.

Det henvises også til Hydroconsults uttalelser pkt. 2.2 i avsnitt over de skadevirkninger reguleringen av Toke medfører.

Nemnda slutter seg til denne uttalelsen.

Friluftsnemnda mener alle disse punktene er viktige nå da Toke også skal vurderes som turistattraksjon.

Friluftsnemnda henviser også til hovedstyrets innstilling om konsesjonens plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk fra a til og

med f og pkt. 2 side 81–82 i innstillinga. Friluftsnemnda mener de ovenstående punkter må være et krav for å gi ervervskonsesjon til søkere.»

Utvalget drøftet saken i møte mandag 18. mars d.å.

Utvalget viser til kommunestyrets vedtak den 26. januar 1984 og til de innkomne uttalelser og vil rå kommunestyret til å opprettholde sine opprinnelige krav som ikke er innfridd i Hovedstyrets innstilling av Toke som danner grunnlaget for utbyggingen av fallene nedenfor og at det derfor er rimelig at det blir gitt kompensasjon for denne ressurs som Drangedal avgir og at det blir gitt erstatning for de skader og ulemper som reguleringen medfører.

Utvalget vil også peke på at Drangedal elverk må få kompensasjon for de innvunnede fordeler ved utbyggingen av Suvdøla m.v. og eventuelt senere utbygginger.

Utvalget mener at Drangedal må få sin rimelige del av konsesjonsavgiftene og konsesjonskraften.

Jeg viser til uttalelse fra utvalget og vil rå formannskapet til å legge saken fram for kommunestyret med slik

innstilling

Som utvalgets forslag.»

Uttalelsene fra landbruksnemnda, innlandsfiskerikommisjonen, Drangedal skogeierlag og friluftsnemnda er gjengitt i kommunestyresaken, og blir derfor ikke gjentatt her.

Fylkesutvalget i Telemark Fylkeskommune har i brev av 22. mars 1985 uttalt som følger:

«Fylkesutvalget i Telemark fylkeskommune behandlet søknaden om ervervskonsesjon på møte 20. januar 1983 og vedtok å tilrå konsesjon. Man ba samtidig om at konsesjonstiden ble gjort kortere enn 60 år og at det ble satt vilkår som sikrer distriktets el-forsyning på beste måte.

Hovedstyrets forslag om at konsesjonen skal gjelde så lenge konsesjonæren har behov for kraften til egen industrivirksomhet imøtekommer langt på veg fylkeskommunens krav. Vi vil imidlertid be om at kraften forbeholdes egen industrivirksomhet i Telemark fylke.

Vi går også ut fra at når konsesjonærens egen industrivirksomhet i Telemark eventuelt opphører og dermed også konsesjonen utløper, vil spørsmålet om sikring av distriktets elforsyning på nytt kunne tas opp.»

Kragerø kommune har i brev av 10. juni 1985 uttalt følgende:

«År 1985 den 23. mai holdt kommunestyret møte. Sak nr. 71.

Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug-søknad om ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget

Formannskapets innstilling med vedlegg følger saken som eget bilag.

Ivar Gundersen foreslo et nytt pkt. 6 til innstillingen.

Konsesjonæren i samarbeide med grunneierne i Kragerøvassdraget utreder mulighetene for bygging av laksetrapp.

Vedtak:

- 1.-5-Innstilling enst. vedtatt.
6. Gundersens forslag vedtatt med 27 mot 18 stemmer.

I formannskapetets innstilling heter det:

«Formannskapet behandlet saken i møte 13. mai d.å. hvor rådmannens forslag ble enst. vedtatt.

Etter dette legger formannskapet saken fram for kommunestyret med følgende

Forslag til vedtak:

Kragerø kommune gir sin tilslutning til at søknad om ny ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss tilhørende Norsk Elektrokemisk A/S, og Solumfoss tilhørende A/S Vafos Brug, innvilges med følgende betingelser:

1. Konsesjonæren skal betale konsesjonsavgifter til Kragerø kommune i h.h.t. gjeldende lovverk og praksis. Konsesjonsavgiftene, beregnet etter den til enhver tid gjeldende maksimalsats, tilfaller i sin helhet Kragerø kommune.
2. Konsesjonæren skal avgi konsesjonskraft til Kragerø kommune/Kragerø Elverk i henhold til gjeldende lovverk og praksis. Konsesjonskraften, 10 pst. av den totale gjennomsnittlige kraftmengde, tilfaller Kragerø kommune/Kragerø Elverk i sin helhet til selvkostpris.
3. For å sikre den fremtidige kraftdekning i Kragerø kommune, må all ledig kraft fra NEA og A/S Vafos Brugs anlegg i Kragerø-vassdraget, som ikke brukes til selskapenes industrivirksomhet i Kragerø kommune, overføres til Kragerø Elverk til rimelig pris. Dette vil også sikre sysselsettingen ved selskapenes industrivirksomhet i Kragerø kommune.
4. Kravene som er fremsatt av Kragerø-vassdraget elveeierlag bør nøye vurderes i forbindelse med konsesjonstilbedingen.

B. Staten innløser anleggene

Dersom staten velger å gå til innløsning av anleggene, må det, for å styrke den lokale elforsyning, og for å bedre grunnlaget for omorganisering i nedre del av Telemark, gjøres mulig for Kragerø kommune ved Kragerø Elverk å overta eiendomsretten til Kragerøvassdragets kraftanlegg med tilhørende eiendommer.

Kragerø kommune er av den oppfatning at NVE-Energidirektoratets vurdering av Kragerø Elverk i 1978, for 6 år siden, ikke kan legges til grunn for departementets vurderinger i dag.

5. Konsesjonæren bes sørge for at de krav som stilles for å sikre ålens frie vandring i vassdraget blir utført.»

Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 27. mars 1985 uttalt som følger:

«Vi viser til brev av 15. februar 1985.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen sin innstilling i denne sak.»

Landbruksdepartementet har i brev av 29. mars 1985 uttalt som følger:

«Vi har forelagt NVS's innstilling av 4. februar 1985 for fylkeslandbrukskontoret i Telemark. Som i brev hit av 27. mars 1985 konkluderer med «at ein ikkje har noko å merke til konsesjonssøknaden». Og vi slutter oss til det.»

Miljøverndepartementet har i brev av 13. mai 1985 uttalt følgende:

«Hovedstyrets innstilling. Søknad om ny ervervskonsesjon for Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss i Kragerøvassdraget

Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 15. februar 1985 der Hovedstyrets innstilling oversendes for uttalelse.

Miljøverndepartementet kan akseptere at ervervskonsesjonen fornyes dersom følgende vilkår innfris:

Vilkår vedrørende kulturminner

Vi har forelagt saken for Oldsakssamlingen i Oslo. De uttaler følgende:

«Det knytter seg store arkeologiske interesser til Kragerøvassdraget. Selv om systematiske registreringer så å si ikke er utført langs vassdraget, har vi funn både fra Tokevann og vassdraget nedenfor. De fleste funnene kan tidfestes til steinalderen og skriver seg i stor utstrekning fra boplasser, en fornminnetype som ofte er nær tilknyttet til vassdragene. Noen boplasser ved Tokevann er lokalisert på lav vannstand i de senere år, noe som viser at det ennå er mulig å oppnå gode resultater under registreringer ved lav vannstand»

«Universitetets Oldsakssamling anser det som meget ønskelig at konsesjonæren blir pålagt å bekoste fornminneregistreringer langs Tokevann og det nedenforliggende vassdrag som vilkår for fornyet konsesjon».

Riksantikvaren bemerker at området bør undersøkes slik at verneverdige kulturminner som er berørt av en ny konsesjon kan sikres. Han ber også om at tiltak som kan minske eventuelle skadevirkninger på kulturminnene går inn som en del av konsesjonsvilkårene.

I post 12, andre ledd, har Hovedstyret tatt inn generelle vilkår vedrørende kulturverninteressene. Etter vårt skjønn er denne teksten lite tilfredsstillende ved fornyelse av en konsesjon. Vi foreslår at følgende formulering tas inn:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement å bekoste undersøkelser av kulturminner i reguleringssonen med de nærmestliggende områder og langs den berørte elvestrekning. De arkeologiske undersøkelsene skal foretas i den tiden magasine-

ne likevel er nedtappet. Konsesjonæren skal så vidt mulig varsle vedkommende museum og Riksantikvaren om nedtapping i god tid på forhånd.

Dersom det som følge av manøvreringen eller på annen måte kan oppstå skader som berører kulturminnene i området, plikter konsesjonæren å bekoste tiltak fastsatt av Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger.»

Vilkår vedrørende planer for hjelpeanlegg etc.

I vilkårenes punkt 10, fjerde ledd heter det at kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser. Fylkesmannen bemerker at han også bør få anledning til å uttale seg om dette.

Miljøverndepartementet støtter forslaget og ber om at dette tas inn i konsesjonsvilkårene.

Vilkår vedrørende fisk

Hovedstyret har foreslått vilkår i tråd med DVF's forslag. Vi har derfor ingen ytterligere kommentarer.

Vilkår vedrørende landskapet

Reguleringen av Toke er av gammel dato. Tillatelsen ble gitt i en tid da naturvern og landskapsetikk ble ofret liten oppmerksomhet. Det er rimelig å kreve at konsesjonæren utfører de tiltak man i dag gjør for å avbøte inngrepenes virkning på landskapet.

Vi ber om at følgende generelle vilkår tas inn i teksten:

«Konsesjonæren plikter etter Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens anvisning å utføre de tiltak man idag gjør for å avbøte de landskapsmessige inngrep dersom steintipper, skjæringer, anleggsgotmer eller liknende fortsatt er skjemmen- de.»»

Kragerøvassdragets elveeierlag har ved brev av 29. november 1988 fra adv. Nils Juel uttalt følgende:

«Jeg har fått i oppdrag å bistå Kragerøvassdragets elveeierlag i ovennevnte sak. Laget består av ca. 40 grunneiere langs vassdraget.

Til tross for at det tidligere er blitt skrevet flere brev på vegne av Kragerøvassdragets elveeierlag er disses interesser og synspunkter i liten grad nådd frem i saken. I NVE's innstilling tas det i svært liten grad hensyn til grunneierens interesser, dvs. i hovedsak landbruksinteresser.

I

Innledningsvis vil jeg tilbakevise påstanden i advokat Erik Samuelsen's brev av 5. juni 1984 om at Kragerøvassdragets elveeierlags brev av januar og mars 1984 ikke kunne tas hensyn til ettersom de skal være kommet inn etter at fristen for uttalelse var utløpt. Det må understrekes at ovennevnte sak er en forvaltningssak der kravet til forsvarlig saksbehandling jfr. forvaltningslovens § 17 alltid vil måtte gjelde. Det må derfor være adgang til å komme med uttalelser i saken så lenge den er un-

der behandling. Jeg tillater med derfor å komme med kommentarer i saken.

Grunneierne langs vassdraget har i årenes løp jevnlig hatt følelsen av at deres interesser både i forhold til utbyggere av vassdraget og i forhold til myndighetene er blitt dårlig ivarettatt. Så vidt vites har det f.eks. aldri noensinne vært foretatt skjønn til fastsettelse av erstatning til grunneierne for lidt skade. Etter grunneiernes mening ligger det mange uløste rettslige konflikter i perioden fra den tid utbyggingen av vassdraget tok til fram til nå. Det vises i den anledning til tidligere brev fra Kragerøvassdragets elveeierlag. Jeg velger imidlertid i denne omgang å la gamle tvister ligge og konsentrerer meg i stedet om forholdene framover i tid.

II

Hovedproblemet for grunneierne langs vassdraget er den nedtapping og uttørring av vassdrageta som finner sted om sommeren, nærmere bestemt i juli måned. Ved utbyggingen av Tveitereidfoss i 1955 ble utløpet nedenfor utvidet til senking av undervannstanden med det resultat at flomskadene nedenfor Tveitereidfoss i vesentlig grad er blitt forverret.

Som en direkte følge av tørke og flom har grunneierne hatt en rekke ulemper og skader på sine eiendommer:

Uttørring av vassdraget har ført til at vannet der i perioder ikke kan nyttes som drikkevann for dyr, og vassdraget fungerer ikke som naturlig gjerde som normalt. Videre er det klart at en slik uttørring innebærer store ulemper for det alminnelige friluftsliv og turismen i området. I perioder fremtrer vassdraget som et svært lite vakkert syn. I tillegg kommer at båtholdet vanskelig gjøres og fisket forverres. Når det gjelder ivaretagelsen av fiskeinteressene vises til andre instansers uttalelse om dette. Det må imidlertid understrekes at hensynet til bevaring av fisken i vassdraget naturligvis i stor grad berører grunneierne.

Flom har gjentagne ganger ført til at dyrka mark, skog og bygninger er blitt liggende helt eller delvis under vann. I tillegg til at dette naturligvis innebærer skade på eiendommene og bygningene fører det også til at grunneierne må foreta omfattende opprenskningsarbeid.

Vedlagt følger bilder tatt på Olav Tveitereids eiendom «Tveitereid», gnr. 52, bnr. 1, 2 og 3, beliggende nedenfor Tveitereidsfoss. Bildene er tatt i h.h.v. juli 1987 under den årlige nedtappingen og i oktober 1987 etter den årlige høstflommen. Bildene taler for seg selv. Som nevnt har flomskadene nedover i vassdraget blitt betraktelig forverret etter utbyggingen av Tveitereidsfoss.

Drangdal kommune har under sin behandling påvist en rekke lignende ulemper og skader som skyldes reguleringen av magasinet i Toke. Bl.a. har kommunen engasjert firmaet Hydroconsult som i sin rapport av 21. desember 1983 konkluderer med at manøvreringsreglementet bør endres.

Kragerø kommune, som omfatter meste- parten av vassdraget med fallene, har imidlertid kun fremsatt ønske om å få størst mulig del av kraften. Kommunen har med dette grovt tilsidesatt andre interesser, deriblant landbruksinteressene. I sitt møte i Kragerø

kommunestyre den 23. mai 1985 vises kun til brevene fra Kragerøvassdragets elveeierlag uten at de forhold som her skisseres blir forelagt for noen lokal faginstans, det være seg landbrukskontor, friluftsnemnd, skogeierlag e.l.

At landbruksinteressene i denne saken har vært grovt undervurdert understrekes ytterligere ved at fylkeslandbrukskontoret valgte å behandle konsesjonssaken administrativt. Fylkeslandbrukskontoret kom med en kort uttalelse i brev av 27. mars 1985 til Landbruksdepartementet om at fisket i vassdraget allerede er godt ivaretatt og at spørsmålet om forholdet rundt reguleringen av Toke mer er et miljø- enn et landbruksproblem. Fylkeslandbrukskontorets konklusjon er derfor at det ikke har noen kommentarer til konsesjonssøknaden.

Landbruksdepartementet har så i sitt brev datert 29. mars 1985 sluttet seg til fylkeslandbrukskontorets uttalelse.

Resultatet av landbruksmyndighetenes generelt slette behandling av konsesjonssaken er naturligvis at landbrukshensyn ikke er blitt ivaretatt i innstillingen til hovedstyret i NVE. I innstillingen vises kun til reglene om billighetserstatning i industrikonsesjonslovens § 2, nr. 23.

Etter min mening er landbruksmyndighetenes saksbehandling i denne saken svært kritikkverdig. Både Kragerø kommune og Telemark fylkeslandbrukskontor burde undersøkt hvor vidtlandbruksinteresser var berørt og eventuelt i hvilken grad. Særlig gjelder dette ettersom Kragerøvassdragets elveeierlag under hele saksgangen har påpekt at landbruksinteresser blir berørt.

I en lignende sak vedrørende søknad om regulering av Nisser, Vråvatn og Fyrresvatn har fylkeslandbruksstyret fremhevet de skadevirkninger som en slik regulering vil kunne ha for landbruket i området og går i møte 4. november 1986 bl.a. inn for opprettelse av et fond til dekning av slike skader. I konsesjons-saken vedrørende Kragerøvassdraget går som nevnt fylkeslandbrukskontoret overhodet ikke inn på slike skader verken i Drangedal ved ujevn vannstand i magasinet i Toke eller i vassdraget nedenfor. Konsesjonssakene ligger så nær hverandre i tid at en må spørre seg hvorfor sakene får en slik ulik behandling.

På grunnlag av det ovennevnte bes om at saken sendes til ny behandling hos landbruksmyndighetene både på lokalt og sentralt hold. Jeg vil i den anledning vise til forvaltningsloven § 17. Det må understrekes at den anførte kritikk av saksbehandlingen ikke er av ny dato, ettersom Kragerøvassdragets elveeierlag i flere av sine brev forgjeves har kritisert saksbehandlingen. Det er imidlertid naturligvis å beklage at anmodningen ikke er blitt fremmet tidligere.

III

Hovedstyret i NVE går i sin innstilling inn for ikke å gå inn på spørsmålet om endring av manøvreringsreglementet i konsesjonssaken, men hevder at dette i stedet må bli en sak mellom kraftverkseier og de berørte parter. Det kan virke som om dette spørsmålet er en varm potet som NVE ikke ønsker å ta stilling til.

Etter min mening må spørsmålet om endring av manøvreringsreglementet stå svært

sentralt i saken i forhold til samtlige berørte parter. Som nevnt tidligere skyldes de skader og ulemper på landbrukeiendommene langs vassdraget den uttørring og flom som reguleringen fører med seg. Ved å gå inn på endring av manøvreringsreglementet slik at det bl.a. inntas bestemmelser om minstevannføring om sommeren, samt flomdempende tiltak, vil de fleste skader kunne avverges. Miljøvern-hensyn, vilt- og fiskeinteresser vil således også kunne ivaretas samtidig med at Drangedal kommunes problemer vil kunne bli tatt hensyn til. På denne bakgrunn finner jeg det for lett vint å avfeie spørsmålet om endring av manøvreringsreglementet. Manøvreringsreglementets alder (opprinnelig fra 1990 med revisjon foretatt i 1923) tilsier dessuten at det er på tide med en modernisering.

Jeg kan heller ikke se at industrikonsesjonsloven eller manøvreringsreglementets egne bestemmelser kan hindre dette. Industrikonsesjonslovens § 2 viser at myndighetene gis stor frihet til å sette vilkår ved konsesjon til erverv av vannfall, også der en tidligere gitt konsesjon fornyes. At det i dette tilfellet ikke dreier seg om en reguleringskonsesjon som manøvreringsreglementet er en naturlig fortsettelse av kan i så måte ikke være avgjørende for spørsmålet om adgang til å sette som konsesjonsvilkår at manøvreringsreglementet endres. Konsesjonsreglene er som kjent myndighetenes verktøy til å regulere samfunnsforholdene til enhver tid i pakt med samfunnsinteressene.

En kan trolig også stille spørsmål om manøvreringsreglementet er overholdt. Jeg tenker da spesielt på bestemmelsen om jevnst mulig vannføring i perioder av året når vassdraget skal suppleres med vann fra magasinet i Toke.

Etter at fløtningen tok slutt i 1972 har grunneierne oppfattet det slik at det er strømprisene som avgjør vannføringen. Dette resulterer i at det foretas en unødvendig stor nedtapping i juli måned under fellesferien.

De berørte grunneiere ser det mest hensiktsmessig at spørsmålet om endring av manøvreringsreglementet tas opp under konsesjonssaken på grunn av at endringene da trolig vil kunne gjennomføres på en raskere og sikrere måte. Deres tålmodighet når det gjelder påførte tap på grunn av den ujevne vannstanden er allerede gjentagne ganger satt på prøve.

NVE hevder i sin innstilling at det må være en forutsetning for endring av manøvreringsreglementet at dette ikke vil få vesentlig innvirkning på kraftproduksjonen. En slik vurdering kan jeg ikke uten videre si med enig i. Selv om man naturligvis i utgangspunktet skal være forsiktig med å røre ved etablerte rettigheter, har man på de fleste samfunnsområder i dag måttet akseptere nye reguleringer av hensyn til viktige offentlige og private samfunnsinteresser. At denne konsesjonssaken innebærer søknad om fornyet konsesjon fører til at myndighetene må dra erfaring av den utvikling som har inntrådt siden konsesjon ble gitt første gang, slik at konsesjonsvilkår om nødvendig må bli mer tyngende. Der som konsesjonsvilkårene blir for tyngende, har konsesjonssøker muligheten til å trekke seg, dvs. i dette tilfellet å kreve innløsning. Det kan i den anledning være naturlig å trekke parallellen til den gjeldende praksis med hensyn til myndighetenes påbud til bedrifter

om etablering av renseanlegg o.l. Disse påbud må den enkelte bedrift etterkomme og i utgangspunktet selv bekoste, til tross for at dette ofte kan resultere i tapte arbeidsplasser og i verste fall nedlegging av bedriften.

Grunneierne er dessuten av den oppfatning at det i denne saken bør oppstilles som konsesjonsvilkår at det avsettes fond til dekning av skader som oppstår på eiendommene langs vassdraget på grunn av reguleringen.

Jeg kan i den anledning vise til industrikonsesjonslovens § 2, nr. 23, og også vassdragsreguleringslovens § 12, nr. 8 der slike vilkår spesielt antydes. Jeg finner ikke grunn til å gå inn på hvor vidt landbruksnæringen vil kunne dra nytte av et «næringsfond» etter industrikonsesjonslovens § 2, ettersom myndighetene uansett må anses å ha frihet til å sette konsesjonsvilkår som foreslått. Hvilket navn fondet skal ha kan ikke ha noen betydning så lenge det foreligger klare retningslinjer for bruk av midlene.

Hvorvidt fondet også skal dekke andre typer skader enn de ovennevnte og om det også skal omfatte skader oppstått i Drangedal kommune må utredes nærmere. Dessuten kan det også stilles spørsmål om allerede påførte tap skal dekkes av fondet eller om dette må fremmes særskilt.

Fondets størrelse må fastsettes etter skjønn på bakgrunn av de påregnelige skader som har oppstått og som vil kunne oppstå fremover. Kostnadene ved et slikt skjønn vil måtte betales av konsesjonssøker i tråd med vanlig praksis.

Et slikt fond vil særlig få stor betydning dersom myndighetene ikke finner å ville sette som konsesjonsvilkår at manøvreringsreglementet endres ettersom skadene i så fall må påregnes å inntreffe i samme grad som tidligere. Størrelsen av fondet må i så fall ses i forhold til disse omfattende skadene. Etter min mening er det imidlertid rimelig å sette vilkår om fond til landbruksformål selv om manøvreringsreglementet endres ettersom skader må påregnes å inntreffe på grunn av reguleringen uansett reglementets innhold.

Jeg har merket meg at advokat Erik Samuelsen, som representerer konsesjonssøker i denne saken, i sitt brev datert 28. mars 1985 påpeker at de foreslåtte vilkår bl.a. med hensyn til sikring av fiskebestanden i vassdraget ikke kan aksepteres pga. at gjennomføringen av disse vil medføre en betydelig økonomisk usikkerhet for konsesjonssøker. Dersom det settes vilkår om avsetting av fondsmidler til dekning av bl.a. slike prosjekter og eventuelle skader, vil konsesjonssøker kunne innkalkulere disse i driften. Den nevnte usikkerhet vil dermed bortfalle.

IV

Advokat Erik Samuelsen har på vegne av konsesjonssøker i sine brev antydnet at konsesjonssøker vil trekke søknaden tilbake dersom det blir satt for tyngende vilkår. Han tilbakeligger gjennomgående de fleste innsigelser og krav som er fremsatt, deriblant sakkyndige uttalelser. Det er å håpe at slike uttalelser fra konsesjonssøkers side ikke hindrer myndighetene i å sette de nødvendige konsesjonsvilkår.

Etter det jeg har fått opplyst er det enda ikke tatt endelig stilling til innløsningsspørsmålet. Grunneierne forutsetter imidlertid at

de gis de samme rettigheter uansett hvem som står som eiere av de omsøkte fallene i fremtiden.»

Det ble under saksbehandlingen reist spørsmål om en innløsning av kraftverkene ville være lønnsomt for staten, og saken ble forelagt NVE på nytt.

I brev av 3. februar 1987 uttalte NVE følgende:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets ekspedisjon av 19. april 1985, med kopi av Finansdepartementets brev av 15. april 1985, i anledning Hovedstyrets innstillinger av 16. februar 1982 og 7. februar 1985. Finansdepartementets brev reiser tre spørsmål; nemlig (1) oppjustering av kraftprisen etter innløsning, (2) omfanget av leveringsforpliktelsen og (3) lønnsomheten av innløsning. Under arbeidet med å besvare brevet har NVE dessuten oppdaget at det i NVEs innstilling av 7. februar 1985 om ny ervervskonsesjon etter alt å dømme opereres med feil grense mellom konsedert og ikke-konsedert fallhøyde, og dermed uriktig er forutsatt at Langfoss kraftstasjon bare delvis kan kreves innløst. Fallhøyden er derfor tatt opp som eget punkt (4) nedenfor.

1. Muligheten for å få oppjustert konsesjonens pris for den kraft som skal avgis etter innløsning

Etter post 9 i konsesjonsvilkårene av 1906 (opprinnelig NEA's forslag til vilkår) er selskapet berettiget til i 20 år fra innløsningsdagen å leie kraft fra staten til en pris som ikke skal være over kr. 50.- pr. elektrisk hestekraft (underforstått: pr. år). Det later til å være enighet om at betalingen skal baseres på turbineenes «påstemplede ytelse», som tilsammen er 13 612 el. hk. Av dette skal Kragerø kommune ha 400 el. hk, slik at det blir 13 212 el. hk som skal betales etter konsesjonens pris av 50 kr. Dette gir 660 600 kr. Regnet ut i W er den ytelsen tilsammen ca. 9,7 MW, slik at prisen blir ca. 68 kr. pr. kWh pr. år.

Prisen pr. kWh vil være helt avhengig av brukstiden. Med totalytelse 10 MW og årsproduksjon 57,8 Wh vil brukstiden i alle fall ikke bli mer enn 5 780 av årets 8 760 timer. Dette gir under 1,2 øre pr. kWh.

I tillegg kommer inntekt ved salg av 400 el.hk til Kragerø kommune, ca. 400 000 kr. pr. år. Det antas at de årlige utgifter til drift og vedlikehold er i størrelsesorden 1,5 mill. kr. (dvs. 2,6 øre pr. GWh), altså ca. 500 000 kroner pr. år mer enn disse inntektene.

På denne bakgrunn er spørsmålet reist om konsesjonens pris i noen grad kan forlanges oppregulert.

Det generelle spørsmål om hvorvidt en kan være bundet av priser som er fastsatt for lenge siden og med basis i en annen pengeverdi, antar vi at Olje- og energidepartementet/Finansdepartementet har like gode forutsetninger som NVE for å besvare.

Vi vil imidlertid påpeke at spørsmålet tidligere vesentlig er diskutert i relasjon til langvarige, løpende leveranseavtaler til fast pris, hvor den ene part har ønsket å bli fri fra hele kontrakten dersom prisen ikke ble justert. Lagmannsrettsdommen av 1964 (Rettens Gang 1976 s. 595) i tvisten mellom A/S Kyk-

kelsrud og Oslo kommune gjaldt således en uoppsigelig avtale om kontinuerlig strømløseveranse til en fast pris som uimotsagt var lavere enn driftsutgiftene.

I vårt aktuelle tilfelle er det derimot spørsmål om å kreve regulering av prisen i et leieforhold som for det første er tidsbegrenset (til 20 år) og hvor det dessuten er en fullt frivillig sak for staten om den overhodet vil benytte innløsningsretten. (Såvidt vi forstår insisterer selskapet slett ikke på at staten er bundet av sin erklæring av 1. juli 1976 om å ville bruke innløsningsretten).

NVE er ikke kjent med noe tilfelle hvor rettspraksis har godtatt justering av vederlag til fordel for en part som hadde full frihet til å la være å benytte seg av avtalen.

En pris på kr. 50,- pr. el. hk (kr. 68,- pr. kW) har ikke alltid vært spesielt lav. I Kykkelsrud-saken var prisen kr. 27,- pr. kW, altså godt under det halve. Det er klart at det i 1906, tidlig i vannkraftepoken, var stor usikkerhet om den fremtidige prisutviklingen for elektrisk kraft, og konsesjonens prisfastsettelse har tatt hensyn til dette. Selv om prisutviklingen skyldes en inflasjon som man neppe tenkte seg mulig i 1906, er det derfor mye som taler for at staten fortsatt må være bundet av den fastsatte kraftpris.

I tillegg kommer at staten i det aktuelle tilfellet har forutsatt at selve innløsningssummen skulle baseres på konsesjonens fastsatte pris av kr. 150,- pr. utbygget elektrisk hestekraft. Det virker ikke særlig konsekvent om staten ville fastholde denne pris og samtidig forlange at leien skal oppjusteres. (Jfr. advokat Karlsruhs bemerkninger i brev av 5. april 1982 til OED.)

NVE har derfor liten tro på at staten kan vinne fram i en eventuell rettsak om oppjustering av kraftleieprisen.

2. Hvor mye kraft har selskapene krav på å ta ut?

Selskapene hevder at de etter innløsningen har krav på å ta ut all den kraft de ønsker, uavhengig av eget forbruk, og at de altså skulle kunne drive videreutslag av kraften.

Til dette er for det første å bemerke at bestemmelsen om kraftleiekonsesjon trolig kan sette en stopper for dette. Konsesjonsvilkårene av 1906 kan ikke innebære noen forpliktelse for staten til å sørge for at eventuelle annenhånds avtakere får de nødvendige kraftleiekonsesjoner. På den annen side kan ikke konsesjonsreglene illojalt brukes for å bedre statens kontraktsposisjon etter vilkårene av 1906. Men det er på det rene at kraftleiekonsesjon normalt ikke gis i forbindelse med videreutslag fra private selskaper av kraft som ikke er egenprodusert. Det sentrale spørsmål her er likevel fortolkningen av vilkårene av 1906: Er det ment å sikre selskapets eget kraftbehov, eller skal de gi mulighet for fortjeneste ved rent videreutslag av kraft?

Det er foretatt undersøkelser i Vassdragsdirektoratets (Kanaldirektørens) arkiv for om mulig å kartlegge bakgrunnen for klausulen, men det viser seg at all korrespondanse vedrørende konsesjonen av 1906 mangler i saksmappen. NVE kan imidlertid ikke se noen fornuftig grunn til at staten skulle ha gått med på noe annet enn å sikre selskapets eget behov for rimelig kraft i en periode etter innløsningen. NVE vil derfor anta at det i høy grad

har formodningen mot seg at meningen kan ha vært en annen enn å sikre selskapets eget kraftbehov, til den virksomhet som til enhver tid drives. Fra selskapets side er hevdet at en ubegrenset uttaksrett med rett til videreutslag skulle følge av vilkårenes post 9, hvor det heter: «Den leiede kraft gjælder kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vandfald,». NVE kan ikke se at det her går an å innfortolke noen ubegrenset rett til uttak. Etter NVEs mening innebærer det siterte bare at selskapet ved behov har rett til all kraft fra alle fall.

Det kan hevdes at en uttaksrett begrenset til eget behov, men til svært lav pris, vil føre til lite rasjonell utnyttning av kraften. Selskapet kan se seg tjent med å bruke kraft til formål som ved høyere kraftpris, eller ved mulighet for videreutslag av kraften, ikke ville vært bedriftsøkonomisk lønnsomme, og som samfunnsøkonomisk er lite ønskelige. Vi er enige i at dette vil være en uheldig konsekvens. Men iallfall rent sløseri med kraft må uten videre kunne nektes, og noen særlig økning av kraftbehovet vil ellers forutsette betydelige investeringer i utstyr og maskineri som må antas å bli ulønnsomt når de 20 år med billig kraft er gått. Vi tror derfor at dette egentlig ikke vil være noe stort problem.

Det kan også reises spørsmål om de enkelte selskaper bør betraktes som atskilte, slik at NEA bare kan ta ut til egen virksomhet fra sine stasjoner Dalsfoss og Tveitereidfoss, mens A/S Vafos Brug bare kan levere kraft fra Langfoss. NEA har selv ingen kraftkrevende virksomhet i det hele tatt, så dette ville bety at kraftuttaket ble begrenset til Langfoss kraftstasjon.

I tråd med hva som hittil synes forutsatt antar NVE imidlertid at NEA og A/S Vafos Brug i denne forbindelse bør betraktes som en enhet. Men egenprodusert kraft i den (iallfall delvis) konsesjonsfrie Vafos kraftstasjon må utvilsomt gå til fradrag i selskapenes totale behov. NVE vil også peke på at det kunne være snakk om å gjøre fradrag for opprustningspotensialet i Vafos, som tidligere er anslått til 6 GWh. Men i lønnsomhetsberegningene er det ikke gjort slikt ytterligere fradrag.

3. Lønnsomheten av innløsning

I et vedlagt notat er foretatt lønnsomhetsberegninger under forskjellige forutsetninger, først og fremst m.h.t. hvilken kraftmengde som kan selges til markedspris de første 20 år. Det er forutsatt at selskapet *minst* vil legge beslag på 41 GWh pr. år, og eventuelt hele produksjonen.

Selv med denne forutsetningen viser beregningene at de innløste kraftverk har en positiv nåverdi på fra 16,2 til 43,6 mill. kr. med kalkulasjonsrente 7 pst.

Forutsetter man at en større del av produksjonen kan selges fritt, blir selvfølgelig verdien tilsvarende mye større.

4. Konsederte fallhøyder – hvor mye omfattes av innløsningsretten?

Under sakens tidligere behandling er forutsatt at 1,8 m av det fall som utnyttes i Langfoss kraftstasjon er konsesjonsfritt, jfr. NVEs brev av 31. juli 1979 og Departementets brev av 12. oktober 1979. Undersøkelser nå har vist at dette ikke er riktig, se vedlagte notat om de konsederte fallhøyder. Alt fall i Langfoss

kraftstasjon er konsedert. Dette innebærer at det ved innløsning ikke oppstår noe kompliserende sameieforhold i Langfoss kraftstasjon.

Derimot er antakelig også de øverste ca. 2 m av fallet i Vafos kraftstasjon konsedert og omfattes av innløsningsretten.

På bakgrunn av den usikkerhet som kan herske om den nøyaktige grensedragning for konsedert fall, forutsetningene om en snevrense grense under sakens tidligere behandling, samt at et sameie i Vafos kan skape en komplisert situasjon, vil NVE tilrå at alt fall i Vafoss kraftstasjon aksepteres som konsesjonsfritt, dersom selskapet godtar at alt fall i Langfoss kraftstasjon er konsedert, slik at kraftstasjonen fullt ut omfattes av innløsningsretten, og eventuelt av den nye konsesjon, dersom innløsningsretten ikke gjøres gjeldende.

Vi beklager at behandlingen av denne saken har tatt svært lang tid, selv om den hele tiden er søkt påskyndet så langt bemannings-situasjonen har gjort det mulig. Vi er klar over at usikkerheten skaper vanskeligheter for konsesjonærene. Vi vil likevel tilføye at etter NEA's brev av 5. mai 1981 og OED's brev av 15. juni 1981 er det på det rene at utsettelsen medfører en tilsvarende forskyvning av 20 års perioden med leie av billig kraft. Hvis resultatet til sist blir innløsning, må en derfor kunne si at selskapet ikke nettopp har tapt på forsinkelsen. Og hvis det i stedet blir gitt ny konsesjon, vil heller ikke forsinkelsen føre til noen utgift, såvidt vi kan se.»

På grunn av den tiden som har gått siden NVE's innstilling, har departementet oppdatert utkastet til vilkår og sendt disse på ny høring.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Norsk Elektrokemisk Aktieselskap og A/S Vafos Brug til å erverve fallrettigheter i Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss i Kragerøvassdraget:

«1.

(Selskapets styre m.m.)

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og et styre hvor flertallet, formannen innbefattet, er norske statsborgere.

2.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for 40 år.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

Ved konsesjonstidens utløp overgår til staten vederlagsfritt samtlige vassfall med dammer, kraftstasjoner, kraftledninger og tomter m.v. i den utstrekning de etter post 6 i de tidligere konsesjoner meddelt ved kongelig resolusjon 5. juli 1906 og 20. desember 1935 kunne innløses av staten. I tilfelle tvist avgjø-

res hjemfallsrettens omfang ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av departementet fastsatt frist.

Anlegget med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnnet i så henseende måtte bestemme.

3.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 6,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 20,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjenning av Kommunaldepartementet.

4.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 3 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 15, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hen-

syn til tiden for bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgifterne til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne

og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Konsesjonæren plikter ved større vedlikeholdsarbeiders begynnelse å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med evt. ombygging og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgifterne forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med engang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentlige interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

(Fisk)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser fra Direktoratet for naturforvaltning:

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppføring og transport,
- c. å bekoste tiltak i Kragerøvassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f. eks. laks, sjøaure og innlandsfisk, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
- d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
- e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
- f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å sikre åleyngelens oppvandring i vassdraget, herunder om nødvendig å bekoste planlegging, bygging og drift av åleledere og åleyngelsamlere – samt å sørge for distribusjon av åleyngel til vassdraget.

III

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig plikter konsesjonæren å bekoste planlegging, bygging og vedlikehold av fangstinnretning for utvandrende blankål ved Dalsfoss.

IV

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig plikter konsesjonæren:

- a. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapp forbi dammen/kraftverket, og å sørge for nødvendig vann til trappa dersom kostnadene står i rimelig forhold til det som innvinnes.

Eller,

- b. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fangstfelle for oppvandrende laks og sørge for nødvendig vann til fangstfella. Konsesjonæren plikter dessuten å sørge for transport og distribusjon av laksen til vassdraget.

V

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

15.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10% av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major,

streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,- pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

16.

(Forurensning)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkning av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

17.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 15 eller 17, første eller andre ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,- pr. dag eller kr. 5 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

18.

For så vidt det måtte påhvile de konsederte eiendommer eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, plikter konsesjonæren innen to år å fjerne disse eller sørge for at de viker prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder mulkter, som måtte pålegges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av vedkommende departement tillates å forbli stående. Alle heftelser som etter konsesjonens tinglysing (jfr. post 18) er påført vedkommende eiendommer og gjenstander bortfaller når disse ifølge konsesjonen overgår til staten eller innløses av denne.

19.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Innkommne uttalelser til departementet

Kragerø kommune fattet følgende enstemmige vedtak i formannskapsmøte den 24. april 1990:

«Formannskapet behandlet saken i møte den 24. april 1990, sak nr. 91, og som det fremgår av sakens dokumenter ble følgende enstemmige vedtak fattet:

1. Kragerø kommune gir sin tilslutning til at søknad om ny ervervskonsesjon gis til NEA/Vafos Brug på de konsesjonsvikår som er satt av Olje- og energidepartementet i brev av 6. april 1990 med følgende tillegg:
2. For å sikre den fremtidige kraftdekning i Kragerø kommune, må all ledig kraft fra NEA og A/S Vafos Brugs anlegg i Kragerø-vassdraget, som ikke brukes til selskapenes industrivirksomhet i Kragerø kommune, overføres til Kragerø elverk til rimelig pris. Dette vil også sikre sysselsettingen ved selskapenes industrivirksomhet i Kragerø kommune.»

Drangedal kommune fattet følgende enstemmige vedtak i kommunestyremøte den 15. mai 1990:

«Viser til Deres skriv datert den 6. april 1990 vedr. ovennevnte sak.

Kommunestyret behandlet denne saken i møte den 15. mai d.å. og det ble gjort slikt enstemmig

vedtak

1. Drangedal kommunestyre viser til enstemmige vedtak i møter den 26. januar 1984 og 28. mars 1985 og til Norges vassdrags- og energiverks innstilling av 7. februar 1985 og vil peke på at det er reguleringen av Toke som danner grunnlaget for utbyggingen av fallene nedenfor og at det derfor er rimelig at det blir gitt kompensasjon for denne ressurs som Drangedal avgir.
- Drangedal kommunestyre mener derfor at Drangedal må få sin rimelige andel av konsesjonsavgiftene og konsesjonskraften.
2. Drangedal kommunestyre viser til at i kgl. resolusjon av 24. november 1989 er Telekraft gitt tillatelse til erverv og drift av Kammerfors Kraftverk og kommunestyret mener at Drangedal må få sin rimelige del av konsesjonsavgiftene og konsesjonskraften fra dette kraftverket.
3. Drangedal kommunestyre forutsetter at Direktoratet for naturforvaltning følger opp gjennomføringen av konsesjonærens plikter om fisk i samsvar med konsesjonsvilkårene.
4. Kommunestyret ber styret for Drangedal elverk snarest mulig å få fastsatt den kompensasjon Drangedal elverk skal ha av kraftverkene nedenfor Toke for de innvunnede fordeler disse har ved utbygging av Suvdølaanleggene.
5. Konsesjonen skal gjelde så lenge konsesjonæren har behov for kraften til egen industrivirksomhet i Drangedal-Kragerø distriktet, men begrenset til 40 år.
6. Styret vil også peke på de muligheter for større utnyttelse til kraftproduksjon som

er tilstede i vassdraget. Ved et forpliktende samarbeide mellom kraftprodusentene burde det derfor være muligheter for utbygging av kraftressursene, og til å få bedre samkjøring og utnyttelse av produksjonen.»

I brev av 21. mai 1990 har advokat Jon Isak Lunde uttalt følgende på vegne av seg selv og oppsitterne langs Toke:

«Som bekjentgjort i brev av 16. mai 1989, har oppsitterne langs Tokevann sluttet seg sammen i forbindelse med ovennevnte sak. I brevet til OED har vi presentert endel av våre synspunkter, og jeg tillater meg derfor å vedlegge en kopi av det, vedl. 1.

I forbindelse med at saken nå er tilbakesendt de lokale landbruksmyndighetene til behandling, ønsker vi å komme med en supplerende gjennomgang av våre standpunkter.

Hvem bør få konsesjon?

Vi finner det i utgangspunktet naturlig at NEA/Vafos får konsesjon. Vårt standpunkt er begrunnet i at selskapene driver treforedling i vassdraget, og at denne virksomheten har vært og er en helt sentral grunn til at selskapene er kommet inn i vassdraget og dermed muligheten for kraftproduksjon.

Denne binding, – kraftproduksjon/treforedling, er etter vår mening så sterk både hensett til de økonomiske innsatser som er gjort og de historiske og geografiske forhold, at det må settes som vilkår at det må søkes nye konsesjoner til bruk av vassdraget til kraftproduksjon dersom treforedlingen innstilles. Jeg viser her til Ikl. § 2 nr. 11 sammenholdt med nr. 23.

Hva slags konsesjon skal gis?

Som påpekt av Kragerø-vassdragets Elveeierforening (KVE), virker det meget tvilsomt om NEA/Vafos har de nødvendige konsesjoner og rettigheter utover ervervskonsesjonen. KVE har stilt spørsmål ved om selskapene har reguleringskonsesjon, jfr. Varegl. og konsesjon m.h.t. bruksretten til vannfallet i sin helhet.

Sentralt her står overdragelsen av 6. september 1972 av «Dalsfoss dam med reguleringsanlegg og oppdemningsrettigheter», fra Kragerøvassdragets Fellesfløtningsforening (KF) til Kragerøvassdragets brukseierforening (KB), vedl. 2, for kr. 66 500,-.

Prisen alene gir et varsel om at «overenskomsten» strider mot sentrale prinsipper i avtaleretten. Det må være naturlig å spørre om forklaringen på denne tilsynelatende fullstendige mangel på likevekt mellom ytelsene. Det som umiddelbart slår en i øynene er at formennene i begge foreninger satt sentralt i NEA/Vafos. For KF undertegnet tømmerseier Jarandsen i A/S Vafos Brug og for KB, NEA dir. Bakke.

Det er nærliggende å tro at begge disse må ha forstått hvilke verdier som her skulle skifte eier og at vederlaget overhodet ikke stod i noe rimelig forhold.

Konklusjonen synes å måtte bli at «overenskomsten» må ansees for å være en avtalemessig nullitet.

I tillegg til dette kommer at erververne ikke, etter hva KVE mener å ha bragt på det rene, har søkt konsesjon i henhold til Varegl. for overtagelse av KFs reguleringsrettigheter, ei heller synes de å ha søkt ny konsesjon for overtagelse av KFs brukerrett til vannfallet, jfr. Ikl. § 2 pkt. 22.

Vi oppsittere vil kreve at det nå ryddes opp på følgende måte:

1. NEA/Vafos får overta rettighetene i h.h.t. overenskomsten av 6. september 1972 etter priser fastsatt ved rettslig skjønn, etter dagens prisnivå.
2. NEA/Vafos betaler for bruken av rettighetene under pkt. 1 fra 6. september 1972 til overdragelsen i h.h.t. pkt. 1 skjer. Vederlaget fastsettes ved rettslig skjønn.
3. NEA/Vafos pålegges å søke de nødvendige konsesjoner for ervervene av fall- og reguleringsrettigheter fra KF/KB.

Hvilke konsesjoner bør settes vis à vis oppsitterne langs Tokevann?

Foruten betingelser m.h.t. treforedlingsdrift, jfr. ovenfor, mener vi følgende betingelser bør settes i h.h.t. Ikl. § 2 pkt. 23:

1. NEA/Vafos pålegges å begjære rettslig skjønn for utmåling av erstatning for skader og ulemper utover de som er fastsatt i forrige skjønn, jfr. mitt brev av 16. mai 1989 s. 1-2. Herunder bør det også utmåles erstatning for fremtidige skader og ulemper i lys av de forutsetningene som nedfelles i nytt reguleringsreglement.
2. Det anordnes tilsyn/sanksjonssystemer som gir en skikkelig garanti for etterlevelse av manøvreringsreglementet. F. eks. ved etablering av off. tilsyn og pålegg om innbetalinger til landbruksfond, jfr. pkt. 5, ved overtrødelser.
3. I manøvreringsreglementet legges det inn en redusering av toppvannstanden som sikrer mot flomulempere og begrenser utgravingsulempene. Reglementet utformes også slik at skader på fiske og ulemper for bruk av vannet til ferdsel og bruk av strandsonen, blir minst mulig.
4. Tokevann gjøres fullt tilgjengelig for ål og laks.
5. Det opprettes landbruksfond, stort kr. 10 mill., til dekning av skader på jord, skog, miljø m. m.
6. Konsesjonssøker dekker alle utgifter grunneierne har hatt til advokat- og annen bistand i sakens anledning, samt godtgjørelse til grunneierens tillitsmenn.»

Vedlegg 2.

Overenskomst mellom Kragerøvassdragets Fellesfløtningsforening og Kragerøvassdragets Brugseierforening i anledning av Kragerøvassdragets Fellesfløtningsforenings oppløsning.

I

K.F. trer ut av K.B. pr. 1. oktober 1972. Fordelingen innen KB blir fra samme dato:

NEA	30/70
Vafos Brug	30/70
Kammerfos Bruk	10/70

Denne fordeling gjelder såvel eiendomsforholdene som de årlige utlikninger.

II

De gjenværende 3 medlemmer innen K.B. overtar pr. 1. oktober 1972 alle eiendommer med rettigheter og forpliktelser som hittil har påhvilt K.F. som medlem av K.B.

Dette gjelder bl.a.:

1. Dalsfos dam med reguleringsanlegg og oppdemningsrettigheter.
Overtas for omforenet sum kr. 66 300,-.
2. Dalsfos tømmertunnel med reguleringsanordninger og bruksrett. Overtas vederlagsfritt i den tilstand dette befinner seg mot at K.F. betaler ut med engangserstatning de berørte grunneiere.
3. Stivtekster med bøyer ovenfor Dalsfos dam. Overtas vederlagsfritt i den tilstand dette befinner seg.
Videre overtar K.B.
4. K.F.s kontorinventar, telefon m.v. til omforenet sum kr. 10 000,-.

III

K.F. sørger for nødvendige overdragelsesdokumenter i forbindelse hermed. Disse skal være fri for gjeld og heftelser av enhver art.

Fylkeslandbruksstyret i Telemark fattet følgende enstemmige vedtak i møte den 22 mai 1990:

«Fylkeslandbrukskontoret har forelagt saken for landbruksnemnda i Kragerø, som behandlet saken i møte den 10. mai 1990, hvorfra det foreligger slik møtebokutskrift:

Olje- og energidepartementet har i brev datert 6. april 1990 bedt Telemark fylkeslandbruksstyret om uttalelse til konsesjonsvilkårene. Disse er revidert på bakgrunn av en høring i 1985. Fylkeslandbruksstyret skal avgi uttalsene innen 25. mai og har bedt om uttalelse fra Kragerø landbruksnemnd.

Konsesjonsvilkårene følger som vedlegg.

Av sakdokumentene framgår at fylkeslandbruksstyret i brev datert 19. oktober 1989 har bedt Olje- og energidepartementet om ny behandling av konsesjonssøknaden. Bakgrunnen var at grunneierne i Kragerø-vassdraget i brev datert 13. oktober 1989 mente at den tidligere administrative behandlingen i 1985 var utilstrekkelig. Utilstrekkelig lovgrunnlag og sakens betydning for landbruket og miljøet i Drangedal og Kragerø var begrunnelsen. Adv. Nils Juel har tidligere i brev datert 29. oktober 1988 til Olje- og energidepartementet redegjort nærmere for grunneierens synspunkter. Kopi av brevet følger vedlagt.

Kragerø kommune er også bedt av Olje- og energidepartementet om å gi uttalelse til konsesjonen. Formannskapet gikk 24. april d.å. enstemmig inn for å gi sin tilslutning til de konsesjonsvilkårene som er satt av departementet med et tillegg om at all ledig kraft fra

NEA og a/s Vafos Brugs virksomhet i Kragerø skal overføres Kragerø elverk til en rimelig pris.

Jorbrukssjefens vurdering:

Virkninger for landbruksinteressene er omtalt i brevet fra grunneierene og en rapport Drangedal kommune fikk utarbeidet da konsesjonssaken var til behandling i 1983. Det vises bl.a. til stadige utrasninger, ødeleggelser av dreneringssystemer fra dyrka mark, vanskeligheter for husdyrholdet, produktive landbruksarealer og bygninger til tider satt under vann. Landbrukskontoret har også erfart disse problemene f.eks. ved planlegging av dreneringstiltak langs vassdraget. En mangler i dag en skikkelig kartlegging av disse forholdene i de delene av vassdraget som ligger i Kragerø kommune.

I utkastet til konsesjonsvilkår er disse forholdene lite eller ikke omtalt. En bør derfor be fylkeslandbruksstyret ta forholdet opp med Olje- og energidepartementet slik at det settes vilkår som i størst mulig grad reduserer ulempene for landbruket langs vassdraget. På denne bakgrunn bør det også sikres at landbruket langs vassdraget kan dra nytte av et framtidig næringsfond.

Framlegg til vedtak:

Landbruksnemnda slutter seg til jordbrukssjefens vurdering og forslag til henstilling.

VEDTAK:

Framlegget enstemmig vedtatt.

Fylkeslandbruksstyret

Bakgrunn

Som nevnt i landbruksnemndas utskrift har landbruksmyndighetene fått denne saken til fornyet behandling.

Den fornyede behandling er foranlediget av at adv. Nils Juel er engasjert av elveeierlaget, og i brev av 29. november 1988 av forskjellige årsaker har bedt om ny behandling av de lokale landbruksmyndigheter. Fylkeslandbrukskontoret uttalte seg administrativt i brev av 27. mars 1985. Juel mener at saken burde vært forelagt fylkeslandbruksstyret.

Juels brev følger som trykt vedlegg, men de hovedpunkter som i særlig grad berører landbruksinteressene kan gjengis på følgende måte:

1.

Grunneierne langs vassdraget har i årenes løp jevnlig hatt følelsen av at deres interesser både i forhold til utbyggere av vassdraget og i forhold til myndighetene er blitt dårlig ivare tatt.

2.

Etter grunneiernes mening ligger det mange uløste interessekonflikter i perioden fra den tid utbyggingen av vassdraget tok til og fram til nå.

3.

Hovedproblemet for grunneierne er den nedtapping og uttørring av vassdraget som finner sted om sommeren, nærmere bestemt i juli måned. Ved den utbygging som ble fore-

tatt ved Tveitereidsfoss i 1955 ble utløpet nedenfor utvidet til senking av undervassstanden med det resultat at flomskadene nedenfor fossen i vesentlig grad er forverret.

4.

Uttørring av vassdraget har ført til at vannet der i perioder ikke kan nyttes som drikkevann for dyr, og vassdraget fungerer ikke som naturlig gjerde som normalt. I tillegg kommer at båtholdet vanskelig gjøres og fisket forverres.

5.

Flom har gjentatte ganger ført til at dyrka mark, skog og bygninger er blitt liggende helt eller delvis under vann. I tillegg til skadene har dette ført til at grunneierene må foreta omfattende opprenskingsarbeid.

6.

Drangedal kommune har under sin behandling påvist en rekke lignende ulemper og skader som skyldes reguleringen av magasinet i Toke.

7.

Kragerø kommune har i sin behandling grovt tilsidesatt landbruksinteressene i vassdraget.

8.

At landbruksinteressene i denne saken har vært grovt undervurdert understrekes ytterligere ved at fylkeslandbrukskontoret valgte å behandle konsesjonssaken administrativt. Uttalelsen konkluderer med at kontoret ikke har noen kommentarer til søknaden. Resultatet av dette er at landbrukshensyn ikke er blitt ivare tatt i innstillingen fra NVE.

9.

Hovedstyret i NVE vil ikke gå inn på manøvreringsreglementet, men hevder at dette må bli en sak mellom kraftverkseier og de berørte parter. Juel hevder at dette spørsmålet må stå sentralt i forhold til alle berørte parter. Han hevder også at dette reglementets alder (sist revidert i 1923) tilsier at det er på tide med en modernisering. Han stiller dessuten spørsmål om dette reglementet er blitt overholdt.

10.

Grunneierene er av den oppfatning at det bør avsettes et fond til dekning av de skader som oppstår langs vassdraget på grunn av reguleringen. Størrelsen på dette fondet bør fastsettes ved skjønn. Et slikt fond vil få særlig stor betydning dersom en ikke vil gå inn på endring av manøvreringsreglementet.

Vurdering og innstilling

Fylkeslandbrukskontoret legger følgende forutsetninger til grunn for sin vurdering:

1. Som nevnt ovenfor skal fylkeslandbruksstyret kun uttale seg om de landbruksinteresser som knytter seg til vassdraget.

Juridiske spørsmål m.v. som måtte knytte seg til søknaden og de øvrige saksdokumenter tas således ikke opp til vurdering av oss.

2. Uttalelsen skal kun knytte seg til den delen av vassdraget som ligger i Kragerø kommune (fallkommunen). Forhold i reguleringskommunen (Drammen) er det ikke anledning til å ta opp i denne saken da det her dreier seg om en ervervskonsesjon som ikke omfatter reguleringen av Toke, jfr. uttalelse fra Hovedstyret i NVE.

Til denne siden av saken må vi forøvrig bemerke at Bamble kommune er utelatt i saksbehandlingen. Deler av Toke ligger også i denne kommunen.

3. At det er tale om en ervervskonsesjon medfører videre at heller ikke spørsmål som knytter seg til manøvreringsreglement m.v. skal berøres i uttalelsen. Det hevdes fra NVE at dette er et spørsmål mellom kraftverkseieren og grunneieren, og som disse eventuelt kan komme tilbake til.

Til kap. 3 i konsesjonsvilkåra (Konsesjonsavgifter og næringsfond).

Det framgår tydelig av dokumentene i saken at landbruket i området er blitt påført til dels betydelige skader og ulemper som følge av kraftutbyggingen i vassdraget. Dette gjelder bl.a. utraseringer, ødeleggelse av dreneringssystemer, vanskeligheter med husdyrholdet, reduserte fiskemuligheter og flom. Men som nevnt i landbruksnemndsaken mangler en idag en skikkelig kartlegging av disse forholdene.

Ut fra dokumentene synes det å være noe uklart hvorvidt slike forhold er blitt erstattet for den enkelte grunneier. Vi antar imidlertid at dette spørsmål må være en sak mellom disse og kraftverkseieren.

Uavhengig av dette mener vi likevel at det bør etableres et landbruksfond, eller et næringsfond som også kan nyttes til fordel for landbruksnæringen i området. Størrelsen på dette må imidlertid fastsettes etter en nærmere vurdering av omfanget av de skader og ulemper som denne næringen er og vil bli påført.

Til kap. 10 i konsesjonsvilkårene (Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Til dette har vi ingen merknader.

Til kap. 11 i konsesjonsvilkårene (Veger)

I den grad private vegar vil bli berørt må også slike medtas i vilkåret.

Til kap. 14 i konsesjonsvilkårene (Fisk)

Forslaget til vilkår er i samsvar med uttalelsen fra fylkesmannens miljøvernavdeling og Direktoratet for naturforvaltning.

Vi har ingen merknader til forslaget.

Idet vi viser til det som er nevnt ovenfor legger vi fram slikt

Forslag til vedtak i fylkeslandbruksstyret

Fylkeslandbruksstyret vil beklage den korte uttalefrist.

Styret slutter seg til merknadene fra administrasjonen, men vil i tillegg påpeke behovet for en oppklaring av forholdene omkring reguleringen av hele Kragerøvassdraget. Styret ber om at det på et senere tidspunkt får anledning til å uttale seg om konsesjonsvilkårene for denne i henhold til retningslinjene i vei-

ledningen «Landbruk og kraftutbygging. Rettleiing for landbruksetatene sin medverknad ved konsesjonshandsaming av vassdrag» utgitt av Landbruksdepartementet.

Votering

Forslaget enstemmig vedtatt.»

Kommunaldepartementet har i brev av 15. mai 1990 uttalt følgende:

«Vi viser til brev av 6. april 1990.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til det reviderte utkast til konsesjonsvilkår.»

Landbruksdepartementet har i brev av 7. juni 1990 uttalt følgende:

«Vi viser til Deres brev av 6. april 1990, og til Telemark fylkeslandbruksstyre sin sak 147/90.

Vi mener det i konsesjonsvilkårene er grunn til å pålegge Norsk Elektrokjemisk A/S og A/S Vafos Brug å begjære et nytt rettslig skjønn for utmåling av erstatning for skader og ulemper ved reguleringene. For fremtidige skader og ulemper bør det vurderes å opprette et landbruksfond.

Om det ikke er mulig å pålegge Norsk Elektrokjemisk A/S og A/S Vafos Brug dette i sammenheng med denne ervervskonsesjonssaken, bør det vurderes å bruke «ulovfesta omgjøringssadgang» for å endre reguleringene.»

Miljøverndepartementet har i brev av 13. juni 1990 uttalt følgende:

«Vi viser til Deres brev av 6. april 1990 vedlagt revidert utkast til konsesjonsvilkår.

NVE's innstilling er helt fra 7. februar 1985. Innstillingen ble forelagt dette departement som uttalte seg i brev av 13. mai 1985 til OED. Saken har senere vært under behandling i Olje- og energidepartementet.

OED går inn for at staten ikke benytter sin innløsningsrett til kraftverkene. Den nøyaktige størrelsen på de verdier staten derved eventuelt gir avkall på, er imidlertid omstridt.

Vi aksepterte i vårt brev av 13. mai 1985 at ervervskonsesjonen ble fornyet dersom det ble foretatt visse nærmere angitte endringer i NVE's forslag til konsesjonsvilkår.

Disse endringene er ikke innarbeidet i det nå mottatte utkastet til vilkår. Utkastet er således, bortsett fra at det er tatt med et generelt forurensningsvilkår, så godt som uendret i forhold til NVE's forslag fra 1985.

Høringen i saken ble avsluttet i 1985. Standardvilkårene i konsesjonssaker er endret siden da. DN og NVE står nå ved avslutningen av et arbeid med å lage et nytt og omforent standard vilkårssett for naturforvaltningsdelen i kraftutbyggingssaker.

Vi har forelagt utkastet til vilkår for DN som på bakgrunn av dette arbeidet mener at følgende to punkter fra disse standardvilkårene bør tas med:

«Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på

naturen, herunder landskap og de naturlig forekommende plante- og dyrelivspopulasjoner. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.»

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser, etterundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.»

DN opplyser at det til nå er oppnådd delvis enighet mellom NVE og DN for det første av disse punktene. Departementet vil forøvrig peke på at vilkåret i så godt som samme form ble fastsatt i Meråkersaken.

For det andre punktet er det oppnådd full enighet mellom DN og NVE.

Departementet slutter seg til DN's forslag og ber om at det innarbeides i konsesjonsvilkårenes post 14. Forøvrig må denne posten, slik det har vært vanlig i de senere år, endre overskrift til «Naturforholdene».

Fylkesmannen peker på at det med hjemmel i de vilkårene som ble fastsatt i Kammerfoss-saken og de nå foreslått vilkårene vil være mulig å iverksette tiltak for fiskevandring forbi 4 og 5 vandringshinderne som er bygget mellom sjøen og Tokke-vannene. Det er i første rekke ål og laks det knytter seg interesse til i denne sammenhengen.

Det femte vandringshinderet er Vafossen og kraftverket der. Det reiser seg her formelle hindringer for å kunne fastsette fiskevilkår.

Fylkesmannen ber departementet vurdere om det kan være grunn til å gå nærmere inn på forholdene omkring Vafoss i forbindelse med den aktuelle konsesjonssak.

Departementet mener denne saken må tas opp senere.

I brevet av 13. mai 1985 uttalte vi oss om de store kulturminneinteressene i Kragerøvassdraget, og foreslo vilkår vedr. kulturminner. Dette grunnet seg bl.a. i at Oldsaksamlingen i brev av 18. april 1985 pekte på at det knyttet seg store arkeologiske interesser til vassdraget.

Selv om man så og si ikke har systematiske registreringer er det funn både fra Tokkevann og vassdraget nedenfor. De fleste funn er fra steinalderen og knytter seg i stor utstrekning til boplasser, en fornminnetype som ofte er knyttet til vassdragene. Noen boplasser er registrert på lav vannstand ved Tokkevann, noe som viser at også registreringer innenfor eksisterende magasiner kan gi gode resultater.

Vårt forslag fra 1985 innbefattet hjemmel for å kunne pålegge konsesjonæren å bekoste undersøkelser både rundt Tokkevann og vassdraget nedenfor. Vi er imidlertid klar over at det er vanskelig å koble reguleringen av Tokke til denne saken. Det er derfor mest hensiktsmessig å ta opp forholdene omkring reguleringen av Tokke som egen sak.

Undersøkelsene må derfor begrenses til strandområdene langs elva og rundt inntaks-

magasinene i forbindelse med Tveitereidfoss og Solumsfoss (Langfoss) kraftverker.

Vårt forslag til konsesjonsvilkår, som vil erstatte avsnitt 2 i post 12, blir på denne bakgrunn som følger:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljøverndepartementet å bekoste undersøkelser av kulturminner langs den berørte vassdragsstrekning».

Tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11 på følgende vilkår:

«Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av kraftverkene.»

Departementets bemerkninger:

Den foreliggende sak gjelder ny konsesjon etter lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16, kap. 1 til erverv av Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget.

Norsk Elektrokemisk A/S (NEA) fikk ved kgl.res av 5. juli 1906 tillatelse til erverv av Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumsfoss i Kragerøvassdraget. Ved kgl.res av 20. desember 1935 fikk A/S Vafos Brug (Vafos) tillatelse til erverve Solumsfoss fra NEA på hovedsaklig de samme vilkår som i tillatelsen av 1906.

NEA eies av Orkla Borregaard A:S (89,2%), A/S Stormgård (10,4%) og andre (0,4%). NEA overtok i 1935 aksjemajoriteten i Vafos og de to selskapene har siden hatt et nært samarbeide. De blir i denne sammenheng sett som ett.

I konsesjonen av 1906 ble det fastsatt en innløsningsrett for staten etter 75 år. Denne retten måtte staten gjøre gjeldende senest 5 år før konsesjonstidens utløp. Ved Industridepartementets brev av 1. juli 1976 til selskapet har staten beholdt seg denne retten. Innløsningsretten omfatter kraftverkene Dalsfoss, Tveitereidfoss og Langfoss (I Solumsfoss) med en midlere årsproduksjon på 55 GWh.

Innløsningssummen er ifølge konsesjonen ca. 2 mill. kroner. I tillegg er det fastsatt at NEA/Vafoss har krav på billig kraft (ca. 1,2 øre/kWh) i 20 år fra innløsningsstartpunktet.

Dersom staten ikke innløser, kan eierne få ny ervervskonsesjon med konsesjonsvilkår i henhold til gjeldende lovgivning. NEA/Vafos har ved brev av 22. november 1982 søkt om ny ervervskonsesjon.

Spørsmålet om staten skulle innløse er blitt vurdert i sammenheng med søknaden om ny konsesjon. NVEs innstilling fra 1985 konkluderte med at en innløsning ikke ville være

lønnsom for staten og en gikk derfor inn for å gi NEA/Vafos ny konsesjon. Det ble under saksbehandlingen reist tvil om denne konklusjonen, og saken ble forelagt NVE på nytt.

I sin uttalelse av 3. februar 1987 som konkluderer med at en innløsning vil være lønnsom for staten, tar NVE også opp spørsmålet om hvilke fallhøyder som er konsedert og som dermed omfattes av innløsningsretten. NVE kommer her til et annet resultat enn det som er lagt til grunn i innstillingen fra 1985. Dette nye synet innebærer at hele Langfoss kraftstasjon er konsesjonspliktig, mens Vafos kraftstasjon er konsesjonsfri.

Departementet legger til grunn at det under bestemte forutsetninger kan være lønnsomt for staten å innløse, men at det foreligger flere usikkerhetsmomenter som vil kunne påvirke lønnsomheten. For det første er det tvil om hvilket kraftkvantum selskapet har rett til å ta ut til den i konsesjonen fastsatte pris. For det annet kan driftskostnadene for verkene være høye. Det er også knyttet usikkerhet til restlevetiden for anleggene.

På denne bakgrunn har staten gått inn for ikke å innløse kraftverkene og en foreslår at NEA/Vafos gis ny ervervskonsesjon til Dalsfoss, Solumfoss og Tveitereidsfoss på de vilkår som foreslått av departementet.

Når det gjelder spørsmålet om hvilke fallhøyder som er konsedert er departementet ikke enig i den oppfatning som kommer fram i NVEs uttalelse av 3. februar 1987. En legger til grunn NVEs syn i innstillingen fra 1985 på dette punkt. Det innebærer at hele Vafos og 1,85 m av Langfoss kraftstasjon er konsesjonsfri.

På grunn av den relativt lange tiden siden NVEs innstilling ble avgitt, har departementet oppdatert NVEs forslag til vilkår og sendt disse ut på ny høring.

Departementets forslag til vilkår har vært forelagt Drangedal og Kragerø kommuner, Fylkeslandbruksstyret i Telemark, Telemark fylkeskommune, samt berørte departementer til uttalelse. I tillegg har departementet mottatt flere uttalelser fra Kragerøvassdragets elveeierlag. De tidligste uttalelser er fra 1985, og en legger til grunn at de senere uttalelser gitt av adv. Nils Juel representerer elveeierlagets syn. Videre har en mottatt uttalelser fra grunneierne ved Toke. Departementet legger til grunn at uttalelsen gitt av adv. Jon Isak Lunde representerer grunneiernes syn.

Kragerø kommune ønsker at all ledig kraft fra anleggene som ikke brukes til selskapenes industrivirksomhet i Kragerø kommune, skal overføres til Kragerø elverk til rimelig pris. Dette for å sikre den fremtidige kraftdekning i kommunen.

Drangedal kommune bemerker at det er reguleringen av Toke som danner grunnlaget for utbyggingen av fallene nedenfor. Drangedal kommunestyre mener derfor at Drangedal må få sin rimelige andel av konsesjonsavgiftene og konsesjonskraften. Dette gjelder også for Kammerfos kraftverk som Telekraft a.s. fikk ervervskonsesjon for ved kgl.res. av 24. november 1989. Videre mener kommunestyret at konsesjonen skal gjelde så lenge konsesjonæren har behov for kraften til egen industri i Drangedal - Kragerø distriktet, begrenset til 40 år.

Kragerøvassdragets elveeierlag v/adv. Nils Juel mener at landbruksinteressene er blitt dårlig ivaretatt under saksbehandlingen og viser til at disse blir hardt rammet av den skiftende uttørring og flom som finner sted i vassdraget som følge av reguleringen. Elveeierlaget ønsker at det settes som vilkår at manøvreringsreglementet endres og at det avsettes et fond til dekning av skader som oppstår på eiendommene langs vassdraget på grunn av reguleringen.

Departementet har senere mottatt et brev fra elveeierlaget der en ber om at NEA/Vafos blir pålagt å dekke deres utgifter til advokatbistand i sakens anledning.

Tokevann grunneierforening v/adv. Jon Isak Lunde mener at kraftproduksjonen må være knyttet til treforedling og at det må søkes nye konsesjoner til bruk av vassdraget til kraftproduksjon dersom denne innstilles. Videre mener grunneierforeningen at det er tvilsomt om NEA/Vafos har de nødvendige konsesjoner og rettigheter utover ervervskonsesjonen. Det blir bl.a. stilt spørsmål ved om overdragelsen av 6. september 1972 av Dalsfoss dam med reguleringsanlegg og oppdemningsrettigheter fra Kragerøvassdragets Fellefløtningsforening (KF) til Kragerøvassdragets Brukseierforening (KB) kan anses som en gyldig avtale.

Grunneierne krever at NEA/Vafos får overta rettighetene i h.h.t. overenskomsten av 6. september 1972 etter priser fastsatt ved rettslig skjønn etter dagens prisnivå. Videre at NEA/Vafos betaler for bruken av rettighetene under pkt. 1 fra 6. september 1972 til overdragelsen skjer og at NEA/Vafos pålegges å søke de nødvendige konsesjoner for erververne av fall- og reguleringsrettigheter fra KF/KB.

Grunneierne mener at det bør settes vilkår som pålegger NEA/Vafos å begjære rettslig skjønn for utmåling av erstatning for skader og ulemper utover de som er fastsatt i forrige skjønn, at det anordnes tilsyn/sanksjonssystemer som gir en skikkelig garanti for etterle-

velse av manøvreringsreglementet, at manøvreringsreglementet endres, at Tokevann gjøres fullt tilgjengelig for ål og laks, at det opprettes landbruksfond og at konsesjonssøker dekker grunneiernes utgifter til advokat- og annen bistand i sakens anledning.

Fylkeslandbruksstyret i Telemark mener at det bør etableres et landbruksfond, eller et næringsfond som fastsettes etter en nærmere vurdering av omfanget av de skader og ulemper som landbruksnæringen er og vil bli påført. Forøvrig har fylkeslandbruksstyret ingen merknader til konsesjonsvilkårene.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til konsesjonsvilkårene.

Landbruksdepartementet mener at det bør stilles vilkår som pålegger NEA/Vafos å begjære nytt rettslig skjønn for utmåling av erstatning for skader og ulemper ved reguleringene og at det for fremtidige skader og ulemper bør vurderes å opprette et landbruksfond. Dersom dette ikke kan pålegges bør en vurdere å bruke den ulovfesta omgjøringsadgangen for å endre reguleringene.

Miljøverndepartementet foreslår at det i vilkåret vedrørende fisk tas inn to nye standardpunkter og at overskriften endres til «Naturforholdene». Videre ber Miljøverndepartementet om at vilkåret vedrørende kulturminner endres.

Miljøverndepartementet tilrår at det gis tillatelse etter lov om vern mot forurensning og om avfall § 11.

Telemark fylkeskommune har ikke avgitt uttalelse til departementets forslag til konsesjonsvilkår, og en legger derfor til grunn fylkeskommunens uttalelse til NVEs innstilling fra 1985. Fylkeskommunen ønsket da at konsesjonstiden ble satt kortere enn 60 år og at det ble satt vilkår om at kraften forbeholdes bedriftens egen industrivirksomhet i Telemark fylke.

Olje- og energidepartementet tilrår at konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått av departementet. Det tilrås gitt tillatelse etter lov om forurensning og avfall i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse.

Departementets bemerkninger til vilkårene:

Post 2. (Konsesjonstid)

Konsesjonstiden er satt til 40 år. Flere av høringsinstansene har gitt uttrykk for at det bør settes vilkår om at kraften skal disponeres i distriktet. Regjeringen legger nå opp til

en mer markedsbasert kraftomsetning. Vilkår om kraftdisponering er ikke forenlig med en slik omsetningsform. Et vilkår om at kraften skal disponeres i distriktet vil kunne medføre at bedriften i en periode velger å drive ulønnsomt for å kunne nyttiggjøre seg kraften, istedet for at kraften gis en anvendelse hvor den kaster mer av seg.

Konsesjonstiden regnes fra konsesjonsdato.

Post 3. (Konsesjonsavgifter)

Drangedal kommune mener at kommunen må få en andel av konsesjonsavgiftene. Dette fordi det er reguleringen av Toke som danner grunnlaget for utbyggingen av fallene nedenfor. Reguleringene er basert på en stedsevarig tillatelse fra 1899 og har ingen bestemmelse om konsesjonsavgifter.

I ervervslovens § 2 nr. 13 heter det at konsesjonæren skal pålegges å betale konsesjonsavgifter til de kommuner som Kongen bestemmer. Avgiften skal beregnes etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet kan frembringe. NVE har i sin innstilling av 1985 gått inn for at Drangedal kommune tildeles konsesjonsavgifter etter denne bestemmelsen.

Departementet antar med hjemmel i loven at hvilke kommuner som skal komme i betraktning ved fordelingen av konsesjonsavgiftene, beror på et fornuftig skjønn av konsesjonsmyndigheten. En er derfor enig med NVE i at i et tilfelle som dette bør også magasinkommuner få en andel av avgiftene. Uten reguleringen ville kraftverkskommunen få langt mindre avgifter enn når vassdraget også er regulert. Det er rimelig at Drangedal kommune får del i den økningen av avgiftene som reguleringene medfører.

Konsesjonsavgiftene er forøvrig justert til samme nivå som i konsesjonen til erverv av Kammerfos kraftverk nederst i Kragerøvassdraget, gitt ved kgl.res. 24. november 1989.

Post 11 (Veger)

Departementets forslag til vilkår er det vanlige vilkår om veger.

Post 12 (Naturforekomster, fornminner m.v.)

Miljøverndepartementet bemerker at det er store kulturminneinteresser i Kragerøvassdraget. I sin uttalelse fra 1985 foreslo departementet at konsesjonæren skulle pålegges å bekoste undersøkelser både rundt Tokkevann og vassdraget nedenfor. Da denne saken ikke gjelder reguleringen av Toke, er forslaget nå endret til følgende:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødepartementet å bekoste undersøkelser av kulturminner langs den berørte vassdragsstrekning.»

Olje- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementets forslag.

Forslaget vil erstatte avsnitt 2 i post 12.

Post 14 (Fisk)

Miljøverndepartementet bemerker at Direktoratet for naturforvaltning og NVE er i ferd med å avslutte utformingen av et nytt og omforent standard vilkårsett for naturforvaltningsdelen i kraftutbyggingssaker. På bakgrunn av dette ønsker DN at følgende to punkter tas med:

«Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidene å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap og de naturlige forekommende plante- og dyrelivspopulasjoner. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området ikke reduseres utover det som strengt nødvendig må følge av utbyggingen.»

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser, etterundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte og indirekte berøres av utbyggingen.»

Videre ber Miljøverndepartementet om at overskriften endres til «Naturforholdene».

Olje- og energidepartementet vil påpeke at det bare er de områdene som berøres av utbyggingen som omfattes av vilkåret. Annet avsnitt, første setning må derfor endres til:

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene.»

Forøvrig slutter Olje- og energidepartementet seg til Miljøverndepartementets forslag.

De siterte punkter blir nye punkt V og VI i post 14. Tidligere punkt V blir nytt punkt VII.

Det forutsettes som vanlig at kostnadene står i rimelig forhold til det som innvinnes.

Tokevann grunneierforening ber om at Tokkevann gjøres fullt tilgjengelig for ål og laks. Olje- og energidepartementet viser til det fastsatte vilkåret og vil ikke gå inn for at det settes ytterligere vilkår om fiske.

Post 16 (Forurensning)

Vilkåret er etter en liten endring i overensstemmelse med Miljøverndepartementets forslag:

«Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkninger av forurensning som står i forbindelse med utbygging og drift av kraftverkene.»

Øvrige bemerkninger:

Forholdet til reguleringen av Toke

Flere av høringsinstansene har i sine uttalelser kommet inn på forholdet til reguleringen av Toke. Som det fremgår av NVEs innstilling, er denne basert på en stedvarig tillatelse, og en har ikke hjemmel til å pålegge vilkår for denne reguleringen.

Tokevann grunneierforening uttaler at det er tvilsomt hvorvidt NEA/Vafos har de nødvendige konsesjoner og rettigheter utover ervervskonsesjonen. Det vises i den forbindelse til overdragelsen av Dalfoss dam med reguleringsanlegg og oppdemningsrettigheter av 6. september 1972. Denne må ifølge grunneierforeningen ansees for å være en avtalemessig nullitet. Videre har ikke NEA/Vafos søkt konsesjon i henhold til vassdragsreguleringsloven for overtagelsen av reguleringsrettighetene.

Departementet vil vise til at den overdragelsen som fant sted 6. september 1972 var et internt forhold i den brukseierforeningen som har reguleringsrettighetene i vassdraget. At en av brukerne gikk ut av foreningen medfører ikke at de gjenværende må søke om ny reguleringskonsesjon, da det ikke har funnet sted noe eierskifte. Hvorvidt den avtalen partene inngikk i den forbindelse er en avtalemessig nullitet, er et privatrettslig forhold og ikke et forhold for konsesjonsmyndighetene.

Skjønn

Departementet vil påpeke at en ikke har hjemmel til å pålegge vilkår i forbindelse med reguleringen av Toke. En kan derfor ikke imøtekomme kravet fra grunneierne og Landbruksdepartementet om at NEA/Vafos pålegges å begjære rettslig skjønn for utmåling av erstatning for skader og ulemper ved reguleringene.

Landbruksfond

Olje- og energidepartementet kan heller ikke gå inn for at det opprettes et landbruksfond til dekning av skader og ulemper ved reguleringen slik det er bedt om fra elveeierlaget, fylkeslandbruksstyret, grunneierforeningen og Landbruksdepartementet. Departe-

mentet vil igjen påpeke at en ikke har hjemmel til å pålegge vilkår som gjelder regulering av Toke.

Endring av manøvreringsreglementet

Både elveeierlaget, grunneierforeningen og Landbruksdepartementet har bedt om at manøvreringsreglementet endres. Dette er fastsatt ved kgl.res. av 12. mai 1923. Olje- og energidepartementet er enig med Landbruksdepartementet i at endring av reglementet kan vurderes i henhold til de ulovfestede regler om forvaltningens omgjøringsadgang. I reglementet er det også åpnet for at dette skal kunne endres. En viser i den forbindelse til bestemmelsen i reglementets punkt 8 som lyder:

«Forandringer i dette reglement, hvis nødvendighet erfaring måtte godtgjøre, skal kunne foretas av Kongen efter at Brukseierne og fløtningsforeningen i vassdraget og de interesserte kommuner har hatt anledning til derom å erklære seg.»

Olje- og energidepartementet finner ikke å kunne ta stilling til endringsspørsmålet i forbindelse med behandlingen av ervervskonseksjonssaken. Departementet vil imidlertid ta opp spørsmålet om en endring av manøvreringsreglementet som særskilt sak. I den forbindelse vil de berørte parter få saken til uttalelse.

Dekning av rettshjelpskostnader

Kragerøvassdragets elveeierlag og grunneierforeningen ber om at konsesjonæren blir ilagt å dekke alle utgiftene de har hatt til advokat- og annen bistand i sakens anledning, samt godtgjørelse til grunneiernes tillitsmenn.

I vassdragsreguleringslovens § 6 nr. 1, 4. ledd er det hjemmel for å pålegge konsesjonæren å dekke slike utgifter i forbindelse med søknad om reguleringskonsesjon. Ervervsloven har ingen tilsvarende bestemmelse.

Den aktuelle bestemmelsen i vassdragsreguleringsloven ble inntatt ved lov av 10. april 1959. Av forarbeidene fremgår det at spørsmålet om å ta inn en tilsvarende bestemmelse i ervervsloven aldre ble reist. Behovet for en slik bestemmelse er ikke det samme i ervervskonseksjon som i vassdragsreguleringssaker. En ervervskonseksjon berører først og fremst formelle eierforhold, og har i liten grad praktisk betydning for grunneierne slik som bestemmelser om vassdragsreguleringer har. Grunneierforeningens og elveeierlagets innsigelser i denne saken retter seg jo nettopp også mot forhold som berøres av reguleringene.

Olje- og energidepartementet finner på den bakgrunn ikke at vassdragsreguleringslovens bestemmelse kan få analog anvendelse på denne saken som gjelder fornyelse av konsesjon etter ervervsloven. Kravet om dekning av rettshjelpskostnader i forbindelse med ervervskonseksjon må derfor avvises.

Når det gjelder selve tillatelsen har en vurdert den formelle side ved at det her er to søkere, Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug. En har kommet til at det riktige må være i dette tilfelle å gi tillatelsen til begge selskaper, i det det forutsettes at begge selskaper in solidum er ansvarlige for overholdelsen av vilkårene.

Olje- og energidepartementet

tilråd:

1. I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 nr. 16 gis Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug konsesjon til erverv av Dalsfoss, Tveitereidfoss og Solumfoss med tilhørende innretninger, på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 31. august 1990.
2. I medhold av lov om vern mot forurensning og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6, § 11 gis det tillatelse i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse inntatt i ovennevnte foredrag.

21. Vestfold Kraftselskap.

(Konsesjon for utbygging, regulering m.v. i Daleelva i Lardal i Vestfold.)

Kronprinsregentens resolusjon av
7. september 1990.

1. Innledning

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra Vestfold Kraftselskap om konsesjon for utbygging, regulering m.v. i Daleelva i Lardal i Vestfold.

2. NVEs innstilling

NVE har i brev av 20. mars 1989 avgitt følgende innstilling:

NVE har fått følgende søknad fra Vestfold Kraftselskap datert 15. januar 1985 til behandling:

«Vestfold kraftselskap, Tønsberg, søker med dette om de nødvendige tillatelser for

bygging, regulering og drift av det planlagte Daleelven kraftverk i Lardal i Vestfold.

Kraftselskapet har tidligere, som medeier, deltatt i utbyggingen av Åbjøra kraftverk og Bagn kraftverk, begge i Oppland, Hjørdøla

kraftverk, Fjone kraftverk og Finndøla kraftverk i Telemark og et par større kraftverker i Øvre Otra, Aust-Agder.

Etter vassdragsreguleringsloven søkes det om følgende:

Reguleringer

Magasiner	Nv kote	Reg.h. m	HRV kote	LRV kote	Kapasitet Mill. m ³
Svartangen	278,0	4,5	280	275,5	3,0

(Alle kotetall er referert til høydegrunnlag NGO NN 1954.)

Overføringer

Avløpet fra øvre del (1,7 km²) av Garilla-feltet føres inn i tilløpstunnelen. Hele feltet har sitt naturlige avløp til Numedalslågen.

For såvel reguleringen som overføringen søkes det om stedsevarig konsesjon.

Kraftverk

Etter Vassdragsloven søkes det om tillatelse til bygging og drift av Daleelven kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Svartangen (kote 280) og Numedalslågen (ca. kote 31 ved Slettestrand).

Det søkes om rett til å rå over alt vannet til kraftproduksjonsformål.

Av fallrettighetene eier Vestfold kraftselskap alt i Daleelven, men intet i Garilla.

I den utstrekning det er mulig, vil man søke å komme til minnelige avtaler med berørte grunneiere. For å sikre alle for utbyggingen nødvendige rettigheter søkes det imidlertid om nødvendige tillatelser etter Vassdragslovens § 62 og eventuelt § 148.

I henhold til Ervervsloven, Lov av 14. desember, nr. 16, 1917, søkes det om ervervstillatelse vedrørende de manglende rettigheter.

I tillegg til ekspropriasjonstillatelse er det antatt å kunne bli behov for adgang til å stevne ukjente motparter, slik som foreskrevet for allmenningssaker i Lov av 9. juli 1851.

Under henvisning til Oreigningsloven, § 25, søkes det om tillatelse til å ta grunn i bruk straks skjønn er påstevnet.

Denne konsesjonssøknad er begrunnet med de kraftbehov som er forventet ifølge de prognoser Vestfold kraftselskap har satt opp for selskapets forsyningsområde fram mot år 1995. Videre må det understrekes at VK har ingen andre kraftstasjoner innen Vestfolds grenser. Fylket er derfor meget sårbar i en krisesituasjon. Selv om Daleelven kraftverk er lite, vil det gi en verdifull beredskapsmessig sikring av strøm til visse vitale formål.

I de vedlagte utbyggingsplaner og utredninger er gitt alle kjente opplysninger som vårt selskap mener kan ha betydning for vurdering av prosjektet.

Forhåndsmeldingen i henhold til § 4 i Vassdragsreguleringsloven ble fremmet 3. mars 1983. Informasjonsbrosjyre (nr. 1) ble sendt til befolkningen i distriktet og til de aktuelle myndigheter/institusjoner i april 1983.

I tilknytning til forhåndsmeldingen har det vært møter og befaringer med grunneiere, formannskap, diverse fagstyrer og administrasjonen i Lardal. I åpne møter i Lardal er det blitt orientert om prosjektet.

Daleelven er som objekt nr. II 5 i Verneplan for vassdrag III – NOU 1983: 41, foreslått varig vernet. Dette har både Fylkesmannen, fylkeskommunen, Lardal kommune og vårt selskap gått imot. Det vises i den forbindelse til bl. a. vårt brev av 19. januar 1984 til Hovedstyret for NVE. Hovedstyret har senere overfor OED innstillet på at vassdraget frigis for konsesjonsbehandling.

For konsesjon vedkommende de elektriske anlegg vil det bli sendt separat søknad.»

Søknaden fra Vestfold Kraftselskap ble sendt inn på et tidspunkt hvor Daleelva ble vurdert i Verneplan III. Søknaden ble ikke tatt opp til behandling før etter at prosjektet var avklart i forhold til Verneplan III og senere Samlet Plan. Vestfold Kraftselskap har gjort rede for dette ved en ajourføring av søknaden i september 1987:

«Prosjektet *Daleelven Kraftverk* ble etter behandlingen av St.prp. nr. 89 for 1984–85 tatt ut av Verneplan III, og prosjektet ble tatt inn i videreføringen av samlet Plan, jfr. St.meld. nr. 63 for 1984–85.

Etter behandlingen i Samlet Plan er prosjektet plassert i gruppe 3, kategori I, dvs. blant prosjekter som kan konsesjonsbehandles (jfr. St.meld. nr. 53 for 1986–87).

NVE, Vassdragsdirektoratet har ifølge brev av 16. september 1987 til Vestfold kraftselskap bestemt at behandlingen av konsesjonssøknaden skal tas opp igjen.»

Fra søknadens tekniske/økonomiske beskrivelse gjengis:

«Generell orientering

Se tegning nr. 1383-020.

Daleelven er en sideelv til Numedalslågen i Vestfold fylke. Den munner ut i Lågen ved Styrvoll, ca. 10 km syd for Svarstad. Vassdraget kommer fra de høyereliggende skogspartier mellom Siljan og Lågendalen. Den største delen av nedbørfeltet ligger i Vestfold fylke. To mindre deler ligger i henholdsvis Telemark og Buskerud fylke.

Hovednedbørfeltet, som er på 77,1 km², ligger mellom kote 300 og kote 600. Feltet består av området omkring vannene Kopa, Raudberren, Kolsvatna, Krokvatn, Breidvatn, Langevatn og Svartangen.

Prosjektet *Daleelven Kraftverk* går ut på å

utnytte falle mellom Svartangen og Lågen, ca. 250 m, i en utbygging. Tilløpstunnelen får sitt inntak i Svartangen og føres via en skråsjakt og trykktunnel frem til en kraftstasjon plassert inne i fjell ved Lågen nær gården Slettestrand.

Avløpet fra øvre del av sideelven Garilla med 1,7 km² felt, føres inn på tilløpstunnelen (trykktunnelen) gjennom en sjakt. Det samlede nedbørfelt blir da ca. 79 km² med et årsavløp på ca. 59,5 mill. m³.

I kraftstasjonen installeres en vertikal Pelton turbin med ytelse 9,6 MW som vil gi en årlig middelproduksjon på ca. 32 GWh.

Høyde- og kartgrunnlag

Høydegrunnlaget er NGOs system av 1954. Forøvrig er NGO-kart i målestokk 1:50 000, M 7 11-serien, brukt som oversiktskart og ved arealberegning av nedbørfeltene.

Hele området hvor det foretas inngrep, er dekket av Økonomisk Kartverk i målestokk 1:50 000 med ekvidistanse 5 m. Dessuten er det opptatt egne kart av kraftstasjonsområdet og utløpet av Svartangen i målestokk 1:1 000

samt magasinkart av Svartangen i målestokk 1:2 000.

Topografi og geologi

Områdene omkring Kopa, Raudberen, Kolsvatna og Krokvatn har relativt rolige og avrundede landskapsformer. Det er noe bratt på vestsiden av Breidvatn – Langevatn hvor fjellet når opp i vel 600 m høyde.

Berggrunnen i området består hovedsakelig av rombeporfyr, et produkt av flere forskjellige vulkanutbrudd. Underordnet i området finnes lavabergarten basalt og gangbergarten diabas.

Hydrologi, delfelter og tilsig

Nedbørfeltene er tegnet inn på kart 1:50 000 og planimetrert. Spesifikt avløp for feltene er bestemt ut fra «Isohydatkart for Østlandet», NVE 1978.

Det har ikke vært vannmerke i Daleelven tidligere, men i 1981 ble det montert limigraf. Som simuleringsvannmerke er derfor benyttet VM 1087 Myklevatn, som er nabofelt til Daleelven.

Felt	Areal km ²	Spes. avløp l/s./km ²	Gj.sn. vannføring m ³ /s.	Gj.sn. årlig avrenning mill. m ³
Svartangen	77,1	24	1,85	58,4
Garilla	1,7	20	0,04	1,1
Totalt	78,8	23,9 (middel)	1,89	59,5

Fallhøyder, energiekvivalent

Maks. brutto fallhøyde er ca. 250 m. Med støtte i utførte produksjonssimuleringer er følgende verdier beregnet:

Midlere brutto fall H_{br} = 248,0 m

Midlere netto fall H_n = 243,0 m

Midlere energiekvivalent e = 0,583 kWh/m³

Midlere totalvirkningsgrad er satt til 0,88.

Verdigrunnlag for energi og effekt

Et prinsipp som etter hvert er blitt vanlig ved vurdering av nye prosjekt er å sette verdi til hva det koster å utelate prosjektet, dvs. hva det koster å skaffe kraften på billigste alternative måte. Kostnaden ved å utelate et prosjekt ligger i at andre dyrere vannkraftprosjekt og etter hvert også varmekraftprosjekt må bygges ut tidligere.

Nåverdien av den ekstrakostnaden man pådrar seg på grunn av at dyrere prosjekt må rykke frem i tid, summert gjennom den økonomiske levetid for det aktuelle prosjekt som vurderes, blir da investeringskriteriet for dette prosjektet.

I denne beregningen er det flere usikre faktorer, for eksempel takten i forbruksutviklingen, kostnadene for alternative kraftformer (f. eks. oljeprisen), kalkulasjonsrenten og tidspunktet for idriftsettelse av prosjektet.

Kalkulasjonsrenten kan defineres som den samfunnsmessige kostnad på kapital, idet det kreves en realavkastning på kapital anvendt i kraftutbygging som er like stor som på andre områder som også har udekkede kapitalbe-

hov. For tiden anbefaler Finansdepartementet en kalkulasjonsrente på 7 pst. p.a.

I en ren bedriftsøkonomisk analyse vil kalkulasjonsrenten naturlig være lånerenten. Eventuell egenkapital må da verdsettes ut fra hvilke alternative investeringsmuligheter virksomheten har.

Beregninger av ovennevnte art utføres av Elektrisitetsdirektoratet i NVE, og i denne planen er energi- og effektverdier basert på rapporter derfra.

Med antatt idriftsettelse rundt ca. 1991 vil verdien av fastkraft på dette grunnlag være ca. 30,5 øre/kWh og kapitalisert etter 7 pst. p.a. kalkulasjonsrente og 40 års levetid ca. 4,00 kr./års-kWh basert på prisnivå 1. januar 1987.

For tilfeldig kraft fås tilsvarende 15 øre/kWh og 2,00 kr./års-kWh kapitalisert.

Effektmessig verdi av marginal maskininstallasjon er også undersøkt av Elektrisitetsdirektoratet. Verdien vil etter beregningene stige en del utover mot århundreskiftet, men blant annet på grunn av forutsetninger om forbruksøkningen, kjernekraft og andre usikre faktorer, er det grunn til å bruke tallene med varsomhet. På grunn av usikkerheten er det valgt å se bort fra nevnte verdi i disse beregninger.

Reguleringer

Det er regnet med en svært liten regulering og bare av det ene vannet, *Svartangen*. Magasinet der vil vesentlig bli brukt til flomdempning.

Magasinvolumet blir ca. $3,0 \text{ Mm}^3$. Det tilsvarer en magasinprosent på $\frac{3,0 \times 100}{59,5} = 5 \text{ pst.}$

Magasinet på 3 mill. m^3 etableres ved at vannet reguleres mellom HRV, kote 280, og LRV, kote 275,5.

Nåværende regulering av Svartangen (fra 1920) er ca. 2 m, mellom kotene 278–280. Den eksisterende dam er utført i tørrmur/betong med 2 enkle lukeåpninger. I tillegg til å reparere og forsterke dammen er det planlagt å senke vannet 2,5 m ved at tilløpstunnelen får sitt inntak direkte i vannet. Inntaket utstyres med varegrind og luke (ca. $1,2 \times 1,8 \text{ m}$) i en lukesjakt.

Det er også forutsatt å installere nye tappe-luker i dammen (ca. $3,9 \times 3,1 \text{ m}$ og $6,0 \times 2,4 \text{ m}$)

Overføringer

Avløpet fra øvre del av sidevassdraget *Garrilla* forutsettes overført via en loddsjakt til tilløpstunnelen for kraftverket. (Dersom Francis-turbinen blir valgt, vil sjakten bli utført som skråsjakt.)

Nedbørfeltet for overføringen utgjør $1,7 \text{ km}^2$ og har et beregnet årsavløp på $1,1 \text{ mill. m}^3$. Med litt flomtap ($0,1 \text{ mill. m}^3$) gir det en årsproduksjon på $0,6 \text{ GWh}$.

De samlede byggeomkostninger for bekkeinntaket er beregnet til $2,4 \text{ mill. kr.}$

$$\text{Overføringsomkostninger: } \frac{2,4 \text{ mill. kr.}}{0,6 \text{ GWh}} = 4,0 \text{ kr./års kWh}$$

Installasjon

Ved valg av installasjon har man sammenholdt verdien av produksjonsøkning mot marginalkostnadene for maskin-, elektro- og byggeomkostninger. På grunn av lite magasin har man måttet gå til en forholdsmessig stor installasjon.

For å kunne redusere de uheldige virkningene av reguleringene til et minimum er det tatt sikte på å installere en Peltonturbin for å kunne kjøre mest mulig på tilsiget.

Endelig aggregatstørrelse og -type¹⁾ vil bli vurdert på nytt når bindende pristilbud foreligger, men foreløpig er det valgt en vertikal Peltonturbin med følgende data:

Fallhøyde $H_e = 240 \text{ m}$
Slukeevne $q_{\text{maks}} = 4,5 \text{ m}^3/\text{s.}$
Ytelse $N = 9,6 \text{ MW}$
Omdreiningstall $n = 428 \text{ o/min.}$
Brukstilid (teoretisk) = 3 330 timer

¹⁾ Se også side 44 pkt. 10.14.

Energiproduksjon

Beskrivelse av vannmerker, nedbørfelter etc. er gitt i pkt. 3.4.

EDB-program «TOMAG» for døgndata er

benyttet for produksjonsberegningene. Tappestrategien bestemmes ved at det legges inn ønsket magasinnivå på 5 tidspunkter i året. Tappingen blir bestemt slik at en rettlinjert magasinutvikling mellom de gitte punkter søkes oppnådd. Magasinstørrelsen er her så liten at den i dette tilfellet stort sett bare kan brukes til flomdempning.

Programmet benytter gjennomsnittsverdier for totalvirkningsgrad og brutto fallhøyde. Netto fallhøyde beregnes for hvert døgn:

$$H_{\text{netto}} = H_{\text{brutto}} - \text{falltap}$$

Den benyttede periode er 1943–1972 (30 år). Delfeltenes avløp settes proporsjonalt med avløpet samme dag ved Myklevatn VM. Skaleringsfaktoren (F):

$$F = \frac{\text{Feltets gj.sn. årlige avrenning}}{\text{VM Myklevatns gj.sn. årlige avrenning}}$$

Man har regnet igjennom flere alternativer for installasjoner og magasiner. De mest interessante resultater er satt opp i tabell nedenfor. Det forutsettes et magasin på 3 mill. m^3 .

Tilslut til Svartangen inkl. Garrilla	$Q_{\text{maks.}}$ $\text{m}^3/\text{s.}$	Flomtap mill. m^3	Produksjon			Anleggs- omkostn. mill.kr.	Utb.pris Kr./års kWh
			vinter GWh	sommer GWh	år GWh		
						(01.01.87)	
59,5	3,0	9,55	17,83	11,87	29,70	117,0	3,94
59,5	4,5	5,63	19,11	12,67	31,78	125,0	3,93
59,5	6,0	3,59	19,73	12,90	32,63	135,0	4,14
59,5	7,5	2,41	20,01	13,07	33,08	146,0	4,41

Man ser av tabellen at den mest økonomiske installasjon er med $Q = 4,5 \text{ m}^3/\text{s.}$ hvis man legger årsproduksjon til grunn.

Man har derfor valgt en installasjon på $Q = 4,5 \text{ m}^3/\text{s.}$ (9,6 MW).

Naturhestekrefter

$$\text{Nat.hk.} = q_{\text{reg.}} \times H_{\text{br.}} \times 13,33 \text{ hk.}$$

Det er ikke utarbeidet reguleringskurve for Myklevatn VM eller andre vassdrag i nærhe-

ten som kan brukes. Man har derfor brukt EDB-programmet «BESTREG» for å finne bestemmende regulert vannføring. Det er således funnet en $q_{\text{best-reg.}} = 0,70 \text{ m}^3/\text{s.}$ som gir svikt i 3 av 30 år (1943–).

Alminnelig lavvannføring som kommer til fradrag, er anslått til $0,19 \text{ m}^3/\text{s.}$

$$\text{Natur hk} = (0,7 - 0,19) \times 248 \times 13,33 = 1\,686 \text{ nat.hk.}$$

Fordeling av naturhesterkrefter på de enkelte delfelter:

Svartangen	1 655 nat.hk.
Øvre Garilla	31 »
	<u>1 686 nat.hk.</u>

Vannføring før og etter utbygging

I en egen tabell er det for hvert vassdrag som berøres, satt opp størrelsen på de felter som utnyttes i kraftverket, og hvor stor restvannføringen vil være ved utløpet av vedkommende vassdrag. I store trekk vil reduksjonen fordele seg jevnt over året. Vannføringsforholdene vil i prinsippet ikke endres,

men vannføringen vil til enhver tid være lavere enn i dag.

Daleelven

Vannføringen i Daleelven vil bli sterkt redusert når utløpet fra Svartangen blir stengt og vannet ført inn i tilløpstunnelen til kraftverket. Utenom enkelte flommer om våren vil restvannføringen ved utløpet i Lågen bli ca. 11 pst. av nåværende vannføring. (Se fig. 1.)

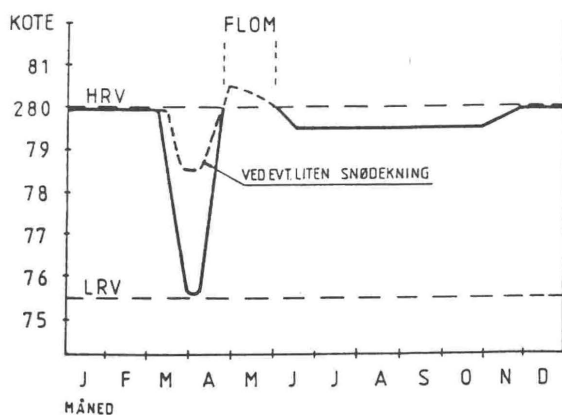
Garilla

Vannføringen i Garilla vil ved utløpet i Lågen bli ca. 64 pst. av dagens vannføring.

Delfelter og avløp.

Vassdrag Felt	Areal km ²	Sp. avløp l/s./km ²	Gj.sn.avløp		Gj.sn. vannføring		
			m ³ /s.	Mm ³	Før m ³ /s.	Etter m ³ /s.	Etter pst.
Daleelv							
Svartangen	77,1	24	1,85	58,4	—	—	—
Restfelt til Lågen	10,8	20	0,22	6,8	2,07	0,22	11
Garilla							
Øvre del	1,7	20	0,04	1,1	—	—	—
Restfelt til Lågen	3,8	19	0,07	2,3	0,11	0,07	64

Fig. 1. Normalkjøringskurve for Svartangen. Vannstandsvariasjoner etter utbygging. (Ingeniør A. B. Berdal A/S, oktober 1983.)

Flomforhold

Ved utbygginger som dette søker man å legge forholdene til rette slik at flommene, slik de vil bli etter utbygging av kraftverket, ikke blir større enn det de var før. Slik er det også gjort her.

Svartangen er demmet opp med en over 100 år gammel dam. Utbyggingen av Daleelv medfører ingen nye oppdemninger, kun en liten senkning av magasinet blir foretatt. Dette medfører at flomforholdene i Daleelven forblir uendret etter byggingen av det nye kraftverket.

Det er foretatt overslagsberegninger som viser at flommen som anlegget bør dimensjone-

res for er ca. 1 000 l/s./km². Dimensjonerende flom er den som kalles 1 000-års-flommen, det vil si den største flom man kan forvente vil opptritte gjennomsnittlig 1 gang pr. 1 000 år.

Det er liten dempning i magasinet, slik at avløpsflommen vil bli tilnærmet lik tilløpsflommen, og 1 000-års-flom ved magasinet er:

$$Q_{\text{dim}} = 77 \text{ m}^3/\text{s.}$$

Overslagsberegningene er basert på data (magasinkorrigert) for vannmerke 1087-21 Myklevatn i Farriselv og retningslinjer i «Regional flomfrekvensanalyse for norske vassdrag». Siden flomforholdene ikke forverres, anses disse beregningene gode nok på dette stadium. Ved endelig dimensjonering av anlegget (etter at konsesjon er gitt), vil flomberegningene bli utført på nytt etter de nye retningslinjer. Da vil også påregnelig maksimalflom bli beregnet.

De nye lukene i dam Svartangen er dimensjonert for å kunne avlede 1 000-års-flommen.

Beskrivelse av prosjektet.

Tegn. nr. 1383-020, -021, -022, -030, -026.

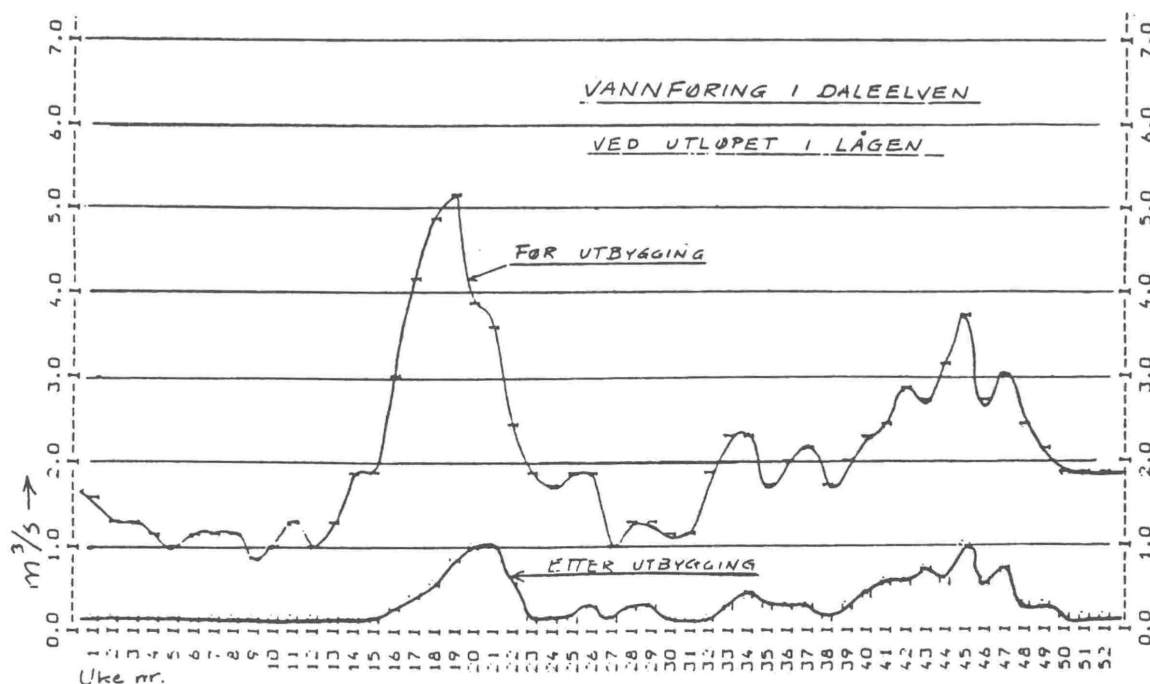
Fallhøyde

Prosjektet går ut på å utnytte fallet i Daleelven mellom Svartangen og Lågen. Svartangen forutsettes å få HRV på kote 280,0 mens Lågen ved gården Slettestrand har en vannstand på ca. kote 30,0-31,0. Dette gir en maksimal brutto fallhøyde på ca. 250,0 m.

Magasin

Av hensyn til friluftinteressene har man forutsatt en meget beskjeden regulering av Svartangen, og at de andre vannene i nedbør-

Fig 2. Vannføringen i Daleelva ved utløpet i Lågen et gjennomsnittså (basert på perioden 1943–72) før og etter utbygging.
(Ingeniør A. B. Berdal A/S, oktober 1983.)

feltet blir liggende uberørt. Svartangen forutsettes å få tilnærmet samme HRV som nå, kote 280, idet den eksisterende dam blir reparert og damlukene fornyet. LRV blir senket 2,5 m til kote 275,5. Det blir da nødvendig med noe kanalisering på bunnen. Magasinkapasiteten blir ca. 3 mill. m³.

Overføring

Avløpet fra øvre del av Garilla som renner ut i Lågen like ved utløpet av Daleelven, er forutsatt overført til Svartangen gjennom en sjakt til tilløpstunnelen til kraftverket.

Årsavløp

Med den nevnte overføring vil prosjektet få et årsavløp på 59,5 mill. m³. Med et visst flomtap vil kraftverkets midlere netto årsproduksjon bli ca. 32 GWh.

Installasjon

Kraftstasjonen er tenkt plassert i fjell like under riksvei 8. Det forutsettes installert en Peltonturbin med ytelse 9,6 MW og $Q_{maks.} = 4,5$ m³/s. og omdreiningstall 428 o/min. Kraften vil bli transformert opp til 22 kV inne i kraftstasjonen og ført i kabel ut adkomsttunnelen. En kort ledning derfra må bygges for tilknytning til eksisterende 22 kV ledning som går like forbi. Den må forsterkes noe og eventuelt forlenges.

Nivået for turbinhjulet velges under hensyn til prosjektet Vierød kraftverk lenger ned i Lågen.

(Lågen ved Slettestrand: Flom 1927 – vst. +33,130 – NGO 1954.)

Tilløpstunnel

Tilløpstunnelen som blir ca. 4 km lang, får inntak direkte i Svartangen og består av en ca. 280 m lang råsprenget trykksjakt og en ca. 3 700 m lang trykktunnel. Derfra føres vannet gjennom et ca. 350 m langt stålrør fram til turbinen.

Avløpstunnel og avløpskanal

Avløpstunnelen blir ca. 40 m lang, og avløpskanalen ut i Lågen blir ca. 125 m lang.

Tunneldrift og steintipper

Den alt vesentlige del av sprengningsarbeidene vil foregå fra kraftstasjonsområdet ved gården Slettestrand.

Adkomsttunnelen til kraftstasjonen som blir 40 m lang og med et tverrsnitt på 20 m², vil bli drevet på vanlig måte med biltransport eller laste- og bære-transport. Det samme gjelder avløpstunnelen som også blir ca. 40 m lang med et tverrsnitt på 16 m².

Transporttunnelen, ca. 100 m lang, og rørtunnelen, ca. 350 m lang, får begge et tverrsnitt på 16 m², og tunneldriften blir også der basert på biltransport.

For trykktunnelen (tilløpstunnelen) er tunneldriften imidlertid basert på skinnedrift. Skråsjakten (280 m lang) opp mot Svartangen og loddsjakten opp til bekkeinntaket i Garilla vil muligens bli fullprofilboret.

I forskjæringen til adkomsttunnelen forutsettes et portalbygg. For kraftstasjonen må det sprenges ut ca. 3 000 m³ fast fjell.

I kraftstasjonsområdet vil de utsprengte steinmasser (ca. 80 000 m³ volum) bli brukt til bygging av en permanent vei til kraftstasjonen og til annet behov i distriktet. Eventuelle overskytende steinmasser vil bli plassert på

innsiden av kraftstasjonsveien mot fjellskråningen.

Den øvre del av tilløpstunnelen (ca. 70 m lang) som får inntak direkte i Svartangen, forutsettes sprengt via en lukesjakt. Sjakten forsynes med varagring og luke. Steinmassene (ca. 1 000 m³ volum) forutsettes brukt til utbedring av det bestående veinett i området.

Bygningstekniske undersøkelser

Grunnundersøkelser og valg av tekniske løsninger

Foruten befaringer er det opptatt en del seismiske profiler på de forskjellige anleggssteder. På enkelte steder er det løsmasseoverdekninger over fjellet, men det er også synlig fjell i dagen på noen steder.

Svartangdammen er bygget av tørrmur plastrer med betong. Den er fundamentert på fjell. Plastringen på vannsiden har en hel del forvitringsskader, spesielt ved lukene.

Da man har valgt å beholde samme HRV, blir damhøyden uforandret. Det blir støpt en ny frontplate av betong som blir ca. 0,5 m høyere enn den gamle.

I kraftstasjonsområdet ved Lågen er det tatt seismiske profiler for avløpskanalen og tunnelen. Det er også foretatt grunnboringer i området. Disse viser en løsmasseoverdekning på ca. 30 m.

Geologiske og ingeniørgeologiske forhold

Geologi

Hovedbergarten i prosjektområdet er rombeporfyr. Dette er en lavabergart med mineralisk sammensetning som den mer kjente dyppbergarten i området, larvikitt. Underordnet i området finnes lavabergarten basalt og gangbergarten diabas, begge med gabbroid sammensetning.

Hydrogeologi

Rombeporfyr er antatt som en god reservoarbergart. Den har normalt et høyt sprekkvolum og god permabilitet. En tunnel i bergarten vil i byggetiden virke som en brønn og drenere omliggende fjell. Det kan ikke utelukkes at virkningen av dreneringen kan spores i terrengoverflaten.

Problemer med innlekasje av vann under tunneldriving må ventes. Det bør tas sikte på å drive tunnelen på stigning, slik at pumping i størst mulig grad unngås. I spesielt «våte» områder kan injeksjon bli nødvendig.

Sikringsarbeider

Generelt for området synes det at sikringsbehovet vil ligge noe over gjennomsnittet for vanntunneler. Hovedelementet i tunnelsikringen i tett oppsprukket fjell vil ventelig være sprøytebetong, supplert med bolter.

Der tunnelen krysser større svakhetssoner, ventes noe mer omfattende sikringstiltak å bli nødvendig, så som forinjeksjon og støp på stoff.

Forøvrig vises til utredningen om geologi i Bilag 2.

Geotekniske forhold. Erosjon

Grunnundersøkelser i kraftstasjonsområdet er utført ved seismiske profiler og grunnboringer. Resultatene viser at løsmassene på sletten mellom kraftstasjonen og Lågen består øverst av løst lagret, humusholdig, leirig

og sandig silt i 2–6 m dybde. Massene er lagdelte og sannsynligvis elveavsatte. Lenger ned er det antakelig morene over fjell på ca. 25–35 m dyp.

Løsmassene under fjellskråningen mot vest ser ut til å bestå av løst lagret silt og sand øverst og overgang til fastere masser på 2–5 m dyp.

Løsmassene i sidene på avløpskanalen fra kraftstasjonen er lett eroderbare i tillegg til at de er telefarlige. Massene ved kanalbunnen kan lokalt være erosjonsstabile. Det bør regnes med erosjonsbeskyttelse av både kanalsider og bunn.

Ved senkning av Svartangen mellom kote 278 og 275,5 vil relativt store arealer tørrlegges. Ved Koloset vil det bli en del erosjon. En utdyping av elveløpet er sannsynlig, men steininnholdet i løsmassene vil begrense virkningen. Erosjonen vil neppe bli merkbar over HRV. For øvrig antas det å bli liten virkning ved de andre bekkeutløp i Svartangen.

Forøvrig vises til utredningen i Bilag 3.

Landskapsmessige inngrep

Den valgte regulering, og at kraftverket blir i fjell, vil medføre relativt små landskapsmessige inngrep i utbyggingsområdet. Etter avslutningen av anleggsarbeidene vil det bli utført planeringsarbeider, tilbakefylling av utgravde masser og nødvendig etablering av vegetasjon for best mulig å redusere virkningen av inngrep som er gjort. Dette arbeidet vil bli utført etter anvisning av Natur- og landskapsavdelingen ved NVE.

Massetak

Utbyggingen medfører ikke åpning av nye massetak. Tilslagsmaterialer for betongfremstilling vil bli tatt fra eksisterende grustak i området. Det er også aktuelt med betongleveranse fra eksisterende betongfabrikk i området.

Riggområde

Riggområdene er vist på situasjonsplanen for de respektive anleggsstedene.

I anleggstiden vil det bli opprettet mannskapsforlegning og tilriggingsområde ved kraftstasjonen (Slettestrand). Ved Svartangdammen vil det også bli en del tilrigging, men neppe mannskapsforlegning.

I tilknytning til forlegningsområdet/arbeidsstedet ved kraftstasjonen vil det bli anlagt parkeringsplasser for anleggsmannskapene. Persontrafikkbelastningen inn på riksveien vil øke noe.

Belastningen på veien opp til Svartangen vil imidlertid bli beskjedne, da arbeidsmengden der blir nokså liten.

De anleggsprovisorer som er nevnt ovenfor, vil legge beslag på arealer og utgjøre en del landskapsinngrep. Disse midlertidige inngrepene vil bli lokalisert og utformet med sikte på at situasjonen også i anleggstiden skal være minst mulig skjæmmende. Videre er det tatt sikte på at det skal være mulig å fjerne sporene etter anleggsvirksomheten.

Steintipper

Det planlagte prosjekt forutsetter utsprenge- ning av store kvanta steinmasser fra tunneler, sjakter og fjellrom. En viss del av disse kan anvendes i utbyggingen. Det vil videre være

ønskelig å søke anvendelse for slike masser til nyttige formål utenfor selve anleggene.

Erfaringsmessig er det imidlertid vanskelig å finne økonomisk anvendelse for de mengder det her er tale om, og man har derfor regnet med å bruke mesteparten av stein- og grusmassene til bygging av vei til kraftstasjonen. En del av steinmassene vil bli lagt i tidsbegrenset depot for bruk til diverse formål. Dette er et ønske fra Vegvesenet og Lardal kommune.

Omtrentlig plassering av tippene er vist på situasjonsplanen for kraftstasjonsområdet. Såvel plassering som utforming av tipper vil bli behandlet videre i samråd med Natur- og landskapsavdelingene ved NVE og kommunene med sikte på en best mulig tilpasning til landskaps situasjonen i hvert enkelt tilfelle.

Veier

Ingen av anleggsstedene ligger langt fra eksisterende vei. Det er således bare en kort vei – 580 m – til kraftstasjonen som må bygges. Veien er vist i utbyggingsplanene. For inntakslukehuset ved Svartangen blir det behov for en stikkvei på 70 m.

Forøvrig vises til utredning om landskapsmessige inngreper i Bilag 1.

Anleggskraftledninger

Kraftstasjonsområdet må ha tilgang på elektrisk kraft. Det vil bli ordnet med å bygge stikkledning fra den bestående 22 kV ledning som går like forbi.

Ved Svartangdammen antar man at det vil bli brukt et diesellaggregat for strømforsyning.

Det samme gjelder anleggsstedet ved bekeinnbakt Garilla.

Overføringsledning

Den produserte kraften forutsettes overført på den eksisterende 22 kV kraftledningen som må forsterkes og omlegges noe ved Steinsholt.

Omkostningsoverslag

Omfang og prisgrunnlag

Omkostningsoverslaget er satt opp for prisnivået pr. 1. januar 1987. Den samlede byggesum for Dalelven Kraftverk med regulering og overføring blir 125 mill. kr. Kalkylene for de bygningstekniske arbeider støtter seg på anbudspriser for lignende anlegg og dels på priser som er oppgitt ved direkte henvendelser til de større entreprenører.

Prisene på maskinelt utstyr, som turbin, rørledning, maskinsalkran og luker etc. er basert på approksimative priser fra forskjellige norske leverandører.

For elektrisk utstyr gjelder det samme. Priser på generator, transformatorer, apparatanlegg etc. er basert på approksimative priser fra norske leverandører.

Renter i byggetiden er basert på at hele byggesummen lånes til 13 pst. rente. (I sin langtidsplan for 1985–94 har imidlertid VK regnet med 10 pst. egenkapital og at 90 pst. lånes). Overslaget omfatter alt nødvendig for kraften levert opptransformert og tilkoblet 22 KV nettet ved kraftstasjonen.

Overslaget omfatter ikke overføringsledninger, men forøvrig er alle omkostninger vedrørende utbyggingen tatt med, så som fallrettigheter, erstatninger, skjønnsutgifter, tiltak etc.

Sammenstilling av omkostningene (ref. kostnadsnivå 1. januar 1987)

A. Bygningstekniske arbeider:			
– Regulering og overføring	3,9	mill. kr.	
– Inntak Svartangen	1,7	» »	
– Tilløpstunnel (trykktunnel + sjakt)	28,0	» »	
– Avløpstunnel og -kanal	0,8	» »	
– Adkomsttunnel og kraftstasjon	5,2	» »	
– Kraftstasjonsområde i dagen	0,9	» »	40,5 mill. kr.
B. Maskinelt utstyr	19,6	» »	
C. Elektroteknisk utstyr	24,4	» »	
D. Anleggskraft og boliger	1,3	» »	
E. Diverse og uforutsett (tillegg)	2,0	» »	
	Sum		87,8 mill. kr.
F. Investeringsavgift 10 pst.	8,9	» »	
G. Forarbeider, administrasjon, prosjektering	4,8	» »	
H. Renter i byggetiden (13 pst. – 3 år)	23,0	» »	
J. Skjønn, erstatninger, fallrettigheter	0,6	» »	
Sum byggeomkostninger			125,0 mill. kr.

Produksjon: 32 GWh/år

Utbyggingspris: $125/32 = 3,90$ kr./års kWh

Rentabilitet og nytteverdi

Fastkraftproduksjonen kan skjønnsmessig settes til 90 pst. av middelproduksjonen. Ut fra verdiforutsetningen i pkt. 3.6 og produksjonstallene i pkt. 3.10 får man:

Årlig verdi av fastkraftsalg	$0,305 \times 0,9 \times 32 =$	8,78	mill. kr.
Årlig verdi av tilf. kraftsalg	$0,15 \times 0,1 \times 32 =$	0,49	» »
Brutto årlig inntekt		9,27	mill. kr.
Erfaringsmessig utgift til drift og vedlikehold		0,62	» »
Netto årlig inntekt		8,65	mill. kr.

Kapitalisert verdi etter rente 7 pst. p.a. og 40 års levetid (nåverdifaktor 13,33):

Brutto nytteverdi	8,65×13,33=	115,3 mill. kr.
Totale omkostninger (Kalk. rente 7 pst.)		113,0 » »
Netto nytteverdi		2,3 mill. kr.

Netto nytteverdi angir besparelsen ved å bygge ut Daleelven fremfor å skaffe kraften på alternativ måte.

Årlig avkastning av investert kapital:

$$8,65/113 \times 100 \text{ pst.} = 7,7 \text{ pst.}$$

Hvorvidt dette er den reelle nytteverdi for Vestfold kraftselskap, beror på forskjellige faktorer. Et forhold er avkastningskravet på kapital investert i kraftverket, kalkulasjonsrenten. Senkes dette kravet fra 7 pst. p.a. som brukt ovenfor til f. eks. 5 pst., vil kraftverdiene økes med ca. 20 pst.

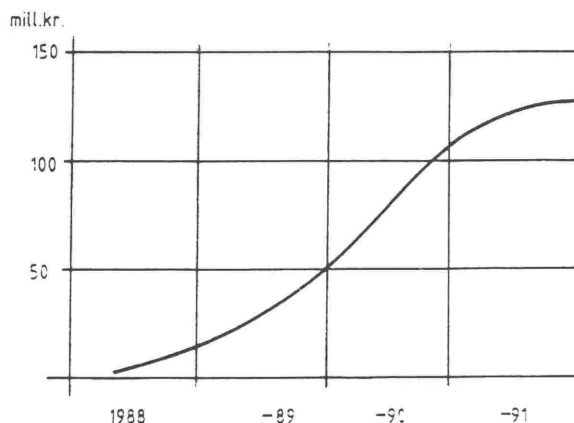
Imidlertid er forholdene slik i Vestfold kraftselskaps øvrige system av kraftverksmagasiner, at nesten all kraft som produseres i Daleelven kraftverk, kan betraktes som fastkraft. Den årlige avkastning vil derfor være gunstigere enn ovenfor angitt.

Et annet forhold er hvilke alternative dekningsmuligheter kraftselskapet har, og hva disse koster. En betydelig stigning i prisen på elektrisk kraft må påregnes fremover, ikke bare på grunn av alminnelig prisstigning, men også i *faste* priser på grunn av dyrere energikilder både når det gjelder vannkraft og andre energiformer. Et teoretisk, samfunnsøkonomisk verdimål på kraften, jfr. pkt. 3,6, er derfor ikke uten videre riktig for kraftselskapet som virksomhet. Dette er en erfaring flere kraftselskaper har hatt i forbindelse med tilsynelatende dyre prosjekter de senere år.

Verdisetting av produksjonen må sees på denne bakgrunn.

Kapitalbehov i byggetiden

Nedenfor er opptegnet en prognose for det antatte kapitalbehov i byggetiden.

Kraftbehov i Vestfold Kraftselskaps forsyningsområde

Vestfold kraftselskaps kraftbehov er vurdert ut fra følgende forutsetninger:

Forbruksøkningen i gjeldende prognose er ca. 2,3% pr. år frem til 1990 og 1,4% pr. år videre frem til og med 2000, slik som angitt nedenfor:

Fastkraftprognose pr. 1. januar 1987 ref. Samkjøringens oppgjørsteder	GWh			
	1987	1990	1995	2000
VK's middelpåprognose	2792	2981	3186	3443
Maksimumspåprognose	2827	3083	3492	3985
Minimumspåprognose	2741	2842	2886	2909

Elverkene og industrien i Vestfold har for årene 1987 - 1996 regnet med en noe høyere økning, nemlig gjennomsnittlig 2,5% pr. år.

Den temperaturkorrigerte endring pr. år i fastkraftforbruket for årene 1981, -82, -83, -84, -85 og 86 er henholdsvis 5,9, 3,7, 2,1, 1,1, 4,0 og 3,9% sammenlignet med de respektive foregående år.

Fra 1. juli 1984 ble VK's statskraftkvantum redusert fra 1500 GWh til 1308 GWh pr. år.

VK's levering av konsesjonskraft er en betydelig usikkerhetsfaktor, og det antas at årskvantumet for denne levering kan øke med 70 - 80 GWh i perioden.

Etter middelpåprognosen - tabellen øverst neste side - blir det en underdekning på 227 GWh i 1990 (432 GWh i 1995).

Vår maksimumspåprognose viser en underdekning på 330 GWh samme år (700 GWh i 1995), mens minimumspåprognosen gir en underdekning på 88 GWh (130 GWh i 1995).

Energibalansen er inklusive bidrag fra energioptimering i forbrukssystemet, anslått til 40 GWh i 1990 og 140 GWh i 1995, referert sluttbruker.

Tempoplan

Ifølge de prognoser som er satt opp for elektrisk kraft fram til 2000 vil Vestfold i 1990 ha et udekket behov som antas å bli 3-10 ganger større enn den beregnede produksjon i Daleelven kraftverk. Byggingen av dette prosjektet bør derfor påbegynnes snarest mulig, antakelig i 1988, og vil da kunne settes i drift i løpet av 1991.

Almenne interesser som berøres,
skader og ulemper

(Se også bemerkninger i kap. 15)

Ferdsl

Riksvei 8 går forbi kraftstasjonsområdet. Videre opp til Svartangen går det skogsbilveier. Disse er private veier. Det blir behov for en stikkvei til kraftstasjonen fra Riksvei 8.

Anleggsarbeidene vil føre til noe økt trafikk på veiene i området, spesielt rundt de enkelte byggeplassene, men noe problem med trafikkavviklingen får man neppe.

De berørte elvestrekninger er i liten grad blitt brukt som vinterveier. Utbyggingen vil ikke medføre nevneverdige forandringer i dette. I reguleringssonen for Svartangen kan opp- og nedkjøring på isen bli noe vanskeligere en kort periode i mars/april på grunn av reguleringen. Det kan også bli noen ulemper for

	1986	1987	1988	1989	1990	1995	2000
Egen kraft	1406	1446			1446		1446
Statskr. kont	1308	1308			1308		1308
Sum tilgang ¹⁾ (bestemmende år) ...	2714	2754			2754	2754	2754
Sum fastkraft behov ref.							
Samkjøringens oppgj. stasjoner ...	2724 ²⁾	2792	2856	2919	2981	3186	3443
Forbr.økn. % ref. forbruker	3,9	2,5	2,3	2,2	2,1	1,4	1,4
Balanse, ref.	÷ 10	÷ 38	÷ 102	÷ 165	÷ 227	÷ 432	÷ 689

1) Inkl. 65 GWh samkjøringsgevinst, fratrasket konsesjonskraft.

2) Temperaturkorrigert forbruk.

skisporten om våren, når magasinet blir mer eller mindre nedtappet for å ta imot vårflommen.

Det bemerkes imidlertid at kraftstasjonen stort sett kjøres på tilsiget.

Fløtning

Fløtning i vassdraget er opphørt for mange år siden.

Fiske

Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske (LFI), Zoologisk Museum i Oslo, har på grunnlag av befaring og prøvafiske m.v. utarbeidet en rapport om de fiskeribiologiske forhold i Svartangen og Daleelven. Rapporten ligger ved som Bilag 6.

Daleelvns betydning som gyte- og oppvekstområde for laks, sjørørret og bekkørret og vil bortfalle. Den nedre del av elven, ca. 600 m, har i dag en forholdsvis tett bestand av laksunger.

For Garilla vil de fiskeribiologiske konsekvensene bli ubetydelige. Det er påvist fisk bare i de helt nederste delene mot Lågen.

Reguleringen vil få store konsekvenser for bunnfaunaen i Svartangen. Innsjøens evne til produksjon av fiskekjøtt reduseres betraktelig.

Reguleringen vil medføre økt dødelighet for fisken i Svartangen.

Abborens og ørretens gytemuligheter vil ikke påvirkes.

Det er imidlertid angitt at det er usikkert hvilke virkninger det vil bli ved en eneste kort reguleringsperiode i året.

Selve utførelsen av fisket i Svartangen vil ikke sjeneres av reguleringen, bortsett fra isfisket fra midten av mars.

Tamrein, villrein og elg

Det er ikke tamreindrif i utbyggingsområdet, og det er heller ikke noe villrein i området. I tilknytning til elg vises det til undersøkelser om isens sikkerhet på Svartangen i cand. real. Boes utredning i bilag 7.

Fauna, viltstell

Den forutsatte senking av Svartangen (2,5 m under NV) kan virke negativ på elg og rådyr på grunn av usikre isforhold på sen vinteren.

Reduksjonen av vannføringen i Daleelven kan få negative konsekvenser for viltbiotopene langs den øverste del, bl.a. en beverlokalitet nedenfor Svartangen.

Totalt sett synes virkningene på pattedyr og hønsfugl å bli små/moderate.

Det vises til bilag 4.

Botanikk, ornitologi og ferskvannsbibliologi

Det vises til bilag 5.

Det forutsatte 2,5 m senkingen av Svartangen under NV kan føre til at undervannsvegetasjonen delvis vil ødelegges eller forsvinne.

I den øverste del av Daleelven kan klimaet for vegetasjonen nær elven bli en del forandret når vannføringen blir så sterkt redusert, spesielt like nedenfor Trollfossen.

Garilla antas å være periodevis tørrlagt allerede, uten at det har noen innvirkning på vegetasjonen rundt. Her er imidlertid funnet store botaniske verdier.

Svartangen og Daleelven syens å ha en normalt rikholdig våtmarks fulgefauna for regionen.

Daleelvns forekomst av vintererle vil ventelig avta ved en utbygging, mens fossekalen antakelig vil forsvinne helt.

Ferskvannsbibliologiske undersøkelser tyder på at en ytterligere regulering av Svartangen ikke vil berøre planktonsamfunn av spesiell karakter. Dette skyldes den tidligere fløtningsregulering. Krepsefiskerisamfunnene i strandsonen kan heller ikke ansees som spesielle. Hvorvidt en ytterligere regulering vil endre vannkvaliteten, er usikkert.

Kulturverninteresser

Oldsaksamlingen ved Universitetet i Oslo har på bakgrunn av befaring utarbeidet en rapport om registrerte fornminner ved Svartangen. Rapporten ligger ved som bilag 11.

Vestfold kraftselskap regner med å kunne gjennomføre utbyggingen uten å komme i konflikt med registrerte fornminner, bortsett fra de i utvaskingssonen langs breddene av Svartangen som allerede er berørt av den eksisterende regulering.

Fylkeskonservatoren i Vestfold har avgitt en uttalelse om eventuelle yngre kulturminner, og denne rapport konkluderer med at kulturverninteressene i området blir helt minimalt berørt. Uttalelsen ligger ved som bilag 12.

Landskapskarakter og friluftsliv

Arkitekt Egil Sorteberg har utarbeidet en rapport om de landskapsmessige inngrep ved utbyggingen. Rapporten ligger ved som bilag 1. Se side 41A og B hvor sammendrag og konklusjon er referert og side 41C hvor det er henvisning til utredningene i Verneplan III.

Fra Sortebergs rapport siteres:

«Landskapet i utbyggingsområdet preges av bølgende, skogkledde åser hvor barskogen dominerer, men hvor det også er betydelig innslag av løvskog - enkelte steder også edelløvtrær.

Utbyggingsområdet ligger i nær tilknytning til friluftsområder i Telemark og Buskerud og er lett tilgjengelig fra Sandefjord-Larvikområdet i Vestfold og fra Grenlandsregionen i nedre Telemark. Området er viktig for friluftslivet både lokalt og regionalt og brukes til turgåing både sommer og vinter.

Svartangen

Svartangen er tidligere regulert med heving til HRV = kote 280, men reguleringsmulighetene har lenge vært lite brukt. Vannstanden har for det meste ligget nær normalvannstanden på ca. kote 278, og partier med særlig slake strender preges av den blottlagte reguleringssonen.

Svartangen og terrenget omkring har på tross av tidligere regulering mange vakre partier og har stor verdi for friluftsliv og rekreasjon.

Området er tilgjengelig med bil og kan derfor nåes av grupper som er avhengig av transport for å komme ut i naturen.

Daleelven

Daleelven følger et skogkledd dalføre. Øverst er terrenget omkring elven lett tilgjengelig, og kulper og stryk gjør området attraktivt for friluftsliv.

Lenger nede i vassdraget skjærer elven seg ned i en trang canyon med bratte dalsider. Her er elven vanskeligere tilgjengelig og lite synlig fra åssidene omkring, men byr på spesielle naturopplevelser for den som tar seg ned de bratte dalsidene. Øverst i canyonområdet ligger den 12 m høye Trollfossen.

Nedre del av elven går gjennom et åpent landskap med noe bebyggelse der den krysser riksvei 8 ved Styrvoll.

Utbyggingens virkninger for landskapet og for friluftsliv og rekreasjon.

Svartangen

Konsesjonssøknaden forutsetter at vannstanden i Svartangen i sommerhalvåret skal holdes mellom HRV og 30 - 50 cm under HRV. I forhold til den situasjon som er vanlig i dag - med normalvannstand og blottlagt reguleringsone - innebærer dette en klar landskapsmessig forbedring for Svartangområdet. På etter vinteren vil nedtappingen av magasinet resultere i svekket is og råkdannelse i senkningskanalen og ved inntaket, samt noe sprekkdannelse lokalt langs østsiden av vannet (kfr. utredning vedr. isforhold).

Bygging av nye lukehus på dammene og av inntakslukehus foregår i et område som allerede er preget av menneskelig virksomhet og vil ikke påvirke områdets egnethet for friluftsliv i vesentlig grad.

Utbyggingen medfører at Daleelven praktisk talt tørrlegges. I området like nedenfor utløpet fra Svartangen vil det trolig være mulig å bøte noe på dette ved å bygge terskler. Lengre nede er elven lite egnet for terkselbygging og her vil terrenget i elvens umiddelbare nærhet bli forringet i vesentlig grad.

Videre går trollfossen og fossen ved riksvei 8 tapt. I badekulpen ovenfor riksvei 8 vil vannstanden imidlertid bli opprettholdt. Tørrleggingen av elven vil også påvirke landskaps situasjonen for bebyggelsen i Styrvoll - Sverkholtområdet.

Garilla

Utnyttelsen av Garilla vil ikke medføre vesentlige virkninger for landskapet.

Kraftstasjonsområdet

Kraftstasjonsområdet med adkomst til kraftstasjonen og avløpskanal med utløp i Lågen er lokalisert til gården Slettestrand, ved foten av den bratte skråningen nedenfor riksveien. Området er relativt lite eksponert i landskap, men portalbygg, adkomstvei og avløpskanal vil prege området lokalt inntil vegetasjonen vokser til og demper virkningen av inngrepene.»

Forurensnings- og resipientforhold

Registrering av eksisterende utslipp i vassdraget er utført av Ingeniør A. B. Berdal A/S og er samlet i bilag 11.

A/S Miljøplan har på bakgrunn av befaring og vannprøver vurdert vassdragsutbyggingens virkning på resipientene. Dette er samlet i bilag 10.

Bakteriologiske stikkprøver som er tatt øverst og nederst i Daleelven, viste innhold av tarmbakterier fra mennesker eller dyr (Kimtall 129-118). Disse prøvene har ikke drikkevannskvalitet. Årsaken kan være utslipp fra hyttebebyggelse og beitedyr. Utbyggingen av vassdraget vurderes å ha liten betydning for de eksisterende forurensningsforhold.

Grunnvannsforhold

Det vises til bilag 9.

Generelt kan det sies at det ventes ikke skader av betydning som følge av endret grunnvannstand på de bestående forhold ved Svartangen, Daleelven og Garilla.

Ved Svartangen er det ingen jordbruksinteresser, slik at en 2,5 m senkning i forhold til i dag, bare får betydning for skogen på lave løsmassesletter ut mot vannet.

Daleelven renner for det meste i en markert forsenkning i landskapet. Redusert vannføring vil derfor ikke ha konsekvenser for skogbruket.

Langs den nedre del av elven, på oversiden av riksveien, er dyrkingsjorden morene med langsom vanngjennomgang. De dyrkede områdene ligger så høyt over elvenivået, at redusert vannføring ikke vil påvirke dyrkingsjorden.

Langs Garilla er det jordbruksinteresser bare ved Styrvoll. De dyrkede arealene ligger høyt over elvenivået, og redusert vannføring i elven vil derfor ikke få noen konsekvenser for jordbruket.

Forøvrig renner Garilla i en dyp forsenkning i terrenget, og redusert vannføring vil ikke få noen konsekvenser for skogbruket langs elven.

Den planlagte tunnel fra Svartangen til Slettestrand vil gå i rombeporfyrr, en sterkt vannførende bergart. Under sprengningen kan det ventes mange lekkasjer, spesielt ved kryssing av Damdalen og dalen vest for Gåserudåsene. I uheldigste fall vil også skog kunne tørke ut langs traséen i byggetiden, mens Ørntjernet og Gåserudtjernet neppe vil bli berørt.

Klima og naturforhold forøvrig

Det vises til bilag 7.

Generelt kan det sies at det foreliggende prosjekt gir så små endringer i de hydrologiske forhold at endringer i lokalklimaet neppe blir registrerbare. Reguleringen og overføringen vil forårsake mindre vannføring i Daleelven og Garilla. Om høsten vil disse elvene fryse tidligere til, og isen vil bli liggende noe lengre om våren. Dette vil virke på de lokale temperaturforhold, men bare i områdene nærmest elven.

I Svartangen vil det bli noe sprekkdannelse i isen lokalt langs østsiden av vannet ved nedtapping.

Utslipet fra kraftstasjonen kan føre til åpent vann i kanalen og i elvekanten like ved utløpet i Lågen, spesielt ved nedkjøring av magasinet i april måned.

Innvirkning på jordbruk og skogbruk

Det vises til bilag 8.

Utbyggingen vil medføre en kanalbygging i kraftstasjonsområdet som beslaglegger netto ca. 3 daa dyrket mark. Forøvrig vil det medgå 27 daa mindre verdifullt beitemark- og løvskogområde til vei og steintipp.

Skogbruket vil ikke bli særlig berørt.

Næringsgrunnlaget

Den vesentlige del av nedbørfeltet og de tekniske anlegg blir liggende i Lardal kommune.

Ved Svartangen vil utbyggingen ikke få noen virkning for jordbruket og skogbruket, da vannstanden vil holde seg nokså stabil omkring HRV hele året, bortsett fra en kort periode i mars/april.

Det vil imidlertid bli beslaglagt 0,5 daa skogareal til vei og lukehus for inntaket i Svartangen.

Bekkeinntaket for øvre del av Garilla blir liggende like ved veien gjennom Damdalen. Det vil ikke få noen innvirkning for jordbruk eller skogbruk.

I kraftstasjonsområdet vil den nye vei til kraftstasjonen og avløpskanal legge beslag på mindre arealer. VK har imidlertid fått tilsagn fra SKK om å få overta de nødvendige arealer, herunder også for makeskifte med naboeiendommer.

Forøvrig vises til uttalelse fra Landbrukskontoret i Vestfold, bilag 8.

Når det gjelder fisket i Svartangen og nedre del av Daleelven og Garilla, henvises til bilag 6, hvor utbyggingens betydning for fisket er behandlet. Det er ingen som har dette fiske som hovednæring.

Risiko for luftovermetning i vassdraget

Hovedkilden til luftovermetning ved vannkraftverk under norske forhold er bekkeinntakene.

Det kan derfor reises spørsmål om bekkeinntaket Garilla kan bli kilde til luftovermetning i kraftverkets avløpsvann til Lågen, spesielt når det er valgt en loddrett sjakt.

Imidlertid er det ved dette kraftverket foreløpig valgt Peltonturbin, og ifølge rapport av 31. januar 1983 fra Norges Hydrodynamiske Laboratorier (NHL) viser det seg at avløpet fra normale Peltonturbiner er ufarlig for fisk.

Det skulle derfor med Pelton-turbin ikke være noen risiko for skade på fisken i Lågen.

Turbintype vil bli valgt endelig når binden-

de pristilbud foreligger. Dersom Francis-turbin skulle bli aktuell, vil spørsmålet om luftovermetning bli vurdert på nytt.

Tiltak

Det vil i forbindelse med utbyggingen bli behov for å gjennomføre diverse tiltak for å avbøte eller redusere visse uheldige virkninger for andre interesser i området. Dels kan det også være aktuelt å gjennomføre anleggsinngrep med sikte på å oppnå en viss verdi utover den rene utbyggingsinteresse. Man skal nedenfor komme nærmere inn på de tiltak som utbyggeren regner med å gjennomføre i en eller annen form.

Veier

Det vesentlige av det som skal bygges av anleggsveier vil man finne omtalt i de tekniske planer (se kapittel 6). Generelt er det lite veibygging som er nødvendig. Veien til tunnelinntaket for tilløpstunnelen vil bli utført som en stikkvei fra den gamle eksisterende kjørevei. Veien til kraftstasjonen blir en ny solid stikkvei fra den eksisterende vei.

Terskler

Daleelven og Garilla vil dels ved fallutnyttelse og dels ved overføringer få redusert vannføring. Der man på noen strekninger med rimelighet kan oppnå et tilfredsstillende resultat ved å bygge terskler i elven eller korrigere visse elvetverrsnitt, vil slike tiltak bli gjennomført. Det regnes med at endelig bestemmelse om tiltak av denne art tilligger Departementet v/Vassdragsdirektoratets Avdeling for Natur- og landskapspleie, i henhold til de konsesjonsvilkår som blir gitt.

Vannforsyning/jordbruksvanning

Søkeren er oppmerksom på at enkelte eiendommer langs Garilla kan komme i den situasjon at de vil få vesentlige vannforsyningsproblemer på grunn av utbyggingen. Dette gjelder såvel til vanlig husholdning (folk og dyr) som jordbruksvanning. Søkeren forutsetter derfor å undersøke nærmere, legge frem planer til godkjenning og gjennomføre tiltak (vannforsyning fra andre kilder), som i nødvendighet utstrekning sikrer vann til husholdning og jordbruk.

I Daleelven er det en badekulp like ovenfor riksveien. Der har søkeren overfor kommunen foreslått en ordning slik at forholdene ved kulpens blir tilfredsstillende.

Fiske

På grunnlag av konsesjonsvilkårene og rapporten fra den fiskerisakkyndige (bilag nr. 6), vil søkeren ta sikte på et samarbeid med de aktuelle eier-/brukerorganisasjoner om egne tiltak som eventuelt ikke er kommet med i konsesjonsvilkårene. Vestfold kraftselskap har som kjent intet erstatningsansvar overfor grunneierne vedkommende Svartangen og Daleelven.

Jordbruk

Jordbruksarealene ligger såvidt høyt over elvenivået at redusert vannstand i elven ikke vil påvirke jordbruket. Det vises til bilag 8.

Tipper, massetak, opprydding m.v.

Det vil bli gjennomført en rekke tiltak for mest mulig å redusere negative virkninger fra tipper og andre naturinngrep som kanaler, forskjæringer m.v. Slike tiltak vil normalt være konsesjonsvilkår og fastlegges av Departementet i samråd med kommuner og andre interesserte før anleggsarbeidene avsluttes.

Det pekes spesielt på at det i en viss periode før tippenes endelige form må fastlegges, normalt vil være adgang til å bruke overskuddsmasser til visse positive fyllingsformål, eventuelt også til knusing for legging av veidekker o.l. Det kan nevnes at det er stor interesse for bruk av steinmassene fra kraftstasjonsområdet.

Det vil ellers bli lagt stor vekt på å rydde ordentlig og godt opp etter anleggsarbeidene.

Distriktsmessige fordeler ved utbyggingen
Økonomiske virkninger

I tillegg til den økte aktivitet i servicenæringen som en kraftutbygging skaper i et distrikt, vil utbyggingen gi 30-40 arbeidsplasser mens utbyggingen varer. Selv om en del kommer annetsteds fra, vil det likevel bli stor etterspørsel etter lokal arbeidskraft.

Det vil bli minst en framtidig fast arbeidsplass ved kraftverket.»

Vestfold Kraftselskap har også i søknaden foreslått følgende manøvreringsreglement for Daleelva:

«1.

A. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannstand kote	Reguleringsgrenser HRV kote	LRV kote	Reguleringshøyde m
Svartangen	278,0	280,0	275,5	4,5

Høyden refererer seg til NGOs kotesystem av 1954.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

B. Overføringer

Avløpet fra nedbørfelt i øvre del av Garilla - 1,7 km² - føres inn i tilløpstunnelen og brukes enten direkte til drift av kraftverket eller føres til Svartangen.

Øvre del av Garilla - 1,7 km²

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at flommene i vassdraget nedenfor magasinet såvidt mulig ikke økes. Etter vårflommen, dvs. etter ca. 1.6., holdes vannstanden i Svartangen ikke lavere enn 0,5 m under HRV i hele sommerperioden fram til ca. 15. oktober. Etter 15. oktober tillates vannstanden å stige til HRV, men med variasjon opp til 0,2 m. I første halvdel av mars slippes vannstanden ned mot LRV, som vanligvis kan nå i første halvdel av april, tilpasset aktuell snømengde, slik at vannstanden ved hjelp av vårflommen heves til HRV innen 1.6.

3.

Det skal påses at dammer og luker til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og vannstandene.

4.

Til å forestå manøvreringen ansettes en norsk statsborger, godkjent av vedkommande departement.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av stort omfang for allmene interesser, kan Kongen, uten erstatning til konsesjonæren, fastsette de endringer i reglementet som finnes nød-

vendige etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk Lysingsblad og i lokale aviser, og har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet.

Lardal kommune har med 16 mot 1 stemme vedtatt følgende:

«Hva søknaden gjelder.

Konsesjonssøknaden gjelder en forholdsvis beskjedne utbygging med en antatt kraftproduksjon på ca. 32 GWh. For Lardal kommune og det distriktet kommunen representerer, vil likevel også en slik utbygging gjøre bruk av verdifulle naturressurser. Ved siden av det vannkraftpotensiale som utnyttes, vil de verdier Daleelva i dag har for distriktet i alt vesentlig opphøre. Det framgår av den fiskerisakkyndiges rapport at Daleelva har stor betydning som gyte- og oppvekstområde for laks og ørret. Denne verdi ved Daleelva vil i følge den sakkyndige opphøre ved en utbygging som omsøkt. Kommunestyret finner det like viktig i denne sammenheng å påpeke de indirekte virkninger en utbygging vil få for Daleelvområdet betydning for friluft- og turistnæringen. For kommunen er dette et framtidig satsingsområde hvor vassdragene inngår som et viktig element. Utbyggingen kommer i konflikt med disse interesser og det vises for så vidt til konsesjonssøknaden.

Det er ført forhandlinger mellom Vestfold Kraftselskap og kommunen, i hovedsak vedrørende kompensasjon for de skader og ulemper som er nevnt ovenfor. Vestfold kraftselskap har framsatt tilbud til kommunen slik det framgår av vedlagte skriv. Kommunestyret aksepterer det tilbud som er framsatt, og kommunen vil gjennom det fond som er tilbudt i pkt. 2 søke å styrke friluft- og turistinteressene i distriktet. På samme måte som utbyggingen vil innebære permanente inngrep i vassdraget, vil avkastningen av fondet gi muligheter for varig styrking av de berørte interesser.

Samlet sett framgår det av konsesjonssøknaden med bilag at skadevirkningene på natur og miljø forøvrig vil bli forholdsvis beskjedne. Kommunestyret legger disse opplysninger til grunn for sin vurdering av konsesjonssøknaden, men vil presisere at dersom virkningene av en utbygging blir andre enn beskrevet i konsesjonssøknaden, forutsettes Vestfold Kraftselskap ved senere tiltak å avbøte disse.

Kommunens syn på søknaden

På vilkår som nevnt nedenfor, vil ikke kommunestyret motsette seg at konsesjon meddeles som omsøkt. Det forutsettes imidlertid at Vestfold Kraftselskap gjennomfører de tiltak som er beskrevet/antydnet i konsesjonssøknaden selv om disse ikke uttrykkelig nedfelles som konsesjonsvilkår.

Kommunestyret må be konsesjonsmyndighetene - i tillegg til øvrige, obligatoriske vilkår - pålegge disse vilkår for konsesjon.

Konsesjonsavgifter

Kommunestyret må be om at avgiftssatsen fastsettes opp mot maksimalsatsen som måtte gjelde på konsesjonstidspunktet. Begrunnelsen for kravet er at konsesjonsavgiften under enhver omstendighet vil bli beskjedent ut fra den forholdsvis beskjedne kraftinnvinning som finner sted. Denne er beregnet til 1686 nat.hk., jfr. søknaden s. 12. Selv med maksimal avgiftssats vil andelen av den verdiskapning som finner sted - målt gjennom konsesjonsavgiften - bli særdeles beskjedent.

Konsesjonskraft.

Kommunestyret forutsetter at det stilles vanlig vilkår om avståelse av konsesjonskraft.

Næringsfond.

Kommunestyret har registrert at det er enighet om et fond på 2 mill. kr. som kommunen disponerer over uten betingelser. Det vil da være opp til konsesjonsmyndighetene å vurdere næringsfond i tillegg til denne avtale.

Terskler.

Daleelva vil i hovedsak bli tørrlagt. I konsesjonssøknaden er det angitt at i området nedenfor utløpet fra Svartangen, vil ulempene trolig kunne avbøtes ved terskelbygging. Kommunestyret må be om at det generelle vilkår om å rette seg etter pålegg om terskelbygging inntas i konsesjonen.

Badekulp ved rv. 8.

I konsesjonssøknaden er videre angitt at vannstanden i badekulpen ovenfor rv. 8 vil bli opprettholdt, jfr. søknaden s. 41 B. Kommunestyret må be om at også dette inntas som pålegg til konsesjonær. Bare ved å fastlegge forpliktelsen i form av konsesjonsvilkår, vil kommunen få den nødvendige rettslige garanti for at pålegget utføres.

Misvisende opplysninger i konsesjonssøknaden om kommunale inntekter.

I konsesjonssøknaden pkt. 13.2- s. 50 - har Vestfold Kraftselskap gitt opplysninger om de skatte- og avgiftsinntekter kommunen kan forvente ved en eventuell konsesjon.

Kommunestyret vil protestere mot den framstilling som her er gitt av utbyggingens

virkninger på kommuneøkonomien. Det er vel kjent at en stor del av de skatteinntekter kommunene får fra kraftutbygging, i realiteten forsvinner ved at de statlige overføringer gjennomgående reduseres med omtrent like store beløp. Ved kommunestyrets vurdering av utbyggingens økonomiske virkninger må kommunestyret legge til grunn de netto inntekter kommunen vil sitte igjen med etter de statlige overføringer gjennom inntektssystemet for kommunene.

Etter det skatteinntektsnivået Lardal kommune har ligget på de senere år, må legges til grunn at inntekter i form av inntekts- og formueskatt på kraftverket i realiteten pulveriseres ved tilsvarende reduksjoner i de statlige overføringer. Nettoinntekten for kommunen gjennom eiendomsskatt og konsesjonsavgifter vil trolig - ved maksimal eiendomsskatt - gi kommunen en økt inntekt på omlag kr. 500.000,- til 600.000,-.

I vurderingen av konsesjonssøknaden og de konsesjonsvilkår kommunestyret har fremmet krav om ovenfor, må kommunestyret be om at konsesjonsmyndighetene legger til grunn de forventede nettoinntekter slik det er skissert ovenfor, og ikke de bruttoinntekter som er referert i konsesjonssøknaden.»

Larvik kommune har i møte 9. mars 1988 gjort følgende vedtak: (Hedrum kommune er etter sammenslåing inngått i Larvik kommune).

«Regulering av Daleelva og Garilla antas ikke å få noen nevneverdig betydning for vannføring og vannkvalitet i Lågen gjennom Larvik kommune.

Det forutsettes at tapet av Daleelven som gyte og oppvekstområde for laks og sjørrett må erstattes med kunstig utsetting av laks og sjørrett etter anvisningen fra Direktoratet for Naturforvaltning.»

Fylkesmannen i Vestfold har følgende konklusjon på en lengre uttalelse datert 16. januar 1989:

«Fylkesmannen har i uttalelse av 25. januar 1984 til verneplan for vassdrag anbefalt at behandling av konsesjonssøknaden er den mest betryggende måte å få full klarhet i alle sider ved kraftutbyggingen.

Lardal kommune vil få økte inntekter. Kommunen er engstelig for at det vil føre til lavere statsstøtte og lavere andel av skatteutjæmningsmidlene. Virkningene av dette avhenger av fordelingsreglene. Jeg tror kommunens anslag er noe pessimistisk.

Utbyggingen fører til inngrep i naturmiljøet som vil ha negativ virkning for naturverninteressene og for vassdragets verdi for turisme og friluftsliv.

Prosjektet er kostbart. I følge Vestfold kraftverks energiprognoiser vil den produserte energi ha liten betydning for kraftdekningen i Vestfold.

Med bakgrunn i den usikre energisituasjonen i landet og de forhold jeg nå har pekt på, er jeg derfor i tvil om det vil være riktig å anbefale konsesjon for utbygging og regulering av Daleelva og Garilla.

Hvis det blir aktuelt å tilrå konsesjon for re-

gulering av Daleelva og Garilla, må det legges vekt på å gjøre skadene minst mulig samtidig som ulempene erstattes. Jeg viser her til kommentarer under beskrivelse av virkningene av en eventuell utbygging og uttalelsene fra Lardal kommune, fylkesfriluftsnemnda, Direktoratet for naturforvaltning og miljøvernadlingas faglige uttalelse.

Når det gjelder søknad om konsesjon for bygging og drift av de elektriske anlegg, ser jeg på de som en klar følge av utbyggingen og har ingen betydning for konfliktnivået i saken. Ved en eventuell gjennomføring må det legges vekt på de forhold som er pekt på av Lardal kommune.»

På bakgrunn av tilleggsopplysninger har fylkesmannen i Vestfold 27. januar 1989 avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Jeg viser til brev herfra av 16. januar 1989 vedrørende uttalelse til ovennevnte konsesjonssøknad.

På fylkesberedskapsmøte den 17. desember gjennomgikk en rapportene fra de enkelte fagorgan fra fylkesvernøvelsen som ble avvirket våren 1989. Representanten for kraftforsyningen henviste da til punkt 4.1. i rapport 28. juni 1988 fra Vestfold Kraftselskap og pekte på at noe burde gjøres for å bedre situasjonen hva angår kraftforsyningen til Vestfold Interkommunale Vannverks pumpestasjon på Seierstad (ved Lågen i Larvik kommune). Kopi av rapporten ligger ved (bilag 1).

Under fylkesberedskapsmøtet ble dette diskutert og det var enighet om at krafttilførselen til pumpestasjon som forsyner vel 120.000 av Vestfolds befolkning var et meget svakt ledd. Det ble fremholdt fra flere hold at kraft fra Daleelven ville være en ekstra god reserve, spesielt på grunn av kraftverkets geografiske nærhet med kort tilførselslinje.

Saksforberedelsen til min uttalelse som allerede var sendt NVE, inneholdt ingen vurderinger ut fra beredskap i krise eller krig. Jeg oppfattet det som en mangel i vår saksforberedelse som jeg fant å burde rå bot på snarest.

Jeg bad konsesjonssøkeren utdype dette med Daleelvns beredskapsmessige betydning og jeg viser til vedlagte uttalelse datert 18. januar 1989 (bilag 2).

Problemet ble diskutert med fylkets beredskapsavdeling og jeg viser til vedlagte notat datert 23. januar 1989 (bilag 3).

Under annet tjenesteoppdrag i Oslo den 24. desember kontaktet jeg direktør Brandsether, NVE Beredskapsrådet for Kraftforsyningen, som mente at det var enda tid til å etterse tilleggsopplysninger vedrørende konsesjonssaken for Daleelven.

Mere detaljerte opplysninger om situasjonen for Vestfold Interkommunale Vannverk ble innhentet. Jeg viser til bilag 4 (gradert fortløig av utstederen).

Det andre store vannverk i Vestfold med Farris-vannet som kilde er Larvik vannverk (tidligere Larvik og omegn vannverk). De forsyner ca. 25.000 personer. Verkets høydebaseng holder til ca. 24 timers forbruk ved forsiktig uttapping. De har ikke nødstrømaggregat til pumpene. Situasjonen der er imidlertid betraktelig bedre enn for VIV som er helt beroende av pumpekraft. Larvik har et reservoar som holder opp til 700.000 m³ (Ullsbakk) som kan tappes ned med vel 1/2 million m³, som

via gravitasjon kan forsyne det meste av verkets abonnenter opp til flere uker.

Konklusjon:

Redegjørelsen fra konsesjonssøkeren, bilag 2, anbefales tatt med i vurderingen under konsesjonsbehandlingen. Det gjelder både den beredskapsmessige side og anførselene på side 2 vedrørende prisen på fjernkraften som trengs til forstærkning av forsyningen i området nedre Lågendalen.

Fylkesmannen har ikke noe å merke til uttalelsene i bilag 3 og 4.

Forøvrig har jeg ikke funnet grunn til å gå inn i den problematikken som berører forsvars oppgave med bevoktning av viktige anlegg, da jeg går ut fra at dette vurderes sentralt.»

Vestfold fylkeskommune v/fylkesutvalget har i møte 28.11.1988 vedtatt følgende med 10 mot 1 stemme.

«Konsesjonssøknad for Daleelven kraftverk og konsesjonssøknad på bygging og drift av elektriske anlegg for Daleelven kraftverk anbefales innvilget.»

Fylkesfriluftsnemnda i Vestfold har i møter 25. november og 8. mars 1988 fattet følgende vedtak:

«Fylkesfriluftsnemnda har ingen merknad til saken utover hva nemnda uttalte i sin forrige behandling av saken. I uttalelsen fattet i møte 25. november 1986 het det:»

1. Fylkesfriluftsnemnda vil innledningsvis peke på at vassdragsutbygginger av denne karakter alltid vil ha negative virkninger for friluftsliv og naturvern.

2. Fylkesfriluftsnemnda vurderer imidlertid at ulempene i dette tilfelle ikke er så store at nemnda vil gå imot at prosjektet Daleelva blir konsesjonsbehandlet.

3. Fylkesfriluftsnemnda må imidlertid be om at følgende forhold blir tatt hensyn til:

– Hviss utbygging kommer til utførelse, vil det medføre at så godt som all vannføring i elveløpet blir borte og at elveløpet vil gro igjen om ikke særskilte tiltak blir satt inn. Fylkesfriluftsnemnda mener derfor at elveløpet må «gjennomspyles» hvis naturlig flom uteblir.

– Det er anlagt en badeplass i Daleelva ved R.v.8. Denne er det viktig å opprettholde, da det er få offentlige badeplasser i kommunen. Fylkesfriluftsnemnda viser i den forbindelse til uttalelsen fra friluftsnemnda i Lardal hvor denne badeplassen er omtalt.»

Vestfold fylkeslandbruksstyre har i møte 9. mars 1988 gjort følgende vedtak:

«Fylkeslandbruksstyret viser til etatsjefenes merknader.

Fylkeslandbruksstyret mener at de landbruksmessige konsekvenser ved utbygging av Daleelven kraftverk er små i forhold til de store samfunnesmessige fordeler en utbygging vil medføre.

Fylkeslandbruksstyret anbefaler at Vestfold Kraftselskap får konsesjon i henhold til konsesjonssøknad datert 15. januar 1988 og

vedtatt i kraftselskapets styremøte 23. januar 1985.»

De nevnte etatsjefer påpeker at Daleelva bare bidrar med 1.9% av vannføringen i Lågen ved samløpet, og at reguleringen har liten betydning for vannføringen i Lågen.

Med uttalelsen fra fylkeslandbruksstyret fulgte uttalelse av 10. februar 1988 fra Landbruksnemnda i Lardal kommune:

«Da det er vinter når søknaden behandles, er det lite hensiktsmessig med befarings av de aktuelle områdene. Vi ønsker å ta forbehold om omdisponering av arealene til vei inn til kraftstasjonen og plass for steindepotet. Vi vil vurdere arealene til sommeren og komme med evt. andre løsninger. Dette begrunnes ut fra at de omsøkte landbruksarealene i dag har lav utnyttelsesgrad.

Videre vil vi understreke at situasjonen for beitedyr vil endres drastisk hvis Svartangen tappes betydelig under det som antydes som normal vannstand i sommerhalvåret.

Landbruksnemnda slutter seg forøvrig til forslag til innstilling.»

Nevnte innstilling fra Herredskogmester og Herredsgarmon lyder slik:

«Eventuelle skader (tørke) på skogen og vegetasjonen i forbindelse med tunneltraseen må undersøkes. Under forutsetning av at disse forhold avklares vil de landbruksmessige konsekvenser som byggingen av Daleelva Kraftverk forårsaker, antakelig være relativt beskjedne.

Landbruksnemnda i Lardal mener at andre samfunnsmessige hensyn enn de landbruksfaglige må bli avgjørende for vassdragets utnyttelse.»

Fylkeslandbruksnemnda i Vestfold viser også til uttalelse fra Landbruksnemnda i Hedrum kommune. Vi viser til identisk uttalelse fra Larvik kommune som er referert annet sted i denne innstillingen.

Direktoratet for naturforvaltning har følgende avslutning på en lengre uttalelse datert 22. mars 1988:

«Hevingen av vannstanden i Svartangen vil virke positivt både for friluftsliv og landskap. Nedtappingen i mars vil redusere produksjonen av bunndyr og fisk. I enkelte deler av sjøen, spesielt ved kanalen, vil det bli usikker is som vil være farlig for elg som trekker igjen området og til hinder for ferdsele på ski.

Det er fare for økt forsuring av Svartangen og Daleelva pga. magasinering av surt smeltevatn.

Det er særlig langs de 2-3 kilometrene av Daleelvas canyon at naturforvaltningen ser de største konsekvensene. Et særpreget landskap, bl.a. med kvartærgeologiske forekomster som vurderes i en av Vestfolds verneplaner, vil endre karakter pga. redusert vassføring og igjengroing. Trollfoss ligger også på denne strekningen. Lakseførende del av Da-

leelva vil gå tapt etter utbygging. Daleelvas potensiale som produksjonsområde for laks og sjøaure vil bli ødelagt, mens tilsvarende potensiale for Garilla vil reduseres etter utbygging.

Vassdraget ligger i dagsturavstand fra befolkningsentra med over 300.000 innbyggere, og området er av stor betydning for friluftslivet lokalt og regionalt.

Konklusjon

Utbyggingen vil berøre et område som har store kvartærgeologiske og landskapsmessige verdier og som er interessant botanisk. For ferskvannsbibliologi og fiske vil utbyggingen også få merkbare konsekvenser. For vilt er konsekvensene mindre.

Inngrep i et lite berørt vassdrag som ligger så nært store befolkningskonsentrasjoner er svært uheldig av hensyn til friluftslivsinteressene. I dette tilfellet dreier det seg også om det siste vassdraget av noen størrelse som ikke er utbygd innenfor et større område. Det er imidlertid en begrenset del av vassdraget som berøres, og det er heller ikke denne delen som er mest brukt til friluftsliv. På tross av det som er nevnt ovenfor vil DN ikke gå imot at det gis konsesjon til utbygging av Daleelva i henhold til søknaden fra Vestfold Kraftselskap. Men det er bare under den selvfølgelige forutsetning at det stilles strenge krav til kompensasjonsvilkår.

De negative konsekvensene for Svartangen er særlig knyttet til nedtappingen i mars og april. Konsesjonæren må pålegges merking og om nødvendig avskjerming av områdene med usikker is. Avskjermingen må ikke være permanent, men settes opp i de farlige periodene.

I de øvre delene av Daleelva må det bygges terskler av landskaps-hensyn og for å bevare beverlokalitetene. Det må også i tørre perioder slippes vatn fra Svartangen dersom gjennomstrømmingen i terskelbassengene blir så liten at vannkvaliteten forringes. Det samme gjelder badekulpen ved Rv 8. Det må dessuten slippes flomvatn for gjennomspyling av elvefare.

Konsesjonæren må også følge opp utviklingen av forsuringen av vassdraget, samt om nødvendig foreta kalking av vassdraget.

Forslag til vilkår

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturforholdene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning:

- å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse

- og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport.
 - c. å bekoste tiltak i de berørte vassdrag for å sikre oppgang og produksjon samt for å fremme fiske, herunder biotopforbedringer, gjennomføre opprenskinger, hindre erosjonsskader m.m., for å redusere skadevirkninger på fisket.
 - d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
 - e. å anordne sperrer foran inntak og utløp av kraftanleggene,
 - f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene,
 - g. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
 - h. å bekoste intallasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av et forsuret vassdrag har medført, eller forventes å medføre, en forverring av vannkvaliteten.
 - i. å bekoste undersøkelser for å kontrollere om utbyggingen fører til gassovermetning i avløpsvatnet fra kraftstasjonen. Dersom dette er tilfelle, kan regulanten pålegges tiltak for å hindre dette.

III.

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til Lardal kommune på 15.000,- kr.

Beløpet skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjør av fisk i kommunene. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

IV

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig kan konsesjonæren tilpliktes å delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt.

V

Konsesjonæren plikter å merke områder med usikker is på Svartangen. Oppsittere og hytteiere skal også få varsel når isen blir usikker som følge av nedtapping som skyldes reguleringen. Dersom dyr går igjennom dårlig is som skyldes reguleringen, skal det settes opp sperringer. Sperringene skal ikke være permanente.

VI

Konsesjonæren plikter å slippe vatn for å opprettholde vannkvaliteten i terskeldammene i perioder med liten avrenning. I tillegg skal konsesjonær slippe vatn slik at vassføringa ved sammenløpet med Lågen ved en anledning om våren og en om høsten overstiger 5 m³/s. i 12 timer. Pålegget om vannslipping taes opp til revisjon med direktoratet for naturforvaltning etter en prøveperiode på 5 år.

VII

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører naturforholdene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VIII

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Statens forurensningstilsyn (SFT) har i uttalelse av 29. mars 1988 følgende vurdering av planene:

«— — —
Faktorer som kan ha innvirkning på forurensningsforholdene i Svartangen og elvene er: avrenning fra jordbruksarealer, husholdningskloakk samt erosjon langs Svartangen.

Både jordbruksaktiviteten og den bebyggelsen som kan medføre forurensningsproblemer konsentrert om nedre del av de berørte elvene og kan gi økte forurensningsproblemer ved oppkonsentrering av næringssalter som følge av redusert vannføring. Det dreier seg om 3–4 gårdsbruk langs Daleelva og et gårdsbruk langs Garilla, samt enkelte boliger langs begge elvene. Disse drenerer mot de respektive elvene.

Beregnet gjennomsnittsvannføring i Daleelvas restfelt til Numedalslågen er på 0,22 m³/sek. I sommerhalvåret vil vannføringen i Daleelva være såvidt liten at for å unngå forurensningsproblemer i denne perioden, bør det slippes en garantert minstevannføring fra dammen ved Svartangen.

En eventuell erosjonssone i Svartangen vil etter det foreslåtte manøvreringsreglement være blottlagt i såvidt kort periode på våren at dette ikke bør medføre forurensningsproblemer der.

De forurensningsmessige ulempene som følge av de planlagte inngrep vurderes å bli relativt begrenset. SFT foreslår likevel at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger i en eventuell tillatelse til regulering og utbygging av Daleelva og Garilla. Dessuten bør det som en kontrolloppfølging av eventuelle tiltak tas med et vilkår om oppfølgende undersøkelser i vassdraget samt et pålegg om minstevannføring i Daleelva.

Vårt forslag til vilkår etter forurensningsloven (§ 11) lyder:

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmerebestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet i forbindelse med overføring av Garilla og utbygging av Daleelven Kraftverk.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser av forurensningsforholdene i det berørte vassdragsavsnitt.

Det skal slippes en minstevannføring til Daleelva på minimum 0,2 m³/sek. i perioden 15. mai til 15. september.»

Universitetet i Oslo, Oldsaksamlingen har avgitt følgende uttalelse datert 21. mars 1988:

«Daleelva inngår i de 10 års vernede vassdrag. De fornminnene som vil bli berørt ved en eventuell utbygging, 22 steinalderlokaliteter, ligger i en bred utvaskingssone langs breddene av Svartangen, jfr. bilag 211 i konsesjonssøknad for Daleelven Kraftverk.

Under forutsetning av at Stortinget gir konsesjon, vil Universitetets Oldsaksamling gå med på en frigivelse av de registrerte steinalderboplassene etter en forutgående undersøkelse. Denne undersøkelsen må bekostes av tiltakshaver.

I en innberetning med kalkyle over kostnader, datert 4. juli 1983, har Universitetets Oldsaksamling satt opp et budsjett for eventuelle undersøkelser. Universitetets Oldsaksamling følger seg i dag ikke bundet til dette budsjettet. Før vi setter opp et endelig budsjett, er det nødvendig med en ny befarings. Det vil da bli vurdert hvor mange av de registrerte lokalitetene som må undersøkes. En ny befarings kan bare finne sted når vannet i magasinet er netappet. En eventuell undersøkelse kan finne sted høsten 1988.

Vestfold Kraftselskap må sende inn en søknad om frigivelse av de berørte fornminnene til Universitetets Oldsaksamling. Søknaden om frigivelse vil da bli tatt opp på første påfølgende møte i vårt fornminneutvalg.»

Riksantikvaren har 14. mars 1988 uttalt følgende:

«Det er ikke blitt gjennomført regulære konsekvensutredninger for kulturminner innen Riksantikvarens ansvarsområde. Feltarbeid og rapportering i forbindelse med verneplan for vassdrag III og befarings fra fylkeskonservator har imidlertid frambragt et tilfredsstillende datagrunnlag for å vurdere den vedlagte konsesjonssøknad.

Daleelva ble i forbindelse med verneplan III vurdert av et helhetlig kulturminnevern (fornminnevern/arkeologi og nyere tids kulturminner/etnologi) til en plassering i nest laveste vernekategori (verneklasse 3). I Samlet Plan ble områdeverdien vurdert som stor, mens konsekvensvurderingen tilsa middels negative konsekvenser.

Den aktuelle delen av Daleelva har interessante kulturminner fra tømmerfløting. Dammer og damstue-miljø ved Svartangen må her særlig bemerkes.

I tilfelle en innvilgning av den foreliggende konsesjonssøknad vil vi be om at følgende standardvilkår knyttes til konsesjonsbetingelsene:

«*Naturforekomster, kulturminner m. m.*

Anleggets eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter, å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal statens naturvern-råd underrettes i god tid på forhånd.

Anleggets eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende mu-

seum og Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det virker inn på kulturminner som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsen i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.»

Vi forutsetter at vilkårene foran medfører at konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av kulturvernmyndighetene og innenfor en rimelig økonomisk ramme:

- a) å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner
- b) å utføre tiltak for å minske skadevirkning for kulturminner
- c) å forelegge kulturvernmyndighetene planene for hovedhjelpelanlegg og andre anlegg inkl. veier som følger av utbyggingen.

Riksantikvaren har ellers ingen bemerkninger til at søknaden skulle innvilges.»

Faglig utvalg for naturforvaltning har følgende konklusjon på en lengre uttalelse datert 14. april 1988:

«For de fleste av fagfeltene påpekes at utbygging vil medføre konflikter i større eller mindre grad.

Svartangen har stor betydning for friluftslivet. Nedtapping på ettervinteren kan medføre svekket is og råkdannelse i østre deler. Høyere vannstand ellers i året enn det som nå er tilfelle, vil imidlertid være landskapsmessig positivt. For vegetasjon vil nedtapping føre til at deler av vannvegetasjonen forsvinner, og det samme gjelder sumpvegetasjonen rundt vannet som følge av frost og erosjonsfare. Dette vil igjen føre til nedsatt næringsstilgang for strandfaunaen. Bunndyra vil reduseres kraftig ved at de utsettes for ugunstige miljøfaktorer (tørrelegging, frost) og sterk predasjon fra økt fiskebestand lokalt når blottlagt reguleringsone utgjør nær 60 pst. av vannets totale areal ved maksimal nedtapping. Dette vil gi fisken vesentlig dårligere livsbetingelser. En annen faktor er fiskedød som direkte effekt av at en del fisk ikke klarer å følge med ut i hovedbassenget ved den raske nedtappingen. Regulering vil ikke berøre vegetasjonstyper, plankton- eller krepsdyrsamfunn av spesiell karakter.

Daleelva har store landskapsmessige kvaliteter. Høydepunktet er den 12 m høye trollfossen og det 1 km lange canyonområdet med sine bratte dalsider hvor elva som hovedelement gir store naturopplevelser. I den bratte lia under fossen vokser varme- og næringskrevende krattvegetasjon. Opphørt fossesprut og dermed endring i de lokalklimatiske forhold vil få følger for den elvenære vegetasjonen. Kulper og stryk i øvre del gjør området attraktivt for friluftsliv. Redusert vannføring kan bli negative konsekvenser for viltbiotopene, bl. a. en beverlokalitet. Funksjon som gyte- og oppvekstområde for laks og ørret i nedre del vil opphøre ved utbygging.

Damdalen, Garillas dal, har svært frodig og artsrik vegetasjon med innslag av edle lauvtrær. Bekken er imidlertid liten og periodevis tørrlagt også i naturlig tilstand. Den vil nå bli tørrlagt oftere og i lengre perioder.

I en totalvurdering av faktorer som er truk-

ket fram i fagrapportene kan man 1) betrakte området i sin helhet, og 2) se på de tre delområdene Svartangen, Garilla og Daleelva isolert.

Livet i Svartangen vil bli merkbart negativt berørt både botanisk og limnologisk uten at sjeldenheter eller særtrekk i videre perspektiv vil bli ødelagt. De botaniske verdier i Garilla dal blir neppe forringet isolert sett, skjønt helheten kan bli noe forringet på det landskapsmessige plan. De største negative konsekvenser av en eventuell utbygging synes imidlertid klart å være knyttet til Daleelva. Dype elveeroderter daler er en relativt sjelden landform på Østlandet og Trollfossen og canyonområdet har store landskapsmessige kvaliteter som blir betydelig forringet når vannelementet som det helt sentrale, bortimot forsvinner. De botaniske og zoologiske kvaliteter som berøres er også en viktig del av helheten, og området er av stor betydning for friluftslivet, både de lett tilgjengelige øvre deler og de mer utilgjengelige deler som byr på spesiell naturopplevelse. For fortsatt å sikre vann som et viktig landskapselement på denne strekningen bør det fastsettes en vis minste vannføring. Terskler bør bygges der det idag er kulper med rolig vann, som i kulpene like nedenfor Svartangsdammen og der riksvei 8 krysser elva. I tillegg bør en undersøke muligheten for å etablere et vannspeil nedenfor kryssingen med Ostliveien. For øvrig må de deler av Svartangen og Daleelva som får svekket is vinterstid markeres med tausering og skilting.

Ut fra et naturfaglig synspunkt er mye av området sett under ett relativt sterkt kulturpåvirket med intensiv skogsdrift og tidligere regulering, men har likevel innslag av kvaliteter som må karakteriseres som særpreget, både landsmessig og botanisk. Dessuten er området viktig for friluftslivet for en større region.»

Norske Turistforeningers Forbund har avgitt uttalelse datert 11. april 1988:

«Norske Turistforeningers Forbund (NTF) viser til høringsbrev av 18. november 1987 og har forelagt sakspapirene for Larvik og Omegns Turistforening og innhentet uttalelse derfra.

Larvik og Omegns Turistforening finner ikke at denne utbyggingen kommer i konflikt med foreningens interesser.

NTF vil likevel bemerke at de lokale friluftinteressene er vesentlig i det berørte området. Den foreslåtte regulering/utbygging vil redusere verdien av Svartangen som bade- og utfluktområde. Dessuten vil den populære badekulp der Daleelva krysser riksveien, bli tørrlagt sommerstid.

Utifra et ønske om mangfold i naturen er vassdraget, med detaljer som f. eks. trollfossen og canyonen, unikt i Vestfolds sammenheng.

Blant annet på grunn av dette har Daleelva hatt en betydelig status i Verneplan I, II og III. I disse er det for elva foreslått hhv. «varig vern», «10 års vern» og «varig vern».

NTF vil derfor frarå en utbygging av vassdragene.»

Vestfold Naturvern har i brev av 9. mars 1988 uttalt:

«I verneplan II for vassdrag ble Daleelva foreslått varig vernet mot kraftutbygging. Etter reduksjon i utbyggingsplanene endret Stortinget dette til midlertidig vern (10 års vern). Ved ny behandling i forbindelse med verneplan III for vassdrag ble Daleelva igjen foreslått varig vernet. Det at Daleelva hele tiden har vært foreslått vernet skulle tydelig understreke at vassdraget har så høye naturkvaliteter at disse kvalifiserer Daleelven for varig vern.

I lov om vassdragsreguleringer – paragraf 8 står følgende: «Konsesjon til en vassdragsregulering, som medfører skade eller ulempe for almenne eller private interesser, bør i alminnelighet bare gis, hvis denne skade eller ulempe må ansees for å være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre, herved også tatt i betraktning de påregnelige omkostninger ved gjennomføringen av foretaket...» Vassdraget kan etter vår mening ikke bygges ut – fordi Vestfold Kraft ikke kan dokumentere at fordelene ved en eventuell utbygging oppveier ulempene.

Siden Daleelven ble trukket ut av Verneplan III (Samlet Plan) i 1984, er det skjedd store forandringer vedrørende vår framtidige energiforsyning, i og med innføring av gasskraft. Videre er det fastslått at bygging av gasskraftverk ikke vil ta lenger tid enn bygging av vasskraftverk. Gassen er i tillegg klart konkurransedyktig. (Som kjent er Daleelvprosjektet prismessig satt i kostnadsklasse III – altså et meget dyrt prosjekt).

Vi kan ikke godta at det ikke er kraft nok «lokalt» – for i følge norsk lov er det et nasjonalt ansvar å dekke kraftbehovet for hele landet – noe som nå kan skje ved utbygging av gasskraft. (En annen sak er at det etter vår mening ikke behov for ytterligere kraftutbygging – i og med at kraftprognosene er gjentatte ganger satt for høyt.) Videre mener vi at Vestfold Kraft, i stedet for en kostbar utbygging av Daleelva bør bruke pengene på opprusting av eksisterende ledningsnett, og videre arbeid med ENØK. Vi vil også minne om Bruntlandkommisjonens intensjoner vedrørende energi – valgmuligheter for miljø og utvikling: «En ny epoke med økonomisk vekst må derfor bli mindre energiintensiv enn tidligere vekstperioder. Energiøkonomisering må være spydspissen i nasjonal energipolitisk strategi for bærekraftig utvikling.»

Kraften fra Daleelva vil ved eventuell utbygging vesentlig bli «flomkraft» – d.v.s. produksjon i perioder med god krafttilgang landet sett under ett. For øvrig kan problemer i forbindelse med «tørrår» ikke løses ved utbygging av vannkraft.

Det at Lardal kommune vil få økonomiske fordeler ved utbygging kan ikke godtas som grunn for å ødelegge et stykke unik norsk natur.

Saken er av så stor naturvernmessig betydning at den må oversendes Stortinget til avgjørelse i henhold til Lov om vassdragsreguleringer, paragraf 2.

For øvrig er vi helt enig i naturvernkonsulent Ole Hansens sluttord i forbindelse med hans artikkel i vår årbok for 1985 (Verneintresser og utbyggingsplaner i Daleelva). Vi si-

terer: «Det er derfor å håpe at Vestfolds kraftbehov kan dekkes uten det lille supplement som utbygging av Daleelva eventuelt vil gi. I kraftsammenheng er vassdraget som en dråpe i havet, men som naturtype unikt og uerstattelig for fylket.

Til slutt vil vi minne om Naturvernloven – paragraf 1.»

Samarbeidskontoret for frittstående vassdragsvernegrupper har i brev av 7. april 1988 uttalt:

«Samarbeidskontoret for frittstående vassdragsvernegrupper (SAK) beklager den noe forsinkede høringsuttalelsen i forbindelse med Vestfold Kraftselskaps konsesjonssøknad for regulering og utbygging av Daleelva-vassdraget. Forsinkelsen skyldes at vi ikke fikk sakspapirene før etter at høringsfristen var gått ut.

SAK vil tilrå at konsesjonssøknaden fra Vestfold Kraftselskap ikke innvilges. Til tross for at Daleelva-vassdraget er plassert i kategori I i Samlet Plan mener Samarbeidskontoret at den usikre energisituasjon tilsier at Daleelva-utbyggingen utsettes til vi har fått avklart hvordan energidekningen vil bli i årene framover. I første rekke vil SAK peke på at spørsmålene rundt gasskraft, ENØK-potensialene og prognosetallene må avklares før ytterligere vannkraftprosjekter settes i gang.

Daleelva-vassdraget er i den store sammenheng et lite vassdrag. Den forventede energiproduksjonen er i landsmålestokk beskjeden og økonomien i prosjektet er ikke av de aller beste. Når vi i tillegg vet at de samfunnsøkonomiske kostnadene ved bygging og drift av gassverk er lavere enn de fleste vannkraftprosjekter, og at det er påvist store uutnyttede potensialer i energiøkonomisering og effektivisering, går Samarbeidskontoret i den nåværende situasjonen mot at Daleelva skal bygges ut. SAK mener myndighetene nå i første omgang må innta en «vente og se»-holdning, inntil alle spørsmålene rundt den framtidige energiproduksjon er avklart.

Som nevnt ovenfor er Daleelva et lite vassdrag. Likevel er det i Vesatfold-sammenheng et unikt vassdrag. I Daleelva finner vi fylkets største foss – Trollfoss – med en fallhøyde på 15 meter.

Elveløpet fra Svartangen til riksvei 8 går gjennom et canyonlandskap av store naturfaglige kvaliteter. Hele dette området er fra før lite berørt med relativ vanskelig framkommelighet. Dette gir gode muligheter for et krevende og utfordrende friluftsliv. I følge Friluftsmeldingen (St.meld. nr. 40 1986/87) er det viktig å tilrettelegge for friluftslivsaktiviteter, spesielt i nærheten av større befolkningskonsentrasjoner. Når vi vet at Vestfold er landets tettest befolkede fylke, stiller Samarbeidskontoret seg uforstående til ødeleggelsen av et villmarksområde som deler av Daleelva-vassdraget må karakteriseres som.

Samarbeidskontoret er redd for at det fra Vestfold Kraftselskap sin side lett kan gå for mye prestisje i denne saken. Argumentasjonen fra Kraftselskapet om at det er viktig for Vestfold å produsere sin egen kraft faller på sin egen urimelighet. Energiproduksjon må ses i et nasjonalt perspektiv, og ikke i et fylkeskommunalt.

samarbeidskontoret vil på bakgrunn av dagens energisituasjon gå mot en utbygging av Daleelva og Garilla i Lardal kommune i Vestfold. SAK krever at reguleringssaken i det minste utsettes til alle spørsmålene rundt den framtidige energiproduksjonen er avklart.»

Vestfold Kraftselskap har i brev av 3. august 1988 og 14. februar 1989 kommentert de innkomne uttalelsene slik:

«Våre kommentarer er nedenfor gitt i den rekkefølge uttalelsene er oppført i Deres nevnte brev og i Lardals kommunestyrevedtak.

1. Vestfold fylkeslandbruksstyre, 8. mars 1988

Herunder viser vi til uttalelse fra landbruksnemnda i Lardal 10. februar 1988.

Under anleggstiden for driftstunnelen vil det, som nevnt i konsesjonssøknadens bilag 2 angående den ingeniørgeologiske vurderingen, kunne skje en drenering til tunnelen fra omkringliggende fjell. Det er imidlertid store avstander mellom terrengoverflate og tunnel, og det vil derfor neppe være mulig på forhånd å si noe om sansynlige skader i terrenget under anleggstiden. Under driften av kraftverket vil tunnelen stå under fullt vanntrykk, slik at en da neppe vil kunne registrere endringer fra nåværende forhold.

Så vidt vi kan se, vil det være meget små muligheter til å velge en annen plassering av den permanente steintippen på Slettestrand. Dette både av hensyn til en akseptabel trase for veien til kraftstasjonen og for å få plassert steinmassene utenfor dyrket mark. For det midlertidige depotet foreligger det dog en mulighet for en viss forskyvvning. Spørsmålet vil bli vurdert i samråd med Lardal kommune og Statens vegvesen.

Landbruksnemnda i Lardal synes i noen grad å ha misforstått forutsetningene vedr. tappingen fra Svartangen. Vannstanden i Svartangen skal normalt ikke være lavere enn 0,5 m under HRV i hele sommerperioden, slik som angitt i forslaget til manøvreringsreglement. Det kan således sees bort fra den antydende vanskelighet vedr. beitedyr.

Spørsmålet om tiltak for fiske pga. sterkt redusert vannføring i den nedre delen av Daleelven vil bli vurdert i samråd med de faglige myndigheter og Lardal kommune. Vi viser til vedlagte kopi av vårt brev til Lardal kommune, datert 20. mai 1988.

2. Vestfold Naturvern, 9. mars 1988

For alle spørsmål vedr. selskapets behov for ny energi vises det til søknaden.

Sammenlignet med alle andre energibærende vil vannkraften (evigvarende og uten forurensning) være å foretrekke.

Det er en meget stor overdrivelse av Vestfold Naturvern å si at utbyggingen vil «ødelegge et stykke unik norsk natur». Hele nedslagsfeltet vil forbli uberørt av kraftutbyggingen, og Svartangen får beholde tilnærmet sin nåværende HRV hele barmarkssesongen. Videre vil det beslaglegges et areal på kun ca. 32 dekar, hvorav mesteparten er mindre verdifull beitemark. At den midlertidige verningen av Daleelven ikke førte til noen etterfølgende varig vern, mener vi også sier meget.

3. *Larvik kommune, 9. mars 1988*

For de omtalte forhold vedr. laks og sjøøret i nedre del av daleelven viser vi til våre kommentarer under punkt 1 ovenfor.

4. *Direktoratet for Naturforvaltning, 22. mars 1988*

Når Direktoratet i sin konklusjon går så langt som til å anføre at inngrepet er «svært uheldig av hensyn til friluftssinteressene», finner vi dette meget urimelig. Vi viser til våre kommentarer under pkt. 2 foran.

Etter vårt skjønn vil de aktuelle friluftssinteressene bli helt ubetydelig berørt av utbyggingen. Den mest markante påvirkning i nedslagsfeltet skyldes en omfattende skogsdrift med tilhørende veitrafikk og bruken av et stort antall fritidshytter ved Breidvatn/Langevatn.

Vedr. terskelspørsmål viser vi til kap. 12.2 i konsesjonssøknaden.

Den kortvarige, periodiske endring av forsuren som eventuelt kan oppstå i Svartangen ved den omsøkte magasinerings av ca. 5 pst. av årsavløpet, vil neppe bli merkbar i forhold til den som følger av den sure nedbøren i resten av året, og som ikke kan legges utbyggingen til last.

Til de angitte forslag til vilkår vil vi generelt få bemerke at de totalt sett ikke synes å stå i noe rimelig forhold til utbyggingene og skadens omfang.

Til nevnte forslag til vilkår bemerkes:

I

Vi har vanskelig for å skjønne at det i dette tilfelle kan bli nødvendig med noe spesielt jakt- og fiskeoppsyn aht. kraftverkets anleggsvirksomhet.

VK forutsetter at pålegg vedr. fiske, på faglig grunnlag, kun skal avbøte de skader som utbyggingen av Daleelven forårsaker. Det kan bemerkes at mht. å unngå gassovermetning i kraftstasjonens avløpsvann er den forutsatte turbintype (Pelton) svært gunstig.

III

VK har overfor Lardal kommune sagt seg villig til å opprette et *fond for nærings-, fiske- og friluftssinteresser*. Fondet skal dekke også formålet angitt under nærværende pkt. 4. Det vises til vedlagte kopi av vårt tidligere nevnte brev av 20. mai 1988 til Lardal kommune. VK forutsetter derfor at dette punktet i Direktoratets forslag kan sløyfes i vilkårene.

IV

VK vil her forutsette det samme som nevnt ang. pkt. II. Forøvrig vises det til vårt nevnte brev til Lardal kommune.

VI

Kravet om særskilte vannslippinger – ca. 5 m³/sek. i 12 timer, 2 ganger i året, målt ved Dalelvens utløp i Lågen – finner vi må bli urimelig i tillegg til forutsatt vannslipping for badekulpene ved Dalebrua i sommerhalvåret, særlig når magasinkapasiteten bare er på 5 pst. av årsavløpet og dertil undergitt meget restriktive driftsbetingelser. En tapping som krevet av Direktoratet vil medføre problemer med å holde de foreslåtte reguleringsgrenser, særlig om høsten. Produksjonstapet for Daleelven kraftverk vil i tilfelle bli på minst ca.

300 000 kWh pr. år. Dette må også sees i sammenheng med at beregnet årlig flomtap er 5,63 mill. m³ eller ca. 10 pst. av årsavløpet. Også dette flomtapsvannet vil strømme gjennom det naturlige elveleiet.

Til slutt må det anmodes om å få klare begrensninger for de pålegg som blir aktuelle, slik at VK kan vurdere de fremtidige virkninger når selskapet skal ta stilling til de samlede konsesjonsbetingelser.

5. *Samarbeidskontoret for frittstående vassdragsvernegrupper (SAK) 7. april 1988*

VKs behov for ny kraft i årene fremover er angitt i søknaden under kap. 8, og det samme gjelder også VKs dekningsmuligheter. VKs ansvar for å dekke energibehovet i Vestfold fylke gjør det utillatelig for oss å avvente slike ytterligere «avklaringer» som SAK foreslår.

Daleelven-prosjektet har tatt helt ekstreme hensyn til friluftssinteressene, og det er ikke forutsatt «ødeleggelse av villmarksområde» noen steder.

Lardal kommune, som går sterkt inn for friluftssinteresser og turisme, har anbefalt utbyggingen med 16 mot 1 stemme. Se kommentarer under pkt. 12.

6. *Norske Turistforeningers Forbund (NTF) 11. april 1988*

Det er i sammenheng med VKs kommentarer under pkt. 4 foran verdt å merke seg at: «Larvik og Omegns Turistforening finner ikke at denne utbyggingen kommer i konflikt med foreningens interesser.»

Forholdet til verneplan I, II og III synes det ikke nødvendig å gå inn på. NTFs informasjon om nevnte verneplaner er ikke korrekt vedr. verneplan III, siden Daleelven ble tatt ut av verneplanforholdet og overført til Samlet Plan, hvor prosjektet nå er plassert i kategori I.

7. *Riksantikvaren, 14. mars 1988*

VK har ingen bemerkninger til de der foreslåtte konsesjonsbestemmelser, men selskapet går ut fra at det ikke skal bekoste undersøkelser og dokumentasjon ang. kulturminner som ikke blir berørt av utbyggingen.

8. *Fylkesmannen i Vestfold, 19. februar 1988*

Spørsmålet om gassovermetning pga. inn-taket for Garilla er besvart i søknaden under pkt. 4 (side 18), idet det der er forutsatt å installere Pelton-turbin, siden aggregatet må kjøre så vidt strengt etter tilsiget. Det vises forøvrig til søknadens kap. 10 pkt. 14 (side 44).

Garillas potensiale som gyte- og oppvekstområde for sjørret må i tilfelle vurderes også i forhold til forurensningen i bekken og omkostningene ved eventuelle tiltak.

De anførte bemerkninger under avsnittet Naturvern tyder på at en ikke har vurdert virkningen av de årlige flomtapene, beregnet til 5,63 mill. m³ (side 12), når det gjelder spørsmålet om gjengroing av elveløpet. Det vil være urimelig om vannslippingen skal økes ut over det VK har angitt i søknadens kap. 14, pkt. 2.1 (side 53), og særlig når vannstanden i Svartangen skal holdes nær HRV fra 1. juni til ca. 15. oktober.

Vedrørende de botaniske konsekvenser for liene langs Garilla vises det til kap. 15, pkt. 3 i søknaden.

I avsnittet Friluftsliv nevnes vannkvaliteten i badekulpene ved riksvei 8. Det må forutsettes at VK ikke skal pålegges noe ansvar for andres utslipp som krever tillatelse fra SFT.

Det virker som om det i vurderingene i avsnittet Landskap fullstendig er oversett det enkle faktum at hele nedslagsfeltet med bestående kulturminner forblir uberørt av utbyggingen. Videre at hele kraftverket nedenfor inntaket ikke berører de landskapsmessige former utenom tippområdet på Slettestrand. Tippen der vil bli arrondert til en vel innpasset del av dagens terreng i kraftstasjonsområdet. Beskrivelsen i bilag 1 til søknaden, både når det gjelder landskap og virkninger av utbyggingen, må etter dette være mer enn tilstrekkelig for en objektiv vurdering av nevnte virkninger i området, særlig når det er vedlagt 27 fotografier derfra.

Til avsnittet Overføringsanlegg bemerkes at det etter avtale nylig med Lardal kommune er nå 22 kV ledningen forutsatt ført langs nordsiden av 300 kV/400 KV ledningene fra riksvei 8 og nesten opp til den planlagte Lofstad transformatorstasjon. Der skal 22 kV ledningen krysse som jordkabel under 300 kV/400 kV ledningene og føres inn til transformatorstasjonen.

I den lokalitetsbeskrivelsen som er vedlagt Fylkesmannens brev, er det under Verneverdi bl. a. angitt: «Nåværende bruk: Stort sett ubrukt natur». Dette må betegnes som en noe misvisende informasjon vedr. Daleelven kraftverk, idet nevnte beskrivelse ikke omfatter annet enn et påtenkt mindre verneområde ved selve Daleelven. Det foregår forøvrig også i dette område en betydelig skogsdrift og utvikling av skogsbilveinettet.

Videre bemerkes det at fjerning av vann fra Daleelven hverken vil endre de nåværende kvartærgeologiske formasjoner eller Daleelvens «canyon». Den omtalte opplevelsesverdien i nevnte område vil derfor neppe bli synnerlig redusert. Den mest interessante del av området er forøvrig meget vanskelig tilgjengelig og besøkes nok av svært få personer.

9. Oldsakssamlingen. 21. mars 1988

Det er ikke korrekt at Daleelven inngår i de 10 års vernede vassdrag, idet vassdraget er tatt ut av Verneplanen og overført til Samlet Plan, hvor Daleelven er plassert i kat. I.

En eventuell ytterligere undersøkelse av de omtalte 22 steinalderlokalitetene i den nåværende neddemmingssonen i Svartangen bør utsettes til anleggsarbeidene skal påbegynnes. Da vil vannstanden kunne holdes nede i 3–4 måneder av barmarksesongen i to påfølgende år.

En søknad om frigivelse av de berørte fornminner vil bli sendt Universitetet, hvis ikke konsesjonssøknaden kan aksepteres også som slik frigivelsessøknad, se NVEs brev til Oldsakssamlingen 17. juni 1988.

10. Statens forurensningstilsyn (SFT) 29. mars 1988

Det forutsettes at VK ikke blir pålagt tiltak som andre har ansvaret for etter Forurensningsloven.

Pålegg om vannslipping bør ikke overstige det VK har angitt overfor Lardal kommune (kap. 14 i søknaden). Målestedet for dette bør være ved riksvei 8.

SFTs forslag ville i tilfelle medføre et pro-

duksjonstap på ca. 3–4 pst. for Daleelven kraftverk.

11. Faglig utvalg for naturforvaltning.

14. april 1988

Til kapitlet om Reguleringsforslaget kan bemerkes at kraften skal overføres på en ny 22 kV ledning, se pkt. 8 foran.

Når det gjelder kapitlet om landskap og friluftsliv, er det i uttalelsen ikke lagt vekt på det vesentlige, nemlig at hele nedslagsfeltet for kraftverket forblir urørt av utbyggingen. Det er dette som vil ha størst betydning for friluftssinteressene. Terrenget langs elvefaret fra broen over Østliveien og ned til «badeplassen» ved riksvei 8, er lite interessant i denne sammenheng. VK er enig i at det bør anlegges terskler hvor forholdene ligger rimelig tilrette.

Til kapitlet om Botanikk kan bemerkes at den omsøkte HRV er den samme vannstand som hittil har vært vanlig, og at den også fortsatt vil bli det.

Når det gjelder konsekvensene av den omsøkte regulering, er det under kap. Ferskvannsbibliografi påpekt at det ikke foreligger tilstrekkelig erfaringsmateriale for å vurdere disse. Valg av tiltak vedr. fisk i Svartangen bør derfor avvende et par års driftserfaringer.

Til kap. Ornitologi og vilt bemerkes at de påtenkte terskler nedenfor Svartangdammen må forventes å redusere ulempene også for beverbestanden. Det er videre å forvente at den planlagte broen over kanalen ved kraftstasjonen vil opprettholde hjorteviltets bruk av områdene langs Lågen.

12. Lardal kommunes uttalelse. 13. juni 1988 Hva søknaden gjelder

Det er neppe dekning for å si: «Ved siden av det vannkraftpotensialet som utnyttes, vil de verdier Daleelven idag har for distriktet, i alt vesentlig opphøre.»

Daleelven får nemlig beholde hele nedslagsfeltet til kraftverket urørt, og det kan neppe være tvilsomt at dette omfatter en meget betydelig del av nevnte verdier for distriktet.

Kommunens syn på søknaden

De tiltak VK har forutsatt, vil bli gjennomført så langt selskapet finner dette nødvendig, etter samråd med Lardal kommune og aktuelle myndigheter.

Konsesjonsavgifter

For Daleelvprosjektet er det forutsatt en svært lav magasineringsgrad (ca. 5 pst.) og et uhyre restriktivt manøvreringsreglement, alt med sikte på at det skal bli små skader, tap og ulemper for de øvrige brukerinteressene i området. Det ligger således bokstavelig talt i sakens natur at nat.hk.-innvinningen og dermed grunnlaget for konsesjonsavgifter må bli av tilsvarende beskjedent omfang. At man i denne situasjon burde gå til å fastsette en relativt høy konsesjonsavgiftssats for så å si å «kompensere for små skadevirkninger», er et resonnement som for VK virker både ukjent, lite rimelig og vanskelig å følge.

Konsesjonskraft

Et rent faktisk forhold som det vel her også bør opplyses om, er at Lardal kommune er medeier i VK, og at kommunen dermed er sikret sin tilsvarende andel av den totale kraftproduksjonen som VK får gjennom alle sine utbygginger.

Næringsfond

I det tilbud Vk har gitt, og som kommunen har akseptert, er det forutsatt at fondet på 2 mill. kr. skal nyttes til å styrke nærings-, friluftslivs- og fiskeinteressene. Hvis kommunen så ønsker, kan fondet deles opp i et friluftsfond, et fiskefond og et vanlig næringsfond. VK må derfor understreke at selskapet ved sitt tilbud har forutsatt at det ikke skal komme noe næringsfond i tillegg. Dette må sees i sammenheng med de meget små skader som utbyggingen vil forårsake, og de tilbud VK har gitt i sitt brev av 20. mai 1988 til Lardal kommune. Kopi av brevet vedlegges.

Terskler

Terskelspørsmålene vil bli løst i samarbeid med NVEs avdeling for Natur- og landskapspleie. Dette vil da gjelde alle de steder hvor det med rimelighet kan oppnås tilfredsstillende resultater.

Badekulp ved riksvei 8

VK viser til sitt brev av 2. desember 1983 til Lardal kommune – kap. 14 i søknaden.

Misvisende opplysninger i konsesjonssøknaden om kommunale inntekter

De gitte opplysninger om skatte- og avgiftsinntekter er etter vårt skjønn ikke misvisende, og vi antar at det for kommunen ikke vil bety noen nevneverdig forskjell om f. eks. en skattekrone kommer fra et kraftverk, en industribedrift eller en vanlig lønnsinntaker. Kfr. også kommunens ønske om høy konsesjonsavgift.

VK kan ikke påta seg å vurdere hvilke nettobeløp kommunen vil få igjen av de skatter og avgifter som kraftverket blir pålagt. VK vurderer heller ikke hvilke nettobeløp kommunen vil få av de øvrige tilskudd og inntekter fra kraftverket/utbyggingen, som f. eks. av overskuddsstein fra tippmassene på Slettestrand.

1. Fylkesfriluftsnemnda – 8. mars 1988

Fylkesfriluftsnemnda har vurdert ulemper ved en utbygging og sier at disse «ikke er så store at nemnda vil gå imot at prosjektet blir konsesjonsbehandlet».

I pkt. 3 er angitt «at så godt som all vannføring blir borte, og at elveløpet vil gro igjen om ikke særskilte tiltak blir satt inn». VK viser her til sine kommentarer om samme forhold under pkt. 4, VI og pkt. 8 i VKs brev av 3. august 1988.

2. Fylkeskommunen – fylkesutvalget 28. november 1988

Vi har notert at fylkesutvalget – med 10 mot 1 stemme – anbefaler at søknaden innvilges, hvilket betyr at både kommunen (Lardal) og fylkeskommunen Vestfold stiller seg klart positivt til utbygging av Daleelven.

3. Fylkesmannens syn

(Kfr. også pkt. 8 i VKs brev av 8. mars 1988 til NVE, Vassdragsavd.)

Fylkesmannen må ha oversett våre anførsler i søknadsbrevet av 15. januar 1988 vedrørende verdien av den «beredskapsmessige sikring av strøm til visse vitale formål». Det vises i den forbindelse også til VKs brev av 20. januar 1989 til NVs beredskapsavdeling.

Spesielt må vi her peke på krisebehovet for strøm til Vestfold interkommunale vannverks store og svært viktige pumpeanlegg nær Seierstad ved Lågen, ca. 3 mil fra Daleelven kraftverk.

Maksimalt netto effektbehov til pumpene over 22 kV-nettet vil være 3,6 MW.

I Vestfold interkommunale vannverk (VIV) har det tidligere vært vurdert å anskaffe dieselaggregat som reserve for strømforsyningen til pumpene. Anleggsomkostningene for dette vil i tilfelle bli 20–25 mill. kr.

Daleelven kraftverk som beredskapsmessig sikkerhet for strømforsyningen til pumpeanlegget bør derfor tillegges avgjørende vekt. Imidlertid får vel dette ikke fremlegges for detaljert for offentligheten.

Vi er enig med fylkesmannen i at Lardal kommunes anslag over kommunens inntekter fra kraftverket synes for pessimistisk. For øvrig viser vi til siste avsnitt i vårt brev av 3. august 1988.

For oss synes det merkelig at Fylkesmannen synes å ha sett bort fra at hele nedslagsfeltet forblir urørt av utbyggingen, og at det som blir berørt, er mindre vesentlig. I denne sammenheng bør det ellers vises til at vår avtale med Lardal kommune sikrer midler til å fremme friluftsliv og turisme i Lardal.

Når det gjelder omkostningene for utbyggingen, må disse vurderes ut fra at hele kraftmengden leveres direkte til 22 kV fordelingsnettet i Vestfold. Videre bør også verdien av beredskapssikringen tas med i vurderingen.

Når Fylkesmannen vurderer energisituasjonen i landet som usikker, bør dette inkludere også det usikre ved tidsaspektet og prisen for gasskraft. Det kan i denne sammenheng dessuten pekes på de regionale behov, samt at vannkraften ikke forurenser, og at den er stedsevarig. Enhver innføring av vannkraft i energihusholdningen vil erstatte tilsvarende mengder kull, olje, gass, ved e. l.

I dagens situasjon synes det for øvrig nødvendig å peke på at de arbeidsplassene som vil følge med en utbygging, ikke vil medføre uheldig konkurranse om arbeidskraft.

4. Eventuell sløyfing av overføringen fra Garilla

Under konsesjonsbehandlingen har det fra flere hold – deriblant også fra NVE – vært fremmet spørsmål om å sløyfe overføringen av Garilla. I den sammenheng er særlig nevnt vanskeligheter med vann- og kloakkforhold for bebyggelsen ved nedre del av Garilla og med fiskeforhold nær Garillas utløp i Lågen. det er også nevnt fare for gassovermetning gjennom inntaket for Garilla og skadevirkninger for spesiell flora i nedslagsfeltet for samme.

Under hensyn til den rel. beskjedne kraftmengde som Garilla representerer (0,46 GWh) og de nevnte ulemper, vil vi kunne akseptere at overføringen av Garilla trekkes ut av søknaden.

Det beredskapsmessige behovet for reguleringsstabilitet i situasjoner hvor kraftverket eventuelt må forsyne et separat nett, vil da i tilfelle medføre noen mindre endringer i tunnelsystemet. Vi går imidlertid ut fra at dette ikke behøver å betinge noen ny behandling av søknaden.

Etter de beregninger som nå er gjennomført for vurdering av kravet til slik reguleringsstabilitet på separat nett, antar vi foreløpig at det bør sprenge en egen svingesjakt til erstatning for den hittil forutsatte Garilla-sjakten.

Det kan alternativt oppnås reguleringsstabilitet ved å øke tverrsnittet på tilløpstunnelen. Alternativene bør vurderes nærmere når det er innhentet anbud.

Beregnet på samme basis som for kostnadsoverslaget i søknaden vil også totalkostnaden for kraftverket etter dette bli tilnærmet som angitt i søknaden, men produksjonen reduseres som nevnt med 0,46 GWh ved at overføringen av Garilla sløyfes.

5. Minstevannføring i Daleelven

Vurderingen av minstevannføring i Daleelven må ta hensyn til følgende:

- Sløyfes overføringen fra Garilla, vil produksjonen reduseres med 0,46 GWh.
- Kravene fra Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for Naturforvaltning vil i tilfelle medføre produksjonstap på henholdsvis 1,26 GWh og 0,3 GWh.
- Den ekstremt lave magasineringsgraden (ca. 4,9 pst.) og de strengt restriktive manøvreringsbestemmelsene som er forutsatt for Svartangen, vil medføre ekstra flomtap. Ialt vil flomtapet utgjøre ca. 10 pst. av årssvøpet.
- VK har forutsatt nødvendig slipping av vann til badekulpen nede ved riksveg 8.

Etter VKs skjønn vil det være urimelig om pålegg om vannslipping skal overstige det VK har angitt overfor Lardal kommune (kap. 14 i søknaden).

6. Konsesjonssøknad ang. bygging og drift av elektriske anlegg

Spørsmål og uttalelser vedrørende konsesjonssøknaden ang. bygging og drift av elektriske anlegg for Daleelven kraftverk vil bli behandlet, resp. kommentert, i eget brev til Energidirektoratet.

7. Televerkets kabelanlegg

Fra televerkets brev av 17. oktober 1988 vedrørende VKs konsesjonssøknad for el-anlegg noteres at avløpskanalen for kraftverket vil krysse Televerkets kabelanlegg nær Lågen. VK forutsetter å avtale nødvendig omlegging av kabler med televerket.

Fylkesmannen i Vestfold har i sin uttalelse av 27. januar 1989 bedt om at følgende brev datert 18. januar 1989 fra Vestfold Kraftselskap til Fylkesmannen i Vestfold tas med i vurderingen av saken:

«Vi viser til samtale med konstituert fylkesmann A. Pettersen vedrørende Daleelven kraftverks beredskapsmessige betydning og skal her utdype dette forhold noe nærmere.

Daleelven kraftverk er forutsatt å skulle tilkoples 22 kV samleskinnen i Lofstad transfor-

matorstasjon over en ca. 6,6 km lang 22 kV kraftledning.

Lofstad transformatorstasjon, som er planlagt satt i drift høsten 1990, blir bygget for å styrke forsyningen til Larvik og Lardals 22 kV nett i Lågendalen. Det vil der bli installert en 16 MVA transformator for transformering fra 132 kV til 22 kV.

Ved svikt i 132 kV tilførselen til Lofstad og de øvrige transformatorstasjonene i Lågendalen (Kvelde og Gjørdal), noe som ikke er usannsynlig i en krisesituasjon, vil en innmatning fra Daleelven kraftstasjon kunne muliggjøre en begrenset forsyning over 22 kV nettet i Lågendalen.

I denne forbindelse vil vi spesielt peke på at Vestfold Interkommunale Vannverks pumpestasjon ved Seiersted er tilkopledd nevnte 22 kV nett, og at det der ikke finnes reserve for de elektrisk drevne pumpene.

Også under mer normale tilstander vil Daleelven kraftverk kunne gi verdifull støtte til driftssikkerheten av vårt 132 kV hovednett i søndre del av Vestfold. Det er nemlig så at dette nettet er avhengig av et fåtall hovedtilførselsledninger. Hvis det da inntreffer feil på en av dem, vil de øvrige kunne bli momentant overbelastet og i sin tur automatisk falle ut av den grunn. Innmatning fra Daleelven kraftverk vil i en rekke tilfeller kunne hindre at så skjer.

Det forhold at Daleelven kraftstasjon er forutsatt å skulle mate inn på 22 kV nettet i Vestfold, har også betydning for vurdering av utbyggingsprisen, som er beregnet til 3,90 kr./års kWh. Man får nemlig for Daleelvns vedkommende ingen ekstra utgifter til overføring av kraften til Vestfold med t. eks. 132 kV spenning og nedtransformering her i fylket til 22 kV. Men ved utbygging av tilsvarende anlegg i f. eks. Valdres vil ekstraavgiftene til overføring og transformering bli ca. 0,70 kr./års kWh.

Vi håper det vil være mulig å ta hensyn til ovennevnte momenter ved fylkesmannens behandling av vår konsesjonssøknad av 7. mars 1988.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) bemerker:

Søknaden fra Vestfold Kraftselskap (VK) gjelder bygging av Daleelven kraftverk i Daleelva som er en sideelv til Numedalslågen. Søknaden omfatter også regulering av Svartangen samt overføring av øvre del av Garilla. Selve utbyggingen ligger i sin helhet i Lardal kommune i Vestfold.

Hovednedbørfeltet som er på 77,1 km² ligger hovedsakelig i Vestfold fylke. To mindre deler ligger i henholdsvis Telemark og Buskerud fylke. Feltet ligger mellom kote 300 og kote 600, og består av området omkring vannene Kopa, Raudberen, Kolsvatna, Krokvatn, Breidvatn, Langevatn og Svartangen. Samlet middelavløp fra hovedfeltet er 58,4 mill. m³/år.

I Svartangen etableres et magasin på 3 mill. m³ ved at vannet reguleres mellom HRV, kt. 280 og LRV, kote 275,5 (4,5 m). Svartangen er fra 1920-årene regulert for fløtning mellom

kotene 280 og 278 (2,0 m). Magasinprosenten blir bare 5 pst., og magasinet vil derfor vesentlig bli brukt til å ta vare på flomvann. Nedtapping til LRV er kun aktuelt i år med stor forventet snøsmelting. Det tas videre sikte på at vannstanden i magasinet skal holdes 0,3 til 0,5 m under HRV om sommeren. Eksisterende dam må forsterkes, og det er forutsatt installert nye tappeluker i dammen. Det blir også nødvendig med noe kanalisering i Svartangen for å kunne tappe ut deler av magasinet.

Avløpet fra øvre del av *Garilla* tas inn på tilløpstunnelen til kraftverket. Det overførte feltet er på 1,7 km² og har et beregnet årsavløp på 1,1 mill. m³/år. Overføringen vil gi en merproduksjon i Daleelven kraftverk på 0,6 GWh/år i følge Vestfold Kraftselskap.

Daleelven kraftverk vil utnytte fallet mellom magasinet Svartangen og Numedalslågen ved gården Slettestrand nedenfor Vrangfoss. Fallhøyden blir ca. 250 m. I kraftstasjonen er det pga. mulighetene for å kjøre på variabel vannføring valgt en Peltonturbin med maksimal driftsvannføring på 4,5 m³/s. og maksimal ytelse på 9,6 MW. Middelproduksjonen er i søknaden oppgitt til ca. 32 GWh/år. Kraftstasjonen bygges i fjellet like under riksvei 8. Fra utløpstunnelen bygges en kanal med lengde 125 m ut til Lågen.

Vannføringen i *Daleelva* vil bli sterkt redusert. Utenom enkelte flommer vil restvannføringa ved utløpet i Lågen bli ca. 11 pst. av nåværende vannføring. For *Garilla* vil vannføringa ved utløpet bli ca. 64 pst. av dagens vannføring.

I kraftstasjonsområdet vil de utsprengte *steinmasser* (80 000 m³) bli brukt til bygging av vei til kraftstasjonen og ev. annet behov i distriktet. Overskytende *steinmasser* vil bli plassert på innsiden av kraftstasjonsveien mot fjellskråningen. *Steinmasser* fra øvre del av tilløpstunnelen (ca. 1 000 m³) vil bli brukt til utbedring av lokalt veinett.

Den produserte kraften forutsettes overført til Lofstad transformatorstasjon over en ny 22kV luftledning. Denne følger i hovedsak eksisterende 22 kV linje, men får på grunn av eksisterende bebyggelse en annen trase over en mindre del av strekningen. Traselengden er i alt ca. 6 km.

Kostnadene for utbyggingen er av søker oppdatert pr. 1. januar 1987, og oppgitt til 125,0 mill. kr. Utbyggingskostnaden blir tilsvarende beregnet til 3,90 kr./kWh. Overføringen av *Garilla* koster marginalt 4,0 kr./kWh.

Søknaden ble innsendt på et tidspunkt da *Daleelva* ble vurdert i *Verneplan III*. Søknaden ble ikke tatt opp til behandling før etter at prosjektet var avklart i forhold til Verne-

plan III, og senere plassert i kategori I i *Samlet Plan*. (Prosj. 07350 kat. I/gr. 3).

Skader, ulemper og fordeler

De negative virkningene av utbyggingen vil vesentlig være *tørreleggingen av Daleelva*. Ved utløpet i Numedalslågen vil vannføringen utenom enkelte flommer bli ca. 11 pst. av nåværende vannføring. *Daleelvas* nedre del (ca. 600 m) er i dag gyte- og oppvekstområde for laks, sjøørret og bekkeørret, og elvas betydning som gyte- og oppvekstområde vil bortfalle etter utbygging. I *Daleelva* ligger også *Trollfoss* med en høyde på 12 m. *Trollfoss* ligger forholdsvis utilgjengelig i en slags canyon.

Ved riksvei 8 er det en *badeplass* i *Daleelva*. *Badeplassen* vil bli ubrukelig deler av sommeren dersom det ikke ordnes tiltak. Øvre deler av vassdraget vil bli skjemet av tørt elveleie. En beverlokalitet nedenfor Svartangen vil forsvinne.

Reguleringen av *Svartangen* vil få konsekvenser for bunnfaunaen, og innsjøens evne til produksjon av fiskekjøtt reduseres betraktelig. Usikre isforhold sent på vinteren kan medføre fare for elg og rådyr. Eksisterende regulering av *Svartangen* har ikke vært i bruk de senere årene, og en jevnt over høy sommervannstand etter utbygging vil være en landshapsmessig forbedring.

Kanalbyggingen i *kraftstasjonsområdet* vil beslaglegge ca. 3 daa dyrket mark. For øvrig vil det medgå ca. 27 daa mindre verdifull beitemark- og løvskogsområde til vei og steintipp.

Vurderinger av andre

Vi viser til de mange uttalelsene som er referert foran i innstillingen. Noen av momentene i et utvalg av uttalelsene refereres i korthet.

Lardal kommune mener at friluft- og fiskeinteressene i nedre del av *Daleelva* vil bli skadelidende. Kommunen vil likevel ikke motsette seg at konsesjon gis forutsatt at kraftselskapet pålegges å utføre de avbøtende tiltak som er beskrevet i søknaden.

Larvik kommune forutsetter at tapt gyte- og oppvekstområde i *Daleelva* kan erstattes med kunstig utsetting av laks og sjøørret.

Fylkesmannen i Vestfold er på bakgrunn av naturverninteressene og kraftbehovet i tvil om utbyggingen. Dersom konsesjon gis må det legges vekt på å gjøre skadene minst mulig. I tilleggssuttalelse anbefaler fylkesmannen at beredskapsmessige forhold tas med i vurderingen av prosjektet.

Vestfold fylkeskommune anbefaler søknaden innvilget.

Fylkesfriluftsnemnda i Vestfold mener at ulempene ved utbyggingen ikke er så store at det gir grunnlag for å gå mot utbyggingen. Det påpekes at det er viktig å bevare badekulpen ved riksvei 8.

Fylkeslandbruksnemnda i Vestfold går inn for utbyggingen.

Landbruksnemnda i Lardal kommune går inn for utbyggingen, men vil ev. komme tilbake til plassering av anleggsvei og tippmasser i kraftstasjonsområdet. Forøvrig uttrykkes en viss bekymring for faren for drenering og uttørring av områdene over tilløpstunnelen.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) mener hevingen av vannstanden i Svartangen vil virke positivt både for friluftsliv og landskap. DN mener tapet av vannføringen i Daleelva vil virke uheldig for canyon-området og for fisket i de nedre deler av elva. På bakgrunn av at det er en begrenset del av vassdraget som blir berørt, og at de berørte områdene ikke er de mest brukte til friluftsliv, vil DN ikke gå mot at det gis konsesjon. DN forutsetter at det stilles strenge krav til kompensasjonsvilkår.

Statens forurensningsinstans (SFT) uttaler at de forurensningsmessige ulempene som følge av utbyggingen vurderes å bli relativt begrenset. SFT foreslår vilkår om tiltak og oppfølgingsundersøkelser i berørt vassdrag. Videre foreslås at det slippes en minste vannføring til Daleelva på minimum 0,2 m³/s. i perioden 15. mai til 15. september.

Oldsaksamlingen ved Universitetet i Oslo viser til at de 22 påviste steinalderlokalitetene i utvaskingssonen langs Svartangen vil bli frigitt etter forutgående undersøkelse. Vestfold Kraftselskap må imidlertid søke spesielt om dette etter at konsesjon er gitt.

Riksantikvaren påpeker at Daleelva har interessante kulturminner fra tømmerfløting, men har ingen merknader til søknaden utover foreslått standardvilkår.

Norske Turistforeningers Forbund mener at utbyggingen vil redusere verdien av Svartangen som badeplass og utfluktområde. Videre pekes på verdien av Trollfoss og en canyon som er unik i Vestfold. Dessuten hevdes at badekulpen ved riksvei 8 blir tørrlagt sommertid. Forbundet frarår en utbygging av Daleelva.

Vestfold Naturvern og Samarbeidskontoret for frittstående vassdragsvernegrupper går begge mot utbygging av Daleelva. Det vises til kraftbehovet og alternative kraftkilder (gass/enøk). Interessegruppene framhever natur- og verneverdiene i Daleelva for lokalmiljøet og for befolkningen i Vestfold fylke.

NVEs vurdering

Av de innkomne uttalelsene i saken går det fram at innvendingene mot utbyggingen ikke

er særlig store. Av de som har uttalt seg er det naturvernorganisasjonene som går mot utbygging.

Skadene knytter seg i hovedsak til tapet av vannføringen i Daleelva. Det er de nedre deler av Daleelva som har betydning for fisket. En badekulp ved riksvei 8 brukes av lokalbefolkningen og vegfarende. Fisket anses for tapt, mens badekulpen opprettholdes ved tiltak. Fra naturvernhold er særlig Trollfoss med canyon framhevet som enestående i Vestfold fylke. Trollfoss og canyon ligger særdeles utilgjengelig til, og representerer en naturopplevelse kun for et fåtall mennesker. Sett i et noe større område enn Vestfold representerer ikke fossen noe særsyn.

Selve canyon vil bestå etter utbyggingen, og i flomperioder med overløp fra Svartangen vil Trollfoss fortsatt kunne ha en betydelig vannføring.

En stabil høy vannstand i Svartangen anses som en fordel ved utbyggingen.

Overføringen av Garilla vil i gjennomsnitt redusere vannføringen i bekken med ca. 64 pst. målt ved utløpet i Numedalslågen. Ved inntaket er Garilla en liten og tidvis tørr bekk. Overføringen vil ikke medføre skader av noen betydning.

Utbygger har forutsatt at det installeres Pelton-turbin i kraftstasjonen. Pelton-turbiner er generelt dyrere enn francisturbiner av sammenlignbare størrelser. Kraftselskapets begrunnelse for valg av pelton-turbin er at denne turbintypen har bedre virkningsgrad over et større område av driftsvannføringer. Med lite magasin vil det være behov for å kjøre kraftverket på liten driftsvannføring. I uttalelsene er det også pekt på faren for lutovermetting i forbindelse med overføringen av Garilla. Pelton-turbinen er en åpen turbin hvor vannet faller fritt fra skovlene, og ev. gassovermetning blir derved frigjort slik at avløpsvannet ikke blir luftovermettet. Ved valg av francisturbin kan overføringen av Garilla medføre fare for luftovermetning i avløpet fra kraftverket.

NVE har kontrollregnet produksjonen og kostnadsoverslaget for utbyggingen. Middelproduksjonen er beregnet til 31,6 GWh/år med ca. 60 pst. andel vinterproduksjon. Kostnadene er pr. 1. januar 1988 beregnet til 130 mill. kr. Utbyggingskostnaden blir 4,11 kr./kWh. Det regnes 3 års byggetid og 7 pst. rente i byggetiden. Utbyggingen er dyr, og dyrere enn de utbygginger som gjennomføres i dag. Ut fra en rent teknisk/økonomisk vurdering burde derfor utbyggingen utsettes noen år slik at rimeligere prosjekter ble utbygd først.

Overføringen av Garilla vil ha liten innflytelse på de totale kostnader fordi inntaket virker som svingsjakt. Ev. sløyfing av inntaket av Garilla må av stabilitetshensyn kompensere

bilitetshensyn kompenseres med større tum-meltverrsnitt eller annen dempning i tunnel-systemet.

Middelproduksjon hele utbyggingen	31,6 GWh/år
Vinterproduksjon andel ..	60,0 pst.
Kostnader pr. 1. januar 1988	130,0 mill. kr.
Utbyggingskostnad pr. 1. januar 1988	4,11 kr./kWh

Vestfold kraftselskap har i løpet av saksbehandlingen påpekt at Daleelven kraftverk vil ha stor betydning for lokal strømforsyning i en beredskapssituasjon. Vestfold fylke er i dag i stor grad avhengig av kraft tilført fra andre områder overført ved lange tilførselsledninger. I fylket er en del vannforsyningsanlegg avhengige av elektriske pumper. Slike anlegg er sårbare for utfall av strømforsyning, og et kraftverk nært opp til området vil være en ekstra sikkerhet. Fylkesmannen i Vestfold og Beredskapsrådet for kraftforsyningen har bedt om at det legges vekt på disse momentene ved behandlingen av saken. På NVEs forespørsel er det opplyst at alternativ reserve kraftforsyning for vannverkspumper er kostnadsberegnet til over 15 mill. kr.

NVE vil også påpeke at eksisterende dam ved Svartangen er såvidt stor at den underlegges tilsyn av NVE. Dette innebærer at det stilles sikkerhetsmessige krav til dammen. Der-som utbyggingen ikke blir gjennomført må det likevel på noe sikt tas stilling til om damanlegget skal settes i stand eller nedlegges/fjernes. Vestfold Kraftselskap har regnet at istandsetting av dammen med luker vil koste ca. 2,3 mill. kr. Veien over dammen må erstattes og vil gi merkostnader ved ev. fjerning av dammen. Damanlegget er ca. 150 m langt.

Representanter for NVEs administrasjon har foretatt befarings i utbyggingsområdet, og har i den forbindelse konferert med Lardal kommune om saken.

Konklusjon

Daleelven kraftverk med installasjon på 9,6 MW og produksjon på 31,6 GWh er så vidt lite at NVE ikke vil legge strenge samfunnsøkonomiske kriterier til grunn for vurderingen, men vil heller legge vekt på de distriktsmessige vurderingene. De materielle skadevirkningene ved utbyggingen er små, men det er betydelig motstand mot prosjektet fra representanter for naturverninteressene. Prosjektet er relativt kostbart. NVE legger imidlertid betydelig vekt på det sterke påpekte behovet for sikker lokal strømforsyning for viktige samfunnsfunksjoner i Vestfold fylke.

NVE har vurdert de innkomne uttalelser i saken, og finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene og ulempene er mindre enn fordelene ved utbyggingen, jfr. reguleringslovens § 8.

NVE tilrår at Vestfold kraftselskap får tillatelse til utbygging og regulering av Daleelva på de vilkår som følger vedlagt. NVE tilrår også at overføringen av Garilla kan gjennomføres forutsatt at det installeres peltonturbin i Daleelven kraftverk.

Ekspropriasjon og allmannastevning

Vestfold Kraftselskap har søkt om ekspropriasjonstillatelse for manglende rettigheter i forbindelse med reguleringen og utbyggingen. Ekspropriasjon av grunn og rettigheter i forbindelse med regulering av Svartangen og overføring av Garilla skjer i medhold av reguleringsloven. Arealer i forbindelse med bygging av Daleelven kraftverk kan eksproprieres i medhold av vassdragslovens § 62. I forbindelse med byggingen av kraftverket gjelder ekspropriasjonssøknaden 8,5 dekar til varig bruk. Det er inngått avtale med Skien kommune om bruk av ytterligere 33 dekar i området. Det er ikke kommet innvendinger mot ekspropriasjonssøknaden.

NVE anbefaler ekspropriasjonstillatelse gitt for nødvendige arealer i forbindelse med byggingen av selve kraftverket, jfr. vassdragslovens § 62.

Vestfold Kraftselskap har også søkt om tillatelse til å utferdige stevning mot ev. ukjente rettighetshavere ved offentlig kunngjøring i henhold til lov om allmenningssaker av 9. juli 1851.

NVE tilrår at søker får den nødvendige tillatelse til allmannastevning i henhold til lov om allmenningssaker.

Søknad vedrørende elektriske installasjoner og kraftledninger

NVE har mottatt søknad etter elektrisitetsloven av 19. juni 1969 vedrørende de elektriske installasjoner i kraftverket samt 22 kV kraftledning fra kraftstasjonen til Lofstad transformatorstasjon. Kraftlinjen vil i hovedsak følge eksisterende linjetrasé.

Søknaden behandles som egen sak, men skal i henhold til nye rutiner samordnes med vassdragsaken.

Det er ikke framkommet uttalelser angående de elektriske anlegg eller kraftledningen som har betydning for utbyggingen.

Endelig vedtak om de elektriske anlegg og

kraftledningen vil bli fattet av NVE når endelig reguleringskonsesjon foreligger for Daleelva.

Kommentarer til vilkårene

Konsesjonsavgifter og næringsfond, post 2

Lardal kommune har krevd at avgiftssatsen settes opp mot maksimalsatsen som gjelder i dag. Avgiftsgrunnlaget er av NVE forløpig beregnet til ca. 2 100 nat.hk. Det begrensede omfanget av skadene og de høye kostnadene ved utbyggingen burde tilsi en forholdsvis lav avgiftssats, men NVE vil likevel foreslå at avgiftssatsen settes til 18,- kr. pr. nat.hk for kommunen og 6,- kr. pr. nat.hk for staten.

I følge opplysninger fra søker er det avtalt at Vestfold Kraftselskap yter et fond på 2 mill. kr. som Lardal kommune skal disponere fritt. NVE vil peke på de forholdsvis små skadene ved utbyggingen samt de høye kostnadene, og mener at det ikke er rom for et ytterligere større næringsfond til kommunen.

Forsamlingslokale, allmendannende virksomhet m.v., post 9

NVE tilrår at det stilles inntil kr. 20 000 til rådighet for allmendannende virksomhet under anleggsperioden. Forøvrig er posten utformet på vanlig måte.

Terskler m.v., post 12

I flere av uttalelsene bl. fra kommunen er det påpekt behov for terskler i øvre del av Daleelva nedenfor Svartangen, samt behov for tiltak ved badeplass ved riksveg 8. NVE foreslår vanlig terskelvilkår, og forutsetter at tiltak i forbindelse med badeplass ved riksveg 8 inngår i en slik plan.

Naturforekomster, fornminner m.v., post 14

Riksantikvaren har foreslått at standardvilkåret knyttes til konsesjonen. Videre har Riksantikvaren forutsatt at utbygger i medhold av dette vilkåret innenfor en rimelig økonomisk ramme kan pålegges å bekoste undersøkelser og dokumentasjon av kulturminner samt utføre tiltak for å minske skadevirkning for kulturminner. Riksantikvaren forutsetter også at kulturvernmyndighetene forelegges planer for hjelpeanlegg og veier i forbindelse med utbyggingen.

NVE mener at nevnte forhold dekkes av vilkåret, men vil vise til at ev. pålegg må ses i lys av prosjektets økonomi.

Oldsaksamlingen vil frigi steinalderlokalitetene i reguleringssonen ved Svartangen etter en forutgående undersøkelse. Slik frigivelse vil bli gitt etter egen søknad fra utbygger etter at konsesjon er meddelt. NVE ser uttalelsen slik at Oldsaksamlingen ikke motsetter

seg at konsesjon blir gitt. I og med at konsesjon blir gitt vil vernet i h.t. kulturminneloven av de nevnte lokaliteter bli opphevet og egen søknad om dette må derfor i og for seg være unødvendig. Det som gjenstår er et praktisk spørsmål om hvilke registreringer o.l. som søker kan bli pålagt. Dette bestemmes av Miljøverndepartementet som forvalter kulturminneloven.

Manøvreringsreglementet m.v., post 15

Vilkåret har den vanlige form. Det vises til egne merknader vedrørende manøvreringsreglementets innhold lenger bak i innstillingen.

Naturforholdene, post 19

Vilkåret er stort sett i samsvar med forslaget fra Direktoratet for naturforvaltning. NVE foreslår imidlertid å ta ut de deler av DN's foreslåtte vilkår som dekkes av andre poster i vilkårene.

Vi vil påpeke at punkt I inneholder forhold angående forurensning som også inngår i post 20 forurensning. NVE har ikke endret dette, men mener at DN og SFT må bli enige om hvem som har ansvaret angående forurensningsforholdene.

I punkt II c. er tatt ut de forhold som er dekket av terskelvilkåret, jfr. post 12. Det er uheldig at DN stadig gjentar i sine forslag disse forhold som gjennom lang tid og godt innarbeidet praksis tilligger NVEs ansvarsområde. Det vises forøvrig til at det arbeides med en revisjon av disse vilkårene med tanke på klar ansvarsfordeling mellom NVE og DN. Inntil en avklaring foreligger opprettholder vi vår tidligere praksis.

Etter NVEs vurdering vil reguleringen og overføringen ha marginal betydning for forsuringen av vassdraget, og NVE mener at ev. tiltak må begrenses til det som kan dekkes innenfor rammene til det foreslåtte beløp i punkt III nedenfor. Punkt II h. i forslaget fra DN tas derfor ut.

Punkt II i. angående luftovermetning er dekket fullt ut i post 21. NVE viser til kommentarene til post 21 luftovermetning.

NVE støtter DN's forslag punkt III angående årlig tilskudd til kommunen på kr. 15 000,- til opphjør av fisket i kommunen. Som nevnt ovenfor regner vi at ev. kalking av Svartangen dekkes av et slikt tilskudd.

DN's forslag punkt V angående varsling og ev. merking av usikker is, er i hovedsak dekket av post 22, sikringstiltak ved dårlig is.

Vedrørende DN's forslag punkt VI, angående vannslipping vises til manøvreringsreglementet hvor slike pålegg fastsettes.

Forurensning, post 20

NVE har fulgt forslaget fra SFT bortsett fra forslaget vedrørende minstevannføring. Det vises til kommentarer under punktet om manøvreringsreglementet videre i innstillingen.

Luftovermetning, post 21

Tiltak for å undersøke og forhindre ev. skadelig luftovermetning i magasinet og ved utløpet av kraftverket kan være aktuelt, og NVE har tatt med et generelt vilkår om dette. Vilkåret er aktuelt i forbindelse med overføringen av Garilla. Det må bemerkes at risikoen for overmetning i avløpet er liten ved installasjon av Peltonturbin i kraftverket.

Sikringstiltak ved dårlig is, post 22

Området er brukt som utfartsområde også om vinteren og NVE finner det rimelig med vilkår om varsling og ev. merking av farlige områder. DN har påpekt faren for at dyr kan gå i råker og foreslått ev. oppsetting av sperringer. NVE er usikker på virkningen av slike sperringer for dyr. Vilkåret gir imidlertid mulighet for å prøve slikt.

Merknader til manøvreringsreglementet

NVE har utarbeidet forslag til manøvreringsreglement som vedlegges innstillingen. Følgende merknader knytter seg til dette reglementet:

Reguleringer, post 1a

Svartangen har tidligere vært regulert for fløtningsformål. Reguleringen har ligget nede de siste årene. Den planlagte reguleringen utvides i forhold til fløtningsreguleringen, og den har annet formål. Hele reguleringen undergis konsesjon og dekkes av dette manøvreringsreglementet.

Overføringer, post 1b

Overføringen av Garilla er tatt med forutsatt at det installeres Pelton-turbin i kraftverket av hensyn til faren for luftovermetning.

Flomforhold, restriksjoner, minstevannføring, post 2

Av hensynet til brukerinteressene ved magasinet er det foreslått restriksjoner på vannstanden i Svartangen. Forslaget bygger på søkers eget utkast. Magasinet tappes bare ned for å ta i mot vårflommen, og skal ellers ikke ligge lavere enn 0,5 m under HRV. Magasinprosenten er bare 5 pst., og magasinet vil derfor vesentlig bli brukt til å ta vare på flomvann.

SFT har foreslått en minstevannføring på 200 l/s sluppet fra Svartangen i perioden 15.

mai til 15. september. SFT begrunner dette med forurensningsfare i Daleelva ved liten vannføring om sommeren.

DN foreslår at det slippes vann for å opprettholde vannkvaliteten i terskeldammene i perioder med liten avrenning. I tillegg skal konsesjonæren slippe vann slik at vannføringen i Daleelva ved utløpet en gang om våren og en gang om høsten overstiger 5 m³/s i 12 timer. Det foreslås at pålegget om vannslipping tas opp til revisjon etter en prøveperiode på 5 år.

Vestfold Kraftselskap har i søknaden gjort rede for at de etter avtale med Lardal kommune vil slippe vann fra magasinet slik at badeplassen ved riksvei 8 kan opprettholdes. Søker har videre beregnet produksjonstapet for de foreslåtte minstevannføringer fra SFT og DN til henholdsvis 1,26 og 0,3 GWh/år i middel.

NVE vil vise til at utbyggingen totalt vil gi en middelproduksjon på 31,6 GWh/år, og at kostnaden er høyere enn for andre aktuelle utbygginger i dag. På denne bakgrunn vil prosjektet ikke tåle minstevannføringskrav som medfører særlig reduksjon i produksjonen. Det må bemerkes at lite magasin og pålagt høy sommervannstand i perioder vil medføre betydelige vannføringer forbi dammen. Gjennomsnittlig flomtap er av søker angitt til 10 pst. Stor minstevannføring kan i tørre perioder gå utover fyllingen av Svartangen.

Tatt i betraktning at allminnelig lavvassføring er beregnet til 50 l/s, vil NVE foreslå at minstevannføringen settes til 100 l/s i perioden 1. juni til 1. september. NVE legger vekt på at vassdraget om sommeren gis et tilskudd av vann slik at noe liv kan opprettholdes.

NVEs foreslåtte minstevannføring medfører et produksjonstap på ca. 0,5 GWh/år, slik at midlere produksjon i Daleelven kraftverk blir 31,1 GWh/år.

NVE regner med at den foreslåtte minstevannføringen i det vesentlige vil dekke behovet for badevann ved Rv. 8, men regner også med at søkers avtale med kommunen kan gi rom for ytterligere vannslipping i perioder dersom det er nødvendig av henyn til badevannets mengde og kvalitet.

Ytterligere tiltak for å bedre vannkvaliteten i vassdraget bør dersom det er strengt påkrevd søkes løst ved tiltak. NVE mener, med henvisning til vurderingene ovenfor, at det ikke vil være behov for prøveperiode for dette manøvreringsreglementet.

Øvrige merknader

Lardal kommune har påpekt at de distriktsmessige økonomiske fordeler av utbyggingen er angitt for høyt i søknaden. NVE tar ikke stilling til alle de oppgitte tall, men har kon-

statert at avgiftsgrunnlaget er angitt noe for lavt i søknaden. De direkte økonomiske fordeler for kommunen er ikke tillagt vekt i NVEs vurdering av saken.

Landbruksnemnda i Lardal tar forbehold om å komme tilbake til plassering av vei til kraftstasjonen og tipp. NVE har ikke mottatt ytterligere merknader fra landbruksnemnda. Forøvrig vises til vilkårene post 10. (Godkjenning av planer). Landbruksnemnda er videre opptatt av faren for drenering og uttørring av områdene over driftstunnelen. Driftstunnelen ligger dypt, og ev. drenering vil bare finne sted med tømt tunnel, dvs. i anleggsperioden.

Vestfold Naturvern og Samarbeidskontoret for frittstående vassdragsvernegrupper har synspunkter på norsk energi- og miljøpolitikk. NVE vil ikke gå inn på disse spørsmålene her, men viser til vår begrunnelse foranfor å anbefale utbyggingen av Daleelven kraftverk.

NVE's forslag til vilkår for tillatelse for Vestfold Kraftselskap til å foreta regulering av Daleelva i Numedalslågen i Lardal kommune i Vestfold fylke:

«1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den økning av vannkraften som ved reguleringen innvinnes for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 6,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 18,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjenning av Kommunaldepartementet.

3.

(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18, kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversites uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000,-.

5.

(Bruk av norske varer)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for

bestillingen – samt til en pris som ikke med mer enn 10% overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell – 10% – i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25% av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige.

Vilkårene skal praktiseres i samsvar med avtaler med fremmede stater som Norge er bundet av på dette området.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse fra Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15% av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

(Forsikring)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

(Helsetjeneste, m. v.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

(Husrom for ansatte)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og

tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 20 000,– til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

11.

(Veger m. v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprensninger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller å delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Direktoratet for naturforvaltning underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

(Manøvreringsreglement m. v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vannslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000,- for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det of-

fentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18.

(Konsesjonskraft)

De vannfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Fordelingen av kraften bestemmes av departementet.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 pst. av kraftøkningen.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttaksledninger økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til

grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,- pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

19.

(Naturforholdene)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturforholdene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for naturforvaltning:

- a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
- b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
- c. å bekoste tiltak i de berørte vassdrag for å sikre oppgang og produksjon samt for å fremme fiske,
- d. å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,

- e. å anordne sperrer foran inntak og utløp av kraftanleggene,
- f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene,
- g. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,

III

Fra og med det år konsesjonen er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til Lardal kommune på 15 000 kroner.

Beløpet skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjør av fisket i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning.

IV

Dersom Direktoratet for naturforvaltning finner det nødvendig kan konsesjonæren tilpliktes å delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt.

V

Dersom det som følge av kraftutbyggingen og reguleringen oppstår skader som berører naturforholdene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

20.

(Forurensning m. v.)

Utbyggeren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet i forbindelse med overføring av Garilla og utbygging av Daleelven Kraftverk av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget,
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

21.

(Luftovermetting)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE-Vassdragsdirektoratet å utforme anlegget slik at mulighetene til luftovermetting i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetting forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

22.

(Sikringstiltak ved dårlig is)

Konsesjonæren skal ved hjelp av skilt satt opp lokalt, orientere om usikre ispartier i Svartangen. Skiltene skal også inneholde kart der de usikre partiene er avmerket. Råker kan pålegges å bli avsperrert dersom disse vil være spesielt farlige for mennesker eller dyr.

23.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 18 og 23 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,- pr. dag eller kr. 5 000,- for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

24.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.»

NVE's forslag til manøvreringsreglement for regulering av Svartangen m.v. i Daleelva i Numedalslågen:

«1.

A. Reguleringsmagasin

Magasin	Nat.v.st. m.o.h.	HRV m.o.h.	LRV m.o.h.	Reg.høyde m.
Svartangen	278,0	280,0	275,5	4,5

Høydene refererer seg til Statens kartverks kotesystem av 1954.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer

Avløpet fra øvre del av Garilla (1,7 km²) føres inn på driftstunnelen for Daleelven kraftverk. Når kraftverket ikke er i drift kan det overførte vann magasineres i Svartangen.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at naturlige skadeflommer så vidt mulig ikke økes. Flomtapping skal foregå etter instruks som skal godkjennes av det offentlige.

Fra 1. mars tillates vannstanden i Svartangen å synke ned mot LRV forutsatt at den innen 1. juni når et nivå ikke lavere enn 0,5 under HRV, og videre holdes over dette nivå til 1. mars påfølgende år.

I perioden 1. juni til 1. september skal det slippes, uavhengig av restriksjonen ovenfor, en vannføring på 100 l/s fra Svartangen.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperatur, snødybde m. v. observeres og noteres. NVE/Vassdragsdirektoratet kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE/Vassdragsdirektoratet.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

3. Avgitte uttalelser til NVE's innstilling

Vestfold fylkeskommune v/Næringssjefen har i brev av 9. januar 1990 uttalt følgende:

«Det vises til brev fra Olje- og energidepartementet mottatt 30. november 1989 vedrørende uttalelse til ovenstående.

Fristen for uttalelse er satt til 15. januar 1990.

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) tilrår i sin innstilling datert 20. november 1989 overfor Olje- og energidepartementet at Vestfold kraftselskap får tillatelse til utbygging og regulering av Daleelva på de vilkår som følger vedlagt.

NVE legger ikke strenge samfunnsøkonomiske kriterier til grunn for vurderingen, men vil heller legge vekt på de distriktsmessige vurderingene. NVE legger også betydelig vekt på det sterkt påpekte behovet for sikker lokal strømforsyning for viktige samfunnsfunksjoner i Vestfold fylke.

Saken ble behandlet av fylkesutvalget i Vestfold 28. november 1988 under sak FU 303/88A. Det ble fattet følgende vedtak:

«Konsesjonssøknad for Daleelven kraftverk og konsesjonssøknad på bygging og drift av elektriske anlegg for Daleelven kraftverk anbefales innvilget.»

Vestfold fylkeskommune vil gi sin tilslutning til innstillingen fra NVE. Vi vil også peke på at det ut fra den aktuelle sysselsettings-situasjon vil ha betydning at prosjektet blir gjennomført så snart som mulig.»

Lardal kommunestyre har i møte 29. januar 1990 gjort følgende vedtak:

«Det vises til forelagt innstilling fra NVE's hovedstyre av 20. november 1989 til Olje- og energidepartementet.

Lardal kommune har ingen spesielle merknader til innstillingens innhold.»

Landbruksdepartementet har i brev av 10. januar 1990 uttalt følgende:

«Den omsøkte regulering av Svartangen, overføring av Garilla og utbygging av Daleelven kraftverk vil få små landbruksmessige konsekvenser. Vi har ingen merknader til denne siden ved utbygging m.v. i Daleelva.

Steindepot, vei og kraftlinje vil kunne få landbruksmessige konsekvenser. Vestfold Kraftselskap bør samarbeide med landbrukskontoret i Lardal ved valg av depotplassering og vei- og kraftlinjetrase.»

Kommunaldepartementet har i brev av 25. januar 1990 uttalt følgende:

«Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk datert 20. november 1989.»

Miljøverndepartementet har i brev av 20. mars 1990 uttalt følgende:

«Vi viser til Deres oversendelse av NVE's innstilling.

Daleelva er et sidevassdrag i de vide skogstraktene i Lardal på vestsiden av Numedalslågen. Søknaden fra Vestfold Kraftselskap (VK) gjelder utbygging av fallstrekningen mellom det nederste vatnet i vassdraget, Svartangen (ca. 280 m.o.h.), og Numedalslågen på kote 31.

Prosjektet er plassert i gruppe 3 i kategori I i Samlet Plan, økonomiklasse 5. Årlig middelproduksjon er beregnet til 32 Gwh. Av dette er 60 pst. beregnet å være vinterkraft.

Utbyggingen må anses som meget dyr, dyrere enn de utbygginger som gjennomføres i dag. Ut fra en rent teknisk/økonomisk vurdering mener NVE at utbyggingen derfor burde utsettes noen år slik at rimeligere prosjekter ble utbygd først. Prosjektet er imidlertid så lite at NVE ikke vil legge strenge samfunnsøkonomiske kriterier til grunn for vurderingene, men heller legge vekt på de distriktsmessige vurderingene. NVE legger i den sammenheng betydelig vekt på det sterkt påpekte behovet for sikker lokal strømforsyning for viktige samfunnsfunksjoner i fylket. Det tenkes her spesielt på pumpestasjonen for Vestfold vannverk.

Departementet er sterkt i tvil i denne saken. Store naturverninteresser blir berørt ved siden av friluftsliv- og fiskeinteresser. Spesielt må det pekes på Daleelvas betydning som typevassdrag og på de geologiske verneinteressene som knytter seg til canyonen i nedre del av elva.

Når prosjektet dessuten er svært dyrt må det stilles spørsmålstegn ved om ikke tilsvarende investeringer til ENØK-tiltak vil gi bedre samfunnsmessig avkastning til tross for de påpekte beredskapsmessige argumenter.

Direktoratet for naturforvaltning stiller spørsmålstegn ved disse beredskapsmessige argumentene, og foreslår at det gjøres en grundig vurdering av alternative måter å sikre beredskapsen på før det kan gis tillatelse til utbygging.

Departementet vil imidlertid ikke for sin del gå imot at prosjektet realiseres.

Søkeren har i søknaden oppgitt at høydenivået for turbinhullet i kraftstasjonen er valgt under hensyn til Vierød-prosjektet. Planene for dette prosjektet medfører en oppdemning av Lågen. Vierød-prosjektet er imidlertid plassert i Kategori III i Samlet Plan og er således uaktuelt. Nivået for turbinhullet bør derfor senkes slik at man kan få større produksjon.

Vilkår vedr. naturforhold, post 19

Merknadene nedenfor tar utgangspunkt i DN's forslag i høringsuttalelsen av 22. mars 1988 og remsuttalelsen av 16. januar 1990.

NVE har tatt ut DN's forslag ved. biotopfor-

bedrende tiltak under henvisning til at dette dekkes av terskelvilkåret (post 12). DN mener disse forhold bør med i post 19, og viser til at begrunnelsen for dette er å finne i flere tidligere uttalelser til NVE's innstillinger.

Departementet vil vise til at det nå arbeides med en revisjon av vilkårene med tanke på å få en klar ansvarsfordeling mellom NVE og DN. Inntil en slik avklaring foreligger tar departementet til etterretning NVE's syn om at de forhold som DN vil ha inn i post 19 dekkes av terskelvilkåret.

NVE har tatt ut DN's forslag til et punkt II h vedr. tiltak mot forsuring. Dette under henvisning til at utbyggingen vil ha marginal betydning for forsuringen og at evt. tiltak kan finansieres av tilskuddet som vil gis til kommunen for opphjør av fisket.

DN peker på visse forhold som gjør at det er sannsynlig at det vil bli økt forsuring. Det er imidlertid ikke gjort noen faglige vurderinger av hvor stor denne forsuringen vil bli. DN's oppfatning er at når det er usikkerhet omkring virkningene av et inngrep, må vilkårene sikre mulighetene for avbøtende tiltak.

DN peker videre på at intensjonen bak vilkåret om de årlige tilskudd til opphjør av fisket ikke er at slike midler skal brukes til å bøte på skader som følger av reguleringene. NVE's forslag vil derfor føre til et brudd med det som alltid har vært hensikten med denne posten.

Miljøverndepartementet er enig i DN's vurderinger og ber om at direktoratets forslag til post II h tas inn i vilkårene.

NVE har tatt ut punkt V vedr. sikring og merking av usikker is og istedet opprettet en egen post 22 vedr. disse forhold. DN kommer med en lengre begrunnelse for at posten bør utvides ved at det hjemles at konsesjonæren kan pålegges å sende ut informasjon til oppsittere og hytteiere. Departementet viser til DN's uttalelse og støtter forslaget.

Manøvreringsreglementet

SFT foreslo i sin høringsuttalelse at det skulle slippes en minstevannføring på 0,2 m³/s fra Svartangen i perioden 15. mai – 15. september pga. forurensningsfare i Daleelva.

NVE peker på at utbyggingen vil bli dyrere enn for andre aktuelle utbygginger idag og derfor ikke vil tåle minstevannføringskrav som medfører særlig reduksjon i produksjonen. Det pekes også på at lite magasin og pålagt høy sommervannstand i magasinet i perioder vil medføre betydelige vannføringer forbi dammen. NVE konkluderer med å foreslå vannslipp på 0,1 m³/s i perioden 1. juni – 1. september.

Departementet har forelagt NVE's innstilling for SFT. SFT kan akseptere 0,1 m³/s under forutsetning av at det utføres grundige tiltak for å hindre forurensning i vassdraget. På grunn av evt. sen start på høstflom vil imidlertid SFT holde på kravet om minstevannføring fram til 15. september.

Den gjennomsnittlige vannføringen i Daleelva ved utløpet av Svartangen er nå 1,85 m³/s. I de fleste år vil det etter utbygging trolig være overløp over dammen kun i korte perioder om våren og om høsten. Ut fra en totalvurdering aksepterer departementet likevel NVE's forslag til størrelse på minstevannslippet. Dette betyr at elva i hele sin ca. 6 km lengde mellom Svartangen og Lågen blir tilnærmet

tørrlagt det meste av året. Dette vil også gjelde Garilla nedenfor inntaket.

Vi foreslår at vannslippet tas opp til ny vurdering 5 år etter at kraftverket er satt i drift.

DN har foreslått at det slippes spyleflommer. NVE har samme argumentasjon vedr. dette kravet som for minstevannføringen, og foreslår at det ikke slippes spyleflommer.

Departementet støtter i prinsippet DN's forslag om spyleflommer. DN forutsetter at det blir sluppet 2 flommer, hver på 5 m³/s og av 12 timers varighet. Dette ville etter det departementet kan se gitt et produksjonstap på 0,25 Gwh pr. år dersom flommene ble sluppet utenom flomperiodene. Det vil imidlertid som regel de fleste år være naturlige flommer både vår og høst selv etter utbygging. Dersom flomslippet blir lagt til perioder da det likevel er flom i vassdraget, slik DN forutsetter, vil derfor det totale krafttapet pga. vannslipp bli langt lavere enn de 0,3 Gwh NVE oppgir.

Departementet foreslår likevel at man foreløpig lar være å pålegge spyleflommer, men at dette forholdet tas opp sammen med en generell gjennomgang av hele manøvreringsreglementet 5 år etter at kraftverket er satt i drift. Det bør da f.eks. vurderes om minstevannføringen bør gjøres mer fleksibel og om perioden for vannslipp bør kunne innskrenkes.

Tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall

Det kan gis tillatelse til reguleringen etter lov om forurensninger og om avfall § 11 på følgende vilkår:

Regulanten plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet i forbindelse med overføring av Garilla og utbygging av Daleelven kraftverk av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

I manøvreringsreglementet gjøres det følgende endring i forhold til forslaget fra NVE:

Perioden for vannslipp fra Svartangen forlenges til 15. september.»

4. Departementets bemerkninger

Vestfold Kraftselskap har søkt om konsesjon for utbygging, regulering m.v. i Daleelva i Lardal i Vestfold.

Daleelven er en sideelv til Numedalslågen i Vestfold fylke. Den munner ut i Lågen ved Styrvoll, ca. 10 km syd for Svarstad. Vassdraget kommer fra de høyereliggende skogspartier mellom Siljan og Lågendalen. Den største delen av nedbørfeltet ligger i Vestfold fylke.

Prosjektet Daleelven Kraftverk går ut på å utnytte fallet mellom Svartangen og Lågen, ca. 250 m, i en utbygging. Tilløpstunnelen får sitt inntak i Svartangen og føres via en skråsjakt og trykktunnel frem til en kraftstasjon plassert inne i fjell ved Lågen nær Slettestrand. Tilløpstunnelen vil bli ca. 4 km lang.

Det er regnet med en relativt liten regule-

ring, og bare av det ene vannet, Svartangen. Magasinet der vil vesentlig bli brukt til flomdemping. Nåværende regulering av Svartangen er ca. 2 m. Den eksisterende vil bli reparert og forsterket. Vannet er planlagt senket 2,5 m ved at tilløpstunnelen får sitt inntak direkte i vannet.

Avløpet for øvre del av sidevassdraget Garilla forutsettes overført via en loddsjakt til tilløpstunnelen for kraftverket.

Vannføringen i Daleelven vil bli sterkt redusert når utløpet fra Svartangen blir stengt, og vannet ført inn i tilløpstunnelen til kraftverket. Utenom enkeltflommer, vil vannføringen ved utløpet i Lågen bli ca. 11 pst. av nåværende vannføring.

Vannføringen i Garilla vil ved utløpet i Lågen bli ca. 64 pst. av dagens vannføring.

Middelproduksjonen i kraftverket er beregnet til 31,6 GWh med ca. 60 pst. andel vinterproduksjon.

Den samlede byggesum for Daleelven Kraftverk med regulering og overføring er pr. 1. januar 1988 beregnet til 130 mill. kr. Utbyggingskostnaden blir 4,11 kr./kWh. Det regnes 3 års byggetid og 7 pst. rente i byggetiden.

Skadene knytter seg i hovedsak til tapet av vannføringen i Daleelven. Det er de nedre deler av elven som har betydning for fisket. Fisket vil gå tapt.

Få av høringsinstansene har hatt større innvendinger mot at Vestfold Kraftselskap får konsesjon. Det har imidlertid vært stilt spørsmålstegn ved utbyggingsens lønnsomhet. Olje- og energidepartementet viser til at utbyggingen må karakteriseres som dyr. Prinsippet om en mer markedsbasert kraftomsetning taler imidlertid for at det i større grad bør overlates til konsesjonssøkeren selv å vurdere den økonomiske risikoen for de prosjektene som settes i gang.

Konsesjonæren forutsettes å ha det fulle økonomiske ansvar for prosjekter, både i drifts- og investeringsfasen.

Forøvrig legger departementet til grunn at skadevirkningene ved utbyggingen er små. Det tas også i betraktning at kraftverket ligger sentralt i forhold til kraftselskapets kunder og vil ha betydning for lokal strømforsyning i en beredskapsituasjon. Skader og ulemper anses å være av mindre betydning sammenlignet med de fordeler reguleringen og utbyggingen vil medføre.

Olje- og energidepartementet slutter seg forøvrig i det vesentlige til NVE's uttalelse, og tilrår at det gis tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til utbygging og regulering i Daleelva.

I tillatelsen inngår også tillatelse etter forurensningslovens § 11.

Videre tilrås at det gis ekspropriasjonstillatelse, jfr. vassdragslovens § 62.

Tillatelsene foreslås gitt i det vesentlige på de vilkår som er foreslått av NVE.

Departementet har følgende bemerkninger til vilkårene:

Ad pkt. 10 (Godkjenning av planer, tilsyn m.v.)

Landbruksdepartementet uttaler at Vestfold kraftselskap bør samarbeide med landbrukskontoret i Lardal ved valg av depotplassering og vei- og kraftlinjetraé.

Olje- og energidepartementet vil vise til at i følge vilkåret skal planene for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasse forelegges kommunen. Det forutsettes at også landbrukskontoret vil få uttale seg i den forbindelse.

Ad pkt. 19 (Naturforholdene)

NVE har tatt ut DN's forslag til et punkt II h vedrørende tiltak mot forsuring. Etter NVE's vurdering vil reguleringen og overføringen ha marginal betydning for forsuringen av vassdraget. NVE mener derfor at eventuelle tiltak må begrenses til det som kan dekkes innenfor rammen til det foreslåtte årlige beløp i pkt. III på kr. 15 000,- til opphjør av fisket.

Miljøverndepartementet viser til DN's vurderinger om at når det er usikkerhet omkring virkningene av et inngrep må vilkårene sikre mulighetene for avbøtende tiltak. MD ber om at DN's forslag til pkt. II h tas inn i vilkårene.

Olje- og energidepartementet finner å kunne akseptere MD's forslag, men vil understreke at det må kunne påvises en klar årsaks-sammenheng mellom inngrepet og forsuringen for at tiltak skal kunne pålegges.

I samsvar med Miljøverndepartementets anbefaling tas det inn et pkt. 19 II h, med følgende tekst: «å bekoste installasjoner for avsyring av vann dersom reguleringen av vassdragene medfører forsuring og påfølgende forverring av vannkvaliteten.»

Pkt. 22 (Sikringstiltak ved dårlig is)

Miljøverndepartementet mener i likhet med DN at vilkåret bør utvides ved at det hjemles at konsesjonæren kan pålegges å sende ut informasjon til oppsittere og hytteiere.

OED mener i likhet med NVE at pkt. 22 er tilfredsstillende som hjemmel for sikringstiltak ved dårlig is.

Minstevannføring

NVE foreslår at vannslipp på 0,1 m³/s i perioden 1. juni – 1. september. NVE peker på at utbyggingen vil bli dyrere enn andre aktuelle utbygginger i dag, og derfor ikke vil tåle

minstevannføringskrav som medfører særlig reduksjon i produksjonen.

Miljøverndepartementet peker på at SFT i sin høringsuttalelse til NVE foreslo en minstevannføring på 0,2 m³/s i perioden 15. mai – 15. september. Departementet har forelagt NVE's innstilling for SFT. SFT kan akseptere 0,1 m³/s under forutsetning av at det utføres grundige tiltak for å hindre forurensing i vassdraget. SFT opprettholder kravet om minstevannføring frem til 15. september. Miljøverndepartementet støtter SFT's krav.

Olje- og energidepartementet finner å kunne akseptere en forlengelse av slippeperioden som foreslått av MD. OED kan imidlertid ikke se at det er noe behov for å vurdere vannslippet på nytt 5 år etter at kraftverket er satt i drift og går derfor imot MD's forslag på dette punktet.

Miljøverndepartementet støtter i prinsippet DN's forslag om spyleflommer, men foreslår at man foreløpig lar være å pålegge dette. MD forutsetter at dette tas opp sammen med en generell gjennomgang av manøvreringsreglementet 5 år etter at kraftverket er satt i drift.

Olje- og energidepartementet kan ikke se at det i dette tilfellet er noe behov for å vurdere manøvreringsreglementet på nytt etter 5 års drift. OED vil vise til at det i post 4 i manøvreringsreglementet er hjemmel for endringer dersom slippingen medfører skadelige virkninger av omfang for allmene interesser.

Turbinhjulets plassering

Miljøverndepartementet har uttalt at etter som Vierødprosjektet er uaktuelt, bør Vestfold Kraftselskap vurdere å senke nivået for turbinhjulet. Olje- og energidepartementet er klar over at en senking av nivået vil gi en kraftmessig gevinst på et ellers relativt marginalt prosjekt. Departementet vil allikevel ikke fremtvinge noen ekstra investeringer i denne sammenheng. Vestfold Kraftselskap må selv vurdere hvorvidt en slik investering bør gjennomføres. Vestfold Kraftselskap oppfordres imidlertid til å vurdere en nivåsenking nøye.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 gis Vestfold Kraftselskap tillatelse til å regulere Daleelven i Vestfold, på de vilkår som er gjengitt i Olje- og energidepartementets foredrag av 7. september 1990.
2. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3 § 62 gis Vestfold Kraftselskap tillatelse til ekspropriasjon av nød-

vendige arealer til bygging av Daleelven kraftverk på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.

22. Grytten kraftverk.

(Statsregulering for utbygging. Endring av manøvreringsreglement - Mardalsfossen)

Kronprinsregentens resolusjon 28. september 1990.

Stortinget ga den 18. juni 1970 sitt samtykke til statsregulering for utbygging av Grytten kraftanlegg. Ved kgl. res. av 31. juli samme år ble det vedtatt reguleringsbestemmelser i samsvar med Stortingets vedtak. I bestemmelsenes post 20, 2. ledd jfr. manøvreringsreglementet pkt. 2, 2. ledd ble bestemt:

«I de første 10 år etter at anleggene er tatt i bruk, plikter også eieren å holde en vannføring i Østre Mardalsfoss på 3 m³/sek. i juli måned.»

Ved kgl. res. av 22. juni 1990 ble manøvreringsreglementet og reguleringsbestemmelsene endret slik at slippingen nå skal foregå som følger:

«Basert på tilsig fra restfeltene ovenfor sperredammen ved Fossaffelltjern, samt Bruåa overføringstunnel, skal det holdes en vannføring i Mardalsfossen på 2,5 m³/s i perioden 20. juni - 31. juli og en vannføring på 2,0 m³/s i perioden 1. august - 20. august. Utgjør tilsiget mindre enn disse verdier, skal tilsiget i sin helhet slippes i fossen.»

Endringen besto i en utvidelse av slippingsperioden fra en til to måneder, men med et noe lavere pålagt slippingsvolum. Siste setning i den endrede teksten innebar dessuten at minstevannføringen ikke lenger skulle være absolutt dvs. at det ikke kan kreves sluppet vann utover det volum tilsiget til enhver tid utgjør. At man ikke opprettholdt noen garantert nedre grense ved å pålegge slippingen fra magasinet ble av departementet i bemerkningene til resolusjonen begrunnet på følgende måte:

«I nedbørsfattige somre, når tilsiget ikke er tilstrekkelig til at minstevannføringen pålegget kan overholdes, er det et spørsmål om det ikke bør pålegges en plikt til å slippe vann fra magasinet. Etter departementets mening må dette spørsmålet vurderes utifra de samme kriterier som ovenfor - tap i kraftproduksjon, hensyn til turistnæringen samt innvirkning på biologiske forhold i vassdraget. Magasin vann er selvsagt særlig verdifullt for kraftproduksjon i nedbørsfattige somre med tanke på den kommende vintersesong. Det er videre på det rene at den minimale mengde vann

som ville ha tilflytt vassdraget ved pålegg om slipping fra magasinet uansett ville hatt liten betydning for de biologiske forhold i Eira. Det bør videre nevnes at vannføringen også før reguleringen, i nedbørsfattige somre kunne komme ned mot null. Avløpet ved utløpet av Eikesdalsvatn er nemlig bare redusert med 7,2% som følge av reguleringen av Østre Mardalsfoss. Det er etter departementets mening ikke tilstrekkelig tungtveiende grunner til å pålegge slipping fra magasinet.»

Endringen i reglementet ble vedtatt i samsvar med NVEs innstilling. Begrensningen i slippingskravet til bare å omfatte tilsiget ble ikke kommentert av noen intans i forbindelse med de innkomne uttalelser til innstillingen. I etterhånd har det imidlertid kommet sterke reaksjoner fra Nesset kommune på den vedtatt begrensning. Kommunen hevder nå at Mardalsfossen etter den nye begrensningen i reglementet vil kunne tørrlegges helt i nedbørsfattige somre.

På bakgrunn av de etterfølgende reaksjoner har departementet tatt kontakt med Statkraft og NVE for å få en nærmere oversikt over antatt tap for regulanten ved pålegg om slipping av magasin vann. Avrenningstall fra 1959 til 1973 viser at tilsiget i juli måned gjennomsnittlig ville representert en årlig underskridelse på 0,4 mill m³/s i forhold til en pålagt vannføring på 2,5 m³/s. Slipping av magasin vann for å kompensere underskridelsen ville med utgangspunkt i nevnte tall representert et produksjonstap på 0,9 GWh pr. år. En vil kunne få underskridelser også i normalår dersom nedbørmengden eksempelvis kommer senere enn juli måned.

Olje- og energidepartementet har etter dette kommet til at en garantert minstevannføring som skissert kan forsvares ut fra hensynet til turistnæringen og de landskapsmessige forhold.

Olje- og energidepartementet går på denne bakgrunn inn for at manøvreringsreglementet endres slik at den pålagte minstevannføring i juli måned blir absolutt. Manøvreringsreglementet post 2, 2. ledd foreslås etter dette endret til:

«Basert på tilsig fra restfeltene ovenfor sperredammen ved Fossaffelltjern, samt Bruåa overføringstunnel, skal det holdes en vannføring i Mardalsfossen på 2,5 m³/s i perioden 20. juni - 31. juli og en vannføring på 2,0 m³/s i perioden 1. august - 20. august. Utgjør tilsiget mindre enn disse verdier, skal tilsiget i sin helhet slippes i fossen, dog slik at eieren plikter å holde en vannføring på 2,5 m³/s i juli måned.»

Reguleringsbestemmelsenes post 20. 2. ledd endres tilsvarende.

Olje- og energidepartementet

tilråd:

Manøvreringsreglementet for statsreguleringen av Grytten kraftanlegg, fastsatt ved kongelig resolusjon av 18. juni 1970 og 22. juni 1990 endres i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 28. september 1990.

23. Ilan A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer
i Hafslund Metall A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke
12. oktober 1990.

«Det vises til Deres søknader av 7. og 21. mai 1990.

Det opplyses i søknaden av 7. mai 1990 at Ilan A/S har ervervet 2/3 av aksjene i Hafslund Metall A/S. Ervervet er konsesjonspliktig fordi Hafslund Metall A/S innehar kraftleiekonsesjon i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. IV slik bestemmelsen lød før endringene i lov nr. 50 av 29. juni 1990. Endringene medfører at nye avtaler om kraftleie ikke lenger er konsesjonspliktige. Gitte kraftleiekonsesjoner over 5000 kW skal imidlertid fortsette å gjelde frem til utløpet av konsesjonstiden.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 11. januar 1978 gis Ilan A/S konsesjon for erverv av 2/3 av aksjene i Hafslund Metall A/S. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.

I brev av 21. mai 1990 søker Ilan A/S tilsagn om konsesjon ved eventuelt senere kjøp av resterende 1/3 av aksjene i Hafslund Metall A/S. Olje- og energidepartementet gir ikke forhåndstilsagn om konsesjon etter bestemmelsene i industrikonsesjonsloven. Ilan A/S må derfor søke på nytt ved eventuelt erverv av de resterende aksjer i Hafslund Metall A/S.»

24. Stor-Glomfjordvassdragene.

(Statsregulering for utbygging.
Planendring.)

Olje- og energidepartementets samtykke
16. oktober 1990.

«Den foreliggende sak gjelder en søknad av 19. mai 1988 fra Statskraftverkene om tillatelse til å utvide Stor-Glomfjord-utbyggingen med inntakene Vatn 662 og Botteløyrabekken. Det har vist seg lønnsomt å utvide takrenneprosjektet Holandsfjorden syd med to felt som ikke var med i planen av desember 1977.

Søknadne ble sendt Norges vassdrags- og energiverk som avgav sin innstilling 27. februar 1990.

Inntak av Vatn 662 er beskrevet på følgende måte:

«Vatn 662 tas inn ved at overføringstunnelen forlenges ca. 535 m fra inntak Fonndalsbreelv. I tillegg kommer inntakskonstruksjon og eventuell sjakt. Inntaket får grovvaregrind og luke.»

Alternativ 1: Inntak Fonndalsbreelv utføres ved sprengt grøft like under brekant, sjakt ned til overføringstunnelen og sandfang i denne. Adkomst til sandfang skjer via egen tunnel fra Vatn 662, men massene spyles ut nedenfor breen gjennom egen spyletunnel.

Alternativ 2: Overføringstunnelen legges høyere enn i alternativ 1 og kommer i nivå med Vatn 662. For inntak Fonndalsbreelv drives en egen tunnel fra Vatn 662, med inntak under breen. Lengden blir ca. 800 m. Det blir en vei på ca. 150 m fra vatnet og frem til eget påhugg.

Tippmassene tenkes lagt i vatnet. Ved dette alternativet vil vatn 662 fungere som sedimenteringsbasseng for massene som føres med vannet fra inntak Fonndalsbreelv.

Kostnadene ved inntak av Vatn 662 blir noenlunde lik for de to alternativer.»

Inntak av Botteløyrabekken er beskrevet på følgende måte:

«Botteløyrabekken tas inn ved at takrennetunnelen forlenges ca. 130 m. I tillegg kommer avgreining, sjakt og inntakskonstruksjon.»

Søknaden ble av NVE oversendt Fylkesmannen i Nordland, kommunene Meløy og Rødøy, Miljøverndepartementet, Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for Naturforvaltning til uttalelse. Interesseorganisasjoner av ulikt slag fikk også søknaden tilsendt.

Det kom ikke frem vesentlige innvendinger fra noen av høringsinstansene, med unntak av Norges jeger- og fiskeforbund som går imot de nevnte inntakene da det etter deres mening får negative virkninger for fiske og vilt.

Meløy og Rødøy kommuner samt Statens forurensningstilsyn går inn for alt. 2. SFT me-

ner også at det må tas med et generelt vilkår etter forurensningslovens § 11, om tiltak mot forurensing.

NVE konkluderer med følgende:

«NVE mener at de negative virkningene av de omsøkte tilleggsoverføringene er små og begrenset til små områder. Overføringene vil gi ca. 6,7 Gwh/år til en kostnad på 11,9 mill. kr. (1,80 kr/kWh). På denne bakgrunn mener NVE at fordelene ved overføringene er klart større enn ulempene og skadene.

Statkraft har forelagt DN/NINA uttalelsene fra Norges Jeger- og Fiskerforbund og på bakgrunn av tilstanden i bekkene i dag synes de påpekte skadene å være betydelig overdrevet.

På bakgrunn av innkomne uttalelser og de påpekte fordelene ved overføring av Vatn 662 etter alternativ 2, vil NVE tilrå at overføringen gjennomføres etter dette alternativet. Det forutsettes videre at Vatn 662 ikke senkes under dagens naturlige lavvannstand i forbindelse med overføringen.

NVE anbefaler at tilleggsoverføringene godkjennes som planendringer, og at vilkårene og manøvreringsreglementet for utbygging av Stor-Glomfjord-vassdragene også gjøres gjeldende for tilleggsoverføringene. I manøvreringsreglementet for utbyggingen er det imidlertid nødvendig å tilføye overføring av Vatn 662 og Botteløyrabekken under 1.B.b.»

Departementet sendte NVEs innstilling ut til høring til Meløy kommune, Rødøy kommune, Nordland fylkeskommune, Miljøverndepartementet og Finansdepartementet.

Meløy kommune har ikke uttalt seg. De andre høringsinstansene har ingen vesentlige innvendinger til søknaden om planendring. Rødøy kommune mener at 2. alt. for overføring av Vatn 662 er å foretrekke.

Olje- og energidepartementet finner på den bakgrunn å kunne gi samtykke til de omsøkte planendringer. Det forutsettes at vilkårene og manøvreringsreglementet for Stor-Glomfjord-vassdragene også gjøres gjeldende for tilleggsoverføringene.

Departementet vil bemerke at enkelte av høringsinstansene mener at det er knyttet klare fordeler til alt. 2 for overføring av Vatn 662. Statskraftverkene synes ikke å ha noen spesielle motforestillinger mot alt. 2. Da de to alternativer er kostnadsberegnet til omtrent det samme er det ut fra kostnadene ingen grunn til å foretrekke det ene alternativet fremfor det andre.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering om at overføring av Vatn 662 gjennomføres etter alt. 2.

Vedlagt følger kopi av rettet manøvreringsreglement hvor overføring av Vatn 662 og Botteløyrabekken er tilføyd under punkt 1.B.b. Det er dessuten tatt inn noen endringer av navn, feltstørrelser og mindre endringer av inntak av henholdsvis Syd- og Nord- og Øst-overføringene.»

25. Norske Skogindustrier A/S.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Union.)

Olje- og energidepartementets samtykke
26. oktober 1990.

«Det vises til Deres søknad av 4. september 1989.

Det opplyses i søknaden at A/S Follum Fabrikker og Norske Skogindustrier A/S ved fusjonen mellom Forenede Papir og Cellulosefabrikker A/S og A/S Union har ervervet ytterligere 37,2 pst. av A-aksjene og 79,8 pst. av B-aksjene i A/S Union.

Ervervet er konsesjonspliktig idet A/S Union innehar vannfallsrettigheter i henhold til lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I.

Departementet har også fått opplyst at A/S Follum Fabrikker fusjonerte med Norske Skogindustrier A/S 13. oktober 1989. Ved fusjonen skiftet A/S Follum Fabrikker navn til Norske Skogindustrier A/S samtidig som tidligere Norske Skogindustrier A/S skiftet navn til Nordenfjelske Treforedling A/S, og er nå et heleiet datterselskap av nye Norske Skogindustrier A/S. Departementet har på dette grunnlag funnet å gi Norske Skogindustrier A/S som morselskap konsesjon for begge selskapers erverv idet det er dette selskapet som reelt har kontrollen med alle aksjene.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36, bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978, gis Norske Skogindustrier A/S konsesjon for erverv av 37,2 pst. av A-aksjene og 79,8 pst. av B-aksjene i A/S Union. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Buskerud fylkeskommune har bedt om at det settes vilkår om samarbeid om den fremtidige kraftproduksjon i Embretsfoss.

Olje- og energidepartementet peker på at konsesjonen meddeles Norske Skogindustrier A/S som erverver av en andel av aksjene i A/S Union og ikke A/S Union som eier av kraftstasjonen Embretsfoss II. Departementet finner derfor ikke grunnlag for å fastsette vilkår som foreslått av fylkeskommunen i denne konsesjonen. Departementet forutsetter likevel at Norske Skogindustrier A/S som

den betydeligste aksjonær i A/S Union vil gå inn for et eventuelt fremtidig samarbeid med Buskerud energiverk om utnyttelsen av fallene i Embretsfoss. Det er en forutsetning at et slikt samarbeid må ha den nødvendige bedriftsøkonomiske basis fra A/S Unions side.

Departementet gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

26. Aust-Agder Kraftverk.

(Konsesjon for erverv av aksjer i A/S Arendals Fossekompani.)

Olje- og energidepartementets samtykke
13. desember 1990.

«Det vises til Deres søknad av 10. august 1990.

Det opplyses i søknaden at Aust-Agder Kraftverk har ervervet 61 710 aksjer i A/S Arendals Fossekompani. Aust-Agder Kraftverk eier nå 560 605 aksjer i sistnevnte selskap, hvilket utgjør 22,53 pst. av aksjene i dette.

Ervervet er konsesjonspliktig i.h.t. lov av 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) § 36, idet A/S Arendals Fossekompani eier vannfall som er underlagt konsesjon etter samme lovs kap. I.

I medhold av industrikonsesjonslovens § 36 og bemyndigelse gitt ved kgl. resolusjon av 11. januar 1978 gis Aust-Agder Kraftverk konsesjon som omsøkt. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

En gjør oppmerksom på at det i og med ovenstående vedtak ikke er gjort noen endring i tidligere meddelte konsesjoner eller de tilknyttede vilkår.»

27. Bergenshalvøens kommunale kraftselskap.

Reguleringen av Eksingedalsvassdraget m.v. Planendring.

Kronprinsregentens resolusjon av
21. desember 1990.

Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap fikk ved kongelig resolusjon av 4. mars 1966 med senere endringer konsesjon på en rekke reguleringer og overføringer i forbindelse med Evanger kraftverk i Hordaland fylkeskommune. Søknaden om planendring fremlegges for å bringe konsesjonen i pakt med reguleringen slik den i dag fremtrer. Det søkes om at overføringen av Hielva utgår fra reguleringen, da denne overføringen ikke lenger er aktuell. Samtidig søkes det om reduksjon av oppdemningshøydene i Askjelldalsvatn og Kvanndalsatn, og en korrigering av normalvannstand i Kvanngrovatn og i Skjerjevatn.

I denne forbindelse har NVE i brev av 27. februar 1990 avgitt følgende innstilling:

«Fra Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (B.K.K.) er innkommet følgende søknad, datert 17. mars 1989:

«Arbeidene ved Evanger kraftverk er nå avsluttet for de områder som omhandles i konsesjonen av 1. mars 1966 med senere endringer. På enkelte punkt er der avvik mellom den gitte tillatelse og det som er kommet til utførelse.

Søknaden gjelder en korrigering av den gitte konsesjon for å bringe den i samsvar med det som faktisk er bygget.

Bakgrunn:

Ved kgl.res. av 1. mars 1966 fikk kraftselskapet konsesjon på en rekke reguleringer og overføringer i forbindelse med Evanger kraftverk.

Det er senere søkt om 4 planendringer og manøvreringsreglementet er endret for reguleringene i Piksvatn ved kronprinsregentens res. av 14. november 1969, reguleringene i Grødalsvassdraget ved kgl.res. av 25. september 1970, reguleringene av Holskardsvatn er endret ved kgl.res. av 18. januar 1980, og to mindre felt er overført til Holskardsvatn i henhold til tillatelse fra Olje- og energidepartementet av 28. februar 1986.

Etter disse endringene har en følgende reguleringsgrenser i manøvreringsreglementet:

Magasin	Nat. vass- stand kote	Reg. grense		Oppd. m	Senk. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Piksvatn	958,4	960,0	948,0	1,6	10,4	12,0
Volavatn	904,1	934,0	902,0	29,9	2,1	32,0
Grøndalsvatn	760,0	782,0	749,0	22,0	11,0	33,0
Kvanndalsvatn	801,0	810,0	790,0	9,0	11,0	20,0
Askjelldalsvatn	780,8	810,0	750,0	29,2	30,8	60,0
Skjerjevatn	955,0	965,0	945,0	10,0	10,0	20,0
Holskardvatn	845,5	865,5	796,0	20,0	49,5	69,5
Kvanngrovvatn	862,0	867,0	850,0	5,0	12,0	17,0

*Endringene**A Overføring av Hielv.*

Voss kommune gikk i sin tid sterkt imot overføringen, kfr. st.prp. nr. 98, 1964-65, s. 21 pkt. 1.

I proposisjonen s. 30 pkt. 18 er ikke kommunens innvending nevnt, og på s. 38 står at planene ikke har møtt motstand i de berørte kommuner bortsett i fra Modalen kommune.

På dette grunnlag påberopte Voss kommune feil i saksbehandlingen. Kraftselskapet utsatte spørsmålet om overføring av Hielva og har siden latt det ligge.

Selv om overføringen gir billig kraft anser kraftselskapet det som uråd å ta opp igjen saken nå. Det er urealistisk å fremme skjønn for hele Vossovassdraget for å gjennomføre overføringen.

Kraftselskapet søker om at overføringen av Hielva utgår.

B Oppdemningshøyden for Askjelldalsvatn og Kvanndalsvatn.

I vår konsesjonssøknad av 7. juli 1962 var det ikke oppgitt høyder på noen av de 8 bekkeinntakene på driftstunnelen. Det var forutsatt at alle bekkeinntakene skulle ligge godt over HRV i Askjelldalsvatn som var hovedinntaket. Det var heller ikke i detalj redegjort for hvorledes inntakene i Langevatn og Grøndalsvatn skulle utformes da disse magasinene hadde andre HRV og var direkte tilknyttet driftstunnelen.

Under detaljplanleggingen viste det seg at en regulering av Askjelldalsvatn til kt 810 ville medføre betydelige merkostnader til dambygging, både ved Askjelldalsvatn, ved Kvanndalsvatn og i Eide-Fanadalen.

Dessuten ville bekkeinntaket i Torvedalsjern som i dag kommuniserer med høyeste vannstand i driftstunnelen fått vesentlige merkostnader.

Både reguleringen av Kvanndalsvatn og inntaket i Torvedalsjern var dessuten anlegg som ble bygget uten vegforbindelse.

Normalvannstanden i Askjelldalsvatn skal være 779,6. Dette er 1,2 m lavere enn oppgitt i konsesjonssøknaden. Høyden samsvarer med NVE's nivellement.

Det søkes om å få redusere oppdemningshøyden for Askjelldalsvatn og Kvanndalsvatn med 5 m til kt 805,0.

C Kvanngrovvatn.

Kvanngrovvatn var i vår søknad forutsatt å kommunisere med HRV i Holskardvatn.

Med kartmaterialet som eksisterte den gang innebar det 3 m oppdemming fra normalvannstand kt 862 til kt 865.

Nye målinger viser at normalvannstanden i Kvanngrovvatn ligger på 865,4.

Også høydegrunnlaget for Holskardvatn er endret slik at HRV i Holskardvatn ligger på kt 865,5, kfr. kgl.res. av 18. januar 1980. Nødvendig oppdemming i Kvanngrovvatn blir dermed 10 cm.

Terskelen i utslaget ligger på kt 854,0 slik at dette blir laveste regulerte vannstand.

Magasinvolument reduseres med 0,2 mill. m³ til 4,3 mill. m³.

Når det i konsesjonen er gitt tillatelse til 5 m oppdemming til kt 867, skyldes dette en feil fra vår side. Det viser seg at i vårt: Forslag til manøvreringsreglement datert 7. juli 1962 står kt 867 for HRV i Kvanngrovvatn.

D Skjerjevatn.

Nye nivellement har vist at korrekt normalvannstand skal være 954,10.

Øvre og nedre reguleringsgrense blir å justere tilsvarende. Nyere målinger har dessuten vist at disponibelt magasin innenfor de konsederte grenser er 102,8 mill. m³ mot tidligere oppgitt 90 mill. m³.

Magasinforholdene

Når det gjelder magasininkapasiteten i Evanger har endringene ført til følgende:

Reduksjon i Askjelldalsvatn + Kvanndalsvatn 14,0 mill. m³. Reduksjon i Kvanngrovvatn 0,2 mill. m³, totalt 14,2 mill. m³.

Dessuten har, som tidligere nevnt, nye målinger vist at magasinet i Skjerjevatn er 12,8 mill. m³ større enn oppgitt i konsesjonssøknaden.

Totalt har Evanger kraftverk idag 530,5 mill. m³ i magasin.

Magasinprosenten er 74,6 og etter Brakesstad vannmarke gir dette 100% regulering.

Sluttbemerkninger

Etter vårt syn har endringene medført reduserte inngrep og ulemper.

Produksjonen er redusert med 0,6% eller 6 GWh årlig på grunn av redusert fallhøyde.

Dette kan på ingen måte forsvare de betydelige merkostnader de opprinnelige planene ville medført.

Søknaden

I samsvar med dette søkes det om følgende planendringer for Evanger kraftverk.

1. Overføring av Hielv utgår.
 2. Oppdemningshøyden for Askjelldalsvatn og Kvanndalsvatn reduseres med 5 m til kt 805,0.
- På grunn av forskjell i flomstigning ligger overløpet i Kvanndalsvatn på kt 805,5.

- Korrekt normalvannstand i Askjelldalsvatn skal være kt 779,8.
3. Korrekt normalvannstand i Kvanngrovatn skal være kt 865,4. Nedre reguleringsgrense LRV settes til kt 854,0.
- Dessuten må normalvannstanden i Skjerjevatn korrigeres til kt 854,10.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i 4 lokalaviser og har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet. Søknadsdokumentene har videre vært lagt ut til ettersyn på kommunekontorene i Vaksdal og Modalen.

Vaksdal kommunestyre gjorde i møte 22. november 1989 følgende vedtak:

«Ein ser då reguleringsinngrepa som endeleg, og føreset at det ikkje vert gjeve konsesjon for ytterlegare nivåregulering av desse vatna, eller ytterlegare redusering av restvannstanden i Eksingedalsvassdraget.

Vaksdal kommune har elles ikkje merknader til endringane, og rår til at søknaden vert imøtekomen.»

Modalen kommunestyre, enstemmig vedtak i møte 30. november 1989:

«Modalen kommune er oppteken av at dei naturlege vassvegane ikkje vert skipla i for stor grad. Av reguleringsplanen går det fram at Holskarvatn og Kvanngrovatn har same øvre reguleringsgrense (øvre kote). Desse to vatna kommuniserar med kvarandre.

Holskardvatnet har naturleg utløp mot Steinslandsdalen og Kvanngrovatn har naturleg utløp mot Nygard og Krossdalen.

Dersom Holskardvatnet stig over HRV og dette vatnet har direkte tilknytning til Kvanngrovatnet, kan det verta eit stort overløp frå Kvanngrovatnet.

Ein kan då få flaum som er større enn normalt i Krossdalen. Kommunen ber om at den faren vert vurdert og dersom det er naudsynt, vert sett i verk tiltak som kan hindra at det vert skadeflaum fram til hovudvassdraget.

Holskardvatn var hovudmagasin for Modalsvassdraget før overføringa til Askjelldalsvatnet og Evanger. Dette vatnet var ikkje så surt som andre vatn som høyrer til nedslagsfeltet. Til tider har Modalselva så låg p.H. at lakseyngelen dør.

For å retta på dette ynskjer Modalen kommune at det må gå an å sleppa vatn frå Holskardvatn til Modalselva, for å redusera det sure vatnet i vassdraget i dei periodane som det er fare for lakseyngelen.

Til dei andre planendingane har ikkje kommunen noko å merka.»

Hordaland fylkeskommune har i brev av 28. september 1989 uttalt:

«Energifagleg utval i Hordaland hadde saka føre på møte den 11. september 1989 og gjorde slikt vedtak:

«Energifagleg utval har ingen særlege merknader til søknaden.»

Ein har ikkje funne grunn til å leggja søknaden fram for fylkesfriluftsnemnda.»

Fylkesmannen i Hordaland har i brev av 11. desember 1989 vist til ovenstående uttalelser og bemerker:

«Fylkesmannen rår til at løyve til planending ved Evanger kraftverk blir gitt i samsvar med BKK sin søknad av 17. mars 1989. Ein føreset her at tidlegare vilkår for reguleringsløyva blir oppretthaldne. I den grad desse vilkåra ikkje ivaretek eventuell fare for flaumauke ved overløp frå Kvanngrovatn, bør dette punktet takast opp.

I tilknytning til Modalen kommune sitt ønske om slepping av vatn frå Holskardvatn kan visast til at slikt pålegg ikkje er gitt i tidlegare konsesjon og at det ikkje er tilrettelagt for dette ved utforming av reguleringsanlegget som no er bygd. Det vil elles vera vanskeleg å vurdere kor stor ei evt. vassføring frå Holskardvatnet bør vera for at vasskvaliteten i Modalselva skal bli vesentleg betra. Vi finn difor ikkje å kunna reisa krav om evt. endring av reguleringsreglementet for Holskardvatnet på dette tidspunktet.

Det er elles sterkt behov for tiltak mot forureining av Modalselva, og dette spørsmålet er teke opp m.a. under førebuing av ein evt. vassbruksplan for Modalsvassdraget. Det er å vona at BKK som ein sentral brukar av vassdraget og som ved overføring av Holskardvatn har medverka til endring av vasskvaliteten kan ta del i slike tiltak.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 3. januar 1990 uttalt at endringene neppe vil medføre forurensningsmessige ulemper og foreslår derfor ikke vilkår etter forurensningsloven i denne saken.

NVE vil bemerke:

Den foreliggende søknaden har sammenheng med at B.K.K.s utbygging i Teigdals- og Eksingedalsvassdragene ikke i alle deler har vært i samsvar med den plan som lå til grunn for konsesjonen av 1. mars 1966 eller senere planendringstillatelser.

Utbyggingsplanen er fraveket ved tre magasin - Askjelldalsvatn, Kvanndalsvatn og Kvanngrovatn - og ved en overføring - Hielva. For samtlige punkter gjelder at utbyggingen er redusert i forhold til hva konsesjon/planendringstillatelse hjemlet adgang til.

Det kan for øvrig reises spørsmål om konsesjonen vedrørende overføringen og de uutnyttede delene av de tre magasinene fortsatt er gyldig. Departementet forlenget 12. desember 1973 fullføringsfristen med 5 år til frem til 4. mars 1978. Senere er det verken søkt om eller gitt fristforlengelse for de aktuelle delene av utbyggingen.

Magasiner

Askjelldalsvatn er hovedinntak for Evanger kraftverk, mens Kvanndalsvatns avløp tas inn på driftstunnelen. Ved øvre reguleringsgrense kommunsierer vannstandene i de to magasinene. Grunnen til endringene må antas i vesentlig grad å ligge i mangelfullt forarbeid med nivålementer og øvrig oppmåling. Først etter at konsesjon var gitt, ble det under detaljplanleggingen klarlagt at HRV ville komme for høyt i forhold til de opprinnelige planlagte inntakspunktene i en rekke bekker.

Dersom konsederte reguleringshøyder skulle følges, ville dette medføre at det enten måtte bygges høye inntaksdammer i bekkene, eller inntakene måtte legges høyere. Førstnevnte alternativ ville ved siden av betydelige merkostnader også føre til neddemming av områder som ikke tidligere var trukket inn i vurderingen. Sistnevnte alternativ ville innebære at bekkenes nedbørfelter ble sterkt redusert og at tunnallengdene ble øket. Alt i alt ville inntakenes økonomi bli vesentlig svekket.

Når anleggsarbeidet først var igangsatt og avgjørelse måtte treffes, har vi i ettertid for såvidt ikke noe å bemerke til B.K.K.s valg, men vi må beklage at selskapets orientering ikke er fremkommet på et langt tidligere tidspunkt. For begge vatn vil HRV nominelt bli redusert med 5,0 m, men p.g.a. endret høydegrunnlag ved Askjelldalsvatn vil den reelle endringen i terrenget her ikke bli mer enn 3,8 m.

Bakgrunnen for redusert oppdemming ved Kvanngrovatn synes dels å være den samme for de to magasinene som er omtalt ovenfor, nemlig feilaktig høydegrunnlag, dels en følge av en ren skrivefeil i søknaden. Det har fra B.K.K.s side hele tiden vært regnet med at Kvanngrovatn og Holskardvatn skulle kommunisere, mens manøvreringsreglementet opererer med 2 m høyere HRV i Kvanngrovatn.

Modalen kommune frykter at flommer nedenfor Kvanngrovatn kan bli øket ved at vann overføres fra Holskardvatn dersom vannstanden der stiger over HRV. Manøvreringsreglementets post 2 sier imidlertid at «flommer i vassdragene nedenfor magasinene såvidt mulig ikke skal økes». I dette tilfelle er dette mulig ved å stenge tunnelforbindelsen mellom Kvanngrovatn og Holskardvatn ved hjelp av luke eller bjelkestengsel.

Magasinreduksjonene i de tre magasinene utgjør til sammen ca. 14 mill. m³, men da magasinvolumet i Skjerjevatn etter nyere målinger har vist seg å være ca. 13 mill. m³ større enn hva det ble regnet med under konsesjonsbehandlingen, får reduksjonene ingen innvirkning på den totale kraftinnvinningen.

Overføringer

B.K.K. søker om at overføring av avløpet fra et felt på 3,5 km² i Hielva (Mykjedalsvatn) må bortfalle. Selskapet hevder at Voss kommune i sin tid gikk sterkt mot denne overføringen, men at denne motstanden ikke er nevnt i proposisjonen om Evanger-utbyggingen (st.prp. nr. 98 for 1964-65).

Påstanden er ikke korrekt. Alle som hadde med saken å gjøre den gang, var klar over at Voss' protest i alt vesentlig gjaldt overføring av Sendo-Grungen, som som kjent inngikk i B.K.K.s opprinnelige planer, jfr. proposisjonen s. 5. Videre kan nevnes at da Voss kommunale elektrisitetsverk 26. august 1963 sendte inn søknad om reguleringer som til dels omfattet samme vassdrag som B.K.K.s søknad, gikk det klart frem at Voss ikke regnet med Mykjedalsvatn. I selve søknaden har elverket nemlig anført: «Voss har sagt seg samtd i at Mykjedalsvatn vert overført til Evanger Kraftverk».

Når B.K.K. i den foreliggende søknaden uttaler at Voss kommune har påberopt saksbehandlingsfeil i Evanger-saken, er dette i og for seg riktig. Høyesterettsadvokat Erik Bryn tok saken opp i brev av 9. desember 1967 og antydte rettssak dersom ikke Hovedstyret for NVE kontaktet B.K.K. og søkte utvirket at selskapet samtykket i at overføringen av Mykjedalsvatn utgikk. Etter at det i brev herfra 27. desember 1967 ble redegjort for de faktiske forhold, har vi imidlertid ikke hørt mer fra Voss' side.

Ovenstående tyder likevel på at kommunen har endret oppfatning siden 1963, og vi innser at B.K.K. er betenkt på å gå i gang med overføring mer enn 23 år etter at konsesjon ble gitt. Videre må nevnes at Vossovassdraget inkl. Strondavassdraget, som Hielvi m/Mykjedalsvatn er en del av, ble vedtatt varig vernet mot kraftutbygging i 1986.

Sammenholdt med de øvrige reguleringene og overføringene i konsesjonen av 1966, som gir en kraftøkning på ca. 210 000 nat.hk., blir økningen fra Mykjedalsvatn relativt beskjeden, ca. 2500 nat.hk. Vatnet er uregulert. Tilløpet er ca. 8 mill. m³ pr. år og representerer ca. 15 GWh.

NVEs vurdering:

Ingen av de instansene som har uttalt seg, har hatt innvendinger mot søknaden. Slik forholdene ligger an, finner heller ikke NVE å ville gå mot at B.K.K.s søknad blir imøtekommet.

Vi tilrår derfor at post 1 i gjeldende manøvreringsreglement blir endret slik at den vil lyde som vist i vedlagte utkast. I utkastet er innarbeidet de to planendringene som er blitt godkjent i senere tid, nemlig overføring av to

bekker i Askjelldalen (28. februar 1986) og overføring av Kaldeåa til Volavatn (12. august 1988). Som det vil fremgå, foreslår vi en noe endret formulering og plassering av førstnevnte overføring. Videre er reguleringsgrensene ved Skjerjevatn redusert med 0.9 m som følge av at høydegrunnlaget er endret, men dette innebærer ingen fysiske endringer ved magasinet.

Ellers finner vi grunn til å understreke at forarbeidene forut for konsesjonssøknadene synes å ha vært mangelfulle og at det ikke har vært gjennomført nødvendig kontroll fra utbyggernes side. Også B.K.K.s manglende oppfølging administrativt etter at de forskjellige feilene ble oppdaget, er kritikkverdig. Vassdragstilsynet har allerede i 1972-73 - i

forbindelse med teknisk godkjenning av anleggene - hele 4 ganger dels pekt på de aktuelle problemstillingene, dels bedt om at det måtte søkes om nødvendige planendringer. Tilsynets bemerkninger ligger ved saksdokumentene. Etter at disse henvendelsene ikke gav noe resultat, tok NVE saken opp i 1985, men først våren 1989 forelå søknad i en slik form at den kunne tas opp til ordinær behandling.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i NVEs råd 26. februar 1990. Rådet sluttet seg enstemmig til NVEs anbefaling.»

NVEs forslag til manøvreringsreglement for Eksingedalsvassdraget m.v.

«1.

A. Reguleringsmagasiner.

	Nat. vst.	Reg. øyre	grense nedre	Oppd. m	Senking m	Reg. høyde m
Piksvatn	958,4	960,0	948,0	1,6	10,4	12,0
Volavatn	904,1	934,0	902,0	29,9	2,1	32,0
Grøndalsvatn	760,0	782,0	749,0	22,0	11,0	33,0
Kvanndalsvatn	801,0	805,0	790,0	4,0	11,0	15,0
Askjelldalsvatn	779,6	805,0	750,0	25,4	29,6	55,0
Skjerjevatn	954,1	964,1	944,1	10,0	10,0	20,0
Holskardvatn	845,5	865,5	796,0	20,0	49,5	69,5
Kvanngrovvatn	865,4	865,5	854,0	0,1	11,4	11,5

Vassøyane og Raubergvatn heves permanent til kote 865. Øvre Sødalsvatn kan senkes til kote 926 i flomdempningsøyemed.

Høydene referer seg til NVEs vassdragsnivellment.

Samtlige dammer utføres med faste overløp. Vannstanden i de enkelte vatn stiger derfor noe over øvre reguleringsgrense under flom. Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer

a. Steinslandsvassdraget:

Kvanngrovvatn med et nedbørfelt på 4,4 km² og Øvre Sødalsvatn med et nedbørfelt på 4,0 km² og Øvre Sødalsvatn med et nedbørfelt på 4,0 km² overføres til Holskardvatn.

Holskardvatn med et nedbørfelt på 29,0 km² (+32,1 km² fra andre felt) overføres til Askjelldalsvatn.

b. Eksingedalsvassdraget:

Vassøyane med et nedbørfelt på 21,3 km² og to bekker i Askjelldalen med nedbørfelt på

henholdsvis 1,0 km² og 1,4 km² overføres til Holskardvatn.

Følgende felt overføres til driftstunnelen for Evanger kraftverk: Kvanndalen 8,1 km², Eitro 3,6 km², Langevatn 18,9 km², Grøndalen 12,6 km², Torvedalen 9,9 km², Kvitenosdalen 11,7 km², Loneelva 8,1 km² og Sødalen 6,9 km².

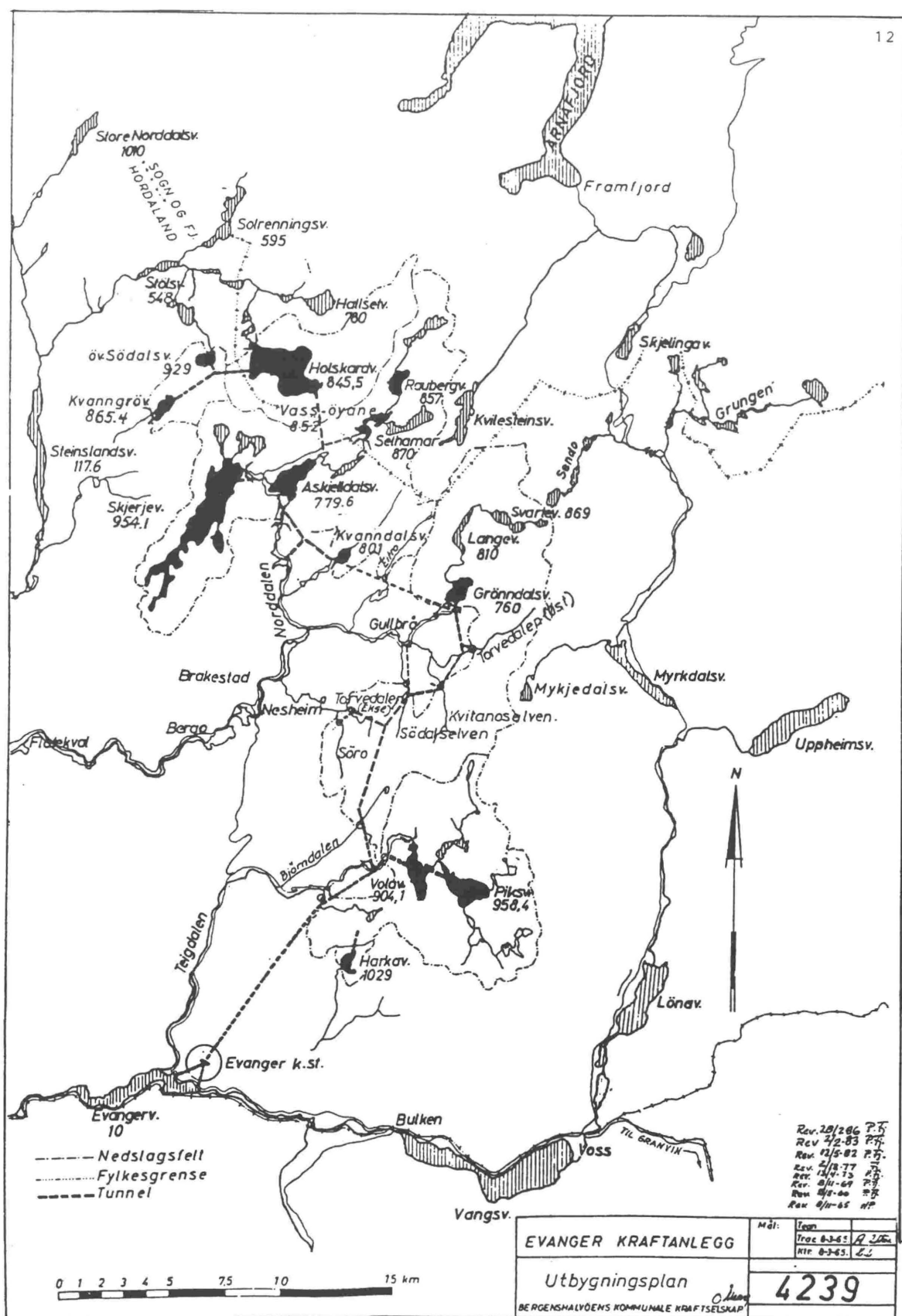
c. Teigdalsvassdraget:

Følgende felt overføres til driftstunnelen for Evanger kraftverk: Bjørndalen 4,5 km², Eide-Fannadal med Volavatn og Piksvatn 50,4 km² og Grasdalen 6,6 km² (+2,3 km² fra Tverrelva).

Kaldeåa med et nedbørfelt på 3,5 km² overføres til Volavatn.

d. Tverrelva:

Harkavatn med et nedbørfelt på 2,3 km² overføres via Grasdalen til driftstunnelen for Evanger kraftverk.»

Hovedstyrets innstilling har vært forelagt følgende instanser til uttalelse:

Rådmannen i Vaksdal kommune har i brev av 25. mai 1990 uttalt følgende:

«Kommunestyret gjorde slikt vedtak: Vaksdal kommunestyre har handsama skriv av 7. mars 1990 frå Olje- og energidepartementet, vedk. BKK sin søknad og Norges vassdrags- og energiverk sin innstilling om planendring av reguleringa av Eksingedalsvassdraget.

Kommunestyret har ikkje merknader til NVE sin innstilling av 27. februar 1990.»

Ordføreren i Modalen kommune har i brev av 4. april 1990 gitt følgende uttalelse:

«Innstilling frå Norges vassdrags- og energiverk dagsett 27. februar 1990, vedk. overnemde sak.

Ein har ikkje funne grunn til å leggje innstillinga fram som sak for kommunestyret.

Modalen kommune har ikkje andre merknader til saka enn dei som kom fram i K-sak 58/89 - kommunestyremøte 30. november 1990.»

Fylkesrådmannen i Hordaland har gitt følgende uttalelse i brev av 12. mars 1990:

«Ein viser til brevet dykkar av 7. mars 1990. Like eins viser ein til uttale frå Energifagleg utval i Hordaland i møte den 11. september 1989.

Hordaland fylkeskommune har ingen merknad til Dykkar innstilling, datert 27. februar 1990.»

Miljøverndepartementet har i brev av 30. mars 1990 gitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 7. mars 1990 vedlagt NVEs innstilling i saken.

Departementet har ingen merknader til at søknaden om planendring imøtekommes.»

Norges vassdrags- og energiverk har i brev av 16. mars 1990 til orientering oversendt kopi av brev fra Direktoratet for naturforvaltning av 23. februar 1990. Brevet fra Direktoratet for naturforvaltning lyder som følger:

«Vi viser til brev fra NVE datert 19. mai 1989 vedlagt søknaden fra BKK.

DN har ingen bemerkninger til at søknaden imøtekommes.»

Departementets bemerkninger:

Bergenshalvøens kommunale kraftselskap (BKK) fikk ved kgl. res. av 4. mars 1966 tillatelse til å foreta reguleringer og overføringer i Eksingedalsvassdraget m.fl. i forbindelse med bygging av Evanger kraftstasjon i Hordaland fylke m.m. Tillatelsen ble gitt i medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14.

desember 1917 nr. 17. Det har senere blitt gitt tillatelse til en rekke planendringer.

Den foreliggende søknad gjelder endringer av den gitt konsesjon for å bringe den i samsvar med de regulerigner som faktisk er utført. Endringene medfører redusert utbygging i forhold til de tillatelser som er gitt.

Olje- og energidepartementet vil i likhet med NVE peke på at det kan reises spørsmål om konsesjonen vedrørende de utnyttede delene fortsatt er gyldig. Departementet finner det ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette spørsmål da saken likevel må behandles for å få foretatt de nødvendige endringene i manøvreringsreglementet.

Det søkes om at overføring av avløpet fra et felt på 3,5 km² i Hielva (Mykjedalsvatn) bortfaller. BKK har anført motstand fra Voss kommune etter at tillatelsen ble gitt. NVE innser at BKK er betenkt på å gå i gang med overføring så lang tid etter at konsesjon er gitt. Videre viser NVE til at Vossovassdraget inkl. Strondavassdraget, som Hielvi m/Mykjedalsvatn er en del av, ble vedtatt varig vernet mot kraftutbygging i 1986.

Det søkes også om endringer i oppdemningshøydene i Askjelldalsvatn og Kvanndalsvatn, samt om korrigering av normalvannstandene i Askjelldalsvatn, Kvanngrovatn og Skjerjevatt. Det søkes videre om korrigering av nedre reguleringsgrense LVR i Kvanngrovatn.

Departementet viser til at ingen av høringsinstansene har noe å bemerke til korrigeringene av reguleringene. Departementet vil imidlertid i likhet med NVE bemerke konsesjonærens forhold til gjennomføring og oppfølging av konsesjonen. Departementet vil særlig fremheve den manglende administrative oppfølging etter at uoverensstemmelsene ble oppdaget og påpekt. Dersom planleggingen av et prosjekt viser seg å være utilstrekkelig er det konsesjonærens ansvar senere uoppfordret å sørge for å bringe forholdet i orden.

Departementet gir med disse bemerkninger sin tilslutning til NVEs innstilling og utkast til manøvreringsreglement.

Dette medfører følgende endringer:

Oppdemningshøyden for Askjelldalsvatn reduseres nominelt med 5 meter til kote 805,0. Den reelle endringen i terrenget er bare 3,8 meter da normalvannstanden korrigeres til kote 779,6.

Oppdemningshøyden for Kvanndalsvatn reduseres med 5 meter til kote 805,0.

Normalvannstanden i Kvanngrovatn korrigeres til kote 865,4. Nedre reguleringsgrense (LRV) settes til kote 854,0.

Normalvannstanden i Skjerjevatn korrigeres til kote 854,1. Øvre og nedre reguleringsgrense justeres tilsvarende.

Overføringen av avløpet fra et felt på 3,5 km² i Hielva utgår.

I utkastet til manøvreringsreglement er også innarbeidet to tidligere godkjente planendringer, overføring av to bekker i Askjelldalen og overføring av Kaldeåa til Volavatn.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Manøvreringsreglementet for Eksingedalsvassdraget m.v. fastsatt ved kognelig resolusjon av 4. mars 1966, endres i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 21. desember 1990.

28. Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S.

(Konsesjon for erverv av samtlige aksjer i Nyset-Steggje Kraft a.s.)

Kronprinsregentens resolusjon 21. desember 1990.

1. Innledning.

Ved kongelig resolusjon av 26. juni 1981 fikk Årdal og Sunndal Verk A.S. (ÅSV) – senere Hydro Aluminium a.s. – tillatelse til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune. Tillatelsen ble gitt på vanlige vilkår, bl. a. om avgivelse av konsesjonskraft, hjemfall av anleggene til staten ved konsesjonstidens utløp og vanlige konsesjonsavgifter m. m. Tillatelsen ble gitt for 60 år.

Hensikten med kraftutbyggingen var å skaffe energi til en planlagt utvidelse av aluminiumsproduksjonen i Årdal, men etter et fall i aluminiumsprisene høsten 1981 realiserte ÅSV utbyggingen basert på en avtale med Akershus energiverk (AEV) og daværende Østfold Kraftforsyning (ØK) om salg av kraften for et tidsrom av 15 år. ÅSV foresto utbyggingen og driften av anlegget gjennom et heleiet datterselskap – Nyset-Steggje Kraft a.s. Ved kgl. resolusjon av 2. desember 1983 fikk Nyset-Steggje kraft a.s. tillatelse til å erverve ÅSVs fallrettigheter på samme vilkår som i konsesjonen fra 1981. Tillatelse til regulering ble samtidig overført Nyset-Steggje Kraft a.s. på uendrede vilkår.

Det er inngått avtale om at AEV og Østfold Energiverk a.s. (ØE) skal overta Nyset-Steg-

gje Kraft a.s. ved erverv av to aksjer som utgjør samtlige aksjer i selskapet.

Kjøperne stiller som vilkår for overtredelsen at de får konsesjon uten hjemfall, og at det ikke fastsettes nye og endrede vilkår som er mer tyngende enn dagens. Det blir videre hevdet at forutsetningen fra 1986 om at kraften fra tilleggsreguleringen (65 GWh) skal benyttes til aluminiumsproduksjon i Årdal, må bortfalle ved meddelelse av den nye konsesjon.

Fullt utbygget er nettoproduksjonen i Nyset-Steggje Kraft a.s. i middel beregnet til 395 GWh/år.

2. Norges Vassdrags- og energiverks innstilling.

Norges Vassdrags- og energiverk (NVE) har ved brev av 22. juni 1990 avgitt følgende innstilling i saken:

«Ved brev av 27. desember 1989 fra OED fikk NVE oversendt søknad av 18. desember 1989 fra advokat Erik Samuelsen angående ovennevnte sak.

Søknaden var skrevet på vegne av Akershus fylkeskommune v/Akershus Energiverk (AEV) og Østfold Energiverk A/S (ØE), og var slik:

«På vegne av Akershus fylkeskommune v/Akershus Energiverk (AEV) og Østfold Energiverk A/S (ØE) søkes herved om konsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 kap. 1 på erverv av samtlige aksjer i selskapet Nyset-Steggje Kraft a.s. (NSK), samt om endringer av vilkårene for NSKs ervervs- og reguleringskonsesjoner av 26. juni 1981, 2. desember 1983 og 8. august 1986 slik at konsesjonstiden settes ubegrenset og således uten hjemfallsvilkår.

Til belysning av den konsesjonsrettslige situasjon opp til i dag vedlegger jeg følgende materiale:

Bilag 1: Tillatelse for Årdal og Sunndal Verk A.S. til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune, meddelt ved kgl. resolusjon av 26. juni 1981.

Bilag 2: Brev fra Olje- og energidepartementet til Årdal og Sunndal Verk A.S. av 19. desember 1983 vedrørende tillatelse gitt ved kgl. resolusjon av 2. desember 1983 for et datterselskap av ÅSV til å erverve ÅSVs fall- og reguleringsrettigheter i Nyset-Steggjevassdraget.

Bilag 3: Tillatelse for ÅSV Nyset-Steggje Kraft A/S til å foreta tilleggsregulering og tilleggsutbygging i Nyset-Steggjevassdragene, fastsatt ved kgl. resolusjon av 6. august 1986, samt «Vilkår for tillatelser for ÅSV Nyset-Steggje Kraft A/S til erverv og reguleringer i Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune», fastsatt ved kgl. resolusjoner av 26. juni 1981, 2. desember 1983 og 8. august 1986.

Kjøpekontrakten mellom AEV, ØE og Hydro Aluminium a.s. ble inngått 19. juni 1989. Jeg vedlegger et eksemplar av avtalen med vedlegg. Avtalen ble godkjent i ØEs generalforsamling 10. november 1989 og i Akershus fylkesting 14. s. m.

Bilag 4: Avtale mellom Akershus fylkeskommune, Østfold Energiverk A/S og Hydro Aluminium a.s. 19. juni 1989.

Til nærmere begrunnelse for konsesjons-søknaden skal bemerkes:

1. Avtalepartene. Sakens bakgrunn.

Hydro Aluminium a.s. er tidligere Årdal og Sunndal Verk a.s. (ASV) som i forbindelse med en sammenslåing forandret navn 1. november 1986. AEV er et kraftselskap som er heleiet av Akershus fylkeskommune. ØE er et aksjeselskap hvor Østfold fylkeskommune og samtlige primærkommuner i Østfold er aksjeeiere. ASV ble ved kgl. resolusjon av 26. juni 1981 meddelt konsesjon til erverv og regulering av Nyset-Steggje-vassdragene i Årdal kommune (bilag 1).

Den opprinnelige hensikt med kraftutbyggingen var å tjene en planlagt utvidelse av aluminiumsproduksjonen i Årdal. Etter et kraftig fall i aluminiumsprisen høsten 1981 realiserte ASV utbyggingen basert på en avtale med AEV og daværende Østfold Kraftforsyning om salg av kraften. ASV foresto utbyggingen og driften av anlegget gjennom et heleiet datterselskap, Nyset-Steggje Kraft a.s.

Ved kgl. resolusjon av 2. desember 1983 (bilag 2) fikk NSK tillatelse til å erverve Årdal og Sunndal verks fallrettigheter i Nyset-Steggje-vassdragene på samme vilkår som fastsatt i ASVs ervervskonsesjon av 26. juni 1981. Tillatelse gitt ASV for regulering av Nyset-Steggje-vassdragene ble samtidig tillatt overført til NSK på uendrede vilkår.

Samarbeidet mellom partene er frem til i dag basert på betingelser i en rammeavtale av 13. januar 1984 og en kraftleiekontrakt av 15. mai 1987.

Med bakgrunn i den utvikling som senere har funnet sted, herunder sammenslåingen av ASV og Norsk Hydro A/S' aluminiumsaktiviteter, er partene blitt enige om at AEV og ØK overtar selskapet NSK fra selgeren på de vilkår som nærmere følger av avtalen av 19. juni 1989 (bilag 4).

Etter avtalens pkt. 2 erverver kjøperne to aksjer i NSK som utgjør samtlige aksjer i selskapet. Selskapets aksjekapital er på kr. 206 600 000,- fordelt på 2 aksjer, hver pålydende kr. 103 300 000,-. Selskapets vedtekter er for tiden under revisjon og vil bli ettersendt så snart endringen er vedtatt på ekstraordinær generalforsamling.

2. Beskrivelse av Nyset-Steggje kraftanlegg

Jeg vedlegger en kortfattet beskrivelse av kraftanlegget, utarbeidet av Hydro Aluminium A.S. Beskrivelsen er som det vil sees inndelt i 7 hovedpunkter:

- Beliggenhet og vassdrag (pkt. 1)
- Dammer, magasiner (pkt. 2)
- Tunneler, bekkeinntak (pkt. 3)
- Kraftstasjoner (pkt. 4)
- Pumpestasjoner (pkt. 5)
- Kraftproduksjon (pkt. 6)
- Kraftlinjer (pkt. 7)

Bilag 5: Hydro Aluminiums beskrivelse: Nyset-Steggje Kraftanlegg, datert 1. desember 1989 vedlagt to konsesjonstegninger.

3. Konsesjonsvilkårene

Jeg viser til avtalens (bilag 4) pkt. 5. Kjøperne har satt som vilkår for sitt erverv av aksjene at de får konsesjon uten hjemfallsrett, og at NSK meddeles hjemfallsfri konsesjon på fall og øvrige rettigheter. Kjøperne forutsetter også at det ikke fastsettes nye eller endrede konsesjonsvilkår som er mer tyngende enn dagens vilkår.

Jeg minner i denne forbindelse om at begge kjøpere er heleiet av norske kommuner og fylkeskommuner, hvoretter konsesjon etter vanlig praksis blir gitt på ubegrenset tid, jfr. industrikonsesjonslovens § 4, 1. og 3. ledd.

Til anmodningen om endringer i NSKs ervervs- og reguleringskonsesjoner på en slik måte at konsesjonstiden settes ubegrenset og således uten vilkår om hjemfall skal særskilt bemerkes:

Konsesjonssøkerne minner i denne forbindelse om at Stortinget 19. desember 1988 samtykket i at Kongen kan endre konsesjonsvilkårene for Niingen Kraftlag A/S slik at kraftlagets konsesjon går over til å gjelde på ubegrenset tid under forutsetning av at kraftlaget forplikter seg til å inngå i en eventuell større sammenslutning for elforsyningen i regionen. Niingen Kraftlag A/S tilfredsstiller i dag de krav loven setter for å kunne innvilge konsesjon på ubegrenset tid (helt ut offentlig eierskap).

Jeg nevner for ordens skyld at departementet også tidligere har avgjort lignende saker på samme måte. Jeg viser til St.prp. nr. 2 (1988-89) på s. 8-9 som nevner de to saker vedrørende A/S Eidefoss (kgl. resolusjon av 23. februar 1978 og kgl. resolusjon av 23. oktober 1983), og saken vedrørende Nord-Salten Kraftlag A/S (kgl. resolusjon av 27. juni 1980).

Både fast praksis og reelle hensyn tilsier således at vilkårene i NSKs ervervs- og reguleringskonsesjoner pkt. 14 og 15 endres slik at konsesjonen går over til å gjelde på ubegrenset tid.

Et annet konsesjonsrettslig forhold må også nevnes: I Olje- og energidepartementets foredrag av 8. august 1986 vedrørende tilleggsreguleringen uttalte departementet at man ut fra en helhetsvurdering fant

«å kunne akseptere kommunens krav om at kraften fra tilleggsreguleringen av Nyset-Steggje benyttes til aluminiumsproduksjon i Årdal. Det understrekes at det er lagt vekt på de helt spesielle forhold som foreligger i denne saken, og at departementets standpunkt ikke vil ha presedensvirkninger.»

Så vidt sees kom ikke denne betingelse formelt til uttrykk i de fastsatte konsesjonsvilkår.

På vegne av kjøperne vil jeg anmode om at denne betingelse ikke lenger opprettholdes, idet kjøperne forutsetter å anvende kraftproduksjonen til alminnelig forsyning i Akershus og Østfold fylker, jfr. pkt. 4 nedenfor.

Endelig vil jeg under dette punkt bemerke at søkerne tillater seg å gå ut fra at selv om ervervet indirekte representerer fallrettigheter

som ved regulering vil overskride den grense som industrikonsesjonsloven fastsetter for at Stortingets samtykke til konsesjon bør foreligge, kan det ikke i dette tilfelle være nødvendig å forelegge saken for Stortinget. Som påpekt i «Meddelte vassdragskonsesjoner» (1983) på s. 386 har Stortinget i og med behandlingen av den tidligere tillatelse for ASV til å erverve og regulere vassdragene, i realiteten tatt standpunkt til utbyggingen av fallene. Hvem so senere blir eier, kan i denne sammenheng ikke ha noen betydning. Jeg minner også om at Stortinget ikke har hatt innvendinger mot forutsetningene om at departementet skulle gi samtykke til hvordan kraften senere skulle disponeres.

4. Avsluttende bemerkninger

Avslutningsvis vil jeg bemerke at kjøpernes erverv er av stor samfunnsmessig betydning. Det dreier seg om kraftselskaper i det sentrale Østlandsområdet med en egenproduksjon av kraft som kun utgjør en brøkdel av hva som går med til alminnelig forsyning. Tallene er slik:

AEV: Midlere egenproduksjon	1 730 GWh	
Antatt fastkraftforbruk 1989	4 000 »	(ca.)
ØE: Egenproduksjon fastkraft (eks. Nyset-Steggje) ..	766 GWh	
Levering til alm. forsyning 1. oktober 1988–30. september 1989 ...	3 054 »	

Nyset-Steggje-anlegget representerer et tilskudd på ca. 157 GWh for hver av kjøperne.

Et eksemplar av dette brev med samtlige bilag er sendt til Norges Vassdrags- og Energiverk, Vassdragsdirektoratet, Boks 5091 Majorstua, 0301 Oslo 3.»

Bilagene 1, 2 og 3, som viser de tidligere gitte tillatelsene i vassdraget, (h.h.v. kgl. resolusjon av 26. juni 1981, kgl. resolusjon 2. desember 1983 og kgl. resolusjon 8. august 1986) forutsettes kjent og taes derfor ikke med her. De er for øvrig godt omtalt i dokumentene.

Bilag 4 – avtale mellom Akershus fylkeskommune, Østfold Energiverk A/S og Hydro Aluminium A/S av 19. juni 1989 med vedlegg – er slik:

«Mellom Akershus Fylkeskommune, Holbergsgt. 21, Oslo 1 (AEV) og Østfold Energiverk a/s, Oscar Pedersens vei 39, 1700 Sarpsborg, nedenfor sammen kalt «Kjøper», og Hydro Aluminium a.s, Drammensvn. 134, Oslo 2, nedenfor kalt «Selger», er det for aksjene i selskapet Nyset-Steggje Kraft a.s, 5875 Årdals-tangen, nedenfor kalt «NSK» inngått slik

AVTALE

1. Bakgrunn

Ved kgl. resolusjon av 26. juni 1981 ble Årdal og Sunndal Verk (ASV) meddelt konsesjon til erverv og regulering av Nyset-Steggje-vassdragene i Årdal kommune. Årdal og

Sunndal Verk a.s. forandret den 1. november 1986 navn til Hydro Aluminium a.s.

Den opprinnelige hensikt med kraftutbyggingen var å tjene en planlagt utvidelse av aluminiumsproduksjonen i Årdal. Etter et kraftig fall i aluminiumsprisen høsten 1981 realiserte ASV utbyggingen basert på en nærmere avtale om salg av kraften med Akershus Energiverk og Østfold Kraftforsyning (AEV/ØK). ASV forestod utbyggingen og driften av anlegget gjennom et heleiet datterselskap, Nyset-Steggje Kraft a.s.

Ved kgl. resolusjon av 2. desember 1983 fikk Nyset-Steggje Kraft a.s. tillatelse til å erverve Årdal og Sunndal Verks fallrettigheter i Nyset-Steggje-vassdragene på samme vilkår som fastsatt i ASVs ervervskonsesjon av 26. juni 1981. Tillatelse gitt Årdal og Sunndal verk A/S for regulering av Nyset-Steggje-vassdragene ble samtidig tillatt overført til Nyset-Steggje Kraft a.s. på uendrede vilkår.

Samarbeidet mellom partene er frem til i dag basert på betingelser som gitt i «Rammeavtalen mellom AEV/ØK og Årdal og Sunndal Verk a.s. vedrørende finansiering og leveranser av kraft fra Nyset-Steggje kraftanlegg» («Rammeavtalen») inngått 13. januar 1984 og «Kraftleiekontrakt mellom Nyset-Steggje Kraft a.s. og AEV/ØK vedrørende levering av elektrisk kraft fra Nyset-Steggje Kraftanlegg» («Kraftleieavtalen») inngått 15. mai 1987.

Med bakgrunn i den utvikling som senere har funnet sted, herunder sammenslåingen av ASV og Norsk Hydro a.s.' aluminiumsaktiviteter, har Selger og Kjøper blitt enige om at Kjøper overtar selskapet NSK fra Selger på de vilkår som følger av denne avtalen.

2. Overdragelse

Selger overdrar til Kjøper 2 aksjer i NSK som utgjør samtlige aksjer i NSK på de vilkår som fremgår av denne avtalen.

Med aksjene følger alle rettigheter og plikter, herunder retten til utbytte fra og med inneværende regnskapsår.

3. Pris

Det skal ikke ydes særskilt vederlag (kontant vederlag) ved overdragelsen av aksjene angitt i pkt. 2. Kjøper overtar imidlertid NSK med en tilhørende gjeldsforpliktelse på kr. 970 mill., ni hundre og sytti millioner.

4. Gjennomføring av overdragelsen

4.1. Overdragelsen skal skje straks etter at vilkårene i pkt. 11 er oppfylt, dog senest innen 1. desember 1989. Overdragelsen gjennomføres med regnskapsmessig virkning fra 31. august 1989 basert på revisorbekreftet balanse pr. samme dato.

4.2. Selger skal før overdragelsen gjennomføre en aksjekapitalutvidelse i selskapet slik at aksjekapitalen vil utgjøre differansen mellom bokført verdi av anleggsmidlene og gjeldsforpliktelsen angitt i pkt. 3. Tegningsbeløpet vil av NSK benyttes til å nedbetale på gjelden slik at denne utgjør det avtalte beløp, jfr. pkt. 3. For øvrig vil debitorer og andre omlopsmidler inngå etter bokførte verdier med tilhørende driftskreditter.

Selger overdrar aksjene i selskapet til Kjøper med de balanseposter pr. 31. august 1989 som fremgår av vedlegg 1. Forutsatt at vilkårene i pkt. 5.1 senere oppfylles opphører «Rammeavtalen» datert 13. januar 1984 mel-

lom Kjøper og Selger ved overdragelsen, jfr. pkt. 4.1. Under samme forutsetninger frafaller Kjøper den opparbeidede merpris i h.t. «Rammeavtalens» pkt. IV D.

5. Konsesjoner og offentlige tillatelser

5.1. Det er et vilkår for kjøpers erverv av aksjene at han får konsesjon uten hjemfallsrett, og at NSK meddeles hjemfallsfri konsesjon på fall og øvrige rettigheter. Det er også et vilkår at det ikke fastsettes nye eller endrede konsesjonsvilkår som er mer tyngende enn dagens vilkår, og at også eventuelle andre offentlige tillatelser gis. Det påhviler Kjøper å søke konsesjon/offentlige tillatelser i samarbeid med Selger.

5.2. Dersom slike konsesjoner/tillatelser ikke blir gitt, eller dersom Kjøper finner at de gitte konsesjoner/tillatelser ikke er i samsvar med pkt. 5.1, kan Kjøperen senest innen 3 måneder fra konsesjonsavgjørelsen heve avtalen og tilbaketransportere aksjene i NSK til Selger. «Rammeavtalen» trer da i kraft på ny med alle sine rettsvirkninger, herunder de virkninger som ville ha fulgt dersom nærværende avtale ikke hadde vært inngått.

6. Egen produksjon og fremmed produksjon

6.1. Fullt utbygget er NSKs nettoproduksjon i middel beregnet til 395 GWh/år. Netto fastkraftproduksjon er beregnet til 355 GWh/år. Midlere bruttonproduksjon er beregnet til 442,5 GWh/år. Differansen skyldes at øvre del av Steggjevassdraget som tidligere ble utnyttet til produksjon i Tyin kraftverk, idag utnyttes til produksjon i NSK samt forbruk til pumping. Det vannet som tidligere gikk til produksjon i Tyin skal ikke inngå i salget til Kjøper og avregnes ved at Selger vederlagsfritt overdras 9 pst. av den løpende bruttonproduksjonen i NSK frem til og med 31. desember 2007, jfr. pkt. 6.2. i h.t. den uttaksplan og under de betingelser som er angitt i vedlegg 2.

6.2. Kjøper er innforstått med at konsesjonen for Tyin Kraftverk utløper pr. 1. januar 2008, og at Kjøper etter dette tidspunktet vil kunne miste den tilleggsenergi han idag nyter godt av ved at en del av Steggjevassdraget kjøres gjennom turbinene i NSK.

6.3. Magasinfyllingen i NSKs reguleringsmagasiner skal på overtakelsestidspunktet tilsvare midlere magasinfylling for kraftverk i Syd-Norge med samme reguleringsgrad som NSKs magasiner.

7. Overføring av kraft på Selgers og NSKs linjer

For at Kjøper skal kunne overføre kraften til Akershus og Østfold fylker må kraften fra Årdalstangen og frem til Sentralnettets utvekslingstidspunkt, p.t. i Leirdøla (33 km), overføres på Selgers linjer. Avgiften Kjøper skal betale til Selger for denne overføringen skal beregnes i samsvar med de til enhver tid gjeldende satser for overføring og tap i sentralnettet. Skillet mellom NSKs og Selgers 132 KV-anlegg på Årdalstangen er på klemmene ut fra samleskinnene mot linjen til Naddvik.

Likeledes må Selgers 9 pst. av bruttonproduksjon i NSK (jfr. pkt. 6.1.) overføres på NSKs linjer frem til Årdalstangen (8 km).

Avgiften Selger skal betale til NSK beregnes tilsvarende i h.t. de til enhver tid gjeldende satser for overføring og tap i sentralnettet.

8. Selgers ansvar

8.1. Selger inntar for at:

- a) NSK innehar alle nødvendige tillatelser og ikke var gjenstand for noen myndighets endringspålegg utover det som fremgår av vedlegg 3: «Fjerning av anleggsvei» og vedlegg 4: «Generell opprydding etter anleggsarbeidene og ferdigstillelse».
- b) NSK på overtagedesdagen ikke er part i noen rettsvist, skatte- eller avgiftstvist, og at det heller ikke er fare for dette i tilknytning til forhold som skriver seg fra før overtagedesdagen og som Selger burde ha kjent til, eller er kjent med noen offentlig regulering som kan medføre eiendomsinngrep e. l. utover det som fremgår av vedlegg 5: «Skattetvist om hvorvidt NSK skal prosentlignes.»

8.2. Selger skal forestå gjennomføringen, og Selger og Kjøper har sammen på lik linje det økonomiske ansvar for det forhold som fremgår av vedlegg 3 og de eventuelle krav NSK måtte bli pålagt i denne forbindelse. Kjøper skal dog ikke i noe fall være forpliktet til å bestride mer enn kr. 5 mill. av totalkostnadene. Det resterende utover en eventuell totalkostnad på kr. 10 mill. skal Selger således bestride alene.

8.3. Selger skal alene forestå gjennomføringen og har alene det fulle økonomiske ansvar for det forhold som fremgår av vedlegg 4 og de eventuelle krav NSK måtte bli pålagt i denne forbindelse.

Selger skal bestride alle utgifter og har alene det fulle økonomiske ansvar for de krav NSK måtte bli pålagt i tilknytning til skattetvisten omtalt i vedlegg 5. Kjøper gir Selger fullmakt til å slutføre denne skattetvisten på vegne av NSK slik Selger måtte finne dette hensiktsmessig.

9. Driftsavtale

NSK har ingen ansatte. Norsk Hydro a.s.' Energidivisjon, avdeling Årdal Kraftanlegg er operatør for NSK. Norsk Hydro a.s.' Energidivisjon vil forestå driften av NSK også etter overdragelsen. Det er inngått egen oppsigelig driftsavtale for dette formål, jfr. vedlegg 6.

10. Ekstraordinær generalforsamling

Selger vil i forbindelse med overdragelsen holde ekstraordinær(e) generalforsamling(er), hvorved Selger vil medvirke til at Selgers styremedlemmer stiller sine plasser til generalforsamlingens disposisjon og velge inn nye etter anvisning fra Kjøper og treffe beslutning om slik aksjekapitalutvidelse i NSK som omhandles i pkt. 4.2 over.

11. Godkjennelse av partenes organer

Avtalen forutsetter godkjennelse fra Østfold Energiverk A/S' styre og generalforsamling, Akershus Fylkeskommune og Hydro Aluminium a.s.' styre.

12. Tvister

Dersom det skulle oppstå uenighet mellom partene som ikke lar seg løse i minnelighet, kan hver av partene reise søksmål for de ordinære domstoler. Partene vedtar Oslo Byrett som vernetting.

Vedlegg 1.

Balanse pr. 31. august 1989.

	Mill. kr. pr. 01.01.89
Omløpsmidler	53
Anleggsmidler	1 177
	1 230
Kreditorer	39
Andre driftskreditter	14
Lånegjeld, anlegg	1 165
Aksjekapital	12
	1 230

Vedlegg 2.

Uttaksplan for Hydro Aluminium A.S' andel av bruttoproduksjonen i NSK og øvrige bestemmelser for dette uttak.

1. Så lenge øvre del av Steggjevassdraget, Viervatn og Småløyftevatn felt, tappes gjennom Nyset-Steggje Krafts anlegg skal Hydro Aluminium a.s. motta 9,0 pst. av produksjonen fra Nyset-Steggje Kraft.

Norsk Hydros kvantum skal leveres etter følgende retningslinjer:

- Norsk Hydro tar fortløpende ut 9 pst. av produksjonen i Naddvik og Nyset referert Naddvik, se dog pkt. b.
- AEV/ØE har til enhver tid rett til å disponere all tilgjengelig effekt.
- Redusert levering på grunn av at AEV/ØE gjør bruk av sin rett i henhold til pkt. b, leveres så snart det er ledig maskinkapasitet, og etter nærmere avtale med Norsk Hydro.
- Forutsatt at AEV/ØEs praktisering av dette vedleggs pkt. b medfører tap utover det som er rimelig etter avtalens intensjon, har Norsk Hydro rett til å be om forhandlinger for å få endret uttaksplanen.

2. Ved regulering av øvre del av Steggjevassdraget gjennom Tyin Kraftverk (den opprinnelige regulering) har partene blitt enige om å legge til grunn at dette ville gitt et årlig energikvantum på 41 GWh. Den avtalte avregning i pkt. 6.1. har til hensikt å tilgodese Selger med et tilsvarende energikvantum. Ut fra den korte driftserfaringen med NSK er det ved inngåelse av denne avtale ikke tilstrekkelig grunnlag for å fastlegge bruttoproduksjonen i NSK endelig. Partene er derfor enige om at det er adgang til å be om forhandlinger om justeringer av avregningen med sikte på å oppnå størst mulig samsvar mellom de årlige avregninger og det energikvantum (41 GWh levert kraftstasjonsvegg) som Hydro Aluminium skal motta. Slike forhandlinger kan tid-

ligst kreves fem år etter at Kjøper har overtatt NSK. Eventuelle justeringer skal ikke gis tilbakevirkende kraft.

Ved fastsettelsen av avregningsprosenten har partene blitt enige om at det til dekning av visse kostnader i NSK skal gjøres et fradrag på 0,5 pst. prosentpoeng. Dette fradraget skal gjelde fast også ved eventuelle senere justeringer av avregningsprosenten. Slikt fradrag er også gjort ved fastsettelsen av nåværende avregningsprosent (9,0 pst.)

Vedlegg 3.

Fjerning av anleggsvei.

NSK har søkt Norges Vassdrag og Energi- verk om å få opprettholde veitraseen til Riskallvatn. Omstendighetene omkring denne saken fremgår av det i dette vedlegget inntatte brev til Norges Vassdrag og Energiverk av 27. februar 1989. (Ikke medtatt her.)

Vedlegg 4.

Generell opprydding etter anleggsarbeidene og ferdigstillelse.

Kommunen har gitt pålegg om å bygge høydebasseng for vannforsyningen til lokalbefolkningen i Naddvik. Fra kommunen henvises til forskriftene for brannvern. Pålegget ble gitt i forbindelse med byggetillatelsen. Høydebassenget vil bli bygget i løpet av 1989. Det har vært en gjennomgang av alle anleggssteder, og den endelige slutføringen vil bli gjennomført i løpet av sommeren 1989.

Det gjenstår også noe arrondering, opprydding og fjerning av utstyr som ikke lenger er i bruk. Dette arbeidet må vente til sommeren når det er bar mark.

Nødvendig grunnavstøelser er hittil gjennomført med avtaler mellom partene om erstatninger. Det gjenstår å sluttforhandle erstatningene for kraftlinjene samt fisket i Hæreidselven. I Hæreidselven er forholdene kompliserte, og det kan bli aktuelt med et skjønn.

Vedlegg 5.

Skattetvist om hvorvidt NSK skal prosentlignes.

Ved ligningen for inntektsåret 1987 ble Nyset-Steggje Kraft A/S prosentlignet med hjemmel i skattelovens § 19 bokstav e annet punktum. Denne bestemmer at for «elektrisitetsverker som eies og drives av aksjeselskap, andelslag eller annen sammenslutning hvor staten eller en eller flere kommuner deltar og som utelukkende eller hovedsakelig har til formål å besørge alminnelig kraftforsyning», skal inntekten fastsettes til 5 pst. av nettoformuen. Videre bestemmes at nettoformuen

skal fastsettes til 50 pst. av bruttoformuen. Selger mener det er uriktig at selskapet skal ligned etter denne bestemmelse, da Selger mener vilkårene for prosentligning etter denne bestemmelse ikke er tilstede. Selskapet skal derfor ligned på grunnlag av sitt regnskap.

Ligningen i Årdal ble lagt ut 13. oktober 1988. NSK har i medhold av lov av 21. november 1952 nr. 2, skattebetalingslovens § 48 nr. 5 krevet at ligningen av Nyset-Steggje Kraft a.s. for 1987 blir opphevet. Stevning til Indre Sogn herredsrett ble tatt ut 12. april.

Vedlegg 6.

Avtale

mellom

Nyset-Steggje Kraft a.s.
(nedenfor kalt eieren)

og

Norsk Hydro a.s. Energidivisjon Årdal
(nedenfor kalt operatøren)

vedrørende

Drift og vedlikehold av anleggene til Nyset-Steggje Kraft a.s.

1. Anlegg som avtalen omfatter

Avtalen omfatter alle eierens anlegg, som er bygget i henhold til ervervs- og reguleringskonsesjoner datert 26. juni 1981, 2. desember 1983 og 8. august 1986.

Kraftanlegget ligger i Årdal kommune og består i hovedtrekk av følgende:

- Naddvik kraftstasjon
- Nyset kraftstasjon
- Fossdalen pumpestasjon
- Viervatn pumpestasjon

Reguleringsanlegg:

- Riskallsvatn dam
- Berdalsvatn dam
- Div. veier og bygninger

Overføringsanlegg:

- overføringsanlegg for vann
- ca. 9 km 132 kV linje
- ca. 17 km 24 kV linje fra Naddvik til Nyset og Viervann
- ca. 9 km 24 kV linje fra Loi (skillebryter) til Berdalen og Fossdalen
- koblingsfelt på Årdalstangen
- signaloverførings- og fjernkontrollutstyr.

2. Operatørens ansvarsområde

2.1. Operatøren skal ha døgnkontinuerlig overvåking og styring av de anlegg som om-

fattes av denne avtalen, fra sitt kontrollrom i Øvre Årdal.

2.2. I forbindelse med budsjettbehandlingen fremlegges det planer og kostnadsoverslag for vedlikeholdet i kommende kalenderår som skal godkjennes av selskapets styre. (Tidsfrist 1. februar året før). Det legges samtidig frem et langtidsbudjett for ytterligere 4 år med noe mindre detaljeringsgrad.

Operatøren har ansvaret for å detaljplanlegge og gjennomføre alt forebyggende vedlikehold, med vanlig profesjonell kompetanse og aktsomhet og i samarbeid med eier.

Operatøren er herunder ansvarlig for utarbeidelse og gjennomføring av program for tilsyn, drift og vedlikehold av anleggets dammer i henhold til Damforskriftens pkt. 5.3.

Planlagt vedlikehold som innvirker på produksjonen skal avtales med eieren før det gjennomføres.

Alle investeringer skal godkjennes av selskapets styre.

2.3. Operatøren skal ha nødvendig beredskap til å kunne rykke ut og utbedre feil eller andre uregelmessigheter ved anlegget.

Større, uforutsette kostnader skal godkjennes av selskapets styre, med mindre det er av stor ulempe for driften eller medfører ekstraordinære tap å vente til dette er mulig å få gjennomført.

2.4. Operatøren skal holde en person, utpekt av eierne, som tilfredsstiller kravene til sakkyndig driftsleder for elektriske anlegg, og som representerer eieren i forhold til tilsynsmyndighetene.

2.5. Operatøren forplikter seg forøvrig til å benytte personell med de nødvendige sertifikater etter norske forskrifter, og nødvendig kompetanse i drift- og vedlikehold av kraftanlegg.

2.6. Operatøren skal påse at konsesjonsvilkår, avtaler og eventuelle skjønnsforutsetninger overholdes i forhold til de anlegg som avtalen omfatter.

3. Økonomisk oppgjør

3.1. For administrasjon, regnskap, kontinuerlig driftsovervåking fra driftssentral, samt nødvendig beredskap betaler eieren kr. 90 000,- pr. mnd. i 1989.

Beløpet reguleres hvert år pr. 1. januar i samsvar med den prosentvise endringen i den offisielle norske konsumprisindeksen de siste 12 måneder før budsjettreguleringstidspunktet (januar).

Hvert tredje år (første gang 1. januar 1993) skal grunnbeløpet (kr. 90 000,-) og reguleringsbestemmelsene vurderes på nytt, og eventuelt justeres for å opprettholde den økonomiske balanse i avtalen. Det skal tas hen-

syn til endringer i arbeidsmengden ved vurderingen.

3.2. Arbeid på aneggene dekkes ifølge timelister og etter de timepriser som er avtalt mellom partene.

Timesatsen for 1989 er avtalt til kr. 200,- pr. time. Prisen gjelder for alle kategorier personell og er bestemt ut fra følgende fordeling:

Fagarbeider	85 pst.
Ingeniør	10 pst.
Senior ingeniør	5 pst.

Timesassene justeres som i pkt. 3.1.

3.3. Alt medgått materiell, bruk av utstyr samt andre henførbare utgifter belastes eieren innenfor vedtatt årsbudsjett.

3.4. Betalingen skjer forskuddsvis med månedlige á-kontobeløp den 1. i hver måned. Beløpene fastsettes årlig av styret på grunnlag av budsjettet. Innbetalingen fra eieren skal være godskrevet operatørens konto på forfallsdagen. Avregning skjer ved utgangen av hvert kalenderår. Ved for sen betaling belastes eieren en morarente i henhold til gjeldende lov om morarente.

4. Regnskap og kontroll

4.1. Operatøren forplikter seg til å føre et fullstendig regnskap for selskapet, etter vanlige regnskapsprinsipper for norske aksjeselskaper.

4.2. Eierens revisor har til enhver tid og uten varsel, rett til å kontrollere alle forhold i regnskapet.

4.3. Operatøren rapporterer månedlig til eieren om kraftverkenes drift, hendelser og prod./vannforhold etter retningslinjer gitt av eieren.

4.4. Det oppnevnes et driftsutvalg med en person fra hvert av eierselskapene og to personer fra operatøren.

Eieren utnevner en person som skal representere eierne i den løpende kontrakt med operatøren.

4.5. eierne har full adgang til anleggene etter avtale med sakkyndig driftsleder.

5. Ansvar

5.1. Operatøren er ansvarlig for eventuelle skader som påføres anlegget, forutsatt at skaden kan henføres til uaktsomhet i forbindelse med drift eller vedlikehold.

5.2. Operatøren er ikke økonomisk ansvarlig for tap i forbindelse med avbrudd, med mindre dette skyldes grov uaktsomhet.

6. Disposisjonsrett

Denne avtalen kan ikke overdras.

7. Varighet

7.1. Denne avtalen begynner å løpe fra den dato Nyset-Steggje Kraft a.s. overdras til Akershus Energiverk/Østfold Energiverk a.s.

7.2. Avtalen løper inntil den sies opp av en av partene. Oppsigelsen skal skje med to års varsel regnet fra første månedsskifte etter at den andre part har mottatt oppsigelsen. Oppsigelsen skal være i rekommandert sending. Etter oppsigelsestidens utløp har partene ingen avtale om drift og vedlikehold, og operatøren er følgelig ansvarsfri.

8. Voldgift

Såfremt det måtte oppstå tvist i anledning av denne kontrakt skal tvisten, hvis den ikke løses gjennom forhandlinger, avgjøres ved voldgift i henhold til rettergangslovens kap. 32.

Denne avtale er undertegnet i 2 likelydende eksemplarer hvorav partene beholder ett eksemplar hver.

Juni 1989
Norsk Hydro a.s.
Energidivisjon

Juni 1989
Nyset-Steggje
Kraft a.s.»

Bilegg 5 – Beskrivelse av vassdraget – er slik:

«1. Beliggenhet og vassdrag

1.1. utbyggingsområdet ligger i sin helhet i Årdal kommune, Sogn og Fjordane Fylke.

1.2. Utbyggingen omfatter felles utbygging av disse vassdrag:

- a) *Nysetelva*, som renner gjennom Vikadalen og har sitt utløp i Årdalsfjorden ved Naddvik.
- b) *Steggjeelva*, som renner ut i Årdalsvatn. (En del av Steggjevassdraget er tidligere utnyttet i Tyin kraftverk. Dette vannet blir imidlertid tilbakeført og utnyttet i Nyset-Steggje kraftverk.)
- c) *Kvitingseelva*, renner ned i Årdalsfjorden. Dette lille feltet overføres ved pumping.

2. Dammer, magasiner

2.1. Berdalsvatn dam

Steinfyllingsdam med tetningskjerne av asfalt.

Magasin 45 mill. m³.
Reguleringshøyde 56 m.
HRV=1060, LRV=1004.

2.2. Riskallsvatn dam.

Steinfyllingsdam med tetningskjerne av asfalt.

Magasin 30,6 mill. m³.
Reguleringshøyde 35 m.
HRV=980,3, LRV=945,3.

2.3. Fossdalen dam.

Buedam i betong.
Pumpemagasin 0,2 mill. m³.
HRV=928, LRV=922.

2.4. Viervatn dam.

Massivdam for å skaffe et lite pumpemagasin, reguleringshøyde 0,5 m.

3. Tunneler. Bekkeinntak

3.1. Overføringstunnel fra Berdalen til Riskallsvatn. Dette er 8 m² tunnel 12,6 km lang. Disse bekkeinntak er tilknyttet tunnelen: Jonsvatn, Fossdalen og Nysetelv.

3.2. Overføringstunnel for Avdalen bekkeinntak, 2,2 km lang tunnel forbundet med rørgate over Fossdalen og inn i overførings-tunnelen fra Berdalen.

3.3. Driftstunnel fra Riskallsvatn til topp trykksjakt. Dette er 16 m² tunnel 5,4 km lang. Disse bekkeinntak er tilknyttet tunnelen: Dyrebotn, Smørhola og Storevatn. (Pumpeledning fra Viervatn munner også ut i Storevatn.)

3.4. Trykksjakt ned til Naddvik kraftstasjon. Dette er fullprofilboret sjakt med diameter 3,2 m. Sjakten står i råsprengt fjell med 975 m vanntrykk uten innstøpt stålør.

3.5. Avløpstunnel fra Naddvik kraftstasjon til Årdalsfjorden. Dette er 16 m² tunnel, 2,7 km lang og med utløp på kote +20,0 i Årdalsfjorden.

4. Kraftstasjoner

4.1. Naddvik kraftstasjon er plassert i fjell med 1 000 m lang adkomsttunnel. I denne stasjonen blir fallet fra Riskallsvatn utnyttet. Maks. brutto fallhøyde er 975 m. Det er montert en turbin og med ytelse 100 MW.

4.2. Nyset kraftstasjon ligger i dagen i enden av Riskallsvatn. Stasjonen utnytter fallet mellom Berdalsvatn og Riskallsvatn. Det er montert en turbin med ytelse 5 MW.

5. Pumpestasjoner

5.1. Fossdalen pumpestasjon ligger på kote 920 og pumper vann opp i overføringstunnelen mellom Berdalen og Riskallsvatn. Det er montert 3 pumper som tilsammen kan yte ca. 6 500 m³ pr. time.

5.2. Viervatn pumpestasjon pumper vann fra øvre del av Kvitingselv gjennom rørledning opp til Storevatn. Det er installert 3 pumper som tilsammen kan yte 5 500 m³ pr. time.

6. Kraftproduksjon

Midlere brutto produksjon er beregnet til 442,5 GWh pr. år.

Netto innvunnet produksjon er beregnet til 395 GWh pr. år. Differansen skyldes at øvre del av Steggje-vassdraget som tidligere ble utnyttet til produksjon i Tyin kraftverk nå utnyttes i Nyset-Steggje kraftverk samt forbruk til pumping.

7. Kraftlinjer

Kraften fra Naddvik kraftstasjon overføres på 132 kV linje til eksisterende utendørsanlegg på Årdalstangen. Til Nyset kraftstasjon er bygget 24 kV linje fra Naddvik og tilknyttet eksisterende linje til Årdalstangen. Denne linje har avgrensning til Viervatn pumpestasjon. Til Fosdalen pumpestasjon er bygget 24 kV linje.»

Søknaden ble sendt Årdal kommune, og fylkesmannen i Sogn og Fjordane til uttalelse. Fylkesmannen ble bedt om å forelegge søknaden for fylkeskommunen.

Årdal kommune har med 22 mot 7 stemmer avgitt slik uttalelse:

«1. Innledning

Årdal kommunestyre har i møte 9. februar 1989 tilrådd at Akershus fylkeskommune v/ Akershus Energiverk (AEV) og Østfold Energiverk A/S (ØE) får tillatelse til å kjøpe samtlige aksjer i Nyset-Steggje Kraft a.s. Årdal kommune motsetter seg ikke endring av vilkårene i Nyset-Steggje Kraft a.s. ervervs- og reguleringskonsesjoner i samsvar med søknad 18. desember 1989.

Grunnlaget for tilrådingen er protokoll 24. august 1989 mellom Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune vedrørende salg av Nyset-Steggje Kraft a.s. Kopi av protokollen vedlegges. Protokollen ble godtatt av kommunestyret i Årdal med 24 mot 4 stemmer 14. september 1989.

Tilrådingen skjer på vilkår av at Hydro Aluminium a.s. yter kontant tilskott 68 mill. kroner med tillegg av eventuelle renter i samsvar med protokollen. Det er vesentlig for Årdal kommune at tilskottet kan brukes til finansiering av nytt vegsamband Naddvik-Lærdal.

2. Hjemfall

Årdal kommune kan godta at Nyset-Steggje Kraft a.s. så lenge selskapet eies av Akershus fylkeskommune v/Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S får konsesjon på ubegrenset tid i samsvar med industrikonsesjonslovens § 4 første og tredje ledd. Dersom selskapet får nye eiere, må ny konsesjon med eller uten hjemfall avgjøres etter de regler som gjelder når konsesjon søkes.

Vilkårene for at Årdal kommune godtar at konsesjon gis Nyset-Steggje Kraft a.s. på ubegrenset tid går fram av protokoll mellom Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune vedrørende salg av Nyset-Steggje kraft a.s. Hydro Aluminium a.s. har gitt et bidrag på 68 mill. kroner som kompensasjon for bortfall av Årdal kommunes rettigheter i forbindelse med hjemfall etter industrikonsesjonsloven § 41 fjerde ledd og som tilskott til veg Naddvik-Lærdal. Det vises til protokollens punkt 2.

3. Bruk av kraften

Det har vært forutsetningen at departementet skal gi samtykke til hvordan kraften skal disponeres, jfr. Olje- og energidepartementets brev 19. desember 1983 s. 5-6. I Olje- og energidepartementets foredrag til kgl. resolusjon 8. august 1986 vedrørende tilleggsreguleringen uttalte departementet at man ut fra en helhetsvurdering aksepterte Årdal kommunes krav om at kraften fra tilleggsregulering av Nyset-Steggje (65 GWh) benyttes til aluminiumsproduksjon i Årdal. Dette vilkår ble ikke tatt inn i de fastsatte konsesjonsvilkår.

Årdal kommune har i forbindelse med tilskottet til vegen Naddvik-Lærdal godtatt at vilkåret om at 65 GWh fra tilleggsregulering av Nyset-Steggje skal brukes til aluminiumsproduksjon i Årdal faller bort. Det vises til protokoll mellom Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune 24. august 1989 vedrørende salg av Nyset-Steggje Kraft a.s. punkt 1 siste avsnitt.

Det er i søknaden opplyst at Akershus fylkeskommune v/Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S skal bruke kraftproduk-

sjonen til alminnelig forsyning i Akershus og Østfold fylker. Årdal kommune har ingen merknader til dette. Dersom kraften skal brukes til andre formål, går kommunen ut fra at saken må forelegges konsesjonsmyndighetene og Årdal kommune.

4. Nye avgifter

Årdal kommune har tatt forbehold om å kreve økte konsesjonsavgifter uten at kompensasjon til kommunen etter protokollens punkt 2 blir redusert, jfr. protokollen punkt 3 annet avsnitt.

Nå gjeldende avgifter for Nyset-Steggje er satt til kr. 15,- pr. nat.hk., jfr. kgl. resolusjon 22. januar 1988. Årdal kommune mener at avgiften må forhøyes vesentlig. Det vises til forordningen til kgl. resolusjon 22. desember 1989 vedrørende Niingen.

Etter opplysninger Årdal kommune har fått er avgiftssatsen for nye konsesjoner omlag kr. 20,- pr. nat.hk. Den bør på grunn av endret bruk av kraften settes til kr. 25,- pr. nat.hk.

Årdal kommune krever ikke andre økonomiske ytelser i forbindelse med nye konsesjoner for Nyset-Steggje Kraft a.s. og AEV og EØ. Årdal kommune er innforstått med at slike ytelser blir gjort opp ved gjennomføring av protokoll 24. august 1989 mellom Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune vedrørende salg av Nyset-Steggje Kraft a.s.

5. Konsesjonskraft

Årdal kommune får levert 35 GWh konsesjonskraft fra Nyset-Steggje. Kraften leveres 22 kV avspenningsstativ Naddvik kraftverk og/eller 6 kV anlegg Øvre Årdal og/eller 6kV anlegg Årdalstangen. Ved levering Øvre Årdal eller Årdalstangen betales 9,7 pst. tillegg til OED-prisen.

Årdal kommune forutsetter at leveringen av konsesjonskraft fra Nyset-Steggje Kraft a.s. anlegg går uavbrutt og på samme vilkår som før, selv om selskapet har fått nye aksjonærer.

Bestemmelsene om avståing av konsesjonskraft finnes i konsesjonsvilkårene punkt 4. Bestemmelsene er i samsvar med praksis når første konsesjon ble gitt ved kgl. resolusjon 26. juni 1981.

H.r.advokat Eilert Stang Lund tok på vegne av Årdal kommune i brev av 4. juni 1981 opp å ta ut vilkåret om at oppsagt kraft ikke senere kan forlanges avgitt. Olje- og energidepartementet underrettet i brev 10. januar 1983 om at vilkåret ville bli stående, jfr. vilkårene punkt 11 avsnitt 7 siste punktum. Kopi av brevene vedlegges.

Årdal kommune er kjent med at vilkåret om at oppsagt kraft ikke senere kan forlanges avgitt er sløffet i senere konsesjoner. Årdal kommune krever at konsesjon for Nyset-Steggje Kraft A/S blir i samsvar med praksis nå med hensyn til oppsagt konsesjonskraft.

6. Øvrige vilkår

Årdal kommune er innforstått med at det ikke fastsettes nye eller endrede konsesjonsvilkår for øvrig som er mer tyngende enn dagens vilkår. Kommunen går ut fra at det heller ikke foretas lemping av vilkårene.

Årdal kommune forutsetter at nå gjeldende bestemmelser i manøvreringsreglementet fortsatt blir gjeldende.

Årdal kommune krever ikke tiltak til fordel for kommunen i forbindelse med overføring av aksjene i Nyset-Steggje Kraft a.s.

Årdal kommune legger til grunn at konsesjonsmyndighetene ved et eventuelt salg av aksjene i Nyset-Steggje Kraft A/S eller salg av selve kraftverket vil foreta en ny vurdering av konsesjonsvilkårene i samsvar med hva som vil gjelde for konsesjoner gitt når salg skjer. Årdal kommune går ut fra at saken i tilfelle fremlegges for kommunen.

7. Saksgangen

Det er av største viktighet for Årdal kommune at konsesjonssaken behandles så hurtig som mulig av hensyn til realisering av vegprosjektet Naddvik-Lærdal.

Årdal kommune mener at det ikke kan være nødvendig å forelegge saken for Stortinget på ny, selv om ervervet av aksjene gjelder selskap med kraftverker med fallrettigheter som ved regulering overskrider den grense som industrikonsesjonsloven fastsetter for at Stortingets samtykke til konsesjonen bør foreligge.

Årdal kommune krever utgiftene til juridisk bistand i anledning konsesjonssaken dekket av søkeren.

Årdal kommune ber om å bli holdt orientert om sakens framdrift og om underretning med en gang ny konsesjon er gitt.»

Den i uttalelsen nevnte *protokoll* av 24. august 1989 mellom Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune vedrørende salg av Nyset-Steggje Kraft a.s. er slik:

«1. Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune har i møter 31. mars og 22. mai 1989 drøftet grunnlaget for salg av Nyset-Steggje Kraft a.s. til Akershus og Østfold energiverker.

Hydro Aluminium a.s. har i møtene gjort greie for grunnlaget for salg av Nyset-Steggje Kraft a.s. Det er særlig fremhevet at Akershus og Østfold energiverker krever konsesjon uten hjemfall, og at det ikke fastsettes nye eller endrede vilkår mer tyngende enn dagens.

I møtet 21. august 1989 har Årdal kommune og Hydro Aluminium a.s. blitt enige om grunnlaget for at Årdal kommune skal godta at det nevnte vilkår om hjemfallsfri konsesjon gis.

Årdal kommune og Hydro Aluminium har dessuten blitt enige om at en ytterligere forutsetning for Hydro Aluminiums nedenfor omtalte bidrag er at vilkåret om at 65 GWh fra tilleggsreguleringen av Nyset-Steggje fastatt ved kgl.res. 8. august 1986 bortfaller i den nye konsesjonen.

2. Årdal kommune har i møtene lagt frem planer for bygging av veg fra Naddvik til Lærdal og finansiering av vegen.

Som kompensasjon for bortfall av Årdal kommunes rettigheter i forbindesle med hjemfall og som tilskott til veg Naddvik-Lærdal, har Hydro Aluminium a.s. gitt tilkjenne at selskapet vil gi et bidrag på 68 mill. kr. Beløpet skal utbetales når Akershus og Østfold energiverker har fått konsesjon på kjøp av Nyset-Steggje Kraft a.s. uten hjemfall og uten særskilt

vilkår om bruk av 65 GWh i Årdal kommune.

Hydro Aluminium a.s. har opplyst at Akershus og Østfold energiverker på visse vilkår har rett til å heve avtalen innen 3 måneder etter at konsesjon og andre offentlige tillatelser foreligger. Tilskottet utbetales først når hevingsspørsmålet er avklart. Det betales renter med 11 pst. p.a. fra konsesjon etter industrikonsesjonsloven er gitt. Heves avtalen, bortfaller bidraget med eventuelle renter i sin helhet.

3. Årdal kommune vil gå inn for at konsesjon vedrørende salg av Nyset-Steggje Kraft a.s. til Akershus og Østfold energiverker gis uten hjemfall, og at særskilt vilkår om bruk av 65 GWh i Årdal kommune faller bort. For øvrig vil saken om konsesjon bli behandlet som andre konsesjonssaker i kommunen.

Dersom konsesjonsmyndighetene pålegger økonomiske ytelser (eksempelvis fond) eller andre tiltak til kommunen, mer tyngende enn gjeldende konsesjon for Nyset-Steggje Kraft a.s. skal slike ytelser gå i fradrag i tilskottet på 68 mill. kroner. Økte konsesjonsavgifter skal ikke gi grunnlag for å redusere tilskottet. Dersom det kan være tvil om størrelsen av eventuelle fradrag (eksempelvis omregning av årlige beløp til engangsfradrag), skal Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune forhandle om dette.

4. Denne protokoll må behandles i Årdal kommunestyre. Det er i møtet opplyst at saken skal opp i kommunestyret 14. september 1989.»

Sogn og Fjordane fylkeskommune, fylkesutvalget, har i møte 21. februar 1990 gjort slikt vedtak med 7 mot 2 stemmer:

- «1. Fylkesutvalet rår til at søknaden fra Akershus Energiverk og Østfold Energi- verk om konsesjon på kjøp av aksjane i Nyset-Steggje Kraft A/S og om endring av vilkåra vert imøtekomen.

Eventuelle seinare endringar i eigedomsretten til kraftanlegget og anna bruk av krafta enn føresett, må leggest fram for konsesjonsmyndighetene og fylkeskommunen.

Gjeldande konsesjonsvilkår må endrast slik at oppsagt konsesjonskraft ikkje er til hinder for framtidig uttak. Vilkåra må elles ikkje endrast til skade for distriktet, og dei må kunne reviderast etter 40 år rekna frå første konsesjon i 1981.

Fylkesutvalet finn det viktig at heimfallsinstituttet elles blir ståande uendra. Ein viser til dei heilt særskilde omstende i denne saka primært knytta til kommunikasjonstilhøva i distriktet.

2. Vedtaket er gjort i medhald av § 24 i fylkeskommunelova.

Vi viser til søknad 18. desember 1989 frå Akershus fylkeskommune.»

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev av 12. mars 1990 gitt slik uttalelse:

«Fylkesmannen har fått inn fråsegner frå Årdal kommunestyre og Sogn og Fjordane fylkesutval. Fråsegnene ligg ved.

Fylkesmannen viser særleg til kommunen sin uttale og dei avvegingane som her er gjort mellom ønsket om å nytte krafta til framtidig industri og nytten kommunen vil ha av ei rask framføring av veganlegget Naddvik – Lærdal.

Utbygginga av Nyset-Steggjevassdraget vart i si tid gjennomført for å sikre arbeidsplassane ved å skaffe meir elektrisk kraft til industrien i Årdal. Salet bryt difor med dei opphavlege føresetnadene for utbygginga og fylkesmannen er i tvil om dette er rett. På prinsipielt grunnlag er fylkesmannen også i tvil om kommunen bør seie frå seg retten til heimfall etter 60 år.

På den andre sida er kommunikasjonstilhøva avgjerande for kommunen. Betra kommunikasjonstilhøve vil ha mykje å seie både for sikring av eksisterende arbeidsplassar og oppretting av nye arbeidsplassar i kommunen. Det må leggest stor vekt på verdien det avtala tilskottet har for å få ei rask gjennomføring av den planlagde vegbygginga i området. Fylkesmannen vil difor ikkje gå mot at det vert gjeve konsesjon for kjøp av aksjane.»

Advokat Erik Samuelsen har på vegne av søkerne i brev av 30. mars 1990 avgitt slike kommentarer til de innkomne uttalelsene:

«Jeg viser til Deres brev av 16. mars d.å. vedlagt uttalelser fra Årdal kommune av 8. februar 1990, fra Sogn og Fjordane fylkeskommune av 21. februar 1990 og av Fylkeskommunen i Sogn og Fjordane av 12. mars 1990.

De ber om konsesjonssøkerens snarlige kommentar til de innkomne uttalelser.

På vegne av søkerne skal jeg bemerke.

1. Årdal kommunes uttalelse

Konsesjonssøkerne kan ikke se det er grunnlag for å forhøye de någjeldende konsesjonsavgifter. I medhold av forskrifter gitt ved kgl.res. av 4. desember 1987 skal årlige konsesjonsavgifter til kommuner fastsatt i vassdragskonsesjoner justeres automatisk ved første årsskifte 5 år etter at konsesjonen ble gitt og deretter hvert 5 år.

Det samme gjelder for konsesjonsavgifter til Staten. Justeringer foretas ved å sammenholde gjennomsnittet for Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks for siste år av forløpne periode med tilsvarende indekstall for det år konsesjonen ble meddelt. I særlige tilfelle kan avgiftssatsen justeres ut over dette.

Som følge av disse regler er kommunen sikret mot inflasjon i den forstand at konsesjonsavgiftenes realverdi opprettholdes i fremtiden. Det kan da ikke være noen grunn for konsesjonsmyndighetene til å forhøye konsesjonsavgiftene nå.

Forøvrig vil jeg påpeke at den indeksregulerte konsesjonsavgift som Årdal kommune i dag oppebærer ligger helt på linje med de konsesjonsavgifter som er fastsatt i den senere tid. Jeg viser f.eks. til vilkårene for Hekni kraftverk fastsatt ved kgl.res. av 13. oktober 1989, hvor konsesjonsavgiften er satt til kr. 18,- pr. nat.hk.

I pkt. 4 i h.r.advokat Eilert Stang Lunds forslag til uttalelse, som Årdal kommune sluttet seg til, er anført at kommunen har tatt forbe-

hold om å kreve økte konsesjonsavgifter uten at kompensasjon til kommunen etter pkt. 2 i protokoll mellom Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune 24. august 1989 blir redusert, jfr. protokollens pkt. 3, 2. avsnitt.

Jeg kan ikke se at protokollens ordlyd på dette punkt innebærer et uttrykkelig forbehold fra Årdal kommunes side. Her er kun sagt at økte konsesjonsavgifter ikke skal gi grunnlag for å redusere tilskuddet til vei på 68 mill. kroner. Dette er ikke noe forbehold fra kommunens side om å kreve økte konsesjonsavgifter, men en forutsetning om at dersom konsesjonsavgiftene økes, skal ikke tilskuddet reduseres.

I pkt. 5 i uttalelsen krever Årdal kommune at konsesjonsvilkårets pkt. 11, avsnitt 7, siste punktum, om at oppsagt konsesjonskraft ikke senere kan forlanges avgitt, skal sløyfes.

Søkerne er kjent med at etter mars 1984 har slike bestemmelser vært sløyfet i nye konsesjoner. Det kan derimot ikke være noen grunn til å sløyfe vilkåret i dette tilfelle, særlig med henvisning til Olje- og energidepartementets avgjørelse i brev av 10. januar 1983 om at vilkåret skal bli stående.

2. Sogn og Fjordane fylkeskommunes uttalelse

Også fylkeskommunen tar til orde for at vilkåret om konsesjonskraft må endres slik at oppsagt konsesjonskraft ikke er til hinder for fremtidig uttak. Jeg viser til mine bemerkninger ovenfor.

Dessuten foreslår fylkeskommunen at det skal være en 40 års revisjonsperiode (regnet fra 1981) for den nye, tidsubegrensede konsesjon.

Dette krav er ikke i samsvar med loven. Jeg viser til industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 § 4, 3. ledd, hvorefter alminnelig revisjon av vilkårene for konsesjonen først kan finne sted etter 50 år. Lovens revisjonsperiode på 50 år må regnes fra tidspunktet for den nye konsesjonen.

Forøvrig går jeg ut fra at fylkesutvalgets bemerkninger i siste avsnitt på s. 1 - «Fylkesutvalet finn det viktig at heimsfallsinstituttet elles blir ståande uendra» - kun gir uttrykk for fylkeskommunens generelle og prinsipielle holdning, men må ikke forstås slik at fylkesutvalget motsetter seg at søkerne gis konsesjon på ubegrenset tid. Det fremgår av konsesjonssøknaden på s. 4 flg., jfr. også kjøpekontraktens pkt. 5, at det er en helt sentral forutsetning for kjøperne at de får konsesjon uten hjemfallsrett. Jeg går ut fra at også dette forhold er dekket av fylkesutvalgets tildrøing i vedtakets 1. avsnitt.

3. Fylkesmannen i Sogn og Fjordanes uttalelse

Selv om fylkesmannen uttaler at han på prinsipielt grunnlag er i tvil om kommunen bør frasi seg retten til hjemfall etter 60 år, legger jeg til grunn at også fylkesmannen er innforstått med at det gis hjemfallsfri konsesjon, jfr. uttalelsens siste avsnitt.»

Norges vassdrags- og energiverk (NVE) vil bemerke:

«Saken gjelder en søknad fra Akershus fylkeskommune v/Akershus Energiverk (AEV)

og Østfold Energiverk A/S (ØE) om konsesjon på erverv av samtlige aksjer i selskapet Nyset-Steggje Kraft a.s. (NSK), samt om endringer av vilkårene for NSKs ervervs- og reguleringskonsesjoner av 26. juni 1981, 2. desember 1983 og 8. august 1986, bl.a. slik at konsesjonstiden gjøres ubegrenset dvs. at vilkårene om hjemfall av anleggene m.v. til staten faller bort.

Ved kgl.res. av 26. juni 1981 fikk Årdal og Sunndal Verk A.S (ÅSV) - senere Hydro Aluminium a.s. - tillatelse til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune. Tillatelsen ble gitt på vanlige vilkår, bl.a. om avgivelse av konsesjonskraft til kommuner og staten, hjemfall av anleggene til staten ved konsesjonstidens utløp og vanlige konsesjonsavgifter m.m. For så vidt angår konsesjonskraft var det i vilkårene bestemt at oppsagt konsesjonskraft ikke senere kunne forlanges avgitt. Konsesjonen ble gitt for 60 år.

Hensikten med kraftutbyggingen var å skaffe energi til en planlagt utvidelse av aluminiumsproduksjonen i Årdal.

Etter fall i aluminiumsprisen høsten 1981 realiserte ÅSV utbyggingen basert på en avtale med AEV og daværende Østfold Kraftforsyning (ØK) om salg av kraften for et tidsrom av 15 år. ÅSV foresto utbyggingen og driften av anlegget gjennom et heleiet datterselskap - Nyset-Steggje Kraft a.s.

Senere, ved kgl.res. av 2. desember 1983, fikk NSK tillatelse til å erverve ÅSV sine fallrettigheter i Nyset-Steggjevassdragene på de samme vilkår som ÅSV hadde fått etter kgl.res. av 26. juni 1981. Reguleringstillatelsen ble også overført til NSK på uendrede vilkår.

Ved kgl. res. av 8. august 1986 fikk NSK tillatelse til å foreta tilleggsregulering og tilleggsutbygging i Nyset-Steggjevassdragene. Det ble i den forbindelse bl.a. stillt krav fra Årdal kommune om at kraften fra tilleggsreguleringen (ca. 65 GWh/år) skulle benyttes til aluminiumsproduksjon i Årdal. Departementet aksepterte ut fra en helhetsvurdering kommunens krav, men understreket at saken var spesiell og ikke måtte ha presedensvirkninger. Denne aksept er ikke tatt inn i de fastsatte konsesjonsvilkårene. Det ble ellers bare små endringer i vilkårene.

Kjøperne av Nyset-Steggje a.s. - Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S - stiller som vilkår for overtakelsen at de får konsesjon uten hjemfall, og at det ikke fastsettes nye og endrede vilkår som er mer tyngende enn dagens. Det blir videre hevdet at forutsetningen fra 1986 om at kraften fra tilleggsreguleringen (65 GWh) skal benyttes til aluminiumsproduksjon i Årdal, må bortfalle ved meddelelse av den nye konsesjonen.

Den foreliggende søknaden er behandlet i en protokoll mellom Hydro Aluminium a.s. og Årdal kommune vedrørende aksjesalget. Denne protokollen ble godtatt av kommunestyret i Årdal med 24 mot 4 stemmer 14. september 1989. Protokollen er gjengitt i sin helhet foran.

Protokollen uttrykker enighet om at salget kan foregå uten at kommunen vil kreve hjemfallsvilkår i konsesjonen, og at Årdal kommune godtar at kraften fra tilleggsreguleringen blir ført ut av kommunen og benyttet i kjøpernes forsyningsområde.

Som kompensasjon for dette gir Hydro Aluminium a.s. et bidrag på 68 mill. kroner til kommunen. Beløpet vil bli brukt som tilskudd til den planlagte vegen fra Naddvik til Lærdal.

Dersom konsesjonsmyndighetene pålegger økonomiske ytelser (f.eks. fond) eller andre tiltak til kommunen, mer tyngende enn gjeldende konsesjon for Nyset-Steggje Kraft a.s., skal slike ytelser etter protokollen gå i fradrag i tilskuddet på de 68 mill. kronene. Økte konsesjonsavgifter skal ikke gi grunnlag for å redusere tilskuddet.

Etter kjøpsavtalen av 19. juni 1989 mellom AEV/ØE og Hydro Aluminium a.s. erverver kjøperne to aksjer i NSK som utgjør samtlige aksjer i selskapet. Selskapets aksjekapital er på kr. 206 600 000,-, og hver av de to aksjene er pålydende kr. 103 300 000,-. Avtalen har bl.a. betingelser om hjemfallsfri konsesjon og om at konsesjonsvilkårene ikke skal være mere tyngende enn de nåværende. Dersom slike konsesjoner ikke blir gitt i samsvar med avtalen, kan kjøperne heve den og tilbaketransportere aksjene i NSK til selgerne.

Overdragelsen skal godkjennes av Østfold Energiverk A/S' styre og generalforsamling, Akershus fylkeskommune og Hydro Aluminium a.s' styre, men forutsettes å tre i kraft senest 1. desember 1989.

Kraften er planlagt benyttet til alminnelig forsyning i Akershus og Østfold fylker. Disse fylker har liten egenproduksjon i forhold til forbruket. I henhold til søknaden hadde AEV en midlere egenproduksjon 1 790 GWh/år og et antatt fastkraftforbruk i 1989 på ca. 4 000 GWh.

Tilsvarende hadde ØE en egenproduksjon av fastkraft på 766 GWh/år (eks. Nyset-Steggje) og en levering på 3 054 GWh til alminnelig forsyning i tiden 1. oktober 1988 til 30. september 1989.

Nyset-Steggjeverkene produserer i middel 442,5 GWh/år. Av dette vil kjøperne disponere 395 GWh/år.

Årdal kommune har tilrådd at AEV og ØE kjøpe samtlige aksjer i NSK, og motsetter seg

heller ikke endringene av vilkårene i NSKs ervervs- og reguleringskonsesjoner i samsvar med søknaden av 18. desember 1989. Grunnlaget for tilrådingen er protokollen av 24. august 1989. Vilkåret for tilrådingen er at Hydro Aluminium a.s. yter et kontant tilskudd på 68 mill. kroner med tillegg av eventuelle renter i samsvar med protokollen.

Kommunen krever ellers økte konsesjonsavgifter og har merknader vedrørende konsesjonskraften.

Kommunen forutsetter videre at de någjeldende bestemmelsene i manøvreringsreglementet fortsatt blir gjeldende, og legger også til grunn at konsesjonsmyndighetene ved et eventuelt salg av aksjene i Nyset-Steggje Kraft a.s. eller salg av selve kraftverket vil foreta en ny vurdering av konsesjonsvilkårene.

Kommunen ønsker en rask behandling av saken og understreker dens betydning for realiseringen av vegprosjektet Naddvik-Lærdal. Kommunen mener videre at det i dette tilfellet ikke kan være nødvendig å forelegge saken for Stortinget på ny.

Sogn og Fjordane fylkeskommune tilrår at søknaden blir imøtekommet. Fylkeskommunen hevder at eventuelle senere endringer i eiendomsretten til kraftanlegget og annen bruk av kraften enn forutsatt må legges fram for konsesjonsmyndighetene og fylkeskommunen.

Fylkesmannen viser til at bedre kommunikasjonsforhold vil ha mye å så både for sikring av eksisterende arbeidsplasser og oppretting av nye arbeidsplasser i kommunen. Det må også ifølge fylkesmannen legges stor vekt på verdien det avtalte tilskuddet har for å få en rask gjennomføring av den planlagte vegbyggingen i området. Fylkesmannen går derfor ikke imot at det blir gitt konsesjon for kjøp av aksjene.

Søkerne har gjennom sin advokat i sine kommentarer anbefalt at de eksisterende konsesjonsavgifter bør fortsette, likeså at vilkåret at oppsagt konsesjonskraft ikke senere kan forlanges avgitt, blir stående. Det vises videre til at alminnelig revisjon av vilkårene etter loven er satt til 50 år, og det hevdes at dette må gjelde fra tidspunktet for den nye konsesjonen. For så vidt angår hjemfallsvilkåret vises videre til at det er en helt sentral forutsetning for kjøperne at konsesjon gis uten hjemfallsrett.

NVEs vurdering

På bakgrunn av kraftleieavtalen som er opprettet mellom Hydro Aluminium a.s. og AEV/ØE går Nyset-Steggjekraften allerede idag til Akershus og Østfold fylker. Avtalen gjelder for 15 år. Den er utformet slik at fylke-

ne, gjennom sine energiverk dekker løpende renter og avdrag på opptatte lån samt anleggets driftsutgifter. Kraftleveransene avregnes etter den til enhver tid gjeldende statkraftpris til alminnelig forsyning slik at overpris i begynnelsen av avbetalingstiden går til fondsopplegg som blir nedskrevet når kapital- og driftsutgifter underskriver statkraftprisen. Hydros oppsigelsesrett av avtalen forplikter samme tilbakebetaling av den akkumulerte merpris i den grad den ikke vil være nedskrevet.

Avtalen ble – etter det sterke fallet i aluminiumspriser i 1981 – en forutsetning for å få gjennomført utbyggingen av Nyset-Steggjeanleggene.

Ved behandlingene av NSKs konsesjons-søknad gjorde Sogn og Fjordane fylkeskommune krav på – etter 15 år – fortrinnsrett til kjøp av det kraftkvantum fra nevnte anlegg som ikke ble brukt til Hydros anlegg i fylket. Årdal kommune krevde at kraften da ble benyttet til produksjon av aluminium i kommunen.

Ved konsesjonsmeddelelsen ble intet bindende avgjort om distriktets ønsker i denne forbindelse. Det ble vist til at rammeavtalen mellom Hydro og AEV/ØE ikke forhindret de ordninger som distriktet ønsket.

Den avtale som er sluttet nå ved full eien-domsoverdragelse av Nyset-Steggjeverkene til AEV/ØE har gitt distriktet – og vel i første rekke Årdal kommune – fordeler ved at Hydro yter et tilskudd på 68 mill. kroner til vegprosjektet Naddvik-Lærdal. Bidraget utgjør en vesentlig del av finansieringsplanen. Dette prosjekt er også en del av et større vegprosjekt i Indre Sogn: Lærdal-Fodnes-Manhiller-Kaupangskogen.

Konklusjon

NVE ser på dette grunnlag ingen vesentlige reelle eller formelle grunner som taler imot at AEV/ØE overtar Nyset-Steggjeanleggene til full eiendom og anbefaler søknaden innvilget.

Kjøp av aksjene bør medføre visse endringer i de tidligere gitte vilkårene for NSKs ervervs- og reguleringskonsesjoner i vassdraget. Disse er samlet i ett dokument fastsatt ved kgl.res. av 8. august 1986. For tydelighets skyld bemerkes at gjeldende vilkår omfatter endel engangsbelastninger, f.eks. næringsfond til Årdal kommune (post 12) og tilskudd til naturvitenskapelige undersøkelser (post 31), som allerede er innfridd.

Om endringene bemerkes:

Post 1 – Styre m.v.

Med den nye eierformen som NSK nå vil få – som et fylkeskommunalt/kommunalt eiet selskap –, har det ingen berettigelse å opprettholde kravet som er stillet i post 1 til selskapets styre. Post 1 foreslås derfor sløyfet.

Post 11 – konsesjonskraft

Årdal kommune har i sin uttalelse vist til at den nå frå levert 35 GWh/år som konsesjonskraft fra Nyset-Steggjevassdragene, og forutsetter at leveringen av konsesjonskraft fra Nyset-Steggje Kraft a.s. sine anlegg går uavbrutt og på samme vilkår som før, selv om selskapet har fått nye aksjonærer.

Et salg av aksjene vil etter NVEs syn ikke medføre noen endring i plikten til å levere konsesjonskraft, og en forutsetter at denne blir levert som før.

Både kommunen og fylkeskommunen har krevet at den del av vilkåret som sier at oppsagt konsesjonskraft ikke senere kan forlanges avgitt, blir sløyfet. Det vises til at dette vilkåret har blitt sløyfet i de senere gitte konsesjoner. Kjøperne mener det ikke kan være noen grunn til å sløyfe vilkåret i dette tilfellet, og henviser til brev fra OED av 10. januar 1983, der det ble avgjort at det fortsatt skulle bli stående.

NVE vil for sin del foreslå at vilkåret sløyfes i tråd med hva som er praksis i konsesjonsvilkår i de senere år.

Post 12. Konsesjonsavgifter og næringsfond

Årdal kommune viser til at någjeldende avgifter er satt til kr. 15,- pr. nat.hk., og mener at de bør forhøyes, da nye konsesjoner har avgifter på ca. kr. 20,- pr. nat.hk. På grunn av endret bruk av kraften mener kommunen at avgiften bør settes til kr. 25,- pr. nat.hk.

Kjøperne viser til at det foregår en jevnlig justering av de årlige konsesjonsavgiftene, slik at konsesjonsavgiftenes realverdi opprettholdes i fremtiden.

NVE mener at det bør veie til fordel for større avgiftssats at kraften nå føres ut av kommunen, og foreslår at de årlige avgiftene til kommunen settes til kr. 18,- pr. nat.hk. som ved enkelte nye konsesjoner nå. Avgiftssatsen til staten foreslår vi opprettholdt slik den er, kr. 6,- pr. nat.hk. Man finner ikke grunnlag for å foreslå næringsfond. Dette er det i realiteten forhandlet om, jfr. protokoll av 24. august 1989, pkt. 3, med kommunen.

Post 14 og 15 – konsesjonstid, hjemfall

Kjøperne har satt som betingelse for erverv av aksjene at de får konsesjon på ubegrenset

tid. Den tidligere konsesjonen var gitt for 60 år, med påfølgende hjemfall til staten på anleggene.

Eierne av kraftverkene vil nå bli to fylkeskommuner og primærkommuner. I følge ervervslovens § 4 kan norske kommuner og fylkeskommuner få konsesjon på ubegrenset tid på visse betingelser. Ingen av de instanser som har uttalt seg, har gått imot frafall av hjemfallsvilkåret.

Fylkesmannen har vært i tvil om det er riktig å anbefale ubegrenset konsesjonstid, men går ikke imot søknaden på dette punkt idet det legges stor vekt på verdien for arbeidsplasser i distriktet som bedringen av kommunikasjonsforholdene som følge av avtalen med Hydro representerer.

NVE tolker også fylkesutvalget slik at man ikke går imot at hjemfallsretten frafalles. Man viser til den brede vurdering som fylkesutvalget har gitt dette spørsmål. Man har der anbefalt søknaden, men holdt saken som spesiell uten å ville skape presedens for den framtidige råderett over kraftressursene i fylket.

NVE anbefaler at kjøperne gis ubegrenset konsesjonstid med rett til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år. Det har vært noe diskusjon om tiden skal regnes fra 1981, da den første konsesjonen ble gitt, eller fra det tidspunkt aksjeoverdragelsen fant sted. NVE finner det naturlig at tidspunktet for revisjon av vilkårene regnes med utgangspunkt i tidspunktet for tillatelsen av 1981.

Post 14 foreslås gitt følgende ordlyd:

«14.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år (fra 26. juni 1981). Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. ervervslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.»

Post 15 sløyfes, da den er dekket av post 14.

Post 24 – Manøvreringsreglement

Det bemerkes at det nå er NVE/Vassdragsdirektoratet som skal godkjenne den som skal forestå manøvreringen.

Andre merknader:

Årdal kommune og fylkeskommune har krevet at eventuelle senere endringer i eiendomsretten ved salg av aksjer eller av selve kraftverket må vurderes av konsesjonsmyndighetene, og fremlegges for kommunen og fylkeskommunen.

I ervervslovens § 36 er bestemt at det til erverv av aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen derved bli innehaver av mer enn en tiendedel av samtlige aksjer eller parter, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen etter denne lov ikke kunne erverve uten konsesjon.

Ved eventuell endring av eiendomsforholdene i Nyset-Steggje Kraft a.s, som betinger konsesjonsbehandling av myndighetene, vil saken på vanlig måte bli sendt kommunen og fylkeskommunen til uttalelse.

I henhold til praksis krever konsesjonsmyndighetene at minst $\frac{2}{3}$ av aksjene eies av kommuner for at konsesjonen kan gis ubegrenset varighet.

Manøvreringsreglementet er uendret i forhold til någjeldende reglement.

Saken er behandlet i NVEs råd 9. mai og 18. juni 1990.

9. mai ble det gjort følgende vedtak:

Et flertall i Rådet – Njøs, Næss, Fossdal og Thaulow stemte etter forslag fra Næss for at saken utsettes til neste rådsmøte 18. juni 1990.

Mindretallet – Eidissen, Fossen og Schnitler stemte mot utsettelsen.

18. juni framsatte Næss følgende forslag:

NVEs råd kan på det nåværende tidspunkt ikke anbefale konsesjonssøknaden innvilget.

Begrunnelse

Tillatelsen for Årdal og Sunndal Verk A/S til erverv og regulering av vassdragene var begrunnet med behov for mer elektrisk kraft til aluminiumsproduksjon. Den senere utvikling, med skiftende aluminiumspriser, tidsbegrenset avtale mellom ÅSV Nyset-Steggje Kraft A/S og de to konsesjonssøkerne, forandrer ikke på dette.

Hydro Aluminium har nylig offentliggjort planer om økning av produksjonen både i Årdal og på Sunndalsøra.

Det ble sagt at planens gjennomføring var avhengig av at selskapet får kjøpe subsidiert gass.

Det er ikke fattet noen politisk beslutning om bruk av gass til produksjon av elektrisk kraft i Norge, og en rekke spørsmål skal besvares før så skjer.

Dersom Norsk Hydro «kvitter seg med» egen vannkraft som for tiden er overflødig, er det grunn til å frykte at den videre behandling av gasskraftspørsmålet kan bli utsatt for press fra industrien, distriktene og de ansattes organisasjoner.

Rådet har forståelse for AEV og ØE sine interesser i saken, men vil peke på at disse energiverks kraftbehov kan dekkes ved å inngå avtale om kjøp av kraft fra andre verk på Østlandet.

For forslaget stemte Næss og Thaulow.

For innstillingen om at søknaden anbefales innvilget stemte lederen Njøs og Fossen.

Njøs avga følgende stemmeforklaring:

Njøs finner under sterk tvil å kunne støtte søknaden om konsesjon. Tvilen bygger på en frykt for at Hydro aluminium på et senere tidspunkt kan fremme søknad om konsesjon for gassverk/gasskraftverk begrunnet i for liten energitilgang.

Fraværende under behandlingen av saken 18. juni var Eidissen, Schnitler og Fossdal.

NVEs administrasjon viser til ovenstående referat fra sakens behandling i NVEs råd.

Administrasjonen vurderer den foreliggende søknad i medhold av Industriksesjonsloven av 14. desember 1917 (erversloven). På denne bakgrunn fastholdes NVEs konklusjon (se s. 36):

NVE ser på dette grunnlag ingen vesentlige reelle eller formelle grunner som taler imot at AEV/ØE overtar Nyset-Steggjeanleggene til full eiendom og anbefaler søknaden innvilget.»

3. Innkomne uttalelser

Kommunaldepartementet har ved brev av 9. juli 1990 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 26. juni 1990.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til innstillingen fra Norges vassdrags- og energiverk vedrørende ovennevnte sak.»

Landbruksdepartementet avga følgende uttalelse ved brev av 13. juli 1990:

«Deres brev av 26. juni 1990.

Departementet har ingen bemerkninger til den inngåtte avtale.»

Ved brev av 23. juli 1990 uttalte Miljøverndepartementet følgende:

«Vi viser til Deres brev av 26. juni 1990.

Forutsatt at bestemmelsen om at anleggsvegen skal fjernes tas inn i vilkårene, har vi ingen merknader til overdragelsen.»

Næringsdepartementet opplyste pr. telefon at departementet ikke hadde noen bemerkninger til den inngåtte avtale.

Advokatfirmaet Thommessen & Krefting v/adv. Erik Samuelsen uttalte i brev av 13. juli 1990:

«På vegne av konsesjonssøkerne tillater jeg meg å knytte noen bemerkninger til NVE's innstilling i saken, datert 22. juni d.å.:

Konsesjonssøkerne tar med tilfredshet til etterretning NVE's konklusjon, nemlig at det ikke kan sees noen vesentlige reelle eller formelle grunner som taler mot at AEV/ØE overtar Nyset-Steggjeanleggene til full eiendom, jfr. s. 36.

Jeg konstaterer imidlertid at NVE på tre punkter foreslår endrede konsesjonsvilkår som er mer tyngende enn dagens vilkår, idet

- de någjeldende konsesjonsavgifter foreslås forhøyet (pkt. 1 nedenfor)
- den del av vilkåret om konsesjonskraft som bestemmer at oppsagt konsesjonskraft ikke senere kan forlenges avgitt foreslås sløyfet (pkt. 2)
- tidspunktet for revisjon av vilkårene foreslås regnet med utgangspunkt i tidspunktet for tillatelsen av 1981 (pkt. 3).

1. Om dette vises til mitt brev til NVE av 30. mars 1990 under pkt. 1 på s. 3 (gjengitt i innstillingen på s. 30–31). Jeg fastholder at det ikke bør være noen grunn for konsesjonsmyndighetene til å forhøye konsesjonsavgiftene fra kr. 15,- til kr. 18,- pr. nat.hk.
2. Jeg fastholder at det ikke bør være noen grunn til å sløyfe vilkåret om at oppsagt konsesjonskraft ikke senere kan forlanges levert. Det vises til mitt brev til NVE av 30. mars 1990 avslutningsvis under pkt. 1, referert i innstillingen på s. 31.
3. I innstillingen på s. 37 uttaler NVE at man finner det naturlig at tidspunktet for revisjon av vilkårene regnes med utgangspunkt i tidspunktet for tillatelsen av 1981. Dette er jeg uenig i. Som anført under pkt. 2 i mitt brev til NVE av 30. mars 1990, referert i innstillingen på s. 32 bør lovens 50 års-revisjonsperiode regnes fra tidspunktet for den nye konsesjonen.»

4. Departementets bemerkninger

Søknaden fra Akershus fylkeskommune v/ Akershus Energiverk (AEV) og Østfold Energiverk A/S (ØE) etter lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 nr. 16 kap. I gjelder erverv av samtlige aksjer i Nyset-Steggje Kraft a.s. (NSK). Videre søkes det om endring i vilkårene i NSKs ervervs- og reguleringskonsesjoner av 26. juni 1981, 2. desember 1983 og 8. august 1986 – bl.a. slik at konsesjonstiden gjøres ubegrenset og at vilkårene om hjemfall av anleggene m.v. til staten faller bort.

Årdal og Sunndal Verk A.S (ÅSV) – senere Hydro Aluminium a.s. – fikk ved kgl.res. av

26. juni 1981 tillatelse til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune. Tillatelsen ble gitt på vanlige vilkår, bl.a. om avgivelse av konsesjonskraft til kommuner og staten, hjemfall av anleggene til staten ved konsesjonstidens utløp og vanlige konsesjonsavgifter m.m. Når det gjelder konsesjonskraften var det i vilkårene bestemt at oppsagt konsesjonskraft ikke senere kunne forlanges avgitt. Konsesjonen ble gitt for 60 år.

Hensikten med krafutbyggingen var å skaffe energi til en planlagt utvidelse av aluminiumsproduksjonen i Årdal. Etter fall i aluminiumsprisen høsten -81 realiserte ÅSV utbyggingen basert på en avtale med AEV og daværende Østfold Kraftforsyning (ØK) om salg av kraften for et tidsrom av 15 år. ÅSV foresto utbyggingen og driften av anlegget gjennom et heleiet datterselskap – Nyset-Steggje Kraft a.s. (NSK).

NSK fikk ved kgl.res. av 2. desember 1983 tillatelse til å erverve ÅSVs fallrettigheter i Nyset-Steggjevassdragene på samme vilkår som ÅSV hadde etter ovennevnte kgl.res. av 26. juni 1981. NSK fikk seg også overført reguleringstillatelsen på uendrede vilkår.

Ved kgl.res. av 8. august 1986 fikk NSK tillatelsen til å foreta tilleggsregulering og tilleggsutbygging i Nyset-Steggjevassdragene. Det ble i den forbindelse bl.a. stilt krav fra Årdal kommune om at kraften fra tilleggsreguleringen (65 GWh/år) skulle benyttes til aluminiumsproduksjon i Årdal. Departementet aksepterte ut fra en helhetsvurdering kommunens krav, men understreket at saken var spesiell og ikke måtte ha presedensvirkninger. Det ble ellers bare små endringer i vilkårene.

Det er inngått avtale om at AEV og ØE skal overta Nyset-Steggje Kraft a.s. fra Hydro Aluminium a.s. Etter kjøpsavtalen av 19. juni 1989 mellom AEV/ØE og Hydro Aluminium a.s. erverver kjøperne to aksjer i NSK som utgjør samtlige aksjer i selskapet. Selskapets aksjekapital er på kr. 206 600 000,- og hver av de to aksjene er pålydende kr. 103 300 000,-. Avtalen har bl.a. forutsetninger om hjemfallsfri konsesjon og om at konsesjonsvilkårene ikke skal være mer tyngende enn de nåværende. Dersom slike konsesjoner ikke blir gitt i samsvar med avtalen, kan kjøperne heve den og tilbaketransportere aksjene i NSK til selgeren.

Det er ikke ytet særskilt vederlag ved overdragelsen av aksjene, men kjøper overtar selskapet med en tilhørende gjeldsforpliktelse på 970 mill. kroner.

Kraften benyttes av kjøperne til alminnelig forsyning i Akershus og Østfold fylker, som har liten egenproduksjon i forhold til forbruket.

Kjøperne vil disponere 395 GWh/år av Nyset-Steggjeverkenes produksjon som er nettoproduksjon i middel. Netto fastkraftproduksjon er beregnet til 355 GWh/år. Midlere bruttoproduksjon er beregnet til 442,5 GWh/år. Differansen skyldes at øvre del av Steggjevassdraget som tidligere ble utnyttet i produksjon i Tyin Kraftverk idag utnyttes til produksjon i NSK, samt forbruk til pumping. Det vannet som tidligere gikk til produksjon i Tyin skal ikke inngå i salget til Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S, og avregnes ved at Hydro Aluminium a.s. vederlagsfritt overdras 9 pst. av den løpende bruttoproduksjon i Nyset-Steggje Kraft A.S. frem t.o.m. 31. desember 2007.

Idet søknaden gjelder erverv av 100 pst. av aksjene i selskapet Nyset-Steggje Kraft a.s., må saken behandles etter Industrikonsesjonslovens kap. 1, og ikke som en konsesjon for erverv av aksjer etter § 36. Søker er forøvrig innforstått med dette.

Olje- og energidepartementet viser til at Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A.S. i h.t. rammeavtale av 13. januar 1984 og kraftleiekontrakt av 15. mai 1987 allerede disponerer Nyset-Steggjekraften til alminnelig forsyning i Akershus og Østfold fylker. Kraftleieavtalen, – som gjelder for 15 år –, var en forutsetning for å få gjennomført utbyggingen av Nyset-Steggjeanleggene i 1981.

Sogn og Fjordane fylkeskommune gjorde i forbindelse med behandlingen av NSKs konsesjonsøknad krav på fortrinnsrett til kjøp av den del av kraften som ikke ble brukt ved Hydros anlegg i fylket etter 15 år. Årdal kommune krevde at kraften da skulle brukes til produksjon av aluminium i fylket.

Ved konsesjonsmeddelelsen ble intet bindende avgjort om dette, men det ble vist til at rammeavtalen av 1984 mellom Hydro og AEV/ØE ikke forhindret en slik ordning.

Olje- og energidepartementet viser til at verken Sogn og Fjordane fylkeskommune eller Årdal kommune har innvendinger mot den avtale som nå er inngått om full eien-
domsoverdragelse av Nyset-Steggjeanleggene til Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S. NVE har på dette grunnlag anbefalt søknaden innvilget. Saken er forelagt Næringsdepartementet, Landbruksdepartementet, Kommunaldepartementet og Miljøverndepartementet. Ingen av høringsinstansene har gått imot at konsesjon gis.

Olje- og energidepartementet tilrår på bakgrunn av ovenstående at Akershus Energiverk og Østfold Energiverk a.s. får konsesjon på erverv av 100 pst. av aksjene i Nyset-Steggje Kraft a.s. etter lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.m. av 14. desember 1917 nr. 16 på de vilkår som er forelått av NVE.

Forslaget innebærer visse endringer i de tidligere gitte vilkårene. Dette medfører også endringer i nummereringen ettersom vilkåret om styre m.v. utgår sammen med det ene vilkåret om konsesjonstid og hjemfall. Postene 2–14 vil bli nummerert 1–13 og postene 16–29 blir nummerert 14–28.

Gjennom energiloven er det lagt opp til at myndighetene skal kunne påvirke organisasjonsstrukturen i kraftmarkedet slik at denne er i samsvar med målsettingen om et effektivt kraftmarked. Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S må på vanlig måte søke konsesjon for kraftomsetning. I omsetningskonsesjonen kan det fastsettes vilkår bl.a. om intern organisering og regnskap.

5. Departementets bemerkninger til de enkelte vilkår:

Til post 10 (Konsesjonskraft)

Konsesjonskraftleveransen fra NSK til Årdal kommune utgjør 35 GWh/år. Både fra kommunens og fylkeskommunens side har det fremkommet ønske om at den del av vilkåret som sier at oppsagt kraft ikke senere kan forlanges avgitt, blir sløyfet. Dette begrunnes med at dette vilkåret har blitt utelatt i konsesjoner gitt de senere år. Kjøperne mener på sin side at vilkåret bør bli stående, og henviser i den anledning til brev av 10. januar 1983 fra Olje- og energidepartementet, hvor det ble avgjort at vilkåret skulle stå.

Departementet viser til at i senere gitte konsesjoner har dette vilkåret konsekvent vært utelatt, og anbefaler at denne del av vilkåret om konsesjonskraft fjernes.

Årdal kommune forutsetter at konsesjonskraftleveransene ellers opprettholdes på dagens nivå. Departementet viser til bestemmelsen i industrikonsesjonslovens § 2, 3. ledd, pkt. 22 om at konsesjonæren må underkaste seg betingelsene i den opprinnelige konsesjon.

Til post 11 (Konsesjonsavgifter)

Når det gjelder konsesjonsavgifter og næringsfond krever Årdal kommune at nåværende avgift som er satt til kr. 15,- pr. nat.hk. bør forhøyes til kr. 25,- grunnet endret bruk av kraften. Kjøperne går med henvisning til at konsesjonsavgiftene jevnlig justeres slik at realverdien opprettholdes, imot økning i satse-

Olje- og energidepartementet viser til at kraften nå skal føres ut av kommunen, og vil anbefale en økning i de årlige avgiftene til kommunen til kr. 18,- pr. nat.hk., i tråd med NVEs anbefaling. Dette svarer til det avgiftsnivå som har vært nyttet for sammenlignbare konsesjoner den senere tid. Avgiften til staten

foreslås opprettholdt på dagens nivå, dvs. på kr. 6,- pr. nat.hk. Avgiftene gjøres gjeldende fra konsesjonen trer ikraft.

Til post 13 (Konsesjonstid, hjemfall)

Kjøperne har satt som en forutsetning for kjøpet at konsesjonene omgjøres fra å være tidsbegrenset til 60 år til å bli tidsubegrensede konsesjoner. Søkerne viser i denne forbindelse til at Stortinget 19. desember 1989 samtykket i at Kongen kunne endre konsesjonsvilkårene for Niingen Kraftlag A/S slik at kraftlagets konsesjoner gikk over til å gjelde på ubegrenset tid under den forutsetning at kraftlaget forpliktet seg til å inngå i en eventuell større sammenslutning for elforsyningen i regionen. Niingen Kraftlag er et 100 pst. offentlig eid selskap. Det vises videre til at departementet også tidligere har avgjort lignende saker på samme måte, nærmere bestemt i kgl.res. av 23 februar 1978 og 23. oktober 1983 vedrørende A/S Eidefoss og kgl. res. av 27. juni vedrørende Nord-Salten Kraftlag A/S.

Ingen av høringsinstansene har gått imot at konsesjonene omgjøres til å bli tidsubegrensede. Årdal kommune ga imidlertid sin tilråding under den forutsetning at Hydro Aluminium a.s. yter et kontanttilskudd på 68 mill. kroner i samsvar med avtale inngått mellom kommunen og selskapet etter protokoll av 24. august 1989, godtatt av kommunestyret i Årdal 14. september 1989. Dersom det av konsesjonsmyndighetene pålegges økonomiske ytelser eller andre tiltak til kommunen utover en eventuell øking av konsesjonsavgiften, skal dette gå i fradrag i tilskuddet.

Kontanttilskuddet skal kompensere for bortfall av kommunens rettigheter etter Industrikonsesjonslovens § 41, 4. ledd, og inngå i finansieringen av ny veiforbindelse Naddvik-Lærdal. Departementet tar avtalen til etterretning.

Sogn og Fjordane fylkeskommune fremhever betydningen av at hjemfallsinstituttet ellers blir stående uendret, men finner i den konkrete saken å kunne anbefale at vilkåret om hjemfall blir fjernet.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane uttaler at han på prinsipielt grunnlag er usikker på om kommunen bør si fra seg retten til hjemfall etter 60 år, men at han på grunn av de konkrete omstendighetene i foreliggende sak ikke vil gå imot at konsesjon blir gitt.

Akershus Energiverk (AEV) og Østfold Energiverk A/S (ØE) er begge heleiet av norske kommuner og fylkeskommuner. Etter industrikonsesjonslovens § 4 kan slike selskaper gis konsesjon på ubegrenset tid. Olje- og energidepartementet gjør imidlertid opp-

merksom på at forutsetningen for en slik konsesjon er at selskapet Nyset-Steggje Kraft a.s. vedblir å være eid for en overveiende del av kommunen eller fylkeskommunen. Dersom denne forutsetning skulle bli brutt, vil det bli fastsatt en tidsbegrenset konsesjon regnet fra det tidspunkt denne konsesjonen blir gitt.

Olje- og energidepartementet vil på denne bakgrunn anbefale at vilkårene om tidsbegrensning endres slik at konsesjonen går over til å gjelde på ubegrenset tid med adgang til alminnelig revisjon av vilkårene etter 50 år. Endringene i vilkårene vil ha gyldighet fra det tidspunkt den nye konsesjonen blir gitt.

Regjeringen satser på å sikre viktige nasjonale styringsmuligheter i forvaltningen av vannfallressursene. Industrikonsesjonsloven må gjøres til et hensiktsmessig virkemiddel i den sammenheng. Regjeringen vil vurdere en lovendring med sikte på å utvide adgangen for staten til å nytte forkjøpsrett ved videre overdragelse til private av vannfall eller aksjandeler i selskaper med vannfallsrettigheter.

Departementet har gjort Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S oppmerksom på at staten etter en lovendring kan gjøre forkjøpsrett gjeldende ved overdragelse av aksjer i Nyset-Steggje Kraft a.s. til andre enn fylkeskommuner og kommuner.

Post 15 om konsesjonstid for reguleringskonsesjonen foreslås slettet da den vil dekkes av post 13.

Post 22 (Manøvreringsreglement)

Departementet gjør oppmerksom på at det nå er Norges vassdrags- og energiverk som skal godkjenne den som skal forestå manøvreringen.

Andre bemerkninger:

Da NSK nå vil få et 100 pst. fylkeskommunalt/kommunalt eierskap og således oppfyller betingelsene i § 4, finner departementet det i likhet med NVE unødvendig å opprettholde bestemmelse om styre.

Miljøverndepartementet ønsker at bestemmelsen om at anleggsveien skal fjernes tas inn i vilkårene. Olje- og energidepartementet viser til at forutsetningen om at anleggsveien

skal fjernes er klart uttrykt i departementets bemerkninger til konsesjonen, og finner det på denne bakgrunn unødvendig å ta denne inn som et eksplisitt vilkår i konsesjonen.

I kgl.res. av 8. august 1986 om tillatelse for Nyst-Steggje Kraft a.s. til å foreta tilleggsregulering og tilleggsutbygging i Nyset-Steggjevassdragene ble Årdal kommunes krav om at kraften fra tilleggsreguleringen (ca. 65 GWh/år) skulle benyttes til aluminiumsproduksjonen i kommunen etterkommet. Dette forhold ble ikke tatt inn i konsesjonsvilkårene.

Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S hevder at denne forutsetningen må bortfalle ved meddelelsen av ny konsesjon.

Årdal kommune godtar med henvisning til ovennevnte protokoll med Hydro Aluminium a.s. at kraften fra tilleggsreguleringen ikke lenger skal benyttes til aluminiumsproduksjon, men føres ut av kommunen til benyttelse i h.h.v. Akershus Energiverks og Østfold Energiverk a.s.'s forsyningsområde.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane henviser til at den opprinnelige hensikten med utbyggingen i Nyset-Steggje vassdragene var å sikre arbeidsplasser ved å skaffe mer elektrisk kraft til industrien i Årdal. Med henvisningen til den avtalen kommunen har inngått med Hydro Aluminium a.s. finner likevel fylkesmannen å kunne gå inn for konsesjon på om-søkte vilkår.

På denne bakgrunn finner departementet å kunne anbefale at forutsetningen om at kraften fra tilleggsreguleringen i Nyset-Steggjeutbyggingen benyttes i Årdal ikke inngår som forutsetning for den nye konsesjonen.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Akershus Energiverk og Østfold Energiverk A/S gis konsesjon for erverv av samtlige aksjer i Nyset-Steggje Kraft a.s. i medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. I.

Konsesjonen gis på de vilkår som følger av Olje- og energidepartementets foredrag av 21. desember 1990.